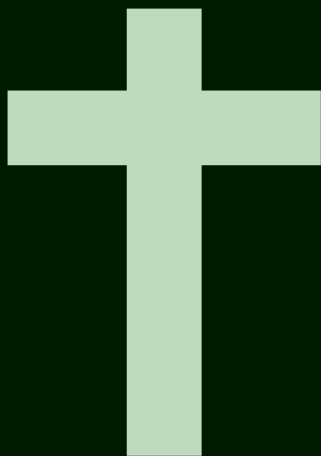

Dónbeenì páaníí
fĩle ṽahũ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

Contents

Matiye	1
Maaki	53
Luki	85
Zān	142
Bè-wénia	180
Oroomusa	228
Korɛntesa nín-yání	252
Korɛntesa ɲun níi	274
Kalasiisa	288
Efɛɛzesa	296
Filiipusa	304
Koloosisa	310
Tesaloniikisa nín-yání	316
Tesaloniikisa ɲun níi	321
Timɔtee nín-yání	324
Timɔtee ɲun níi	331
Tiite	336
Filemɔn	339
Hebere	341
Zaaki	358
Piɛre nín-yání	364
Piɛre ɲun níi	371
Zān nín-yání	375
Zān ɲun níi	381
Zān tɪn níi	382
Zude	383
Bè-sànkani	385

Le Dónbeeni bìn-tente vūahú na ó o Matiye túara

Vūahú túaró ñhú

O Matiye lé o Yeesu ñi-kenínia píru ñun ñi-kení. O bía mí vūahú yi le o Yeesu *Krista lé o kánilo na kñii ñuen, yia le Dónbeeni yánkaa dó mí ñii ñon le mí ì na 6a *zuífùwa yi. O mún zéenia bio 6a zuífùwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bio. O bía le o Yeesu lé o béε na wà 6ueé kání 6a nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1–2). O mún bía bio ó o Zán bátízéráa o Yeesu, làa bio ó o Satáni khàráa wo lora (Matiye 3–4). O zéenia bio ó o Yeesu sá là mí tonló ho Kalilee kòhú yi (Matiye 19–28).

O Matiye sankaa o Yeesu kàránló làa cúa-hònú:

1. Ho tūiá poni bèró yi bio (Matiye 5–7).
2. Le *Dónbeeni béεñi bio keníló (Matiye 10).
3. Hā wāhio bio hēñun na wee zéení le Dónbeeni béεñi bio yahó (Matiye 13).
4. Bio le Dónbeeni nùpua ko 6a 6ua là míten (Matiye 18).
5. O Yeesu bini ñuenló bio (Matiye 24–25).

O Yeesu lé o Krista bio bon (Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista ñonkani lé ñio kà: O Yeesu Krista ñonkani can o *Daviide yi, ó o Daviide ñonkani ñen can o *Abarahaamu yi. ² O o Abarahaamu lé o *Izaaki 6àn maá.

O o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa là mín zàwa,*

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farεεsi là a Zeraa,

ó o Farεεsi za lé o Hεsiron,

ó o Hεsiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasñ,

ó o Naasñ za lé o Salamøn,

⁵ ó o Salamøn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obεεde na ó o yú là a Uruute,

ó o Obεεde za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o béε Daviide.

O o béε Daviide za lé o *Salomøn na ó o yú là a Uuri 6àn háa,

⁷ ó o Salomøn za lé o Orobuaamu,

ó o Orobuaamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

* **1:2** O Zudaa là mín zàwa lé bía lé o Isirayeele ñipomu zì-ñuná píru ñun 6àn maáwá.

ó o Manasee za lé o Amṵṵsi,

ó o Amṵṵsi za lé o Zoziasi,

¹¹ ó o Zoziasi za lé o Zekonia lè mín zàwa.

Bún wó ká a *Isirayεele nṵpomu á ho *Babiloonasa kíkǎa yi á 6a vaá wee kàyá 6a kǎhǔ yi.

¹² Bío 6a wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiεe,

ó o Salasiεe za 6èn lé o Zorobabεεle,

¹³ ó o Zorobabεεle za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

¹⁴ ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

¹⁵ ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,

ó o Eliazaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

¹⁶ ó o *Zakoobu za lé o Zozeεfu, o Mari 6àn báa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na 6a le *Krista.

¹⁷ A wǎa lá a *Abarahaamu nii wán à 6uee 6úe o *Daviide yi, á 6a maáwà na sǎ mín á yú ho píru náa. O o Daviide nii à 6uee 6úe ho páahǔ na ó o *Isirayεele nṵpomu á ho Babiloonasa kíkǎa yi á 6a vaá wee kàyá 6a kǎhǔ yi, á maáwà na sǎ mín á yú ho píru náa. A 6èn lá bío 6a wi mu kàyámu yi nii wán à 6uee 6úe o Krista yi, á maáwà na sǎ mín á mún yú ho píru náa.

O Yeesu teró

(Luki 2.1-7)

¹⁸ Bío kà lé bío ó o Yeesu bío wórǎa á vaá 6ó a teró yi. Bàn nu Mari fúaamu hǎa bò nṵn o Zozeεfu yi. † Ká sǎni 6a ya mín, à bún ò o sù lè sǎni lè le Dónbeení Hácírí pánká. ¹⁹ Bàn fúaalè Zozeεfu fù léε nṵpue na térénna. O fù yí wi ò o dé nṵyio mín fúaalè Mari yi, ó o wi ò o sǎnka 6úe mu fúaamu. ²⁰ Bío mu wi o sǎi yi kǎ, ó o Núhǔso Dónbeení wáyai tonkaro bía làa wo hǎ kónkórǎ yi: «*Daviide mǎnmǎni Zozeεfu, yí hézón o Mari fé yaró. Le sǎni na wi o wán kǎ ó o sù lè le Dónbeení Hácírí pánká. ²¹ O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu. ‡ Orén lé yía á à kǎni mín nṵpomu mí bè-kora yi.» ²² Mu búenbúen wó bèra a na à bío ó o Núhǔso bía lè mí ji-cúa fεero nii à yío lé. ²³ O bía:

«Yia yí zǔ báa á à sǎ le sǎni á à te o za, §

á 6a wé è ve làa Emanuwεεle.

Bún kúarǎ le: «Le Dónbeení wi làa wen». *»

²⁴ Bío ó o Zozeεfu sǎna, ó o wó bío le Dónbeení wáyai tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan. ²⁵ Ká a Zozeεfu mǎhá yí wó a làa hǎa yí mǎn fúaa bío ó o ton mí za, ó o Zozeεfu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-zǔnlowà 6ueé 6úεεkio o Yeesu

† **1:18** Mu lé mu yaamu ká lé bío 6a ðin yí páanía le zii yi. Ba zúifúwa cǎn ó o hǎnzoró hǎa wee wé keñ mín zii à yí le lúlu-kùure sǎi, à lorínáa wo ká a níhǔ térénna. ‡ **1:21** O Yeesu yèni kúarǎ le: «Le Dónbeení wee kǎni 6a nṵpua.» § **1:23** Mi loñ Ezayii vǎahǔ 7.14 * **1:23** Mi loñ Ezayii vǎahǔ 8.8, 10

1 O Yeesu hĩa ton ho *Zudee kǎhũ lóhó na 6a le Beteleheemu yi. Mu pǎahũ ká a *Heroode* lé o bée. O Yeesu mu teró mǎndén, á 6a nùpua búii na kǎrǎnna zũ mu bío á zũ hã mànàayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii hēenii 6ueé dǎn ho Zeruzaleemu lóhó, 2 á 6a tũara: «Ba *zúifũwa bée na ton á wi wen? Le mànàayire búii hà lè le wii hēenii, á zéenia á bío, á wa ló 6uara wà 6ueé 6ùaaní a.» 3 Bío ó o bée Heroode jǎ mu, ó orén lè ho Zeruzalemusa 6úen6úen yilera lúnkaa. 4 O o von le *Dónbeenĩ yankarowá júnása lè ho *lǎndá bío zéenílowa 6úen6úen na wi o nĩpomu yi á kúaa mín wán. O o tũara 6a yi lǎa hen na ó o kǎnĩlo á ko ò o te yi. 5 A 6a bía nǎn wo yi: «O ko ò o te ho Zudee kǎhũ lóhó na 6a le Beteleheemu yi. Lé bío á bío kǎ lé bío á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero tũara:

6 «Beteleheemu, fo yĩnǎ ho *Zudaa kǎhũ lórá 6úen6úen 6àn ló-za.

Lé fo ó o Núhũso na á dí ũ nĩpomu *Isirayele yahó á à lé yi.»†

7 O o *Heroode wǎa sǎnkaa von 6a bè-zũrlowá mu, ò o tũara 6a yi á zũrnanáa ho pǎahũ binbirĩ na 6a mǎn le mànàayire yi. 8 Bũn mǎn ó o le 6a lén va ho Beteleheemu, ò o bía nǎn 6a yi: «Mi va a tũaka o háyónza mu bío sese. Ká mi yú a mǎn, à mi bĩnĩ 6uee bío mu na miĩ, á ínén mín vaá 6ùaaní a.»

9 Bío 6a jǎ hǎn bionĩ so o bée mu cǎn vó, á 6a wà. A 6a bĩnía wee mi le mànàayire na 6a nǎnzoñ mǎn lè le wii hēenii, à le wà á 6a bò yi. Pǎahũ na le vaá dǎn ho lahó na ó o háyónza mu wi yi, á le dǎn. 10 Bío 6a mǎn le mànàayire kǎ sii, á mu wó sĩ-wee 6a cǎn lǎa sòobée. 11 A 6a yóò zon le zii yi, á zoó mǎn o háyónza mu lè mín nu Mari. A 6a líí fǎrá mí nǎnkórnúná wán à 6a 6ùaanía a háyónza. Bũn mǎn á 6a feera mí sǎa à 6a hǎn wo lè ho sǎnú lè mu biowa búii na sǎmu sĩ, ho *ǎnsǎn lè ho *mǎfĩrè. 12 Bũn mǎn le Dónbeenĩ jǎ 6a zeñ wán hã kǎnkórá yi le 6a yĩ bĩnĩ yĩ vaa lé o Heroode wán. A 6a wǎa lá wǎ-veere á vannáa mín kǎhũ.

O Yeesu 6àn nùwá lùwa lǎa wo

13 Ba bè-zũrlowá lénló mǎn, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro búii 6uara a Zozεefu cǎn hã kǎnkórá yi, á bía nǎn wo yi: «Hĩnĩ fé o háyónza lè mín nu à ũ lùwĩ va ho *Ezipite kǎhũ. Va a keení bĩn fúuu fúaa ká í khii le ũ bĩnĩ 6uen. Lé bío ó o bée *Heroode á à bío le 6a cǎnka a háyónza mu 6úe.»

14 O o Zozεefu wǎa hĩnǎn ho tĩnǎahũ á fó a háyónza lè mín nu ò o jǎn ho Ezipite kǎhũ.

15-21 Ká a Heroode zũna le 6a bè-zũrlowá khá a, ó o sǎi cǎ lǎa sòobée. O o nǎn le jii le 6a 6úe 6a zà-báawa 6úen6úen na ho Beteleheemu lóhó yi, lǎa hĩa bǎmakaa ho yi. A wǎa lá bía lúlúio yú hã bío jũn jii à liiráa, á héha lè ho pǎahũ na 6a bè-zũrlowá zéenia le mí mǎn le mànàayire yi. Bũn lé bío á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero Zeremii bío na ó o bía á wóráa jii sú. O bía:

«Wǎamakaa búii sǎ jǎ ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lè mĩnka wée.

Lé o Arasεele wee wá mí zàwa bío yi.

O yĩ tà le 6a yanka mí

lé bío 6a jũhũ 6ó.†»

O Zozεefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bío ó o Heroode húrun.

* 2:1 O Heroode na bío bía hen lé o Heroode Nĩ-beenĩ. † 2:6 Mi loĩ Mĩsee vùahũ 5.1

† 2:15-21 Mi loĩ Zeremii vùahũ 31.15

O *Heroode húmú mǎndén, ó o Núhúso wáayi tonkaro bínía òuara a Zozεεfu cǎn hǎ kǎnkórǎ yi, á buée bíá nǎn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bíní va ho *Isirayεele kǎhú yi. Lé bío á bíá lá wee cà a háyónza mu á à búe wǎa húrun.» O o Zozεεfu hínǎn á fǒ a háyónza lè mín nu á bínía òuararǎa ho Isirayεele kǎhú yi. Mu wǒ kǎ síi bèra a na à bío ó o Núhúso bíá lè mí jǐ-cúa fεεro jǐi à yǐo lé. O bíá: «Í von í za léra ho *Ezipite kǎhú yi.» §²² Bío ó o Zozεεfu jǎ à 6a le o Aakelayuusi lé yǐa zon mín maá Heroode lahó á lé o bée ho *Zudee kǎhú yi, ó o zǎna ho vaa kεεnǐlǒ bǐn. Bío á bío ó o ò wé á zéenia nǎn wo yi hǎ kǎnkórǎ yi, á 6a wǎ jǎn ho Kalilee kǎhú.²³ Ba vaá kará ho lóhó búí na 6a le Nazareete yi. Mu wǒ kǎ síi, bèra a na à bío le *Dónbeení jǐi-cúa fεεrowǎ yánkaa bíá à jǐi sí. Bán yánkaa le 6a khii wé è ve o làa Nazareete nǐi.

3

O Zǎn Batiisi buera le Dónbeení bioní
(Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zǎn 1.19-28)

¹ Pǎahú búí buée ðǎn, ó o Zǎn Batiisi bío 6a zǔna le o wi ho *Zudee kǎhú dùure yi, á wee bue le Dónbeení bíoní. O wee bío na 6a nùpua yi: ² «Mí khi mu bè-kora wéró yi, à bè le Dónbeení yi, lé bío le *Dónbeení béení buée bó.» ³ Lé orén Zǎn mu á le *Dónbeení jǐi-cúa fεεro *Ezayii á bíá bío kǎ síi:

«Nǐi búí wee bío pǎnpǎn le dùure yi kǎ síi:

•Mí wíoka ho wǎhú

ká a Núhúso o buen.

Mí muin ho wǎhú

na ò o bè.»*

⁴ O Zǎn dà-zínii tǎ là a cǎn-jǐmúkú vará, á ku-cεenii wǒ lè ho sǎahú. O bè-dínii lé 6a hawá lè hǎ sò-kǎa sǒró. ⁵ Ho Zeruzaleεmu lóhósa, lè ho Zudee kǎhú nǐpomu, làa bíá bó ho muhú na 6a le Zurudǎn yi búenbúen á wee buen o cǎn. ⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora 6a nùpua yahó, ò o Zǎn bátizé 6a ho Zurudǎn mu yi. ⁷ Bío ó o mǎn à 6a *Farizíewa lè 6a *Sadusíewa wee lé buen o *bátèèmu lahó yi, ó o bíá nǎn 6a yi: «Mí yí mǎn miten le, díhioni zǎwa yén! Le Dónbeení sí-cǐlè na yòó lua á mí so wee leéka le mí dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bíá mu nǎn mia? ⁸ Héyii! Mí wé wé hǎ wǎrá na se, hǎa wee zéeni le mí khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeení yi. ⁹ Mí yí leéka le bío mí lé o *Abarahaamu mǎnmǎnía á búm mí dǎn wǎa à yí dé. Le í bío mu na mia: Mí yí mǎn hǎ huua na kǎ le? Hǎn le Dónbeení yǎa pá dà á à wé là a Abarahaamu zǎwa. ¹⁰ A mí cén pa miten bío sese. Lé le ðóoré hónhónía guan hǎ vǐnsǎa kíioró bío yi. Vǐndεε léé vǐndεε na yí máa ha hǎ bia na sí, á dén ñ kúii á à sía á kúee mín wǎn á à cǐi. ¹¹ Inén wee bátizé mia lè mu jǐumu lé bío mí khú mu bè-kora wéró á bò le Dónbeení yi. Kǎ yǐa á à buen ínén mǎn, wón á à bátizé mia lè le Dónbeení Hácírí, lè ho ðǎhú. O po mí. I yǎa yí ko là a nakǎa tenlǒ húúu. ¹² O guan mí véeró ðεε mí níi yí á buée véerǎa mí ðǐnlǒ. A hǐa lé ho ðǐn-poni o ò khii á à kúee mí nǎn yi. Kǎ hǎ jǎakǎa hǎn o ò cǐi ho ðǎhú na máa hí húúu yi.»

O Yeesu bátèèmu bío
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)

¹³ Mu pǎahú, ó o Yeesu ló ho Kalilee kǎhú yi á òuara ho muhú na 6a le Zurudǎn yi. O òuara a Zǎn cǎn le wón bátizé mí. ¹⁴ O o Zǎn pá, ò o bíá

nɔn wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ũ bátízé mi, á lée webio bèn nɔn á ũ le ínén bátízéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu máhá bía nɔn wo yi: «Día le mu wé làa bún. Lé ká síi á wa ko à wa wéráa à tíiráa le Dónbeení síi bío jii.» O o Zán wáa tà. ¹⁶ Bío ó o Zán bátízéa a Yeesu wó ó o Yeesu ló mu jumu yi. Ho pǎn-kéni mu yi, á ho wáayi jii héra, ó o mɔn le Dónbeení Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo. ¹⁷ A mu támu búí sá já ho wáayi á bía: «Yia ká lé í Za na á í bò í tàká wán. O bío sí mi.»

4

*O Satāni wi ó o khà a Yeesu lorí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)*

¹ Bún mɔn á le Dónbeení Hácírí buan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a lorí. ² Hã wizooní búarà-jun lè mí tɛ̀nɔnna búarà-jun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hĩni dà a. ³ O o Satāni vá bueé bó a yi, á bía nɔn wo yi: «Hã huua na kà fo yí mɔn lé? Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, à ũ bío le hã huua na kà yèrèma wé ho ònló.» ⁴ O o Yeesu bía: «Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vūahú yi: «Dĩnló mí òn yí máa na mukāni nùpue yi. O nùpue màkóo mún wi le Dónbeení bioní na le wee bío yi.»*»

⁵ Bún mɔn ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzalemu, á vaá yòò ònló wo le *Dónbeení zĩ-beení jún-tlahú, ⁶ ò o bía nɔn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, à ũ yén lii ho tá yi, lé bío mu túara: «Le Dónbeení á à na le jii mí wáayi tonkarowà yi á 6a à cɔn fo á líi wíoka à bàrá, bèra a na à ũ zeñ yí túii làa huee búí.»†»

⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeení bioní vūahú yi kà: «Yí vɛ́ vɛ́ yí khúaa ũ Núhúso Dónbeení jii yi hàrí lòn wizon-kéni.»‡»

⁸ O o Satāni mu pá bɛ́nɛ́a fó a yòoraráa le búee búí na dǎndǎn wán, á yòò zéeniá ho tá kána búenbúen, lè mí náfóró, lè mí semu na wi hã yi làa wo, ⁹ ò o bía nɔn wo yi: «Í ì na bío kà búenbúen foñ ká fo tà líi fàrá ũ nɔnkó júná wán à ũ búaaní mi.» ¹⁰ O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Lé bɛ́n, Satāni! Mu túara le Dónbeení bioní vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeení lé yia á ũ ko à ũ búaaní, à mún sá na orén mí òn yi.»§»

¹¹ O o Satāni wáa wà ò o día a Yeesu. A le Dónbeení wáayi tonkarowà buara a cɔn, á bueé wó bío ó o màkóo wi yi nɔn wo yi.

*O Yeesu búakáa mí tonló ho Kalilee kǎhú yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)*

¹² Wizonle búí, ó o Yeesu já le o Zán 6a dó ho kàsó yi, ó o wà van ho Kalilee kǎhú. ¹³ O yí kará ho Nazaréete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kapereyuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vū-beení jii, ho Zabulon lè ho Nefutalii lùna na bɛ́n yi. ¹⁴ Mu wó ká síi, à hã bioní na le *Dónbeení jii-cúa fero *Ezayii bía à jii sí. O bía:

¹⁵ «Ūnén Zabulon lè ũnén Nefutalii kána na wi lè ho vū-beení cɔn ho Zurudēn júhú yi.

Ūnén Kalilee na lé bɛ́a yínɔ́n 6a *zúifúwa kǎhú.

¹⁶ Minén nɛ́pomu na lá wi le túbírí yi á mɔn mu khon-beení.

* 4:4 Mi lorí Lándá zéeniá vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi lorí Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 ‡ 4:7 Mi lorí Lándá zéeniá vūahú (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Mi lorí Lándá zéeniá vūahú (Deutéronome) 6.13

Minén na lá kará mu húmú kǎhú yi mu yuumu yi

á mu k̄hoomu ló wán.* »

17 Lé búñ jii wán ó o Yeesu wáa búakáa wee bue le Dónbeení bíoní. Bío kà lé bío ó o hía wee bío: «Mi k̄hí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeení yi. Lé le *Dónbeení béení 6ueé 6ó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

18 Bío ó o Yeesu hía wee vará á bá ho Kalilee vū-beení, ó o m̄on 6a cepawá nùwá jun. Ba lée maá zàwa, o Sim̄on na 6a mún wee ve làa Piere, lè mín za Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu jumu yi. 19 O o Yeesu bíá n̄on 6a yi: «Mi 6uee bè mií, á í wé á 6a n̄upua lé bíá á mí wé è yí á à 6ua à 6uennáa í c̄s̄n làa bío mi wee paráa 6a cewá bío síi.» 20 A 6a d̄eennía kúaará mí zùánwá à 6a bò là a Yeesu wá.

21 Bío ó o wá van c̄inú, ó o t̄in m̄on maá zàwa nùwá jun 6úí. Ba lé o Zebedee nùwá, o Zaaki là a Zán. Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwá. O o Yeesu von 6a. 22 Mí lahó yi, á 6a ló díá mí woohú lè mín maá, à 6a bò là a Yeesu wá.

(Luki 6.17-19)

23 O Yeesu hía wee vará ho Kalilee k̄hú búenbúen yi, á wee k̄arán 6a n̄upua 6a *zúífúwa k̄aránló z̄iní na wi b̄in yi, á wee bue le *Dónbeení béení b̄in-tente. O wee wéé 6a n̄upua na mu v̄ámú lè mí síiwá búenbúen tò. 24 O Yeesu yèni ló fò ho Siirii k̄hú búenbúen. A 6a wee 6ua bíá mu v̄ámú lè mí síiwá wee beé lò, làa bíá s̄áníá wee jí bío c̄èrèe bío yi à 6uennáa o c̄s̄n: Bíá 6a c̄náwa wi yi, làa bíá á le d̄ándáhioní wi yi, lè 6a mùamúawá, ó o Yeesu wee wéé 6a. 25 Ba z̄ámá-kúii hía wee bè o yi. Ba wee lé ho Kalilee lè há Lórá Bío Pírú k̄ána yi, lè ho Zeruzal̄emu lóhó yi, lè ho Zudee k̄ohú yi, lè há k̄ána na k̄hí lè ho Zurud̄en muhú m̄ón.

5

O Yeesu k̄aránna 6a n̄upua le 6úee wán

(Luki 6.20-23)

1 Ká a Yeesu m̄on bán minka n̄i-kúii so, ó o yòora le 6úee yòó kará. O o n̄i-kenínia wá 6ueé 6ó a yi. 2 O o wáa lá le bíoní ò o wee k̄arán 6a kà síi:

3 «Bia zū le mí khon mí yiwa bán júná sí,

lé bío le Dónbeení béení á 6a n̄iní wi yi.

4 Bia wee wá, bán júná sí,

lé bío le Dónbeení k̄hí h̄í 6a sía.

5 Bia wayika bán júná sí,

lé bío ho tá na le Dónbeení dó mí jii le mí ì na, á bío á à sí 6a yi.

6 Bia le Dónbeení síi bío wéró poni wee 6úe, bán júná sí,

lé bío á bío 6a wee ca á 6a à yí á mu jii ì sí.

7 Bia zū mí ninzàwa màkárí bán júná sí,

lé bío le Dónbeení mún k̄hí z̄ún 6a màkárí.

8 Bia hácirí bò le Dónbeení bío mí d̄on wán bán júná sí,

lé bío 6a k̄hí mi le Dónbeení.

9 Bia wee wé à ho h̄érá k̄ení bíá làa ba páanía wi p̄ahú bán júná sí,

lé bío le Dónbeení k̄hí ve 6a le mí zàwa.

10 Bia 6a wee beé lò lé bío 6a wee wé bío le Dónbeení síi wá yi bán júná sí,

lé bío ho wáayi béení bío sá 6a yi.

11 Ká 6a n̄upua wee là mia, á wee beé mi lò, á wee f̄úaa há sabíoní lè mí síiwá mi d̄ání yi ínén bío yi, se mi júná sí. 12 Mi z̄ámaka, mi le mí sía wa

* 4:16 Mi loñ Ezayii vūahú 8.23–9.1

lâa sòobéε, lé bïo le Dónbeenĩ búĩá beenĩ pan mia ho wáayi mu bïo yi. Mu bon, lé kà sïi á 6a beérarâa le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεεrowâ na dú mi yahó lò.
(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho ðímíjâ nùpua t̄ahũ. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù b̄íní ì zorâa. Mu c̄únú máa keĩ ká mu yín̄n̄ à lée yénní mu kúia à 6a nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho ðímíjâ nùpua t̄ahũ. Ho lóhó na son le búee wán wé ðĩn ðenkheεn. ¹⁵ Ba máa wé dé f̄intání à búny yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bia wi le z̄ii yi búenbúen keĩ mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi keĩ lòn khoomu 6a nùpua yahó, bèra a na ká 6a m̄on mu bè-tentewâ na mi wee wé, à 6a búaaní m̄in Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàráanna 6a nùpua ho làndá bïo ðáni yi

¹⁷ «Mi yí leéka le 1̄ buara á wà buée búe o *M̄oyiize làndá lè 6a ñi-cúa fεεrowâ kàránlò ñúhũ dé. Búee. 1̄ wà buée tíi mu ñii lé bïo. ¹⁸ Le 1̄ m̄i ho t̄úia na mia: Hàrí ho wáayi lè ho tá à mía kaka, á ho làndá 6àn b̄in-za na khúekhúe á máa fá ho ñii, fúaa mu bïo búenbúen véro. ¹⁹ Lé búny n̄on ká ȳia wó khon h̄ã làndáwá mu 6àn dà-za búii ðáni yi, á wee kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa búny, wón 6ànso khúii keĩ c̄ínú ho wáayi béenĩ yi. Ká ȳia 6èn wee tà bè ho làndá yi, á wee kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa búny wón 6ànso khúii wé o ñi-beenĩ ho wáayi bá-zàmu yi. ²⁰ Le 1̄ bïo mu na mia: Ká mi yí máa bè bïo le Dónbeenĩ le mi wé yi á yí po ho *làndá bïo zéenilowa lè 6a *Farizíewa, á mi máa ðàn máa keĩ ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho h̄eérà keĩlò minén lè 6a nùpua na ká p̄ahũ bïo

²¹ «Mi ñá à 6a bía bïo kà n̄on wàn búawa yi: «Yí búe nùpue.»* Ȳia wó ñi-búe á 6ànso 6a à 6ua á à varâa le cítii f̄iiníi. ²² Ká ñén màhã à bïo á à na mia: Ȳia s̄ii cã m̄in za yi, wón 6a à 6ua á à varâa le cítii f̄iiníi. Ȳia bía le m̄in za lée b̄ónbú, wón 6ànso á ho làndá t̄úia fεεrowâ ko 6a cítii. A ȳia bía le m̄in za lé o khéero, wón 6ànso ko ò o dé le Dof̄iní ðãhũ yi. ²³ «Ká fo wà buée wé mu h̄amu á à na le Dónbeenĩ yi mu h̄amu c̄ínú lahó yi, ká ù hácírí buara le fo wó khon lè mi ninza ó o s̄ii wee c̄i foñ, ²⁴ à ù bàrá ù h̄amu mu h̄amu c̄ínú lahó yi, ká ù lén va a c̄ón à mi vaá véení mu. Ká búny wó vó, à ù màhã búee wé ù h̄amu à na le Dónbeenĩ yi.

²⁵ «O búii lá le fo wó khon làa mí s̄ii, ó o von fo le cítii f̄iiníi, à ùnén na wó khon à f̄èn wé le ñii dà-kéní làa wo ho w̄ohũ wán ká mi ðĩn yí vaá ð̄on. Ká búny mía á wón vaá dé fo o cítii-f̄i níi yi, á wón 6èn á à yèrè má khúii dé fo o paro ñii yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le 1̄ m̄i ho t̄úia na foñ: Ho kàsó mu á fo máa lé yi h̄úúu, ká ù yí wá le wárí na á fo ko à ù na búenbúen á yí t̄úra ñii.

Mi yi le mi s̄ia vá nùpue 6àn h̄ãa yi

(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)

²⁷ «Mi ñá à 6a bía bïo kà: «Yí wé h̄ã-fé taá bá-fé.»† ²⁸ Ká ñén màhã à bïo bïo ká á à na mia: Ȳia lora m̄in za 6àn h̄ãa á s̄ii vá a yi, se 6ànso fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ù n̄in-t̄iání yère wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù còkon le lèe ðia. Mu s̄iaaní à ù s̄anía bïo búii yí keĩ b̄in, á po bïo h̄ã ñii sú à 6a lèera dó le Dof̄iní ðãhũ na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ù n̄in-t̄iání ñii wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù kúii le lèe ðia. Mu s̄iaaní à ù s̄anía bïo

* 5:21 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 20.13; Làndá zéeniló v̄uahũ (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 20.14; Làndá zéeniló (Deutéronome) v̄uahũ 5.18

6úí yí keń bín á po bïo hã jii sú á fo ò zoráa le Dofíní dšhũ na máa hí lùe yi.

O 6úí yí dđndđn ja mín hãa

(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: «Yia le mí ì ja mín hãa, á 6ãnsò ko ò o wé mu yaamu fáaró vūahũ à na a yi.»[†] ³² Ká ìnén màhã wee bío mu na mia: Báa na díá mín hãa, à 6àn hãa mu jòn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé 6àn báa mu dó a ho bá-fénló yi. A yia mún fó a hãa na 6àn báa díá wo á yan, wón mún lé o há-fé.

Mi wé yí báa bïo hùúu

³³ «Mi mún já à 6a bíá nòn wàn 6ùaaawa yi: «Bïo fo báa le Dónbeenĩ yahó le fo ò wé à ù yí khíní yi. Wé mu.»[§] ³⁴ Ká ìnén màhã wee bío mu na mia: Mi yí báa hùúu. Mi yí báa lè ho wáayi, lé bïo á bín lé le *Dónbeenĩ béení lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bïo á hón lé le Dónbeenĩ zení bèení. Mi yí báa lè ho Zeruzalεmu, lé bïo á hón lé 6a bá-zàwa béε lóhó. ³⁶ Yáá mún pá yí báa lè ù jùhũ, lé bïo le jún-vání dà-kéní mí dòn 6àn cemú lè le 6àn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le úuu, à mi đđn bđn wán. Ká mi le 6ùeé, à mi đđn bđn wán. Ká bïo mi wee bđn bíá à bè mu wán bđn wee lé o *Satáni yi.

Mi wé yí đđ yúaa mín wán

(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à 6a bíá: «Ká yia fia mí ninza yère á 6a mún ñ fio 6ãnsò yère. Yia kéra mí ninza jin-kéza á 6a mún kén 6ãnsò jin-kéza.»^{*} ³⁹ Ká ìnén màhã wee bío na mia le ká a ñ-sũmúí wi ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi díá le o wé. Hen ká a 6úí dó ù ñín-tlání sáahó yi, ù jĩ mu yi ká ù yèrémá hia so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a 6úí le mí ì cíú làa fo á à féráa ù báká, ù bè ù kán6un ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá 6úí kíkãa foñ le ù sè bïo 6úí à varákaráa ho kilomεeterε dà-kéní, à ù sè mu à varákaráa hã kilomεeterewa bío jùn làa wo. ⁴² Yia flora bío ù cón, à ù na mu wo yi. Yia le mí ì ke bío ù cón à ù yí pí.

Mi wé warí mi zúkúsa

(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à 6a bíá: «Fo ko à ù warí mí ninza ká ù jin ù zúkúso.» ⁴⁴ Εε ká ìnén wón wee bío mu na mia: Mi warí mi zúkúsa. Mi wé fio na bia wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé bđn á à zéení le mí lé mđn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii hà 6a ñ-sũmáa lè 6a ñ-tentewá wán. O wee wé à ho viohó tè bĩa térénná làa bia yí térénná cón. ⁴⁶ Ká bĩa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bđn ì yí cúnú mu món le? Hàrí 6a *lãnpó féwá wee wé ká síi. ⁴⁷ Ká mđn zàwa lè mđn hĩnni lé bán mí dòn mi wee tēení yi, se mi so pá yú bío wó lé? Hàrí bĩa yí zũ le Dónbeenĩ wee wé ká síi. ⁴⁸ Mi wé 6a núpua na jii tun làa bío á mđn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bío síi.»

6

O Yeesu kàránlò na ó o nòn mu hãmu wéró đđní yi

[†] 5:31 Mi loń Lándá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 24.1 § 5:33 Mi loń Levii nùwá vūahũ (Lévitique) 19.12; Míló vūahũ (Nombres) 20.3; Lándá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 23.22-24

* 5:38 Mi loń Léró vūahũ (Exode) 21.24; Levii nùwá vūahũ (Lévitique) 24.20; Lándá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 19.21

¹ «Héyíi! Hen ká mi wé le mi ì wé bïo le Dónbeení làndá bò, à mi yí wé mu le 6a nùpua mi. Ká mi wó mu 6a mɔn, á mi máa yí cùnú mìn Maá na wi ho wáayi cón. ² Hen ká fo wé le fo ò há mu bïo lè 6a nǐ-khenia, à ù yí yényení mu le 6a nùpua jí làa bïo 6a nǐ-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zíní lè há bonfúaa yí bïo síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Bánsowa so yú mí cùnú vó. ³ Εε ká ùnén, fo wé le fo o há mu bïo lè 6a nǐ-khenia, à ù yí le hàrì mìn bónlo binbirì à zǔnì dèe búí mu yí. ⁴ Le mu hámu mu à wé bïo na sánkaa wó. A mìn Maá na wee mi mu bïo na sánkaa á à na mu cùnú fon.

O Yeesu kàránlò na ó o nɔn ho floró lè le jii líró dǎni yi
(Luki 11.2-4)

⁵ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí wé lè 6a nǐ-khàwa bïo síi. Bán wee wé dǐn ho kàránlò zíní làa hen na há wána fò mìn yi à wéráa mí floró, bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé mi 6a. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ba yú mi cùnú vó. ⁶ Εε ká ùnén wé le fo o fio, à ù yòo zo ù zǐi à pe ho zǔanìi, à ù fio mìn Maá Dónbeení yi. Le làa fo páanía zoó wi bǐn. A lerén na zǔ bïo fo zoó wee wé á à na mu cùnú fon.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí dǐn la há minka bíoní yi làa bïo á bǐa yí zǔ le Dónbeení wee wéráa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bía cèrèe á le Dónbeení máa jí mí cón. ⁸ Mi yí wé bïo 6a wee wé 6àn síi, lé bïo á mìn Maá Dónbeení á fèra zǔ bïo mi màkóo wi yi vó, ká mi dǐn yí flora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi:

Wàn Maá na wi ho wáayi,

wé à 6a nùpua zǔnì le fo lé le Dónbeení na 6àn síi mia.

¹⁰ Dí ù béenì há lùà búenbúen yi.

Le ù síi bïo wé ho tá wán làa bïo mu wee wéráa ho wáayi bïo síi.

¹¹ Há wɛn lè mu bè-dínii na ko làa wɛn ho zuia.

¹² Sén wa bè-kora díá, làa bïo á warén mún wee tà sén díá à na bǐa wó khon làa wɛn yi.

¹³ Pa wɛn bïo wee khà wɛn dé mu bè-kohó wéró yi bïo yi. Kǎní wɛn o *Satāni níi yi.

[Le béenì, lè ho dǎnlò, lè ho cùkú bïo sá fon fèeεε. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bǐa wó khon làa mia bïo á mi wee tà sén díá, á mìn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à díá. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díá na 6a yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jíni, à mi yí sè mi yara làa bïo á 6a nǐ-khàwa wee wé wéráa mu. Ba wee wé sè mí yara à 6a nùpua búenbúen zǔnì le 6a lù mí jíni. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ba yú mí cùnú vó. ¹⁷ Εε ká ùnén wé le fo ò lí ù jii à ù sεε ù yahó, à wíoka ù jǐhǔ sese, ¹⁸ bèra a na à 6a nùpua yí zǔnì le fo lù ù jii. Mìn Maá Dónbeení mí dòn na wi le lùe na sánkaa yi á mɔn bïo fo sánkaa wó. Orén lé yǐa á à na ho cùnú fon.»

Ho nǎfòró binbirì bïo
(Luki 12.33-36)

¹⁹ «Mi yí sá ho nǎfòró ká lè miten ho dǐmíjǎ yi. Ba sùn6owa lè 6a làkábúaa wi bǐn á à yáa ho. Ba kónlowà wee wé háaka há wonna ká 6a zoo juaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bǐn á mi sá ho nǎfòró binbirì bàrà yi à ká lè miten. Bǐn á sùn6owa táá làkábúaa máa yí ho máa yáa. Kónlowà mún yí dà máa yòó háa woohǔ bǐn á máa juaa bïo. ²¹ Mu bon, hen na à ù nǎfòró wi yi lé bǐn á ù síi búenbúen á à dé yi.

22 «O nùpue yïo lé o sánia fíntání. Ká ù yïo se, á ù sánia búenbúen á à keń le túbíri yi. Hen ká mu khoomu na wi foń hĩa yèrémáa wó le túbíri, à ù loń bio le túbíri mu á à keńáa cícíci.»

(Luki 16.13)

24 «Nii woon yí dà máa sá máa na núnása nùwá nún yi. O ò nín o nĩ-kení ká a wań yia so. O wé è ní o nĩ-kení bionĩ, ká yia so ó o máa kònbí. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenĩ yi ká mi mún pá henia le wári càró bio.»

Mi dé mi sĩa le Dónbeenĩ yi

(Luki 12.22-31)

25 «Lé bún non á ï wee bioráa bio ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukáni bio yi, le mi ì yí mu bè-dínii lè mu bè-nunii wen, tàá mi sánia bio yi, le mi ì yí hã sĩ-zinia wen á à zĩ. Le mukáni bio po mu bè-dínii, á hã sánia bio po hã sĩ-zinia, mu so yí bon le? 26 Mi loń 6a núnzáwa. Ba yí máa ði bio á mún yí máa lá ðinló. Ba náa mía, ká mún Maá na wi ho wáayi màhá pá wee ðini 6a. A minén so bio nùhũ yí wi yí po 6a núnzáwa le? 27 Minén ðahũ á yia dà mí mukáni wizooní á à dé wán ðínú mí yilera yáaró bio yi so wi le?

28 «Á mi yilera yáaró hã sĩ-zinia bio yi so nùhũ wi le? Mi loń le pùiflè. Le yí máa sá dèè, á mún yí máa tí sĩa. 29 Le ì bio mu na mia: Harí o *Salomón lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zã sĩa na se yú lerén búí yi. 30 Ká le Dónbeenĩ wee donkhueé le jíní ká sii, ðio wé keń ho zuia ká ho yíró à 6a ðí le, à sònkú minén á le è wé kaka máa zíní. Mi siadéro le Dónbeenĩ yi bèntín fòora.

31 «Áwa, á mi wé yí yáa mi yilera à ðin bio le lée webio mi ì ði tàá lée webio mi ì nu, tàá le mi ì yí hã sĩa wen á à zĩ. 32 Mu bon, bia yí zũ le Dónbeenĩ búenbúen wee ðin cà bún fèèè, ká minén mún Maá na wi ho wáayi wón zũ bio ko làa mia. 33 Mi le mi yara sí le Dónbeenĩ béenĩ bio làa bio téréna le cón, á bio ká búenbúen á le Dónbeenĩ á à na mia. 34 Mi cén yí yáa mi hácirí ho yíró bio yi. Lé ho yíró bio wi lè mi wòhũ. Hã wizooní lè mí dà-kení kení bè-wénia á à kápa hã.»

7

Mi wé yí cítí nùpue à siiní nùhũ

(Luki 6.37-38, 41-42)

1 «Mi wé yí cítí nùpue à siiní nùhũ, á le Dónbeenĩ mún máa cítí mia á máa siinía núná. 2 Lé bio á bio mi wee siiní lè 6a nùpua núná, lé bún bán sii le Dónbeenĩ khii siinínaa mi núná. Le wíló dèè na á mi wee mònzá lè mu bio, lé dén bán sii á le Dónbeenĩ á à mònzá lè mí bio. 3 Le zóore na wi ù yère yi á fo yí zũ bio, à le zàn-dèè na wi mi ninza yère yi á fo màhá mòn wee zéeni. 4 Fo dà à wé kaka à bio le mi ninza dí le ù lén le zàn-dèè na wi o yère yi, ká le zóore na wi únén yère yi á fo yí zũ bio le? 5 Yí mòn á úten na le! Le zóore na wi ù yère yi lé ðio á ù ko à ù lén vé, á ù yïo màhá à mi wéréwéré á à ðan ñ lénnáa le zàn-dèè na wi mi ninza yère yi.

6 «Mi yí lá mu bio na bio sã le Dónbeenĩ yi à na 6a booní yi. Nún-sí, á 6a dà à yèrémá à cùaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yáwá here 6a nònbùeenĩ tá le 6a yonka.»

Mi wé cà mu bio le Dónbeenĩ cón

(Luki 11.9-13)

7 «Mi wé flo le Dónbeenĩ cǎn, á le è hã mia. Mi wé cànka mu bïo le Dónbeenĩ cǎn, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohũ á le è hén ho mi ì zo. 8 Lé bïo á yia wee flo á le è hã, yia wee cà bïo le cǎn, ó ò yí mu, yia wee búanbúa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

9 «Minén tíahũ ó o búí za flora ho búurú o cǎn, ó o so ò na huee wo yi le? 10 Tàá ká a flora a ceza o cǎn ó o so na háa wo yi? 11 Awa, á bïo minén na yí seka á zũ bïo se naló mi zàwa yi, à sònkú mĩn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewà bĩa wee flo mu o cǎn yi?

12 «Bïo mi wi à ba ñi-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu bân síi na ba yi. Bũn lé bïo ó o Mòyiize làndá lè le *Dónbeenĩ ñi-cúa fɛerowà zéenía.»

*Mi bánbá à mi cà le mukāni na máa vé
(Luki 13.24)*

13 «Mi zo lè ho zũañii na finía. Lé bio á hĩa búaa wõhũ bèró sí, ká ba nùpua na màhá wee bè ho á à hí mu húmú binbirĩ. Bĩa wee bè ho á boo. 14 Ho zũañii na finía hón wõhũ bèró do, ká bĩa màhá wee bè ho á à yí le mukāni binbirĩ na máa vé. Bĩa wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

*Ba ñi-cúa fɛerowà na bïo yi bon wee zũn kaka?
(Luki 6.43-44)*

15 «Bia le mí lé le *Dónbeenĩ ñi-cúa fɛerowà ká mu yí bon, á mi pa miten bïo yi. Ba wee wayíi miten lòn pia bïo síi, ká ba yiwa yí se lòn dakhĩnkĩnwa. 16 Mi ì zũn ba bïo ba wárá yi. Nĩa máa wé khé kíkahó wán. A lunkúnsòró mún máa wé fáa bódíohó wán. 17 Le vĩndèè na se wee wé ha hã bia na se. A le vĩndèè na yí se wee wé ha hã bia na yí se. 18 Le vĩndèè na se máa wé ha bia na yí se, á le vĩndèè na yí se máa we ha bia na se. 19 Vĩndèè léee vĩndèè na yí máa ha hã bia na se, dén ñ kúii á à sía à kúee mĩn wán á à cǎí. 20 Lé ká síi á mi ì zũnnaa bĩa le mí lé ba ñi-cúa fɛerowà à ba yí ñon ba, hã wárá na ba wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

21 «Bia búenbúen na wee ve mi le «Núhũso! Núhũso!» yínón bĩa khii keń le Dónbeenĩ béenĩ yi. Bĩa wee wé wán Maá na wi ho wáayi síi bïo lé bán khii keń mu yi. 22 Le cítii fi ñanzon, á nùpua cèrèè á à bío ò na mii: «Núhũso, wa buera le Dónbeenĩ bíonĩ, á ñon ba cǎnawa léra ba nùpua yi, á wó mu yéréké bíowa cèrèè lè ũ yèni.» 23 A ĩ wáa à bío ò na ba yi: I yí zũ mia hũú. Mi vá lé í nísání, bè-kora wérowà yén.»

*Hã zĩni bïo ñun wahĩire
(Luki 6.47-49)*

24 «Àwa. Nùpue léee nùpue na wee ñí í bíoní à bè hã yi wón bânso bïo bonmín làa nùpue na hácírí wi, á son mí zii ho búaaahó wán. 25 Ho viohó bueé tò, á hã bònnaa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zii mu wán à le yí tò, lé bio le ñuhũ fárá ho búaaahó wán. 26 Ká nùpue léee nùpue na wee ñí í bíoní, ò o yí máa bè hã yi, wón bânso bïo bonmín là a nùpue na lé o bǎnbú, á son mí zii le hǎnlè wán. 27 Ho viohó bueé tò, á hã bònnaa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zii mu wán, á le tò pùpè.»

28 Bïo ó o Yeesu bía wó, á ba zãamáa wó coon làa sòobèè bïo ó o wee kàrán lé ba nùpua bïo yi. 29 Lé bïo ó o yí kàràna ba nùpua lè ho *làndá bïo zéenĩlowa bïo síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenĩ ñon wo yi.

8

*O Yeesu wéeera a b̄ueré b̄ui
(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)*

¹ O Yeesu yòó ló le b̄uee wán lion, á 6a z̄amám-kúii b̄ò a yi. ² O o *b̄ueré b̄ui vá b̄ueé b̄ó a yi, á líí f̄ará mí n̄onkópúná wán o yahó, ò o b̄ia: «Núh̄uso, fo dà à w̄éé mi ká fo tà.» ³ O o Yeesu líí b̄ò mi níi o wán ò o b̄ia n̄on wo yi: «Í tà mu, w̄áa wa.» Mí lahó yi, ó o níi d̄èenía wan. ⁴ B̄un m̄ón ó o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «Bio wó foñ á ù yí b̄io le n̄upue jí. Ká ù m̄ah̄á vaa z̄eení üt̄en lè le *Dónbeení yankaro. A ù mún wé mu h̄amu b̄io na ó o *M̄oyiize b̄ò le 6a wé wé mu d̄ání yi, á 6a búenb̄úen z̄úr̄n ká ù wan b̄io bon.»

*O Yeesu wéeera 6a d̄ásiwá n̄uh̄uso ton-sá
(Luki 7.1-10)*

⁵ B̄io ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kap̄eyayuumu lóhó yi, á ho Oroomu d̄ásiwá n̄uh̄uso b̄ui vá b̄ueé b̄ó a yi, á flora a le o séení mí. ⁶ O b̄ia: «Núh̄uso, í ton-sá d̄úmaná le z̄ii yi. O lé o mùamúa, á lò wee be d̄akh̄ína.» ⁷ O o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «Í b̄ueé w̄éé wo.» ⁸ A 6a d̄ásiwá n̄uh̄uso b̄ia n̄on wo yi: «Núh̄uso, ù buenl̄ó í z̄ii lée b̄io na á í yí koráa. Na le j̄ii mí d̄on, á í ton-sá pá à wa. ⁹ In̄én í beere j̄únása wi á í wee bè b̄ioní yi. A in̄én mún wi 6a b̄ui n̄uh̄u wán, á bán mún wee jí í c̄ón. Í le ȳia va hen à wón va b̄in. Í le o b̄ui buen ò o d̄èení buen. Í le í ton-sá wé b̄io na, ò o d̄èení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ B̄io ó o Yeesu j̄á h̄ón b̄ioní so, ó o wó coon, ò o b̄ia n̄on b̄ia b̄ò a yi: «Le í m̄í ho t̄úia na mia: O *Isiraȳe le n̄ipomu búenb̄úen yi á í d̄in̄ yí f̄ò mún làa n̄upue na slid̄eró m̄í yú ȳia ká yi. ¹¹ N̄upua c̄èr̄èe kh̄ii lé lè le wii h̄èeníi lè le t̄èení, á b̄ueé k̄eení ká 6a à d̄í ho s̄ánú le *Dónbeení b̄èení d̄iiníi là a *Abaraamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká b̄ia lá ko à 6a níni k̄eñ le Dónbeení b̄èení yi, bán 6a à j̄a lée kúia ho kh̄uh̄u le t̄ibír̄i yi, á 6a lée wá á yiwa à vá b̄in.»

¹³ B̄un m̄ón ó o Yeesu w̄áa b̄ia n̄on 6a d̄ásiwá n̄uh̄uso yi: «Lén kh̄í6o, b̄io fo flora á à wé, lé b̄io fo dó ù s̄ii m̄í.» Lé h̄ón p̄on-k̄ení so yi, á 6a d̄ásiwá n̄uh̄uso ton-sá á wan yi.

*O Piere b̄an h̄io h̄áa lè 6a v̄ánv̄arowá b̄ui w̄éeró b̄io
(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

¹⁴ O Yeesu van o Piere z̄ii. O vaá yú a Piere mu b̄an h̄io h̄áa le d̄amu d̄èe yi à le t̄èení wee z̄èé wo. ¹⁵ O o Yeesu b̄uan o níi yi á le t̄èení kh̄ína. O o h̄áa mu d̄èenía h̄in̄on n̄on ho d̄inl̄ó wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á 6a b̄uan 6a n̄upua c̄èr̄èe na 6a c̄ináwa wi yi á buarar̄áa o Yeesu c̄ón, ó o wee b̄io à j̄a 6a c̄ináwa lén 6a yi. O mún w̄éera 6a v̄ánv̄arowá búenb̄úen na 6a b̄uan buarar̄áa o c̄ón. ¹⁷ O wó mu b̄era a na à le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero *Ezayii b̄io na ó o b̄ia à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa v̄ámú b̄ò mí wán.»*

*Ba n̄upua n̄uwá j̄un b̄ui na wi 6a bè là a Yeesu b̄io
(Luki 9.57-62)*

¹⁸ O Yeesu m̄on 6a z̄amám na k̄inía wo yi, ó o n̄on le j̄ii mí ní-kenínia yi le 6a le mí kh̄i lè ho v̄u-beení m̄ón. ¹⁹ A ho làndá b̄io z̄eenílo b̄ui b̄ueé b̄ó a yi, á b̄ia n̄on wo yi: «N̄i-kar̄ánlo, í ì bè foñ á à varáa h̄á làa búenb̄úen na á ù wee va yi.» ²⁰ O o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «Ba cawanwá yú h̄á k̄ana wee zo. A 6a j̄inzàwa mún yú mí lenna. Ká a *N̄upue Za wón m̄ah̄á yí yú ho lahó na ó o dà à v̄úr̄n yi.» ²¹ O o ní-kenínia ní-k̄ení b̄ui b̄ia n̄on wo yi: «Í ì bè

* 8:17 Mí loñ Ezayii v̄uah̄d 53.4

foñ. Ká ù màhǎ díá le í vaa nùu wàn maá vé.» ²² O o Yeesu bía nòn wo yi: «Díá le 6a ñí-hía à nùu mí ñí-hía, ká ùnén 6uee bè mií.»

*O Yeesu dñnia ho pinpi-beeni
(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)*

²³ O Yeesu yòó zon ho woohǔ lè mí ñí-kenínia á 6a wà. ²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beeni wee và ho vǔ-beeni wán á wee yànbónka mu ñumu kúee ho woohǔ yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dǔma. ²⁵ O o ñí-kenínia vá 6ueé 6ó a yi, á sǐnia wo, à 6a bía nòn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kǎní wɛn.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Lée webio nòn á mi zǎnanáa? Mí sǎa déro mií 6èntín fòora.»

O o wǎa lí hǐnɔn, á yòó nàmakaa ho pinpiró lè mu ñumu na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba 6úen6úen á mu wó coon, á 6a wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sǐi ká? Hǎrí ho pinpiró lè mu ñumu ó o bíarǎa, á mu pá bò a bíoni yi.»

*Ba nùpua nùwǎ ñun cǐnǎwa ña lénló bío
(Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)*

²⁸ Bío ó o Yeesu khǐi dǎn ho Kadaraa kǔhǔ yi, á nùpua nùwǎ ñun 6úí ló 6a ñí-hía nùnúii wee sǐ a yahó. Ba nùpua mu 6a cǐnǎwa wi yi á 6a zǎnii wi fúaa ñii woon yí máa khà miten à lá ho wǔhǔ mu. ²⁹ Bío 6a mɔn o Yeesu á 6a wee bío ká pǎnpǎn: «Dónbeení Za, lée webio fo lon làa wɛn. Fo 6uara wà 6ueé beé wa lô ká mu pǎahǔ ðín yí dǎn le?»

³⁰ Mu wee wé à nòn6úe-6oohǔ 6úí khèra vaá wee dí. ³¹ A 6a cǐnǎwa mu yankaa o Yeesu ká sǐi: «Hen ká ù wí ù ña wɛn, ù wǎa bío le wa vaa zo ho nòn6úe-6oohǔ na ká yi.» ³² O o Yeesu le 6a vaa zo. A 6a cǐnǎwa mu ló 6a nùpua nùwǎ ñun mu yi á vaá zon 6a nòn6úeɛnǐ yi. A 6a 6úen6úen yòó lùwa le 6úee wán á kùenkaa líi zon ho vǔ-beeni yi á húrún.

³³ A bíá lá wee pa 6a á lùwǎ lion ho lóhó, á líi lá bío wó 6úen6úen á fɛera, sǎnkú bío wó 6a nùpua nùwǎ ñun na 6a cǐnǎwa lá wi yi. ³⁴ A ho lóhó nùpua 6úen6úen ló wà lée sǐ a Yeesu yahó. Bío 6a lée yú a, á 6a yanka wo le o sǎbéré ò o lé mín kǔhǔ yi à lén.

9

*O Yeesu wééra a ñii 6úí na sǎnta húrún
(Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)*

¹ O Yeesu yòó zon ho woohǔ á yèrémǎa kǎa ho vǔ-beeni á khú mí lóhó.* ² A 6a 6uan o mùamúa 6úí lè mí dǎmu dèe á 6uararǎa o cǎn. Bío ó o Yeesu mɔn bío 6a dórǎa mí sǐa wo yi, ó o bía nòn o ñii mu yi: «Wàn bǎnlo, hení ù sǐi, ù bè-kora séra díá.» ³ A ho *lǎndá bío zéeniłowa nùwǎ yen 6úí wee bío mín yi: «O ñii na ká wee mànǐ mǐten lè le Dónbeení.» ⁴ O o Yeesu zǔna 6a yilera ó o bía nòn 6a yi: «Lée webio nòn á hǎ yile-kora wirǎa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díá lée, tàá lé à bío le o hǐní varǎka? ⁶ Ká í màhǎ wi mi zǔn le o *Nùpue Za yú ho pǎnká ho tá wán à sénnǎa mu bè-kora díá.» O o wǎa bía bío ká nòn o mùamúa yi: «Lii hǐní, lá ù dǎmu dèe à ù khí6o.» ⁷ O o ñii mu hǐnɔn yòó ðín, á wà van mí zǐi. ⁸ Bío 6a zǎamǎa mɔn mu, á 6a zǎna, á wee khòonǐ le Dónbeení ho pǎnká na ká 6àn sǐi na le nòn 6a nùpua yi bío yi.

* **9:1** O Yeesu 6àn lóhó na ó o Matiye bía bío hen lé ho Kapɛɛnayuumu. Mi loñ Matiye vǔahǔ 4.13

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi

(Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ Bún mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi wà. Bío ó o wee khíí, ó o mǎn o nǐ búí na 6a le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho làn-pó. O o bía nǎn wo yi: «Híní bè mií.» O o Matiye líí hínǎn bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho dínló mí zlí. Ho *làn-pó féwá lè 6a nǐ-kora cèrèè wi ho dínló mu dínií là a Yeesu lè mí nǐ-kenínia. ¹¹ Bío 6a *Farizíewa mǎn mu ká, á 6a bía nǎn o nǐ-kenínia yi: «Lée webio nǎn á mí nǐ-karánlo wee dí lè ho làn-pó féwá lè 6a nǐ-kora na ká?» ¹² O o Yeesu já bío 6a bía, ó o bía nǎn 6a yi: «Héyí! Minén! Núpua na lò hereka so wee wé cà tǐní 6ànso dǎní le? Bùéé. Ba vǎnvárowà lé bía wee wé cà a dǎní. ¹³ Mi lén vaa kǎrán le Dónbeení bioní na ká à zǔn kúará: «Bío á í mǎkóo wi yi lé le yi na se. Ká 6a bà-kúio na 6a wee wé lè mu hǎmu á í pǎ bío.»[†] Mi zǔn mu sese. Inén yí 6uara bía wee leéka le mí téréna bío yi dé. Bía zǔ le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bía á í 6uara bío yi.»

O Yeesu bia hǎ jini líró bío

(Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Zǎn Batiisi nǐ-kenínia vá 6ueé 6ó a Yeesu yi à 6a wee tùa wo yi: «Lée webio nǎn á warén lè 6a *Farizíewa wee lí wa jini túntún, únén nǐ-kenínia yí máa lí mí jini?» ¹⁵ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mi wee leéka le bía 6a von mu yaamu sǎnú dínií yara so dà à sè ká a hǎ-fla 6àn baa làa ba páania wi le? Bún yí dà máa wé. Éé ká páahú búí khíí dà, ó o hǎ-fla 6àn baa 6a à lén 6a tǎhú, bún ká 6a màhǎ wé è lí mí jini. ¹⁶ Núpue máa lá nín-ké-finle bío búí máa la làa báká kǐnle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-finle á a wíoka a lèè ho. ¹⁷ Làa bún sii, núpue máa wé kúee *dǐvén fia sǔmàni-kía yi. Lé bío ká a kúaa ho bín, ká ho hía wee za, á hǎ à nàma, á ho dǐvén á à kúia, á hǎ sǔmàniwa mún n yáa. Ho dǐvén fia 6a wé kúee hǎ sǔmàni-fla yi. Ká mu wó ká, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifùwa ya-dí htnló

là a hǎa búí wééró bío

(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸ Páahú na ó o Yeesu wee bío lè 6a núpua yi, à bún 6a *zúifùwa ya-dí búí 6ueé dǎn, á 6ueé líí 6úrá a tá ò o bía: «Í hínló húrun yí míana, ká ũ màhǎ buen 6uee bè ũ níi o wán o ò vèe.» ¹⁹ O o Yeesu lè mí nǐ-kenínia hínǎn bò làa wo. ²⁰ Hón páahú so yi, à bún ò o hǎa búí wee mí mí sèéó fééé á dǎn hǎ lúlúio píru jún à ho máa fi, á vá 6ueé 6ó a yi, á zoó tǔaa o dà-zínii jǐ-kǎní yi là a mǎn. ²¹ O wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dǎrna tǔaa o dà-zínii yi mí dòn, á í i wa.» ²² Bío ó o Yeesu yèrémáa khíi mǎn wo, ó o bía: «Wán hínló, yí zǎn dèè. Bío fo dó ũ sii mií, lé bún wééra fo.» O o hǎa mu dèéna wan mí lahó yi.

²³ Bío ó o Yeesu wǎa vaá dǎn 6a zúifùwa ya-dí zlí, ó o wǎa mǎn 6a sí-búawá à 6a wíokaa mǐten vó o nǐ-hío nùuló bío yi, lè 6a zǎamáa na wee wá ká 6a a zúnzúrá. ²⁴ O o bía: «Mí lé lè ho khūuhū. O hínzo-za mu yí húrun, o lée yǎ na dǔma.» Á 6a wee yáa mí jini yi na a yi. ²⁵ Bío 6a zǎamáa ló vó, ó o Yeesu yòò zon le zlí yi, á zoó fù o hínzo-za níi yi, ó o líí hínǎn, ²⁶ á mu já ho kǎhú búenbúen yi.

Ba muiiwà là a níi na o ctnd wi yi wééró bío

[†] 9:13 Mi lorí Ozee vūahú 6.6

²⁷ Bũn mɔn ɔ o Yeesu lɔ bũn wà. Bìo ɔ o wee khíí, á muiiwà nùwā ñun búii bò a yi ká 6a wāamaka: «*Daviide Za, makári wɛn.» ²⁸ Bìo ɔ o Yeesu vaá dɛn le zii, á 6a muiiwà mu ɓueé 6ó a yi, ɔ o tũara 6a yi: «Mi láa mu yi le í dà wee wɛé mia le?» A 6a le: «Úuu, Nuhũso, fo dà mu.» ²⁹ O o Yeesu wāa dɛn 6a yio, ɔ o bía: «Le mu wé láa bío mi láaráa mu yi.» ³⁰ A 6a yio dɛnía wee mi. O o Yeesu henía bío kà nɔn 6a yi: «Háyà, nùpue yí ko ɔ o ñí bío wó mia kà.» ³¹ Ká bío 6a wà, á 6a wee bío o Yeesu bío ho kòhũ búenbúen yi.

³² Páahũ na á bán wee lén yi, à bũn 6a ɓuan o ñii búii ɓuararāa o Yeesu cɔn, cɔná búii wi o yi, ɔ o yí dà máa bío. ³³ O o Yeesu ñon o cɔná mu léra, ɔ o ñii ñii dɛnía fá á wee bío. A 6a zāamāa wó coon mu bío yi, á 6a wee bío: «Warén *Isirayɛele ñipomu yi á wa ñin yí mɔn bío kà bán sii huúu.» ³⁴ Ká 6a *Farizíewa bán ɓɛn wee bío: «Mu lé 6a cɔnáwa ñuhũso lé yia wee na ho dànló wo yi ɔ o ña lè 6a cɔnáwa lén bía 6a wi yi.»

Ba zāamāa makári ɓuan o Yeesu yi

³⁵ O Yeesu wee héɛ lé hā ló-beera lè hā ló-zāwa yi, á wee kàrán 6a nùpua 6a *zúifùwa kàránló zini yi. O wee bue le *Dónbeení bɛɛnì bín-tente, ká a wɛé mu vāmú lè mí síiwà búenbúen na tò 6a nùpua. ³⁶ Ba zāamāa na ɔ o wee mi á makári ɓuan wo yi. Lé bío ɔ o mɔn à 6a san, á yilera lùnkaa. Ba ka lòn pia na paro mía. ³⁷ O o wāa bía nɔn mí ñi-keninia yi: «Ho ñinló bon ñin cɛrɛɛ, ká ho lárówà lé bía yí boo. ³⁸ Awa. A mi fio o mɔhũ ɓanso yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho.»

10

O Yeesu tonkarowà píru ñun yènnáa
(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

¹ O Yeesu hueekaa mí ñi-keninia píru ñun á nɔn ho dànló 6a yi à 6a wé ña lè 6a cɔnáwa lén bía 6a wi yi à mún wɛé lè mu vāmú lè mí síiwà búenbúen. ² Híia ká lé o tonkarowà píru ñun yènnáa: O nín-yání tonkaro lé o Simɔn, na 6a mún có yèni làa Piere, lè mún za Andere, là a Zaaki lè mún za Zán na lé o Zebedee zāwa. ³ A dé o Filiipu là a Baatelemii, o Toma là a lànpo fé Matiye, o Alifée za Zaaki là a Tade, ⁴ o Simɔn na lé 6a Zelootea* kuure nùpua ní-kénì, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa ñii yi.

O Yeesu tonkaa mí tonkarowà píru ñun
(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)

⁵ Bán báawa píru ñun so lé bía ɔ o tonkaa, á henía bío kà nɔn yi: «Mi yí va hā kána na á bía yínɔn 6a *zúifùwa kará yi, à mún yí zo ho *Samaríi kòhũ lórá yi. ⁶ O *Isirayɛele ñipomu na ka lòn pia na vñun bán lé bía mi va cɔn. ⁷ Mi lá ho wòhũ wà, à bío kà lè bío mi wé bue: Le *Dónbeení bɛɛnì á sùarāa. ⁸ Mi wɛé 6a vánvárowà. Bía húrun á mi vèeni. Ba ɓueréwà à mí wɛé, à ña 6a cɔnáwa lén bía 6a wi yi. Mi yú mu làa káamāa, à mi ɓɛn mún wé na mu làa káamāa. ⁹ Mi yí lén làa sánú, táa wári. Hári le wén-wíníwà à mi yí ɓua. ¹⁰ Mi yí ɓua puure. O ɓúii yí ɓua baká táa nakāa á sèení hā ɔ o zā. O ɓúii yí ɓua búin-za. Í bía bũn lé bío ɔ o ton-sá ko lè mí ñii ñinló. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó léé lóhó yi, à mi cá yia á à tà mi ì làa o wán, à kɛɛnì wón ɓanso cɔn fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zii léé zii na yi, à mi bío le ho héerá à kɛɛnì le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bía wi le yi á tà

* **10:4** Ba Zelootea lé 6a nùpua na fù wee cùii mín síi bío hení. Ba hía wee fi lé 6a Oroomusa lé tibirí yi.

mi bïo, á mi héerà á à keń 6a wán. Ká 6a pǎ mi bïo, à mi fé mi héerà tènńi.
 14 Mi wé waá zon zii, tàá lóhó na yi, ká bïa wi bïn pǎ mi bïo á le mí máa jí
 mi cǎn, ká mi wee lé bïn, à mi púaa mi zení khúnkhúní kúia.† 15 Le 1 mí
 ho tũia na mia: Le cítii fi nònzoń, á hón lóhó so nùpua bïo na khii sá 6a yi
 á à poń bïo sá ho *Sodɔɔmu lè ho Komɔɔre lórása yi.»‡

O Yeesu bia le lònbee na yòó lua bïo

(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)

16 «Mí jí bïo ká: 1 wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wà waá zo 6a
 dakhínkhínwa tǎahú. Mi zún miten ɓuaró làa bïo 6a háwá zúnáa míten
 ɓuaró bïo sii, á wé 6a nùpua na wayika lè 6a ɓúaaɓúuní bïo sii. 17 Mi pa
 miten bïo. Ba nùpua khii wé è ɓua mia á à varáa ho pánká ɓansowá cǎn
 á bán waá cítii mia. Ba wé è ha mia lè há lábaaní 6a *zúifùwa káranló zíní
 yi. 18 Ba wé è ɓua mia á waá ɗíní há kána júnása lè 6a bá-záwa yahó bïo
 mi tà mi bïo yi. Lé bïn mi ì bè yi á à zéenináa 1 bïo lè ɓarén làa bïa yínɔń
 6a zúifùwa.

19 «Hen ká 6a khii wé ɓuan mia vannáa le cítii finńi, à mi yí le mi yiwa
 de bïo mi ì láráa mi jí-cúa làa bïo mi ì bïo bïo yi. Mi ì yí há bioní na mi ì
 bïo ho páahú mu yi. 20 Há bioní mu máa wé mi kúrú bioní. Mìn Maá
 Dónbeení Hácírí lé ɗío á à dé há mi jini yi á mi ì bïo. 21 Ba nùpua ɓúí wé è
 dé mìn kúrú záwa á à na 6a à ɓúe. Hári 6a maáwá ɓúí á à wé mu ɓan sii
 lè mí záwa. Ba záwa ɓúí mún ñ híní mìn maáwá wán, á à na 6a 6a à ɓúe.
 22 Ba nùpua ɓúenɓúen á à jin mia bïo mi tà mi bïo yi. Ká yia màhá há mí
 sii fúaa mu véenii, wón á à fen. 23 Hen ká 6a khii wee beé mi lò lóhó na yi,
 à mi lùwí va dà-veere yi. Le 1 mí ho tũia na mia: O *Isirayeele kǎhú lórá
 ɓúenɓúen á mi máa bëeni máa vé ká a *Nùpue Za yí ɓuara.

24 «Nì-kenínii na po yia wee kení a wón mía. A ton-sá na po mí jùhúso
 wón mún mía. 25 Ká a nì-kenínii hía ka làa yia kenía wo bïo, se bïn á à
 kǎja. Ká a ton-sá mún hía ka le mí jùhúso bïo, se bïn á à kǎja. Ká le zì-
 jùhú ní-kńle 6a hía wee ve là a *Belezebuule,§ á se o zii nùpua á 6a a ve
 lè há yènnáa na yí seka po dén.

Le Dónbeení lé ɗio mi wé zǎn

(Luki 12.2-7)

26 «Mí cén wé yí zǎn 6a nùpua. Mu bïo na sánkaa ɓúenɓúen khii mi, á
 bïo sá yi ɓúenɓúen mún khii zún. 27 Bïo á ì bïa non mia le tǎbírí yi, à mi mí
 wéréwéré le 6a nùpua jí. Bïo á ì hũmankaa làa mia à mi yòo bue há lòra.
 28 Mi wé yí zǎn bïa wee ɓúe o nùpue ká 6a yí dà máa ɓúe o mànáká. Le
 Dónbeení na dà a yáa há sánia lè ho mànáká le Dofíní dǎhú na máa hí yi,
 dén lé ɗio mi wé zǎn. 29 Ba jínzà-wíníwá ɓúaa jún so yí máa wé yèè ho
 tǎmón dà-kéní le? Eε ká hári 6a yà-kéní máa kùen ká mìn Maá Dónbeení
 yí zū mu. 30 Ká mu lé minén, hári mi jún-vǎní ɓúenɓúen á le Dónbeení
 zū jii. 31 Mi wǎa yí zǎn dèè, lé mi bïo jùhú wi po 6a minka jínzà-wíníwá.

O Yeesu bïo tǎrɔ tàd mu pló

(Luki 12.8-9)

† 10:14 Há zení khúnkhúní púaa kúiaró léee bïo na 6a zúifùwa wee wé hón páahú so yí ká 6a waá
 ló ho ká-veere ɓúí yi á bínia wà ɓueé zo mìn kǎhú. Ká bïo hen ká bïn lé ɓarén zúifùwa wee wé
 mu làa mìn, á zéení le le páanii mía ɓarén làa bïa pǎ le Dónbeení bëení bïo páahú. ‡ 10:15 Mí
 lorí Bïo jùhú ɓúeenii vǎahú (Genèse) 18-19 § 10:25 Belezebuule: Mu páahú ká le yèni mu á
 6a zúifùwa cèrèè hía zú le lé 6a cínáwa jùhúso na lé o Satáni te le.

³² «Yia ðin 6a nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bïo sã miï, á ñén mún khií bïo mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le 6ànso bïo sã miï. ³³ Ká yia 6èn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zū mi, á ñén mún khií bïo wàn Maá na wi ho wáayi yahó le í yí zū 6ànso.

*O Yeesu bïo wee kheé 6a nùpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Mi yí leéka le í buara wà 6ueé dé ho héerà ho ðimíjã yi. Bùéé. Í yí wà 6ueé dé héerà ho yi. Hã fio lé hã á í wà 6ueé dé. ³⁵ Í wà 6ueé kheé o za le mún maá, á à kheé o nu le mí hínló, là a 6úaa hãa le mí yàró hãa. ³⁶ O nùpue 6àn zii nùpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mún maá tàá mún nu á po mi, wón 6ànso yí dà máa páaní làa mi. A yia wa mí za tàá mí hínló á po mi, wón 6ànso yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miï, wón 6ànso mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukāni bïo wón á à vīini le. Ká yia màhã vīinia mí mukāni ñén bïo yi, wón á à bīni ì yi le.

*Yia buan le Dónbeení ton-sá cūnú na ó ò yi
(Maaki 9.41)*

⁴⁰ «Yia buan mia sese, se lé ñén á 6ànso buan sese. A yia buan mi se, se lé yia tonkaa mi á 6ànso mún buan se. ⁴¹ Hen ká yia buan le *Dónbeení jì-cúa fεero búi se lé bïo ó o lé le Dónbeení jì-cúa fεero, á 6ànso khií yí 6a jì-cúa fεerowà cūnú na 6a à yí. Hen ká a búi buan o nùpue na téréna lé bïo ó o téréna, ó o khií yí bía téréna cūnú na 6a à yí. ⁴² Ká nùpue non hárí ho kóo-za yimù cúee jùn-wia bía wi hen na jùhú mia nĩ-kení búi yi, lé bïo ó o lé í nĩ-kenínii, wón 6ànso á à yí mu cūnú máa khií.»

11

¹ Bïo ó o Yeesu zéenia mí nĩ-kenínia wó, ó o ló bīn wà, á wà vaá kàran 6a nùpua ká a bue le Dónbeení bïo ho kōhú mu lórá yi.

*O Zān Batiisi tonkaa 6a nùpua o Yeesu cōn
(Luki 7.18-35)*

² Bïo ó o Zān Batiisi wi ho kàsò yi, ó o jã bïo ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí nĩ-kenínia nùwã yēn búi³ le 6a va a tùa wo yi: «Ūnén lé fo á wa jã bïo le fo ko ū buen léé, tàá wa pá ko à wa lòoní nĩ-veere?» ⁴ O o Yeesu bía non 6a yi: «Bïo mi wee jí làa bïo mi wee mi á mi vaa bío na a Zān yi. ⁵ Ba muuivã yío wee mi, á 6a mùamúawà hīnon wee varáka. Ba 6ùeréwà wee wa. Ba bekewà jikōnna wee jí mu bïo. Ba nĩ-hía wee vèé. A le bintente wee bue na 6a nĩ-khenia yi. ⁶ Yia yí pá í bïo ká a tà mu yi, se wón 6ànso jùhú sí.»

⁷ Bïo ó o Zān nĩ-kenínia bīnia wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bïo le 6a zāmáa kã síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee hée vīnvã léé? Bùéé. ⁸ A lée webio mí vaá lora? Lée nùpue búi na sía hōnbōnōn le? Bía wee zī hōn sí-seniso á wi 6a pāmá-beera zīn yi. ⁹ A lé o yén mi van bío yi? Lé le *Dónbeení jì-cúa fεero búi le? Ká mu lé wón, se mi tūiá sí. O yáá pá po wón, le í bïo mu na mia. ¹⁰ O Zān mu lé yia á le Dónbeení bioní vūahú bía bïo kã síi: «Í ò tonka í tonkaro ò o dí ū yahó á 6ueé wíoka ū wōhú». ¹¹ Le í mĩ ho tūiá na mia: 6a nùpua na wi ho ðimíjã yi búenbúen á yia bïo jùhú wi po a Zān wón mia.

* **10:38** Ho kùrùwá píló bïo wee zéeni le 6ànso sã mu húmú yi. Hen kã á mu wee zéeni le yia tà a Yeesu bïo á zū le bīn sūaaní orén mí beere mukāni.

Ɛε ká le *Dónbeenì béeñì zàwa món-dí màhã pá po a. ¹² Pãahũ na ó o Zãn Batiisi wee zéení le Dónbeenì bïo yi à 6uee 6úe ho zuia yi, á le Dónbeenì béeñì bïo á 6a wee firáa lè mi sòobéε. A bïa wee fi làa bũn wi 6a fé mu lè ho pánká. ¹³ Le Dónbeenì ñi-cúa fεerowá 6úen6úen là a *Mɔyjiize làndá á bía le Dónbeenì béeñì bïo yi fúuu á 6ueé 6ó a Zãn Batiisi pãahũ. ¹⁴ Ká mi tà le bïo bía 6úen6úen bon, se o Zãn mu lé yïa lé o *Elii na 6uenlò bïo fèra bía. ¹⁵ Yïa wee ñi bïo, à wón ñi bïo bía sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bñía bía: «Ho zuia nùpua á ï dà à tèè lè 6a yén? Ba ka lè 6a háyúwá na lée kará 6a nùpua fémínlò lahó yi, à 6a wee háanì na mí ninzáwa na zoó le 6onfónii yi ká: ¹⁷ «Wa 6úa hã sïa san, à mi le mi máa lée yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa wá.» ¹⁸ Mi lorí. Bïo ó o Zãn 6uara, á yí máa dí ðin-poni, á mún yí máa ñu ðivén, á 6a le o cíná wi o yi. ¹⁹ O o *Nùpue Za 6èn 6uara, á 6ueé wee dí ká a ñu, á 6a wee bïo bïo ká: «Mi lorí. O ñii na ká yí máa wé bïo 6úii ká mu yínorí ðínló díró làa ðivén ñuló. O lè 6a *lànpó féwá lè 6a ñi-kora 6àn bónlo.» Ɛε ká le Dónbeenì bè-zúrminì wee zéení mí térénlò 6a bè-zúrñlowá bè-wénia yi.

*Hã lórá na nùpua pá a Yeesu bïo
(Luki 10.13-15)*

²⁰ Bũn món, ó o Yeesu wee zá lè hã lórá na ó o wó mu yéréké bïowa cèrèε yi, lé bïo á 6a nùpua na wi hã yi á yí yèrémáa mi yilera lè mi wára. O wee bïo bïo ká: ²¹ «Ūnén Korazēn lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bïo ká mu yéréké bïowa na wó mi cón 6àn síi lá wó ho Tiire lè ho Sidōn lórá* yi, se hã lórá mu nùpua lá hñnɔn háanì á khuiira hã pórókówá zã† á kúaa le sáni mi wán, á zéénianáa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi. ²² Lé bũn nɔn á ï wee bíoráa mu na mia: Le cítii fi nɔnzoñ á ho Tiire lè ho Sidōn lórá lònbee na a yí hã, á à wé làa yi minén lònbee yi.

²³ «Ɛε ká ūnén *Kapεenayuumu, fo wee leéka le 6a khíi lá fo á à yòoráa ho wáayi yi le? Bùéé. Ho ñi-hñnbó-lóhó lé hã 6a khíi líi dé fo yi. Lé bïo ká mu yéréké bïowa na wó ū cón 6àn síi lá wó ho *Sodɔmu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hárí lòn zuia. ²⁴ Lé bũn nɔn á ï wee bíoráa mu na mia: Le cítii fi nɔnzoñ á ho Sodɔmu bïo á à wé làa yi ūnén bïo yi.»

*O Yeesu dó mìn Maá Dónbeenì bárdká
(Luki 10.21-22)*

²⁵ Cíinú bũn món, ó o Yeesu bñía wee bïo bïo ká: «Í Maá, ūnén lé ho wáayi lè ho tá Nuhúso, í wee dé ū b́aráká. Lé bïo mu bïo na fo sà mu bè-zúrminì 6ànsowá lè le hácirí 6ànsowá yi á fo tà zéénia làa bïa bïo ñúhũ mía. ²⁶ Í Maá, mu bon. Bïo mu wóráa ká lé bïo sí foñ.

²⁷ «Í Maá dó mu bïo 6úen6úen í níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínorí o Maá. A ñii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínorí o Za, làa bïa ó o Za mu wi ò o zéení làa wo.

²⁸ «Minén 6úen6úen na ho sèró na líi wee beé lò, mi buen í cón, á ï na hã vúrínà mia. ²⁹ Mi lá í zúu bè mi wán à día le í káran mia. Lé bïo á ínén

* **11:21** Ho Tiire lóhó lè ho Sidōn lóhó: Hã hã le ho Fenisii kãhũ ló-beera 6úii. Lé bñi á ho wáahũ na 6a le Baale wi yi. Hón wáahũ so lé hã ó o bée hãa na 6a le Zezabeεle fó zonnáa o Isirayεle kãhũ yi. Hã lórá mu firó bïo bía o Ezekiyεle vūahũ yi 26.1–28.19. † **11:21** Hen ká 6a zúifūwa fù wi 6a zéení le mí wi le wée yi, táá ká 6a wi 6a zéení le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi, á 6a wé khuii hã pórókówá zã, ká 6a wé kúee le sáni mí wán.

wayi, á wee liiní íten, á minén mi bæere á à yí hã vũrnà. ³⁰I zúu na á í bè mi wán á yí lí, á ho sèrò na á í bè mi wán á mún záyi.»

12

O Yeesu lé yia á ho Sabaa bio wi nii yi

(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)

¹ Clínú bñn món, ó o Yeesu wee kãa hã mana búí yi ho *Sabaa zoñ. A le hñi dà a nì-kenínia, á 6a wee khé ho ðínlò na bon ðín à là. ² Bío 6a *Farizíewa mən mu á 6a wee bío là a Yeesu: «Loñ ũ nì-kenínia. Bío 6a wee wé yi ko làa wérò ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bía nən 6a yi: «Bío ó o *Daviide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le hñi dà á mi ðín yí kàrána yí mən le? ⁴ O wà zon le Dónbeení pənsòni bükú yi, á zoó lá ho búurú na 6a wó lè mu hãmu á 6a là. Ká 6a jən lá yí ko à 6a là ho. Le *Dónbeení yankarowà mí dòn lé bía á ho làrò níi nən yi.» ⁵ Tàá mi so ðín yí kàrána mu o *Məyiie làndá yi, le le Dónbeení yankarowà na wee sá le Dónbeení pənsòni bükú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu jəñ pá yí nən wé khe le? ⁶ Le í bío mu na mia: Bío wi hen á jùhú wi po le Dónbeení pənsòni bükú. ⁷ Ká le Dónbeení bíoní vūahú bíoní na le bía le mínén màkóo wi le yi na se yi, ká 6a bà-kùio na 6a wee wé lè mu hãmu á mí pã bío,† á mí lá zū kúará, se bía yí wó yí khon á mí lá máa síiní júná. ⁸ Lé bío ó o *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bio wi níi yi.»

O Yeesu wɛɛra a nii na bahó hurun

(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)

⁹ Bñn món ó o Yeesu ló bñn á wà van 6a *zúifùwa mu kàránlò zii yi. ¹⁰ Mu zoñ à níi búí wi bñn á bahó hurun. A bía wi bñn wi 6a kooní a Yeesu yi. Lé bñn nən á 6a tùara a yi ká: «Wa làndá yi á nùpue so dà wee wéé *Sabaa zoñ le?» ¹¹ Ó o Yeesu bía nən 6a yi: «Mínén ó o búí pio yà-kéní mí dòn lá wi síi, á wó wó kùera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa líi lén wo le? ¹² A bío ó o nùpue bío jùhú màhá wi po a pio há. A bñn wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³ Bñn món, ó o Yeesu yèrémáa bía là a níi: «Hóní ũ bahó.» Ó o níi hónía mí bahó, á ho ðɛɛnia wan ðín làa hĩa so bío.

¹⁴ A 6a *Farizíewa wà ló, á bío 6a à wé á à yírãa o Yeesu á à búe lé bñn 6a lée wee wãaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeení ton-sá na le mən léra

¹⁵ Bío ó o Yeesu zūna mu, ó o ló bñn wà. A 6a minka zãamãa bò a yi. Ó o wéera 6a vánvárowà búenbúen na wi bñn, ¹⁶ ká a màhá henía mu nən 6a yi le 6a yí bá mí bío na nùpua yi. ¹⁷ Mu wó ká síi, bèra a na ò o jì-cúa fɛero *Ezayii bíoní na ká à jii sí. ¹⁸ Le le Dónbeení bía:

«Yia ká lé í ton-sá na á í mən léra,
yia á í bò í tàká wán.

Í síi wan o bío yi.

Í ì liiní í Hácírí o wán,

ó ò bue í cítí bío á à na hã sífíwà yi.

¹⁹ O làa nùpue máa wãaní.

O máa wãamaka bío.

Ba máa jí a sã bonfúaa yi.

²⁰ Le nàaninle na jumaa

ó o máa khé máa día.

* 12:4 Mi loñ Samuwɛɛle nín-yání vūahú 21.2-7 † 12:7 Mi loñ Ozee vūahú 6.6

A le fɪntání na wee hí
ó o mún máa búe.

O ò ɓua míten kà sí,
fúaa bío ó o térénló bío yòó có ló,

21 á há síwà búenbúen máhá à dé mí sía wo yi.» †

O Yeesu pànká á yi ló Satáni cón
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

22 Ba ɓuan o nni búii ɓuararáa o Yeesu cón ò o cíná wi o yi, ó o lé o muui á mún yí dà máa bío. O o Yeesu weéra a, ó o jii dèenía fá á wee bío, á mún wee mi. 23 A ɓa zámáa wó coon mu bío yi, á ɓa wee bío: «Yia kà máhá lé o *Daviide Za léé?»

24 Ká bío ɓa *Farizíewa ja mu, á ɓa wee bío: «O nni na kà á wee ja ɓa cínáwa lén bia ɓa wi yi là a *Belezebuule pànká, yia lé ɓa cínáwa jùhúso.»

25 Ká a Yeesu máhá zúna ɓa yilera, ó o bía non ɓa yi: «Ká hù léé ká hù na nùpua wee fi mín yi á à fi ì vé. Lóhó léé lóhó, tàá zii léé zii na nùpua wee fi mín yi á jùhú á à búe. 26 Ká bío ó o *Satáni te ó o wee bini ja se o wee fi lè míten. Á bia bío sá a yi jùhú so máa búe le?»

27 «Mi wee bío le í wee ja ɓa cínáwa lé bío ó o Belezebuule wee na mu ɓan pànká mi. Ká lé bɪn mu wóráa, á yia ɓen wee na ho pànká minén nùpua yi á ɓa ja lè ɓa cínáwa lé o yén? Bia làa mia léé dà-kéní bán mí beere yáá wee zéeni le mi bío yi bon. 28 Ká le Dónbeení Hácírí lé dío wee na ho pànká Inén yi, à i ja lè ɓa cínáwa, se bɪn wee zéeni le le *Dónbeení béení á dèenía ɓueé ɓó mia.

29 «Nii woon yí dà máa zo pànká ɓanso zii á máa zoó khuii o nii bío, ká a yí can o pànká ɓanso mu yí vó. Ká a máhá can wo vó, ó o zoó khuii bío wi o zii búenbúen.

30 «Yia yi wi làa mi, se wón wee fi làa mi. A yia mún yí máa séeni mi ho vá kúeemínwánló yi, se wón wee saawaní. 31 Lé bɪn non á i wee bío mu na mia: Ba nùpua bè-kora na ɓa wó búenbúen lè há bín-kora na ɓa bía búenbúen, á bío khii sén n díá á à na ɓa yi. Ká yia bía khon le Dónbeení Hácírí dání yi, wón ɓa khii máa sén bío máa díá. 32 Yia bía le bín-kohó o *Nùpue Za dání yi, wón ɓa à sén n díá á à na yi. Ká yia bía khon le Dónbeení Hácírí dání yi, wón ɓa khii máa sén máa díá máa na yi, hàrì ho zuia.»

Le vɪndèe semu wé zūn há bia na le wee ha yi
(Luki 6.43-45)

33 «Hen ká le vɪndèe se, à le bía wé sí. Ká le vɪndèe yí se, à le bía máa wé sí. Le vɪndèe semu wé zū há bia na lé wee ha yi. 34 Díhioni yén! Bío mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bíoráa mu bío na se. O nùpue bío na wi o síi yi, bɪn lé bío ó o wee wé bío. 35 O nùpue na se wón wee wé bío há bín-tentwá, lé bío á bío yi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío há bín-kora lé bío á bío wi o síi yi se. 36 Le í mi ho túiá na mia: Le Dónbeení cítií fi nònzoñ, á há bín-conconwà na ɓa nùpua bía á ɓa à zéeni jùhú. 37 Lé bío á ũ ji-cúa lé hía ɓa à dɪn wán á à fínáa le cítií á à zúrínáa ká ũ téréenna, tàá ká ũ yí téréenna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bío búii à mí mi
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

38 A ho *lándá bío zéeni lowa lè ɓa *Farizíewa nùwá yén búii wáa bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ũ wé bío búii à wa mi.» 39 O o Yeesu

bía nɔn ɓa yi: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee bíní le Dónbeení mɔn á wé mu bè-kora, á wee cà á ɓa mi yéréké bío. Εε ká ɓa máa mi yéréké bío ɓúí ká mu yínɔn le *Dónbeení jii-cúa fεero Zonaasi bío. § 40 Mu bon. O Zonaasi wó há wizooní bío tɪn le mí tɪnɔnna bío tɪn o ceza pío hó yi. Lé ká sfi ó o Nùpue Za mún khii wéráa há wizooní bío tɪn le há tɪnɔnna bío tɪn ho tá yi. 41 Ho Niniivesa yerémáa mi yilera le mí wára, lé bío ɓa ná a Zonaasi bióní. A yía wi minén tɪahú, wón bío júhú wi po a Zonaasi. Lé bɪn nɔn á le Dónbeení cítii fi nɔnzoñ, á ho Niniivesa mu á à híní ì dɪn ho lònɓio nùpua yahó, á à kooní ɓa yi. 42 O bée háa na hía wi ho Saba kôhú júhú wán á hía ló lùe na dání ná yi làa sòobée, á ɓueé ná a *Salomɔn bè-zúrminí bióní.* A yía wi minén tɪahú, wón bío júhú wi po a Salomɔn. Lé bɪn nɔn á le Dónbeení cítii fi nɔnzoñ, ó o bée háa mu á à híní ì dɪn ho lònɓio nùpua yahó á à kooní ɓa yi.

*Bío ó o cɪná wee bíní ɓuee zoráa yía ó o lá ló yi
(Luki 11.24-26)*

43 «Hen ká a cɪná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héε vará le dùure yi, á cà ho lahó na ó ò keení á à vūr yi ká a máa yí ho. Ká a hía cà san, 44 ò o bío mí yi: «Ì ì bíní ì va hen na á ì ló yi.» Ká a bíní van bɪn ò o vaa yí ho lahó mu mí káamáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. 45 Ká a mɔn mu, ò o bíní vaa fé ɓa cɪnáwa bùaa hɛjun na bèn jii po arén, á ɓa páani ɓuee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó ká, á wón nùpue so bío wíoka yáa poñ bío mu fù karáa. Lé làa bɪn sii á ho lònɓio nùpua na yí se bío khii wéráa.»

*O Yeesu ɓàn nu le ɓàn zàwa lé ɓa yén?
(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)*

46 O Yeesu wee bío le ɓa zámáa, á bɪn á ɓàn nu le ɓàn zàwa ɓueé dɔn. Ba léé dɪn ho khūhū, á wi ɓa bío làa wo. 47 O o ɓúí bía là a Yeesu: «Loñ. Mɪn nu le mɪn zàwa léé dɪn ho khūhū á wi ɓa bío làa fo.» 48 O o Yeesu bía le ɓànso: «Wàn nu lé o yén? Á wàn zàwa lé ɓa yén?» 49 Bɪn mɔn ó o dá mí ní mí nĩ-kenínia yi ò o bía. «Mí loñ. Wàn nu le wàn zàwa wi hen. 50 Lé bío á yía wee wé wàn Maá na wi ho wáayi sli bío, wón lé wàn za, le wàn hínló, le wàn nu.»

13

*O ðiro wáhiire
(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)*

1 Bɪn zoñ ó o Yeesu hɪnɔn le zii yi ló, á wà vaá kará ho vū-beení jii, á wee kàrán ɓa nùpua. 2 Ba minka zámáa kɪnía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará, á ɓa zámáa bán dɪn mu jumu jii.

3 O wee wà há wáhiio á kàránnáa ɓa nùpua làa bío cɛrèε. O bía: «Nii ɓúí ló van mí mɔhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. 4 Bío ó o wee dé mu á mu ɓúí lion ho wôhú nísání, á ɓa jɪnzàwa sèekaa bɪn vâ. 5 Mu ɓúí lion ho ɓúaa hó na le tɪnɪ wi wán ká le yí lì, á mu dɛɛnía ló, lé bío le tɪnɪ yí boo bɪn. 6 Bío le wii ná le mí sòobée, á ho dɪnló na ló wɪnɪwɪnɪ á hon, lé bío ho naní yí vá yí lion. 7 Mu ɓúí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hɪn kíkara so hɪnɔn yòó pà mu. 8 Mu ɓúí bɪn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó han mí

§ 12:39 Zonaasi: O bío bía le Dónbeení páanii kɪnle vūahú na ɓa le Zonaasi vūahú yi.

* 12:42 Mí loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 10.1-13; Wizooní bè-wénia cúa-jun níi vūahú (2 Chroniques) 9.1-12

bia. Hã 6úi yú khímàni khímàni, hã 6úi yú búará-tín tín, hã 6úi yú 6óní làa píru píru.»

⁹ O Yeesu pá bínía bía bò mu wán: «Yia wi ò o jí bïo, á wón jí bïo bía sese.»

Lée webio nɔn ó o Yeesu wee wàráa hã wàhio
(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ O o nĩ-kenínia vá buéé 6ó a yi, á wee tùa wo yi. «Lée webio nɔn fo wee wàráa hã wàhio na 6a yi?» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le Dónbeenĩ wó á le béenĩ bïo na sà yi á mi yú zúna, à 6a nĩ-vio yí zúna mu. ¹² Lé bïo á yia bïo wi á 6a khii bíni yòó bè mu 6úi wán á à na a yi, ó o bïo á à wé boo. Ká yia dèe 6úi mía, wón á hàri mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mi cón á 6a pá à fé. ¹³ Lé bñn nɔn á ï wee wàráa hã wàhio na 6a yi. Ba wee loñ coon, ká 6a yí máa mi. Ba wee jí mu bïo ká 6a yí máa 6ua mu à zũn kúará. ¹⁴ Lé ká síi á le *Dónbeenĩ jí-cúa fεero *Ezayii bïo na ó o bía 6a dǎni yi á jii sùráa. O bía bïo kà:

«Mi khii wee jí mu bïo

ká mi máa zũn mu kúará.

Mi khii wé è loñ coon

ká mi máa mi hàri dèe.

¹⁵ Mu nĩpomu na kà 6èntín bónbúra.

Ba tun mí jikǔnna,

á muunía mí yïo.

Ba yí wi à 6a mi bïo.

Ba mún yí wi à 6a jí bïo.

Ba yí wi à 6a zũn mu bïo

à yèrémá buen ínén Dónbeenĩ cón à ï wéé 6a.»*

¹⁶ «Éε ká minén bán júná sí. Mi yïo wee mi, á jikǔnna mún wee jí mu bïo. ¹⁷ Le ï mi ho túiá na mia: Le Dónbeenĩ jí-cúa fεerowà cèrèε lè 6a nùpua 6úi na téréna á sía hía vá à 6a mi bïo minén wee mi, à 6a yí mɔn mu. Ba sía hía vá à 6a jí bïo minén wee jí, à 6a yí já mu.

O Yeesu zéenia o ðtro wàhiire kúará
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

¹⁸ «Mi wáa jí yia wee dé mu bè-dà wàhiire kúará. ¹⁹ Bía wee jí le *Dónbeenĩ béenĩ bïo á 6a yí zũ mu kúará á ka lè ho wòhũ nísání na mu bè-dà lion yi. O *Satani wee buee lén mu 6a sía yi. ²⁰ Ba 6úi ka lòn 6úaahó. Ba wee jí le Dónbeenĩ bíoni, à tà le yi fùafù, à zámaka le bïo yi. ²¹ Ká 6a màhá yí máa día à le zo 6a. Ba wee tà le bïo ho páahũ na cínú yi mí dòn. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú 6a le Dónbeenĩ bíoni bïo yi, à 6a dèenĩ pí le Dónbeenĩ bïo. ²² Ba 6úi ka lè ho tá na hã kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba já le Dónbeenĩ bíoni, ká ho ðímjána bïo yilera, lè ho náfórò poni na wee khà 6a nùpua, á wee hè le bíoni mu, à le máa wé bïo 6a yi. ²³ Ba 6úi 6èn ka lè ho tá na se bïo, na mu bè-dà lion yi. Ba wee jí le Dónbeenĩ bíoni, à zũn le kúará, á 6a 6èn wee ha hã bia. Ba 6úi khímàni khímàni, 6a 6úi búará-tín tín, 6a 6úi 6óní làa píru píru.»

Le jí-kohó wàhiire

²⁴ O Yeesu bínía wà le wàhiire 6úi nɔn 6a yi: «Ho wáyai béenĩ bïo bonmín làa bïo kà: Nii 6úi dó mu bè-dà tente mí mǎhũ yi. ²⁵ Á ho tinaahũ 6úi ká 6a nùpua búenbúen duma, ó o nii mu zúkúso buara, á buéé dó le jíni bia ho mǎhũ mu yi, ò o bínía wà. ²⁶ Páahũ na ho ðínló ló á yòó wee te yi, á

* 13:15 Mi loñ Ezayii vuahũ 6.9-10

le jíní mún líí ló. ²⁷ A ho məhú b̀anso ton-sáwá b́ía ǹon wo yi: «Núhúso, fo yí dó mu bè-dà tente ũ məhú yi le? A le jíní b̀èn ló wen b́ín.» ²⁸ O o b́ía ǹon 6a yi: «Lé í zúkúso wó mu.» O o ton-sáwá b́ía: «Fo wi à wa vaa d̀e le jíní mu le?» ²⁹ A ho məhú b̀anso b́ía ǹon 6a yi: «B̀ueé. Mi díá, lé b́io ká mi le mi ì d̀e le jíní ká mi yí wó sese á mi ì d̀e le á à l̀é lè ho d́ínló. ³⁰ Mi díá le mu páaní dā fúaa ho d́ínló láró p̀aahú. Hón p̀aahú so yi, ká í b́io ò na 6a ton-sáwá na à lá ho d́ínló yi le 6a d̀e le jíní vé, à kúia lè mí kúnkúwá à ćí. B́ín m̀ón à 6a m̀ahá lá ho d́ínló kúee í nání yi.»

Ho mútáàdè b̀eere lè le ja-fni wàhio
(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

³¹ O Yeesu t́ín b́ínía wà le wàhiire b́úi ǹon 6a yi: «*Le Dónbeení b̀eení b́io bonmín lè ho mútáàdè b̀eere na ó o ǹii b́úi vaá dù mí məhú yi. ³² Lé ka ćínú po há bia na ká búenb́uen. Ká le m̀ahá ló, à le dā porí ho zen-buahó bè-v̀anii búenb́uen, à wé mí v̀indè-kùure, à 6a j́inzàwa wé b́uee tá mí l̀enna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu b́ínía wà le wàhi-veere b́úi ǹon 6a yi: «Ho wáayi b̀eení b́io bonmín lè le ja-fni na ó o h́aa b́úi zúnzúio kúaa mu d̀umu kiloowa b́óní làa hónú yi á khan b̀arà á mu ló.»

O Yeesu wee wà há wàhio á zéénínda mu biowa yara
(Maaki 4.33-34)

³⁴ B́ín búenb́uen ó o Yeesu wee wà lè há wàhio à na 6a z̀amáa yi. O h́ia yí máa wé k̀arán 6a ká a yí wà wàhio. O h́ia wee wé ká síi, ³⁵ b̀era a na à le *Dónbeení j́i-cúa f̀eero b́io na ó o b́ía à j́ii sí:

«í khii wé è b́io làa ba
lè há wàhio.

Mu b́io na sà yi

hàrí ho d́ímj́ná j́uhú búeení

á í khii zééní yara làa ba.»†

O Yeesu zéénia le j́i-kohó wàhiire kúara

³⁶ B́ín m̀ón ó o Yeesu wà vaá zon le źii yi ò o díá 6a z̀amáa. O o ǹi-kenínia wà zon o ćn, á zoó b́ía làa wo: «Le jíní na ló ho məhú yi wàhiire kúarà á ũ zééní làa wen.» ³⁷ O o Yeesu b́ía ǹon 6a yi: «Yia wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho məhú lé ho d́ímj́ná. Mu bè-dà tente lé b́ia b́io sà le Dónbeení b̀eení yi. Ká le j́i-kohó lé b́ia b́io sà o *Satáni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le j́i-kohó b́ia lé o Satáni. Ho d́ínló láró wee zééní ho d́ímj́ná véro b́io. Ká 6a ton-sáwá na wee lá ho d́ínló lé le Dónbeení wáayi tonkarowà. ⁴⁰ B́io 6a wee d̀eeraa le jíní à kúee ho d̀hú yi, lé b́ín b̀an síi mu khii wéráa ho d́ímj́ná véro p̀aahú. ⁴¹ O Nùpue Za khii tonka mí wáayi tonkarowà, á 6a b́ueé lén b́ia wee khá b́ia ká dé mu bè-kora wéro yi, làa b́ia wee wé mu bè-kora. ⁴² Ba khii kúee 6a ho dā-s̀ümü yi, hen na le minka yi véé wi yi, á 6a à wá b́ín. ⁴³ Ká b́ia t́erénna bán á à j́uúka lè le wii b́io síi mún Maá Dónbeení b̀eení yi. Yia wi ò o j́i b́io, à b̀anso j́i b́io b́ia sese.

Ho nàfòró na s̀ankaa lè ho lóró wàhio

⁴⁴ «Ho wáayi b̀eení b́io bonmín lè mu bè-sení b́úi na 6a lú ho məhú yi. O o b́úi z̀una mu d́ání vaá khéra á b́ínía sà vaá lú. O síi wan wan, á vaá ỳéera b́io wi o ćn búenb́uen, ò o b́ueé yà ho məhú mu.

† 13:35 Mi loí Lení v̀uahú (Psaumes) 78.2

⁴⁵ «Ho wáayi béenĩ bío ònmín là a duanlo búí na wee cà ho lóró na yàwá here. ⁴⁶ Bío ó o yú ho búí na yàwá here, ó o vaá yèéra bío wi o cǎn búenbúen, ò o yà ho lóró mu.

Ho zùán wàhĩre

⁴⁷ «Ho wáayi béenĩ bío pá bínía ònmín là ho zùán na 6a wee lèe dé ho muhũ yi à vínáa 6a cewà lè mí sííwà. ⁴⁸ Ká ho sú, à 6a ce-pawà vá ho léráa mu jumu jii, à lée keení ká 6a hueeka 6a. A bíá se 6a wee kúee mí sákíwá yi, ká bíá yí se bán 6a wee kúia. ⁴⁹ Lé búñ bân síi khíi wé ho ðímíjá véro páahũ. Le Dónbeenĩ wáayi tonkarowá á 6ueé lén bíá yí téréna bíá téréna fiahũ, ⁵⁰ á à kúee ho dá-súmúí yi, hen na le minka yi véé wi yi, á 6a à wá bín.»

⁵¹ Bún mǎn ó o Yeesu tùara 6a yi: «Bìo ká búenbúen mi zũ kúará le?» A 6a le ũuu. ⁵² O o Yeesu wáa bíá nǎn 6a yi: «*Lándá bío zéenílo lée lándá bío zéenílo na kenía mítén á zũ ho wáayi béenĩ bío jùhũ á ka lòn zii bǎnsó búí na nǎfóró á mu bè-fla lè mu bè-kía wi yi.»

Ho Nazaréete lóhósa yi tà a Yeesu bío

(Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bío ó o Yeesu wà hǎn wáhio so vó, ó o ló bín, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o ðǎn yi. O wà vaá wee kǎrán 6a nùpua 6a *zúífùwa kǎránló zíní yi. A 6a nùpua na wi bín búenbúen wó coon á 6a wee bío: «Bún bè-zúrminĩ so ó o yú wen? O wó kaka wee wéráa mu yéréké bíowa na ká? ⁵⁵ Yínǎn o búen-khèero te mí za le? A bân nu yínǎn o Mari le? O Zaaki là a Zozeefu là a Simǎn là a Zude so yínǎn bân zàwa le? ⁵⁶ A bân hínni so làa wen yí wi mín wán hen le? A lé wen ó o yú hón pǎnká so búenbúen yi?» ⁵⁷ Lé búñ bío yi á 6a yí wi à 6a dé mí sía wo yi. O o Yeesu wáa bíá nǎn 6a yi: «Le *Dónbeenĩ jii-cúa fèero wé yi le kǎnbii há lùà búenbúen yi. Ká 6a lóhósa lè bân kúrú zii nùpua bán máa wé kǎnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí ðǎrna yí wó yéréké bío cèrèe bín lé bío 6a síadéro wo yi fòora.

14

O Zǎn Batiisi búteró

(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu páahũ ó o *Herodee* na wi ho Kalilee kǎhũ jùhũ wán á já bío 6a wee bío o Yeesu ðǎn yi. ² O o bíá nǎn mí mǎnsa na làa wo páanía wi yi: «O nùpue mu na ká lé o Zǎn bínía véera. Lé búñ nǎn ó o dà wee wéráa mu yéréké bíowa.» ³⁻⁴ Mu bon. O Herodee há nǎn le jii le 6a wii o Zǎn. A 6a wíira a can dó ho kásó yi. O Herodee wó mu lé bío ó o Zǎn bíá nǎn wo yi le o lá yí ko ò o fé mín za Filiipu bân háa Herodiade à ya. ⁵ O Herodee lá wi ò o búe o Zǎn ká a màhá zǎna 6a zǎamáa lé bío 6a búenbúen wee leéka le o Zǎn lé le *Dónbeenĩ jii-cúa fèero. ⁶ Éé ká a Herodee teró wizonle sǎnú díró yi, ó o Herodiade hínló yon bíá 6a von yahó. O o Herodee mu síi wan mu yi, ⁷ ó o báa le ká a hínzoró mu flora bío na mí cǎn á mí ì na mu wo yi. ⁸ O o hínzoró vaá bíá mu nǎn mín nu yi, á bân nu le o bío le o Zǎn Batiisi jùhũ lé háa à 6a dé ho lenbuen yi à na a yi. ⁹ Bío ó o hínzoró 6ueé bíá mu, ó o béé sǎnía tò mu bío yi. Ká bío ó o báa bíá ó o von yahó, ó o nǎn le jii le 6a wé mu na a yi. ¹⁰ O o tonkaa o búí le o va ho kásó yi à vaa kúii o Zǎn Batiisi jùhũ. ¹¹ A 6a vaá kúio ho dó ho lenbuen yi 6ueé nǎn o hínzoró yi

* 14:1 O Herodee mu lé yía 6a wee ve làa Herodee Antipaasi.

ó o buan vaá nɔn mín nu yi. ¹² O o Zán mu ní-kenínia buéé lá a nùuna, à 6a wà vaá bíá bío mu wóràa á nɔn o Yeesu yi.

O Yeesu diinia 6a minka zãamãa
(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zãn 6.1-14)

¹³ Bío ó o Yeesu já bío wó kà, ó o zon ho woohú wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó búí na á nùpue mía yi. Ká 6a nùpua màhá zũna mu. A 6a lóka há lórá yi á vará mu numu jii bò a Yeesu yi. ¹⁴ Pãahú na ó o zoó ló ho woohú yi, ó o mɔn 6a minka zãamãa. A 6a màkàrí buan wo yi, ó o búakãa wee weé 6a vánvárowà na wi 6a tãhú. ¹⁵ Bío ho ziihú dãn, ó o ní-kenínia wà buéé bó a yi, á bíá nɔn wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bío búí mún mía yi. Bío le 6a nùpua lén va há lórá yi, à vaa yí mu bío yà dí.» ¹⁶ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Ba varó bín jũhú mía. Minén miten na mu bè-dínií 6a yi.» ¹⁷ A 6a bíá nɔn wo yi: «Bíó wi wa cón hen, lée búurú bi-zàwa bío hònú làa cezàwa bùaa jùn.» ¹⁸ O o Yeesu bíá: «Mí 6ua mu buennãa.» ¹⁹ O o bíá nɔn 6a zãamãa yi le 6a líí kɛɛní le jíní wán. O o fó ho búurú bío hònú lè 6a cezàwa bùaa jùn, ò o hoonía mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeení bárakà, ò o cèkkaa ho búurú nɔn mí ní-kenínia yi. A bán fó sankaa nɔn 6a zãamãa yi. ²⁰ A 6a búenbúen dú sù. A bío dú ká 6a khiiira á mu sú há sákíwá píru jùn. ²¹ Bía búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú sii, ká 6a háawa lè 6a háyúwá níí ló.

O Yeesu wee varãka mu numu wán
(Maaki 6.45-52; Zãn 6.16-21)

²² Bún mɔn, ó o Yeesu dɛɛnía kíkãa mí ní-kenínia yi le 6a zo ho woohú dí mí yahó ká ho vū-beení mɔn ká mínén ñ na ho wõhú 6a zãamãa yi á 6a à boka. ²³ Bío ó o wó bún vó, ó o wà yòora le búee wán mí dòn, á yòó wee wé mí floró á ho tá hũn yú bín. ²⁴ Bún pãahú á ho woohú vá zon mu numu yi, á ho pinpi-beení hĩnɔn wee và lè mí pánká á wee lá mu numu buee hénka lè ho woohú. ²⁵ Há tá-tã yi, ó o Yeesu zoó wee varãka mu numu wán á mà mí ní-kenínia. ²⁶ Bío 6a mɔn wo ò o wee varãka mu numu wán, á 6a zãna dàkhĩna, á 6a wee bío: «O lée ní-hónbóní.» A 6a wee wãamaka. ²⁷ O o Yeesu dɛɛnía bíá ká sii nɔn 6a yi: «Mí hení mí sia, mu lé ínén, mí yí zón bío.» ²⁸ O o Piere wãa bíá nɔn wo yi: «Núhũso, ká mu lé fo bío bon, ũ bío le í varãka mu numu wán à buen ũ cón.» ²⁹ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Buen!» O o Piere ló wee varãka mu numu wán á wee va a Yeesu cón. ³⁰ Ká bío ó o mɔn bío ho pinpiró wee wérãa ó o zãna. A bío ó o wà líí lí mu numu yi, ó o wãamaa: «Núhũso fení mí.» ³¹ O o Yeesu dɛɛnía dá mí níi cãna a, ò o bíá nɔn wo yi: «Ũ síidéro fòora. Lée webio nɔn á fo titikaarãa?» ³² Bío 6a mí nùwã jùn yòó zon ho woohú yi, á ho pinpiró dín. ³³ A 6a ní-kenínia na wi ho woohú yi á fãrá mí nɔnkójúná wán o Yeesu yahó, à 6a bíá nɔn wo yi: «Fo bèntín lé le Dónbeení Za bío bon.»

O Yeesu weéra 6a vánvárowà búí
(Maaki 6.53-56)

³⁴ Bío 6a kãa ho vū-beení ká ho Zenezarɛte kõhú, ³⁵ á 6a nùpua na wi bín zũna a Yeesu, á 6a bíá a buenló bío nɔn bía sùarãkaa bín búenbúen yi. A 6a buan 6a vánvárowà búenbúen buararãa o cón. ³⁶ A 6a wee fio wo le o díá le 6a pá wãa yí o dà-zínii jii-kání túii yi. A bía búenbúen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

*O Yeesu lè 6a Farizíewa wee wāani
(Maaki 7.1-13)*

¹ Ba *Farizíewa 6úi lè ho *lándá bío zéénflowa 6úi ló ho Zeruzalεmu yi 6uara a Yeesu cón á 6ueé tūara a yi: ² «Lée webio nɔn á ũ nĩ-keninia yí máa wé bío á wàn maáwà bò nɔn wɛn le wa wé wé? Ba yí máa sɛɛ mí níní à bè yi díráa làa bío mu koráa.» ³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Lée webio nɔn á minén 6èn yí máa wé bío le Dónbeenĩ henía nɔn mia, à mi bò mi kùrú kàránlò yi? ⁴ Le Dónbeenĩ bía bío kà: «Kònbí mìn maá lè mìn nu.»* le mún bía: «Yia bía khon mìn maá táá mìn nu dǎní yi, wón ko làa 6úéror.»† ⁵ Ká minén wee kàrán 6a nùpua le ká a 6úi 6àn maá lè 6àn nu ó o bía bío kà nɔn yi: «Bío á ĩ ko à ĩ na à séení làa fo á ĩ hǎn lè le Dónbeenĩ,» ⁶ se wón 6ànso màkóo mia ò o séení mìn maá. Mi wee pĩ le Dónbeenĩ bíoní kà sii à wé le làa bè-kāamāa ká mi bè mi kùrú kàránlò yi. ⁷ Mi yí mɔn miten na le? Yaa o *Ezayii túúá sí mi wán pāahú na ó o fɛera le *Dónbeenĩ jĩ-cúa na ká mi dǎní yi:

⁸ «Ba nùpua na kà wee 6ùaaní mi lè mí jini

ká 6a yiwa yi á 6a khèra làa mi.

⁹ Le 6ùaaní na 6a wee na mi jùhú mia.

Lé bío 6a nùpua lándáwá lé hǎa 6a wee kàrán làa mìn.‡»

*Bío wee tíi o nùpue
(Maaki 7.14-23)*

¹⁰ Bún mɔn ó o Yeesu von 6a zāamāa á bía nɔn 6a yi: «Mi jí bío kà à zūn kúará. ¹¹ Bío wee zo a nùpue jii yí máa tíi wo. Hǎ bíoní na wee lé là a nùpue jii, hǎn lé hǎa wee tíi wo.» ¹² O o Yeesu nĩ-keninia vá 6ueé 6ó a yi, á bía nɔn wo yi: «Fo zū le ũ bíoní mu á vá 6a *Farizíewa yi le?» ¹³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bè-fánii lée bè-fánii na á ĩ Maá na wi ho wáayi á yí fá, á khíi dɛɛ á à kúia. ¹⁴ Mi díá 6a. Ba lé 6a muiiwà na tò 6a muiiwà búa wán. Ká a muui tò mí nɔnza muui búini wán, á 6a à páaní vaá zo ho kǎhú.» ¹⁵ O o Piere wáa bía nɔn wo yi: «Zéení le wáhiire mu kúará làa wɛn.» ¹⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi «Ééé! Lé minén pá dǎn yí zū mu biowa yara le? ¹⁷ Mu bío 6úen6úen na wee zo a nùpue jii, à lii zo a píohó yi, bún ó o wee bíni lée ní kúia. ¹⁸ Éɛ ká hǎ bíoní na ó o wee bío lè mí jii, á wee lé o sii yi, hǎn lé hǎa wee tíi o nùpue. ¹⁹ Mu bon. Hǎ yile-kora wee lé le sii yi. Lé bún te le nĩ-6úee, lè ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà, lè ho kònlò, làa bío yí bon bíoró o nùpue jii, lè 6a nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bún biowa so lé bío wee tíi o nùpue, ká ho dí le hǎ níní na yí sɛera, bún yí máa tíi nùpue.»

*O sii veere hǎa na tà a Yeesu yi bío
(Maaki 7.24-30)*

²¹ Bún mɔn ó o Yeesu ló bín wà, á van ho kǎhú 6úi na sùarāa ho Tiire lè ho Sidōn lórá yi. ²² A ho Kanan kǎhú hǎa 6úi na wi ho kǎhú mu yi, á wà 6uara a cón, á 6ueé wee bío pónpón kà sii: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí mi. ĩ hǎnló á cíná 6úi wi yi á wee beé o lò làa sòobéɛ.» ²³ O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. O o nĩ-keninia vá 6ueé 6ó a yi, á wee bío làa wo: «O hǎa mu na bò wá mɔn wee wāamaka fɛɛɛ á ũ bío le o bíni.» ²⁴ O o Yeesu bía: «O *Isirayɛle nìpomu na ka lòn pia na vúnun lé bán 6a tonkaa mi bío yi.»

* 15:4 Mi lorí Léró vūahú (Exode) 20.12; Lándá zéenílò (Deutéronome) vūahú 5.16 † 15:4 Mi lorí Léró vūahú (Exode) 21.17 ‡ 15:9 Mi lorí Ezayii vūahú 29.13

²⁵ O o hãa yàá wãa wà òueé lí fàrá mí nònkóṛúná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhúso, séení mi.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwa ðínló à yénní kúia na 6a booní yi.» ²⁷ O o hãa bía nòn wo yi: «Núhúso, bñn bon. Èé ká 6a booní wee wé sèeka ho ðínló na wee kùenka líi kúia mín so tá à dí.» ²⁸ O o Yeesu wãa bía nòn o hãa mu yi: «Fo bènṛín dó ũ sñi mĩ làa sòobéé.» Mu ù wé làa bño fo lonnáa mu. O o hínló ðèenía wan bñn wán.

*O Yeesu wééra 6a vánvárowà cèrèè
(Maaki 7.31)*

²⁹ Bñn món ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee vñ-beenĩ jii, á vaá yòora le óuee wán yòò kará. ³⁰ A 6a minka zãamãa buara a cón lè 6a lóní, lè 6a muiiwà, làa bña sãnia bño óúí mía bñn, lè 6a bekewà, lè 6a vánvárowà cèrèè óúí. Ba òueé bàráka 6a o Yeesu tá, ó o wééra 6a. ³¹ Bño 6a zãamãa mòn à 6a bekewà na lá yí dà máa bño á wee bño, á mòn à bña sãnia bño óúí lá mía bñn á wan, á mòn à bña lá lé 6a lóní wee varáka sese, á mòn à bña lá lé 6a muiiwà á wee mi, á mu wó 6a coon dàkhíina, á 6a wee óuaaní o *Isirayele 6àn Dónbeenĩ yèni.

*O Yeesu bñnta ðiinta 6a minka zãamãa
(Maaki 8.1-10)*

³² O Yeesu von mí nñ-kenínia á bía nòn 6a yi: «Ba nùpua na kà makári guan mĩ. Bño kà lé 6a wizooní tñn ká 6a wi làa mi, á 6a bè-ðíni wãa vó. I yí wi à ï día 6a à 6a 6o ká 6a yí yú bño yí dú. Lé bño 6a dà vaá lé è lùiorá ho wòhũ wán lé le híni.» ³³ O o nñ-kenínia tũara a yi: «Wa à yí mu bè-ðíni wen le ðũure na kà yi á à na bán minka zãamãa so yi?» ³⁴ O o Yeesu tũara 6a yi: «Lée búurú bño yèn wi mi cón?» A 6a bía nòn wo yi: «Lée búurú bño hènun làa cezàwa bùaa yèn óúí.» ³⁵ O o Yeesu wãa bía nòn 6a zãamãa yi le 6a líi kèenĩ, ³⁶ ò o fó ho búurú bño hènun lè 6a cezàwa, ò o dó le Dónbeenĩ bàrákà, ò o cèekaa mu nòn mí nñ-kenínia yi á bán sankaa nòn 6a zãamãa yi. ³⁷ Ba óúenóúen dú sù, ó o nñ-kenínia khuiira bño ká, á mu sú há sàkiwá bño hènun. ³⁸ Bña óúenóúen na dú mu, á 6a báawa mí ðòn á à yí muaaseé náa sñi, ká 6a hãawa lè 6a háyúwá níi ló.

³⁹ Bñn món ó o Yeesu nòn ho wòhũ 6a zãamãa yi le 6a 6oka, ò o zon ho woohũ mí ðòn á van ho Makadan kòhũ.

16

*Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bño
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Ba *Farizíewa lè 6a *Sadusíewa wi à 6a khũaa o Yeesu jii yi, á 6a vá òueé 6o a Yeesu yi á bía nòn wo yi le o wé yéréké bño óúí na wee zéení le o ðànló ló le Dónbeenĩ cón. ² O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Hen ká le wii líi wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hña wé se. ³ Ká le yñnbii bùirñi, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yuumu, à mi le ho vlohó á à buen. Ká mi wee loñ ho wáayi à zũñnáa bño a à wé, á lée webio nòn á bño wee zéení bño wee wé bño kà wán á mi yí zũ? ⁴ Ho zuia nùpua na yí se, na wee bñni le Dónbeenĩ món à wé mu bè-kora wee cà à 6a mi yéréké bño. Èé ká 6a máa mi yéréké bño óúí ká mu yínón le *Dónbeenĩ jii-cúa fèero Zonaasi bño.* » Bñn món ó o wà ò o día 6a.

*Ba Farizíewa lè 6a Sadusíewa bño
(Maaki 8.14-21)*

* 16:4 Mi loñ Matiye vñahũ 12.39

⁵ Bío 6a nĩ-kenínia wee khí lè ho vù-beenĩ món o Yeesu cón, á 6a nɔnsãa yí guan ho búurú. ⁶ O o Yeesu wãa bía làa ba: «Mi pa miten 6a *Farizíewa lè 6a *Sadusíewa bío yi. Ba bío bonmín lè le ja-fini.» ⁷ O o nĩ-kenínia wee bío làa mín: «O wee bío ká síi lé bío wa yí guan ho búurú.» ⁸ O o Yeesu zūna bío 6a wee bío, ó o tūara 6a yi: «Lée webio nɔn mi wee bíoráa le lé bío mi yí guan ho búurú? Mi síadéro mi òntín fòora. ⁹ Mi pá òn yí máa jí mu bío à zūn mu kúará le? Ho búurú bío hònú na á ì cèekaa nɔn 6a báawa muaaseé hònú yi, lè hã sákíwá na mi khuiira bío ká kúaa yi jii á mi nɔnsãa bío yi le? ¹⁰ A ho búurú bío hẹ̀nun na á ì cèekaa nɔn 6a báawa muaaseé náa yi, lè hã sákíwá na mi khuiira bío ká kúaa yi jii á mi nɔnsãa bío yi le? ¹¹ A lée webio nɔn á mi le mu lé ho búurú bío á ì wee bío? Mi pa miten 6a Farizíewa lè 6a Sadusíewa na bío ka lòn ja-fini bío yi.» ¹² O o nĩ-kenínia màhá wãa zūna le o lá yí bía le 6a pa miten le ja-fini na 6a wee wé lè ho búurú bío yi, ká lé 6a Farizíewa lè 6a Sadusíewa kàránlò na 6a wee na ó o le 6a pa míten bío yi.

*O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenĩ nɔn lera
(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)*

¹³ O Yeesu wà van ho kòhú na sùarãa là a Filiipu ló-faráanii na 6a le *Sezaaree yi. O o tūara mí nĩ-kenínia yi: «Ba nùpua wee bío webio o *Nùpue Za dání yi?» ¹⁴ A 6a bía nɔn wo yi: «Ba búí le fo lé o Zãn Batiisi. Ba búí le fo lé o *Elii. Ba búí yàá òn le fo lé o Zeremii, tàá le *Dónbeenĩ jii-cúa fero búí.» ¹⁵ O o Yeesu tūara 6a yi: «Minén cón á ì òn lée wée?» ¹⁶ O o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeenĩ na wi fée Za.» ¹⁷ O o Yeesu wãa bía nɔn wo yi: «Zãn za Simɔn, ù pùhú sí. Mu yínɔn nùpue zéenia ho tūiá poni na ká làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéenia mu làa fo. ¹⁸ A ìnén òn ì bío bío ká á à na foñ: Fo lé o Piere bún kúará le huee. A lé òn huee so á ì ì fàrá ì kuure wán, á hàri mu húmú máa òn bío búí máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi béeñi won-zàwa á ì ì na foñ. Bío lée bío na á fo khii wé pã bío ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún òn pí mu bío ho wáayi. A bío na fo khii wé tà bío ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún òn tà mu bío ho wáayi.» ²⁰ O o Yeesu wãa henía mu nɔn mí nĩ-kenínia yi le 6a yí bío le mí lé o Krista.

*O Yeesu wee bío mi húmú lè mi vèeró bío
(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)*

²¹ A lá bún jii wán, ó o Yeesu búakáa wee bío bío ká wéréwéré lè mí nĩ-kenínia: «Ì ko à ì va ho Zeruzalɛmu, à lò vaa be bún làa sòobée 6a *nĩ-kia, lè 6a yankarowá júnása lè ho *làndá bío zéenílowa níi yi. Ba à búe mi, ká hã wizooní tìn zòñ á ì ì vèe.» ²² O o Piere wãa fó a 6a vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Nùhúso, bún máa wé làa fo. Le Dónbeenĩ á à kání fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu màhá yèrèmaa bía nɔn wo yi: «Vá lé ì nísání lè ù *Satáni bióni. Fo wee búmaka ì tonlò. Ù yilera yínɔn Dónbeenĩ yilera. Hã lé 6a nùpua yilera.» ²⁴ Bún món ó o Yeesu bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: «Yia wi ò o bè mi, à ònso khí mí kùrú síi bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pí à bèráa mi. ²⁵ Lé bío á yia wi ò o kání mí mukání wón á à vīnī le. Ká yia màhá tà le mí ì vīnī le ìnén bío yi, wón á à yí le. ²⁶ O nùpue lá yú ho òmíjã bío búenbúen, ò o khon le mukání binbirí yi, se lé ho cūnú yén á ònso yú? O nùpue lá khon le mukání binbirí yi, ó o so dà à na bío búí á à bīnī ì yírãa le le? ²⁷ Mu bon. O *Nùpue Za khii buen mín Maá cùkú beeni yi le mí wáayi tonkarowá, á búeé sáání 6a nùpua nĩ-kéní kéní yi, á à héha làa bío 6a wó.

28 Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ba nùwá yèn zàwa búí na wi bía hen tǎhǔ máa hí ká 6a yí mǎn o Nùpue Za buenló lè mí béenǐ.»

17

*O Yeesu miníkaa le búee wán
(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)*

¹ Wízoní bío hēzín bún mǎn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zán na ló o Zaaki bǎn za á yòoraráa le búee búí na dǎn wán. Bío 6a yòò wi bín mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa 6a yíò yí, á yahó wee juiíka lè le wii bío síi, á sí-zínia ka púiapúia lòn khoomu. ³ A 6a nǐ-kenínia le mí í loń, á 6a mǎn o *Moyiize là a *Elii* á 6a dǐn wee tà há láakáwá là a Yeesu. ⁴ O o Piere wáa bía nǎn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á í ì tá há búkú zàwa bío tǐn. Unén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bío ó o wee bío, à bún le dùndúure búí na wee juiíka á yòò ló líí pon 6a yi. A mu tǎmu búí sǎ jí le dùndúure mu yi: «Yia kà lé í Za na á í bò í taká wán. O bío sí mǐi. Mí wé jí a cǎn.» ⁶ Bío ó o nǐ-kenínia jí mu tǎmu mu sǎ, á 6a zǎnkaa dàkhíina, á líí búrá mí yara ho tá yi. ⁷ O o Yeesu búee 6ó 6a yi, á bò mí níí 6a wán, ò o bía: «Mí líi híńí. Mí yí zǎn bío.» ⁸ A 6a wáa hóonía mí yara á 6a yí mǎn nùpue ká yínǎń o Yeesu mí dòn. ⁹ Bío 6a ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu henía bío kà nǎn 6a yi: «Bíó mí mǎn kà à mí yí bío le nùpue jí fúaa o *Nùpue Za húrun á vèera ló 6a nǐ-hía tǎhǔ.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ O o nǐ-kenínia tùara a yi: «Lée webio nǎn ho *lándá bío zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† ¹¹ O o bía nǎn 6a yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à búee kúee mu bíowa búenbúen mí lara yi. ¹² Le í bío mu na mia: O Elii mu yáa 6uara wó. Ká 6a nùpua màhá yí zǔna le lé orén. A 6a wó a làa bío 6a sía vá yi. Lé bún síi 6a mún ñ beéráa o Nùpue Za lò.» ¹³ O o nǐ-kenínia wáa zǔna le lé o Zán Batiisi ó o wee bío bío.

*O Yeesu wéera a háyónza na le dándáhioní wi yi
(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)*

¹⁴ Bío 6a líí dǎn hen na 6a zǎamáa wi yi, ó o níi búí vá búee 6ó a Yeesu yi á líí fǎrá mí nǎnkóńúná wán o yahó, ò o bía: ¹⁵ «Nì-karánlo, loń í za makári yi. Le dándáhioní wi o yi. Le wee beé o lò. Pǎnna cèrèe le wee lá a dé ho dǎhǔ táa mu jumu yi. ¹⁶ A í buan wo buararáa ũ nǐ-kenínia cǎn, ká 6a màhá yí dǎnna yí wéera a.» ¹⁷ O o Yeesu wáamaa: «Éee! Mí zuia nùpua bènǐn yí máa dé mí sía le Dónbeení yi bío bon, á mí mún yí máa jí hǎrí dèe. Mí wee leeka le í keení làa mia á wé è kǎrǎn mia fúuu le? Mí 6ua a háyónza mu buennáa.» ¹⁸ Bío 6a 6uara làa wo, ó o Yeesu nǎmakaa o cǎnǎ yi, ó o ló. O o háyónza dèenía wan mí lahó yi.

¹⁹ Bún mǎn ó o Yeesu wá. O o nǐ-kenínia wá vaá 6ó a yi à 6a tùara a yi: «Lée webio nǎn á warén yí dǎnna yí jǎnnáa o cǎnǎ mu.» ²⁰ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Lé bío mí síidéro mǐi ka cǎnú dàkhíina. Le í mǐ ho tǔiá na mia: Hen ká mí síadéro mǐi na khúekhúe lè ho mútáadè beere bío á mí yáa pá lá tà le mǐi wé làa bío, á mí lá dà à bío ò na le búee na ká yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bío woon á mí lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Ée ká mu màhá lé ho fioró lè le jii líró mí dòn lé bío dà à ja a cǎnǎ na kà bǎn síi á à lén.]»

* 17:3 Mí loń Luki vuaht 9.31 † 17:10 Mí loń Malasii vuaht 3.23

O Yeesu wiokaa wee bio mí húmú lè mí vèeró bio
(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle 6úí ká a Yeesu lè mí nǎ-kenínia 6úen6úen páania wi ho Kalilee kǎhú yi, ó o bía nǎn 6a yi: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níní yi. ²³ Ba à 6úe o, ká mu wizooní tǎn zòh o ò vèe.» A 6a nǎ-kenínia yilera yáara làa sòobéε.

Le Dónbeení zǐ-beení lànpo cálo bio

²⁴ O Yeesu lè mí nǎ-kenínia wà van ho *Kapεεnayuumu lóhó. A le *Dónbeení zǐ-beení *lànpo féwá wà 6ueé 6ó a Piεre yi à 6a tùara a yi: «Mí nǎ-karánlo so wee sáání le Dónbeení zǐ-beení lànpo le?» ²⁵ O o Piεre bía: «Úuu o wee sáání ho.» Páahú na ó o Piεre wà vaá zo le zǐi na ó o Yeesu wí yi, ó o Yeesu dεenia wee tùa wo yi: «Simón, lée wée ko ò o wé sáání ho lànpo lè mí síwà à na ho ðímǐná na ká bá-zàwa yi? Fo wee leéka webio mu dání yi? Lé ho kǎhú nùpua mí beεre lée táá lé bǐa 6a funnáa á dàrna?» O o Piεre le lé bǐa 6a dàrna. ²⁶ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Àwa, bǔn wee zéeni le ho kǎhú nùpua yí ko 6a wé sáání ho lànpo. ²⁷ Εε ká wa màhá máa lúnka 6a nùpua mu yilera. Lén lii ho vǔ-beení yi, à lii pa le ce-hǐní. O o nǎn-yání ceza na fo ò ví à ù lén à lée hén jǐi, á fo ò yí le wén-hǎnló le yi na dà warén wa nùwá jǔn lànpo á à sáání. A ù wáa 6ua dén à ù va 6a cǎn vaa sáání wa lànpo.»

18

Lée wée po bǐa ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

¹ Hón páahú so yi, ó o Yeesu nǎ-kenínia wà 6ueé 6ó a yi, à 6a wee tùa wo yi: «Yia bǐo jǔhú wi po bǐa ká le Dónbeení béeni yi lé o yén.» ² O o Yeesu von o háyónza 6ueé ðínía 6a yahó, ³ ò o bía: «Le í mí ho túiá na mia: Hen ká mí yí yèrémáa á yí ka lè 6a háyúwá bǐo sii, á mí máa zo le *Dónbeení béeni yi. ⁴ Yia bǐo jǔhú wi po bǐa ká le Dónbeení béeni yi lé yǐa wee liini mítén à wé là a háyónza na ká bǐo sii. ⁵ Yia 6uan háyónza 6úí na ka làa yǐa ká bǐo sii sese, se mu lé ínén í beεre á 6anso 6uan sese.»

Mu bè-kohó wéró yi se

(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sía mií nǎ-kéní á nùpue khà dó mu bè-kora wéró yi, se mu sǔaaní á 6a ca le hue-beení 6anso fonle yi à lée dé ho mu-beení yi ò o lii lí. ⁷ Ho ðímǐná á ho yéréké khíi sá yi, lé bǐo á bio wee khà 6a nùpua dé mu bè-kora wéró yi á wi ho yi. Mu bon, mu lée bǐo na wéró máa khí ho yi. Εε ká yǐa níi wee bè mu, á ho yéréké khíi sá yi. ⁸ Ká mu lé ù níi táá ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ù kúio há lée kúia. Fo zon le mukáni na máa vé lùe yi lè ù nǎn-kéní táá lè ù zeñ-kéní, se mu sǔaaní bǐo 6a à lée fo á à dé ho dǎhú na máa hí máa mi yi lè ù níni mí bǐo jǔn táá ù zení mí bǐo jǔn. ⁹ Ká mu lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ù còkon le lèe día. Fo zon le mukáni na máa vé lùe yi lè ù yèn-kéní, se mu sǔaaní bǐo 6a à lée fo ò dé le *Dofní dǎhú yi lè ù yǐo mí bǐo jǔn.»

O pio na vǔnun bǐnta yú wáhiire

(Luki 15.3-7)

¹⁰ «Mí pa mítén bǐo, à 6a háyúwá na ká nǎ-kéní ò o 6úí yí zǔaní yi. Lé bǐo 6a háyúwá mu wáyai tonkarowá wi lè wán Maá Dónbeení fεεε. ¹¹ [O *Nùpue Za 6uara wà 6ueé cá bǐa khèra lè le Dónbeení á à fení.] ¹² Le í tùa

mia. Hen ká a búii pia khímàni lá wi síi, ó o yà-kéní wó wó séra vñun, ó o so máa kúia 6a khímàni yà-kéní mia na ká le búee yi ká a máa cànká yia vñun le? ¹³ Le í bío mu na mia: Ká a hĩa yú a, ó o síi á à wa wa a bío yi á à poí 6a khímàni yà-kéní mia na yí vñun. ¹⁴ Lé làa bún síi á mìn Maá na wi ho wáayi mún yí wi à 6a háyúwá na kà ní-kéní à ví.

Ká mìn za búii wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká mìn za wó khon làa fo, à ù vaa zéeni a wékheró na a yi, ùnén làa wo mi nùwá ñun mi dòn. Ká a tà, á mi ì bíní ì wé 6a zàwa. ¹⁶ Ká a pã, à ù cà nùpe ní-kéní tàá nùwá ñun dé ù wán, à héha làa bío le Dónbeení bíoni vñahũ biaráa mu: «Mu bío búenbúen á wa à lén yio 6a séràsa nùwá ñun tàá nùwá tìn bè-bionii wán.»* ¹⁷ Ká a pá pã le mí máa jí bán cón, à ù bío mu lè mìn zàwa na kúaa mìn wán. Ká a pã le mí máa jí bán cón, à ù wáa wé o lòn lánpó fé, tàá ní-veere búii na yí zù Dónbeení. ¹⁸ Le í mĩ ho túiá na mia: Bío léee bío na mi khíi wé pã bío ho tá wán, á le Dónbeení mún ñ pí mu bío ho wáayi. A bío léee bío na á mi khíi wé tà bío ho tá wán, á le Dónbeení mún ñ tà mu bío ho wáayi.

Mi wé bunbua flo

¹⁹ «Le í mún bío mu na mia. Hen ká nùwá ñun búii wé ló mi tñahũ á bunbuaa flora bío léee bío ho tá wán, á wán Maá na wi ho wáayi á à na mu 6a yi. ²⁰ Mu bon, hen na á nùwá ñun tàá nùwá tìn kúaa mìn wán yi í yèni yi, se í wi 6a tñahũ.»

O ton-sá na pã ho séndiaró bío

²¹ O o Piere wáa vá búeeé bó a Yeesu yi ò o tùara a yi: «Núhũso, ká wán za wee wé khe làa mí féeé, á í ko à í sèn díá na a yi cúa-yen? Léee cúa-hèñun léee?» ²² O o Yeesu le búeeé. «Í yí bíá le cúa-hèñun mí dòn. Í le búará-tìn làa píru píru cúa-hèñun. ²³ Lé bún ñon á í ì tée ho wáayi béení làa bío kà: Béé búii le mí ì càtí mí kení na wi mí ton-sáwá yi. ²⁴ Bío ó o búakáa wee càtí há, á 6a buan o búii buararáa, à le wári na ó o ko o ò wí mí ñuhũso yi á boo dàkhíina. ²⁵ O ñii mu yí dà le máa wí. A 6a ñuhũso ñon le ñii le 6a wáa yèé wo ò o wé o wobá-ñii, à yéé bán háa, là a zàwa, làa bío wi o cón búenbúen, à mähá wínáa le kee. ²⁶ O o ton-sá mu líí fárá mí ñonkójúná wán mí ñuhũso yahó ò o wee yanka a: «Sabéré ù ñí ù yi. Í ì wí le kee mu búenbúen.» ²⁷ A 6a ñuhũso zúna a màkárí, ó o séra mu díá ñon wo yi ò o le o lén.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà léee sá mí ninza búii yahó ò orén kee bèn wi wón yi. Le léee wén-hãani khímàni. O o wíira mí ninza mu tun kònlè ò o wee bío: «Í wári na yi foñ á ù wí.» ²⁹ A 6a ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a ká: «Sabéré ù ñí ù yi. Í ì wí le kee mu.» ³⁰ Ká a mähá pã, ò o vaá dó a ho kàsó yi á pannáa o kee wíló. ³¹ Bío 6a ton-sáwá na ká mòn bío wó, á mu vá 6a yi làa sòobéé. A 6a wà vaá lá mu búenbúen fèera ñon mí ñuhũso yi. ³² A 6a ñuhũso von o ton-sá mu á búeeé bíá ñon yi: «Yí kohó bánso yén! Unén á í séra bío díá lé bío fo yankaa mi. ³³ Fo bèn mún lá ko à ù zúrí mi ninza màkárí làa bío á ínén zúnanáa à ù màkárí.» ³⁴ Ba ñuhũso síi cá dàkhíina, ó o le 6a bua a ton-sá mu vaa dé ho kàsó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wí véro.» ³⁵ Bún mòn ó o Yeesu bíníá bíá: «Lé ká síi á wán Maá na wi ho wáayi á khíi wé làa mia, ká mi yí máa tà sèn díá na mìn zàwa lè mìn hínni yi lè mí síá búenbúen.»

* **18:16** Mi lorí Làndá zéenílò vñahũ (Deutéronome) 19.15

19

Bïo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dání yi
(Maaki 10.1-12)

¹ Bïo ó o Yeesu kàráanna 6a nùpua kà síi vó, ó o ló ho Kalilee kǎhú yi á wà khú ho *Zudee kǎhú sǎn-kéní na wi ho Zurudēn muhú mǎn. ² Nùpua cèrēe nǎn o mǎn khú bǎn lè mí vǎnvarowà, ó o wéera 6a.

³ A 6a *Farizíewa 6úi wi 6a khúaa o Yeesu nǎi yi, á 6a wà 6ueé 6ó a yi, à 6a tùara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue 6àn háa dá wó khon làa wo, á níi so nǎn wo yi ò o dèení ja a le?» ⁴ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mi so yí kàráanna bïo ká yí mǎn le Dónbeení bióní vūahú yi le? «Mu nǎhú 6úeení, á le Dónbeení lera a báa á lera a háa.» ⁵ Lé bǎn nǎn ó o báa á à díá mín maá lè mín nu, ká à léé lè mín háa. A 6a mí nùwá nǎn á à wé sǎnia dà-kéní.† ⁶ Ba wǎa yí nǎn nùwá nǎn, 6a léé ní-kéní. Bïo le Dónbeení cèera mín yi à nùpue yí fáa.» ⁷ A 6a *Farizíewa bía nǎn wo yi: «Lée webio nǎn ó o Mǎyiize bíaràa le ká báa le mí ì ja mín háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»‡ ⁸ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «O Mǎyiize nǎn le níi le mi dà a ja mi hǎnání, lé bïo mi yí máa jí dèe. Ee ká mu nǎhú 6úeení á mu lá yí ka kà síi. ⁹ Le í bïo mu na mia: Báa na díá mín háa à 6àn háa mu nǎn yí fó báa, ò o kǎn fó há-veere yan, se wón léé há-fé.»

¹⁰ O o Yeesu ní-kenínia bía nǎn wo yi: «Ká mu lé kà síi ó o báa ko ò o 6uaràa miten mín háa dání yi, ká nùpue wǎa yí yan se mu sǎaaní.» ¹¹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Hón kàránló so na ká á báawa 6úen6úen yí dà máa tà yi. Bía le Dónbeení nǎn mu pǎnká yi, bǎn mí dòn lé bía dà à tà mu yi. ¹² Bïo wee hè 6a báawa 6úi à 6a máa ya á síiwà boo. Ba 6úi wee te ká 6a bámu húrún. Ba 6úi lé 6a nùpua 6ó 6a bámu. Ba 6úi 6èn wee pí mu há-yaamu ho wáayi béeení bïo yi. Yía dà hón kàránló so á à tà yi, à wón tà ho yi.»

O Yeesu dúbuua 6a háyúwá yi
(Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)

¹³ Nùpua 6úi guan 6a háyúwá 6uararàa o Yeesu cǎn le o bè mí níni 6a wán, ò o fio na 6a yi. O o ní-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ O o Yeesu wǎa bía nǎn 6a yi: «Mi díá 6a háyúwá le 6a buen í cǎn. Mi yí hè 6a. Lé bïo ho wáayi béeení bïo sǎ bía ka lè 6a bïo síi yi.» ¹⁵ O o Yeesu wǎa bò mí níni 6a wán. Bǎn mǎn ó o ló hón lahó so yi wà.

Ho nǎfòró lè le Dónbeení béeení bïo
(Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)

¹⁶ Yío 6ueé tí, à nùpue 6úi vaá vá 6ueé 6ó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nì-kàránló, lée webio á í ko à í wé ká mu se à yíràa le mukání binbirí na máa vé?» ¹⁷ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lée webio nǎn á fo wee tùaràa míi lè mu bïo na se bïo? Le Dónbeení mí dòn lé dïo se. Ká fo wi à ù yí le mukání binbirí na máa vé, à le Dónbeení bióní na le henía bïo à ù bè yi.» ¹⁸ O o nǎi tùara: «Hón lé há bióní yén?» O o Yeesu bía: «Yí 6úe nùpue. Yí wé há-fénló tàá bá-fénló. Yí nǎuaa bïo. Yí fí sabéré mi ninza nǎi. ¹⁹ Kǎnbi mǎn maá lè mǎn nu. Wañ mi ninza làa bïo á fo waràa ütēn bïo síi.»§ ²⁰ O o yàronza

* **19:4** Mi loñ Bïo nǎhú 6úeení vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † **19:5** Mi loñ Bïo nǎhú 6úeení vūahú (Genèse) 2.24 ‡ **19:7** Làndá zéeniló vūahú (Deutéronome) 24.1 § **19:19** Mi loñ ho Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeniló vūahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nùwá vūahú (Lévitique) 19.18.

bía n̄n̄n o Yeesu yi: «Bún búenbúen á ì b̄ò yi. Lé mu yén á ì pá b̄n̄ia ko à ì wé.» ²¹ O o Yeesu bía n̄n̄n wo yi: «Ká fo wi ù wé o n̄pue na b̄io j̄ii sú, à ù lén vaa yèé b̄io wi ù c̄s̄n búenbúen, à na wárí 6a n̄i-khenia yi, á fo kh̄ii yí ho n̄áf̄oró ho wáayi. Bún m̄ón à ù b̄in̄i b̄uee bè m̄ii.» ²² B̄io ó o yàrónza j̄á h̄s̄n b̄ioní so, ó o b̄in̄ia wà ká a s̄án̄ia tò, lé b̄io ó o n̄ii b̄io boo dà.

²³ O o Yeesu bía n̄n̄n mí n̄i-ken̄inia yi: «Le ì m̄i ho t̄úia na mia: Ho n̄áf̄oró b̄anso zoró le *Dónbeen̄i b̄éen̄i yi 6̄ent̄in do. ²⁴ I pá à b̄in̄i ì b̄io b̄io ká á à na mia: O c̄ón-j̄úmúk̄ú zoró lè ho m̄s̄lm̄i k̄sh̄ú á à wé wayi á à poi o n̄áf̄oró b̄anso zoró le Dónbeen̄i b̄éen̄i yi.» ²⁵ B̄io 6a n̄i-ken̄inia j̄á h̄a b̄ioní mu, á 6a wó coon d̄akh̄ina, á 6a b̄ia: «Éee! A ȳia w̄aa dà à fen lée wée?» ²⁶ O o Yeesu yòò fá mí ȳio 6a yi ò o b̄ia: «Ba n̄upua c̄s̄n á mu yí dà máa wé, èe ká le Dónbeen̄i c̄s̄n á b̄io búenbúen dà wee wé.» ²⁷ O o Piere w̄aa bía n̄n̄n o Yeesu yi: «Loñ, warén ló dia b̄io lá wi wa c̄s̄n búenbúen à wà b̄ò foñ, á wa b̄io kh̄ii wé kaka?» ²⁸ O o Yeesu bía n̄n̄n 6a yi: «Le ì m̄i ho t̄úia na mia: Hen ká a *N̄upue Za kh̄ii kará mí c̄uk̄ú been̄i kanm̄úin̄i wán ho ð̄im̄ij̄á finle yi, á minén píru j̄un na b̄ò m̄ii á mún ñ k̄een̄i 6a bá-zawa kanm̄úin̄i wán, á à c̄it̄iraa o *Isiraȳele z̄i-j̄úná píru j̄un. ²⁹ A b̄ia búenbúen na ló dia mí z̄in̄i, lè mín z̄awa, lè mín h̄inni, lè mín maáwà, lè mín nuwà, lè mí z̄awa t̄aa mí manawà ñn̄n b̄io yi, bán kh̄ii yí mu b̄an c̄ua-kh̄im̄ani kh̄im̄ani á mún ñ yí le muk̄an̄i binbir̄i na máa vé. ³⁰ Ee ká b̄ia dú ho yahó h̄a làa na ká wán, á c̄èr̄èe kh̄ii wé 6a m̄ón-d̄iwá. A b̄ia dú ho m̄ón h̄a làa na ká wán, á c̄èr̄èe kh̄ii wé 6a ya-d̄iwá.

20

Ho èrèzén v̄ins̄ta buahó v̄arowà w̄ahiire

¹ «Mi loñ, ho wáayi b̄éen̄i b̄io ka làa b̄io ó o n̄ii 6úii na èrèzén v̄ins̄ta buahó wi á h̄ia wó. Wizonle 6úii ó o f̄era h̄in̄on ló le ȳinb̄ii b̄uir̄ii, á wà lée cà 6a v̄arowà á à k̄úee mí èrèzén v̄ins̄ta buahó yi. ² A 6a v̄arowà mu làa wo w̄añia tò le wén-h̄onlò dà-kéní na lé o n̄upue n̄i-kéní wizon-k̄ùure sámú s̄aáníi wán, ó o le 6a w̄aa vaa sá mí èrèzén v̄ins̄ta buahó yi. ³ Bún m̄ón ó o b̄in̄ia ló le ȳinb̄i-wi-bee yi, á lée yú 6a 6úii 6a n̄upua f̄em̄inlò lahó yi à 6a yí máa wé ð̄ee. ⁴ O o b̄ia n̄n̄n 6a yi: «Minén mún lén vaa sá ì èrèzén v̄ins̄ta buahó yi, ká ì na le wizon-k̄ùure sámú s̄aáníi mí n̄i-kéní kéní yi.» ⁵ A bán wà van. Bún m̄ón á ho m̄oh̄ú b̄anso t̄in b̄in̄ia ló ká le wii yòò f̄ará, á k̄un ló le wi-h̄aarè, á lée wó b̄io ó o wó kh̄ina b̄an sii. ⁶ Mu véen̄i ó o b̄in̄ia ló ho z̄iñh̄ j̄ii, á t̄in lée yú 6a n̄upua 6úii ho f̄em̄inlò lahó yi. O o t̄uara 6a yi: «Mi kará hen á tò le wii k̄aamáa le we?» ⁷ A bán bía n̄n̄n wo yi: «Lé b̄io á n̄upue yí lá w̄en.» A ho m̄oh̄ú b̄anso bía n̄n̄n 6a yi: «Minén mún lén vaa sá ì m̄oh̄ú yi.»

⁸ «B̄io le wii tò, á ho m̄oh̄ú b̄anso bía n̄n̄n mí ton-sáwá j̄uh̄uso yi le o ve 6a v̄arowà 6uee s̄aáníi yi. Le o 6úaká làa b̄ia 6uara ho m̄ón, à vaa véen̄i làa b̄ia 6uara ho yahó. ⁹ A b̄ia van ho m̄oh̄ú yi ho z̄iñh̄ á 6uara. A 6a lè mí n̄i-kéní kéní yú le wén-h̄aani dà-kéní kéní. ¹⁰ A b̄ia van ho m̄oh̄ú yi ho yahó wee leéka le mínén ñ yí á à poi 6a. B̄io 6a 6uara, á ho m̄oh̄ú b̄anso mún n̄n̄n le wén-h̄aani dà-kéní kéní 6a yi. ¹¹ B̄io 6a fó mí s̄aáníi, á 6a s̄ia yí wan le b̄io yi, ¹² á 6a wee b̄io là a m̄oh̄ú b̄anso: «B̄ia ká sá ho z̄iñh̄ j̄ii mí d̄on. A ù pá s̄aánía 6a yi á m̄anía lè warén na tà le wizon-k̄ùure sámú lònbee yi le wiso-h̄ád̄sh̄ yi.» ¹³ A ho m̄oh̄ú b̄anso bía n̄n̄n 6a v̄arowà mu n̄i-kéní yi: «Wàn b̄ónlò, ì yí tò ù wán. Wa so f̄ù yí w̄añia yí tò le wén-h̄onlò

dà-kéní wán le wizon-kùure sámu bïo yi le? ¹⁴ Awa, fé ũ wárí ũ lén. Yia buara ho món á ï mún wi à ï sàání yi à mání lè ũnén. ¹⁵ Inén lé yia te ï wárí. Ká ï le ï wé le làa bïo na, á ï ï wé. Tàá lé bïo á ï wó mu sáamu lé bïn wee vá foñ le?» ¹⁶ O o Yeesu bïnia bïa bò mu wán: «Ba món-díwá khíi wé ba ya-díwá, á ba ya-díwá khíi wé ba món-díwá.»

*O Yeesu wiokaa wee bïo mi húmú lè mi vèeró bïo
(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)*

¹⁷ Bïo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalæmu, ó o fó mí nï-kenínia píru ñun mí ñii yi, á wee bïoráa làa bïo ká ká ba wi ho wãhú wán varákaa wá: ¹⁸ «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzalæmu. Lé bïn ó o *Núpue Za ba à dé le *Dónbeení yankarowá ñúnása lè ho *làndá bïo zéenílowa nii yi. Ba à siini a ñúhú á à búe. ¹⁹ Ba à na a bïa yí zū le Dónbeení yi á ba à zuañka yi, á à ha a lè há làbàaní. Bïn món, á ba à búeε wo ho *kùrùwá wán o ò hí. Ká mu wizooní òñ zoñ o ò vèe.»

*Bïo ó o Zaaki là a Zân bân nu flora a Yeesu cón
(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)*

²⁰ O Zebedee bân háa lè mí zàwa nùwá ñun wá bueé bó a Yeesu yi, ó o háa mu líí fàrá mí nònkóñúná wán o yahó, á wi ò o fio bïo búii o cón. ²¹ O o Yeesu bïa nòn wo yi: «Lée webio á ũ màkóo wi yi?» O o bïa: «Dé ũ ñii na mii le ï zàwa nùwá ñun na ká ò o nï-kéní khíi keñ ũ nín-tláñí, ká a nï-kéní keñ ũ nín-káahó* ũ béeñí yi.» ²² O o Yeesu bïa nòn ba yi: «Bïo mi wee fio mi yí zū. Le lònbee na á ï ï lá bân síi á mi so dà à lá le?» A ba le ũuu le mí dà mu. ²³ O o Yeesu bïa nòn ba yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká ínén màhá yí dà máa bïo wéréwéré le lé yia ká á à keñí ï nín-tláñí tàá ï nín-káahó. Hón lùu so bïo sã bïa á wán Maá wiokaa há káráa yi.»

²⁴ Bïo ba nï-kenínia nùwá píru na ká ñá mu, á ba sía cá ba nùwá ñun mu yi làa sòobéε. ²⁵ O o Yeesu wáa von ba búenbúen á bïa nòn yi: «Mí zū le há kána ñúnása wee wé mí pánká bïa ba wi ñúhú yi wán. Á bïa lé ba nï-beera wee zéení làa bïa ká le mí po ba. ²⁶ Éε ká minén bïo yí ko mu wé ká síi. Hen ká minén nï-kéní búii wi ò o bïo ñúhú wé poñ bïa ká, ó o ko ò o wé ba ton-sá. ²⁷ Ká minén nï-kéní búii wi ò o dí bïa ká yahó, á bânso ko ò o wé mi wobá-nii. ²⁸ Lé ká síi ó o *Núpue Za bïo karáa. O yí buara à ba sá na a yi. O buara wá bueé sá á à na ba núpua yi, á mún ñ na mí mukáni á à lénnáa ba núpua cèrèε ñúná.»

*O Yeesu héra ba muiiwá nùwá ñun yïo
(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)*

²⁹ Bïo ba ló ho Zerikoo lóhó yi, á ba zâamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiiwá nùwá ñun búii kará ho wãhú nísání, á ñá à ba le o Yeesu wee khíi. A ba wee bïo pñpñ: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí wen!» ³¹ A ba zâamáa wee zá làa ba le ba wé tété. A ba yáá wáa wiokaa wee bïo pñpñ: «Núhúso, Daviide Za, màkárí wen!» ³² O o Yeesu òñ ò o von ba tûara yi: «Lée webio á mi wi à ï wé na mia?» ³³ A ba bïa: «Núhúso, wé le wa yïo á wé mi.» ³⁴ A ba màkárí buan o Yeesu yi, ó o òñ ba yïo lè mí níní. Mí lahó yi á ba yïo ðèéniáa wee mi, á ba bò a Yeesu yi.

* **20:21** Nín-tláñí làa nín-káahó: Mu wee zéení le hán lara bïo ñun so lé háa bïo ñúhú wi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu lóhó yi

(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zán 12.12-19)

¹ O Yeesu lè mí nǐ-kenínia vaá sùaráa ho Zeruzalεemu yi. Bǐo 6a wi le búee na 6a le Oliivewa vǐnsía búee wán, ho Betefazee lóhó nǐi, ó o fèra tonkaa mí nǐ-kenínia nùwǎ nǐn á bía nǎn 6a yi: ² «Mǐ lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mǐ vaa dǛení bǐn, á mi ì mi sǔnpè-nu ká a can dǐn lè mí za. Mǐ fee 6a búee na mǐi.» ³ Ká 6a tùara mia à mi bío le o Nùhúso màkóo wi 6a yi, á 6a à dǛení ì día 6a mi ì lénnáa.

⁴ Bǐn wó ká sǐi bèra a na le *Dónbeenǐ nǐ-cúa fεero bíonǐ na ká à bǐo wéráa.

⁵ «Mǐ bío na ho Sion lóhó nǐpomu yi:

«Loń, lé ũ bée na bò o 6uen ũ cǎn.

O wayi.

O yòora a sǔnpè-nu

lè mí za.» *

⁶ A 6a nǐ-kenínia wǎa wà, á vaá wó bǐo ó o Yeesu le 6a wé. ⁷ Ba vaá 6uan o sǔnpè-nu lè mí za 6uararáa, á bò mí kánbunwà 6a wán ó o Yeesu yóo kará wán. ⁸ Ba minka zǎamáa na bò a yi á 6a cèrèe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. Ba búii lé hǎ vǐnsía vǎnna 6a wee khé à bá. ⁹ Ba minka zǎamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bǐa bò a yi á wee bío pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewà làa yǐa bò o 6uen o Nùhúso yèni yi.

Le le Dónbeenǐ na wi ho wáyai à ho cùkú dé yi.» †

¹⁰ Bǐo ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzalεemu, á ho nǐpomu 6úenbúen kánkáa. Ba wee tùaka mín yi: «Yǐa ká léee wée ká?» ¹¹ A 6a nùpua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeenǐ nǐ-cúa fεero. O ló ho Kalilee kǎhú lóhó na 6a le Nazarεete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeenǐ zǐ-beeni yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zán 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeenǐ zǐ-beeni yi, á zoó nǎn bǐa wee yéé mu bǐo làa bǐa wee yà mu bǐn. Ba wén-pùarílowà tàbáriwa làa bǐa wee yéé 6a 6úaa6úunǐ kanmúinǐ ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía nǎn 6a yi: «Le Dónbeenǐ bíonǐ vǎahú bía bǐo ká: «ǐ zǐi 6a wé è ve làa fíoró zǐi.» ‡ O o bǐnǐa bía: «Á mínén 6èn wó le lè 6a kǎnlowà lùe há?» § ¹⁴ A 6a muiiwà lè 6a mùamúawà búii wà 6ueé bó a Yeesu yi, ó o wéera 6a. ¹⁵ A 6a yankarowà nǐnása lè ho *làndá bǐo zéenílowa yǐwa cǎ bǐo 6a mǎn ò o Yeesu wee wé mu yéréké bǐowa bǐo yi làa bǐo 6a háyúwà wee bío pǎnpǎn ká sǐi bǐo yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ A 6a wǎa bía nǎn o Yeesu yi: «Fo wee jí bǐo 6a wee bío le?» O o Yeesu le: «Ūuu, ǐ wee jí mu. Mínén so yǐ kàráanna bǐo ká le Dónbeenǐ bíonǐ vǎahú yi yǐ mǎn le? «Fo wó, á hàrǐ 6a háyúwà lè 6a kúnkúzàwa wee khòonǐ fo.» *

¹⁷ Bǐn mǎn ó o ló ho lóhó yi wà día 6a, á van ho Betanii lóhó vaá cǎana bǐn.

* 21:5 Mi loń Zakari vǎahú 9.9 † 21:9 Mi loń Lení vǎahú (Psaumes) 118.25-26 ‡ 21:13

Mi loń Ezayii vǎahú 56.7 § 21:13 Mi loń Zeremii vǎahú 7.11 * 21:16 Mi loń Lení vǎahú (Psaumes) 8.3

O Yeesu dánkánia le vɪndɛɛ na ɓa le fikiyée

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na lée tɔn yɪnbíi, ká a Yeesu bɪnía bò o ɓuen ho Zeruzalɛmu, á le hɪni dà a. ¹⁹ O o mɔn le vɪndɛɛ ɓúii na ɓa le *fikiyée ho wɔhú nɪsání. O o wá vaá ɓó le yi, ká a màhá yí yú bɪa le wán, lée vɔnna mí dòn. O o wáa bɪa nɔn le yi: «Fo máa bɪnɪ máa ha bɪa hùúu.» A le vɪndɛɛ mu dɛɛnɪa hon mí lahó yi. ²⁰ Bío ó o nɪ-kenɪnia mɔn mu, á mu wó ɓa coon. A ɓa tɔara a Yeesu yi: «Le vɪndɛɛ mu dɛɛnɪa wó kaka honnáa ká?» ²¹ O o Yeesu bɪa nɔn ɓa yi: «Le ɪ mí ho tɔúá na mia: Hen ká mi dó mi sɪa miɪ, á yí máa titika, á bío á ɪ wó lè le vɪndɛɛ na ká ɓàn sɪi á mi wé è wé. Ká mi mún pá dà à bío ò na le ɓúee na ká yi: «Hɪnɪ hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenɪ yi», á mu ù wé. ²² Ká mi dó mi sɪa miɪ, á bío ɓúenɓúen na mi wee fio le Dónbeenɪ cón, á mi ì yí.»

O Yeesu pánká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeenɪ zɪ-beenɪ yi zoó wee kàrán ɓa nùpua. A ɓa yankarowá júnása lè ɓa *zúifùwa *nɪ-kɪa wá ɓueé ɓó a yi, à ɓa tɔara a yi: «Fo yú le nii wen wee wéráa bío ká? Lé wée nɔn mu wéró nii foñ?» ²⁴ O o Yeesu bɪa nɔn ɓa yi: «ɪnén ɓèn mún n tɔa mia làa bío dà-kénɪ mí dòn. Ká mi zéénɪa mu, á ɪnén mún n zéénɪ yɪa nɔn le nii miɪ á ɪ wee wéráa bío ká. ²⁵ Yɪa tonkaa o Zán le o wé bátizé ɓa nùpua lée wée? Lé le Dónbeenɪ lée, tàá lé ɓa nùpua?» A ɓa dɪn wee wáanɪ mɪn yi: «Ká wa le lé le Dónbeenɪ tonkaa wo, o ò bío le lée webio nɔn á wa yí táráa o bío. ²⁶ Ká wa mún le lé ɓa nùpua tonkaa wo, á ɓa zámáa máa día wen. Lé bío ɓa ɓúenɓúen wee leéka le o Zán lé le *Dónbeenɪ jɪ-cúaa fɛero.» ²⁷ A ɓa wáa bɪa nɔn o Yeesu yi: «Wa yí zú yɪa tonkaa wo.» O o Yeesu bɪa nɔn ɓa yi: «Àwa, á ɪnén mún máa zéénɪ yɪa nɔn le nii miɪ á ɪ wee wéráa bío ká.»

Ba zàwa nùwá jɪn wáhiire

²⁸ O Yeesu pá bɪnía bɪa: «Mɪ jí bío ká: Nii ɓúii zàwa nùwá jɪn hɪa wi. O o von o nɪ-kénɪ á bɪa nɔn yi: «ɪ za, lén vaa và ho èrɛzén vɪnsɪa ɓuahó yi ho zuia.» ²⁹ O o le mí máa va. O o hɪa bɪnía lon mi yi, ó o wá van á vaá và. ³⁰ Bɪn mɔn, ó o maá mu bɪa mu bío dà-kénɪ mu làa yɪa so. A wón le mí ì va, ò o màhá yí van. ³¹ Awa, ɓa nùwá jɪn mu tɪahú, á lé o yén wó bío á ɓàn maá lá wee cà?» A ɓa bɪa: «Lé yɪa ó o bɪaráa ho yahó.» O o Yeesu bɪa nɔn ɓa yi: «Le ɪ mí ho tɔúá na mia: Ba *làn pó féwá lè ɓa hɪawa na wee yèé mɪten á à zo le *Dónbeenɪ béenɪ yi á à dí mi yahó. ³² Lé bío ó o Zán Batiisi ɓuara, á ɓueé wee zéénɪ ho wá-tente bío làa mia, á mi yí tà mu yi. Ká ɓa làn pó féwá lè ɓa hɪawa na wee yèé mɪten bán tà mu yi. A bío mi yáa pá mɔn bɪn, à mi pá yí yèrɛmáa mi yilera lè mi wárá, á yí tà a bío.»

Ho èrɛzén vɪnsɪa ɓuahó várová wáhiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mɪ wíoka jí wáhiire ɓúii: Mɔhú ɓànso ɓúii hɪa fá ho èrɛzén vɪnsɪa mí mɔhú yi, á son ho dándá kɪnɪa yi. O o có ho kɔhú á wíokaa, hɪa ho èrɛzén wee jaa yi. O mún son o paro lùe. Bɪn mɔn ó o wáanɪa tò lè ɓa nùpua ɓúii na à và ho, ò orén wá van le khúii. ³⁴ Páahú na ho èrɛzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le ɓa va ɓa nùpua mu cón le ɓa khé bío bío sá mí yi à na. ³⁵ Ká ɓa nùpua mu màhá vaá wíikaa ɓa, á han o nɪ-kénɪ, á ɓó a jɪn níi so, á mún lèekaa o tɪn níi so lè há huua ɓó. ³⁶ O o mɔhú ɓànso bɪnɪa

tonkaa 6a ton-sáwá mu búí. Bán boo po bía lè ho yahó. Ká 6a nùpua mu màhá vaá wó bán làa bio 6a wó làa bía so. ³⁷ Mu véení, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «I za wón 6a à kǎnbi.» ³⁸ Ká bio 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bio mín yi: «Yia lua ká lé yia á ho mǎhǔ bio khíi sí yi. Mi wa búe o, á ho mǎhǔ bio wáa à sí wen.» ³⁹ A 6a hínon wíira a, á khèra lée 6ó díá.»

⁴⁰ O o Yeesu tùara 6a yi: «Àwa, ká a mǎhǔ bǎnso khíi buara, ó o buée wé 6a nùpua mu kaka?» ⁴¹ A 6a bía non wo yi: «O máa cèe 6a bio máa díá. Ba nǐ-súmáa mu o ò búe, ká a cà nǐ-vio á à kúee mí mǎhǔ mu yi. O orén làa bán á à wǎaní ì tè bio 6a khíi na a yi wán, ho pǎahǔ na 6a dó non mín yi.» ⁴² Bún mǎn, ó o Yeesu bía non 6a yi: «Mi òn yí kàráanna bio ká yí mǎn hùúu le Dónbeení bióní vǎahǔ yi le? «Le huee na 6a so-sowa fù pǎ díá lé òn hía buee buan ho soró òn. Bio ká lé bio ó o Nùhúso Dónbeení wó, mu lée bè-tente wa yèn-dǎn yi.»†» ⁴³ O Yeesu pá bǐnía bía: «Lé bún non á ì ì bíoráa mu á à na mia. Le *Dónbeení béeñí á à fé mi cǎn á à na nǐ-vio yí, bía á à ha le béeñí mu bǎn bía mí bée. ⁴⁴ Yia lúwá le huee mu wán, á bǎnso sǎnía á à yáa. Ká yi á le bèn kùera lion wán, á bǎnso á à fúfúuka.»

⁴⁵ Bio 6a yankarowá júnása lè 6a *Farizíewa pá a Yeesu wǎhio na ó o wá, á 6a zǔna le lé 6arén ó o wee bio bio. ⁴⁶ A 6a wáa wee cà bio 6a à wé wé á à búeráa wo, ká 6a màhá zǎna 6a zǎamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeení jǐ-cúa fero.

22

Mu yaamu sǎnú òn ló wǎhiire (Luki 14.15-24)

¹ O Yeesu pá bǐnía wá hǎ wǎhio á bíaráa làa bía wee jí a cǎn. O bía bio ká non 6a yi: ² «Ho wǎayi béeñí bio 6onmín làa bio ká: Bée búí sá ho òn ló mí za yaamu yi. ³ O o tonkaa mí ton-sáwá le 6a vaa yí bía ó o vonka ho òn ló mu bio yi le 6a buen. Ká 6a màhá yí wi 6a buen. ⁴ O o bǐnía tonkaa mí ton-sáwá búí á non le jǐi na ká 6a yi: «Mi vaa bio bio ká à na bía á ì von yi: I dǎnì lè ì búaa na jǐni wi á fúaana, ì òn ló bio búenbúen wíokaa vó. Mi wáa buen mu yaamu sǎnú òn ló òn ló òn ló.» ⁵ Ká bía 6a von màhá yí càtio mu, á 6a wá waá wee sáka mí tonni. Ba búí vanka mí mana. Ba búí vaá wee duan. ⁶ A bía ká wíira 6a ton-sáwá mu han lè mí sòobé, à 6a 6ó 6a. ⁷ O o bée síi cà, ó o tonkaa mí dásíwá le 6a vaa búe bía wó mu, à cǐ 6a lóhó. ⁸ Bún mǎn ó o bía non mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sǎnú òn ló sá vó, ká bía á ì von lé bía yí ko 6a dí ho. ⁹ Mi wáa lén zo ho lóhó 6onfúaa yi, à bía mí zoó yí bǐn búenbúen à mi ve le 6a buee dí ho òn ló mu.» ¹⁰ A 6a ton-sáwá wá zoó von bía 6a fòráa mín búenbúen, 6a nǐ-kora lè 6a nǐ-tentewá. A ho sǎnú òn ló zǐ buée sú lè 6a nùpua.

¹¹ «Ó o bée yòó zon le zǐi yi, á zoó wee loñ bía 6a vonka. O o mǎn o nǐ-kéní búí 6a òn ló ò o yí zǎ ho sǎnú báká. ¹² O o bía non wo yi: «Wán bǎnlo, fo wó kaka zonnáa hen à ù yí zǎ ho sǎnú báká?» O o nǐi yí òn ló òn ló òn ló yí bía. ¹³ O o bée non le jǐi mí ton-sáwá yi: «Mi wíi wo ca zení là a níní, à lée lée día ho khúuhǔ le tǐbírí yi, hen na le wée lè le minka yi wée wi yi.»

¹⁴ O o Yeesu bǐnía bía «Bía von boo. Ká bía hueekaa bán yi tà yi boo.»

Ho lànpo cǎlò à na ho Oroomu bée yi bio (Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

† 21:42 Mi loñ Lení vǎahǔ (Psaumes) 118.22.

¹⁵ Ba *Farizíewa wà vaá wáania tò bío 6a à tùa là a Yeesu yi wán, á à yíráa o níi ì 6ua yi. ¹⁶ A 6a tonkaa mí nĩ-kenínia nùwá yèn búí là á *Heroode món nùpua nùwá yèn le 6a vaa bío bío kà na a Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa zù le fo wee mí ho túiá. Bío le Dónbeení le 6a nùpua 6ua le miten, lé bún 6àn kàránló binbirí á fo wee na. Fo yí máa zín nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yío. ¹⁷ Awa, á ù zéení bío fo wee leéka bío kà dání yi: Wa làndá yi á ho lànpó ko ho wé cá na ho Oroomu bée yi léé, tàá mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ O o Yeesu zūna hā yile-kora na wi 6a yi, ó o bía nɔn 6a yi: «Mi yí mɔn miten le. Mi wee cá ì níi á à 6ua yi le we? ¹⁹ Le wárí na á mi wee sàání le ho lànpó á mi na le ì loí.» A 6a 6uan le wén-hǎnló 6ueé nɔn wo yi. ²⁰ O o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó le le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» ²¹ A 6a bía: «Lé o bée Sezaare.» O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Àwa. Bío sá a bée yi, à mi na mu wo yi. Ká bío 6èn sá le Dónbeení yi, à mi na bún dén yi.» ²² Bío 6a jíá bío ó o Yeesu bía kà, á 6a wó coon, á 6a wáa día wo à 6a wà.

Ba nĩ-hía vèeró bío

(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á 6a *Sadusíewa wà 6uara a Yeesu cón. (Barén lé bía le 6a nĩ-hía máa vée.) ²⁴ Ba tùara a Yeesu yi làa bío kà: «Nì-kàránlo, bío kà lé bío ó o *Mɔyiize bía: «Hen ká báa búí yan mún hāa á húrun ò o yí yú za làa wo, á 6àn za búí ko ò o ya a mahāa mu, à te 6a zàwa yi mún za mu yèni yi.» ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwá hẹ̀pun búí hāa wi làa wɛn. Yīa nín-yání yan á húrun ò o yí yú za le mún hāa. ²⁶ A yia sá fó a mahāa mu yan á wón húrun. O o tɛn níi so fó a, á wón mún húrun. Ba mí nùwá hẹ̀pun 6úen6úen yan wo bèenia á húrunka. ²⁷ Bío 6a 6úen6úen húrun, ó o hāa mu mún húrun. ²⁸ Awa, á 6a nĩ-hía vèe nɔnzoñ ó o hāa mu bío á à sī a yén yi 6a nùwá hẹ̀pun mu tlahú? Bío 6a 6úen6úen mahā yan wo bèenia.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi wee vīnī miten. Mi yí zū hārī dèe le Dónbeení bioní vūahú bío dání yi. Mi mún yí zū le le Dónbeení dà bío 6úen6úen wee wé. ³⁰ Bío wi bín, hen ká 6a nĩ-hía khii vèera, á 6a báawa le 6a hāawa máa ya mún. Ba à wé le le Dónbeení wáyai tonkarowà bío sii ho wáyai. ³¹ Ba nĩ-hía vèeró bío dání yi, á mi so dīn yí kàrána bío le Dónbeení bía nɔn mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abarahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu 6àn Dónbeení. Le Dónbeení lé bía yío wi lua 6àn Dónbeení. Le yínɔn nĩ-hía 6àn Dónbeení.»† ³³ Ba zāamāa na jíá a bioní á wó coon o kàránló bío yi.

Le Dónbeení làndá na bío nùhú wi po hāa ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bío 6a *Farizíewa jíá ò o Yeesu bía 6ó 6a *Sadusíewa nùhú, á 6a kúaa mún wán. ³⁵ A 6a nĩ-kéní na le ho làndá bío zéenílo wi ò o yí o níi 6ua yi, ó o tùara a yi: ³⁶ «Nì-kàránlo, hā bioní na bío henía ho làndá yi, á lé le yén nùhú wi po hāa ká?» ³⁷ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: ««Fo ko ù warí ù Nùhúso Dónbeení le ù sii 6úen6úen, le ù mànákā 6úen6úen, le ù yilera 6úen6úen.»‡ ³⁸ Dén lé dío bío here, á nùhú wi po hāa ká. ³⁹ Dío sá le yi na mún nùhú wi le lerén bío sii lé dío kà: «Fo ko ù warí mi ninza làa bío á fo waráa ūten bío sii.»§ ⁴⁰ O *Mɔyiize làndá 6úen6úen, le le *Dónbeení

* 22:24 Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 25.5-6 † 22:32 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.6

‡ 22:37 Mi loí Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Mi loí Levii nùwá vūahú (Lévítique) 19.18

ji-cúa fεerowà kàránlò búenbúen, á can hã bíoní bïo j̄un na bò henía ká yi.»

Yia le Dónbeenĩ m̄on lera bio
(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bïo 6a *Farizíewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tùara 6a yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yia le Dónbeenĩ m̄on lera ñankāni can wen?» A 6a bía ñon wo yi: «O lé o *Daviide m̄onmānii.» ⁴³ O o Yeesu bía ñon 6a yi: «Á bïo le Dónbeenĩ Hácírí dú a Daviide yahó, ó o 6èn wó kaka vonnáa wo le mí Njúhúso? Bïo ká lé bïo ó o Daviide bía:

⁴⁴ .O Njúhúso Dónbeenĩ bía ñon í Njúhúso yi:

Buee keení í nín-tíání
fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán.»*

⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yia le Dónbeenĩ m̄on lera le mí Njúhúso, ó o wé o Njúhúso ká a mún pá à bíní ì wé o m̄onmānii kaka?»

⁴⁶ A 6a nii woon yí dàrna d̄ε yí bía. A lá b̄un zoñ ó o búí yí bínía yí khà m̄iten yí tùara a yi làa bïo búí.

23

Mi pa miten 6a zúifúwa ya-dítwá bïo yi
(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ O o Yeesu wáa yèrémáa wee bïo lé 6a zāamáa lè mí ñi-kenínia: ² «Ho *lándá bïo zéenílowa lè 6a *Farizíewa wee kàrán o *M̄oyiize lándá làa mia. Hón lé 6a tonlò. ³ Mi ko mi wé jí 6a c̄ón, à bè bïo 6a wee bïo na mia búenbúen yi. Ká 6a wárá h̄ón mi yí dé miten yi. Lé bïo á bïo 6a wee kàrán làa mia 6a yí máa wé. ⁴ Ba wee j̄i ho s̄éró na lí 6a n̄pua bà-júná wán, ká 6arén mí bæere mah̄á yí máa dé mí níni h̄ari c̄inú à séení 6a s̄eráa ho. ⁵ Ba wee wé mí bïo búenbúen à zéenínaa m̄iten. O M̄oyiize lándá bíoní búí kúeenii lùakùà zàwa na 6a wee ca mí búráa lè mí bàra yi á 6arén wee wé à hã wé 6ùaaaka. Ba kánbunwà ji-káa dùbúaaní á wee keñ khèekháa. ⁶ Ho d̄inlò d̄iinii keenínia na seka, lè ho kàránlò zíní yahón lùà, á 6a wa keenílò. ⁷ Ba wa à 6a n̄pua wé t̄éni 6a yi lè le k̄onbii 6a zāamáa f̄émínlò lara yi, á mún wa à 6a n̄pua wé ve 6a làa ñi-kàránlowà. ⁸ εε ká minén ó o búí yí tà le 6a ve o làa ñi-kàránlo. Mi búenbúen lè 6a zàwa mín yi, á mi ñi-kàránlo mún lé o ñi-kéní. ⁹ Mi wé yí ve nii woon lè m̄in maá ho tá wán. Lé bïo á m̄in Maá lé o ñi-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰ O búí yí tà le 6a ve o làa j̄uhúso. Lé bïo mi j̄uhúso lé o ñi-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹² Yia yòonía m̄iten, á wón 6a à liiní. Ká yia liinía m̄iten, á wón 6a à yòoní.

Ho yéréké khii sá 6a zúifúwa ya-dítwá yi
(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³ «Minén *lándá bïo zéenílowa lè minén *Farizíewa ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bïo mi wee h̄e 6a n̄pua lè ho wáayi b̄éni díró. Minén mi bæere yí dà máa dí le, á bía wi 6a dí le á mi mún wee h̄e.

¹⁴ [«Ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee fé 6a mah̄áawa nii bïo búenbúen véení, ká mi pá bíní wé ho floró na túee à zéenínaa le mi térénna. Lé b̄un ñon á minén cítii khii wé here làa s̄òb̄éε.]

* 22:44 Mi lori Leni vūahd (Psaumes) 110.1.

15 «Nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee vará ho tá lùá búenbúen yi, à pà há muna hée cà 6a nùpua le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára. Ká mi yú a ñi-kéní sàanì à mi wé ò o bïo sí le *Dofiní dshù yi porí minén làa cúa-ɲun.

16 «Minén ya-dí muiiwà yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bïo mi wee bïo bïo kà: Yia baa lè le *Dónbeení zì-beení yèni, se bñn dèe búí mía. Ká a màhá baa lè le Dónbeení zì-beení bàn sánú yèni, se bñn yí dà máa díá kà. 17 Mi lé 6a bónbúwá, á lé 6a muiiwà. Lé mu yén ɲúhú wi po mu yén? Lé ho sánú léé, tàá lé le Dónbeení zì-beení na nɔn á ho sánú mu bïo sánáa le Dónbeení yi? 18 Mi mún wee bïo le yia baa lè mu hámu cfiníi bàn yèni, se bñn dèe búí mía. Ká a màhá baa lè mu hámu na wi le wán yèni, se mu máa díá kà. 19 Muiiwà yén! Lé mu yén ɲúhú wi po mu yén? Lé mu hámu léé, tàá lé mu bàn cfiníi na nɔn á mu hámu mu bïo sánáa le Dónbeení yi? 20 Yia cén baa lè mu hámu cfiníi, se bánso baa làa bïo búenbúen na wi le wán yèni. 21 A yia baa lè le Dónbeení zì-beení yèni, se bánso baa lè le zì-beení mu, á mún baa lè le Dónbeení na wi le yi yèni. 22 A yia mún baa lè ho wáayi yèni, se bánso baa lè le *Dónbeení béení kanmúini yèni, á baa lè le Dónbeení mí bæere na kará lè wán yèni.

23 «Minén làndá bïo zéenilowa lè minén Farizíewa ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bïo há vɔn-zà-wíníwà lè mí síwà na 6a wee kúee le zeení yi á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à ho làndá kàránlò na ɲúhú wi á mi màhá wee pón díá. Bñn na lé ho térénlò, lè le hii, lè le Dónbeení bïo táro. A bñn lé bïo mi ɲɔn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí nɔnsá bïo ká wéro yi. 24 Ya-dí muiiwà yén! Mi wee líi mi bè-ɲunii à lén o dònwíá díá, ká a cón-ɲúmúkú wón mi màhá wee ví.

25 «Minén *làndá bïo zéenilowa lè minén Farizíewa ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bïo mi wee sɛɛ mu ɲumu ɲuunii lè ho dínlò diinii síá bàn máa, ká há yiwa màhá zoó sú lè mí kònlò bïo, lè mi yile-kora. 26 Farizíe muii yén! Ú yi lé dïo ù ceé vé, lé bñn á à na ká bïo ho khúuhú á à ce.

27 «Minén làndá bïo zéenilowa lè minén Farizíewa, ñi-khàwa. Ho yéréké khii sá mia. Mi ka lè há búráa na 6a khúuníá máa á há se, ká há yiwa màhá zoó sú lè 6a ñi-híá hūaa lè mu bè-sooní lè mi síwà. 28 Minén mún ka ká síi. Ho khúuhú á mi ka lè mi lé 6a ñi-tentewá 6a nùpua yahó, ká mi yiwa hón sú lè ho ñi-khènlò lè mu bè-kora lè mi síwà.

29 «Minén làndá bïo zéenilowa lè minén Farizíewa ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia, lé bïo mi wee so le *Dónbeení ɲi-cúa fɛɛrowá na húrun búráa, á wee donkhueé bíá fù téréna miten búráa. 30 Mi wee bïo: Ká wán maáwá pàahú á warén lá yánkaa wi yi, se 6a ɲi-cúa fɛɛrowá búero bïo á wa níni mía yi. 31 A bñn mi bíoní lè mí wára wee zéení le bíá 6ó le Dónbeení ɲi-cúa fɛɛrowá, bán mòmmanía lé minén mi bæere. 32 Awa á mñn maáwá mu bïo na á 6a búá ɲúhú á mi wáa bánbá tíí ɲii. 33 Mi ka lòn háwá, díhioni yén! Mi wee leeka le mi dà a kãní le Dofiní dshù yi le? 34 Lé bñn nɔn, á ínén á à tonka 6a ɲi-cúa fɛɛrowá lè mu bè-zúrnini bánsowá, làa bíá kàránna dñn mi cñn. A mi ì búe 6a búí, ká 6a búí mi ì búee há *kùrùwáwá wán. Ba búí bán mi ì ha lè há lábáani mi kàránlò zíní yi, á wé è ɲaka 6a há lórá yi á à beé lò. 35 Lé bñn á à na ká bíá minén lè mñn 6úaawa 6ó ká 6a bè-yáanii mía, lònbee na wi 6a búero món á à yí mia. Le ñi-búee mu búakáa o *Abɛle ñi-tente búero ɲii wán, á 6ueé 6ó a Barasii za Zakari yi,

wón na 6a 6ó le sòobá-lùe lè mu hãmu cíníi pãahũ. ³⁶ Le 1 mi ho tũíá na mia: Ho zuia nùpua lé bán á le lònbee na wi dén nĩ-búee so món á à yí.»

O Yeesu bia ho Zeruzalɛmu lóhó bio
(Luki 13.34-35)

³⁷ «Éee Zeruzalɛmusa! Minén na wee búe le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà, á wee lèeka bia le Dónbeenĩ tonkaa mi cǎn lè hã huua à búe. Lée zen cúa-yen á i wi à i ve mia kúee mín wán làa bio ó o kúeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bĩo síi à mi yí tà mu. ³⁸ Awa, le Dónbeenĩ á à pĩ mia á mi zĩi á à dǎn coon. ³⁹ Le 1 bío mu na mia: A lá ho zuia jĩi wán, á mi máa bĩnĩ máa mi mi, fúaa nònzoñ na mi khĩi wee bío bío ká: «Le le Dónbeenĩ dúgúaa yĩa bò o buen o Núhũso yèni yĩ.»*

24

Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bio
(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

¹ Bũn món ó o Yeesu ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yĩ. Bĩo ó o wee lén, ó o nĩ-kenínia vá búee 6ó a yĩ à 6a wiokaa wee zéeni bío le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ sonnáa síi làa wo. ² O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yĩ: «Bĩo ká búenbúen mi yí mɔn le? Le 1 mi ho tũíá na mia: Mu búenbúen khĩi fi, á hàrĩ huee máa keñĩ mí nĩza huee wán.»

Mu bè-sũmáa na khĩi wé bio

³ O Yeesu yóó kará há Oliivewa vĩnsĩa búee wán, ó o nĩ-kenínia mí jĩi yĩ vá búee 6ó a yĩ, à 6a tũara a yĩ: «Zéeni ho pãahũ na le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ mu á à fi yĩ làa wen. Lé mu bĩowa yén khĩi zéeni ũ búenlò pãahũ lè ho dímĩná véro pãahũ?» ⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yĩ: «Mi pa miten bío. Mi yí día le nùpue khà mia. ⁵ Lé bío á nùpua cèrèe khĩi buen 1 yèni yĩ á à bío le mí lé o *Krista. Ba à khà 6a nùpua cèrèe á à vĩnĩ. ⁶ Há hĩa táró á mi khĩi wé è jí sã, hĩa 6ó mia làa hĩa khèra. Ká mi màhá yĩ zǎn. Lé bío á bũn bĩowa so ko mu wé ho yahó. E ká bũn dèenia máa wé ho dímĩná véro. ⁷ Ho síi búii khĩi wé è lé vaá fi làa síi veere. A ho kǎhũ búii khĩi wé è lé vaá fi lè ho ká-veere. Le hĩni, lè ho tá dèkéro á khĩi wé è wé há lùà búii yĩ. ⁸ Bũn bĩowa so búenbúen wéro á khĩi keñĩ làa bío ó o há-sániso sání vía wee wé búakáráa bío síi.

⁹ «Hón pãahũ so yĩ, á 6a nùpua á à dé mia á à na 6a à beé lò, á à búe. Há síiwá nùpua búenbúen khĩi jĩn mia bío mí tà mi bío yĩ. ¹⁰ Hón pãahũ so yĩ, á nùpua cèrèe á à khĩnĩ mí siadéro mi. Ba wé è bĩnĩ mín máa, á wé è jĩn mín. ¹¹ Bĩa le mí lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà ká mu yí bon á khĩi keñĩ cèrèe. Ba à vĩnĩ nùpua cèrèe. ¹² Mu bè-kora khĩi dé wán, á 6a nùpua cèrèe waminĩ á à tĩ yĩ. ¹³ Ká yĩa màhá há mí síi fúaa mu véenĩ, wón á à fen. ¹⁴ Le *Dónbeenĩ béenĩ bĩn-tente mu ko le bue ho dímĩná lùà búenbúen yĩ, á há síiwá búenbúen jí le, á ho dímĩná màhá bè yĩ veráa.

¹⁵ «Mi khĩi mí mu bè-sũmúu na wee yáa mu bío ká mu wi le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yĩ, bío á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛro Daniyeele bía bio.* (Yia wee káran bío ká, á zũn mu kúará sese.) ¹⁶ Hón pãahũ so yĩ ká bĩa wi ho Zudee yĩ à bán lùwĩ yòo há gúaa. ¹⁷ Yia á à keñĩ mí zĩi lòho yĩ ko ò o lii zoo lá mí bío búii mí zĩi. ¹⁸ Yia á à keñĩ há mana yĩ mu pãahũ yĩ ko ò o bĩnĩ 6o à lii lá mí kánbun mí zĩi. ¹⁹ Ho yéréké khĩi sá 6a há-sèenasa lè 6a há-ɲàawa yĩ mu zoñ. ²⁰ Mi fio le Dónbeenĩ yĩ à mi lùwíló mu yí wé há yio pãahũ, táa

* 23:39 Mi loñ Lení vĩahtũ (Psaumes) 118.26.

* 24:15 Mi loñ Daniyeele vĩahtũ 9.27; 11.31;

12.11.

ho *Sabaa zoñ. ²¹ Lé bïo á hón pãahũ so yi ká le lònbee á à wé òuaa á à porí ðio khíina, à lá ho ðimíjã níhũ búεεnii na le Dónbeení léra mu bïo búenbúen yi à buεε búε ho zuia yi. A le òan sii mún máa bíni máa keñi hùúu. ²² Ká le Dónbeení lá yí khò há wizoóni mu yi, á nni woon lá máa káni. Εε ká le máhã khò há yi òa núpua na le hueekaa bïo yi.»

O Núpue Za bíni buenló bïo

(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a búí khíi bía nòn mia: «Mi loñ, lé o *Krista na hen, tàá nín-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa lè òa jii-cúa fεεrowá na bïo yí bon khíi keñi. Ba khíi wé è wé mu yéréké bïowa lè mí síiwá na ka lè mu wee zéeni le Dónbeení pánká á à vñinínaa òa núpua. Hàri bïa le Dónbeení hueekaa ká mu lá dà à wé, á òa mún ñ vñiní bán. ²⁵ Awa, í òen wáa fèra bía mu nòn mia.

²⁶ «Ká òa wáa khíi bía nòn mia le o Krista wi ho tá hení yi, à mi yí va bí. Tàá ká òa bía le lé hen ká ó o sànkáa míten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa bïo ká ho vïohó juiina ho wáayi lùε búí à mu khoomu ðεεní keñi lùε búenbúen, lé búñ òan sii ó o *Núpue Za bíni buenló bïo khíi wéráa. ²⁸ Hen na ó o yá-híni díá yi, lé bíñ òa dùbúawá wee wé fè mín yi. ²⁹ Hón wizoóni so òan lònbee khíílo mún, á le wii á à dé mí yuumu. Ho piíhũ khoomu máa bíni máa keñi. Há mànaayio á à kùenka à lii. Ho wáayi bïo búenbúen á à ðèkè.† ³⁰ Búñ ká bïo wee zéeni a Núpue Za buenló á à mi ho wáayi. A ho ðimíjã núpua búenbúen wé è wá ká òa à zúnzúra. Ba à mi a Núpue Za buenló há dùndúio wán ho wáayi lè mí ðàrílo lè mí cùkú beení. ³¹ Le búaa-beení sã á à jí. O mún ñ tonka mí wáayi tonkarowá ho tá kónbúaa mí bïo náa yi, á òa à ve bíe le Dónbeení hueekaa á à kúee mín wán.

³² «Mi loñ ho fikiyée vñdεε bïo le wee wéráa. Hen ká le òan lakara hía wee nàma, á wee sà mí vñn-yórówá, se mi zú le ho vïohó tèro ðñ. ³³ Lé làa búñ sii ká mi khíi wee mi búñ bïowa so búenbúen wéró, à mi mún zúñ le o Núpue Za buenló sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁴ Le í mí ho túiá na mia: Ho pãahũ na ká núpua máa hí máa vé ká búñ bïo so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká í bíoni hñ ñ keñi bíñ fεεε.»

Le Dónbeení mí ðòn zú ho ðimíjã véro pãahũ

(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Nii woon yí zú ho ðimíjã véro wizonle lè ho pãahũ máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowá yí zú mu, hàri le Dónbeení Za mí bæεεe yáa pá yí zú mu. O Maá mí ðòn lé yia zú mu. ³⁷ Bïo wó a Nòwee pãahũ lé bïo òan sii khíi wé o *Núpue Za bíni buenló pãahũ. ³⁸ Pãahũ na mu jùn-beení ðñ yí buara, ká òa núpua wee dí ká òa a jü, á wee ya mín ká òa a yeé mí hínni. Fúaa nñzòñ na ó o Nòwee zòn ho won-beení yi. ³⁹ Ba yí zúna bïo búí yahó fúaa bïo mu jùn-beení buara buéé lá òa búenbúen. Lé búñ òan sii mún khíi wé o Núpue Za buenló pãahũ.‡ ⁴⁰ Mu pãahũ ká báawa nùwã jùn wi mana yi, ó o ñi-kéni á à fé è lénnáa, ká yia so á à díá. ⁴¹ Ká háawa nùwã jùn pãanía ðñ wee ni mu bïo, ó o ñi-kéni á à fé, ká yia so á à díá. ⁴² Mi cén tíni mí yio, lé bïo mi yí zú le wizonle na mi Núhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zú mu le ká le zii òanso lá wee wé zúñ o kòñlo buenló bïo ho tínaahũ, se o lá wée tíni mí yio, á máa díá ó o máa zo a zii. ⁴⁴ Lé búñ nòn á minén

† 24:29 Mi loñ Ezayii vñahũ 13.10; 34.4 ‡ 24:39 Mi loñ mu Bïo jühũ búεεnii vñahũ (Genèse) 6-7.

mún tǐnǐ mi yǐo, lé bǐo ó o Nùpue Za khíi buen ho pǎahǔ na mi yǐ máa dé le o ò buen yǐ.

O ton-sá tente là a ton-sá kohó wáhiire
(Luki 12.41-48)

⁴⁵ «O ton-sá na yǐ máa lé mí jǔhǔso mǎn, na hácirí wi lé o yén? Lé yǐa 6a jǔhǔso dó 6a ton-sáwá na ká bǐo níi yǐ, ò o wé na ho dǐnló 6a yǐ ho pǎahǔ na mu ko yǐ, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonló mu á 6a jǔhǔso bǐnǐa 6ueé kúaa wán. O ton-sá mu jǔhǔ sí. ⁴⁷ Le í mí ho tǔiá na mia: O jǔhǔso mu á à bàrà a mí bǐo búenbúen jǔhǔ wán. ⁴⁸ Εε ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bǐo bǐo ká mí yǐ: «I jǔhǔso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à hǐnǐ wé è ha mí ninzàwa ton-sáwá, ká à dí ká à jǔ le 6a ja-juwá. ⁵⁰ Wón ton-sá so 6a jǔhǔso khíi buen le wizonle na ó o yǐ zǔ yǐ, le ho pǎahǔ na ó o yǐ dó yǐ. ⁵¹ Ká a khíi 6ueé dǎn, ó o 6ueé beé o lò làa sòobεε, á à dé o 6a ton-sáwá na ló mí jǔhǔso mǎn tǎhǔ.»

25

Ba hǐnni nùwá píru wáhiire

¹ «Ho wáyǐ béenǐ bǐo 6onmín làa bǐo ká: Hǐnni nùwá píru 6úi hǐa buan mí fǐntéena wá vaá sínáa o há-fla 6àn báa yahó. ² Ba nùwá hònú lé 6a bǐnbúwá ká 6a nùwá hònú na ká lé 6a hénlowá. ³ Bǐa lé 6a bǐnbúwá á buan mí fǐntéena à 6a yǐ buan ho jǐló yǐ séenia. ⁴ A 6a hénlowá bán buan ho jǐló á séenia hǐa wi 6a fǐntéena yǐ. ⁵ Bǐo ó o há-fla 6àn báa yuaanía ò o máa buen, á 6a hǐnni mí nùwá píru búenbúen dǔma á mu dǎmu bó.

⁶ «Ho tá tǎhǔ á le zèerè sá jǎ: «Lé o há-fla 6àn báa lua, mi lé léé sí a yahó». ⁷ A 6a hǐnni mí nùwá píru sǐnkaa, á wee wíoka mí fǐntéena. ⁸ A 6a bǐnbúwá wee bǐo làa bǐa hénkaa: «Mí há wen le mí jǐló cǐnú. Wa fǐntéena wee hí.» ⁹ A bán bǐa nǎn 6a yǐ: «Bùéé. Wa máa wé mu. Ho jǐló na wa buan máa yǐ warén làa mia. Mu sǐaanǐ à mi va 6a jǐ-yèérowá cǐn vaa yà mí jǐló.» ¹⁰ A 6a bǐnbúwá wǎa hǐnǎn wá van ho jǐló yèenǐ. Ba lénló mǎn, ó o há-fla 6àn báa 6uara. A 6a hǐnni nùwá hònú na wíokaa mí fǐntéena vó pan wo, á páanía yòó zon làa wo mu yaamu sǎnú dǐnǐi zǐi. A 6a pon ho zǔajǐi á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yǐ, à bǐn 6a hǐnni na so 6èn 6ueé dǎn, á 6ueé wee wáamaka: «Núhǔso, Núhǔso, hén le wa zo.» ¹² O o há-fla 6àn báa bǐa nǎn 6a yǐ: «Le í mí ho tǔiá na mia: I yǐ zǔ mia.» ¹³ O o Yeesu bǐnǐa bǐa bó mu wán. «Mí cén tǐnǐ mi yǐo. Lé bǐo mi yǐ zǔ le wizonle le ho pǎahǔ na ó o *Nùpue Za á à buen yǐ.»

Ba ton-sáwá nùwá tǐn wáhiire
(Luki 19.11-27)

¹⁴ «Ho wáyǐ béenǐ bǐo 6onmín làa bǐo ká: Nǐi 6úi le mí ì va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàrafáa mí níi bǐo yǐ. ¹⁵ O ní-kéní ó o nǎn ho sǎnú kùráa khǐá-hònú yǐ. A yǐa sǎ ó o nǎn há kùráa khǐá-jun yǐ. O o tǐn níi so wón ó o nǎn há kùráa khǐmǎni yǐ. Ba ní-kéní kéní yǐ á héhaa làa bǐo 6a dà wee sáráa. Bǐn mǎn ó o wá. ¹⁶ A yǐa yǐ há kùráa khǐá-hònú dǎenia hǐnǎn wee duan làa há, á yǐ há kùráa khǐá-hònú bò há wán. ¹⁷ Yǐa yǐ há kùráa khǐá-jun mún wó làa bǐn bǐo síi, ó o yǐ há kùráa khǐá-jun séenia. ¹⁸ Ká yǐa yǐ há kùráa khǐmǎni wón wá vaá có ho kǎhǔ á lú mí jǔhǔso sǎnú kùráa yǐ.

¹⁹ «Mu míana, bǐn mǎn á 6a ton-sáwá mu jǔhǔso bǐnǐa 6uara. O o wǎa le 6a zéeni bǐo mí sǎnú bǐo wóráa. ²⁰ O o ton-sá na ó o nǎn há kùráa khǐá-hònú yǐ 6uara, á 6ueé zéenia há kùráa khǐá-hònú na ó o bǐnǐa yǐ ò o bǐa:

«Núhúso, fo hía nòn ho sánú kùráa khiá-hònú mi. Loí, lé hã khiá-hònú na á ì bíníá yú.» ²¹ A 6a núhúso bía nòn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo lée ton-sá tente. Bío fo térénna mu bío na núhú tà mía bío yi, lé bún nòn á bío núhú wi po bún á ì khií kàráfá foñ. Buen 6uee zámaka làa mi.»

²² «Bún món á yia yú hã kùráa khiá-nun buara á bía: «Núhúso, fo hía nòn ho sánú kùráa khiá-nun mi. Loí, lé hã khiá-nun búí na á ì bíníá yú.» ²³ A 6a núhúso bía nòn wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo lée ton-sá tente. Bío fo térénna mu bío na núhú tà mía bío yi, lé bún nòn á bío núhú wi po bún á ì khií kàráfá foñ. Buen 6uee zámaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú hã kùráa khiá-mani 6èn buara, á 6ueé bía: «Núhúso, ì zū le fo lé o núpue na lònbee wi. Fo wee lá ho ñnló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho ñnló hen na fo yí dù yi. ²⁵ A ì zãna, á ì vaá lú ũ sánú kùráa ho tá yi. Awa, fé ũ sánú.» ²⁶ A 6a núhúso bía nòn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bío fo zū à ì wee wé lá ho ñnló ho lahó na á ì yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ũ vaa bàrá ì wárí ho banki yi le? Se bío á ì buara, á ì lá vaá fé lé le le 6àn cúnú. ²⁸ Awa, mi fé ho sánú kùráa khiá-mani mu o cón, à na yia hã kùráa khiá-pírú wi cón yi.»

²⁹ «Yia bío wi á 6a à na mu búí 6ànso yi yòó bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bío mía, á hárí mu bè-za na wi o cón, á 6a pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-ñlání mía á mi lá lée lée díá ho khũuhũ, le tibi-cúaá yi, hen na le minka yi véé le lé wéé yi yi.»

O Núpue Za khií 6ueé ctti 6a núpua

³¹ «Ká a *Núpue Za khií bíníá bò le mí wáayi tonkarowà 6úen6úen buara le mí cùkú beení, ó o 6ueé keení mí bá-zámu kanmúíni wán á à fináa le cítii. ³² A hã síiwà núpua 6úen6úen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká 6a núpua mín yi, làa bío ó o pi-pa wee wé sénnáa 6a pia lén 6a via yi bío síi. ³³ A 6a pia ó ò kúee le mí nín-ñlání, ká 6a via ó ò kúee le mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o béé á à bío á à na bía wi là a nín-ñlání yi: «Minén na á wán Maá dúbuá yi, mi buen 6uee fé le bééñ ká na wíokaa mi bío yi hárí ho ñmíñá lénló pãahũ. ³⁵ Mu bon. Le hĩni hía dà mi á mi nòn ho ñnló mi. A le nu-hání dà mi á mi nòn mu numu mi. A bío á ì lé o ñi-hání á mi tà á ì huera mi wán. ³⁶ A bío á ì fù wee vará ì bírí á mi nòn le dà-zínii mi. I lò fù yí here á mi buan mi sese. I fù wi ho kásó yi, á mi 6ueé búεkío mi.» ³⁷ A bía térénna á à bío bío ká: «Núhúso, lé wen wa mòn fo yi à le hĩni dà fo á wa nòn ho ñnló foñ, tàá le nu-hání dà fo á wa nòn mu numu foñ á ũ nun. ³⁸ Lé ho pãahũ yén á wa mòn à ũ lé o ñi-hání á wa tà á ũ huera wa wán. Tàá lé wen á wa mòn fo à ũ wee vará ũ bírí á wa nòn le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho pñn-yén á ũ lò yí here, tàá á ũ zon ho kásó yi á wa vaá búεkío fo.» ⁴⁰ O o béé á à bío ò na 6a yi. Le ì mí ho túiá na mía: Mi wé sansan wó mu nòn wán zãwa ñi-kéní búí na cínú yi, se mu lé ñén á mi wó mu nòn yi.

⁴¹ «Bún món ó o béé á à bío ò na bía wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeení dánkánía, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho ñhũ na máa hí máa mi yi, hía lò á pan o *Satáni le mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hĩni fù dà mi, á mi yí nòn ho ñnló mi. Le nu-hání fù dà mi, á mi yí nòn mu numu mi. ⁴³ I fù lé o ñi-hání á mi yí tà á ì yí huera mi wán. I fù wee vará ì bírí, á mi yí nòn le dà-zínii mi. I lò fù yí here, á fù wi ho kásó yi, á mi yí búεkío mi.» ⁴⁴ A 6a wáa à bío bío ká: «Núhúso, lé wen wa mòn fo yi à le hĩni le le nu-hání dà fo, à ũ lé o ñi-hání, à ũ wee vará ũ bírí, à ũ lò yí here, à ũ wi ho

kàsó yi, á warén yí séeníá fo?»⁴⁵ O o bées á à bío ò na 6a yi: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: Mi wé sansan yí wó mu yí nǎn bíá wíníwíní ká nǐ-kéní 6úi yi, se mu lé ínén á mi yí wó mu yí nǎn yi.»⁴⁶ Bán nùpua so á à va le lònbee na máa vé lahó yi. Ká bíá téréenna bán á à va le mukáni binbirí na máa vé lahó yi.»

26

Ba zúifúwa júnása wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zán 11.45-53)

¹ Bío ó o Yeesu bíá hǎn bíoní so wó, ó o bíá nǎn mí nǐ-kenínia yi: ² «Mí zǔ le hen làa wizooní bío jún ká ho *Paaki sánú á à dí. O o *Nùpue Za 6a à dé á à na 6a à 6úεε ho *kùrùwá wán.» ³ A 6a yankarowà júnása lè 6a *zúifúwa nǐ-kíá wáa kúaa mín wán 6a yankarowà júnúso beení na 6a le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wáania tò le mí ì wǐi o Yeesu ká mu yí zǔ, á à 6úε. ⁵ Ba wee bío: «Wa yí ko wa wǐi wo ho sánú pàahǔ. Ká wa wó mu, á 6a zámáa á à kánká mu bío yi.»

O háa 6úi kúaa ho jiló o Yeesu jǔhǔ wán
(Maaki 14.3-9; Zán 12.1-8)

⁶ Bío ó o Yeesu wǐ ho Betanii lóhó yi o Simǎn na háa lé o *6ùéré nǐi zǐi á wee dí, ⁷ ó o háa 6úi 6ueé zon ká a 6uan ho dǔukó-za na sú lè ho jiló na sámu sí á yáwá here. O háa mu vá 6ueé 6ó a Yeesu yi, ò o kúaa ho jiló mu o jǔhǔ wán. ⁸ Bío ó o nǐ-kenínia mǎn mu, á 6a yiwa cá mu yi, á 6a wee bío: «Bíó ká yí nǎn bè-yáarè le? ⁹ Ho jiló mu jún lá dà à yèé ho yáwá na here yi á à sanká 6àn wári á à na 6a nǐ-khenia yi.» ¹⁰ O o Yeesu zǔna bío 6a wee bío, ó o bíá nǎn 6a yi: «Mí wee zá là a háa mu le we? Bío ó o wó làa mí á se. ¹¹ Ba nǐ-khenia bán làa mia á a keí mín wán fέεε, εε ká ínén wón máa keí làa mia fέεε. ¹² Ho jiló mu ó o kúaa í wán á fèra wíokaaráa í sánia í nùuló bío yi. ¹³ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Le Dónbeení bín-tente wé buera lùe lée lùe yi, ho dǐmǐná 6úen6úen yi á 6a à bío bío ó o háa na ká wó, á 6a à leéka a bío.»

O Zúdaa wǐ ò o dé o Yeesu na
(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu nǐ-kenínia píru jún nǐ-kéní na 6a le Zúdaa Isikariote wá van 6a yankarowà júnása cǎn, á vaá bíá nǎn 6a yi: ¹⁵ «Hen ká í dó a Yeesu nǎn mia, á mi ì na webio mǐi?» A 6a mà le wén-hǎani 6óní làa píru nǎn wo yi. ¹⁶ A lá bǔn jii wán ó o Zúdaa wáa wee cá bío ó ò wé wé è dérǎa o Yeesu 6a níi yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dǐnló lè mí nǐ-kenínia
(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró 6àn nín-yání wizonle zon, ó o Yeesu nǐ-kenínia wá 6ueé tǔara a yi: «Lé wen á fo wǐ à wa wíoka ho *Paaki sánú dǐnló bío yi.» ¹⁸ O o Yeesu wáa bíá nǎn 6a yi: «Mí lén zo ho lóhó yi, ká mí zoó fò mín làa nùpue na, à mí bío na 6ánsó yi: O Nùhúso bíá le mí pàahǔ dǎn, á lé únén cǎn á mí 6ueé dí ho Paaki sánú yi lè mí nǐ-kenínia.» ¹⁹ A 6a nǐ-kenínia wó bío ó o Yeesu bíá le 6a wé, á wíokaa ho Paaki dǐnló bío.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zán 13.21-30)

²⁰ Bío ho zǐihǔ dǎn, ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia píru jún kará ho dǐnló jǔhǔ yi. ²¹ Bío 6a wee dí, ó o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Le í mǐ ho tǔiá na mia:

Minén nĩ-kéní lé yía á à dé mi ì na.» ²² O o nĩ-kenínia yilera lúnkaa mu bío yi làa sòobéε, á 6a búakáa wee túa wo yi là mí nĩ-kéní kéní. A yía le: «Núhúso, mu lé mínén le?» A yía le: «Mu lé mínén le?» ²³ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Yia páanía zoó cá làa mi, wón lé yía á à dé mi ì na. ²⁴ O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ bíaráa mu. Ká yía màhá nii ì bè mu á ho yéréké è zo nùhũ. Bansa yaá lá yí ton, se mu s̄taaní.» ²⁵ O o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bíonĩ ò o túara: «Nì-kàránlo, á lé ìnén le, tàá?» O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Ūnén lé yía bíá mu.»

O Nùhúso d̄tnlò

(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²⁶ Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ b̄arákà, ò o c̄èekaa ho nòn mí nĩ-kenínia yi ò o bíá: «Mi fé là. Hón lé í s̄anía.» ²⁷ Bún m̄ón ó o lá le n̄uuníi d̄èε na ho *d̄iv̄én wi yi, á dó le Dónbeenĩ b̄arákà ò o nòn ho 6a yi ó o bíá: «Mi búenb̄úen fé n̄uka. ²⁸ Dén lé í c̄áni na wíokaa wee zéeni le Dónbeenĩ páaníi na le bò bío, dén lé í c̄áni na kúaará 6a n̄upua c̄èr̄ε bè-kora s̄éndiáró bío yi. ²⁹ Le í bío mu na mia: A lá bío ká n̄ii wán, á í máa bíni máa n̄u ho d̄iv̄én mu, fúaa n̄onzòn na á í khii bíni ì n̄u ho wán Maá Dónbeenĩ b̄éeni yi.» ³⁰ Bún m̄ón, á 6a sía ho s̄ánú lení à 6a wá yòora há Oliivewa v̄ins̄ia búee wán.

O Yeesu bíá le o Piere á à p̄t̄ mi bío

(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Z̄án 13.37-38)

³¹ O Yeesu w̄aa bíá nòn mí nĩ-kenínia yi: «Ho t̄n̄n̄-kéní na ká yi, ká mi búenb̄úen á à p̄t̄ í bío. Mu bon. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi ká síi á 6a wee k̄arán: «Í ì búe o pi-pa,

á ho pi-6oohũ pia á à k̄énná à lén ñ va há lùà búenb̄úen yi.»*

³² Éε ká í v̄èeró m̄ón, á í ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee k̄shũ yi.»

³³ O o Piere lá le bíonĩ á bíá nòn wo yi: «H̄àrí à bíá ká búenb̄úen p̄t̄ ū bío, á ìnén wón máa p̄t̄ mu h̄úú.» ³⁴ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le í mí ho túiá na foñ: Ho t̄n̄n̄-kéní na ká yi, ó o kò-b̄éε máa wá, ká ūnén bíá há cúa-t̄n̄ le fo yí z̄ú mi.» ³⁵ O o Piere bíá: «Í máa bío le í yí z̄ú fo h̄úú, h̄àrí ká í ko á í hí làa fo.» Á 6a nĩ-kenínia na ká búenb̄úen bíá mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu wee flo ho Z̄etesemanii yi

(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ O o Yeesu là mí nĩ-kenínia w̄aa vaá d̄ñ le lùe búí na 6a le Z̄etesemanii, ó o bíá nòn 6a yi: «Mi k̄eení hen, ká ìnén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá flo.»

³⁷ O o fó a Piere là a Zebedee z̄awa n̄uwā n̄un w̄arāa. O o yi w̄aa búakáa wee d̄è, á h̄ácírí yáara. ³⁸ O o bíá nòn 6a yi: «Í h̄ácírí yáara dàkh̄iina. I ka là í máa fen. Mi k̄eení hen làa mi à t̄n̄í mí ȳio.» ³⁹ Bún m̄ón ó o w̄aa vá van c̄iínú, á vaá líí búrá, ò o wee flo ká síi: «Í Maá, ká mu lá dà à wé, à ū yí le le lònbee na ká à yí mi. Éε ká búeé. I yí le ìnén síi bío wé. Ūnén lé yía síi bío wé.»

⁴⁰ O o b̄inía 6uara mí nĩ-kenínia n̄uwā t̄n̄ mu c̄ñ, á 6ueé yú 6a à mu d̄amu 6ó 6a. O o bíá nòn o Piere yi: «Éee minén, le léèr̄è dà-kéní na m̄ií f̄aní mi ȳio yi á à flo làa mi lé bún mí yí dàrna yí wó lon? ⁴¹ Mi f̄aní mi ȳio, à flo, bèra a na à mi yí zo mu bè-kora w̄eró yi. O n̄upue síi wee wé vá mu bè-tente w̄eró yi, éε ká ho p̄anká na ó o ò wé làa bú lé h̄ia mia.»

* 26:31 Mi lon Zakari vūahũ 13.7.

42 O o Yeesu bíníá wà mu cúa-ɲun níí, á vaá wee fio kà síi: «Í Maá, hen ká le lònbee na kà yí dà máa dà í wán ká le yí yú mi, à únén lé fo síi bío pá wé.» 43 O o tɛn bíníá buara mí nǐ-keníníá cǎn, á buée yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. Ba yí dàrina yí fáníá mí yí. 44 Mu cúa-tɛn níí, ó o bíníá wà, á tɛn vaá flora mu bío dà-kéní mu.

45 Bɛn mǎn, ó o bíníá buara mí nǐ-keníníá cǎn, á buée bíá nǎn 6a yi: «Mí dūma wee vūnka le? Mí loń, ho pāahú dǎn. O *Nùpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wérowà níí yi. 46 Mí híńí wa lén. Yía á à dé mi ì na buée dǎn.»

Ba wǐira a Yeesu

(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zǎn 18.2-11)

47 Pāahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bɛn ó o Zudaa buée dǎn. O lé 6a nǐ-keníníá píru ɲun nǐ-kéní. Ba zāamāa na bò làa wó á buan hā khà-túa lè hā búaa. Lé le *Dónbeenǐ yankarowà ɲúnása lè 6a *zúífúwa *nǐ-kǎa lé bán tonkaa 6a. 48 O Zudaa, yía á à dé o Yeesu mu á à na, á zééníá bío 6a zāamāa á à zúrínáa wo. O bíá: «Í hǐa vaá tēéníá nùpue na yi lè le kǎnbii, se wón lé yía mi wee cà, à 6a wǎa wǐi wo.» 49 O o dēéníá wà buée 6ó a Yeesu yi ò o bíá nǎn wo yi: «Nǐ-kàránlo, foó.» O o tēéníá wo yi lè le kǎnbii. 50 O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Wàn bǎnlo, bío fo wà buée wé hen, à ũ wǎa wé.»

A bíá ká wà buée 6ó a yi, á wǐira a. 51 A bíá wí là a Yeesu mu nǐ-kéní búí dò mí khà-tóní ò o hà le Dónbeenǐ yankarowà ɲúhúso beenǐ ton-sá nín-tǎnǐ ɲikāahú kúio. 52 O o Yeesu wǎa bíá nǎn wo yi: «Dé ũ khà-tóní mí lóorè yi. Lé bío á bíá wee khuii hā khà-túa búenbúen khúí hí làa hā. 53 Fo yí zū ká í lá dà à ve í Maá le o buee séení mi le? O o lá à dēení ì tonka mí wáayi tonkarowà hǐn-táwá ká 6a po kuio píru ɲun le?† 54 Ée ká mu wó kà, á bío túara le Dónbeenǐ bíonǐ vūahú yi á à wé kaka ɲii ì síráa? Mu bon, ho vūahú mu yi á mu bíá le lé kà síi á mu ko mu wéráa.» 55 Bɛn mǎn ó o Yeesu bíá nǎn 6a zāamāa yi: «Mí so lá ko mi bua khà-túa làa búaa buee wǐiraa mí lòn nǐ-kǎanii le? Làa wizoóní búenbúen ká í lá wee wé kēení le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ yi á kàrán 6a nùpua á mí yí wǐira mi. 56 Ée ká bɛn búenbúen wó lée bèra a na, à le *Dónbeenǐ ɲi-cúa fēerowà bío na 6a bíá le Dónbeenǐ bíonǐ vūahú yi à ɲii sí.» A 6a nǐ-keníníá búenbúen wǎa lùwa 6a díá a.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tǔiá fēerowà cǎn

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zǎn 18.12-14, 19-23)

57 Bǐa wǐira a Yeesu á buan wo vannáa 6a yankarowà ɲúhúso na 6a le Kayiifu cǎn. Lé bɛn á ho *làndá bío zéenílowa lè 6a *zúífúwa nǐ-kǎa kúaa mín wán yi. 58 O Piere khèra bò a Yeesu mǎn fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè 6a parowà, á wee loń bío mu hǐa wéráa. 59 Ba yankarowà ɲúnása, lè ho làndá tǔiá fēerowà búenbúen wee cà bío 6a à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínáa o ɲúhú á à na 6a à búte. 60 Ká 6a màhá yí yú bío búí, hàrí bío 6a nùpua cèrèe pá wǎa buara buée kooníá o yi mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwǎ ɲun búí 61 buara buée bíá bío kà: «O nǐi mu bíá le mí dà à fio le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ á à bǐn ì so hā wizoóní bío tɛn yi.» 62 A 6a yankarowà ɲúhúso líí hǐnǎn yòb dǐn ò o bíá nǎn o Yeesu yi: «Bíó 6a nùpua mu wee bío ũ dǎnǐ yi á fo le fo yí máa bío dēe búí yi le?» 63 O o Yeesu cèkè ò o dǐn. A 6a yankarowà ɲúhúso wǎa bíá nǎn wo yi: «Í wee fio fo, le Dónbeenǐ na wí fēee yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeenǐ Za, ũ bío

† 26:53 Ho wáayi tonkarowà hǐn-táwá kuio píru ɲun na bío bíá ká á kuure dà-kéní wee yi hǐn-táwá muaaseé hēzɛn síi.

mu na wɛn.» ⁶⁴ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lé fo bía mu. Le ɪ mí ho tũíá na mia: A lá bío ká wán, á mi ì mí a Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na dà mu bío búenbúen nín-tíání. † Mi mún khíi mi a ká a kará há dùndúio wán wá à buen.» §

⁶⁵ A 6a yankarowà jùhũso wáa lèekaa mí dà-zínii lé bío mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Lé le Dónbeení ó o là. Wa màkóo yàá wáa mía sɛérása yi. Mi ná bío ó o là le Dónbeení. ⁶⁶ Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A 6a bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ A 6a wee pũníní mí jinsání kúee o yahó wán, ká 6a a vŭaa wo lè mí nín-kuio. Ba búii wee fio o sáará, ⁶⁸ ká 6a a bío: «Ūnén Krista, wáa zéeni yía vŭna fo làa wɛn.»

O Piere pá a Yeesu bío

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pãahũ so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á 6a yankarowà jùhũso beení ton-sá háa nĩ-kéní vá buéé 6ó a yi, á bía nɔn wo yi: «Ūnén mún lá wi là a Kalilee nĩi Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere màhã pá mu 6a nùpua búenbúen yio yi, ò o bía: «Bío fo wee bío ká á ínén yí zũ.»

⁷¹ O o wá vaá dŭn ho lún zũajii. O o ton-sá háa nĩ-kéní tŭn mɔn wo, á wón bía làa bía wi bŭn: «Yia ká là a Nazareete nĩi Yeesu lá páanía wi.»

⁷² O o Piere tŭn pá mu ò o báa: «O nĩi na ká á ínén yí zũ.»

⁷³ Mu dó mi yi cŭnú, á bŭa bŭn vá buéé 6ó a Piere yi, á 6a bía nɔn wo yi: «Mu bon kénkén. Fo lé 6a nĩ-kéní búii. Ū bíoní wee zéeni mu.» ⁷⁴ O o Piere wíokaa báa lè mí sòobéé á bía: «O nĩi na ká á ĩ yí zũ huúu.» Ho pŭn-kéní mu yi, ò o kò-béé wá. ⁷⁵ O o Piere hácirí màhã bŭnia buara bío ó o Yeesu bía nɔn wo yi wán: Sáni ò o kò-béé wá, bŭn ká ūnén pá le fo yí zũ mí á dŭn há cúa-tŭn. O o Piere ló, á léé wá búbúbù.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cón

(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zán 18.28)

¹ Le yŭnbii búirri á le *Dónbeení yankarowà júnása, lè 6a *zúífùwa nĩ-klá búenbúen páanía wó le jii le mí ì na a Yeesu 6a à búe. ² A 6a nɔn le jii le 6a ca a, à bua varáa o *Pilaate cón, yia ho *Oroomu béé bàrá ho Zudee kŭhũ jùhũ wán.

O Zudaa húmú bío

(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bío ó o Zudaa, yia dó a nɔn á mɔn ò o Yeesu 6a síinia jùhũ le mí ì búe, ó o zũna le mí wó khon, ò o yilera yáara, ó o buan le wén-hãani 6óní làa píru á bŭnia buéé nɔn le Dónbeení yankarowà júnása lè 6a nĩ-klá yi, ⁴ ò o bía: «Ī ãntŭn wó khon lé bío á ĩ nɔn yia yí yáara ðéé le 6a búe.» Ká bán màhã bía nɔn wo yi: «Á bŭn ciran warén le? Ūnén lé yia làa bú.» ⁵ O o Zudaa miina le wáří kúaará le *Dónbeení zĩ-beení yi, ò o ló léé wá, á vaá lù ho húló zon. ⁶ A le Dónbeení yankarowà júnása khuiira le wáří, á 6a bía: «Wa làndá yi, á dén wáří so sii yí ko le kúee le Dónbeení zĩ-beení wáří wán, lé bío á le lé le cãni wáří.»

⁷ A 6a wãanía tò, à 6a yá ho mɔhũ búii na 6a wee ve làa «Có-mí Mɔhũ» làa de, á wó lè 6a nĩ-hãní nùuní. ⁸ Lé bŭn te bío 6a wee veráa ho mɔhũ mu làa cãni mɔhũ hàrí lòn zuia. ⁹ A le *Dónbeení jii-cúa fɛero Zeremii bío na ó o bía á jii súrãa: «Ba khuiira le wén-hãani 6óní làa píru, dén na lé le

wári na ó o *Isirayεele n̄pomu héhaa là a yàamu ¹⁰ á yà là a có-mí m̄hũ làa b̄io ó o n̄hũso bíaràa mu n̄on mī.»*

O Pilaate wee tùaka a Yeesu yi

(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zàn 18.29-38)

¹¹ B̄io 6a 6uan o Yeesu vannáa o *Pilaate c̄ón, á wón tùara a yi: «Lé ùnén lé 6a *zúífùwa b̄éε le?» O o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Fo bíá mu.» ¹² B̄un m̄ón, á b̄io 6a yankarowà n̄únása lè 6a n̄i-k̄ia wee kooní a yi, ó o yí bíá d̄éε. ¹³ O o Pilaate wáa bíá n̄on wo yi: «B̄io 6a wee bíó ù n̄ii 6úen6úen á fo yí máa n̄i le?» ¹⁴ O o Yeesu yí bíá d̄éε mu 6úí d̄ání yi. A mu wó a Pilaate coon d̄akh̄ina.

Ba st̄inta o Yeesu n̄hũ le mí ì 6úe

(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zàn 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki s̄ánú léε Paaki s̄ánú díró yi, á yia ho *Oroomu b̄éε bàrá ho Zudee k̄hũ n̄hũ wán à lén o k̄asó n̄ii 6úí díá, yia 6a z̄amáa le o díá. ¹⁶ Mu ù wé à k̄asó n̄ii 6úí wi b̄in á yèni ló. Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ O o Pilaate wáa tùara 6a z̄amáa na kúaa mín wán yi: «Lé o yén á mi wi à ì lén díá? Lé o [Yeesu] Barabaasi léε tàá lé o Yeesu na 6a le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate z̄ú k̄énk̄én le 6a dó a Yeesu n̄on mí yi lé b̄io le yandee wi 6a yi o b̄io yi.

¹⁹ P̄ahũ na ó o Pilaate wi le cítii flin̄ii lahó yi, á b̄an h̄aa le 6a 6uee bío b̄io k̄a na a yi: «Yí dé ù n̄ii o n̄ii mu b̄io 6úí yi. Lé o yí wó yí khon. Ho t̄n̄aahũ, á ì 6ènt̄in lò bon h̄a k̄onk̄orá yi o b̄io yi.»

²⁰ A le *Dónbeen̄i yankarowà n̄únása lè 6a *zúífùwa n̄i-k̄ia á bíá 6ó 6a z̄amáa n̄hũ, le 6a fio o Barabaasi lén díaró ká 6a 6úe o Yeesu. ²¹ O o Pilaate lá le b̄ion̄i ò o tùara 6a yi: «Ba n̄uwá n̄un na k̄a t̄fahũ, á lé o yén á mi le ì díá?» A 6a bíá n̄on wo yi: «Día a Barabaasi.» ²² O o Pilaate tùara 6a yi: «Ká a Yeesu na 6a le Krista á mi le ì wé kakaràa?» A 6a 6úen6úen bíá: «B̄úεε wo ho *kürùwá wán ò o hí.» ²³ A wón tùara 6a yi: «Léε webio ó o wó khon yi?» A 6a wíokaa wee bíó p̄n̄p̄n̄: «B̄úεε wo ho kürùwá wán ò o hí.»

²⁴ B̄io ó o Pilaate m̄on ò o yí dà b̄io 6úí máa wé, á 6a n̄upua hoorà wíokaa wee dé wán, ó o lá mu n̄umu ò o s̄εera mí n̄iní 6a z̄amáa yahó ò o bíá: «Ì n̄ii ló a n̄ii na k̄a 6úeró b̄io yi.» ²⁵ A 6a z̄amáa 6úen6úen bíá: «Le o húmú b̄io s̄ansá warén lè wa z̄awa.» ²⁶ O o Pilaate wáa léra a Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu lè h̄a làb̄aaní. O o n̄on wo le 6a 6úεε ho kürùwá wán.

Ba d̄ásiwá wee z̄uár̄ika a Yeesu yi

(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zàn 19.2-3)

²⁷ O Pilaate d̄ásiwá 6uan o Yeesu zonnáa le z̄i-been̄i lún yi, á 6a von mí n̄inzàwa na ká 6úen6úen á 6a 6ueé k̄n̄ia wo yi. ²⁸⁻²⁹ B̄io 6a le mí ì z̄uár̄ika a yi, á 6a tera a s̄i-z̄inia, á 6a z̄inia wo lè ho kán6un muhũ†. Ba t̄a ho n̄hũ k̄irí lè h̄a k̄ikara á yòò b̄ò a n̄hũ wán á wó là a bá-z̄amu khònlúεe, á 6a dó le k̄aan̄i o n̄in-t̄íaní, á wee lii f̄ará mí n̄onk̄óp̄uná wán o yahó, ká 6a a bío: «Zúífùwa b̄éε, foó!» ³⁰ Ba wee p̄in̄í mí n̄ins̄an̄i kúεe o wán, á wee fé le k̄aan̄i v̄in là a n̄hũ. ³¹ B̄io 6a z̄uár̄ikaa wo yí vó, á 6a tera ho kán6un muhũ, á 6a b̄in̄ia z̄inia wo là a kùrú s̄ia, á 6uan wo wá vaá 6úεε ho kürùwá wán.

O Yeesu 6a bíaa ho kürùwá wán

(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zàn 19.17-22)

* 27:10 Mi loñ Zakari v̄uahũ 11.12-13; Zeremii v̄uahũ 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15 † 27:28-29 Mi loñ Maaki v̄uahũ 15.17

³² Bïo 6a zoó wee lé ho lóhó yi, á 6a fò mín làa nîi búii na 6a le Simôn. O wee lé ho Siréena lóhó yi. A 6a dásíwá kíkáa wo yi le o fé o Yeesu kùrùwá pí. ³³ Bïo 6a vaá dôn ho lahó na 6a wee ve làa Kolokota, bún kúará le «jún-bòkuee lahó,» ³⁴ á 6a nòn ho *dívén na 6a lúnkaa lé mu bïo búii na hé o Yeesu yi le o ju. Ká a dindío mu, ó o pá le mí máa ju mu.

³⁵ Bïo 6a búaa wo ho kùrùwá wán vó, á 6a wó le jún-sini bïo á sankaaráa o sí-zínia, ³⁶ á 6a kará bín pan wo yi. ³⁷ Ba túara bïo nòn 6a síiníanaa o jùhú ho penperen wán á yòó búaa o jùhú yi: YIA KÁ LÉ O YEESU, 6A ZÚIFÚWA BÉÉ. ³⁸ Nî-wanna nùwá jun 6a mún búaa há kùrùwáwá wán là a Yeesu. O nî-kéní wi là a nín-tíání, ó o nî-kéní wi là a nín-káahó.

³⁹ Ba núpua na wee khíi làa bín wee kíbón mí júná ká 6a à là a, ⁴⁰ ká 6a a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ù fio le *Dónbeení zí-beení à bíní so le bân dà-veere há wizooní bïo tîn yi, wáa fení úten. Ká fo lé le Dónbeení Za, à ù lé ho *kùrùwá wán líi.» ⁴¹ Hàrì le Dónbeení yankarowà, lè ho làndá bïo zéenílowa, lè 6a nî-kíá wee yáa mí jíní yi na a yi ká 6a a bío: ⁴² «O feníá 6a búii, ò orén màhá yí dà máa fení mítén. O yí le mí lé o Isirayele nípomu bée le? O o wáa lé ho kùrùwá wán líi, á wa à dé wa sía wo yi.» ⁴³ O dó mí síi le Dónbeení yi, á bía le mí lé le Dónbeení Za. Awa, ká le Dónbeení mu wa a, à le wáa fení a.» ⁴⁴ Ba nî-wanna na 6a búaa há kùrùwáwá wán o nísáa mún wee là a làa bún síi.

O Yeesu húrun

(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zán 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòó fàráló páahú, á ho kòhú búenbúen dindín wó le túbíri, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu páahú, ó o Yeesu bía bïo ká pónpón: «Elii, Elii, lama sabatanii?» (Bún kúará le «wàn Dónbeení, wàn Dónbeení, fo pá mí díá le we?»†) ⁴⁷ A bía wi bín nùwá yen búii já mu, á 6a bía: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ A 6a nî-kéní lùwa vaá lá le dèè búii na wee kúiní mu jumu 6ua, á bueé zíira mu bè-jia yi, á can le búaaahiire yi yòó dá a Yeesu yi le o ju. ⁴⁹ Ba búii bán bèn wee bío: «Mí díá le wa loí le o Elii bueé fení a le?»

⁵⁰ O o Yeesu wiokaa wáamaa pónpón, ò o húrun. ⁵¹ Hón páahú so yi, á ho pñsò-beení na zoó céra le Dónbeení zí-beení yi á yòó lèera mí tlahú líí ló. A ho tá dèkío, á há búaaarà benkaa. ⁵² Há búráa jíní hénkaa, á le Dónbeení núpua cèrèe búii na lá húrun á vèera. ⁵³ Ba ló há búráa yi, ó o Yeesu vèeró món, á 6a líi zon le Dónbeení lóhó Zeruzalemu yi. A 6a núpua cèrèe mən 6a.

⁵⁴ A ho Oroomu dásíwá jùhúso lè 6a dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mən ho tá dèkéro làa bïo wó, á 6a zána dàkhíina, á 6a wee bío: «O bèntín lá lé le le Dónbeení Za binbirí.» ⁵⁵ Háawa cèrèe mún kera bín, á khèra dín wee loí. Ba lé bía bò a Yeesu yi hàrì ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba háawa mu tlahú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeefu bân nu Mari, là a Zebedee nùwá bân nu á wi yi.

⁵⁷ Bïo ho zihú dôn, á ho Arimatee lóhó nîi búii na lé o nàfòró bânso á wá guara. O yèni 6a le Zozeefu. O mún lá lé o Yeesu nî-kenínia nî-kéní búii. ⁵⁸ Wón lé yia wà vaá flora a Yeesu nî-hínmu o *Pilaate cón. O o Pilaate le 6a díá le o lá. ⁵⁹ O o Zozeefu lá há, á bá lè ho pñsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho búaaahó yi. O o bíníia le hue-beení á pon le jii, ò o

wà. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á kará sánsáa le búure.

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée tǎn, ho *Sabaá zoñ, á 6a yankarowà júnása, lè 6a *Farizíewa páanía van o Pilaate cǎn, ⁶³ á vaá bía nǎn wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabín-fútaalo mu bióní búí á wa hácirí 6uara wán. Bío ó o yío lá wi lua, ó o bía le mí húmú wizooní tǎn níi, bèra a na ò o nǎ-kenínia yí 6uee lén o sǎnia ká 6a bío na 6a zǎamá yi le o vèera. A dén sabéré so á à porí dǎo ho yahó.» ⁶⁵ O o Pilaate bía nǎn 6a yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bǎ. Mi fé 6a à mí lén vaa pa le yi làa bío mi dà à wé làa bú.» ⁶⁶ A 6a wǎa wà vaá léra le búure mu paró bǎo yío. Le hue-beení na pon le búure jii á 6a wíokaa pon kúinkúin, á bàrá 6a dásíwá le 6a pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Zán 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoñ tá-tǎa yi, ká ho *Sabaá khíina, ó o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yío 6ueé tǎ, à ho tá dèkíó lè mí pǎnká, ó o Núhúso Dónbeení wáayi tonkaro 6úi yòó ló líí bǎinia le huee khíi bàrá á yòó kará wán. ³ O wee juiika lè ho viohó juiikaró bǎo síi, á sí-zǎnia ka pǎiapǎiapǎia. ⁴ Ba parowà zǎna fúaa 6a wee zà, á ka lè 6a húrún.

⁵ A ho wáayi tonkaro lá le bióní, ò o bía nǎn 6a háawa yi: «Minén háawa mu, mi yí zǎn. I zǎ le mi wee cà a Yeesu, yia 6a búaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa bǎo ó o híia bíaràa mu. Mi 6uen 6uee loí ho lahó na ó o lá dǎma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a nǎ-kenínia yi le o vèera. A bǎo ká wán, ó o dú 6a yahó van ho Kalilee kǎhǎ, lé bǎn 6a vaá mi a yi. Bǎn lé bío á í lá wi à í bío na mia.»

⁸ A 6a dènia bǎnia fúafúu ká 6a zǎnkaa, á 6a sía mún pá wan làa sòobé, á lúwa vaá bía mu là a Yeesu nǎ-kenínia. ⁹ Yío 6ueé tǎ, ò o Yeesu wee sí 6a yahó, á bía làa ba: «Mi foó.» A 6a vá 6ueé 6ó a yi, á líí 6uan o zení yi à 6a búaanía wo. ¹⁰ O o Yeesu wǎa bía nǎn 6a yi: «Mi yí zǎn. Mi lén vaa bío na wán zàwa yi le 6a lén va ho Kalilee kǎhǎ, lé bǎn 6a à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi jǎ-cúa

¹¹ Bǎo 6a háawa wi ho wǎhǎ wán wà, á 6a dásíwá nùwá yèn 6úi na lá pan le búure yi bèn wà lion ho lóhó yi, á líí bía bío wó 6úen6úen nǎn 6a yankarowà júnása yi. ¹² Le *Dónbeení yankarowà júnása kúaa mún wán lè 6a *nǎ-kǎa á wǎanía tò, à 6a nǎn le wárí na boo 6a dásíwá yi, ¹³ á 6a bía nǎn 6a yi: «Mi bío le o nǎ-kenínia 6ueé juaana a ho tá fǎhǎ ká mi dǎma. ¹⁴ Hǎrí ká a *Pilaate wó wó jǎ mu, á wa à zǎn bǎo wa à bío á à búeráa o jǎhǎ, á mi júná á à lé.» ¹⁵ A 6a parowà fó le wárí, à 6a wó làa bǎo 6a bíaràa mu nǎn 6a yi. A mu bènbera fò há lúu búen6úen 6a *zúífúwa cǎn á 6ueé 6ó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia mǎten lè mí nǎ-kenínia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Zán 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba nǎ-kenínia píru dòn wà van ho Kalilee kǎhǎ, le 6úe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bǎo 6a mǎn wo, á 6a búaanía wo, ká 6a 6úi wi 6a fǎhǎ pá titikaa. ¹⁸ O o Yeesu vá 6uara, ò o bía nǎn 6a yi: «Mu bǎo búen6úen wéró

ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeenì n̄n pànká miì. ¹⁹ Mi wáa lén va hã síiwà nùpua búenbúen c̄n, à vaa wé 6a lè ì n̄-kenínia. Mi bátizé 6a o Maá là a Za lè le Dónbeenì Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi kàrán 6a à 6a wé bè b̄io búenbúen na á ì henía n̄n mia yi. Mi z̄urí mu, ì ì k̄erí làa mia hã wizoní búenbúen yi fúaa ho ðimíjá véró.»

Le Dónbeení bín-tente vūahú na ó o Maaki túara

Vūahú túaró jūhú

O Maaki hía wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení 6a le Dónbeení tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahú wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeení Za na yú ho pánká mu bío búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bíó ó o Zān na hía wee bátizé 6a nùpua á 6uara 6ueé wíokaarāa ho wōhú ká là a Yeesu, lé bǔn ó o Maaki nín-yání túara mí vūahú yi. O mún zéenia bíó ó o Yeesu 6uara 6ueé bátizerarāa o Zān cǔn làa bíó ó o Satāni khārāa wo lořina bío (Maaki 1.1-13).

Bíó ó o Yeesu von lè mí nǐ-keninia, làa bíó ó o wó, bǔn búenbúen ó o Maaki túara mí vūahú yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bío na á wé o yi ho Zeruzalεmu yi á nǎn mí nǐ-keninia yi. Ká 6a mǎhá yí zǔřna a bíonǐ mu kúarǎ (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pǎahú na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalεmu yi, á 6a zǎamāa dó ho cùkú beení wo yi. Ká 6a *zúřfùwa ya-díwǎ bán pǎ a bío (Maaki 11-13). O Maaki vūahú véení, ó o zéenia o Yeesu húmú là a vèeró bío (Maaki 14-16).

Le Dónbeení tonkaa o Zān Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zān 1.19-28)

¹ Dǐo ká lé le bín-tente, dǐo wee zéení le Dónbeení Za Yeesu *Křista bío jūhú búεnǐ ² làa bío le Dónbeení bío mí jǐ-cúa fεero *Ezayii vūahú yi:

«ǐ ì tonka ì tonkaro

o ò dí ũ yahó á 6ueé wíoka ũ wōhú.*

³ Nǐi búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká sǐi:

«Mǐ wíoka ho wōhú ká a Nǐhúso ò buen.

Mǐ muin ho wōhú na o ò bè.†»

⁴ A lé bǔn mu 6èn wórāa. O nǐi búii na 6a le Zān hía wi le dùure yi, á bío ká lé bío ó o wee bue: «Mǐ buen á ì bátizé mia, lé bǔn á à zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeení yi, á le è sén mi bè-kora á à día.» ⁵ Ho Zudee kōhú nùpua lè ho Zeruzalεmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǔn. Ba wee zéení mí bè-kora 6a nùpua yahó, ò o Zān bátizé 6a ho Zurudēn muhú yi. ⁶ O Zān dà-zǐnii tá là a cón-jǔmúkū vará, á ku-cεēnǐi wó lè ho sǎahú. O bè-dǐnii lé 6a hawà lè hǎ sò-kǐa sòró. ⁷ Bío ká lé bío ó o hía wee bue na 6a zǎamāa yi: «Nùpue búii wi ì mǎn wà a buen, wón po mi. I yǎá yí ko là a nakāa tenló huúu. ⁸ Inén bátizéra mia lè mu jumu yi, ká arén wón khǐi bátizé mia lè le Dónbeení Hácírí.»

O Yeesu bátεmú là a kúarǎ lénló bío

(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wǎa ló ho Kalilee kōhú lóhó na 6a le Nazarete yi á van o Zān cǔn, á wón bátizéra a ho Zurudēn muhú yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léení mu jumu yi, ó o mǎn ho wáyai à ho jǐi héra lè mí pánká, á le Dónbeení Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ A mu tǎmu búii sǎ jǎ ho wáyai, á bío: «Fo lé ì Za na á ì bò ì taká wán, ũ bío sí mi.»

* 1:2 Mi loř Malasii vūahú 3.1 † 1:3 Mi loř Ezayii vūahú 40.3

¹² Bún món á le Dónbeenĩ Hácírí dèeníá jàana a vannáa le dùure yi.
¹³ O wó hã wízoní búará-jun bín. Lé hón pãahũ so búenbúen ó o Satáni khà a yi loína. O kera 6a napuwà tãahũ bín á bío ó o màkóo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

*O Yeesu von 6a ce-pawà nùwā nda
 (Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ O Zãn déró ho kàsó yi món, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kšhũ á vaá wee bue le Dónbeenĩ bín-tente na 6a nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na 6a yi: «Ho pãahũ jii tun, le *Dónbeenĩ béeñĩ bueé bó. Mi khí mu bè-kora wéró yi á bè le Dónbeenĩ yi, à mi tà le bín-tente bío.»

¹⁶ Bío ó o Yeesu hãa bá ho Kalilee vū-beenĩ jii wà, ó o vaá mən 6a ce-pawà nùwā jun. Ba lé o Simən lè mín za Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu jumú yi. ¹⁷ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi buee bè mü, á ĩ wé á 6a nùpua lé bĩa mi wé è yi á à bua à buennáa ĩ cón làa bío mi wee paráa 6a cewà bío sii.» ¹⁸ A 6a dèeníá kúaráa mi zùánwà à 6a bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mən o nĩ búí na 6a le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zãn à 6a wi mí woohũ yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ O o Yeesu dèeníá von 6a, á 6a ló díá mín maá Zebedee lè 6a ton-sáwá ho woohũ yi, à 6a bò là a Yeesu wà.

*O nĩ na ó o cíná wee beé lò
 (Luki 4.31-37)*

²¹ O Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà van ho *Kapεεnayuumu lóhó yi. Ba *zúífùwa vūnló wizonle na 6a le *Sabaa zoñ ó o zon 6a kàránló zii yi, á zoó wee kàrán 6a. ²² A bĩa já a bíoní wó coon làa sòobéε. Lé bío ó o yí kàrána 6a nùpua lè ho *lándá bío zéenílowa bío sii. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenĩ nən wo yi.

²³ Mu pãahũ mí bæere yi, à bűn ð o nĩ búí na ó o cíná wi yi bueé zon 6a zúífùwa kàránló zii yi, á bía pñpñ: ²⁴ «Nazareete nĩ Yeesu! Lée webio á ũ wà bueé cà wa cón hen? Fo buara wa yáaró bío yi lée? Ba le ĩ yí zū fo le? Ünén lé yia lé le Dónbeenĩ nùpue na le tonkaa.» ²⁵ O o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o nĩ mu yi lòn bío.» ²⁶ O o cíná zékera a nĩ lè ho pánká, ò o ló a yi ká a wáamaa pñpñ. ²⁷ A 6a nùpua wó coon dàkhíina, fúaa 6a wee bío mín yi: «Éee! Bío kà lée webio? Ho lée kàránló finle na pánká wi. Hãrí 6a cínáwa ó o nùpue mu wee na le jii yi, à 6a wé bío ó o wi à 6a wé.» ²⁸ O o Yeesu yèni dèeníá ló fúafú ho Kalilee kšhũ búenbúen yi.

*O Yeesu wéera 6a vánvárowà cèrèε
 (Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)*

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló 6a *zúífùwa kàránló zii á bò mín là a Zaaki là a Zãn á téréna van o Simən là a Andere bán zii. ³⁰ Mu wó ð o Simən bán hio hãa wi le dámu dèε yi, lé bío le tēñĩ wee zèé wo. O Yeesu buee dēñĩ á 6a bía a bío làa wo. ³¹ O o Yeesu vá vaá đĩn o jũhũ yi, ð o líí fù a nĩ yi hoonía làa wo, á le tēñĩ khíina ó o dēeníá hĩnən nən ho đĩnló 6a yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní, † á 6a nùpua buan mi vánvárowà làa bía 6a cínáwa wi yi búenbúen guararáa o Yeesu cón. ³³ Ho lóhó nĩpomu búenbúen ló bueé kúaa mín wán le zii zũajii. ³⁴ O Yeesu wéera 6a nùpua cèrèε na mu vãmú

† 1:32 Ho Sabaa jũhũ wee wé búá ho yèzũmá zoñ ziihũ à vaa vé ho tĩbíri zoñ le wii zoró pãahũ. Lé bűn nən á 6a bíarãa hen le 6a nùpua pan le wii líi zoró á wee guarãa mí vánvárowà buennáa o Yeesu cón, lé bío 6a lá yí dá máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa bío yi.

lè mi sīwà lá wee beé lò, á mún n̄n 6a cínáwa cèrè léra bía 6a wi yi. O yí máa díá à 6a cínáwa mu bíó, lé bíó 6a zū á síí.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na lée t̄n yīnbíu b̄ur̄ii, ká ho tá ka yūiii, ó o Yeesu h̄n̄n le zii yi, á wà ló ho lóhó m̄n le lùe búí na á n̄pue mía yi, á lée wee fio le Dónbeení yi b̄n. ³⁶ O o Sim̄n le mi ninzàwa ló lée wee cà a. ³⁷ Bíó 6a vaá yú a, á 6a bía n̄n wo yi: «Loí, 6a n̄pua búenb̄uen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu máhà bía n̄n 6a yi: «Mi wa lén va há lórà na b̄makaa yi. Í mún ko à í vaa bue le b̄n-tente b̄n, lé bíó á b̄n lé í buenló n̄h̄.» ³⁹ O o wáa h̄n̄n tò ho Kalilee k̄h̄ búenb̄uen yi wà, á wee bue le Dónbeení b̄oní na 6a n̄pua yi 6a *zúifúwa k̄ránló z̄iní yi, á mún wee n̄a 6a cínáwa lén bía 6a wi yi.

O Yeesu wéera a b̄ur̄é búí
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)

⁴⁰ *B̄ur̄é búí wà 6uara a Yeesu c̄n, á bueé líí f̄ará mí n̄nkó n̄n wán ò o wee yanka a ká síí: «Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ⁴¹ O o n̄i mákárí buan o Yeesu yi dàkh̄ina. O o líí b̄o mi n̄i o wán ò o bía n̄n wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» ⁴² O o b̄ur̄é s̄ah̄ú d̄enía b̄inía se d̄n. ⁴³ O o Yeesu le o lén, ò o henía bíó ká n̄n wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Bíó wó foñ á ũ yi bíó le n̄pue n̄i. Ká ũ máhà vaa z̄ení ũten lè le *Dónbeení yankaro. A ũ mún wé mu hámu bíó na ó o *M̄ȳiize b̄o le 6a wé wé mu d̄ání yi, á 6a búenb̄uen z̄iní ká ũ wan bíó bon.» ⁴⁵ Ká bíó ó o n̄i mu wà ó o wee yényení bíó wó a yi há lùe búenb̄uen yi. Lé b̄n n̄n ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à n̄pue mi, ò o wee kh̄n k̄ení ho donk̄iah̄ú lùe búí na á n̄pue mía yi. A 6a n̄pua wee lé lùe búenb̄uen yi à buen o c̄n.

2

O Yeesu wéera a mùamúa á mún séra a bè-kora díá
(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizooní bíó ȳen b̄n m̄n, ó o Yeesu b̄inía 6uara ho *Kap̄enayuumu. A 6a n̄a á s̄a le o wi le z̄ii yi. ² A 6a z̄amáa bueé f̄o mún búir̄ib̄ur̄i á lùe yí ká, hàr̄i ho z̄añii. O o Yeesu wee z̄ení le Dónbeení b̄oní na 6a yi. ³ A 6a n̄pua n̄wá ȳen búí vaá ló wee buen. Ba n̄wá náa 6a f̄ah̄ú buan o mùamúa. ⁴ Ká 6a máhà yí dà máa zoó b̄ará a o Yeesu yahó 6a n̄pua booró bíó yi. A 6a yòó kara ho lòho s̄ansáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé h̄n̄ k̄h̄ so á 6a dó a mùamúa yi lè há h̄ni á liinía ká a d̄uma mí d̄amu d̄e wán. ⁵ Bíó ó o Yeesu m̄n bíó 6a dóràa mí s̄ia wo yi, ó o bía n̄n o mùamúa mu yi: «Wàn b̄nlo, ũ bè-kora séra díá.» ⁶ A ho *l̄andá bíó z̄enílowa na wi b̄n wee bíó mí yiwa. ⁷ «O n̄pue mu wee bíó ká síí le we? O wee m̄n̄ m̄ten lè le Dónbeení. Lée wéé dà à s̄en mu bè-kora á à díá ká mu ȳn̄n̄ lè Dónbeení mí d̄on.» ⁸ O o Yeesu d̄enía z̄ina 6a yilera ó o bía n̄n 6a yi: «Lée webio n̄n á há yilera na ká síí wiráa mia? ⁹ Lé mu ȳn̄n̄ bíoró wayi? Lé à bíó na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá lée, tàá lé à bíó na a yi le o h̄n̄i lá mí d̄amu d̄e ò o varáka? ¹⁰ Ká í máhà wí á mí z̄iní na lé o *N̄pue Za yú ho p̄anká ho tá wán à s̄ennáa mu bè-kora díá.» O o wáa bía bíó ká n̄n o mùamúa yi: ¹¹ «Lé í bíó mu na foñ, líí h̄n̄i, lá ũ d̄amu d̄e á ũ kh̄íbo.» ¹² Mí lahó yi ó o n̄i mu d̄enía h̄n̄n yòó d̄n, á líí lá mí d̄amu d̄e ò o lée wá ká 6a búenb̄uen d̄n wee loñ. A 6a búenb̄uen wó coon mu bíó yi. A 6a wee kh̄oní le Dónbeení ká síí: «Bíó ká b̄an síí wa d̄in yí m̄n h̄úú.»

O Yeesu buara 6a bè-kora wérowà bïo yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrémáa van lè ho Kalilee vū-beenī jii. A 6a zāamáa wee buen ò o kàrán 6a. ¹⁴ O wee khíí, ó o mən o nīi búí na 6a le Alifée za Levii ká a kará mí tonló lùe yi, á wee fé ho lànpo. O o Yeesu bíá nən wo yi: «Híní bè mīi.» O o Levii líi hínən bō a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho dínló mí zii. Ho *lànpo féwá lè 6a nī-kora cèrèe wi ho dínló mu diiníi là a Yeesu lè mí nī-kenínia. Mu bon. Ba nùpua cèrèe na hía wee bè làa wo lé bán nùpua so síi. ¹⁶ Ho *lándá bïo zéenílowa na lé 6a *Farizíewa kuure nùpua búí á mən ò o Yeesu wee dí lè 6a nī-kora lè ho lànpo féwá, á 6a bíá nən o nī-kenínia yi: «Lée webio nən ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ O o Yeesu já bïo 6a bíá, ó o bíá nən 6a yi: «Héyíi! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tñi bānsò dāní le? Bùéé. Ba vānvárowà lé bíá wee wé cà a dāní. Inén yí buara bíá wee leéka le mí térénna bïo yi dé. Bíá zū le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bíá á í buara bïo yi.»

Mu bè-kla lè mu bè-fla wi mín júná yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle búí ó o Zān Batiisi nī-kenínia lè 6a *Farizíewa nī-kenínia lù mí jini. A 6a nùpua búí wà buéé tūara a Yeesu yi: «Lée webio nən ó o Zān Batiisi nī-kenínia lè 6a Farizíewa nī-kenínia wee lí mí jini á ünén nī-kenínia bèn yí máa wé mu?» ¹⁹ O o Yeesu bíá nən 6a yi: «Mí wee leéka le bíá 6a von mu yaamu sánú díró yi á 6a so dà a bío le 6a lí mí jini ká a há-fla bān báa làa ba wi mín wán le? Būn yí dà máa wé. ²⁰ Eε ká pāahú búí khii dá, ó o há-fla bān báa 6a à lén 6a tñahú, būn ká 6a mǎhá wé è lí mí jini.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-finle bïo búí máa la làa báká kīnle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à lèe ho. ²² Làa būn síi, á nùpue máa kúee *dívén fla sūmāni-kla yi. Lé bío ká a kúaa ho būn, ká ho hía wee za, á há à nāma. A ho dívén lè há sūmāniwa á à páaní ì yáa. Ho dívén fla ko ho kúee há sūmāni-fla yi.»

O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bïo ya-binbirí
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa búí zon ká a Yeesu wee kǎa há mana búí yi, ó o nī-kenínia wee khé ho dínló ho wǎhú nīsāní à là. ²⁴ A 6a *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loí, lée webio nən á ū nī-kenínia wee sáráa ho Sabaa zon ká wa lándá nən hò mu?» ²⁵⁻²⁶ O o Yeesu bíá nən 6a yi: «Bïo ó o *Daviide yánkaa wó á mí dīn yí kārāna yí mən le? Mu wó le *Dónbeenī yankarowà jūhúso beenī Abiataare pāahú. O Daviide lè mí ninzāwa á le hīni hía dà á 6a yí yú bïo 6a à dí. O orén mí bεere zon le Dónbeenī zii yi á zoó lá le Dónbeenī hāmu búurú là, ò o mún buan ho búí lée nən mí ninzāwa yi, ká le Dónbeenī yankarowà mí dòn lé bíá nən lá ko 6a wé là ho làa bïo ho lándá bōráa mu.» ²⁷ O o Yeesu pá bīnía bíá nən 6a yi: «Ho Sabaa bārà ò o nùpue bïo wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bïo yi. ²⁸ Lé būn nən ó o Nùpue Za á ho Sabaa bïo mún wi níi yi.»

* 2:25-26 Mí loí Samuwεele nín-yání vūahú 21.1-7

3

*O Yeesu wée'ra a nii na bàhó húrun
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)*

¹ Bǔn mǎn ó o Yeesu bǐnía van 6a *zuífùwa kàránlò zǐi yi. Mu zòh à nii búí wi bǐn á bàhó húrun. ² A 6a *Farizǐewa na wi bǐn bò mí yǐo o Yeesu wán le mí ì loń ká a wée ó nii mu ho *Sabaa zòh, lé bǐo 6a wi 6a zéení a Yeesu mu wékheró bǐo. ³ O o Yeesu bía nǎn o nǐi na bàhó húrun yi: «Lii hǐnǐ 6uee lée dǐn 6a nùpua búenbúen yahó le 6a mi fo.» ⁴ Bǔn mǎn ó o Yeesu tùara bǐa wi bǐn yi: «Wa làndá yi á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zòh? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kǎní a nùpue lée, tàá lé ho díá ò o hí?» A bǐa wi bǐn yǐ bía dǛe. ⁵ O o Yeesu lońna 6a búenbúen yi khǐi fò lè le sǐ-çǐlè. O mún yi wee vá lè mi sòobéé bǐo 6a yiwa tunka bǐo yi. O o wǎa bía nǎn o nǐi yi: «Hóonǐ tǐ bàhó.» O o nǐi hóonǐa ho á ho dǛenǐa wan. ⁶ A 6a Farizǐewa fó mín à 6a ló á dǛenǐa lée kúaa mín wán là a *Heroode kuure nùpua, à 6a wee loń bǐo 6a à wé á à búeraa o Yeesu.

Ba zǎamda wee lé buen o Yeesu cǎn

⁷⁻⁸ O Yeesu lè mí nǐ-kenǐnia wà van ho Kalilee vǔ-beenǐ nii á 6a minka zǎamáa bò a yi. Ba nùpua mu búí ló ho Kalilee kǎhǔ yi. Ba búí ló ho Zudee kǎhǔ lóhó na 6a le Zeruzaleemu yi, lè ho kǎhǔ mu lórá búí yi mún. Ba búí ló ho Idumee kǎhǔ yi, lè ho ZurudǛen muhǔ mǎn. Ba búí ló há ló-zàwa na bǎmakaa ho Tiire lè ho Sidǎn lórá yi. Bán zǎamá-kúii so hǐa wee buen o Yeesu cǎn, lé bǐo 6a ná bǐo ó o wee wé búenbúen. ⁹ O o Yeesu wǎa le mí nǐ-kenǐnia 6ua ho woohǔ búí buennáa bèra a na ká 6a zǎamáa hǐa wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bǐo ó o wee wée 6a nùpua çèrèe ká síi, á bǐa mu vǎmú wee beé lò wee nǎa mín o wán, bèra à na ò o yǐ 6a tǔii yi. ¹¹ Ba nùpua na 6a çínáwa wi yi ká 6a sansan mǎn o Yeesu, à 6a lé luǐorá a tá, à wé wǎamaka ká 6a à bǐo: «Fo lé le Dónbeenǐ Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee henǐ mu na 6a yi le 6a yǐ bá mí bǐo na nùpua yi.

*O Yeesu hueekaa mi tonkarowà píru jun
(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)*

¹³ Bǔn mǎn ó o Yeesu yòora le 6uee búí wán, ò o von 6a nùpua búí á 6a 6ueé yòora a cǎn. ¹⁴ O o hueekaa 6a píru jun 6a fǐahǔ á có yèni làa tonkarowà. O hueekaa 6a à 6a keńí mín wán làa wo ò o wé tonka à 6a bue le Dónbeenǐ bǐo. ¹⁵ O mún nǎn ho pǎnká 6a yi à 6a wé nǎ le 6a çínáwa lén bǐa 6a wi yi. ¹⁶ Bǐa ó o hueekaa yènnáa lé hǐa kà:

O Simǎn, yǎa ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee zàwa. O Yeesu có 6a yèni làa Buanezesi, bǔn kúará le «nùpua na ka lòn vǐohó na wee nàmaka.*»

¹⁸ O Andere, o Filiipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifee za,

o Tade, o Simǎn na lé 6a Zelootewa† kuure nùpua nǐ-kenǐ.

¹⁹ O Zudaa Isikariote na khǐi dé o Yeesu mí zúkúsa nǐi yi.

O Yeesu dànló yi ló Satǎni cǎn

(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰ Bǔn mǎn ó o Yeesu bǐnía 6ueé lion le zǐi yi. A 6a minka zǎamáa fǐn 6ueé fò mín fúaa o Yeesu lè mí nǐ-kenǐnia yǎá yǐ yú pǎahǔ máa díráa.

* 3:17 Ba zuífùwa cǎn, ó o nùpue na ka lòn vǐohó na wee nàmaka lé o nùpue na sǐi khúaa.

† 3:18 Mi loń Matiye vǐahǔ 10.4

²¹ Bïo á bàn nùwá ná mu, á 6a ló wà 6ueé fé o, á 6a wee bío le o jùhù míá bín.

²² Ho *lándá bïo zéenílowa na ló ho Zeruzalæmu yi 6uara bín bán 6èn wee bío: «Mu lé 6a cínáwa jùhùso na 6a le *Belezebuule † lé yia wi o yi. Lé wón nòn ho pànká wo yi ó dà wee ònáná 6a cínáwa lén bíá 6a wi yi.»

²³ O o Yeesu wáa von 6a wee bíoráa lè há wàhio: «O *Satáni yí dà máa òa mí ninzàwa cínáwa. ²⁴ Ká kòhù dà-kéní nùpua híá wee fi mín yi, se hón kòhù so máa va yahó. ²⁵ Ká zì-jùhù dà-kéní nùpua híá wee fi mín yi, á hón zì-jùhù so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satáni híá wee fi lè mí ninzàwa cínáwa, ká a béenì sankaa, ó o pànká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nii woon yí dà máa zo pànká 6ànso zìi á máa zoó khuii o níi bío ká a yí can o pànká 6ànso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii o zìi bío búenbúen á à lénáa. ²⁸ Le í mí ho tũíá na mia: Ba nùpua bè-kora lè 6a bín-kora na 6a à bío le Dónbeenì dání yi búenbúen á le Dónbeenì dà khíi sén ò díá á à na 6a yi. ²⁹ Ká yia màhá khíi bíá le bín-kohó á léera le Dónbeenì Hácírí yi, wón bío á le Dónbeenì máa sén máa díá máa mi huúu. Mu ù jì a jùhù yi fèèè.» ³⁰ O Yeesu bíá ká síi nòn 6a yi, lé bío 6a wee bío le o cíná wi o yi.

*O Yeesu bàn nùwá binbirí
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)*

³¹ Bïo ó o Yeesu 6àn nu lè bàn zàwa wáa 6ueé dòn, á 6a lée òn ho khùuhù, á 6a tonkaa o búí le wón zoo ve o. ³² Ba nùpua na kará kínía o Yeesu yi boo, á búñ à yia 6a tonkaa 6ueé wee bío làa wo: «Loí, mìn nu lè mìn zàwa [lè mìn hínni] wee cà fo, 6a lée wi ho khùuhù.» ³³ O o Yeesu bíá: «Lé o yén lé wàn nu? A wàn zàwa lé 6a yén?» ³⁴ O o loína bíá kará kínía wo yi khíi fò, ò o bíá: «Mí loí! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ³⁵ Lé bío á yia wee wé le Dónbeenì síi bío se wón lé wàn za, tàá wàn hínló, tàá wàn nu.»

4

*O òro wàhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)*

¹ O Yeesu tìn wíokaa wee kàrán 6a nùpua ho Kalilee vù-beenì jii. Ba minka zàamáa kínía wo yi, ó o wó san zon ho woohù á zoó kará. Ho woohù mu wi mu jumu yi, ká 6a zàamáa bán lée wi le 6ón6óore yi mu jumu jii. ² O híá wee wà há wàhio à kàránnáa 6a nùpua làa bío cèrèè. Bío ká lé bío ó o kàránnáa làa ba: ³ «Mí tántá mí jikónna. Nii búí ló van mí màhù yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bío ó o wee dé mu, á mu búí lion ho wòhù nísání, á 6a jínzàwa sèekaa búñ vá. ⁵ Mu búí lion ho 6úaa hó na le tñí wi wán ká le yí lí, á mu dèenía ló, lé bío le tñí yí boo bín. ⁶ Bío le wii ná mu lè mí sòobéè, á mu hon, lé bío mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷ Mu búí lion hen na há kíkara bíá héra yi, á mu ló, á hén kíkara so hínnon yòó pà mu, á mu yí yú bíá huúu. ⁸ Mu búí búñ lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó dòn, á yú há bíá 6óní làa píurú píurú, búará-tìn tìn, khímàni khímàni.» ⁹ Búñ món ó o bíá nòn 6a yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bíá sese.»

*O Yeesu wàhio wàró jùhù
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)*

¹⁰ Bío ó o Yeesu páanía wi làa bíá yí máa tà lé o món là a nì-kenínia píurú jùn, á 6a fíora a le o zéení há wàhio mu kúará làa mí. ¹¹ O o bíá nòn 6a

yi: «*Le Dónbeenĩ béenĩ bïo na kúará lá ðĩn yí zū á minén yú zūna. Ká 6a nĩ-vio wee jí mu bïo búenbúen lòn wáhio. ¹² Lé bũn n̄n

á 6a lé 6a nùpua na yïo wi

ká 6a yí máa mi sese.

Ba mún wee jí mu bïo,

ká 6a yí máa zūn mu 6àn kúará binbirĩ.

Ká bũn mía se 6a lá á à yèrè má à búen le Dónbeenĩ c̄n,

á dé n lá à s̄n n̄ día á à na 6a yi.»*

*O Yeesu zéenia o ðïro wáhiire kúará
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³ Bũn m̄n ó o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Ká le wáhiire na ká 6àn kúará á mi yí zū, á mi ì wé kaka á à zūrnáa há wáhio búenbúen na ká 6àn kúaráwa?

¹⁴ Le Dónbeenĩ biónĩ ka lè mu bè-dà na ó o ðïro wee dé. ¹⁵ Ba nùpua 6úi ka lè ho w̄hũ n̄s̄n̄ĩ na le biónĩ lion yi. Hen ká 6a jí le Dónbeenĩ biónĩ, ò o Sat̄ani ðèenĩ lén le 6a yiwa. ¹⁶ Ba 6úi ka lè ho 6úaahó na le t̄nĩ wi wán ká le yí lì. Hen ká 6a jí le Dónbeenĩ biónĩ, à 6a tà le yi, à z̄maka le bïo yi. ¹⁷ Ká 6a màhá yí máa tà à le biónĩ mu w̄i 6a sese à va yahó. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú 6a le Dónbeenĩ biónĩ bïo yi, à 6a ðèenĩ pí le Dónbeenĩ bïo. ¹⁸ Ba 6úi ka lè ho tá na á há kíkara bia h̄era yi á mu bè-dà lion yi. Ba jí le Dónbeenĩ biónĩ, ¹⁹ èé ká ho ȳró bïo yilera, lè ho n̄àf̄oró símu na wee v̄inĩ 6a nùpua, lè mu biowa síw̄a c̄èr̄è na 6a nùpua sía wee vá yi, bũn wee w̄i 6a, à h̄è le biónĩ mu à le máa ðàñ ðèé 6úi wé. ²⁰ Ba 6úi 6èn ka lè ho tá na se bïo. Ba wee jí le Dónbeenĩ biónĩ à tà le yi. Bán ka lòn ðĩnló na yòó ton, á ho 6úi yú há bia 6ónĩ làa píru píru, 6úará-t̄n̄ t̄n̄, kh̄im̄ani kh̄im̄ani.»

*Le f̄int̄nĩ wáhiire
(Luki 8.16-18)*

²¹ Bũn m̄n ó o Yeesu b̄in̄ia bía n̄n 6a yi: «O 6úi so wee wé dé f̄int̄nĩ à b̄in̄i lá láahó b̄un yi le? Tàá 6ànso so wee wé dé le zoo bàrà k̄at̄a tá le? B̄ueé. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi. ²² Mu bïo na s̄ankaa búenbúen kh̄ii mi. A bïo s̄a yi búenbúen bïo kh̄ii zūn. ²³ Yia wee jí bïo, à 6ànso jí bïo bía sese.»

²⁴ O Yeesu pá b̄in̄ia bía bïo ká n̄n 6a yi: «Mi wé jí bïo wee bïo na mia sese. Le w̄iló ðèé na mi wee m̄nz̄á lè mu bïo, lé dé n 6àn s̄ii á le Dónbeenĩ á à m̄nz̄á lè mí bïo á à w̄ioka à bè mu 6úi wán á à na mia. ²⁵ Lé bïo á ȳia bïo wí á le è b̄in̄i ì na mu 6úi wo yi á à bè mu wán. Ká ȳia ðèé 6úi mía, á h̄arĩ mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí c̄n, á le pá à fé.»

Bïo mu bè-ð̄n̄ii wee wé wé ð̄anda 6àn wáhiire

²⁶ O Yeesu t̄n̄ b̄in̄ia bía: «*Le Dónbeenĩ béenĩ bïo 6onm̄n̄ làa bïo ká: Nii 6úi dó mí bè-dà mí m̄h̄ũ yi. ²⁷ O wee da à lée s̄n̄ làa wizoonĩ. Hón p̄ah̄ũ so ká há bia wee hàa à yòo lé ká a yí zū bïo mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá m̄iten wee wé à mu bïo na dó à lé, à wé mí m̄un̄i, à te, à kúee mí ȳio. ²⁹ Ká ho ð̄in̄ló h̄ia bon, á l̄aró ð̄n̄, ò o m̄h̄ũ 6ànso ðèenĩ lá mí kh̄ónle ká a kh̄è ho.»

*Ho mút̄áàðè v̄ind̄èe b̄èere wáhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)*

³⁰ Bũn m̄n ó o Yeesu t̄n̄ pá b̄in̄ia bía: «Lé mu ȳén á wa dà à tèè lè le Dónbeenĩ béenĩ? Lé le wáhiire ȳén á wa à ð̄in̄ wán á à z̄een̄ináa le béenĩ mu bïo? ³¹ Mu bïo dà à tèè lè le v̄ind̄èe na 6a le mút̄áàðè 6àn b̄èere. Le ka

* 4:12 Mi loñ Ezayii v̄uah̄ũ 6.9-10

ciínú á po hã bia búenbúen na ho ðímíjǎ yi. ³² Ká 6a dù le à le lé, à dá poi ho zen-buahó bè-vànií búenbúen, à lakara κει á tàró wé, à 6a jǎnzàwa wé dàí tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé kà sii ó o Yeesu hĩa wee wàráa hã wàhio cèrèè làa hĩa kà fàn sii bío, à zéénínáa le Dónbeení bíoní na 6a nùpua yi. O hĩa wee kàrán 6a à héha làa bío á bia wee jí a cǎn dà à zǔrínáa hã kúará. ³⁴ O hĩa máa wé bío lè 6a zãamáa ká a yí máa wà wàhio. Ká pãahú na ó orén lè mí nǐ-kenínia wi mí dòn, ò o zéení hã kúará na bán yi.

O Yeesu ðnía ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)

³⁵ Mu nǎnzoñ mí bεere ziihú, ó o Yeesu bíá nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Mí wa khí lè ho vǔ-beení món.» ³⁶ A 6a wãa wà díá 6a zãamáa. Ho woohú na ó o Yeesu lá wi yi lé hĩa ó o nǐ-kenínia zon làa wo á 6a wà. Hã wonna búí mún sàaráa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen à ho pinpi-beení hǐnǎn wee và, á mu jumu wee yànbónka zo ho woohú. Lónbío à ho yòò wee sí lè mu jumu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líí dǔma ho woohú fikǎhú sá mí jǔhú á mu dǎmu 6ó. O o nǐ-kenínia sínía wo á bíá nǎn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Mu so léé bío na yí ciran fo léé?» ³⁹ O o Yeesu sína nǎmakaa ho pinpiró yi, ò o bíá nǎn ho vǔ-beení jumu yi: «Wé tété.» Á ho pinpiró dèeníá ðín. A mu búenbúen wó tétété. ⁴⁰ O o Yeesu bíá nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Léé webio nǎn á mí zǎnanáa? A lé minén pá ðín yí dó mí sía mií lon?» ⁴¹ Ká bío 6a zǎna dàkhíina, á 6a wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sii ká? Hàrí ho pinpiró lè mu jumu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíoní yi.»

5

O Yeesu jǎn 6a cǎnáwa léra o nǐi búí yi

(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)

¹ Bǔn món á 6a wà khíi dǎn ho Kalilee vǔ-beení món ho Zerasaa* kǎhú yi. ² Bío ó o zoó ló ho woohú yi léé wee ðín, à bǔn ò o nǐi búí ló 6a nǐ-hía nùuní† á wee sí a yahó. O cǎná búí wi o nǐi mu yi á wee beé o lò. ³ O wee cǎa 6a nǐ-hía nùuní. Nùpue yí dà máa bíní máa ca a làa dèe woon, hàrí lè hã zúakúariwà. ⁴ Pǎnna cèrèè 6a can wo lè hã zúakúariwà. Ká a màhá wee wé khòo hã zúakúariwà, à háaka hã cǎní na wi o zení yi. Pǎnká bǎnso na dà a bío wón mía. ⁵ Fúuu lè hã wizooní, ká lè 6a nǐ-hía nùuní lè hã búaa ó o wí yi, á wee wǎamaka ká a hǔaa míten bóoníka yi lè hã huua.

⁶ O nǐi mu khèra mǎn o Yeesu ó o lùwa 6uara á 6ueé líí búrá a tá ⁷ ò o wee bío bío ká pǎnpǎn: «Dónbeení na wi mu bío búenbúen jǔhú wán Za Yeesu! Léé webio fo lon làa mi? Sábéré, í wee yanka fo le Dónbeení yèni yi, yí yáa í bío.» ⁸ O bíá bǔn, lé bío ó o Yeesu wee kǎkǎ a cǎná na wi o yi le o lé. ⁹ O o Yeesu tǔara a yi: «Ū yèni 6a le we?» O o bíá: «Í yèni 6a le Zãamáa, lé bío wa boo.» ¹⁰ O o wee yanka a le o yí jǎ mí lén ho kǎhú mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nǎnbùe-6oohú búí wee dí le 6úee nǐsǎní. ¹² A 6a cǎnáwa mu yankaa o Yeesu ká: «Na ho wǎhú wen le wa vaa zo 6a nǎnbùeéni na ká yi.» ¹³ O o Yeesu nǎn mu wǎhú 6a yi. A 6a cǎnáwa mu ló a nǐi yi á vaá zon

* **5:1** Ho Zerasaa lé hã Lórá Bío Pírú kǎhú ló-beení. Le Dónbeení bíoní vǎnna búí yi á ho Kadaraa lè ho Zεekesa lórá lé hĩa bío bíá. † **5:2** Ba zúifúwa búráa lè warén búráa yínóí dà-kéní. Ba fú wee wé cé mí búráa hã 6ó-leera yi kúia. Lé hǎn búráa so sii ó o khéero ló yi buuaráa o Yeesu cǎn.

ba nɔnbùɛɛnɪ yi. A 6a búenbúen yòó lùwa le búe wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenɪ yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé jun sɪi.

¹⁴ A bɪa lá wee pa 6a lùwa vaá bɪa mu nɔn bɪa wi mí manawà yi, á bɪa mu nɔn bɪa wi ho lóhó yi. A 6a nùpua ló wà bueé loñ bɪo wó. ¹⁵ Bɪo 6a bueé dɔn hen na ó o Yeosu wi yi, á 6a mɔn o nɪi na 6a minka cɪnáwa lá wi yi, ò o wó mí nɪ-tente á zǎ mí sɪa kará, á 6a zǎna. ¹⁶ A bɪa mu wó yio yi lá bɪo wó a nɪi na 6a cɪnáwa lá wi yi làa bɪo wó 6a nɔnbùɛɛnɪ yi á fɛera nɔn bɪa ló buaraka yi. ¹⁷ A 6a wee yanka a Yeosu le o sáberé ò o lén día mí.

¹⁸ Pǎahú na ó o Yeosu bɪnɪa wà yòó zo ho woohú yi, ó o nɪi na yú mítén 6a cɪnáwa nɪi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ O o Yeosu pá ò o bɪa nɔn wo yi: «Bɪnɪ va mɪn zɪi à vaa bío ũ makári na ó o Nùhúso zúrɪna, làa bɪo ó o wó nɔn foñ búenbúen à na 6a nùpua yi.» ²⁰ O o nɪi mu bèn wǎa wà á tò há Lórá Bɪo Pírú kǎhú yi ká a wee yényení bɪo búenbúen na ó o Yeosu wó nɔn wo yi. A bɪa búenbúen na jǎa mu á mu wó coon dàkhɪna.

*O Zayiruusi hɪnló là a hǎa búí wɛéró bɪo
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

²¹ Bɪn mɔn ó o Yeosu zon ho woohú, á yèrémáa khú ho vū-beenɪ mɔn, hen na ó o ló yi buararǎa. A 6a minka zǎamǎa bueé kɪnɪa wo yi ká a wi mu jumu jii. ²² Hón pǎahú so yi à bɪn 6a *zuífùwa kǎránlò zɪi ya-dí búí na yèni 6a le Zayiruusi bueé dɔn. Bɪo ó o bueé bó a Yeosu yi ó o líí búrá a tá, ²³ á wee bɔnɔnɔnɪ a kǎ sɪi: «Í hɪnló máa fen, í wee fio fo, sáberé à ũ buee bè ũ nɪi o wán ò o lò fá.» ²⁴ O o Yeosu wǎa bò làa wo á 6a wà. A 6a minka nùpua bura bò a yi. ²⁵ Hǎa búí wi 6a tǎhú á wee mí mí sɛeró fɛɛɛ á dɔn há lúlúio píru jun à ho máa fl.† ²⁶ O lò bon làa sòobɛɛ le tɪni bǎnsowà nɪnɪ yi, á nɪi bɪo búenbúen vó. Ká a màhǎ pá yí yú mítén. O vǎmú yǎa wíokaa wee dé wán. ²⁷ O hǎa mu hǎa jǎa a Yeosu bɪo, lé bɪn nɔn ó o bueé zon 6a zǎamǎa yi, á jǎana zoó 6o a Yeosu yi, á túaa o dà-zɪnɪi yi là a mɔn. ²⁸ O lá wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàrna túaa o dà-zɪnɪi yi, á í wa.» ²⁹ Bɪo ó o bèn yú zoó túaa o dà-zɪnɪi yi, ó o sɛeró dɛɛnɪa dɪn, ó o zúna mu mí sǎnɪa yi le mí wan. ³⁰ Mí lahó yi, ó o Yeosu zúna le pǎnká búí ló mí yi, ó o yèrémáa dɪn 6a zǎamǎa yi ò o túara: «Lée wée túaa í dà-zɪnɪi yi?» ³¹ O o nɪ-kenɪnia bɪa nɔn wo yi: «Fo yí mɔn bɪo 6a nùpua burarǎa foñ á wee jǎa mín le? A ũ pá wee túa le lée wée túaa foñ.» ³² Ká a Yeosu wi ò o zúñ yǎa wó mu, ó o wee loñ mí nɪsǎa yi. ³³ O o hǎa zǎna, ó o wee zà, lé bɪo ó o zú bɪo wó a yi. O o wà bueé líí búrá a Yeosu tá, ò o fɛera bɪo mu wórǎa búenbúen nɔn wo yi. ³⁴ O o Yeosu bɪa nɔn wo yi: «Wàn hɪnló, bɪo fo dó ũ sɪi mií, lé bɪn wɛéra fo. Wǎa lén, vaa yí héerà. Fo wan mu vóráa.»

³⁵ Bɪo ó o Yeosu wee bío ká sɪi à bɪn 6a tonkarowà búí ló a Zayiruusi zɪi jɔn o mɔn á bueé wee bío làa wo: «Ū hɪnló wǎa húrun. Fo tɪn pa à sɛé o nɪ-kǎránlò le?» ³⁶ Ká a Yeosu màhǎ yí lorɪna lè 6a cǎn ò o bɪa nɔn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sɪi mií.» ³⁷ O Yeosu yí tà le nùpue lɛɛnɪ mí ká mu yɪnɔn o Piere là a Zaaki lè mín za Zǎn. ³⁸ Bɪo ó o vaá dɔn o Zayiruusi mu zɪi, ó o Yeosu mɔn bɪo le lùe kánkǎa dɪnnǎa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎnpǎn. ³⁹ O o Yeosu yòó zon le zɪi yi ò o bɪa nɔn 6a yi: «Lée webio te hǎn minka kánkǎa so. Lée webio nɔn mí wee wǎráa ká sɪi? O hɪnzo-za mu yí húrun, o lée yǎa na dǔma.» ⁴⁰ A 6a wee zǎnka a yi. O o wǎa le 6a búenbúen lé, ò o fó a hɪnzo-za bǎn maá lè bǎn nu lè mí nɪ-kenɪnia nùwǎ tɪn á zonnǎa hen na ó o hɪnzo-za wi yi. ⁴¹ O o líí fù a nɪi yi ò o bɪa: «Talita kumi.» (Bɪn kúarǎ

† 5:25 Mí loñ Levii nùwǎ vùahú 15.25-33

le «hínzo-za, le 1 bío mu na foñ, lii híní»). ⁴² O o hínzo-za dèenía líi hínòn wee varáka. O teró lúlúio yú píru jún. Bío 6a mən mu kà síi á 6a wó coon dàkhíina. ⁴³ Ká a Yeesu màhá henía mu nən 6a yi le 6a yí bío mu le nùpue jí. O o bínía bía le 6a na mu bio wo yi le o dí.

6

*Ho Nazarɛete lóhósa yi tà a Yeesu bío
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)*

¹ Bún món ó o Yeesu ló hón lahó so yi á wà van ho lóhó na ó o dñn yi. O o nĩ-kenínia bò làa wó. ² Bío ho Sabaa dñn ó o zoó kàráanna 6a nùpua 6a *zúífúwa kàránlò zii yi. Ba minka nùpua na jí a bioní á wó coon dàkhíina. A 6a wee bío: «Bío kà búenbúen ó o yú wen? O bè-zúrminí lè mu yéréké biowa na ó o wee wé ó o yú wen? ³ Yínón orén lé o búen-khèero le? A 6àn nu yínón o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simòn, bán so yínón 6àn zàwa le? A 6àn hínni làa wen yí wi mín wán hen le?» Lé bún nən á 6a yí tàráa o Yeesu bío. ⁴ Ká a Yeesu màhá bía nən 6a yi: «Le *Dónbeení jì-cúa fɛero wé yí le kǝnbii lùà búenbúen yi. Ká 6àn kùrú lóhó mí bɛere nùpua, lè 6àn temínlowà lè 6àn zì-júhú nùpua bán máa wé kǝnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bío bín, ká mu yínón 6a vánvárowà nùwá yen na ó o bò mí níní wán á wɛéra. ⁶ Bío 6a yí dó mí sía wo yi á wó coon.

*O Yeesu tonkaa mi nĩ-kenínia lè 6a nùwá jún jún
(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)*

Bún món ó o Yeesu tò há lórà na bámakaa bín yi, á wee kàrán 6a nùpua. ⁷ O von mí nĩ-kenínia píru jún á wee tonka lè 6a nùwá jún jún. O nən ho dàrló 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi, ⁸ á bía bío kà nən 6a yi: «Mí yí 6ua dèe à láràa ho wǝhú ká mu yínón le búin-za mí dòn. Mí yí 6ua bè-díni, tàá puure. Mí yáá pá yí 6ua wári. ⁹ Mí zì há nakáa ká a 6úí yí 6ua báká 6úí à séení hía ó o zǝ.» ¹⁰ O o bínía bía: «Mí wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à le zii na mí làara yi lé bín à mí kɛení yi fúaa mí léró ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mí máa làa mí wán, tàá ká 6a pá le mí máa jí mí cǝn, ká mí wee lé ho yi, à mí púaa mí zení khúkhúni kúia bín.* A bún n zéení làa bán le 6a wó khon.» ¹² A 6a bèn wà dén jii so wán, á vaá wee hɛe bue mu na 6a nùpua yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára. ¹³ Ba cínáwa cèrɛɛ 6a wee ja lén bíà 6a wi yi, á mún wee khii ho jiló lè 6a vánvárowà cèrɛɛ, à wɛé 6a.

*O Zán Batiisi búeró bío
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)*

¹⁴ Bún n wé ò o bɛɛ *Herodee† jí a Yeesu bío, lé bío ó o yèni ló há lùà búenbúen yi. Ba nùpua 6úí wee bío le lé o Zán Batiisi á vɛera, le lé bún nən ó o dà mu yéréké bío wee wéráa. ¹⁵ Ká 6a 6úí bán 6èn wee bío le mu lé o *Elii. Ba 6úí yáá 6èn wee bío le mu lé le *Dónbeení jì-cúa fɛerowà na yáania nĩ-kéní. ¹⁶ Bío ó o Heroode jí mu kà, ó o le éee! Le o Zán Batiisi na mínén nən le jii 6a kúio júhú lé wón bínía vɛera le.

¹⁷⁻²⁰ Bío ká lé bío mu wóráa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ 6àn háa Herodiade yan. O o Zán bía nən wo yi: «Mìn za 6àn háa á fo yí ko à ù fé

* 6:11 Mí loñ Matiye vúahú 10.14 † 6:14 O Heroode na 6a bía bío hen lé o Heroode Antipaasi.

‡ 6:17-20 O Filiipu na 6a bía bío hen lé yia hía wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó 6àn háa yan ká a yío wi lua.

ya.»[§] Bío ó o Herodiade ná mu ó o s̄i cá a Zān yi, á wi ò o cà a búeró yahó ká a màhã yí dàrna mu yí wó, lé b̄io ó o Heroode mu fù wee héz̄n̄ o Zān. O zū le o lée n̄-tente na b̄io s̄á le Dónbeení yi, ó o b̄ent̄n̄ fù pan o b̄io. Hen ká a wee jí a b̄ioní, ò o máa zūn̄ b̄io o ò wé sese, ò o n̄n̄ pá wa a b̄ioní j̄iló. Ká b̄un̄ pá yí hò b̄io ó o n̄n̄ le j̄ii á 6a w̄iira a Zān mu can dó ho k̄ásó yi, á w̄éar̄áa o Herodiade s̄i.

²¹ A n̄n̄z̄on̄ na ó o Heroode mu teró wizonle bánbáa buée d̄n̄ yi, ó o Herodiade wáa b̄o b̄un̄ yi á wór̄áa b̄io ó o lá wee leéka. Mu z̄on̄ ó o Heroode wó ho s̄n̄-beení ò o von mí b̄éni n̄-beera, á von 6a dásíwá j̄únása lè ho Kalilee k̄h̄ú bá-z̄awa. ²² Mu z̄on̄ ó o Herodiade h̄nló á wá z̄on hen na 6a wee dí ho s̄ánú yi, á zoó yon. O o b̄io w̄éera a Heroode làa b̄ia ó o von s̄ia. O o Heroode wáa b̄ia n̄n̄ o h̄nz̄oró yi: «B̄io fo le fo ò cà à ū z̄éni, á ĩ na mu foñ.» ²³ Fúaa o h̄ia b̄aa á b̄ia b̄io k̄a: «B̄io búenb̄uen na á fo le fo o cà á ĩ ñ na foñ, h̄arí mu wé ĩ b̄éni b̄an sanká màní, á ĩ pá à na mu foñ.» ²⁴ O o h̄nz̄oró wáa wá lée t̄ara mín nu yi: «Lé mu yén á ĩ ko à ĩ b̄io le o *Heroode na mi coon?» A wón b̄ia n̄n̄ mí h̄nló yi: «Lén zo o b̄io le o Zān Batiisi j̄uh̄ú lé h̄ia ò o na foñ.» ²⁵ O o h̄nz̄oró d̄enia yèremáa bánbáa z̄on o b̄é c̄n̄ á zoó b̄ia b̄io k̄a n̄n̄ wo yi: «O Zān Batiisi j̄uh̄ú lé h̄ia à ū wáa dé ho lenb̄uen yi na mi.» ²⁶ O o b̄é s̄anía búenb̄uen yò t̄o. Ká a màhã yí wi ò o p̄i b̄ia ó o von yahó b̄io ó o báa b̄io yi. ²⁷ Mí lahó yi ó o d̄enia tonkaa mí dásí n̄-kéní, á n̄n̄ le j̄ii yi le o vaa k̄úii o Zān Batiisi j̄uh̄ú 6ua buennáa. O o dásí n̄i wá van ho k̄ásó z̄i yi, á vaá k̄úio o Zān Batiisi j̄uh̄ú, ²⁸ á dó ho lenb̄uen yi á buée n̄n̄ o h̄nz̄oró yi, á wón buan vaá n̄n̄ mín nu yi. ²⁹ Bío ó o Zān Batiisi n̄-kenínia ná mu, á 6a buée lá a vaá n̄una.

O Yeesu diinia 6a minka z̄amda
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zān 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowá vaá b̄inia 6uara a Yeesu c̄n̄, á buée f̄era b̄io 6a wó làa b̄io 6a k̄ar̄anna búenb̄uen lè 6a n̄pua á n̄n̄ wo yi. ³¹ Ba n̄pua na wee buen ká 6a b̄iní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowá yí yú ho p̄ah̄ú máa díráa. Lé b̄un̄ n̄n̄ ó o b̄iaráa b̄io k̄a n̄n̄ 6a yi: «Mi buen le wa kh̄en lé à mi lée yí v̄n̄ c̄inú.» ³² A b̄arén mí d̄on wáa z̄on ho wooh̄ú á kh̄era ló van hen na á n̄pue mía yi. ³³ Ká n̄pua c̄èr̄e màhã m̄n̄ 6a lénló, á z̄una 6a. A 6a lóka h̄á lórá búenb̄uen yi á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowá yahó van ho lahó mu yi. ³⁴ Bío ó o Yeesu zoó ló ho wooh̄ú yi, ó o m̄n̄ 6a minka z̄amáa. A 6a mak̄arí buan wo yi, lé b̄io 6a bonmín lòn pia na paro mía. O o wáa k̄ar̄anna 6a làa b̄io c̄èr̄e. ³⁵ Bío le wii wee t̄e, ó o Yeesu n̄-kenínia vá buée 6ó a yi á b̄ia n̄n̄ wo yi: «Le wii t̄o, à hen na wa wi yi, á n̄pue mía yi. ³⁶ Bío le 6a n̄pua mu lén va h̄á manawá lè h̄á lórá na s̄ar̄akaa hen, à vaa yà mu b̄io dí.» ³⁷ O o Yeesu b̄ia n̄n̄ 6a yi: «Minén miten na mu bè-d̄inii 6a yi.» A 6a b̄ia n̄n̄ wo yi: «H̄arí wa vaa yà wén-h̄ani* kh̄iá-j̄un búurú buee na 6a yi, á hon pá máa yí 6a.» ³⁸ O o Yeesu b̄ia n̄n̄ 6a yi: «Mi vaa loñ le lée búurú b̄io ȳn ká mi c̄n̄.» Bío 6a van 6uara, á 6a b̄ia n̄n̄ wo yi: «Lée búurú bi-z̄awa b̄io hònú làa cez̄awa búaa j̄un.» ³⁹ O o Yeesu wáa n̄n̄ le j̄ii mí n̄-kenínia yi le 6a sanká 6a n̄pua le 6a k̄eni lè mi kuio le jí-sio wán. ⁴⁰ A 6a kará lè mí kuio. Ba 6úí lé ho kh̄im̄ani kh̄im̄ani, 6a 6úí lé ho búar̄a-j̄un làa píurú píurú. ⁴¹ O o Yeesu wáa fó ho búurú bi-z̄awa b̄io

§ 6:17-20 Mi loñ Levii n̄wá v̄uah̄ú (Lévitique) 18.16 * 6:37 Le wén-h̄anlò dà-kéní wee yí o n̄pue n̄-kéní wizon-kùre sámú s̄anii.

hònú lè 6a cezàwa bùaa òun òuan, ò o hóonia mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeení b́aráká, ò o c̀̀ekaa ho ǹ̀n mí ǹ̀i-kenínia yí le 6a sankaa na 6a ǹ̀pua yí. O m̀̀n sankaa 6a cezàwa bùaa òun ǹ̀n 6a búenb́uen yí. ⁴² Ba lè mí ǹ̀i-kení kéní yú dú á s̀̀. ⁴³ Ho búurú lè 6a cezàwa na là ká á 6a ǹ̀i-kenínia khuiira, á mu s̀̀ há s̀̀kíwá píurú òun. ⁴⁴ B́ia dú mu, á 6a báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

*O Yeesu wee varáka ho v̀̀-beení òumu wán
(Matiye 14.22-33; Zán 6.15-21)*

⁴⁵ B́un m̀̀n ó o Yeesu d̀̀enía k̀̀kkaa mí ǹ̀i-kenínia yí le 6a zo ho wooh́ú à dí mí yahó khí ho v̀̀-beení m̀̀n lè ho Betesayidaa lóhó c̀̀n, ká minén ò na ho ẁ̀h́ú 6a zámáa yí á 6a à 6oka. ⁴⁶ B́io 6a saawaa m̀̀n yí vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wá yóó fio le Dónbeení yí. ⁴⁷ Ho tá á à b́io le mí ò h́i, à b́un ho wooh́ú na ó o ǹ̀i-kenínia zon á zoó wi ho v̀̀-beení s̀̀i yí. O o Yeesu mí dòn léee d́n le 6ón6óore yí. ⁴⁸ O o m̀̀n ò o ǹ̀i-kenínia lò wee be lè ho wooh́ú p̀̀ró, lé b́io ho pinpiró wee s̀̀ 6a yahó. Há tá-t́ia yí, ó o Yeesu wee varáka mu òumu wán á mà 6a, á wá vaá nikh́í 6a. ⁴⁹ B́io 6a m̀̀n wo ò o wee varáka mu òumu wán, á 6a wee leéka le o léee ǹ̀i-h̀̀nbóní. Á 6a wee wámaka. ⁵⁰ Ba búenb́uen á ýa yí m̀̀n wo mía. Á 6a źnkaa dàkh́ina. Ká a Yeesu d̀̀enía b́ia làa ba: «Mí hení mí s̀̀a, mu lé ínén, mí yí źn b́io.» ⁵¹ O o yóó zon ho wooh́ú yí làa ba, á ho pinpiró d́n. O o ǹ̀i-kenínia wó coon dàkh́ina. ⁵² Ba yí źna mu yéréké b́io na ó o wó lè ho búurú b̀̀n kúará, lé b́io 6a tun mí yiwa.

⁵³ Ba káa ho v̀̀-beení khíi d́n ho lahó na 6a le Zenezareete k̀̀h́ú, á 6a can mí wooh́ú mu òumu òun. ⁵⁴ B́io 6a zoó ló ho wooh́ú yí á 6a ǹ̀pua na m̀̀n o Yeesu d̀̀enía źna a, ⁵⁵ á 6a héera b́ia a b́io. Á 6a ǹ̀pua wee lé l̀̀a búenb́uen yí à bua mí v́nvarowá ká 6a wi mí d́amu s̀̀a wán, à varáa o c̀̀n hen na 6a wee òí le o wi yí. ⁵⁶ L̀̀a búenb́uen na ó o Yeesu wee va yí, há ló-záwa lè há ló-beera lè há manawá, á 6a ǹ̀pua wee bua mí v́nvarowá à varáa ho f̀̀mínló lara yí ká 6a yanka a le o día le 6a t́iika a dà-źnii òi-káa yí. Á b́ia wee yí le t́ii yí, b̀̀n búenb́uen wee wa.

7

*O Yeesu lè 6a Farizéwa wee wáani
(Matiye 15.1-9)*

¹ Ba *Farizéwa lè ho *lándá b́io zéenílowa ǹ̀wá yèn búí na ló ho Zeruzalemu yí, á 6ueé kúaa m̀̀n wán ḱnia o Yeesu yí. ² Ba loína m̀̀n ò o ǹ̀i-kenínia búí wee dí á 6a yí s̀̀era mí ńní á yí ceéararáa mítén làa b́io ho lándá b̀̀ráa mu. ³ Mu bon, 6a Farizéwa lè 6a *zúífùwa búenb́uen á wee bè ho lándá na á b̀̀n maáwá zéenína ǹ̀n 6a yí. Ba máa wé dí ká 6a yí s̀̀era mí ńní sese. ⁴ Ká 6a vaá ló ho yáwá yí à 6a máa dí ká 6a yí s̀̀era mítén. *Lándáwá c̀̀r̀̀e na 6a yú m̀̀n maáwá c̀̀n á 6a wee bè yí: Há òunni s̀̀a, lè há d́uná lè há b́anámáwá, b́io na á há ko à há wé s̀̀eráa. ⁵ Á 6a Farizéwa lè ho lándá b́io zéenílowa wáa t́ara a Yeesu yí: «Lée webio ǹ̀n á ù ǹ̀i-kenínia yí máa bèráa ho káranló na á wán maáwá ǹ̀n wen yí, á wee dí ká 6a ńní yí s̀̀era làa b́io ho lándá b̀̀ráa mu?» ⁶ O o Yeesu wáa b́ia ǹ̀n 6a yí: «Ǹ̀i-kh́awa yén! O *Ezayii t́iá s̀̀ mí wán ṕah́ú na ó o f̀̀era le *Dónbeení òi-cúa na ká mí d́ni yí. B́io ká lé b́io ó o h́ia t́ara: «Ba ǹ̀pua na ká wee búaaní mí lè mí òuní, ká 6a yiwa yí, á 6a kh́era làa mí.

7 Le òuaaní na 6a wee na mi òúhú mía.

Lé bío 6a nùpua làndáwá

lé hĩa 6a wee kàrán làa mín.»*

8 O o Yeesu bíníá bía: «Le Dónbeení làndáwá á mi wee pí díá, ká mi bè 6a nùpua kàránló yi.» 9 O o pá bíníá bía: «Bío mi pá le Dónbeení làndáwá à mi bò mín kùrú làndáwá yi léé bío na se mi cón sá! 10 Mu bon. O *Moyiize bía: «Kónbi mín maá là mín nu.»† Mu mún bía: «Yia bía khon mín maá táá mín nu dání yi, wón ko làa búeró.»‡ 11 Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká nùpue bía nòn mín maá yi táá mín nu yi le mí ní bío na mí lá ko à mí séení làa wo léé Koroban. (Bún kúará le hãmu na bío sã le Dónbeení yi.) 12 Se mi nòn le ní wo yi ò o yí séení mín maá táá mín nu. 13 Ká mi wee wé ká sii se lé le Dónbeení bíoní 6àn báhéé á mi wee lén le wán là mi kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mín. Bún 6àn síiwá cèrèè á mi wee wé.»

Mu bío na wee tíi o nùpue

(Matiye 15.10-20)

14 Bún món ó o Yeesu von 6a zãamáa á bía nòn yi: «Mí búenbúen jí bío ká à zún kúará: 15 Bío ó o nùpue wee dí, bún dèe woon yí máa tíí wo. Bío wee lé o sii yi, bún lé bío wee wé tíí wo. 16 [Yia wee jí bío à wón jí bío bía sese.]» 17 Bío ó o Yeesu wá díá 6a zãamáa ó o vaá zon le zii yi, ó o ní-kenínia zoó wee túa wo yi là le wáhiire mu 6àn kúará. 18 O o bía nòn 6a yi: «Minén mún yí zú mu biowa mu yara le? Mí yí zú le bío ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíí wo le? 19 Mu yí máa zo a sii yi, ká mu wee zo a píohó yi ò o bíní léé ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hñn bíoní so le ho ðínló búenbúen dà wee dí.§ 20 O pá bíníá bía: «Bío wee lé o nùpue sii yi lé bío wee tíí wo. 21 Lé bío ó o nùpue sii lé bín á hã yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síiwá yi, là ho kónló là le ní-búee yi. 22 Há wee na ò o wé o bá-fé táá o há-fé, à sii wé vá 6a nùpua biowa yi, à wé o ní-súmúí, à wé khà 6a nùpua víní. O yú bío na ò o wé. Le yandee wee keí wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé òuaaní mítén, à wé o bónbú. 23 Bún biowa so búenbúen wee lé o nùpue sii yi. Bún lé bío wee tíí wo.»

O sii veere hĩa na tà a Yeesu yi bío

(Matiye 15.21-28)

24 Bún món ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wá van ho kóhú na sùaráa yi là ho Tiire lóhó. O vaá zon le zii búí yi, á yí wi à 6a zún o bío. Ká a màhá yí sá mítén yí yú. 25 Háa búí na hñnló ó o cíná wi yi á jíá a sã. O o dèenia wá guara a cón á buée líí búrá a tá, 26 ò o flora a Yeesu le o ja a cíná lén mí hñnló yi. O háa mu yínón zúífú, o ló ho Siiro-Fenisii kóhú yi. 27 O o Yeesu bía làa wo: «Día le 6a háyúwá dí vé. Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwá ðínló yénní kúia na 6a booní yi.» 28 O o háa bía nòn wo yi: «Núhúso, mu bon. Éé ká 6a booní òn mún pá wee wé sèeka ho ðínló na 6a háyónzàwá wee dí ká ho ò kùenka.» 29 O o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Ū bíoní na á ū bía ká bío yi, á í òn o cíná léra ū hñnló yi wó. Wáa hñní lén va ū zii.» 30 O o háa 6èn bínia wá van mí zii, á vaá yú mí hñnló ò o dũma le dãmu dèe wán, ò o cíná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke búí

* 7:7 Mi loí Ezayii vüahú 9.13 † 7:10 Mi loí Léro (Exode) vüahú 20.12; Làndá zéeníló (Deutéronome) vüahú 5.16 ‡ 7:10 Mi loí Léro (Exode) vüahú 21.17; Levii nùwá (Lévitique) vüahú 20.9 § 7:19 Mi loí Bè-wénia vüahú 10.9-16

³¹ Bún món ó o Yeesu ló ho kshú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidón lóhó yi, á káa há Lóra Bio Pírú kshú yi bínía guararáa le ho Kalilee vū-beení cón. ³² A 6a bò là a nni búi guararáa o cón ò o lé o beke, á bioní mún yí máa jí. Ba flora a Yeesu le o bè mí níní o wán. ³³ O o Yeesu wáa fó arén mí dòn wàráa á khèra le 6a zāamāa, ò o kúaa mí nín-kízawa o jikōnna yi. Bún món ó o bò mí jinsāní o nni denle wán, ³⁴ ò o hoonía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o vūuna sùεε ò o bía non o nni yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nni jikōnna dēenia wee jí mu bío, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ O o Yeesu henía mu non bía wi bín búenbúen yi le 6a yí bío bío wó ká à na núpue yi. Ká bío ó o hò 6a ká síi, á 6a wáa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba núpua wó coon mu bío yi dakhína. Ba wee bío: «Bio ó o wee wé búenbúen bēntfn se. Hári 6a bekewá jikōnna wee jí mu bío. A bía bioní lá yí máa jí wee bío sese.»

8

O Yeesu bínía diinia 6a minka zāamāa (Matiye 15.32-39)

¹ Hón pāahú so yi á 6a minka zāamāa tñn wà 6ueé kúaa mín wán. Bío á bío 6a à dí mía, ó o Yeesu von mí nī-kenínia á bía bío ká non yi: ² «Ba núpua na ká makári guan mií. Bío ká lé 6a wizooni tñn ká 6a wi làa mi, á 6a bè-díni wáa wó. ³ Ká í díá 6a ká síi 6a wá, á 6a wé è lé è lùiorá ho wshú wán lé le hini. Lé bío 6a cēεε léenia ná yi.» ⁴ O o nī-kenínia bía non wo yi: «Wa à yí mu bè-díni wen le dùure na ká yi á à na bán minka zāamāa so yi?» ⁵ O o Yeesu tūara 6a yi: «Lée búurú bío yen wi mi cón?» A 6a bía non wo yi: «Lée búurú bío hējun.» ⁶ O o bía non 6a zāamāa yi le 6a lii kēeni. O o fó ho búurú bío hējun, ò o dó le Dónbeení bārāká, ò o cēεkaa ho non mí nī-kenínia yi le 6a sanká na 6a zāamāa yi, á 6a sankaa ho non 6a yi. ⁷ Cezawa bùaa yen búi mún lá ká 6a cón. O o Yeesu dó le Dónbeení bārāká 6a cezawa mu bío yi, ò o le 6a nī-kenínia mún sanká bán na 6a yi. ⁸ Ba búenbúen dú sù, ó o nī-kenínia khuiira bío ká, á mu sú há sákíwá bío hējun. ⁹ Ba báawa na kera bín á à yí muaaseé náa síi. Bún món ó o Yeesu non ho wshú 6a yi le 6a 6oka. ¹⁰ O o yóó zon ho woohú bún wán le mí nī-kenínia á non ho Dalamanuta kshú.

Ba Farizéwa le o Yeesu wé yéréké bío búi à mí mí (Matiye 16.1-4)

¹¹ A 6a *Farizéwa guara 6ueé wee wāaní là a Yeesu. Ba wi 6a khúaa o jii yi, á 6a le o wé mu yéréké bío búi na wee zéeni le o dànló ló le Dónbeení cón. ¹² O o Yeesu yóó vūuna sùεε ò o bía: «Lée webio non á ho zuia núpua wee càráa mu yéréké bío? Le í mí ho tuiá na mia: Yéréké bío dēε woon máa zéeni làa mia.»

¹³ O Yeesu wá díá 6a, á bínía yóó zon ho woohú le mí nī-kenínia á non le ho vū-beení món.

Ba Farizéwa là a Heroode bío (Matiye 16.5-12)

¹⁴ O Yeesu nī-kenínia nōnsāa á yí guan mu bè-díni. Búurú bi-za dà-kéni mí dòn lé hia wi 6a cón ho woohú yi. ¹⁵ O o Yeesu wáa bía bío ká henía non 6a yi: «Mí fání mí yío, à pa miten bío 6a *Farizéwa là a *Heroode bío yi. Ba bío 6onmín le le ja-fini.» ¹⁶ O o nī-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío ká síi lé bío wa yí guan ho búurú.» ¹⁷ O o Yeesu zūna bío 6a wee bío, ó o

tùara 6a yi: «Lée webio nɔn mi wee bíoráa le lé bío mi yí 6uan ho búurú? Mi pá dīn yí máa jí mu bío à zūrī mu kúará le? Mi tun mi yiwa le? ¹⁸ Mi lée muuwa lée, táá mi yí máa jí bío. Mi so yí máa leéka mi yiwa bío kà wán le: ¹⁹ Bío á ĩ cèekaa ho búurú bío hònú nɔn 6a báawa muaaseé hònú yi, á bío dú ká na mi khuiira wàráa sú sàkiwá bío yɛn?» A 6a bíá: «Lée sàkiwá píru nɔn.» ²⁰ O o bínía tùara 6a yi: «Á bío á ĩ cèekaa ho búurú bío hènɔn á nɔn 6a báawa muaaseé náa yi, á bío dú ká na mi khuiira wàráa á sú sàkiwá bío yɛn?» A 6a bíá: «Lée sàkiwá bío hènɔn.» ²¹ O o Yeesu wáa bíá nɔn 6a yi: «Ó, o! A hàrī lòn zuia à mi pá yí zū mu bío yara le?»

O Yeesu wó ó o muu bíi wee mi

²² Būn mɔn á 6a wà vaá dān ho Betesayidaa lóhó. A 6a búí 6uan o muu 6uararāa o Yeesu cɔn à 6a flora a le o túii wo yi. ²³ O o Yeesu tò a muu mu níi yi á lórāa ho donkiahú, á lée bò mí jinsānī o yīo wán, ò o bò mí níni o wán ò o tùara a yi: «Fo wee mi bío búí le?» ²⁴ O o muu yòò loŕna ò o bíá: «Ī wee mi 6a núpua. Ba wee varáka, ká 6a mähá ka lòn vīnsīa.» ²⁵ O o Yeesu pá bínía bò mí níni o yīo wán, ó o loŕna sese á mɔn mu bío wéréwéré. O wan á wee mi mu bío búenbúen wèɛn. ²⁶ O o Yeesu wáa le o lén va mí zīi, ká a yí líi zo lóhó yi.

O Piere bíá le o Yeesu lé yīa le Dónbeenī mɔn lera

(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Būn mɔn ó o Yeesu lè mí nī-kenīnia wà nɔn lè hā lórā na sùarāa yi là a Filiipu ló-fárānīi cɔn, hīa 6a le Sezaaree. Bío 6a lá ho wōhū wà, ó o Yeesu tùara 6a yi: «Lée webio 6a núpua wee bío ĩ dānī yi?» ²⁸ A 6a bíá: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi. Ba búí le fo lé o *Elii. Ba búí bán 6èn le fo lé *Dónbeenī jī-cúa fēerowà búí na yāania nī-kenī.» ²⁹ O o bínía tùara: «Ká minén bán 6èn le ĩ lée wée?» O o Piere bíá nɔn wo yi: «Ūnén lé yīa le Dónbeenī mɔn lera.» ³⁰ O o Yeesu wáa henīa mu nɔn 6a yi le 6a yí bío mu na núpue yi.

O Yeesu wee bío mí humú lè mí vèeró bío

(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Būn mɔn ó o Yeesu wee kàrán mí nī-kenīnia ká a bío: «O *Núpue Za ko ò o lò be làa sòobé. Ba *nī-kīa, lè le *Dónbeenī yankarowà júnāsa, lè ho *lándá bío zéeniłowa á à pí a bío. Ba núpua à búe o ká hā wizoonī tīn zon ò ò vèe.» ³² O hīa wee bío mu na 6a yi wéréwéré. O o Piere wáa fó a á 6a vá ló, á lée wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu mähá yèrémāa khīi loŕna mí nī-kenīnia yi ò o nāmakaa o Piere yi ká síi: «Va lé ĩ nisānī lè ū *Satānī bionī. Ū yilera yīnɔn Dónbeenī yilera. Hā lé 6a núpua yilera.»

³⁴ Būn mɔn ó o Yeesu von 6a zāamāa lè mí nī-kenīnia á bíá nɔn yi: «Yīa wi ò o bè mīi, à 6ānsó khī mí kūrú sīi bío wéro yi, ká a wé lá mí *kūrùwá pí* à bérāa mīi. ³⁵ O núpue na wi ò o kānī mí mukānī wón á à vīnī le. Ká yīa mähá tà le mí ĩ vīnī le ínén lè le Dónbeenī bīn-tente bío yi, wón á à kānī le. ³⁶ O núpue lá yú ho dīmīná bío búenbúen ò o khon le mukānī binbirī yi, se lé ho cūnú yén á 6ānsó yú? ³⁷ Lée webio ó o núpue dà à kānī lè mí mánáká? ³⁸ Yīa wee nīyi ínén lè ĩ bionī bío yi ho zuia núpua tīahú, bíá wee bīnī le Dónbeenī mɔn à wé mu bè-kora, ó o Núpue Za 6èn mún khīi nīyi 6ānsó bío yi ká a khīi bīnía 6uara mín Maá Dónbeenī cūkú beenī yi lè le Dónbeenī wáayi tonkarowà.»

* 8:34 Mi loŕn Matiye vūahú 10.38

9

¹ O Yeesu pá bínía bía nɔn ɔa yi: «Le í mí ho tǔiá na mia: Ba nùwā yɛn ɔúí wi hen á máa hí ká ɔa yí mɔn le *Dónbeení bɛɛní láró lè ho pànká.»

*O Yeesu miníkaa le ɔúee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)*

² Wizooní ɔio hɛzín bún mɔn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zán á yòoraráa le ɔúee ɔúí na dɔn wán á ɔa yòó wi bín mí dòn. O o Yeesu dǐndǐn miníkaa ɔa yahó, ³ á sí-zǐnia wee nǔiíka kǔiákǔiá, á ka pǔiapǔia. Há cemu ɔàn síi a nùpue na dà à ceé làa sía ho dímǐná yi wón mía. ⁴ Yio ɔueé tǐ, ò o *Elii là a *Mɔyíize* dǐndǐn ló ɔueé wee ɔio là a Yeesu.† ⁵ O o Piere wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wi hen. Wa á tá há búkú zàwa ɔio tǐn: Unén dà-kéní, o Mɔyíize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁶ O yí zú ɔio ò ɔio lé ɔio ɔa ninzàwa là arén mí bɛɛre á zána dàkhǐina. ⁷ A le dùndúure ɔúí yòó ló líí pon ɔa yi á mu tǎmu ɔúí sǎ wee jí le dùndúure mu yi: «Yia ká lé í Za na á ì ɔò í taká wán, mi wé jí a cǔn.» ⁸ Mí lahó yi á ɔa nì-kenínia lońkaa mí nǐsǎa yi, à ɔa màhá yí mɔn nǐ-veere ká yínɔń o Yeesu mí dòn.

⁹ ɔio ɔa ló le ɔúee wán wee líi, ó o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «ɔio mi mɔn ká á mi yí ɔio le nùpua jí, ká mu yínɔń o *Nùpue Za húmú là a vèeró mǔndén.» ¹⁰ A ɔa tá ɔio ó o bía yi ká ɔa màhá wee tùaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mǔndén ɔàn kúará lé mu yén?» ¹¹ A ɔa tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ho *lándá ɔio zéenílowa le o Elii ko ò o ɔuen ho yahó?»‡ ¹² O o bía nɔn ɔa yi: «Mu bon. O Elii ko ò o ɔuen ho yahó à ɔuee kúee mu ɔiowa mí lara yi. Ɛɛ ká lée webio ɔèn mún nɔn á mu túararáa le Dónbeení ɔióní vǔahǔ yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobɛɛ, á ɔa mún máa mí a máa dé dɛɛ yi. ¹³ Awa, á le í ɔio mu na mia: O *Elii mu ɔuara ho yahó, á ɔa nùpua wó a làa ɔio ɔa sía vá yi làa ɔio mu túararáa le Dónbeení ɔióní vǔahǔ yi o dǎní yi. §»

*O Yeesu wɛéra a háyónza ɔúí
(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)*

¹⁴ ɔio ɔa ɔueé dɔn ɔa nì-kenínia na ká, á ɔa ɔueé yú à ɔa zǎamáa kǐnía ɔa yi, á ho *lándá ɔio zéenílowa ɔúí dǐn wee wǎaní làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miiníi là a Yeesu á mu vǐníkaa ɔa. A ɔa ɔùunia wà ɔueé tɛɛní a yi. ¹⁶ O o Yeesu tùara mí nì-kenínia yi: «Lée webio mi wee wǎaní wán làa ba?» ¹⁷ O o ɔúí ló ɔa zǎamáa yi á bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, í lá guan í za ɔuararáa ũ cǔn, cǐná ɔúí wi o yi á wee beé o lò. O wee hɛ o ò o máa ɔio yí. ¹⁸ Lùe lée lùe ká a ɔio mu hǐnɔn o wán, ò o cǐná mu fé o dé ho tá yi, ò o jǐnsǎ-khùankhúa wé lé, à wé là mí jia, à pà día. A ì flora ũ nì-kenínia le ɔa ja a cǐná mu lén wo yi, ká ɔa màhá yí dǎńna mu.» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mí zuia nùpua ɔɛntǐn yí dó mí sía le Dónbeení yi ɔio bon. I màhá wáa à jí í yi mí ɔio yi, á wé è kàrán mia vaá dá ho páahǔ yén coon? Mí ɔua a háyónza mu ɔuennáa.» ²⁰ A ɔa guan wo ɔuararáa. O cǐná miiníi là a Yeesu ó o zèkɛra a háyónza le mí pànká. A wón líí lùwá ho tá yi, á wee bíronka, á jǐnsǎ-khùankhúa wee lé. ²¹ O o Yeesu tùara a háyónza ɔàn maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée táá lé lònɔio?» A ɔàn maá bía: «Lé o kúnkúámu páahǔ á mu ɔúákáa yi. ²² Pònna cɛɛɛ yi ó o cǐná mu wé lá a à dé ho dǎhǔ yi táá mu jumu yi le mí ì ɔúe. Ká fo dà à wé ɔio ɔúí, à ũ màkárí wen à ũ séení wen.» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía le ká í dà mu. Yia dó mí síi mií á ɔio

* 9:4 Mi loń Luki vǔahǔ 9.31 † 9:4 O Elii là a Mɔyíize lé le Dónbeení nùpua na yánkaa wee fɛɛ le jí-cúa na le nípomu yi. Ba húrún míana. ‡ 9:11 Mi loń Malasii vǔahǔ 3.23 § 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o ɔuara ho yahó lé o Zán Batiisi ó o bía ɔio.

búenbúen dà wee wé cǎn.» ²⁴ Mí lahó yí ó o háyónza bàn maá dèenía zoó wáamaa: «ĭ dó ĩ sīi foñ ká ũ màhǎ séení mí à ĩ yí titika.» ²⁵ O o Yeesu mǎn à 6a zǎamáa búunia wà 6ueé 6úe 6a yí, ó o wee zá là a cǐná ká síi: «Ūnén cǐná na wee wé ò o nùpue máa bío yí, à mún máa jí mu bío, le ĩ bío mu na foñ, lé o háyónza mu yí, à yí bǐní yí zo a yí huúu.» ²⁶ O o cǐná wee wáama, ò o zèkéra a háyónza lè mí pánká ò o ló. O o háyónza díá lòn nùpue na húrun. Fúaa bíá wi bǐn cèrèèe wee bío le o húrun. ²⁷ Ká a Yeesu màhǎ líí fù a níi yí á hóonía làa wo ó o yòó ñín. ²⁸ Bío ó o Yeesu wà van le zǐi yí á lè mí nǐ-kenínia mí dòn páanía wi, á 6a tùara a yí: «Lée webio nǎn á warén yí dàrna yí jǎnnáa o cǐná mu?» ²⁹ O o Yeesu bíá nǎn 6a yí: «Ho floró mí dòn lé hǐa dà à ja a cǐná na ká bàn sīi á à lén.»

*O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)*

³⁰ Bǐn mǎn ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia ló dén lùe so yí á kǎa ho Kalilee kǎhǐ wà. O Yeesu yí wi à 6a nùpua zǔn o ñǎní, ³¹ lé bío ó o wee kǎrán mí nǐ-kenínia. O wee bío na 6a yí: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níni yí á 6a à 6úe. O o húmú mǎn wizooní tǐn ká a vèe.» ³² Ká a nǐ-kenínia màhǎ yí zǔna a bíonǐ mu kúará. A 6a mún zǎna, á yí wi 6a tùa wo yí lè mu jǐhǐ.

Lée wée po bíá ká?

(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³ Bǐn mǎn ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia wà vaá ñǎn ho *Kapεεnayuumu lóhó. Bío á 6a wà van le zǐi yí ó o tùara 6a yí: «Lée webio mí lá wee wǎaní wán ho wǎhǐ wán?» ³⁴ A 6a wó tété, lé bío 6a lá wee wǎaní, á wi 6a zǔn yǐa po 6arén na ká. ³⁵ O o Yeesu wǎa líí kará ò o von 6a mí píru jǎn á bíá nǎn yí: «Hen ká yǐa wi ò o keñ bíá ká jǐhǐ wán, à 6ánsó líiní mítén 6a búenbúen yahó, à wé 6a búenbúen ton-sá.» ³⁶ O o fó a háyónza búí 6ueé ñínía 6a yahó, á líí lá a yòó 6uan ò o bíá: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na 6uan o háyónza na ká bàn sīi sese ñén bǐo yí, se le ñén ĩ bæere á 6ánsó 6uan sese. A yǐa 6uan mí sese, se mu yínǎn ñén á 6ánsó 6uan sese, mu lé yǐa tonkaa mí ó o 6uan sese.»

Yǐa yí máa fi làa wén se wón làa wén lée dà-kéní

(Luki 9.49-50)

³⁸ O o Zǎn bíá nǎn o Yeesu yí: «Nǐ-kǎránlo, wa mǎn o níi búí ò o wee ja 6a cǐnáwa lè ũ yèni, á wa lá wi à wa hè o, lé bío ó o mía wa kuure yí.» ³⁹ Ká a Yeesu màhǎ bíá nǎn 6a yí: «Mí yí hè o, lé bío á Nùpue na wó yéréké bío lè ĩ yèni á yí dà máa bío bǐn-kohó ĩ ñǎní yí mí lahó yí. ⁴⁰ Yǐa yí máa fi làa wén se wón làa wén lée dà-kéní. ⁴¹ Le ĩ mí ho túiá na mía: Yǐa nǎn mu jǎmu kóo-cúe mía lé bío mí bío sǎ yǐa le Dónbeenǐ mǎn léra yí, wón 6ánsó á à yí mu cǔnú máa kǐhí.

Mí pa mítén bío mu bè-kohó wéró yí

(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí sía mǐi á yǐa khà dó mu bè-kohó wéró yí, wón 6ánsó á 6a lá can le hue-beenǐ fonle yí á lèera dó ho muhǐ yí, bǐn pá à wé sǔaaní le lònbee na à yí o. ⁴³ Ká mu lé ũ níi wee dé fo mu bè-kora wéró yí, à ũ kúii le díá. Fo yú le mukǎní binbirǐ na máa vé lè ũ níi dà-kéní bǐn sǔaaní bío 6a à dé fo le Dofíní ñǎhǐ na máa hí lùe yí lè ũ níni bío jǎn. ⁴⁴ [«Ba sǔn6owa na wee là hǎ sǎnia wi bǐn, 6a yí máa hí. A ho ñǎhǐ mún yí máa hí bǐn huúu.»] ⁴⁵ Ká mu lé ũ zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yí, à ũ kúii le díá. Fo yú le mukǎní binbirǐ na máa vé lè ũ zeñ kéní bǐn sǔaaní

bïo 6a à dé fo le Dofnî dâhû na máa hí lùe yi lè ù zení mí bïo òun. ⁴⁶ [«Ba sũnôwa na wee là há sánia wi bïn, 6a yí máa hí, á ho dâhû mún yí máa hí bïn hũũ.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù còkon le lén díá. Fo yú le *Dónbeenî béenî lè ù yèn-kénî bïn sũaaní bïo 6a à dé fo le Dofnî dâhû na máa hí lùe yi lè ù yïo mí bïo òun. ⁴⁸ «Ba sũnôwa na wee là há sánia wi bïn, 6a yí máa hí. Á ho dâhû mún yí máa hí bïn hũũ.»*

⁴⁹ «Nùpue lée nùpue á le Dónbeenî khíi khén kúará lè le lònbee na ka lòn dâhû bïo, á à ceéráa wo, làa bïo 6a hĩa wee wé kúeeráa mu yámú mu hãmu wán à ceéráa mu bïo sii.† ⁵⁰ Mu yámú yoo. Eε ká mu yámú yonyoró hĩa ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bínî ì zoráa? Minén mi bæere keñ lòn yámú na yonyoró wi. Mí keñ mín wán làa héerá.»

10

Bïo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dání yi

(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

¹ Bïn món ó o Yeesu ló bïn á wà van ho *Zudee kôhû, á khú ho Zurudên muhû món. Á 6a zãamáa tïn kúaaaka mín wán hen na ó o wi yi. Ó o wee kàrán 6a làa bïo ó o lá wee wé wéráa mu. ² Á 6a *Farizíewa nùwã yèn búii vá 6ueé bó a yi. Ba wi à 6a yí o níi 6ua yi, á 6a tùara a yi: «Wa làndá wee na níi báa yi ò o òa mín hãa le?» ³ Ó o Yeesu mún tùara 6a yi: «Lé mu yén ó o *Mòyiize làndá heníá nòn mia mu dání yi?» ⁴ Á 6a bía: «O Mòyiize nòn le níi le ká báa wi ò o díá mín hãa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vùahû vé à bè yi díaráa wo.»* ⁵ Ó o Yeesu wãa bía nòn 6a yi: «O Mòyiize mà bïn lé bïo mi yí máa jí dèe. ⁶ Bïn mía á mu òuhû búeenii ká mu lá yí ka kà. Mu bïo búenbúen lénlò pãahû, á le Dónbeenî «léra a báa, á léra a hãa.»† ⁷ «Bïn bïo yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à léé lè mín hãa, ⁸ á 6a mí nùwã òun á à wé sánia dà-kénî.»† Ba wãa yínón nùwã òun, 6a lée ní-kénî. ⁹ Bïo le Dónbeenî cèera mín yi à nùpue yí fáa.»

¹⁰ Á bïo ó o Yeesu lè mí nî-kenínia hĩa zon le zii yi, á 6a wíokaa tùara a yi mu bïo mu dání yi. ¹¹ Ó o bía nòn 6a yi: «Báa na díá mín hãa ò o kũn fó há-veere yan, se wón lée há-fé bàn nín-yání hãa cón. ¹² Mu lée dà-kénî là a hãa na díá mín báa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún lée bá-fé.»

O Yeesu wee fan 6a háyúwá bïo yi

(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³ Ba nùpua búii 6uan mí háyúwá guararáa o Yeesu cón le o bè mí níni 6a wán. Ó o nî-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ká bïo ó o Yeesu mòn mu, ó o sîi cá ó o bía nòn mí nî-kenínia yi: «Mi wé díá le 6a háyúwá buen í cón. Mi yí hè 6a. Mu bon, bïa ka lè 6a háyúwá na kà bïo sii, lé bán á à keñ le Dónbeenî bá-zamu yi. ¹⁵ Le í mí ho túiá na mia: Yía yí tà le *Dónbeenî béenî bïo là a háyónza bïo sîi á 6ànso yí dà máa zo le yi hũũ.» ¹⁶ Bïn món ó o wee láka 6a 6ua ò o bô mí níni 6a nî-kénî kénî wán ò o fara le le Dónbeenî wé mu bè-tentewá làa ba.

Ho nãfòró 6ànso lè le Dónbeenî béenî bïo

(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

* **9:48** Mi loñ Ezayii vùahû 6.24 † **9:49** Mi loñ Levii nùwã vùahû (Lévitiique) 2.13 * **10:4** Mi loñ Làndá zéenilò vùahû (Deutéronome) 24.1, 3 † **10:6** Mi loñ Bïo òuhû búeenii vùahû (Genèse) 1.27; 5.2 † **10:8** Mi loñ Bïo òuhû búeenii vùahû (Genèse) 2.24

17 Bío ó o Yeesu wee lá ho wǎhú á à lén, à bǔn ò o nǎi búii lùwá mà a, á 6ueé líí fàrá mí nǎnkójuńá wán o yahó ò o tùara a yi: «Nì-kàránlo tente, léee webio á ì ko á ì wé à yíràa le mukáni binbirí na máa vé?» 18 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Léee webio nǎn fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínǎn le Dónbeení mí dòn. 19 Fo zú le Dónbeení làndáwá na kà: Yí búee nùpue, yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí juuaa bío, yí fi sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bío, kǎnbi mǎn maá lè mǎn nu.» § 20 O o nǎi bía: «Nì-kàránlo, bǔn búenbúen á ì bò yi hàrì ì yàrónzàmu pǎahú.» 21 O o Yeesu lońna a yi, á wara a. O o bía nǎn wo yi: «Bío dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yèé bǐo wi ù cǎn búenbúen à sanká bǎn wárí na 6a nǎ-khenia yi, bǔn ká le Dónbeení kǎa na ho wáayi á fo ò yí. Bǔn món à ù bǐnì 6uee bè mií.» 22 Ká a nǎi jǎ hǎn bióní so, ó o sǎnía tò, á yèrémáa wà ká a yilera yáara, lé bío ó o nǎi bío boo. 23 O o Yeesu lońna mí nǎ-kenínia na kǎnía wo yi ò o bía: «Ho nǎfóró bǎnsowà zoró le *Dónbeení béenì yi 6èntín lònbee wi.» 24 Há bióní mu yáara 6a hácírí làa sòobéé. O o Yeesu pá bǐnía bía nǎn 6a yi: «Wàn bǎnlowà, ho zoró le Dónbeení béenì yi 6èntín lònbee wi. 25 O cǎn-juńmúkú zoró lè ho mísmí kǎhú á à wé wayi á à poń o nǎfóró bǎnso zoró le Dónbeení béenì yi.» 26 Ba nǎ-kenínia wó coon dàkhǎina há bióní mu bío yi. A 6a wee tùaka mín yi: «Éee! A yía wǎa dà à fen léee wée?» 27 O o Yeesu lońna 6a yi ò o bía: «Bío yí dà máa wé 6a nùpua cǎn á dà wee wé le Dónbeení cǎn. Lé bío le Dónbeení dà bío búenbúen wee wé.» 28 O o Piere bía nǎn wo yi: «Loń, warén ló díá bío lá wi wa cǎn búenbúen à wa bò foń.» 29 O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Le ì mí ho tǔiá na mia: Yia ló díá mí zii, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín nu, lè mín maá, lè mí zàwa, lè mí manawà ínén lè ì bǐn-tente bío yi, 30 á bǎnso ò yí há zíní, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè 6a nuwà, á à yí 6a zàwa, lè há manawà. A le lònbee mún n yí o. Mu bǎn khímàni khímàni á bǎnso ò yí ho pǎahú na wa wi yi. A mún n yí le mukáni binbirí na máa vé ho pǎahú na wà à 6uen yi. 31 Éé ká bǐa dú ho yahó bǐo ká wán á cèrèé khǎi wé 6a món-díwá. A bǐa dú ho món bío ká wán á khǎi wé 6a ya-díwá.»

*O Yeesu wioka wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)*

32 O o Yeesu làa bǐa làa wo bò mín wǎa lá ho wǎhú wee yòo ho Zeruzaléemu. O o varákaa dú mí nǎ-kenínia yahó. O o nǎ-kenínia hácírí yáara, á bǐa làa ba bò mín zǎna. O o Yeesu tǎn bǐnía fó mí nǎ-kenínia píru jún, ò o wee bío bío ko mu wé o yi hen làa cǎnú à na 6a yi: 33 «Mi loń, wa wee yòo ho Zeruzaléemu, hen na ó o *Nùpue Za 6a à dé le *Dónbeení yankarowà júnása lè ho *làndá bío zéenílowa níi yi. Ba à siíní a jǎhú, á à na bǐa yínǎn 6a *zúifùwa yi á 6a à búe. 34 Bǎn á à zùarǎka a yi, á à pǔníní mí jǎnsǎnì ì kúee o wán, á à ha a lè há làbàanì, á à 6úe o. Ká há wizooní tǎn zoń o ò vèe.»

*Bío ó o Zaaki là a Zǎn wee fio o Yeesu cǎn
(Matiye 20.20-28)*

35 Bǔn món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zǎn á 6ueé 6ó a Yeesu yi á bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bǐo wa à fio ù cǎn à na wen.» 36 O o Yeesu tùara 6a yi: «Lé mu yén á mi le ì wé na mia?» 37 A 6a bía nǎn wo yi: «Hen ká ù khǎi wi ù béenì cùkú yi, à ù tà díá le wa kéenì ù nǎsáa. O nǎ-kéní

keń lè ũ nín-tiání, à yia so keń lè ũ nín-káahó.»* 38 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bìo mi wee fio á mi yí zū jùhũ. Mi so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?» 39 A 6a le ũuu le mí dà mu. O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi 6àn síi á à yí mia. Mi ì zo le lònbee mu yi. 40 Ká mu màhã yínɔn ínén á à bío le yia kà 6ànso à keení ì nín-tiání tàá ì nín-káahó. Hón lùà so bío sã bĩa le Dónbeenĩ wíokaa hã karáa yi.»

41 Ká bío 6a nĩ-kenínia nùwã píru na ká jã mu, á 6a sía cã a Zaaki là a Zán yi. 42 O o Yeesu von 6a búenbúen á bía nɔn yi: «Mi zū mu le bĩa 6a nùpua yio wi wán le 6a lé hã kãna júnása, bán júnása so á wee wé zéeni mí pánkã 6a nùpua wán. A 6a nĩ-beera wee wé zéeni làa bĩa ká le mí po 6a. 43 Eε ká minén bío lá yí ko mu wé kà síi. Hen ká mi nĩ-kení búi wi ò o bío jùhũ wé porí bĩa ká, à 6ànso wé minén na ká ton-sá. 44 Hen ká mi nĩ-kení búi wi ò o dí bĩa ká yahó, á 6ànso ko o ò wé mi búenbúen wobá-nĩ. 45 O Nùpue Za mí beere yáá yí 6uara à 6a sá na a yi. O 6uara wà 6ueé sá à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukãní á à lénnáa 6a nùpua cèrèe júná.»

*O Yeesu wéera a muui búi na 6a le Baatimεe yio
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)*

46 O Yeesu lè mí nĩ-kenínia lè 6a zãamáa vaá dñn ho Zerikoo lóhó. Bío 6a wee lé ho yi, à bñn ò o muui búi na 6a le Baatimεe á kará ho wõhũ nĩsání wee fioka. Bàn maá 6a le Timεe. 47 Bío ó o jã le mu lé o Nazareete nĩ Yeesu, ó o bía pñnpñn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi.» 48 A 6a nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. O o yáá wãa wíokaa wee bío pñnpñn: «Daviide za, màkárí mi.» 49 O o Yeesu ñn ò o bía: «Mi ve o le o buen.» A 6a bía nɔn o muui mu yi: «Hení ũ síi, lii híni, lé o wee ve fo.» 50 O o wãa lèera mí kánbun díá, ò o líi tá hínon á mà a Yeesu wee buen. 51 O o Yeesu tũara a yi: «Lée webio á fo le ì wé na foñ?» O o muui bía nɔn wo yi: «Nĩ-karánlo wé le ì yio à wé mi.» 52 O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén, bío fo dó ũ síi miì lé bñn á ì wéeráa fo.» Mí lahó yi ó o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

*O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zán 12.12-19)*

1 Bío ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia vaá sũarãa ho Zeruzalεemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórã nĩsání, lè hã Oliivewa vñsía búee cñn, ó o Yeesu tonkaa mí nĩ-kenínia nùwã jùn le 6a dí mí yahó, 2 á bía nɔn 6a yi: «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèeníi á mi ì dèení ì mi sũnpè-bòohũ búi na á nùpue ñn yí yòra yí mɔn huúu ká a can ñn. Mi fee wo à 6ua 6uee na mi. 3 Ká a búu tũara mia le lée webio nɔn mi wee feerãa wo, à mi bío na 6ànso yi le o Nùhũso màkóo wi o yi, ó o mún ñ bñn ì buen làa wo lònbió.»

4 A 6a wà van á vaá zoó yú a sũnpè-bòohũ búu le bonfónii ho wõhũ nĩsání ká a can ñn le zii búu zũapii. A 6a feera a. 5 A 6a nùpua nùwã yɛn búu na wi bñn á tũara 6a yi: «Lée webio mi wó ká? Mi feera o sũnpèenĩ mu le we?» 6 A bío ó o Yeesu lá bía nɔn 6a yi lé bñn á 6a bía nɔn 6a nùpua mu yi. A 6a díá 6a á 6a wà. 7 Ba 6uan o sũnpèenĩ mu 6ueé nɔn o Yeesu yi, à 6a bò mí kánbunwã o mání wán, ó o Yeesu yòó kará wán. 8 Ba nùpua cèrèe wee bá mí kánbunwã ho wõhũ wán o yahó. Ba búu lé hã vñsía vñna na 6a khó

* 10:37 Mí lorí Matiye vũahũ 20.21

hã mana yi á 6a wee bá. ⁹ Bĩa dú a yahó làa bĩa dú a món á wee bío bío ká pónpón:

«Le ho cùkú à bío sí le Dónbeenĩ yi.

Le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà

làa yía bò o 6uen o Núhúso Dónbeenĩ yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà

làa yía wà 6ueé fàrá wàn 6úaa *Daviide béeni á à ðĩní.

Le ho cùkú à bío sí le Dónbeenĩ na dà mu bío 6úen6úen wán yi.»

¹¹ Bío ó o Yeesu vaá ðn ho Zeruzalemu, ó o wà van le *Dónbeenĩ zĩ-beeni lún yi, á zoó lońkaa le khii fò. Bũn món ó o fó mí nĩ-kenĩnia pĩrú jũn à 6a bĩnia jn̄n ho Betanii. A bũn à le wii wãa tò.

O Yeesu dánkánia le vĩndɛɛ na 6a le fikiyée

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée t̄n, p̄ahũ na 6a wee lé ho Betanii yi á à lén, à bũn ò o Yeesu á le hĩni dà. ¹³ O kh̄era m̄n le vĩndɛɛ na 6a le fikiyée à le sà ðĩn. O o wà le mí vaá loń le mí ì yí bia le wán lé. O o vaá yú à lée v̄nna mí jii yi, lé bío mu yí wó hã v̄nsĩa mu haró p̄ahũ. ¹⁴ O o Yeesu wãa bía n̄n le vĩndɛɛ mu yi: «Fò máa bĩnĩ máa ha bia hũúu á n̄pue máa dí.» O o nĩ-kenĩnia jã bío ó o bía.

O Yeesu jn̄n 6a bè-yèrowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Z̄an 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá ðn ho Zeruzalemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenĩ zĩ-beeni lún yi á zoó wee ja 6a bè-yèrowà lè 6a bè-yàwa. Ba w̄n-p̄arilowà tabáriwa, làa bía wee yèé 6a 6úaa6úunĩ kanmúinĩ ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè 6a le n̄pue yí 6ua ðɛɛ à k̄anãa ho lún mu yi. ¹⁷ O o màhã wãa wee k̄arán 6a n̄pua làa bío kà: «Le Dónbeenĩ bionĩ v̄yahũ yi á mu bía: † zii 6a wé è ve le k̄ana n̄pua 6úen6úen floró zii.»† O o Yeesu bĩnia bía: «Á minén wó le lè 6a k̄nlowà lùe hã?» ¹⁸ A le *Dónbeenĩ yankarowà j̄nãsa lè ho *lãndá bío zéeniłowa jã mu á 6a wee cà bío 6a à wé wé è 6úerãa o Yeesu. Ba z̄ana a lé bío ó o k̄aránlò á 6a z̄amãa 6úen6úen s̄ia wee wa bío yi. ¹⁹ Bío le wii tò ó o Yeesu lè mí nĩ-kenĩnia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi s̄ia le Dónbeenĩ yi

(Matiye 21.20-22)

²⁰ Mu tá na lée t̄n yĩnbii bũrii ká 6a lá ho w̄hũ wà, á 6a vaá m̄n ho fikiyée mu à ho hon lè mí nanĩ 6úen6úen. ²¹ O o Piere leékaa bío wó khĩina bío, ó o bía n̄n o Yeesu yi: «Nĩ-k̄aránlò, loń. Ho fikiyée na fo dánkánia á hon.» ²² O o Yeesu wãa bía n̄n mí nĩ-kenĩnia yi: «Mi dé mi s̄ia le Dónbeenĩ yi. ²³ Le ì mí ho t̄iã na mia: Ká a 6úí lá bía lè le 6úee na kà: †Hĩnĩ hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beeni yi.» Ká 6ãnsò yí titikaa ò o dó mí s̄ii le Dónbeenĩ yi le bío mí bía á à wé, á mún ñ wé á à na a yi. ²⁴ Lé bũn n̄n á ì wee bíorãa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee flo bío 6úí le Dónbeenĩ c̄s̄n à mi láa mu yi le mu yú vó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵ Mi wé sansan wee flo, ká a 6úí wó khon làa mia á mi s̄ia wee c̄í bío yi, à mi s̄én mu día. Bũn ká m̄n Maá Dónbeenĩ á mún ñ s̄én mi bè-kora á à día.» ²⁶ [Ká mí yí máa tà s̄én día na 6a yi, á m̄n Maá na wi ho wáayi mún máa wé è s̄én mi bè-kora máa día.]

O Yeesu p̄anká ló wen?

(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

* 11:9 Mi loń Lenĩ v̄yahũ (Psaumes) 118.25-26 † 11:17 Mi loń Ezayii v̄yahũ 56.7

²⁷ Bũn mǎn á 6a wǎa j̄n ho Zeruzalɛmu. Bĩo ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, á 6a yankarowá j̄nása lè ho *lándá bĩo zéenílowa lè 6a nĩ-kǎ á wá buéé 6ó a yi ²⁸ à 6a tũara a yi: «Fo yú le nĩ wen wee wéráa bĩo kǎ? Lée wée n̄n mu wéró nĩ fon?» ²⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Inén mún ñ tũa mia làa bĩo dà-kénĩ. Ká mi tà á zéenia mu, á ñ 6èn mún ñ zéení yĩa n̄n mu biowa mu 6àn wéró nĩ miĩ làa mia. ³⁰ Yĩa n̄n le nĩ o Zǎn yi le o wé bátízé 6a nũpua lée wée? Lé le Dónbeenĩ lée, tàá lé 6a nũpua? Mi bĩo lon!» ³¹ A 6a yèrémáa wee wǎanĩ mún yi: «Ká wa le lé le Dónbeenĩ tonkaa wo, o ò bĩo le lée webio n̄n á wa yĩ tǎrǎa o bĩo. ³² Tǎá ká wa 6èn le lé 6a nũpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zǎna 6a zǎamáa lé bĩo á bán 6ũen6ũen wee leéka le o Zǎn hĩa lé le *Dónbeenĩ j̄n-cúa fɛero binbirĩ. ³³ A 6a wǎa bía n̄n o Yeesu yi: «Wa yĩ zũ yĩa tonkaa wo.» O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Áwa, á Inén mún máa zéení yĩa n̄n le nĩ miĩ á ñ wee wéráa bĩo kǎ.»

12

Ho èrèzén v̄ns̄ta 6uahó v̄adowá wahiire
(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

¹ Bũn mǎn ó o Yeesu wǎa wee bĩo làa ba lè hǎ wǎhio: «Nĩ 6úĩ hĩa lera ho èrèzén v̄ns̄ta 6uahó á son ho dǎndá k̄nĩa yi, á có ho k̄shũ na ó o wé è j̄naa ho èrèzén yi. O mún son o paro lùe. Bũn mǎn ó o wǎanía tò lè 6a nũpua 6úĩ na à v̄a ho, ò orén wá van le khúii. ² Pǎahũ na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nĩ-kénĩ le o va 6a nũpua mu c̄sn le 6a khé bĩo bĩo sá mí yi à na. ³ A 6a nũpua mu vaá han wo á día ó o wá lè mí nĩ kǎamáa. ⁴ O o mǎhũ 6ànso b̄nĩa tonkaa mí ton-sá veere. A wón 6a vaá v̄ũana v̄ũana j̄nhũ, à 6a là là a. ⁵ O o mǎhũ 6ànso t̄n pá b̄nĩa tonkaa nĩ-veere. A 6a vaá 6ó wón. Lé ká s̄i 6a wó lè 6a ton-sáwá c̄èrèe na ó o mǎhũ 6ànso tonkaa. Ba 6úĩ 6a han, à 6a 6úĩ 6a 6ó. ⁶ O mǎhũ 6ànso za na ó o bò mí tàkǎ wán lé yĩa wǎa ká a c̄sn. A wón lé yĩa ó o tonkaa, ò o wee leéka: I za wón 6a à k̄nbi. ⁷ Bĩo 6a nũpua mu yère dá a wán, á 6a wee bĩo mún yi: «Yĩa lua ká lé yĩa á ho mǎhũ bĩo khĩi s̄i yi. Mi wa 6úe o á ho mǎhũ bĩo wǎa à s̄i wen.» ⁸ A 6a h̄n̄n w̄iira a za mu 6ó, á lá lée lèera día lè ho soró mǎn.» ⁹ O o Yeesu wǎa tũara 6a yi: «Lé mu yén á ho mǎhũ 6ànso wǎa à wé? O o ò buen buéé 6úe 6a nũpua mu, ká a c̄a nĩ-vio á à k̄úee mí mǎhũ mu yi. ¹⁰ Le b̄ionĩ na ká á mi so ðĩn yĩ kǎrǎnna le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi yĩ m̄n le?

«Le huee na 6a so-sowa fù pá día lé ðĩo hĩa 6ueé 6uan ho soró ðĩnĩa.

¹¹ Bĩo ká lé bĩo ó o Nũh̄so Dónbeenĩ wó, mu lée bè-tente wa yèn-dǎnĩ yi.*»

¹² Ba *zũifùwa j̄nása wee c̄a bĩo 6a a ðĩn wán á à w̄iiraa o Yeesu, lé bĩo 6a zũ le lé 6arén á le wahiire mu wá bò wán. Èe ká bĩo 6a zǎna 6a zǎamáa, á 6a día wo à 6a wá.

Ho làn̄pó cǎlò à na ho Oroomu b̄ée yi bĩo
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)

¹³ Bũn mǎn á 6a tonkaa 6a *Fariz̄ɛwa nũwǎ yen 6úĩ là a *Heroode kuure nũpua nũwǎ yen 6úĩ o Yeesu c̄sn le 6a 6uee tũa wo yi, à yĩráa o nĩi 6ua yi. ¹⁴ A 6a buéé bía n̄n wo yi: «Nĩ-kǎrǎnlo, wa zũ le fo wee mĩ ho tũiá. Fo yĩ máa z̄sn nũpue. Fo mún yĩ máa ká nũpue yĩo. Bĩo le Dónbeenĩ le 6a nũpua wé 6ua lè míten lé bũn 6àn kǎrǎnló binbirĩ á fo wee na. Awa,

* 12:11 Mi lorĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 118.22-23

á ũ bío na wɛn. Wa làndá yí á ho lànpó ko ho wé cá na ho Oroomu kǎhú bée yí léé, tàá mu yí ko làa wéró? Wa ko wa wé cá ho léé, tàá wa wé yí cá ho?»¹⁵ O o Yeesu zūna le bío 6a lon binbirí á 6a yí bíá. O o wáa bíá nɔn 6a yi: «Mi wi mi khūaa í n̄ii yí à yíráa í n̄ii bua yi le we? Mi cà le wén-hǎnló búii na m̄ii le í loí.»¹⁶ A 6a cà le 6ueé nɔn wo yi. O o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A 6a bíá: «Lé ho Oroomu bée.»¹⁷ O o Yeesu wáa bíá nɔn 6a yi: «Àwa. Bío sá ho Oroomu bée yi à mi na mu wo yi. Ká bío 6èn sá le Dónbeení yi à mi na mu le yi.» A 6a wó coon bío ó o bíá bío yi.

*Ba n̄i-hía vèeró bío
(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)*

¹⁸ Ba *Sadusíewa lé bíá le 6a n̄i-hía máa vèe. Wizonle búii, á 6a búii á 6ueé 6ó a Yeesu yi á tùara a yi ká: ¹⁹ «N̄i-kàránlo, bío ó o *M̄oyiize tùara henía nɔn wɛn lé bío ká: «Hen ká a búii yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á 6àn za ko ò o fé 6àn háa ya à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.»†²⁰ Awa. Ka lòn nùpua nùwá h̄ɛn̄un búii yánkaa léé zàwa sii. O o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ²¹ O o n̄un n̄ii so fó a maháa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé bún ó o t̄in n̄ii so bío mún wóráa. ²² Ba mí nùwá h̄ɛn̄un yan wo bèenia á húrunka ò o búii yí yú za làa wo. Mu 6àn véenii ó o háa mu mún húrun. ²³ Awa. N̄onzoñ na 6a n̄i-hía á à vèe yi ó o háa mu bío á à sí a yén yi? Bío 6a mí nùwá h̄ɛn̄un máhà yan wo bèenia.»²⁴ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Mi wee v̄iiní miten. Í bíá bún lé bío mi yí zū le Dónbeení bíoní v̄uahú bíoní kúará. Mi mún yí zū le le Dónbeení dà bío búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba n̄i-hía khúii vèera á 6a báawa lé 6a háawa máa b̄iní máa ya mín. Ba à 6onmín lè le Dónbeení wáayi tonkarowá ho wáayi. ²⁶ Ba n̄i-hía vèeró dání yi á mi so ð̄in̄ yí kàráanna ho lahó na wee bío le v̄indè-za na ho d̄shú wi yi bío o M̄oyiize v̄uahú yi yí m̄on le? Mu tùara b̄in le le Dónbeení bíá nɔn o M̄oyiize yi: «Inén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu 6àn Dónbeení.»‡²⁷ O o Yeesu wáa bíá: «Le Dónbeení lé bíá ȳio wi lua 6àn Dónbeení ká le ȳin̄n̄ n̄i-hía 6àn Dónbeení. Mí sòobáa wee v̄iiní miten dà.»

*Le Dónbeení làndá na bío here po h̄ia ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)*

²⁸ Ho *làndá bío zéenílo búii ná 6a wáanii. O o m̄on ò o Yeesu bíá se nɔn 6a Sadusíewa yi ó o vá 6ueé 6ó a yi ò o tùara a yi: «Le Dónbeení làndáwá búenbúen t̄iahú á lé ho yén bío here po h̄ia ká?»²⁹ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Le Dónbeení làndáwá yi á h̄ia ká lé h̄ia bío here po h̄ia ká: «*Isirayeele n̄ipomu, ní bío ká: Wa Núhúso Dónbeení lé o Núhúso mí ð̄on. ³⁰ Fo ko à ũ wañ ũ Núhúso Dónbeení lè ũ síi búenbúen, lè ũ mànáká búenbúen, lè ũ yilera búenbúen, lè ũ pánká búenbúen.»§³¹ H̄ia sá ho yi lé h̄ia ká: «Fo ko à ũ wañ mí ninza làa bío fo waráa úten bío síi.»* *Làndáwá na k̄un bío here á po h̄a bío n̄un na ká h̄ón mía.»³² A ho làndá bío zéenílo wáa bíá nɔn o Yeesu yi: «N̄i-kàránlo mu se, bío fo bíá lé ho t̄iá. O Núhúso lé le Dónbeení mí ð̄on. Dónbeení búii k̄un mía ká mu ȳin̄n̄ lerén. ³³ A wañ le Dónbeení lè ũ síi búenbúen, lè ũ yilera búenbúen lè ũ pánká búenbúen, à mún wañ mí ninza lè úten bío síi, bún s̄taani mu hámu na 6a wee wé na le Dónbeení yi lè 6a bà-kùio na 6a wee ya lè le muini na le Dónbeení

† 12:19 Mi loí Làndá zéenílo v̄uahú (Deutéronome) 25.5-6 ‡ 12:26 Mi loí Léro v̄uahú (Exode)

2.6 § 12:30 Mi loí Làndá zéenílo v̄uahú (Deutéronome) 4-5 * 12:31 Mi loí Levii nùwá v̄uahú (Lévítique) 19.18

yi.» ³⁴ O o Yeesu mən ò o n̄i mu bía 6a bè-zũnlowà bióní ó o bía n̄on wo yi: «Hen làa c̄inú ká fo ò keñ le Dónbeení bá-zàmú yi.» Bũn m̄ón ó o 6úi wáa yí b̄inía yí khà m̄iten yí t̄àara a yi làa b̄io 6úi.

Yia le Dónbeení mən lera bio
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán 6a n̄upua le *Dónbeení z̄i-beení yi, ó o t̄àara b̄io kà: «Ho *làndá b̄io zéenílowa dà a wé kaka a b̄ioráa le yia le Dónbeení mən lera lé o *Daviide m̄onm̄an̄ii? ³⁶ Lé b̄io ó o *Daviide mí bæere á le Dónbeení Hácirí wó ó o bía b̄io kà: «O Nuhúso Dónbeení bía n̄on í Nuhúso yi:

Buee keení í n̄in-t̄f̄ání fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá á ũ bò ũ zení wán.†»

³⁷ «B̄io ó o *Daviide wee ve yia le Dónbeení mən lera le mí Nuhúso. O o wé o Nuhúso ká a mún pá à wé o m̄onm̄an̄ii kaka?» Ba z̄aamáa wee jí a Yeesu c̄s̄n le le sí-wæe.

Mi yi wé le ho làndá bio zéenílowa bio
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ B̄io ó o Yeesu wee kàrán 6a z̄aamáa ó o wee b̄io na 6a yi: «Mi yí wé le ho *làndá b̄io zéenílowa b̄io. Bán na wa hã baká-beera z̄iló à wé h̄eekaráa. Ba wi 6a n̄upua wé t̄eñí 6a yi le le k̄onbii 6a z̄aamáa f̄em̄inlò lara yi. ³⁹ Ba *z̄uíf̄uwa kàránlò z̄iní yahón kanm̄úiní le ho ð̄inlò ð̄iinii keenínia na seka á 6a wé hueeka keení yi. ⁴⁰ Ba wee khà 6a mah̄áawa à fé n̄ii b̄io 6úen6úen. Ba mún wa ho fioró na túee wéró à wé le 6a t̄erénna. Barén c̄it̄ii kh̄ii wee here le Dónbeení c̄s̄n.»

O mah̄á-khenii h̄amu bio
(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeení z̄i-beení h̄amu 6onkoní n̄isání á wee loñ b̄io 6a z̄aamáa wee k̄ueeráa le wárí le yi. Ho n̄áf̄oró 6ansowà c̄èr̄e wee 6uee k̄uee le wárí na boo. ⁴² Mah̄á-khenii 6úi mún 6ueé k̄úaa mí t̄s̄m̄onwà b̄io 6un. ⁴³ O o Yeesu wáa von mí n̄i-keninia á bía n̄on yi: «Le í mí ho t̄úá na mia: O mah̄á-khenii na kà b̄io na ó o k̄úaa á boo po b̄ia ká 6úen6úen b̄io. ⁴⁴ Lé b̄io le wárí na 6a 6úen6úen wó le mu h̄amu lé ð̄io 6a yú puunía. O or̄én le mí khemu, ò o pá k̄úaa b̄io wi o c̄s̄n 6úen6úen na ó o lá wé è dí.»

13

Ho ð̄im̄já véro là a N̄upue Za 6uenlò bio
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

¹ B̄io ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, ó o n̄i-keninia n̄i-kéní bía n̄on wo yi: «N̄i-kàránlo, hã huua na kà 6̄ent̄fn seka, á hã mún 6uàaka. Hã soni d̄aamu yàá!» ² O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo m̄on hã d̄aamu lon? Èe ká huee kh̄ii máa keñ mí ninza huee wán. Mu 6úen6úen kh̄ii fi.»

³ Bũn m̄ón ó o Yeesu yóó kará hã Oliivewa v̄ĩns̄la 6uee wán á s̄áns̄aa le Dónbeení z̄i-beení. O o Piere là a Zaaki là a Zán là a Andere na wi làa wo mí ð̄on á t̄àara a yi: ⁴ «Lé ho p̄ah̄ú yén á mu b̄io mu ù wé yi? A lé mu b̄io yén kh̄ii zéení le mu wéró p̄ah̄ú ð̄s̄n?» ⁵ O o Yeesu wáa bía n̄on 6a yi: «Mi pa m̄iten b̄io. Mi yí día le n̄upue khà mia. ⁶ N̄upua c̄èr̄e kh̄ii 6uen í yèni yi á à b̄io: «Í lé o Krista.» Ba à khà n̄upua c̄èr̄e á à v̄ĩn̄i. ⁷ Ká mi kh̄ii wee jí hã h̄ia t̄áró s̄á, h̄ia lúio yi làa h̄ia kh̄era làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé b̄io á bũn biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bũn ð̄eñía máa wé ho ð̄im̄já véro. ⁸ Ho síí 6úi kh̄ii wé è lé vaá fi le ho síí veere. A ho k̄õh̄ú 6úi kh̄ii wé è

† 12:36 Mi loñ Lení v̄uah̄ú (Psaumes) 110.1

lé vaá fi lé ho kã-veere. Ho tá dèkéro khii wé há làa búí yi. A le híni khii lé. Mu ù wé làa bío o há-sãnisó sãní vía wee wé búakáraa bío síi.

⁹ «Èε ká minén pa miten bío. Ba nùpua khii wé è gua mia á à varáa ho pánká bànsowá cón á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia 6a *zúífùwa kàránlò zíní yi. Ba wé è gua mia á vaá òníní há kána júnása lè 6a bá-zàwa yahó bío mi tà mi bío yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéénínáa í bío làa ba. ¹⁰ Mu bon, sãni ho òmíjńá vé, á le Dónbeení bín-tente ko le bue à na há sííwá búenbúen yi. ¹¹ Hen ká 6a khii wé wíikaa mia á buan vannáa le cítí yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bío mi vaá bío bío yi. Hón páahú so yi á há bíoní na à bío ò na mia lé hía à mi bío. Lé bío á há máa lé minén mi bεεre yi. Mu lé le Dónbeení Hácírí á à dé há mi jíní yi. ¹² Ba nùpua búí wé è dé mín kùrú zàwa á à na 6a à búe. Hàrí 6a maáwá búí á à wé mu 6àn síi lè mí zàwa. Ba zàwa búí mún ñ híní mín maáwá wán, á à na 6a 6a à búe. ¹³ Ba nùpua búenbúen á à jín mia bío mi tà mi bío yi. Ká yíá màhá há mí síi fúaa mu véenii, wón á à fen.

¹⁴ «Mi khii mi mu bè-súmúí* na wee yáa mu bío ká mu wi hen na mu yí ko mu keń yi. (Yíá wee kàrán bío ká à zún mu kúará sese.) Hón páahú so yi ká bíá wi ho Zudee yi à bán lùwí yòo há búaa. ¹⁵ Yíá á à keń mí zii lòho yí ko ò o líi zoo lá bío búí. ¹⁶ Yíá á à keń há mana yi mu páahú yí ko ò o bíní 6o à líi lá mí kánbun mí zii. ¹⁷ Ho yéréké khii sá 6a há-sēenasa lè 6a há-jàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeení yi à mu bíowa mu wéró yí lí há yio yi. ¹⁹ Lé bío ho páahú mu 6àn lònbee á à wé búaa á à porí ðio khíina. Hàrí ho òmíjńá júnú búaró páahú na le Dónbeení léra mu bío búenbúen yi à buee búe ho zuia yi, á le lònbee mu síi yí kera yí mon. A le 6àn síi mún máa bíní máa keń huúu. ²⁰ O Núhúso lá yí khò le lònbee mu wizooní yi, á níi woon lá máa kání. Ká a màhá khò há yi 6a nùpua na ó o hueekaa à 6a wé làa wo bío yi. ²¹ Ká a búí bíá non mia ká síi: «Mí loń. Lé o *Krista na hen, táá nín-yíá vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, 6a Kristawa lè le Dónbeení jì-cúa fεεrowà na bío yí bon khii keń. Ba à wé mu yéréké bíowa lè mí sííwá na ka lè mu wee zéení le Dónbeení pánká á à víinínáa 6a nùpua. Hàrí bíá le Dónbeení hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ víiní bán. ²³ Awa. A minén cén pa miten bío. I fèra bíá mu búenbúen non mia wó.

²⁴ «Le lònbee khííló mónđen á ðe wii á à dé mí yuumu.

Ho píihú khoomu máa bíní máa keń.

²⁵ Há mànaayio á à kùenka à líi.

Bío buan ho wáyí bíowa ðínía búenbúen á à dèké.†

²⁶ Hón páahú so yi á 6a à mi a Nùpue Za búenlò há dùndúio wán lè mí dànlò lè mí cùkú beení. ²⁷ O khii tonka le Dónbeení wáyí tonkarowá ho tá kónbúaa bío náa yí lè ho òmíjńá búenbúen yi á 6a a ve bíá le Dónbeení hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mí loń ho *fikiyée vīndēε bío le wee wéráa. Hen ká le 6àn lakara híá wee nàma á wee sà mí vōn-yórowá, se mi zū le ho vlohó tēró ðñ. ²⁹ Lé làa bún síi ká mi khii wee mi mu bíowa mu wéró, à mi mún zún le o *Nùpue Za búenlò sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁰ Le í mí ho túiá na mia: Ho páahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún bíowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho wáyí lè ho tá khii vé, ká í bíoní hñ ñ keń bíń fεεε. ³² Nii woon yí zū ho òmíjńá véro wizoonle lè ho páahú máa zéení. Le Dónbeení wáyí tonkarowá yí

* 13:14 Mí loń Daniyεεle vūahú 9.27; 11.31; 12.11 † 13:25 Mí loń Ezayii vūahú 13.10; 34.4

zū mu, hārì le Dónbeenì Za mí bæere yàá pá yí zū mu. O Maá mí dòn lé yā zū mu.

³³ «Mi pa miten bïo. Mi yí wé lòn nùpua na dūma. Lé bïo mi yí zū ho pāahū na mu ù wé yí. ³⁴ Mu bïo ònmín làa bïo kà: Nii búí le mí ì va le khúii. O o kàràfáa mí zii mí ton-sáwá yí, á sankaa há tonni nòn ba le mí nī-kéní kéní yí. Būn món ó o bía nòn o paro yí le o tñí mí yïo. ³⁵ Minén mún tñí mí yïo, lé bïo mi yí zū a zii bānsò bīnī buenlò pāahū. O dà à buen ziihū tàá tá tīahū, tàá kò-bá-wéé yí, tàá yīnbii. ³⁶ Ká a khii ðīndīn buara ò o yí buée yí mia ká mi ka lòn nùpua na dūma. ³⁷ Bïo á ì wee bío na mia ká, á yahó sá ba nùpua búenbúen. Mi yí wé lòn nùpua na dūma.»

14

Ba zúifùwa júnása wee le o Yeesu wán
(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zán 11.45-53)

¹ Wizooní bïo jún wáa ká ho Paaki sánú díró le ho *búurú na á ja-fini yí dó yí sánú díró yí. A le *Dónbeenì yankarowá júnása le ho *làndá bïo zéeniłowa wee cà bïo ba à wé wé è wīiráa o Yeesu ká mu yí zū, á à na ba à búe. ² Ba wee bío: «Wa yí dà máa wii wo ho sánú díró yí. Ká wa wó mu á ba zāamáa á à kánká mu bïo yí.»

O hāa búí kúaa ho jiló o Yeesu jūhū wán
(Matiye 26.6-13; Zán 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yí o Simón na hāa lé o *búeré nii zii. Pāahū na ó o kará wee dí à būn à hāa búí buée wee zo, á buan mí ðūukó-za búí na wó le le huee na ba le alibaatere à ho sú làa jiló búí na sāmu sí. Ho jiló mu ba le náàrè á yāwá here làa sòobéé. Bïo ó o buée bó a Yeesu yí ó o pūina ho ðūukó-za mu jii, ò o kúaa ho jiló mu o Yeesu jūhū wán. ⁴ A bīa wi bīn búí sía cá. A ba wee bío mín yí: «Ho jiló na ká yáaró jūhū lé mu yén? ⁵ Ho jōñ lá dà à yèé á à yí hā wén-hāani khíá-tñn* á à sankaa na ba nī-khenia yí.» A ba lan wee zá làa wo. ⁶ O o Yeesu wáa bía: «O hāa mu mi día bïo. Mi wee zá làa wó le we? Bïo ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba nī-khenia bán làa mia á à keñ mín wán fēéé. A pāahū léé pāahū á mi dà wé è wé mu sāamu làa ba ká mi tà. Éé ká ínén wón máa keñ làa mia fēéé. ⁸ Bïo ó o dà à wé lé bïo ó o wó. O kúaa ho jiló na sāmu sí ì sánia wán à fèn wíokaráa há paráa há nùulò. ⁹ Le ì mī ho tūia na mia: Le Dónbeenì bīn-tente wé buera lùe léé lùe yí ho ðīmíjā búenbúen yí, á ba à bío bïo ó o hāa na ká wó, á ba à leéka a bïo.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰ O Yeesu nī-keninia píru jún nī-kéní na ba le Zúdaa Isikariote á wá vaá bía nòn ba yankarowá júnása yí le mí wi à mí dé o Yeesu na ba yí. ¹¹ A bán sía wan wan á dó mí jini nòn le mí ì na le wárí wo yí. O o wáa wee cà ho pāahū na o ò dàñ ò wé mu yí, á à dérāa wo ba níni yí.

O Yeesu wee dí ho Paaki ðñlò le mi nī-keninia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zán 13.21-30)

¹² Ho *búurú na á ja-fini yí dó yí sánú díró bān nín-yání wizonle zoñ, ðïo ba wee wé fūaa ho Paaki piozāwa yí,† ó o Yeesu nī-keninia tūara a yí:

* **14:5** Mu pāahū á há wén-hāani khíá-tñn lé o nùpue lúlú-kùure sāmú sáanii. † **14:12** Mi loñ Lérò vuahū (Exode) 12.6, 14-20

«Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki dínló yi?» ¹³ O o tonkaa mí nì-kenínia nùwā ñun á bía nɔn yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sí a nñi búí yahó ká a sò mu ñumu lè ho dũuhũ. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zli na yi à mi bío na le zli mu òanso yi: O nì-kàránlo le wa tùa foñ: Ho laho na á ìnén lè ì nì-kenínia á à dí ho Paaki dínló yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéeni la-beeni búí làa mia ho nónwíohũ yi na sía bārāka vó. Lé bín à mi wíoka wa Paaki dínló bío yi.» ¹⁶ A 6a wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bīarāa mu. A 6a wíokaa ho Paaki dínló bío.

¹⁷ Bío le wii tò, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia píru ñun òuara. ¹⁸ Bío 6a kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le ì mí ho tũiá na mia: Mìnén na làa mi páanía kará ho dínló ñuhũ yi nì-kéní á à dé mi ì na.» ¹⁹ O o nì-kenínia yilera lunkaa, á 6a wee tũaka a yi lè mí nì-kéní kéní. A yia le: «Mu lé ìnén le?» A yia le: «Mu lé ìnén lé?» ²⁰ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu lé mìnén píru ñun nì-kéní, yia làa mi páanía wà zoó cī. ²¹ Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeeni bíoni vūahũ bīarāa mu. Ká yia mahã nii ì bè mu á ho yéréké è zo ñuhũ. Bānsò yàá lá yí ton se mu sūaaní.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korēnte 11.23-25)

²² Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búuru á dó le Dónbeeni bārākā. O o wee cēeka ho na mí nì-kenínia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé ì sánia.» ²³ O o bīnia lá le ñuunii dēe na ho *dívén wi yi ò o dó le Dónbeeni bārākā. O o nɔn ho 6a yi á 6a búenbúen ñun. ²⁴ O o bía nɔn 6a yi: «Dén lé ì cāni na wíokaa wee zéeni le Dónbeeni páanii na le bò bío, dén lé ì cāni na kúaarā 6a nùpua cērēe bío yi. ²⁵ Le ì mí ho tũiá na mia: I máa bīnī máa ñu dīvén hūúu fúaa ho páahũ na á ì khii ñu ho òan bè-fla yi le Dónbeeni bēeni yi.» ²⁶ Būn món á 6a sía ho sánú lení, à 6a wà yòora hã Oliivewa vīnsla búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pí mí bío

(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zān 13.36-38)

²⁷ O Yeesu bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi búenbúen á à lùwí ì día mi. Làa bío le Dónbeeni bíorāa mu mí bíoni vūahũ yi ká síi: «I ì búe o pi-pa á 6a pia á à kénna à lén ñ va hã lùa búenbúen.» † ²⁸ Eε ká ì vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhũ yi.» ²⁹ O o Piere bía: «Hārī à bīa ká búenbúen pí ũ bío, á ìnén wón máa pí mu hūúu.» ³⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le ì mí ho tũiá na foñ. Ho tñnɔn-kéní na ká yi, sání ò o kò-béε wá hã cúa-ñun, būn ká ũnén bía le fo yí zū mi á dñn hã cúa-tñ.» ³¹ O o Piere pá bīnia wíokaa tñina mí bíoni yi: «I máa bío le ì yí zū fo máa mi hūúu, hārī ká ì ko à ì hí làa fo.» A 6a nì-kenínia na ká búenbúen bía mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu flora ho Zetesemanii yi

(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Būn món á 6a wà vaá dñn le lùe búí na 6a le Zetesemanii. O o Yeesu bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi kēni hen le ì lén vaa fio.» ³³ O o fó a Piere là a Zaaki là a Zān á bōrāa. O búakāa zāna á yi wee dē ³⁴ ó o bía nɔn 6a yi: «I hácírí yāara dàkhīna. I ka le ì máa fen. Mi kēni hen, á tñí mi yio.» ³⁵ Būn món ó o wāa vá van cīnú, á vaá líí búrá ò o flora le ká mu dà à wé, à le lònbee na ká à yí yí mí. ³⁶ O bía bío ká: «I Maá, fo dà bío búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na ká à yí mí. Eε ká mu yí wé ìnén síi bío. Le ũnén lé yia síi bío à wé.» ³⁷ O o bīnia òuara mí nì-kenínia cōn á buéé yú 6a à mu dāmu óó 6a. O o bía nɔn o Piere yi: «Simón, dāmu óó fo le? Fo yí dà

† 14:27 Mí lorí Zakari vūahũ 13.7

máa tñí ù yíò hàrí le léèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mi yíò à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéro yi. O nùpue síi wee wé vá mu bè-tente wéro yi, èè ká ho pànká na ó o ò wé làa bún lè hĩa mía.» ³⁹ O o tñ wíokaa khèra vaá flora ò o bía hã bióní dà-kéní mu. ⁴⁰ Bún món ó o bínía ßuara mí nĩ-kenínia cón á ßueé yú ßa à mu ðamu ßó ßa. Ba yí ðarina yí fánía mí yíò. A bío ßa wãa à bío á à na a Yeesu yi á ßa yí zũ. ⁴¹ Bío ó o Yeesu wà á bínía ßuara mún cúa-tñ nĩ yi, ó o ßueé bía nòn ßa yi: «Mi pá ðuma wee vũnka lon? Mu wãa vó. Ho páahũ ðñ. O *Nùpue Za á ßa à ðé ßa bè-kora wérowà nĩ yi. ⁴² Mi híní wa lén. Yia á à ðé mi ì na ßueé ðñ.»

Ba wĩira a Yeesu

(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zán 18.3-12)

⁴³ Páahũ na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zúdaa ßueé ðñ. O lé ßa nĩ-kenínia píru jùn nĩ-kéní. Ba zãamãa na bò làa wo á ßuan hã khà-túa lè hã búaa. Bía tonkaa ßa lé le *Dónbeení yankarowà júnása lè ho *làndá bío zéenílowa lè ßa nĩ-kía. ⁴⁴ O Zúdaa, yia á à ðé o Yeesu mu á à na, á zéénia bío ßa zãamãa á à zũrnãa wo. O bía: «Ì hĩa vaá tẽnía nùpue na yi lè le kãnbii, se wón lé yia mi wee cà. A mi wãa wii wo à ßua sese lénnãa.» ⁴⁵ O Zúdaa ßuee ðèñii ó o wà vaá ßó a Yeesu yi ò o bía nòn wo yi: «Nĩ-karãno.» O o tẽnía wo yi lè le kãnbii. ⁴⁶ A bía làa wo bò mín wãa wĩira a Yeesu. ⁴⁷ A ßa nĩ-kéní ßúi ðò mí khà-tóní á hà lè le *Dónbeení yankarowà jũhũso beení ton-sá nĩ-kéní jikãahũ kúio. ⁴⁸ O o Yeesu bía nòn bía wà ßueé wii wo yi: «Mi so lá ko à mi ßua khà-túa làa búaa à ßuee wĩirãa mi le? I léé nĩ-kãanii le? ⁴⁹ I làa mia lá wee kerí mín wán túntún, á wee karán ßa nùpua le *Dónbeení zĩ-beení lún yi á mi yí wĩira mi. Èè ká mu wó ká, à le Dónbeení bióní vũahũ bío jii sírãa.» ⁵⁰ O o nĩ-kenínia ßúenßúen wãa lùwa wà à ßa ðía a. ⁵¹ Yàronza ßúi lé yia bò a Yeesu yi. Lée ßunló mí ðòn wi o wán. Ba le mí ì wii wo, á ßa ßuan o ßunló yi, ⁵² ó o kueera ho ðía, ò o lùwa wà mí kãamãa.

O Yeesu ßa ßuan vannãa ßa tũia fèerowà yahó

(Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zán 18.13-14, 19-24)

⁵³ Bún món á ßa ßuan o Yeesu vannãa le *Dónbeení yankarowà jũhũso zii, hen na ßa yankarowà júnása lè ßa nĩ-kía lè ho *làndá bío zéenílowa ßúenßúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu món. O ßueé zon ßa yankarowà jũhũso lún yi, á zoó páanía kará lè ßa parowà á wee huee ho ðahũ. ⁵⁵ Ba yankarowà júnása lè ßa *zũifùwa tũia fèerowà ßúenßúen wee cà bío ßa à koonínãa o Yeesu yi á à bè yi ì siínínãa o jũhũ á à na ßa à ßúe. Ká ßa màhá yí yú bío ßúi. ⁵⁶ Nùpua cèrèe wee ßuee fũaa hã sabióní o jii, ká ßa màhá wee bíní kán mín. ⁵⁷ A ßa nùwã yén ßúi wãa hĩnòn koonía o yi lè le sabéré na ká: ⁵⁸ «Wa ná ò o bía le mí ì fio le Dónbeení zii na ßa nùpua son, á à bíní ì so le ßúi hã wizooni tñ yi ká ðén à nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrí bún á ßa yàá pá wee kán mín wán. ⁶⁰ A ßa yankarowà jũhũso wãa lii hĩnòn yòó ðñ ßa ßúenßúen yahó ò o tũara a Yeesu yi: «Bío ßa nùpua wee bío ù ðání yi á fo le fo máa bío ðèè ßúi yi le?» ⁶¹ O o Yeesu cèkè ò o ðñ. A ßa yankarowà jũhũso wíokaa tũara a yi: «Le ùnén lé o Krista, le Dónbeení na wa wee khòoní za le?» ⁶² O o Yeesu bía: «Ùuu, ì lé orén. Mi ßúenßúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na ða mu bío ßúenßúen nĩn-tfãní. Mi mún khii mi a ká a kará hã ðùndúio wán bò ò ßuen.Š» ⁶³ A ßa yankarowà jũhũso wãa lèkkaa mí ða-zínii lé bío mu vá

a yi dàkhhína, ò o bía: «Wa màkóo wáa mía scéerása yi. ⁶⁴ Hã bín-kora na ò o mà léra le Dónbeení yi á mi jí. Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A 6a búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwá yén zàwa búí 6a fíahú á búakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi à 6a wee vfaa wo lè mí nín-kuio ká 6a à tùa wo yi le o zéeni yia wo mu làa wo. Le *Dónbeení yankarowà jùhúso lún parowà fó a, á wee dé sáará yi.

O Piere pá a Yeesu bío

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Páahú na ó o Piere pá líí wi ho lún yi, à bñn le Dónbeení yankarowà jùhúso beení ton-sá háawa nñ-kení búí bueé dñn. ⁶⁷ Bío ó o mɔn o Piere ò o wee huee ho dñhú, ó o wíokaa loína a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazarɛete nii Yeesu mu.» ⁶⁸ O o Piere pá mu ò o bía: «Bío á fo wee bío ká á í yí zū.» Bñn món ó o wá vaá bánía dñn ho lún zūañii. [O o kò-béɛ wá.] ⁶⁹ Bío ó o ton-sá háa mu mɔn o vaa báníló, ó o wee bío làa bía wi bñn: «O nùpue na ká lé 6arén nñ-kení búí.» ⁷⁰ O o Piere tñn pá. Mu yáá yí míana, à bñn à bía wi bñn tñn bía nɔn o Piere mu yi: «Ho túiá poni. Fo lé 6arén búí. Ūnén mún lé o Kalilee nii.» ⁷¹ O o Piere wáa bía: «Ká í fá sabéré à le Dónbeení le í mi mu. Í ì báa mu jii wán, o nùpue na mi wee bío bío á í yí zū.» ⁷² Hón páahú so yi ó o kò-béɛ wá há cúa-jun nii. O o Piere hácírí màhá bñnía buara bío ó o Yeesu fù bía làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-béɛ wá há cúa-jun bñn ká ūnén pá le fo yí zū mi á dñn há cúa-tñn.» O o Piere wáa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararàa o Pilaate cón

(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zán 18.28-38)

¹ Le yìnbii bùrrii á 6a *yankarowà júnása, lè 6a nñ-kla, lè ho *làndá bío zéenílowa, bán búenbúen na lè 6a *zúifùwa túiá fɛɛrowá á kúaa mín wán, bèra a na à 6a bío tè bío dà-kení wán. Ba can o Yeesu, á buan bueé nɔn o *Pilaate yi. ² O o Pilaate tùara a yi: «Lé ūnén lé 6a zúifùwa bée le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bío cèrɛɛ. ⁴ O o Pilaate wíokaa tùara a yi: «Fo le fo máa bío dèɛ le? Bío 6a wee bío ū jii á fo yí máa jí le?» ⁵ Ká a Yeesu màhá yí bñnía yí bía dèɛ. Bñn wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zán 18.39–19.16)

⁶ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dñn, ò o Pilaate lén o kàsó nii búí díá, yia 6a zāamāa le o díá. ⁷ Mu ù wé à nii búí na 6a le Barabaasi páanía wi ho kàsó yi lè 6a búí na làa wo káa á 6ó a nii búí. ⁸ A 6a zāamāa wáa wá van o Pilaate cón á vaá wee fio wo ò o wé bío ó o láa wee wé na 6a yi. ⁹ O o Pilaate bía nɔn 6a yi: «Mí wí à 6a zúifùwa bée lé yia à í díá le?» ¹⁰ O Pilaate zū kénkén le 6a yankarowà júnása dó a Yeesu nɔn mí yi lé bío le yandee wi 6a yi o bío yi. ¹¹ Ká 6a yankarowà júnása màhá sùkúra 6a zāamāa le 6a fio o Pilaate cón le o Barabaasi lé yia ò o díá. ¹² O o Pilaate wíokaa tùara 6a zāamāa yi: «Lé mu yén mí le í wé làa yia mi wee ve làa zúifùwa bée?» ¹³ A 6a wee bío na a yi ká 6a a wāamaka: «Búɛɛ wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴ O o Pilaate tùara 6a yi: «O wékhe lé ho yén?» A 6a yáa wíokaa wee wāamaka pónpón: «Búɛɛ wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi

ò o weé 6a zãamãa s̄ii, ó o léra o Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu lè hã làbãaní, ò o n̄on wo le 6a búεε ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùar̄ka a Yeesu yi

(Matiye 27.27-31; Zãn 19.2-3)

¹⁶ A 6a dásíwá buan wo zonnãa ho *Zudee k̄sh̄ú bée lún yi, à 6a von mí ninzãwa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba z̄líníá o Yeesu lè le dà-muh̄ú, á tã ho kíri lè hã kíkara á dó a j̄uh̄ú yi.* ¹⁸ B̄n m̄ón á 6a wee t̄εn̄í a yi kà: «*Zúífùwa bée, foó!» ¹⁹ Ba wee v̄úaa o j̄uh̄ú lè le kãani, á wee khãani kúee o wán ká 6a à fárá mí n̄onk̄j̄úná wán à lii búrá a yahó. ²⁰ B̄io 6a zùar̄kaa wo yi vó, á 6a tera le dà-muh̄ú o wán, à 6a z̄líníá wo là a kùrú s̄ia. B̄n m̄ón á 6a buan wo lórãa ho donk̄lah̄ú á wà léε búεε ho *kùrùwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zãn 19.17-27)

²¹ O S̄ir̄εna n̄ii Sim̄on na lé o Aleks̄ãndere là a Urufuusi b̄an maá, á ló hã mana yi bò ho w̄sh̄ú buεé wee kh̄í, á 6a dásíwá buεé k̄kãa yi le o fé o Yeesu kùrùwá p̄l. ²² Ba buan o Yeesu vannãa lahó búí na 6a le Kolokota yi, b̄n kúará le «j̄ún-òkuee lahó.» ²³ Ba lùnkaa ho *d̄iv̄én lè mu b̄io búí na 6a le m̄íir̄é á wi 6a na a Yeesu yi ò o j̄u, ká a m̄ah̄á yí j̄un mu. ²⁴ B̄n m̄ón á 6a búaa wo ho kùrùwá wán. Ba le mí ì sanka a s̄l-z̄líníá á 6a wó le j̄ún-s̄n̄i b̄io à z̄úr̄nãa dío á à s̄l yã làa yã yi. ²⁵ Le wi-bee p̄ah̄ú lè b̄io 6a búaa wo yi ho *kùrùwá wán. ²⁶ B̄io 6a túara le d̄εε wán, b̄io wee z̄éen̄í b̄io n̄on 6a búaarãa wo lé b̄io kà: «ZÚÍFÙWA BÉE.» ²⁷ Ba mún búaa 6a n̄i-wanna n̄uwá j̄un búí là a Yeesu. O n̄i-kéní wi là a n̄in-t̄iání ká a n̄i-kéní wi là a n̄in-káahó. ²⁸ [B̄n wó à le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uh̄ú b̄ion̄i na ká a j̄ii sí: «Ba mà a dó 6a n̄i-kora t̄lah̄ú.»]† ²⁹ Ba n̄upua na wee kh̄í làa b̄n wee kíbón mí j̄úná ká 6a a là a. Ba wee b̄io: «Fo yí m̄on mu le. Unén na lá le fo ò fio le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i á à b̄in̄í ì so le b̄an dà-veere hã w̄izooní b̄io t̄in yi, ³⁰ wãa fení üt̄en. Lii ho *kùrùwá wán le wa loñ.» ³¹ Le *Dónbeen̄i yankarowá j̄únása lè ho *lãndá b̄io z̄éen̄ilowa mún wee yãa mí j̄iní yi na a yi ká 6a a b̄io làa mín: «O feníá 6a búí ò or̄én m̄ah̄á yí dà máa fení mít̄en. ³² Le o Krista, o *Isiraȳεle bée, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa m̄on mu á wa à dé wa s̄ia wo yi.» B̄ia p̄anía búaa hã kùrùwáwá wán là a Yeesu b̄an mún wee là a.

O Yeesu h̄umú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zãn 19.28-30)

³³ Le wii yòo fáráló p̄ah̄ú á ho k̄sh̄ú búenbúen d̄ind̄in wó le t̄ib̄irí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háar̄é. ³⁴ Le wi-háar̄é mu p̄ah̄ú, ó o Yeesu b̄ia b̄io ká p̄onp̄ón: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanii?» B̄n kúará le «Wán Dónbeen̄i, wán Dónbeen̄i, fo pá mi díá le we?» ³⁵ A b̄ia wi b̄n n̄uwá ȳen búí j̄á mu á 6a b̄ia: «Mí loñ, o wee ve o *Elii.» ³⁶ A 6a n̄i-kéní búí lùwa vaá lá le d̄εε búí na wee k̄in̄í mu j̄umu á z̄íra mu b̄e-j̄ia yi á can le búaaahiire j̄ii yi á yòó dá a Yeesu yi le o ȳεε, ò o b̄ia: «Mí d̄in, wa à loñ ká a Elii buεé liin̄í a ho *kùrùwá wán.» ³⁷ Lé b̄n p̄ah̄ú ó o Yeesu wãamaa yi p̄onp̄ón, ò o h̄urun. ³⁸ A ho p̄onsò-been̄i na zoó céra le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i á yòó l̄εera mí t̄lah̄ú líí ló. ³⁹ Ho Oroomu dásíwá j̄uh̄úso na d̄in o Yeesu yahó á m̄on b̄io ó o h̄urr̄nãa ó o b̄ia: «O n̄upue na ká b̄εnt̄in lá lé le Dónbeen̄i Za binbirí.»

* **15:17** Ba bá-zãwa lè 6a n̄i-beera lé b̄ia yánkaa dà hã s̄l-muna wee z̄l. Hã yãwá fù here. Hã kíriwá 6a wee wé, á kúee 6a bá-zãwa j̄úná yi à z̄éeninãa 6a bá-zãmu p̄anká b̄io. Ká b̄io 6a wi 6a zùar̄ka a Yeesu yi, á 6a z̄líníá wo lè ho kán̄gun muh̄ú á dó hã kíkara kíri o j̄uh̄ú yi. † **15:28** Mí loñ Ezayii v̄uah̄ú 53.12

⁴⁰ Hãawa nùwã yɛn búí mún hĩa wi bín á khèra ðín wee loí. Ba hãawa mu tlahú ó o Mari wi yi, yia wee lé ho Makadala lóhó yi. A séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee bán nu, là a Salomé. ⁴¹ Ba hĩa wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. Hãawa cèrèè búí mún hĩa wi 6a hãawa mu tlahú á bò là a Yeesu buara ho Zeruzalému yi.

Ba nùuna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zàn 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nnòn ho zihú jii, à bío á lé bñn zòn á 6a wee wioka mítén ho *Sabaa bío yi, ⁴³ ó o Zozéefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á buara. O fù lé 6a *zúífùwa tũíá fèerowà nì-kéní na 6a ninzàwa wee kànbi. Wón mún lá wee lòoní le Dónbeení béení láró pãahú. O henía mí sii ò o van o *Pilaate cón á vaá flora a Yeesu nì-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate já bío ó o Yeesu dèeníá húrun ó o wó coon mu bío yi. O o von 6a dásíwá jùhúso á buéé tùara yi le o Yeesu mu húrun míana le. ⁴⁵ A bío ó o já mu 6a dásíwá jùhúso cón vó, ó o nòn le jii o Zozéefu yi le o lá a sãnia. ⁴⁶ O o Zozéefu yà ho bun-seni dà-poni ò o liinia o Yeesu ho *kùrùwá wán á líí bá lè ho bunló guan vaá dó le búure yi, ðio 6a lá có ho búaa hó yi díá. Bñn món ó o bñinia le hue-beení pon le búure mu jii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee bán nu Mari á ðín mòn hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèeró

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zàn 20.1-10)

¹ Bío ho *Sabaa khíina, ó o Makadala Mari là a Zaaki bán nu Mari là a Salomé á yà ho jiló na sãmu sí le mí vaá khii làa Yeesu sãnia. ² Ho dimaasi zòn yĩnbii búirri, le wii hàró pãahú, á 6a hñnòn wà jòn le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yàá vaá bñiní le hue-beení na pon le búure jii á à na wèn coon?» ⁴ Ká bío 6a vaá ðòn, á 6a le mí i loí, à le hue-be-beení bñinia ló le búure jii á khii díá le nísání. ⁵ A 6a wà vaá zon le yi, á zoó mòn yàróntza búí ò o kará lè le nín-tiání, á zã ho báká poni na túee. A 6a zãna. ⁶ Ká a yàróntza mu màhá bíá nòn 6a yi: «Mí yí zón. I zú le lé o Nazaréete nii Yeesu na 6a búaa ho *kùrùwá wán á mí wee cà. O mía hen, o vèera. Mí loí. Lé ho lahó na ká á 6a lá bàrá a yi. ⁷ Mí lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu nì-kenínia na ká yi le o dú 6a yahó van ho Kalilee kòhú. Lé bñn 6a vaá mí a yi làa bío ó o bíaráa mu.» ⁸ A 6a yilera lunkaa, á 6a wee zà. A 6a ló á léé lùwa wà. Ba yí bíá dèé yí nòn nùpue yi lé bío 6a zãna.

O Yeesu zéenia mítén lè mí nì-keninia

(Matiye 28.9-10; Zàn 20.11-18)

⁹ [O Yeesu vèeró món ho dimaasi zòn yĩnbii á mu nín-yání, ó o zéenia mítén là a Makadala Mari, wón na ó o hĩa jòn 6a cínáwa búaa hènun léra yi. ¹⁰ O o Mari wà van bíá là a Yeesu lá páania wi cón, á vaá yú 6a à 6a yara sò á wee wá, ó o bíá làa ba le mí mòn o Yeesu. ¹¹ Ká bío 6a já bío ó o Mari bíá le o Yeesu vèera, ó o mún mòn wo, á 6a yí tà mu.

¹² Bñn món ó o Yeesu zéenia mítén làa síí veere lè mí nì-kenínia nùwá jùn ká 6a jòn hã mana. ¹³ A 6a bñinia buéé bíá mu lè 6a nì-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu bán món, ó o Yeesu zéenia mítén lè 6a nì-kenínia píru dòn ká 6a wee dí. O zà làa ba bío 6a yí dó mí sía wo yi, làa bío 6a tun mí yiwa á yí tà bíá bíá le mí mòn wo ò o vèera bío. ¹⁵ O o wã bíá nòn 6a yi: «Mí lén va

ho dímíjǎ lùà búenbúen yi à vaa bue le Dónbeení bín-tente na 6a nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí síi le yi, á 6a à bátízé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí síi le yi, wón ñúhú á à sí. ¹⁷ Bía dó mí sía le yi wé è wé mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeení pánká: Ba à ña 6a cínáwa á à lén bía 6a wi yi lè ì yèni; 6a a bío há síi-viò bíoní; ¹⁸ yia wé 6uan háa yi, tàá ká a ñun bè-ñunii búí na dà a 6úe nùpue, á ðεε woon máa wé 6ànsò; 6a à bè mí níni 6a yánvárowà wán á bán á à wa.»

¹⁹ Bïo ó o bía bñn vó, ó o Núhúso Yeesu 6uan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeení nín-tiání. ²⁰ A 6a ñi-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente há lùà búenbúen yi. O Núhúso wee séení 6a, á 6a wee wé mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeení pánká à zéení le bío 6a wee bío á lée tũíá poni.]

Le Dónbeení bín-tente vūahú na ó o Luki túara

Vūahú túaró nūhú

O Luki hía wee bè là a Poole va hã kúio. O yínǎí zúifù. O lé o *Κερεσι nñi. O fù lé o òkòtúaràn. Lé orén túara ho vūahú mu, á mún túara 6a Tonkarowà bè-wénia vūahú.

Bío non ó o Luki túararáa mí bín-tente:

1. O Luki wi à 6a kèrètíewa búenbúen zúr le bía dó mí sía o *Krista yi á bío bò bio na wó mǎn kénkén wán. O o wi ò o hení 6a sía à 6a wíoka fára tǎn.
2. O mún wi ó o zéení le 6a kèrètíewa yínǎí núpua na wi à 6a fá mí jii òfíni lè 6a *zúifùwa.
3. Nún-sí ó o Tiofiile hía lé o Poole jì-tà ho Oroomu yi. O o Luki túara ho vūahú mu non wo yi, à séení a tonló yi.

O henía mu bè-kora séndiáró lè ho fioró bío. O zéení a *Isirayele nípomu làndáwá yara.

Yia lé 6a núpua búenbúen kánílo ó o zéení bío mi vūahú mu yi.

¹⁻² Tiofiile,* bío wó khíina wa cón lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeení dání yi à lá mu nūhú búeníí á 6a búí mǎn á lé mu seéràsa, bán lé bía wó le Dónbeení bín-buerowà na zéení mu làa wen. Ba cèrèe wi à 6a kúeeka mu mín wán à túa hã vónna yi. ³ A bío á ínén mún wi á ì túa mu lè 6a bío sii, á ì tuakaa mu cincíra bía mǎn mu lè mí nì-kéní kéní cón á zúrnanáa mu ya-tente. A bío mu sãmaanáa lé búñ á ì wi à ì túaráa mu à na únén Tiofiile cùkúso yi, ⁴ búñ lé bío o na á fo ò zúr kénkén ká bío á 6a fù káránna làa fo búenbúen lé ho túia poni.

O Zán Batiisi teró bío zéentló

⁵ Ho Zudee kǎhú béé *Heroode páahú, á le Dónbeení yankaro búí fù wi bín á yèni 6a le Zakari. O lé o Abia kuure núpue búí. Bàn hãa yèni 6a le Elizabèti. Wón fù lé le *Dónbeení yankarowà nūhúso *Aaron nǎnkáni hínló búí. ⁶ Ba mí nùwá òun fù lée núpua na térénna le Dónbeení yahó, ó o Nūhúso làndáwá là a bè-zéenínia lè mí dà-kéní kéní búenbúen á 6a wee bè yi lè mí jì-kǎa. ⁷ Ba lá òfíni yí yú za lé bío ó o Elizabèti híana yí máa te, à 6a mí nùwá òun mún kǎnkǎa.

⁸ Wizonle búí, ó o Zakari zon le *Dónbeení zì-beení yi lé bío á 6a kuure núpua lé bán ho yankaró páahú yèrémáa búeé òn, ⁹ á bío 6a le mí ì cá yia zoó cǎi mu bío na sǎmu sí le *sòobá-lùe† yi làa bío mu bòráa le Dónbeení yankarowà làndá yi á 6a wó le nún-sini bío, ó orén lé yia ó o Nūhúso léra.

¹⁰ Hón páahú so yi, ká 6a zãamáa lée òfíni ho khúuhú á wee wé ho fioró. ¹¹ Yio búeé tí ò o Nūhúso wáyí tonkaro líí òfíni o yahó mu bío na sǎmu sí cǎiníi òfíni nísání bán nín-tíání. ¹² Páahú na ó o Zakari mǎn wo, ó o zãna làa sòobéé á wee zã wáwáwá. ¹³ Ká a tonkaro màhã bía làa wo: «Zakari, yí zón òfíni, le Dónbeení já ù fioró. Mín hãa Elizabèti á à sí le sání á à te o za báa; ká a khíi ton à ù cé o yèni le Zán. ¹⁴ O bío khíi wé hã zãmakaa lè

* **1:1-2** Tiofiile: Le yèni mu kúará lé bío ká: «Yia le Dónbeení wa». Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bío yí tà yí zú sese. † **1:9** Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeení zì-beení lahó búí na á núpue woon yi dà máa zo yi ká mu yínǎí le Dónbeení yankarowà mí òn.

le sí-wee ũ cón, á nùpua cèrèe mún khíi zámaka a teró bïo yi. ¹⁵ Lé bïo ó o khíi wé ní-beeni o Nùhúso yèn-dání yi. Bè-ɲunii na dà a ví hã yïo ó o máa bè mí ɲii yi hùúu, á le Dónbeení Hácírí á à fèn ñ kerí wo yi ká a yáá ðín yí ton. ¹⁶ Orén lé yïa khíi bñí ì fé o *Isirayeele nïpomu cèrèe á ba à yèrèma à buen ba Nùhúso Dónbeení cón. ¹⁷ Orén mí beere lé yïa khíi fèn ñ wíoka a Nùhúso wǎhú lè le Hácírí lè ho dàrló na le Dónbeení yánkaa nɔn mí ɲi-cúa fero *Elii yi. ũ za mu lé yïa khíi véení hã bíoní na wi ba maáwà lè mí zàwa pãahú, á mún ñ yèrèma bíia pã le Dónbeení bíoní sía á ba à wé lè ba nùpua na téréna lè ba bè-zúrlowà bïo síi. Lé ká síi o ò wíokaráa ba nùpua á à paráa o Nùhúso buenlò.»

¹⁸ O o Zakari bíia nɔn le Dónbeení tonkaro mu yi: «Bïo ò wé á ì tãráa mu yi lé mu yén? Bïo á ì màhã kina, á wàn háa mún yïo tɔn yú.» ¹⁹ A le Dónbeení tonkaro bíia: «Inén na ðín ũ yahó ká lé o Kabiriyeele. I wi le Dónbeení nísání á wee sá na le yi. Lerén lé ðio tonkaa mí le ì buee bío le bín-tente na ká na foñ. ²⁰ Awa! A bïo fo yí tà ì bíoní yi, lé búñ nɔn á ũ ɲii á à lí á máa bíni máa bío fúaa ũ za báa mu te nɔnzon. Lorí mu sese, bïo á ì yia làa fo búenbúen á à wé ho pãahú na le Dónbeení le mu ko yi.»

²¹ Hón pãahú so yi ká ba zámáa pá lée ðín ho khúuhú á pan o Zakari. Ho pɔn-tóní na ó o zoó wó le sòobá-lùe yi á lúnkaa ba yilera. ²² Pãahú na ó o wáa bée lé yi, á búñ ò o ɲii lù, ó o wee bío lè ba nùpua lè mí níni. A ba ðènia zúna mu le o bïo mu yínorí kãamáa, Dónbeení zènia bïo búii làa wó zoó le sòobá-lùe mu yi. ²³ Nɔnzon na ó o Zakari mu tonlò wó yi, ó o wá van mí zii.

²⁴ Lé búñ món á bàn háa Elizabetti sùráa mí sání. Bïo ó o zúna mí sání mu bïo, ó o wó háa piina bïo hónú búenbúen ká a yí máa tà lé khúuhú. Hón pãahú so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Pátí! Bïo ká yáá ðín yí bon. O za máa teró bïo na fù wee wé bío na mií fèe á wáa wó ho zuia. O Nùhúso na pánká wi á zúna ì makári á hónia ì ɲúhú.»†

O Yeesu teró bïo zéenlò

²⁶ Piina bïo hèzín búñ món, á le Dónbeení bíia nɔn mí tonkaro Kabiriyeele yi le o tɔn lén va ho Kalilee kǎhú lóhó búii na ba le Nazareete yi, o hínzo-sínii búii cón. ²⁷ O hínzoró mu fúaa mu\$ á bò nɔn o bée *Daviide nɔnkáni nùpue búii na yèni ba le Zozeefu yi. O hínzo-sínii mu yèni ba le Mari. ²⁸ Bïo ó o Kabiriyeele vaá zon o zii yi ó o tɔnia a yi: «Mari, foó. O Nùhúso Dónbeení wó mí sãamu làa fo: Orén mí beere mún wi làa fo. Wáa zámaka.» ²⁹ O o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le dén tɔnii so ɲúhú lé mu yén. ³⁰ A le Dónbeení tonkaro bíia: «Mari, yí zón ðe woon, le Dónbeení sãamu á ðon fo. ³¹ Lorí! Bïo fo kará wán á fo ò sí le sání á a te o za báa, ká ũ le fo ò cé o yèni á ũ bío le Yeesu. ³² O khíi wé nùpue na ɲúhú wi á ba wé è ve o lè le Dónbeení na wi mu bïo búenbúen ɲúhú wán Za. A le Dónbeení mún khíi bàrá a bàn búaa Daviide bá-zámu kanmúini wán. ³³ O khíi lá lé béeni o *Zakoobu nïpomu zii, á bá-zámu máa ve máa mi.»

³⁴ O o Mari bíia nɔn wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bïo á ì màhã yí zú báa.»

³⁵ A ho wáayi tonkaro zènia mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeení Hácírí á à líi ũ wàn, á le Dónbeení na wi mu bïo búenbúen ɲúhú wán dàrló á à búñ foñ lè ho tãró bïo síi. Lé búñ nɔn ó o za na á ũ khíi te á ba wé è ve le yi poni bánso, làa Dónbeení Za. ³⁶ Lorí! O Elizabetti na làa fo te mín pá sù le

† **1:25** Ba zúufúwa cón ó o háa na ton hínɔn yóó kina ò o yí fò za hùúu á bïo fù lée nïyio na búaa dàkhíina. **§ 1:27** Mi lorí Matiyè vǎahú 1.18

sānī lè mí hǎ-kínmu; wón na 6a fù le o hǎna yí máa te, nín-yǎ sānī piina yú hǎ bǐo hēzín. ³⁷ Lé bǐo á bǐo na le Dónbeení á à wé è sa bǐn bǐo so mía hùúu.» ³⁸ Hón pǎahǔ so yi ó o Mari bía nǎn ho wáayi tonkaro yi: «ǎ wi o Núhúso níi yi ho zuia, ǎ wi o níi yi ho yǐró. Le mu wé mií làa bǐo fo bíaráa mu.» Á ho wáayi tonkaro zoó ló lée wà ò o día a Mari.

O Mari βυεεκτρό là a Elizabεεti bǐo

³⁹ Wizoóní bǐo yēn bǐn mǎn, ó o Mari hǎnǎn bánbáa nǎn ho lóhó búí na wi ho *Zudaa kǎhǔ 6úaa yi. ⁴⁰ Bǐo ó o vaá dǎn ó o téréna vaá zon o Zakari zii, á zoó tēnía a Elizabεεti yi. ⁴¹ Bǐo ó o Elizabεεti ná a Mari tēnii sǎ, ó o za dēnía zoó kúrúnna a yi, á le Dónbeení Hácírí wǎa sú a Elizabεεti mu, ⁴² ó o zoó bía pǎnpǎn: «Ba hǎawa búenbúen tǎhǔ únén lé yia le Dónbeení dú6uaa wi wán, ó o za na sānī wi ũ wán á le mún dú6uaa yi. ⁴³ Inén léee wée á ǎ Núhúso 6àn nu ló guararáa ǎ cǎn! ⁴⁴ Loí! Pǎahǔ na á ǎ ná ũ tēnii sǎ, á ǎ za sǐi wan wan á kúrúnna ǎ yi. ⁴⁵ Yia tà le bǐo ó o Núhúso bía nǎn mí yi á à wé máa khí 6èntǐn bǐo se.»

Le Dónbeení khòonlò leni na ó o Mari sia

⁴⁶ Ó o Mari wǎa bía:
Inén wee dé o Núhúso yèni wán,
⁴⁷ á ǎ sǐi mún wan le Dónbeení
na lé ǎ kǎnǐlo bǐo yi.
⁴⁸ Lé bǐo le lora mí ton-sá hǎa
na bǐo nǐhǔ mía.
Bǐo ká wán á 6a nǐpua búenbúen
na wee te lè mí pǎnna
á à bǐo lé ǎ bǐo se.
⁴⁹ Lé bǐo le Dónbeení na dà mu bǐo búenbúen
á wó mu bè-beera nǎn mií.
Le yèni po hǎ yènnáa búenbúen.
⁵⁰ Le sǎamu á bènbéra fò 6a nǐpua
na wa le á wee kǎnbi
hǎ pǎnna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zéeni mí pǎnká
bía wee 6úaaní mítén wán
á na 6a vǐnvǐná.
⁵² Le wee wé liiní 6a bá-zàwa mí kanmúiní wán
á hóoní 6a yídàwa nǐná.
⁵³ Bía le hǐni wee búe
á le wee wé sǐiní níní
lè mu bè-tentewá cǎcǎe,
á na ho nǎfòró 6ànsowá
á 6a lén lè mí nín-kǎamáa.
⁵⁴ Le séenía mí ton-sá *Isirayεεle,
á zéenináa le le yi yí nǎnsáa mu sǎamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí mǎn yi fúuu,
làa bǐo le hǐa dóráa mí nǐi nǎn wán maáwà yi.
⁵⁶ Ó o Mari wǎa kará là a Elizabεεti á yú hǎ piina tǐn sǐi, bǐn mǎn ó o bǐnía
wà 6on.

O Zǎn Batiisi teró

⁵⁷ Bǐo ó o Elizabεεti teró dǎn, ó o ton mí za báa. ⁵⁸ A bía làa wó kará 6ó mǎn yi lè 6àn temínlowá ná le o Núhúso wó mí sǎamu làa wo, á 6a pǎanía wee zámaka làa wo. ⁵⁹ O kúnkúza mu teró wizoóní bǐo hētǐn zoñ á 6a

buan wo buée *kúio,* à 6a le mí ì cé bàn maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ A bàn nu Elizabethi pá ò o bía: «Bùéé. O yèni 6a le Zãn.» ⁶¹ A 6a bía nòn wo yi; «Lée webio? Le yèni mu 6a yèn-6ua mía mìn zii.» ⁶² A 6a wáa wee tùa bàn maá yi lè mí níní le lé le yèni yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ O Zakari le 6a lá le dèé na wee túa wán na mí yi, á bïo kà lé bïo ó o túara: «O yèni 6a le Zãn.» A mu wó 6a coon. ⁶⁴ Lé bún wán ó o Zakari jii dènía feera wee bïo, á wee bùaani le Dónbeení. ⁶⁵ A bía sùarákaa bïn búenbúen zãna, á ho *Zudee kǎhú búaa lùu búenbúen yi á 6a wee bïo bïo wó. ⁶⁶ A bïa wee jí mu búenbúen wee 6ua mu mí sïa yi. Ba wee tùa mítén yi: «O kúnkúza mu bïo khíi wé kaka coon?» O Núhúso pánká 6èntín wi làa wo.

Le Dónbeení khòoniló leni na ó o Zakari sïa

⁶⁷ O o kúnkúza mu bàn maá Zakari á le Dónbeení Hácírí sù á le le o bïo hã bïoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sïo bùaani a Isirayele nïpomu

bàn Dónbeení na lé o Núhúso.

Lé bïo le 6uara kánía mí nïpomu

á mu wi mítén.

⁶⁹ Le nòn ò kánílo na pánká wi wèn

na ló le ton-sá *Daviide zï-júhú yi.

⁷⁰ Le yánkaa bía bïo kà hááni

mí jii-cúa fèrowà jini yi:

⁷¹ I khíi kání mia mi zúkúsa

làa bïa jina mia búenbúen níní yi.

⁷²⁻⁷³ Bún sãamu so lé bïo le hïa wó,

le hïa wó mu á nòn wán bùaawa yi.

Le yi pá yí nònsãa bïo lerén làa ba jini tò wán

le mí ì 6ua làa mìn yi.

Le yánía báa lè wán bùaa *Abarahaamu

⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé wèn wà zúkúsa níní yi,

A wa à dàñ ñ ñ ñ wé è sá a na le yi

wa mukáni wizoní búenbúen yi.

Mu húaaràmu lè mu tentemu yi

le yahó ká záníi mía wèn.

⁷⁶ Ünén háyónza mu, 6a khíi ve

làa yïa dà mu bïo búenbúen wán jii-cúa fèero.

Fo khíi dí o Núhúso yahó loo

á à wíoka a wǎhú á à na a yi.

⁷⁷ O o nïpomu à zún ho fenló

bïo 6a bè-kora séndíaró bïo yi.

⁷⁸ Wán Dónbeení sïi se, á hii wi

le lée waminí 6ànso.

Le wó á mu khoomu ló ho wáayi

lè le wii na líi hà bïo síi.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia

bïa kará le túbírí yi wán

làa bïa na wi mu húmú yuumu yi,

á à dí wa yahó ho héerà wǎhú wán.»

* 1:59 Mu lé o núpue bámu dèé 6àn jii sãahú wëndíaró. Ba zúífúwa cón á mu fù lée bïo na 6a wee wé á zéénínaa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeení là a Abarahaamu lè mí món núpua páahú. Hári ho zuia á 6a món núpua pá wee wé mu. Mí lori Levii núwá vùahú (Lévítique) 12.3

⁸⁰ O o háyónza mu wáa wee dǎ á hácírí wee dé wán ká le wà. O o ò kééńí há mana tá hení yí fúaa nònzoń na ó o khíi đĩn o Isirayεεle nĩpomu yahó á 6a a mi.

2

O kǎńilo teró bĩo (Matiye 1.18-25)

¹ O Zǎn mu teró pǎahú lé bũn á ho *Oroomu béε Okusite á nɔn lè jii, le hǎ kǎna na bĩo sǎ mí yí à 6a túa nùpua búenbúen yènnáa à mí zũn jii. ² Hón nín-yání mĩló so wó ká a Kiriniyuusi lé yĩa ó o bará ho Siirii kǎhú jũhú wán. ³ Lé bũn nɔn ká nùpue na nɔnkǎni can lóhó na yí ò o lén va bĩn à vaa túa mí yèni.

⁴ O o ZOZεεfu mún hĩnɔn ló ho Kalilee lóhó na 6a le Nazareεte yí á wà van ho Zudee kǎhú lóhó yí, hĩa yèni 6a le Beteleheεmu. Lé bĩn ó o béε *Daviide ton yí. O ZOZεεfu mu lé o Daviide mǎnmǎnĩ búu. ⁵ O o ZOZεεfu mu lè mĩn fúaalè Mari hĩnɔn páania bò mĩn á wà vaá túa mí yènnáa bĩn. Hón pǎahú so yí ká 6àn fúaalè mu sǎní dǎn.

⁶ Bĩo 6a vaá wi ho Beteleheεmu yí, ó o Mari teró pǎahú dǎn, ⁷ ó o ton mí hĩnbii za á 6a bá a lè ho pǎnsòró á dó ho boohó yí, lé bĩo 6a yí yú le lùe 6a nĩ-hǎní làanii.

Ba pi-pawà jǎ le bĩn-tente

⁸ Mu wee wé ká 6a pi-pawà khèra vaá wee pa mí pia fé mĩn yí há mana na sùarǎa bĩn yí. ⁹ Yio 6ueé tí à le Dónbeenĩ wáayi tonkaro búu đĩn 6a yahó, ó o Nũhũso khon-be-beenĩ lion 6a wán lè mí pǎnká á 6a yiwa lèεkaa á zǎna dǎkhĩna. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro mǎhǎ bía á hĩna 6a sĩa: «Mí yí zǎn wà. Léé bĩn-tente á i bĩo á à na mia. Le bĩo á à wé hǎ zǎmaka-beenĩ mĩn nĩpomu búenbúen cǎn. ¹¹ Mí yú a kǎńilo, o ton ho tĩnǎahú na ká yí o Daviide 6a lóhó yí. O lé o *Krista á lé o Nũhũso. ¹² Bĩo mí ì zũrnǎa wo lé bĩo ká: Mí wǎa lén, ká mi hĩa vaá mɔn kúnkúza yĩ ká a dũma ho boohó yí á bá lè ho pǎnsòró se wón lé orén.»

¹³ Mí lahó yí à bũn à ho wáayi tonkarowà ku-beenĩ búu yòò ló lion o cǎn á 6a páania wee khòní le Dónbeenĩ:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beenĩ à bĩo sí le Dónbeenĩ
na dà mu bĩo búenbúen jũhú wán yí!

O o héerǎ na ó o wee na 6a nùpua
na bĩo sí a yí à yí mí pǎnká ho tá wán.»

¹⁵ Bũn mǎn á ho wáayi tonkarowà bĩnía yòò wà à 6a día 6a pi-pawà, á 6a yèrémǎa wee bĩo mĩn yí: «Mí hĩní le wa bánbá va ho Beteleheεmu yí à vaa mi bĩo ó o Nũhũso zéenia làa wen à zũn mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yí á 6a dèenia hĩnɔn bánbáa vaá yú à Mari là a ZOZεεfu là a kúnkúza yĩ mu ká a dũma ho boohó yí. ¹⁷ Bĩo 6a mɔn wo ká síi, á 6a dèenia lan wee bĩo bĩo ho wáayi tonkaro bía nɔn 6a yí o kúnkúza mu bĩo yí à na bĩa wi bĩn yí. ¹⁸ A bĩa jǎ 6a pi-pawà mu jĩ-cúa búenbúen á đĩn coon mu bĩo yí. ¹⁹ O o Mari wón 6èn buan há bioní mu mí yí, á wee le mí yí há bĩo yí fèεε. ²⁰ Bĩo 6a vaá mɔn o wán vó, á 6a bĩnía wà ká 6a wee 6uaanĩ le Dónbeenĩ yèni, á wee khòní le bĩo 6a jǎ làa bĩo 6a mɔn búenbúen bĩo yí.

O Yeesu 6a vad nɔn le Dónbeenĩ yí

21 O teró wizooní bïo hêtin níi zoñ á 6a *kuíoo* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le ðïo á ho wáayi tonkaro hía zéenia lè bàn nu ká a sání yáá ðíh yí sù. 22 Bún món á bïo 6a ceera míten vó làa bïo mu bòráa o *Moyiize lándá yi, ó o Mari là a Zozeffu 6uan mí za Yeesu vannáa ho Zeruzaleemu á wá vaá na a núhúso yi, 23 làa bïo mu túararáa o núhúso lándá vūahū yi: «Ba núpua hínbíi zà-báawa lè 6a sároñ bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bïo sá a Núhúso yi.»† 24 Ba mún ko 6a na 6a búaa búuní bùaa ñun, ká bán yí yú, á 6a a na 6a háponí bùaa ñun à á wé lè mu hāmu, làa bïo mu túararáa o Núhúso lándá vūahū yi.‡

25 Bún pāahū ká a ní-kínle búii fù wi ho Zeruzaleemu yi á yèni 6a le Simiōn. Le Dónbeení Hácírí fù wi làa wo. O léee núpue na fù téréenna 6a núpua yahó, á dó mí sîi le Dónbeení yi, á mún bò le lándáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lòoní yīa wá buee kání a *Isirayele nípomu mí wobámu yi. 26 Le Dónbeení Hácírí yánkaa bía non wo yi: «Fo máa hí ká fo yí man o *Krista na lé le Dónbeení tonkaro lè ũ ylo.»

27 Ho pāahū na ó o Yeesu bàn nūwá 6uan wo wá buee tíiráa o Núhúso lándá ñii, lé hón pāahū so yi á le Dónbeení Hácírí dà-kéní kéní mu á ñàana a Simiōn 6uararáa le *Dónbeení zì-beení yi. 28 Bïo ó o mən o kúnkúza mu ó o ðéenia vaá fó a 6uan mí bàra yi, ò o wee khòoní le Dónbeení ká sîi:

29 Núhúso, bïo á ũ fù bía

εε lé mu wáa wó ho zuia.

Lónbïo ũ ton-sá à ũ wáa día

o ò yí níi à hí làa héera.

30 O kánílo á i ylo á wáa mən,

31 yīa ũ fèra wíokaa bàrà

hā sīiwá búenbúen yahó loo,

o ò wé yīa wé è dé hā khoomu.

32 Orén lé yīa á à wé mu khoomu

á hā sīiwá núpua á à bè yi i zūrnáa fo

o ò wé ũ nípomu *Isirayele

cúkú lè ho yèni loo.

O Simiōn là a Aana bïo na 6a bía a Yeesu ðání yi

33 O o Yeesu bàn maá lè bàn nu wó coon hā bíoní na ó o Simiōn bía 6a za ðání yi bïo yi. 34 Bún món ó o Simiōn dúbuaa 6a yi, ò o bía non o Yeesu bàn nu Mari yi: «Àwa! Le í fèn bío mu na foñ: U za mu na ká bïo khíi wé hā kánkáa o Isirayele nípomu búenbúen cón. Orén bïo yi, á le Dónbeení khíi siíní 6a cèrèe ñúná, á lé orén bïo yi, á le mún ñ lén 6a cèrèe búii ñúná. O ò wé yīa wé è zéeni le Dónbeení bïo, ká 6a núpua mahá máa tà a yi. 35 Bún lé bïo á à na ká 6a núpua cèrèe sīa bïo na fù tun yi á à lé ho khūuhū. εε ká ũnén Mari, le lónbee na à yí fo á à kerí lòn cànbúa na 6a cú lè ũ kosii.»

36 Hón pāahū so yi ò o há-kínle búii mún buee ðñ. O lé le *Dónbeení ñi-cúa fεero. O yèni 6a le Aana, ká bàn maá lé o Fanuweele na ló a Azεere nūwá zii. Bàn báa na ó o hía yan lè mí hínmu ó o kararáa ðñ hā lúluio bïo hēñun. 37 Bïo á wón húrun ó o yí bíniá yí yan á teró lúluio yòó yú ho búarà-náa làa bïo náa. O fù wee wé buen le *Dónbeení zì-beení yi túntún à buee sá na le yi lè mí ñii líró lè mí fioró le wisoni lè ho tīnāahū. 38 Bïo ó o mən o kúnkúza Yeesu ká bàn nūwá 6uan wo, ó o ðéenia wee khòoní

* 2:21 Mi loñ 1.59 † 2:23 Ba sároñ bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee búe à wé lè mu hāmu na a Núhúso yi. Mi loñ Léro vūahū (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mi loñ Levii nūwá vūahū (Lévitiqee) 12.1-8

le Dónbeenĩ ká a bío o háyónza yía mu bío à na bĩa búenbúen na fù wee lóonĩ ho pãahũ na le Dónbeenĩ á à kãní ho Zeruzalεemu yi.

Ho Nazarεete bĩni varó bío

³⁹ Bío ó o Yeesu bãn nũwã wó bío ó o Nũhũso lãndá lé 6a bè yi á mu búenbúen jii tun wó, bũn mɔndén á 6a van ho Kalilee kɔhũ yi, ho Nazarεete lóhó na 6a lá wi yi. ⁴⁰ O o háyónza mu wee dã ká a liika, á hácírĩ wee dé wán. O fù sú lè mu bè-zũrĩminĩ á le Dónbeenĩ dúbuaa mún fù wi o wán.

O Yeesu fò mín lè ho lãndá zũrlowà

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bãn nũwã fù wee wé va ho Paaki sánúŠ dīnīi ho Zeruzalεemu yi. ⁴² Bío ho pãahũ mu yèrémáa buéé dɔn, á 6a le mí ì va bĩn làa bío 6a lá wee wé wéráa mu. Hón pãahũ so yi, ò o Yeesu lúlúio wãa yú ho píru jɔn* ó o bò lè mín nũwã van ho sánú mu dīnīi. ⁴³ Bío ho Paaki sánú mu vaá dú wó, á 6a bĩnía wee 6o, á 6a za Yeesu wón pá kará ho Zeruzalεemu yi ká 6a yí zũ mu. ⁴⁴ Barén hácírĩ yi á 6a wee leéka le o wi mí ninzàwa t̄ahũ. Lé 6a wizon-kũure venĩ mɔn, á 6a màhã zũrĩnanáa mu ká a yí bò làa bán. Á 6a màhã wãa wee hée tùaka a bío mín temĩnlowà lè mí nĩ-zũrĩlowà cɔn. ⁴⁵ Á bío 6a tùakaa san, á 6a bĩnía lá ho wɔhũ van ho Zeruzalεemu á vaá wee cãnka a bĩn.

⁴⁶ Mu wizonĩ tĩn nĩ zòn á 6a vaá zoó yú a le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi ká a páania kará lè ho lãndá zũrlowà á wee jí 6a cɔn ká a tùaka 6a yi. ⁴⁷ Á bĩa wee jí a bionĩ búenbúen wee wé coon le hácírĩ na ó o wee cikonnáa mu bío dãnĩ yi, làa bío ó o wee bĩnĩ zéenináa mu yara bío yi.

⁴⁸ Bío ó o Yeesu bãn maá le bãn nu zoó mɔn wo bĩn á 6a dīn concáan. Á bãn nu bía làa wo: «Eee! Ʋnén, fo wó wen ká le we? Loĩ! Mín maá làa mí cãnkaa fo hã lua búenbúen yi san à wa yí mɔn fo, á wa hácírĩ yáara làa sòobéé ũ bío yi.»

⁴⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «À mí lá wee cãnka mí le we? Mĩ so yí zũ ká ĩ ko à ĩ pa bío bío sã wán Maá yi sese à wé o s̄i bío le?» ⁵⁰ Á bãn nũwã yí zũna a bionĩ mu kúará.

⁵¹ Bũn mɔn ó o Yeesu hĩnɔn bò 6a yi vannáa ho Nazarεete á vaá wee bè 6a bionĩ yi. Bũn biowa so na wee wé lè mí dà-kénĩ kénĩ búenbúen á bãn nu fù wee bua mí s̄i yi, á wee le mí yi mu wán f̄εεε. ⁵² O o Yeesu wãa wĩokaa wee dã ká a liika. O hácírĩ là a bè-zũrĩminĩ wee dé wán ká mu wã. Lé bũn nɔn ó o bío weéraráa le Dónbeenĩ lè 6a nũpua s̄ia.

3

O Zãn Batiisi tonló jũhũ

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zãn 1.19-23)

¹ Bũn pãahũ ká 6a bá-zàwa béε Tibεere wi mí pánkã láró lúlúio píru hònú nĩ yi.* Á bío ká lé bío ó o b̄arãka lè mí nũpua hã kãna 6úi na bío sã a yí júná wán: O *Põnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jũhũ wán; ká a *Herodee lé ho Kalilee. Bàn k̄inle Filiipu lé ho Ituree lè ho Tarakoniite á wón wi júná wán; ò o Lizaniasi bèn lé ho Abilene á wón wi jũhũ wán. ² Bĩa hĩa lé le *Dónbeenĩ yankarowà júnása mu pãahũ lé o Aana là a

Š 2:41 Ba zũifũwa Paaki sánú lè 6a k̄er̄εt̄εwa Paaki sánú yĩnɔn dà-kénĩ. Mĩ loĩ Dónbeenĩ bionĩ vuahũ bionĩ 6úi bãn kúará vuahũ yi. * 2:42 Ba zũifũwa cɔn ká a za báa teró lúlúio hĩa yú ho píru jɔn bũn ká a wãa dà wee mĩ dé 6a nũpua na yĩ tɔn t̄ahũ le Dónbeenĩ bío dãnĩ yi. *

3:1 Bío ó o Tibεere wi mí pánkã láró lúlúio píru hònú nĩ yi, á bũn ò o Yeesu teró lúlúio yú ho 6ónĩ làa píru. Bũn wee zéeni le o Yeesu lúlúio píru jɔn bío na bía là a Zãn Batiisi bío mu yí c̄εera mín yi, ká lúlúio c̄èr̄ε wi mu pãahũ.

Kayiyifu. Lé hón p̄aahŭ so yi á le Dónbeení dó mí bioní o Zakari za Zân jii yi ká a wi há mana yi ho tá hení yi. ³ O o w̄aa h̄n̄n̄n̄n̄ tò há lórá na bá ho Zurud̄en̄ muhŭ á wee bue b̄io k̄a na ɓa n̄pua yi: «Mí ɓuen à ĩ b̄atízé mia, lé ɓun̄ á à zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeení yi, á le è s̄n̄ mi bè-kora á à díá.» ⁴ ɓun̄ lé ɓio wee zéení le le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero *Ezayii ɓio mu na ó o yánkaa túara mí v̄uahŭ yi ká wéró d̄n̄:

«N̄i ɓúi wee ɓio p̄n̄p̄n̄ le dùure yi ká síi:

«Mí wíoka ho w̄ohŭ ká a N̄uh̄iso o ɓuen.

Mí muin ho w̄ohŭ na o ò bè.

⁵ H̄ia léé bonconí à mí ti há.

H̄a ɓúaa lé há ɓúe-z̄awa
à mí dá le há m̄n̄í.

H̄a w̄ana na kunka
à mí ɓin̄í t̄éré.

H̄a w̄a-z̄awa na k̄arank̄ar̄án
à mí ɓin̄í wíoka.

⁶ Hón p̄aahŭ so yi á ɓa n̄pua
na wi ho s̄i yi ɓuenɓuen

á à mí ɓio le Dónbeení wi á le k̄an̄ináa ɓa.†»

⁷ A ɓio ɓa z̄am̄aa lé mí kuio wee lé ɓuen o Zân mu c̄n̄n̄ bèra a na o ò b̄atízé ɓa, ó o wee ɓio na ɓa yi: «Mí yí m̄n̄ m̄iten le, díhioní z̄awa yén! Le Dónbeení sí-c̄l̄il̄è na yòò lua á mí so wee leéka le mí dá a fé m̄iten n̄ii yi le? Lé o yén b̄ia mu n̄n̄ mia? ⁸ Héȳii! Mí wé wé há wárá na se, h̄ia wee zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeení yi. Mí yí ɓio mí yiwa le ɓio mí lé o *Abarahaamu m̄n̄m̄anía á ɓun̄ mí d̄on̄ w̄aa à yí dé. Le ĩ ɓio mu na mia: Mí yí m̄n̄ há huua na k̄a le? H̄n̄ le Dónbeení yáá pá dá à yèr̄em̄á à wé là a Abarahaamu z̄awa. ⁹ A mí cén pa m̄iten ɓio sese. Lé le dóor̄è hónhónia ɓuan há v̄n̄s̄la k̄ūioró ɓio yi. V̄nd̄è léé v̄nd̄è na yí máa ha há ɓia na sí, á dé n̄ k̄úii á à sía à k̄úee m̄in̄ wán á à c̄í.»

¹⁰ A ɓia wi ɓin̄ ɓúi túara a yi: «Àwa! A ɓio wa w̄aa ko wa wé lé mu yén coon?» ¹¹ A ɓio k̄a lé ɓio ó o ɓia n̄n̄ ɓa yi: «Hen ká ȳia b̄akáwá léé ɓio j̄un ká a m̄n̄ mí ninza ɓúi na b̄aká mía huúu, ó o ko ò o na ho ɓúi wo yi. Ká ȳia bè-d̄in̄ii wi ò o m̄un̄ p̄an̄í sank̄a mu làa ȳia bè-d̄in̄ii woon mía máa dí.»

¹² Ba *l̄an̄pó féwá ɓúi m̄un̄ ɓuara a Zân mu c̄n̄n̄ á wà ɓueé b̄atízé. A ɓan m̄un̄ túara a yi: «N̄i-k̄ar̄an̄lo, lé mu yén á warén ɓèn ko wa wé?» ¹³ O o ɓia n̄n̄ ɓa yi: «Mí yí fé ho l̄an̄pó à yòò poñ ɓio ho l̄and̄á zéenía làa mia.»

¹⁴ A ɓa d̄ásíwá m̄un̄ ɓuara á ɓueé túara a yi làa ɓio á ɓarén ɓèn ko ɓa wé. O o ɓia n̄n̄ ɓa yi: «Mí wé yí h̄ih̄iika ɓa n̄pua à fé w̄arí, à m̄un̄ yí b̄aká n̄pue woon yi le s̄ab̄éré jii wán, ká mí s̄án̄ii lé d̄io à mí k̄ɓa yi.»

(Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zân 1.24-28)

¹⁵ ɓun̄ ɓuenɓuen yi ká ɓa n̄pua kará dó mí sía wee lòoní ɓio le Dónbeení le mí ì wé. Ba mí n̄i-kéní kéní wee leéka le j̄uhŭ sí ó o Zân mu lé ȳia lé o *Krista. ¹⁶ Ká a m̄ah̄á ɓia n̄n̄ ɓa yi: «Ín̄én wee b̄atízé mia le mu j̄umu, è ká a ɓúi na ɓèn p̄anká po ínén á wi le ho món bò o ɓuen. ĩ yáá yí ko là a nak̄aa t̄enl̄o huúu. Wón lé ȳia ɓueé b̄atízé mia le le Dónbeení Hácírí le ho d̄sh̄. ¹⁷ O ɓuan mí véeró d̄è mí n̄ii yi á ɓueé véeráa mí d̄in̄l̄o. A h̄ia lé ho d̄in̄-poni o ò khuii á à k̄úee mí nání yi. Ká há j̄aak̄aa h̄n̄ o ò c̄í ho d̄sh̄ na máa hí huúu yi.»

¹⁸ O Zān mún pá kǔn hǎa bía bioní cèrèè làa bǔn bàn sǐi á nǎn 6a nùpua yi á mún zéenia le Dónbeenì bín-tente bǐo làa ba.

O Zān kàsó zoró bǐo
(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

¹⁹ Bǔn wee wé ká a *Heroode, yǎa wi ho Kalilee kǎhǔ jǔhǔ wán á fó mín kǐnle bàn hǎa Herodiade yan. O mún lá wee wé hǎ wén-kora lè mí síiwà á séenia bǐo kà. Bǔn búenbúen lé bǐo ó o Zān já ó o vaá yú a á bía nǎn wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. ²⁰ O o yáá wíoka dó mu wán, ò o le 6a fé o Zān vaa pe jǐi ho kàsó yi.

O Yeesu bátèèmu bǐo
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

²¹ Bǐo 6a nùpua hǎa wee lé búen o Zān cǎn à 6uee bátízé, ó o Yeesu mún 6uara ó o Zān bátízera a. Bǐo o Zān bátízera a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pǎahǔ so á ho wáayi jǐi héra ²² á le Dónbeenì Hácírì lá a háponi síi, á lion o wán. A mu támu 6úii sǎ já ho wáayi á bía: «Fo lé l Zā na á ì bò ì tàkà wán, ũ bǐo sí mǐi.»

O Yeesu nǎnkāni
(Matiye 1.1-17)

²³ Pǎahǔ na ó o Yeesu hǎa wee 6úa mí tonló jǔhǔ yi ká a teró lúlúio wee yi ho bóní làa píurú síi. A bǐo 6a yánkaa wee leéka làa bǔn ó o hǎa lé o Zozεεfu za, ká a Zozεεfu mu bàn maá bèn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii bàn maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

ó o Levii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Zanayii,

ó o Zanayii bàn maá lé o Zozεεfu,

²⁵ ó o Zozεεfu bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Amᵔᵔsi,

ó o Amᵔᵔsi bàn maá lé o Nahuumu,

ó o Nahuumu bàn maá lé o Hesilii,

ó o Hesilii bàn maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,

ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Semεηεε,

ó o Semεηεε bàn maá lé o Zozεεki,

ó o Zozεεki bàn maá lé o Zodaa,

²⁷ ó o Zodaa bàn maá lé o Yuanan,

ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,

ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabεεle,

ó o Zorobabεεle bàn maá lé o Salasiele,

ó o Salasiele bàn maá lé o Nerii,

²⁸ ó o Nerii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Adii,

ó o Adii bàn maá lé o Kosaamu,

ó o Kosaamu bàn maá lé o Elemadamu,

ó o Elemadamu bàn maá lé o Εεre,

²⁹ ó o Εεre bàn maá lé o Zozue,

ó o Zozue bàn maá lé o Eliyezεεre,

ó o Eliyezεεre bàn maá lé o Zoriimu,

ó o Zoriimu bàn maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

30 ó o Levii b̀an maá lé o Simiõn,
 ó o Simiõn b̀an maá lé o Zudaa,
 ó o Zudaa b̀an maá lé o Zozeefu,
 ó o Zozeefu b̀an maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu b̀an maá lé o Eliakiimu,
 31 ó o Eliakiimu b̀an maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa b̀an maá lé o Menaá,
 ó o Menaá b̀an maá lé o Matataa,
 ó o Matataa b̀an maá lé o Natãn,
 ó o Natãn b̀an maá lé o *Daviide,
 32 ó o *Daviide b̀an maá lé o Zesee,
 ó o Zesee b̀an maá lé o Obεede,
 ó o Obεede b̀an maá lé o Buaze,
 ó o Buaze b̀an maá lé o Sala,
 ó o Sala b̀an maá lé o Naasõn,
 33 ó o Naasõn b̀an maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu b̀an maá lé o Ademen,
 ó o Ademen b̀an maá lé o Aanii,
 ó o Aanii b̀an maá lé o Hesiron,
 ó o Hesiron b̀an maá lé o Farεesi,
 ó o Farεesi b̀an maá lé o *Zudaa,
 34 ó o Zudaa b̀an maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu b̀an maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki b̀an maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu b̀an maá lé o Teraa,
 ó o Teraa b̀an maá lé o Nahoore,
 35 ó o Nahoore b̀an maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki b̀an maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo b̀an maá lé o Falεki,
 ó o Falεki b̀an maá lé o Ebεere,
 ó o Ebεere b̀an maá lé o Sala,
 36 ó o Sala b̀an maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu b̀an maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade b̀an maá lé o Σεemu,
 ó o Σεemu b̀an maá lé o Nõwee,
 ó o Nõwee b̀an maá lé o Lamεeki,
 37 ó o Lamεeki b̀an maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala b̀an maá lé o Enõki,
 ó o Enõki b̀an maá lé o Yarεede,
 ó o Yarεede b̀an maá lé o Maleleyεele,
 ó o Maleleyεele b̀an maá lé o Kayinaamu,
 38 ó o Kayinaamu b̀an maá lé o Enõsi,
 ó o Enõsi b̀an maá lé o Σεete,
 ó o Σεete b̀an maá lé o Adãma,
 ó o Adãma b̀an maá lé le Dõnbeenì.

4

O Yeesu kúará lénlõ bío
(Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

¹ Le Dõnbeenì Hácírì p̀anká wi o Yeesu wán. O o wáa ló ho Zurudẽn yi lé wà, á le Dõnbeenì Hácírì l`enía wo vannáa le dùure yi. ² A mu yú wizooní b́úará-ṛun ká a *Satãni wee khà a loñ b́in. Hõn wizooní so yi b́úenb́úen ó o yí dú bío huúu. Hã wizooní mu vaa véení, á le h́ini dà a.

³ Bïo ó o Satāni m̄n mu kà, ó o bía n̄n wo yi: «Le huee na kà á fo yí m̄n le? Ká fo lé le Dónbeení Za bïo bon kénkén, à ù bío le le huee na kà yèrè má wé ho dīnló.» ⁴ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Bïo kà lé bïo túara le Dónbeení bióni vūahú yi: «Dīnló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi.»*»

⁵ Būn m̄n ó o Satāni mu fó a yòraráa le búee búii na d̄n wán á yòó dīn ò o zéenia ho tá kāna búenbúen làa wo le cùekúee wán, ⁶ ò o bía n̄n wo yi: «Ì ì na ho pánká foñ á fo ò keñ há nùhú wán, á à na há nàfòró là há semu na wi há yi foñ, lé bïo le Dónbeení n̄n há mi. I dà a na há yia á ì sli vá yi. ⁷ Ká fo tà á lí fárá ù n̄nkópúná wán à ù bùaaní mi, á há bïo ò sī foñ.» ⁸ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Mu túara le Dónbeení bióni vūahú yi: «U Nùhúso Dónbeení lé yia á ù ko à ù bùaaní à mún sá na orén mí dòn yi.»†»

⁹ Būn m̄n ó o Satāni mu pá bīnía fó a vannáa ho Zeruzalēmu, á vaá yòó dīnía wo le *Dónbeení zī-beeni n̄n-tlahú, ò o bía n̄n wo yi: «Ká fo lé le Dónbeení Za bïo bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, ¹⁰ lé bïo mu túara: «Le Dónbeení á a na le n̄i mí wáayi tonkarowà yi le 6a pa ù bïo sese.»

¹¹ A mu mún bīnía túara: «Ba à c̄n fo á lí wíoka à bàrá, bèra a na ù zen̄ yí t̄ii làa huee búii.»‡»

¹² O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Mu mún túara là Dónbeení bióni vūahú yi: «Yí vī vī yí khūaa ù Nùhúso Dónbeení n̄i yi hàrì lòn wizon-kéní.»§»

¹³ Bïo ó o Satāni mu khà a làa bïo búenbúen san ó o wà ò o día a, á pannáa p̄n-veere.

O Yeesu b̄n k̄rú n̄wá p̄ a b̄o

(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)

¹⁴ Bïo á b̄n búenbúen wó khíina, ó o Yeesu wà van ho Kalilee k̄hú ká le Dónbeení Hácírì pánká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu k̄hú lórá búenbúen yi. ¹⁵ O fù wee wé kàrán 6a n̄pua 6a *zúifùwa kàránlò zíní yi. A 6a búenbúen b̄nt̄n fù wee wíoka a yèni.

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

¹⁶ Būn m̄n ó o wà van ho Nazareete, hen na ó o d̄n yi. Ho *Sabaa zoñ ó o van 6a zúifùwa kàránlò zii làa bïo ó o lá wee wé wéráa mu. Bïo ó o le mí ì kàrán le Dónbeení bióni vūahú, ó o líi h̄n̄n yòó dīn, ¹⁷ á 6a lá le *Dónbeení n̄i-cúa f̄ero *Ezayii vūahú n̄n wo yi. O o fó ho bera á fò mín làa bïo kà:

¹⁸ «O Nùhúso Hácírì á wi mi.

Lé bïo ó o léra mi

le ì vaa bío le bín-tente bïo

à na b̄ia lé 6a n̄i-khenia yi.

Le tonkaa mi

le ì bío na 6a kàsósa yi

le 6a à keñ míten,

à ì mún bío na 6a muiiwà yi

le 6a ȳo á à b̄n̄í wé è mi.

A ì na há s̄n̄í-wia

b̄ia 6a wee beé lò yi.

¹⁹ A ì mún bue le lúlúure na ó o Nùhúso s̄amu bïo ò wé yi bïo.»*

* 4:4 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.13 ‡ 4:11 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 § 4:12 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.16 * 4:19 Mi loñ «Dónbeení s̄amu lúlúure» Dónbeení bióni vūahú bioní búii b̄n k̄ará vūahú yi.

²⁰ Bún món ó o bun ho vūahú á khii n̄n ho kàránlò zii ton-sá yi ò o líi kará á wee zéeni há bióní mu júná làa ba. A bía wi le zii yi búenbúen fá mí yío o yi. ²¹ Bío ó o jii zoó wee hen á bio kà lé bio ó o bía n̄n ba yi ho yahó: «Mi yí m̄n le? Le Dónbeení jii-cúa fεero bióní na mi já lé h̄n bio lan wee wé ho zuia.»

²² Bía wee jii há bióní mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon há bio yi. Ba lá yí máa dé le h̄n bín-tentewà so na kà ó o dà wee bio. A ba wee bio mín yi: «Yia kà k̄nání yín̄n̄ o Zozεefu yàrò na wa búenbúen zū lé wón wee bio há bióní mu na kà.» ²³ O o Yeesu bía n̄n ba yi: «Mi t̄tiá sí, mi dà à wà le wáhiire na kà á à na mi: «Tini b̄anso wéé ūten ūten.» Lé bún n̄n á mi yáá pá dà à b̄n̄i i b̄ioráa bio kà á à na mi: «Bio á fo wó ho *Kapεenayuumu yi búenbúen á wa já, á ū b̄en wé mu b̄an síi hen kà m̄n k̄rú lóhó yi le wa mi.» ²⁴ O o Yeesu pá b̄n̄ia bía: «Le í m̄i ho t̄tiá na mia: Le Dónbeení jii-cúa fεero na dà à yí le yèn-tente mín k̄rú lóhó yi, wón mía. ²⁵ Le í m̄i ho t̄tiá poni na mia: Le Dónbeení jii-cúa fεero *Elii páahú, á ho v̄iohó h̄ia d̄in á yí máa tè á d̄on há lúlúio bio t̄in lè mí piina bio h̄z̄in, á le h̄ni ló ho k̄h̄ú búenbúen yi. Bún páahú ká ba mah̄awa mún boo o *Isirayεele n̄ipomu t̄iahú. ²⁶ Ká le Dónbeení mah̄á pá yí tonkaa o Elii ba n̄i-kéní woon c̄n̄, ká yín̄n̄ ho Sid̄on k̄h̄ú lóhó búii na ba le Sareputaa mah̄aa mí d̄on c̄n̄. † ²⁷ Ba búeréwà mún h̄ia boo o Isirayεele n̄ipomu t̄iahú le Dónbeení jii-cúa fεero Elize páahú, à ba n̄i-kéní woon ó o búii s̄anía yí wan ká yín̄n̄ o Siirii n̄i Naaman mí d̄on. ‡»

²⁸ H̄n bióní so bio vaa véeni, à bún à bía wi le zii yi búenbúen h̄in̄n̄ yòó d̄in lé le sí-c̄ilè. ²⁹ Lé bún ba d̄en̄ia w̄iira a wán, á vá lóráa lée liikaa lóráa ho lóhó m̄n̄, á vaá yòora le búee mu na ho lóhó son wán b̄an j̄un-t̄iahú le mí i d̄on wo ò dé ho k̄h̄ú yi. ³⁰ O o d̄ind̄in fó mít̄en ba níni yi á lée wà ò o díá ba.

*O Yeesu wéera ba v̄anv̄drowà
(Maaki 1.21-28)*

³¹ Bún món ó o wà van ho Kalilee lóhó, h̄ia ba le *Kapεenayuumu. Ká ba *zúif̄uwa v̄unlò wizonle na ba le *Sabaa d̄n̄, ò o kàrán ba ba kàránlò zii yi. ³² A bía já a bióní wó coon làa s̄òobéé lé bio ó o bióní p̄anká wi binbirí. ³³ Mu zoó ò o n̄i búii na ó o c̄n̄á wi yi á wi ba kàránlò zii mu yi. A wón zoó bía bio kà p̄n̄p̄n̄: ³⁴ «Éee! Nazareete n̄i Yeesu, lée webio á ū wà b̄ueé cà wa c̄n̄ hen? Fo buara wa yáaró bio yi lée? Ba le í yí zū fo le? Unén lé yia lé le Dónbeení n̄upue na le tonkaa.» ³⁵ O o Yeesu n̄amakaa wo yi: «Wé t̄téé, lé o n̄i mu yi l̄onbio!» O o c̄n̄á mu d̄en̄ia fó a dó ho tá yi ba n̄upua na wi b̄in búenbúen t̄iahú ò o ló a yi ká a mah̄á yí yú a yí b̄oonia yi. ³⁶ A bía kera b̄in na m̄n̄ mu wéró b̄an búenbúen z̄n̄kaa kará concán. Cúa-yen, à ba yèrémáa wee bio mín yi: «P̄t̄i! Dio kà lé le bióní yén síi ká? O n̄upue mu wee na le jii ba c̄n̄áwa yi lè ho p̄anká, à ba máa d̄an kán wo ká ba d̄en̄i wé bio ó o le ba wé.» ³⁷ O o Yeesu yèni d̄en̄ia ló há lórá na b̄amakaa b̄in búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

³⁸ Bío ó o zoó ló ho kàránlò zii, ó o t̄erénna van o Sim̄on zii. O vaa d̄en̄ii à bún ba wee bio làa wo le o Sim̄on b̄an hio h̄aa le t̄en̄i wee z̄éé. A ba flora

† 4:26 Mi loñ Bá-zàwa n̄in-yání vūahú (1 Rois) 17.9 ‡ 4:27 Mi loñ Bá-zàwa cúa-jun n̄i vūahú (2 Rois) 5.1-14

a le o weé wo. ³⁹ O o vaá zon á líí lúnlúrá a jùhú yi ò o bía le le tèní lé o yi, á le dèniá ló. Mí lahó yi ó o hínòn nòn ho ònló 6a yi.

⁴⁰ Bío le wii líí zon, S á bía búenbúen na 6a vánvárowá lè mí síwà wi cón á buan 6a guararáa. O o bò mí níni 6a nì-kéní kéní wán á 6a wán. ⁴¹ Ba nùpua cèrèe na 6a cínáwa wi yi á 6a wee lé yi ká 6a a bío pónpón: «Ūnén lé yía lé le Dónbeení Za.» Ká a Yeesu wón màhá wee zá làa ba le 6a yí bío. Lé bío 6arén mí bæere yáá zū mu le o lé *Yia le Dónbeení mòn léra.

*O Yeesu wee bue le Dónbeení bìn-tente
(Maaki 1.35-39)*

⁴² Bún bân tá lée tòn yìnbii bùiríi, ó o Yeesu hínòn khèra ló van le lùe búí na a nùpue mía yi, á vaá kará mí dòn. Bío 6a nùpua sína yí mòn wo, á 6a wee cànka a. Bío 6a vaá yú a, á 6a wáa yí wi á 6a bíní díá ò o khèn làa ba. ⁴³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ó, o! I mún ko á ï va há lórá na ká yi á vaa bue le *Dónbeení b'éni bìn-tente bín, lé bío á bún lé bío le Dónbeení tonkaa mi bío yi.» ⁴⁴ O o hínòn wà, á vaá wee bue le bìn-tente 6a *zúífùwa kàránló zíní yi ho *Zudee kòhú yi.

5

*O Yeesu von mí nín-yáni nì-keninia
(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)*

¹ Wizonle búí ká a Yeesu wi ho Zenεzarεεte* vū-beení jii á 6a zāamāa kīniá yi wee jàa mín, lé bío 6a wi 6a jí le Dónbeení bíoni, ó o mòn há wanna bío jùn ká há ònló mín nísáa mu jumu jii. ² Ba ce-pawá na zon há guararáa búenbúen ló lée ònló wee seε mí zúánwá. ³ Há wanna mu bân dà-kéní lé o Simòn te ho, á hón lé hía ó o Yeesu fióra zon, ò o bía nòn wo yi le o jàa zo mu jumu yi cínú, bún món ó o líí kará ò o wee kàrán 6a zāamāa na ònló bín.

⁴ Páahú na ó o bía wó yi, ó o khii wee bío là a Simòn: «Wáa vá zo mu jumu na boo yi, á ūnén lè mí ninzàwa na páaniá wee sá à yénní mí zúánwá kúee mu jumu yi à mí wíika 6a cewá.» ⁵ O o Simòn bía làa wo: «Éee! Ūnén! Loñ! Wa púia mu jumu yi cāana à wa yí fò hāri ceza. Eε ká ū bíoni jii wán, á ï yénní há á à kúee.» ⁶ A 6a yénníá há kúaa mu jumu yi á há líí vūn 6a cewá cèrèe, lée cínú ká há zúánwá hūni lá à fáa. ⁷ A 6a von mí ninzàwa ce-pawá na wi ho won-veere yi le 6a buée séení mí. A bán guara buée séeníá 6a á há wanna mí bío jùn sú lè 6a cewá fúaa há wi há líí lí mu jumu yi.

⁸ Bío ó o Simòn Piere mòn mu ká síi, ó o líí búrá a Yeesu tá ò o bía nòn wo yi: «Búí! Nùhúso, ï yáá bènònló lá yí ko á ï sùará foñ lé bío á ï lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simòn wee bío ká síi lé bío 6a ce-kuii na 6a vūn ká bío záníá wo dàkhína, orén làa bía páaniá wi ho woohú yi làa wo. ¹⁰ Hāri o Zebedee nūwā Zaaki làa Zān na mún lé 6a ce-pawá, bán mún zāna lè 6a bío síi. O o Yeesu bía nòn o Simòn mu yi: «Áyi! Yí zón dèε woon. Lii híní. A lá ho zuia jii wán, á 6a nùpua lé bía fo wé è yí á à 6ua à buennáa ï cón.» ¹¹ Bún món á 6a vá mí wanna buée ònló mu jumu jii, á 6a kúará mí bío búenbúen bín, á 6a bò là a Yeesu wà.

*O Yeesu wéera a bùeré nīi
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)*

§ 4:40 Mi loñ Maaki vūahú 1.32 * 5:1 Ho Zenεzarεεte vū-beení yèni, ho Kalilee vū-beení lè ho Tiberiade vū-beení búenbúen lé ho vūhú dà-kéní 6a wee ve ká.

¹² Wizonle búí ká a Yeesu wi ho lóhó búí yi, ó o fò mín là a *òuéré nni búí. Bío ó o m̀n o Yeesu ó o d̀enía líí búrá à yahó á buure bó ho tá yi. O o fiara a yi ká: «Núhúso! Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ¹³ O o Yeesu líí bò mi ní o wán ò o bía ǹn wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o nni d̀enía wan. ¹⁴ B́n m̀n ó o Yeesu henía bío ká làa sòobéé ǹn wo yi: «Bío wo foñ á ù yi bío le ǹpue jí. Ká ù màhã vaa zéeni ùten lè le *Dónbeení yankaro. A ù mún wé mu hãmu bío na ó o *M̀yíize bò le 6a wé wé mu dãní yi à 6a búenbúen zún ká ù wan bío bon.»

¹⁵ Ká b́n yí hò bío 6a wíokaa wee bío o Yeesu bío hã lùà búenbúen yi. A 6a ǹpua c̀èèe wee v́ kúee mín wán à jínáa o bioní à mún 6ua mí v́nvárowà lè mí síwà à buennáa ó c̀n le o wéé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón màhã wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùe búí na wan búirín yi ká a b́n búen.

*O Yeesu wéera a mùamúa
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)*

¹⁷ Wizonle búí ò o Yeesu wee kàrán 6a ǹpua. Mu ǹnzoñ ká 6a *Farizéwa lè ho *làndá bío zéenílowa wi b́n á kará bó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá c̀èèe yi. Ba búí yáá pá ló ho Zeruzalému lóhó yi. O Núhúso Dónbeení pánká na wi o Yeesu yi lè hã ǹn ó o wee wééráa 6a v́nvárowà. ¹⁸ Yio 6uee tí, à ǹpua búí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí dãmu d̀e wán. Bío 6a 6ueé dãn á 6a wi 6a zo le zii yi làa wó à zoó bàrá a Yeesu yahó. ¹⁹ A 6a wó fúuu san lé bío 6a ǹpua boo dà. A 6a díá 6a yòora làa wó le zii mu lòho, á yòó kara ho s̀n-kéní à 6a can hã h́ni o mùamúa mu dãmu d̀e yi á liinía làa wó líí bàrá a Yeesu yahó bía wi b́n búenbúen t̀ahú. ²⁰ Bío ó o Yeesu m̀n bío 6a dóráa mí sía wo yi, ó o bía ǹn o mùamúa yi: «Wàn b́nlo, ù bè-kora séra díá.»

²¹ Bío ó o bía b́n ká á ho làndá bío zéenílowa lè 6a Farizéwa á wee bío mí yiwa: «O ǹpue mu lée wée á wee màní míten lè le Dónbeení ká síi? Lé wée dà a s̀n mu bè-kora á à díá ká yínón le Dónbeení mí dòn.» ²² Ká a Yeesu màhã zúna 6a yilera ó o bía ǹn 6a yi: «Lée webio ǹn á hã yilera na ká síi wiráa mia? ²³ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díá lée táá lé à bío le o h́ni varáka? ²⁴ Ká í màhã wi á mi zún le o *Ǹpue Za yú ho pánká ho tá wán à s̀nnáa mu bè-kora díá.» O o wáa bía bío ká ǹn o mùamúa yi: «Le í bío mu na foñ, lii h́ní, lá ù dãmu d̀e á ù khí6o.» ²⁵ O o nni mu d̀enía h́n ǹn yòó d́n b́n wán 6a búenbúen yio yi á líí lá mí dãmu d̀e ò o wee búaaní le Dónbeení ká a wá ǹn mí zii. ²⁶ A 6a búenbúen wó coon mu bío yi. A 6a zána à 6a pá wee khòoní le Dónbeení ká síi: «Wa 6ènt́n m̀n yéréké bè-bárakáwá zuia.»

*O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)*

²⁷ B́n m̀n ó o Yeesu ló lée wà. O vaá wee khíí ó o m̀n o lànpo fé búí na 6a le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. O o bía ǹn wo yi: «H́ní bè mi.» ²⁸ O o Levii d̀enía h́n ǹn díá mí tonló lè mí bío búenbúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho d́nló o Yeesu bío yi, ò o von wo mí zii. O mún von 6a ǹpua búí 6a 6ueé páanía kará wee dí. Ba c̀èèe lé 6a ninzàwa *lànpo féwá. ³⁰ A bío 6a Farizéwa lè ho làndá bío zéenílowa na bío sã 6a yi m̀n mu á 6a wee khíí mí kíó yi. A 6a t̀ara a Yeesu ǹ-kenínia yi: «Lée webio ǹn á mí pá tà wee dí ká mi ì ju lè 6a lànpo féwá lè 6a ǹ-koora na ká?»

³¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Héyíi! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tɔni 6anso dání le? Bùeé, 6a vánvárowà lé bía wee wé cà a dání. ³² Inén yí 6uara bía wee leéka le mí térénna bío yi dé. Bía zù le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bía á ì 6uara bío yi, bèra a na à 6a kí mu bè-kora wéro yi.»

O Yeesu bía le jii líró bío

(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)

³³ Bún mɔn á 6a nùpua búí tùara a Yeesu yi: «O Zán nǐ-kenínia wee wé lí mí jini à mún wé mí fioró, á 6a Farizíewa nǐ-kenínia mún wee wé ká síi. A únén nùpua bán 6èn wee dí ká 6a a ju lée webio?» ³⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mí yí mɔn le: Páahú na 6a nùpua wi mu yaamu sánú díró yi là a há-fla bán báa á 6a so dá à bío le 6a lí mí jini le? ³⁵ Ho páahú búí kúíi dá ó o há-fla bán báa 6a a lén 6a tɔahú, bún ká 6a màhá wé è lí mí jini.»

³⁶ O o mún bínía wà le wáhiire na ká nɔn 6a yi: «Nùpue na a lá mí báká finle á à kúii bío búí á à la lè mí báká kɔnle na lèra wón mía. Lé bío ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. A bío lan mín yi mún máa wíi mín. ³⁷ Làa bún síi, nùpue máa kúee *dívén fla sǔmàni-káa yi. Lé bío ká a kúaa ho bín ká ho hía wee za, á há à nàma, á ho dívén á à kúia, á há sǔmàniwa mún n yáa. ³⁸ Ho dívén fla ko ho kúee há sǔmàni-fla yi. ³⁹ A nùpue mún máa día dívén káa ká a máa ju dívén fla. Lé bío á 6a wee bío le ho dívén káa lé hía sí.»

6

O Yeesu zéenia ho Sabaa bío le 6a nùpua

(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa há mana búí yi ho *vǔríló wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o nǐ-kenínia wee báará zoo khé ho dínló lée pùkà là. ² A 6a *Farizíewa búí mɔn mu á 6a wee bío làa ba: «Lée webio nɔn mí wee wéráa bío ká? Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bíó ó o *Daviide yánkaa wó ká arén lè mí nùpua á le hini dà á mí dín yí kàrána yí mɔn le? ⁴ Orén mɔn zon le Dónbeení zii á zoó lá le Dónbeení hámu búuru á là, ó o 6uan ho búí lée nɔn bía làa wó bò mín yi. Ká a juñ lá yí ko ò o wé mu, lé bío le *Dónbeení yankarowà mí dòn lé bán wee wé là ho.» ⁵ O o tɔn pá bínía bía nɔn 6a yi: «O *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bío wi nii yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zoñ ó o Yeesu van ho kàránló zii yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua. Mu zoñ à nii búí wi bín á nín-tiáni bàhó húrun. ⁷ A ho *làndá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa bò mí yio o Yeesu wán le mí ì loí ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zoñ, lé bún 6a à dín wán á à yiráa wo ò kooní yi. ⁸ O o Yeesu zúna 6a yilera ò o pá bía nɔn o nii na bàhó húrun yi: «Lii hini vá 6ueé lée dín hen ká 6a nùpua yahó le 6a mi fo.» O o nii líí hɔn á vá 6ueé lée dín. ⁹ O o Yeesu bía làa ba: «Le 1 tuta mia làa bío búí: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tèntè lée, táá lée bè-kohó? Lé ho káni a nùpue lée, táá lé ho 6ue o?» ¹⁰ O o Yeesu lora 6a búenbúen yi kúíi fò ò o bía nɔn o nii yi: «Hóní ù bàhó.» O o nii hónía ho á ho dènia wan. ¹¹ A ho làndá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa sía cã mu yi làa sòobéé, á 6a wee wáani mín yi: «Lée webio á wa yáa à wé á à yiráa wo ò fi nii yi coon?»

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru jun

(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búí ó o Yeesu hínàn le mí yòó wé mí fióró le búee wán, ó o yòó fióra le Dónbeení yi bín fúuu cáana. ¹³ Bío ho tá t̄n, ó o von mí n̄i-kenínia kúaa mín wán, á hueekaa 6a píru j̄un 6a t̄ahú á có yèni làa tonkarowà. H̄ia kà lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Simòn na ó o có yèni làa Piere,
o Andere na lé o Simòn mu bàn za,
o Zaaki là a Z̄an, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,
o Simòn na lé 6a Zelootewa* kuure n̄upua n̄i-kéní,

¹⁶ o Zaaki za Zudaa,
là a Zudaa Isikariote na khii dé o Yeesu o zúkúsa níi yi.

*O Yeesu kàrdanna 6a n̄upua á wéera 6a búí
(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)*

¹⁷ Bún m̄ón, ó o Yeesu b̄inía bò lè mí n̄i-kenínia lion ho tá p̄èrú yi hen na ó o m̄ón-bèwa c̄èr̄èe đ̄in yi. 'Ba minka z̄amáa mún wi b̄in. 'Ba ló 6a *zúifùwa k̄oh̄ú kùaràa búenb̄úen yi, ho Zeruzal̄emu lóhó, lè ho Tiire lè ho Sid̄on lórà na wi mu yámú j̄umu j̄ii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenb̄úen wà búee jí a Yeesu c̄ón á mún ñ cànka ò o wéé 6a véena. B̄ia 6a c̄ináwa wee beé lò wee yí m̄iten. ¹⁹ Ba n̄upua búenb̄úen wee cànka à 6a yí o túii yi, lè b̄io le Dónbeení p̄anká na wi o yi á wee lé lée wéé 6a n̄upua búenb̄úen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ O o Yeesu wáa yòó lora mí n̄i-kenínia yi ò o b̄ia:

«Minén na lé 6a n̄i-khenia, mi j̄úná s̄í,
lé b̄io le Dónbeení b̄éen̄í á mi níni wi yi!

²¹ Minén na le h̄ini wee búe ho zuia, mi j̄úná s̄í,
lé b̄io á b̄io mi wee ca á mi ì yí á mu j̄ii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi j̄úná s̄í
lé b̄io mi khii đ̄i h̄a kons̄iní!

²² «Ká 6a n̄upua khii j̄ina mia, á p̄á mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *N̄upue Za b̄io yi, se mi j̄úná s̄í. ²³ Mi z̄amaka à wé coronka lé b̄io le Dónbeení b̄iá beení pan mia ho wáayi mu b̄io yi. Mu bon, lé kà síi á 6ar̄én bàn 6úaaawa mún yánkaa beéraràa le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà lò.

²⁴ Èe ká minén n̄àf̄oró b̄ansowà á ho yéréké khii sá yi,
lé b̄io á mu b̄io búenb̄úen mí yú vó,

á b̄io máa b̄iní máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee đ̄i b̄iubaa ho zuia á ho yéréké khii sá yi,
lé b̄io á b̄io c̄èr̄èe h̄ini khii t̄è mia.

Minén na wee đ̄i h̄a kons̄iní ho zuia á ho yéréké khii sá yi,
lé b̄io mí b̄io khii wé ho yahó s̄eró lè le wéé.

²⁶ Minén na 6a n̄upua wee wíoka yèni á ho yéréké khii sá yi,

lé b̄io á lé kà síi á bàn 6úaaawa mún yánkaa wó làa b̄ia f̄ù le mí lé le Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà ká mu j̄on̄ yí bon.

*Wa ko wa wé wé mu bè-tentewà làa b̄ia yi wa w̄en
(Matiye 5.38-48)*

²⁷ «Àwa, minén na wáa đ̄in wee jí ñ c̄ón búenb̄úen lé minén á ì wee b̄io b̄io kà a na yi:

Mi waí mi zúkúsa.

B̄ia j̄ina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

* 6:15 Mi loñ Matiye v̄uah̄t̄ 10.4

28 Bĩa wee dánkání mia
à mi wé dúbua yi.

Bĩa wee yáa mi yèni
à mi wé fio na yi.

29 Hàrí ká a 6úi dó ù sáahó yi,
à ù yèrè má hĩa so dá a yi.

Ká a 6úi fó ù kán6un,
à ù mún díá le o fé ù báká.

30 Yia flora bio ù cón,
ù na mu wo yi.

Yia lá ù bïo,
à ù díá le o 6ua.

31 Bïo mi wi à 6a nĩ-vio wé na mia,
à mi wé mu 6àn síi à na 6a yi.

32 Ká bĩa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí bïo mu mòn le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wa bĩa wa 6a. 33 Ká bĩa wee wé mu bè-tentewà na mia lé bán mí dòn mi wee wé mu 6àn síi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí bïo mu mòn le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee wé bïn. 34 Ká bĩa khíi dàñ mu á à wí mia, lé bán mí dòn á mi wee ke lè mí bïo, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí bïo mu mòn le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee ke mún biowa làa mún làa bïn síi à paráa mu khíi wíló. 35 É ká minén yí wé bïn. Mi wañ mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na 6a yi. Ká nùpue kon ù bïo, ù yí dé ù síi mu khíi bíní wíló yi. Lé bïn ñ na ká mi ì wé le Dónbeenĩ na wi mu bïo 6úen6úen jùhũ wán zàwa, lé bïo á 6a bè-yízúñlowà lè 6a nĩ-sùmáa á le wee wé mu bè-tentewà na yi. 36 Mi zúrĩ le hii wéró làa bïo á mìn Maá Dónbeenĩ zúnáa le hii wéró bïo síi.

Mi wé yí cítí nùpue
(Matiye 7.1-5)

37 «Mi wé yí cítí nùpue, á le Dónbeenĩ mún máa cítí mia. Mi yí síiní nùpue jùhũ, á le Dónbeenĩ mún máa síiní mí júná. Mi wé sèn díá na mìn yi, á le Dónbeenĩ mún wé è sèn ñ díá á à na mia. 38 Mi wé hã mu bïo, á le Dónbeenĩ mún wé è hã mia. Mu bïo na le Dónbeenĩ á à hã làa mia á à wé bïo na à kúee mí dèe yi á à didĩi fúaa ká mu sú cáa púuu. Lé bïo le wíló dèe na mi wee mònzá lè mu bïo, lé dén 6àn síi á le Dónbeenĩ á à mònzá lè mí bïo á à na mia.»

39 O bíní wà le wáhiire na kà: «Muii so dà a tè mí ninza muui bñini wán le? Bùeé. Lé bïo ká 6a vaá dñn ho kñhũ á 6a mí nùwá jùn á à páanĩ ì zo ho. 40 Nĩ-kenĩni na po yia wee kenĩ a wón mia. Nùpue léee nùpue na kenĩa dñn ó o dà à wé làa yia kenĩa wo bïo síi. 41 Léee webio nñn á le zóore na wi ù yère yi á fo yí zũ bïo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi á fo mähã mñn wee zéeni? 42 Fo dà a wé kaka à bío le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèe na wi o yère yi, ká le zóore na wi ùnén yère yi á fo yí zũ bïo le? Yí mñn ütén na le! Le zóore na wi á ù yère yi lé díó á ù ko à ù lén vé, á ù yío mähã à mi wérewéré á à dàñ ñ lénnáa le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi.

Le vñdèe lè mi bia wáhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)

43 «Vñdèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vñdèe na yí se mún máa wé ha bia na se. 44 Mu bon, le vñdèe bia lé hñn 6a wee wé bè yi à zúrĩnáa le síi. Lunkúnsòró máa wé fáa 6ódióhó wán. A jia mún máa wé khé kíkahó wán. 45 O nùpue na se wón wee wé bío hã bín-tentewà lè bïo á bïo wi o

sii yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã bín-kora, lé bío á bío wi o sii yi yí se. O nùpue bío na wi o sii yi, lé bũn wee wé lé là a jii.

Hã zĩnĩ bío jũn wãhiire
(Matiye 7.24-27)

⁴⁶ «Mi wee ve mi le ‹Núhũso! Núhũso!› à mi màhã yí máa wé bío á ĩ wee bío na mia á mu jũhũ so wi le? ⁴⁷ Mi ãn le ĩ zéeni a nùpue na wee buen ĩ cõn, à jí ĩ bíonĩ, à mún bè hã yi bío ó o bío òonnáa mín làa mia. ⁴⁸ O bío òonmín làa nùpue búu na le mí ĩ so mí zii ó o náana ho tá á líi óó le huee yi a màhã bò yi fáraráa le jũhũ. Hã vi-beera t̄eró p̄ahũ á mu jũn-beeni òueé ðekio le à le pá ãn. Le yí tò lé bío le jũhũ fárá se. ⁴⁹ E ká yia wee jí ĩ bíonĩ ò o yí máa bè hã yi, wón òanso bío òonmín làa nùpue búu na fárá mí zii jũhũ ho tá kãamáa yi á son. Bío ho vi-beeni tò á mu jũn-beeni òuara òueé óó le yi, à le ðeñia tò pùpè.»

7

Ba dásiwá jũhũso ton-sá weéró bío
(Matiye 8.5-13; Zãn 4.46-54)

¹ Bío ó o Yeesu bía hõn bíonĩ so búenbúen á n̄n òa zãamáa yi vó, ó o wà van ho *Kap̄eyuumu. ² Mu p̄ahũ ká ho *Oroomu dásiwá jũhũso búu wi b̄n á ton-sá n̄-kení na ó o òent̄n wa làa sòob̄e á lò yí here día mu húmú jii wán. ³ Bío òa dásiwá jũhũso mu j̄á a Yeesu bío, ó o tonkaa òa *zũífũwa n̄-kãa nũwã ȳen búu le òa vaa fio wo le o òuee weé mí ton-sá. ⁴ A bán wà van o Yeesu cõn á vaá wee ònòóni a ká òa à bío làa wo: «O ñi mu na tonkaa w̄en òent̄n ko le ù séeni, ⁵ lé bío ó o wa wa ñipomu. Or̄en lé yia léra mí ñi yi á séniã w̄en á sonnãa wa kãránlò zii.» ⁶ O o Yeesu ðeñia òò làa ba á òa wà. Bío òa vaá sũarãa o ñi mu zii à b̄n ò o t̄n tonkaa mín b̄nlowà le òa léé bío na a yi: «Núhũso, yí seé üt̄en ĩ bío yi. Ú buenlò ĩ zii yi léé bío na á ĩ yí korãa. ⁷ Lé b̄n bío yi á ĩ yí henianãa ĩ sii á yí òuara ù cõn ĩten. Na le jii á ĩ ton-sá pa à wa. ⁸ In̄en ĩ beere jũnása wi á ĩ wee bè bíonĩ yi. A in̄en mún wi òa búu jũhũ wán, á bán mún wee jí ĩ cõn. I le yia va hen à wón wa b̄n, ĩ le o búu buen ò o ðeñi buen. I le ĩ ton-sá wé bío na, ò o ðeñi wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bío ó o Yeesu j̄á hõn bíonĩ so, ó o wó coon o ñi mu bío yi, ó o yèrẽmãa khii bía le òa zãamáa na òò a yi: «Le ĩ bío na mia: O *Isiraȳele ñipomu búenbúen yi á ĩ ãn yí fò mín làa nùpue na siid̄eró m̄i yú yia kã yi.» ¹⁰ A òa dásiwá jũhũso òan b̄nlowà b̄niã khíõn á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu v̄eñia o Nap̄e mahã za

¹¹ B̄n m̄n ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búu na òa le Nap̄e. O o ñi-keniã le òa zãamá-kúii òò làa wo. ¹² Bío ó o vaá ð̄n ho lóhó jii, ó o fò mín làa nùpua búu à òa òuan mí ñi-hío wà vaá nũ. Yia húrun léé mahãa búu te mí za keni. Ho lóhó nùpua c̄er̄e ló á òò là a hãa mu. ¹³ Bío ó o Núhũso m̄n o hãa mu ó o màkãri òuan wo yi. O o bía làa wo: «Hãa mu, yí yãa ù yilera.» ¹⁴ O o wà vaá óó òa yi á lá mí ñi òò le khãare wán á òa òuan o ñi-hío ãn. O o Yeesu bía: «Yãrõnza, líi h̄ni, lé mi bía mu.» ¹⁵ O o ðeñia líi h̄n̄n yòó karã wee bío. O o Yeesu hõniã wo yòó ðò òan nu ñi yi. ¹⁶ A òa wi b̄n búenbúen zãna á òa wee khõni le Dõnbeeni kã sii: «Yia kã màhã lé le *Dõnbeeni j̄i-cúa f̄ero binbiri á wa yú. Le Dõnbeeni

ló guara á wà buée fení mí n̄pomu.»¹⁷ O Yeesu bío na ó o wó kà d̄ɛn̄ia ná 6a *zuífùwa k̄sh̄ú búenbúen yi á dà kh̄ii zon h̄ia làa ba 6ó mín yi mún.

*O Yeesu zéenia mí buenló n̄h̄ú n̄n o Zán Batiisi yi
(Matiye 11.2-6)*

¹⁸ O Zán Batiisi n̄i-ken̄inia vaá bía bío wó búenbúen á n̄n wo yi. B̄n m̄n ó o von 6a n̄w̄a jun búii 6a t̄lah̄ú¹⁹ á tonkaa le 6a vaa túa o Yeesu yi: «Ūnén lé yia á wa ná bío le fo ko ū búen lée, tàá wa pá ko à wa l̄on̄i n̄i-veere?»²⁰ A bán wà vaá yú a Yeesu á bía n̄n wo yi: «O Zán Batiisi tonkaa w̄en ū c̄s̄n le wa buee túa foñ le lé fo lé yia ko ū búen lée, tàá wa pa n̄i-veere?»²¹ A mu w̄aa wó se à 6a buée d̄s̄n ò o lan wee w̄éé 6a n̄pua c̄ɛɛ na mu w̄amú lè mí síw̄a tò. O mún wee ná 6a c̄n̄awa lén b̄ia 6a wi yi, á mún wee h̄en 6a muiiw̄a yio à h̄a mi w̄eréw̄é. ²² B̄n w̄eró m̄n, ó o màh̄a ȳerem̄aa wee bío là a Zán tonkarow̄a: «Mi lén vaa zéeni bío mí m̄n làa bío mí ná à na a Zán yi: Lé 6a muiiw̄a yio wee mi, á 6a mùam̄aw̄a h̄in̄n wee varáka, 6a búerew̄a wan, 6a bekew̄a jik̄s̄nna wee jí mu bío, 6a n̄i-h̄ia wee v̄eé, á le b̄in-tente wee bue na 6a n̄i-khenia yi.*²³ Yia yí pá í bío ká a tà mu yi se wón b̄anso n̄h̄ú sí.»

*O Yeesu wee bío o Zán Batiisi bío
(Matiye 11.7-11)*

²⁴ Bío ó o Zán tonkarow̄a b̄inia wà, ó o Yeesu w̄aa wee bío o Zán mu bío lè 6a z̄am̄aa kà síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee h̄éé v̄inv̄a lée? B̄ueé. ²⁵ A lée webio mi vaá lora? Lée n̄pue búii na s̄ia h̄onb̄on̄n le? H̄s̄n sí-seni b̄ansow̄a so lé 6a p̄am̄a-beera z̄in̄i á 6a wi yi. ²⁶ A lé o yén mi van bío yi? Lé le *Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ɛro lée? Ká mu lé wón se mi t̄úia sí. O yáá pá po wón, le í bío mu na mia. ²⁷ Orén lé yia le Dónbeen̄i f̄era bía bío mí v̄onna yi: «Í tonka í tonkaro o ò dí ū yahó á buée w̄ioka ū w̄sh̄ú.»†²⁸ Le í bío mu na mia: 'Ba n̄pua na ho d̄im̄iná yi búenbúen á yia n̄h̄ú wi po a Zán wón mia. Éé ká le *Dónbeen̄i b̄éni z̄awa m̄n-dí màh̄á pá po a.

(Matiye 11.16-19)

²⁹ «Ba n̄pua búenbúen, h̄ari ho *l̄anpó féwá á h̄ia wee buee jí a Zán c̄s̄n. A 6a tà z̄úina le le Dónbeen̄i bío bon á 6a wee búen o c̄s̄n ò o b̄átizé 6a. ³⁰ Ká 6a *Fariz̄iɛwa lè ho *l̄andá bío zéeni lowa bán yí tà bío le Dónbeen̄i le mí ì wé è na 6a yi, á 6a b̄èn mún pá à Zán *b̄átéem̄u bío.»³¹ O o Yeesu b̄inia bía: «Ho zuia n̄pua na kà á ì dà à t̄éé le 6a yén? Lé 6a yén á 6a bío 6onnáa mín? ³² Ba ka lè 6a háyúw̄a na lée kará 6a n̄pua f̄em̄inló lahó yi, á wee háaní na mí n̄inz̄awa na zoó le 6onfónii yi kà:

Wa búaa h̄a s̄ia san,

à mi le mi máa lée yo.

Wa bó le ȳeni,

á mi le mi máa wá.

³³ Bío ó o Zán Batiisi guara á yí máa dí d̄in-poni, á mún yí máa n̄u *d̄iv̄én, á mi le o c̄n̄a wi o yi. ³⁴ A bío ó o *N̄pue Za b̄èn guara wee dí, á mún wee n̄u ho d̄iv̄én á mi mún yí tà b̄n̄, à mi wee bío bío kà: «Mi loñ! O n̄i na ká yí máa wé bío búii ká mu ȳin̄n̄ d̄inló díró làa ná-n̄unló. O lé 6a *l̄anpó féwá lè 6a bè-kora w̄erow̄a b̄an b̄ónlo.»³⁵ Éé ká b̄ia búenbúen na mu bè-z̄úmin̄i wi yi bío bon, bán wé è wé mu bè-z̄úmin̄i mu b̄an w̄ará.»

* 7:22 Mi loñ Ezayii v̄uah̄ú 35.5; 61.1 † 7:27 Mi loñ Malasii v̄uah̄ú 3.1

O bá-fé na bè-kora séra díá bíó
(Matiye 26.1-13; Zán 12.1-8)

³⁶ Wizonle búí ó o Farizíe búí yon o Yeesu le o buee dí mí zii. O o Yeesu van á 6a vaá khónkaa dūmaka† wee dí. ³⁷ Hón pāahū so yi ò o hāa búí na á ho lóhó núpua búenbúen zū bá-fénló bíó á jíá bíó ó o Yeesu wi o nni mu zii, ó o buan mí dèe búí na yáwá here na sú lè ho jiló na sámu sí á buararáa bñn. ³⁸ Bíó ó o bueeé zon, ó o bánbáa khii hùerá a Yeesu món ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. O o jún-vāní lé dío ó o wee bñní sùuka làa hā, bñn món ó o wee bñní yēe hā ká a kúee ho jiló mu hā wán.

³⁹ A bíó ó o Farizíe na ó o wi zii á món mu, ó o wee bíó mi yi: «Yia kà cén lá léé Dónbeení ji-cúa fεero kénkén, ó o lá a zūn o hāa mu na wee lanláka a zení léenii, là a bè-wénia.» ⁴⁰ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Simòn, í í bíó bíó búí á à na foñ.» O o Simòn le: «Núhúso, bíó.»

⁴¹ O o bíá làa wo: «Núpua nùwā jùn hía kon nàfòró bānsò búí wáří. O nñ-kéní léé wén-hāani khíá-hònú, ò o nñ-kéní na so léé wén-hāani búará-jùn làa píru. ⁴² Bíó á yia 6a kon le cón zū à 6a yí dà le máa wí, ó o bó 6a mí nùwā jùn kení. Awa! Ba nùwā jùn mu tñahú, á ù wee leéka le lé o yén n wari o nni mu á à porí mí ninza.» ⁴³ O o Simòn bíá: «Í wee leéka le lé yia ó o díá le kee na búaa nòn yi.» O o Yeesu le: «Ū bíó bon, fo mà ho tñiá.»

⁴⁴ O o yèrémáa khii sánsáa o hāa mu ò o wee bíó là a Simòn: «Fo yí món le: í bueeé zon hen coon à ù yí le 6a bua mu jumu buee sεε le í zení, ò o hāa na kà wón wá siinia hā á bñnía sùukaa lè mí jún-vāní. ⁴⁵ Bíó á í bueeé dñn ū zii, á ù yí hñnón yí wñira mi á yí yēera nii, ò orén lè mí buee zoró hen á í zení lé hón ó o wñira lè ho yēeró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa jiló í jùhú wán á yí dórāa ho cùkú mi, ò orén wón lé ho jiló na sámu sí ó o kúaa í zení wán. § ⁴⁷ Lé bñn nòn à í í bíó mu á à na foñ: Bíó ó o hāa mu 6a séra bè-kora cèrèe díá lé bñn nòn ó o waminí wárá boorāa. Eε ká yia bè-kora na séra díá ka cñinú, wón waminí wárá na o ò zéeni à bèn n keri cñinú.»

⁴⁸ Bñn món ó o Yeesu bíá nòn o hāa yi: «Ū bè-kora séra díá.» ⁴⁹ A bíá làa wo páania wee dí wee bíó mí yiwa: «O núpue mu léé wée á wee hení mí síi à bíó le mu bè-kora séra díá?» ⁵⁰ O o Yeesu bíá nòn o hāa yi: «Fo wāa yú ho héerà, hñí lén, ū siidéro mi á fenía fo.»

8

Ba hāawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Bñn món ó o Yeesu hñnón tò hā ló-beera lè hā ló-zāwa yi á wee bue le *Dónbeení béeni bñn-tente. Bíá bò làa wó lé o nñ-keninia píru jùn, ² lè 6a hāawa nùwā yēn búí, bíá ó o jòn 6a cñáwa léra yi á mún wεéra véena. Ba lé o Mari na 6a wee ve làa Makadala* Mari, yia ó o jòn 6a cñáwa búaa hējùn léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Herodee bàrá mí zii tonni jùhú wán bān hāa Zaana, là a Suzaana. Hāawa cèrèe mún hía wi bñn á séenia bārén á fù wee wé lén mí nii bíó à séeni là a Yeesu lè mí nñ-keninia.

O Yeesu wà o díró wāhiire á bñnta zéenia kuará
(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

† 7:36 O Yeesu pāahú ká 6a zúifūwa le mí ì dí, á 6a khón daráka kñn ho dñnló yi díráa. § 7:46 Le nii yēeró, hā zení sεeró lè ho jiló kúeeró ho jùhú wán, bñn búenbúen lé bíó á 6a zúifūwa fù wee wé á dérāa ho cùkú mí nñ-hāni yi. * 8:2 Makadala: Lé ho lóhó búí na wi ho Kalilee vū-beeni jii lè le wii téenii.

⁴ Ba nùpua hía wee léka há lórá yi buen o Yeesu cón. Bío 6a kínia wo yi boo, ó o wà le wàhiire na kà nòn 6a yi: ⁵ «Nii búí hía ló van mí mōhū yi, á wà vaá dé mí bè-dà. Bío ó o vaá wee dé mu á mu búí lée lion ho wōhū wán, á 6a wā-bēwa yonkaa, á mu búí á 6a jínzàwa 6èn sèekaa vā. ⁶ Mu búí lion há huua yi hen na le tñí yí boo yi, á mu ló ká mu dèenía bínía hon, lé bío á ho hínló mía bín. ⁷ Mu búí bñn lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló á yòó zon mín yi làa há, á hñn pà mu. ⁸ Mu búí bñn lion ho tá na se yi, á mu ló á yòó dñn á han mí bia, á há lè mí dà-kéní kéní á yú há bia khímàni khímàni.» Bñn món ó o pá bínía bía bío kà nòn 6a yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bía sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

⁹ O o Yeesu ní-kenínia tùara a yi: «Le wàhiire mu kúará lé mu yén?» ¹⁰ O o bía nòn 6a yi: «Le Dónbeení béeni bío na ó o nùpue yí zū kúará á le wee zéeni à ceé na minén mí dòn yi. Ká 6a nùpua na ká wee jí mu lòn wàhio káamáa, lé bñn nòn á 6a lé 6a nùpua na yío wi ká há yí máa mi, á mún wee jí mu bío ká 6a yí máa zūn mu kúará.†

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wàhiire mu kúará lé bío ká: Mu bè-dà lé le Dónbeení bióní. ¹² Bío lion ho wōhū wán lé 6a nùpua na ká 6a jà le Dónbeení bióní à 6a máa yí tà le yi, ká a *Satāni dèeni bánbá 6uee lén le 6a yiwa yi, à mún ti 6a káníló wōhū. ¹³ Bío lion há huua na le tñí yí boo yi lé 6a nùpua na ká 6a jà le Dónbeení bióní à 6a tà le yi, à zāmaka le bío yi, ká ho kúará lénló yú 6a pāahū na yi, à 6a dèeni lé lè mí món, lé bío á le bióní mu yí wiira 6a sese. ¹⁴ Bío lion há kíkara yi lé bia wee jí le Dónbeení bióní ká 6a jún-sèró, lè ho dímjá nàfóró, lè ho 6àn símu á wee hè le à le máa dàñ ha há bia na dñn. ¹⁵ Bío 6èn lion ho tá na se yi lé bía wee jí le Dónbeení bióní à 6ua le lè le sñi na se, dño púaara dia. Ba yí máa bíní lé lè mí món. Bñn lé bío nòn á 6a wee haráa há bia na se.

Le fñntāni wàhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Nùpue na à dé le fñntāni mí zii á à bñní ì lá le dèe búí á à pe yi, tàà ká á dó le vó o ò lá le zoó bàrá mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bía wee zo le zii wé mi. ¹⁷ Mu bè-sánkanii na mu khoomu khii máa lé wán bñn mía. Hàri bño kúará yí zūn búenbúen bño khii bío yi le wizon-kéní. ¹⁸ A mi cén wé jí bño wee bío na mia sese, lé bío á yia bño wi á 6a à bñní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mía, á hàri mu bè-za bño na ó o wee leéka le mu wi mí cón á 6a pa à fé.»

O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa bío

(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)

¹⁹ O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa 6uara á cón à 6a màhá yí dà máa zoó búe o yi, lé bío 6a nùpua boo dà. ²⁰ O o búí bía mu nòn wo yi: «Mìn nu lè mñn zàwa wi 6a mi ũ wán, 6a lée dñn ho khūhū pan fo.» ²¹ O o Yeesu bía nòn bña wi bñn búenbúen yi: «Bìa wee jí le Dónbeení bióní à bè le yi, bán lé wàn nu lè wàn zàwa.»

O Yeesu dñnia ho pinpiro

(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohū lè mí ní-kenínia, ò o bía nòn 6a yi: «Mi wa khí lè ho vū-beeni món.» A 6a dèenía zoó wà mu jumumu yi

† 8:10 Mi loñ Ezayii vūahū 6.9.

bũn wán. ²³ Bío 6a vá zon yú, á ho pinpi-beeni hínən wee và là mí pánká ho vū-beeni wán, á mu ñumu wee yànbón zo ho woohũ, lònbió à ho yòó wee sí lé mu ñumu. Bũn búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dāmu bó. ²⁴ O o ñi-kenínia vaá wee sɪnɪ á ká 6a à bío bío ká: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bío ó o sɪna, ó o líí hínən á nàmakaa ho pinpiró là mu ñumu na wee yànbónka yi á mu búenbúen ðɪn wó tétété. ²⁵ O o Yeesu bíá làa ba: «Mí sɪa déró mĩ wáa wi wen?» A 6a búenbúen zónkaa ðɪn concáan, á wee bío mɪn yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sɪi ká? Hàrì ho pinpiró là mu ñumu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíonɪ yi.»

*O Yeesu wɛɛra a ñii na 6a cɪnɔwa wi yi
(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)*

²⁶ A 6a khúí dɔn ho Zerasaa kɔhũ, hɪa sánsáa mɪn là ho Kalilee kɔhũ. ²⁷ Bío ó o Yeesu ló ho woohũ yi líí le mí ì ðɪn, à bũn ho lóhó na 6a wi yi nùpue búí na 6a cɪnɔwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bírí míana. O mún yí máa da zii yi, lé 6a ñi-hía nùunúí ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pónna cɛɛɛ ká 6a cɪnɔwa mu hínən o wán, à 6a sí sa ca a níni là a zení là hã zúakuaríwà ò o yí ðán yi va lùe. Ká a màhã wee khòo hã búenbúen kúia, à 6a cɪnɔwa na wi o yi ña a dé hã mana yi. O o Yeesu nən le ñii 6a cɪnɔwa na wi o yi le 6a lé. Lé bũn nən ó o miinií là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bío ká pɔnpɔn: «Dónbeení na wi mu bío búenbúen ñúhũ wán Za Yeesu, lee webio á ù lon làa mí? Sábéré, í wee yanka fo, yí yáa í bío.» ³⁰ Bũn mɔn ó o Yeesu tũara a ñii mu yi: «Ū yèni 6a le we?» O o bíá: «Í yèni 6a le Zámáa.» Lé bío 6a cɪnɔwa na wi o yi á boo dà. ³¹ A bán lé bíá wee yanka a Yeesu le o yí ña mí vaa kúee 6a cɪnɔwa kɔhũ na náyiló ñii mía yi.† ³² Mu wee wé à nònɔɛ-6oohũ búí yòó wee dí le búee yi. A 6a cɪnɔwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wɔhũ mí yi, à mí vaa yòo zo bán yi. O o nən mu wɔhũ 6a yi. ³³ Lé bũn wán 6a cɪnɔwa mu ló a ñii mu yi á vaá zon 6a nònɔɛenɪ yi. A 6a búenbúen yòó lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vū-beeni yi á húrɔn.

³⁴ Bío á bíá lá wee pa 6a mən bío wó ká, á 6a lùwa vaá bíá mu nən bíá wi mí manawà yi, á bíá mu nən bíá wi ho lóhó yi. ³⁵ A 6a nùpua ló le mí búee lon bío wó. Bío 6a búee dɔn o Yeesu, á 6a mən o ñii mu na 6a cɪnɔwa lá wi yi, ò o wó a ñi-tente á zá mí sɪa kará a Yeesu tá. A 6a zána. ³⁶ A bíá mu wó yío yi wee bío bío ó o ñii mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa kɔhũ ñipomu yi á yia yí zána mu bío mu wón mía, fúaa 6a wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén díá mí. O o Yeesu wá vaá zon ho woohũ le mí ì bíni ì lén ñ va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o ñii na yú míten 6a cɪnɔwa níi yi yankaa wo le o díá le mí bè làa wo. O o Yeesu pá ò o bíá nən wo yi: ³⁹ «Lén va mɪn zii à vaa bío bío búenbúen na le Dónbeení wó nən foñ à na 6a nùpua yi.» O o ñii mu bíniá wá á vaá wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó nən wo yi ho lóhó búenbúen yi.

*O Zayiruusi hɪnló là a hɔa búí wɛɛró bío
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ Bío ó o Yeesu bíniá khúí dɔn hen na ó o ló yi guararáa, ó o khúí yú 6a nùpua cɛɛɛ à 6a wee zámaka a bíni búenló bío yi. Ba búenbúen lá wee lóní a. ⁴¹ Hón pãahũ so yi à bũn ò o ñii búí na lé 6a *zúifùwa kàránlò zii ya-dí na yèni 6a le Zayiruusi búee dɔn, á búee líí búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí zii, ⁴² lé bío ó o hɪnló yà-kéní na ó o yú á wee

† 8:31 Ba zúifùwa cɔn á ho kɔhũ na náyiló ñii mía mu lé 6a cɪnɔwa kásó lùe.

hí. O lúluío wáa lá wee yí ho pírú jun síi. Bío ó o Yeesu bò làa wo wà a va a zii, á 6a minka nùpua 6ura bò a yi.

⁴³ Hãa 6úi wi 6a ñahũ á wee mi mí sɛɛró fɛɛɛ á dãn hã lúluío pírú jun à ho máa fi. O níi bío yáara le ñni b̃ansowá cèrɛɛ cón ká bán búenbúen màhá yí dàrna a yí wɛɛra. ⁴⁴ Bío ó o vá zoó 6ó a Yeesu yi, ó o zoó t̃aa o dà-z̃nii ñi-kání yí là a m̃n. O o sɛɛró dɛɛnía ñin b̃n wán. ⁴⁵ O o Yeesu ñin ò o t̃ara: «Lé o yén t̃aa mi?» A b̃a 6ó a yi búenbúen à ỹa le mí yí t̃aa wo yi, à ỹa le mí yí t̃aa wo yi. O o Piere lé ỹa b̃ia làa wo: «Éee! Núh̃so! Fo yí m̃n b̃io 6a nùpua 6urarãa foñ á wee ñaa mín le?» ⁴⁶ O o Yeesu le: «Í m̃n mu, ká a 6úi màhá pá t̃aa mi. Lé b̃io á ñ z̃na mu le p̃nká 6úi ló mi.»

⁴⁷ Bío ó o hãa mu m̃n ò o z̃na a bío ó o wà 6uara ká a wee z̃aka á 6ueé lii b̃urá a Yeesu tá, ò o zéenia b̃io ñn ó o t̃aanãa wo yi, làa b̃io ó o wó wó wannãa mí lahó yi b̃ia wi b̃n búenbúen yahó. ⁴⁸ O o Yeesu b̃ia ñn wo yi: «Wán h̃nló, b̃io fo dó ù síi mi, lé b̃n wɛɛra fo. Wáa lén, vaa yí hɛɛra.»

⁴⁹ Bío ó o Yeesu wee bío ó o ñii yáa yí tò, à b̃n ò o tonkaro 6úi ló a Zayiruusi zii á ñn o m̃n 6ueé dãn á 6ueé wee bío làa wo: «Û h̃nló wáa h̃run. Wáa yí sɛé o ñi-karánlo.» ⁵⁰ Bío ó o Yeesu ñá mu, ó o b̃ia ñn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù síi mi, á ù h̃nló á à wa.» ⁵¹ Bío 6a vaá dãn, ó o le b̃ia ká ñin ho kh̃uhũ, ò o Piere là a Zãn là a Zaaki là a h̃nzo-za b̃n maá lè b̃n nu lé bán ó o fó zonnãa le zii yi. ⁵² Ba nùpua búenbúen wee wá kuaará a h̃nzo-za mu b̃io yi. O o Yeesu b̃ia: «Mi yí wá b̃io. O h̃nzo-za mu yí h̃run, o léé ỹa na d̃ma.» ⁵³ A 6a nùpua wee z̃ańka a yi lé b̃io 6a z̃u kénkén le o h̃run. ⁵⁴ O o Yeesu lii f̃u a níi yi, ò o von wo p̃np̃n: «Í h̃nló, lii h̃ni.» ⁵⁵ O o ṽera á dɛɛnía lii h̃ñn. O o Yeesu b̃ia le 6a na mu b̃io wo yi le o dí. ⁵⁶ A b̃n ñwá can ñin coon mu b̃io yi. Ká a Yeesu màhá henía mu ñn 6a yi le 6a yí b̃io b̃io wó ká le nùpue ñi.

9

O Yeesu tonkaa mi ñi-keninia pírú jun
(Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

¹ O Yeesu von mí ñi-keninia pírú jun á ñn ho dànló lè le ñii 6a yi, à 6a wé k̃kánãa 6a c̃nãwa yi á mún wɛɛraa mu ṽamú lè mí síwá. ² O tonkaa 6a le 6a vaa bue le *Dónbeení b̃éñí b̃io à mún wɛɛ 6a ṽánṽarowá. ³ Bío ká lé b̃io ó o henía ñn 6a yi: «Mi yí 6ua h̃ari d̃ɛɛ à lárãa ho w̃hũ. O 6úi yí 6ua b̃in-za, t̃aa puure, t̃aa bè-d̃inii. Mi yáa pá yí 6ua w̃ari. O 6úi yí 6ua b̃aká 6úi à séení h̃ia ó o z̃á. ⁴ Mi wé vaá làara nùpue na wán, à wón zii lé ño mi k̃éñi yi f̃uaa mi léró ho lóhó mu yi. ⁵ Mi wé vaá zon lóhó na yi, ká b̃ia wi ho yi p̃a mi b̃io, ká mi wee lé ho yi, à mi p̃uaa mi zení kh̃nkh̃ñi kúia b̃n.* A b̃n ñ zéení làa bán le 6a wó khon.» ⁶ A 6a b̃en wà d̃en ñii so wán á vaá wee h̃ɛɛ bue le Dónbeení b̃in-tente, á mún wee wɛɛ 6a ṽánṽarowá hã lórã lè mí dà-kéní kéní yi.

O Heroode h̃aciri yáara a Yeesu b̃io yi
(Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ B̃n b̃iowa so na wee wé ká búenbúen ó o *Heroode na 6a bàrá ho k̃hũ ñuhũ wán ñá á mu lunkaa o yilera, lé b̃io 6a 6úi wee b̃io le lé o Zãn Batiisi ṽera. ⁸ Ba 6úi b̃en le lé o *Elii b̃inia 6uara. Ba 6úi yáa b̃en wee b̃io le mu lé le *Dónbeení ñi-cúa f̃ɛɛrowá na yáania ñi-kéní lé ỹa ṽera. ⁹ Ká a Heroode wón wee b̃io mí yi: «O Zãn á ñn ñ b̃ɛɛre ñn le ñii á 6a kúio

* 9:5 Mi loñ Matiye ṽuahũ 10.14

ɲúhú. O o ɲii mu na ɓèn wee wé bɛn bè-beera so na à ì ɲá bío lée wée coon?» O o wáa wee cà ò o mi a Yeesu wán konloon.

O Yeesu diinia ɓa nùpua na po muaaseé hònú

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zàn 6.1-15)

¹⁰ Bío ó o Yeesu tonkarowà bínía ɓueé dɔn á bío ɓa wó ɓúenɓúen á ɓa lá fɛera nɔn wo yi. Bɛn mɔn ó o fó barɛn mí dòn á ɓa khèra van lè ho lóhó ɓúí na ɓa le Bɛtesayidaa cón. ¹¹ A bío ɓa zámáa zúna mu, á ɓa bò a mɔn. O o Yeesu mɔn ɓa ó o yèrɛmáa sá ɓa yahó, á wee bío le Dónbeení bɛɛní bío na ɓa yi. A ɓia wee cà le lòn-hebúee ó o mún wɛéra. ¹² Bío ó o ñi-kenínia pírú ɲun mɔn à le wii wee tè, á ɓa vá ɓueé ɓó a yi à ɓa bía làa wo: «Bío na ɓa zámáa yi le ɓa lén va há ló-záwa lè há manawà na sùaràa hen à vaa làa, à mún yí mu bío dí. Lé bío á hen na wa wi yi á lóhó yí sùaràa yi, dɛɛ woon mía hen.» ¹³ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Minén miten na mu bè-dínií ɓa yi.» Á ɓa bía nɔn wo yi: «Búurú bi-záwa bío hònú làa cezàwa bùaa ɲun mí dòn lé bɛn wi wa cón hen, táa fo le wa lén vaá yà ho ðínlò à ɓuee na ɓa ñi-kúii na kà yi le?» ¹⁴ Lé bío á ɓa báawa na wi bɛn mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú síi. O o Yeesu bía nɔn mí ñi-kenínia yi: «Mi sankaa ɓa nùpua le ɓa keɛní lè mí kuio ho ɓúará-ɲun làa pírú pírú wán.» ¹⁵ A ɓa hɛnɔn sankaa ɓa á ɓa ɓúenɓúen karáka. ¹⁶ O o Yeesu wáa fó ho búurú bío hònú lè ɓa cezàwa bùaa ɲun mu á ɓuan ò o hoonía mí yahó yòó dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeení bárákà mu bío yi. Bɛn mɔn ó o cɛɛkaa mu nɔn mí ñi-kenínia yi le ɓa dá lè ɓa zámáa. ¹⁷ Á ɓa ɓúenɓúen dú sù, á bío ká á ɓa khuiira á mu sú há sàkiwá pírú ɲun.

O Piere le o Yeesu lé o Krista

(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)

¹⁸ Wizonle ɓúí, ó o Yeesu khèra vaá wee fio, ò o ñi-kenínia wi bɛn, ó o tùara ɓa yi: «Ba nùpua wee bío webio ì dání yi?» ¹⁹ Á ɓa bía: «Ba ɓúí le fo lé o Zàn Batiisi, ɓa ɓúí le fo lé o Elii. Ba ɓúí bán ɓèn le fo lé le Dónbeení ɲi-cúaa fɛerowà na yáania ñi-kéní ɓúí na vèera.» ²⁰ O o Yeesu bínía tùara ɓa yi: «Ká minén cón á mi le ì lée wée?» O o Piere bía: «Fo lé o *Krista na le Dónbeení tonkaa.» ²¹ O o bía bío kà henía nɔn ɓa yi: «Mi yí vɛ vɛ bío mu le nùpue jí dé.» ²² O o pá bínía bía nɔn ɓa yi: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba ñi-kía, lè le *Dónbeení yankarowà ɲúnása, lè ho *làndá bío zéenílowa á à pɛ a. Ba à na a ɓa à ɓúe, ká há wizooní tɛn zoñ ó ò vèe.»

O Yeesu wee bè yi kaka

(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)

²³ Bɛn mɔn ó o yèrɛmáa wee bío làa ɓia wi bɛn ɓúenɓúen: «Yia wi ò o bè mií, à ɓanso khí mí kùrú síi bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pɛ† lè há wizooní ɓúenɓúen, à bèráa mií. ²⁴ O nùpue na wi ò o kání mí mukāni, wón á à vɛini le. Ká yia máhá tà le mí ì vɛini le ínén bío yi, wón á à kání le. ²⁵ O nùpue lá yú ho ðimɲá bío ɓúenɓúen ò o khon le mukāni binbirí yi, táa o ɓio yára ɓúenɓúen, se lé ho cúnú yén á ɓanso yú? ²⁶ Yia wee niyi ínén lè ì bíoní bío yi, ó o Nùpue Za ɓèn mún khii niyi ɓanso bío yi ká a khii bínía ɓuara lè mí cùkú beení, là a Maá Dónbeení lè mí wáayi tonkarowà cùkú beení yi. ²⁷ Le ì mí ho tuiá na mia: Bía wi hen tɛahú, á ɓa ɓúí wi yi á máa hí ká ɓa yí mɔn le *Dónbeení bɛɛní.»

O Yeesu minikaa le ɓúee wán

(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)

† 9:23 Mi lorí Matiye vùahú 10.38

28 Bío á bŭn búenbúen bía khíina, wizooní bío hêtin bŭn món ó o fó a Piere là a Zân, là a Zaaki á yòoraráa le búee wán á wà yòó flo. 29 Páahŭ na ó o wee flo yi, ó o yahó ðinðin miníkkaa, á sí-zinia mún yèrèmaa wee juiika kúiakúúá. 30-31 Yio búee tí à nùpua nùwá jun búi ðin là a Yeesu ho wáayi cùkú beení yi á wee tà há láakáwá làa wo. *Ba lé o Mòyiize là a *Elii. † Há láakáwá na ba wee tà lé o Yeesu bío na ó o ò va ho Zeruzalæmu á vaá hí á à tíiraa ho tonló na ó o buara bío yi jii. 32 Bŭn búenbúen wee wé ká a Piere lè mí ninzàwa dŭma kákáká. Bío ba sína á ba mɔn o Yeesu cùkú beení lè ba nùpua nùwá jun na páania ðin làa wo. 33 Páahŭ na á ba nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí zŭ bío o ò bío, ó o bía nɔn o Yeesu yi: «Núhŭso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá há búkú-zàwa bío tŭn: Unén dà-kéní, o Mòyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» 34 Páahŭ na ó o wee bío yi, á le dùndúure búi yòó ló lii pon ba yi. Bío ó o nŭ-kenínia mɔn bŭn, á ba zána. 35 A mu tãmu búi sã wee jí le dùndúure mu yi: «Yia kã lé ì za na á ì mɔn léra. Mi wé jí a cŭn.» 36 Bŭn tãmu so bío vaa véenii, á ba le mí ì loŭ ò o Yeesu ðin mí dòn. A lá bŭn jii wán á barén ó o búi yí bía bío ba mɔn yí nɔn nùpue yi hùúu.

*O Yeesu wéera a háyónza na ó o cŭnã wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)*

37 Mu bàn tá na lée tŭn ká ba ló le búee wán wee lii, á ba zãamãa lée sã a Yeesu yahó. 38 Ba nŭ-kúii mu tŭahŭ á nŭi búi ðin ðin ò o wãamaa yi: «Nŭ-kàránlo! I wee yanka fo, loŭ ì za bío yahó yi; lé orén mí dòn lé yia á ì ton kãnaa yi. 39 Cŭnã búi wi o yi, á wee ðin ðin fé wo dé, ò o wé wãama ká a táará, á jinsã-khùankhúá wé lé. Mu wee wé híni o wán túntún. Hen ká mu híɔn o yi á mu bío le mí ì khíi ká a díã sùrèn lòn nŭ-hío. 40 A ŭ nŭ-kenínia á ì yàá fèra yú á yankaa le ba ja a lén wo yi, ká ba màhá yí dàina mu.» 41 O o Yeesu bía: «Mí zuia nùpua bèn tŭn yí maa dé mi sía le Dónbeení yi bío bon, á mí mún yí maa jí hàrí dèe. Mí wee leéka le ì keeni làa mia á wé è kàrán mia fúuu le?» Bŭn món ó o mún bía là a nŭi: «Bua ŭ za mu á ŭ bŭen le ì loŭ.» 42 Bío ó o háyónza vá wà búee sùará a yi, ó o cŭnã mu tŭn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. O o Yeesu kíkãa o cŭnã mu yi le o lé, ò o wéera a yàrónza nɔn bàn maá yi. 43 A bía wi bŭn búenbúen can ðin le Dónbeení na dá mu bío búenbúen pánkã na ba mɔn bío yi.

*O Yeesu wee bío mi húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)*

Bío ba lè mí nŭ-kení kéní ðin wee loŭ mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrèmaa wee bío lè mí nŭ-kenínia: 44 «Hã bioní na á ì ì bío ò na mia á mí jí à bua mi yiwa: O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua nŭi yi.» 45 Le bioní mu ó o nŭ-kenínia yí ná jùhŭ sese, le kúará á tun ba yi, lé bŭn nɔn á ba yí zŭ le bàn ya-tente, á ba mún hézãna mu bŭn tũaró làa wo.

Lée wée po bŭa ká?

(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)

46 O Yeesu nŭ-kenínia wee wãaní mún yi á à zŭrínãa yia po ba búenbúen. 47 Bío ó o Yeesu zŭna ba yilera, ó o vaá fó a háyónza búi búee bàrá mí nŭsání 48 ò o wee bío làa ba: «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na kã sese Ìnén bío yi, se lé Ìnén á bànso mún buan sese. A yia buan mi se, se wón

† 9:30-31 O Mòyiize bío wee zéeni ho Lándá bío o Isirayæele nŭpomu cŭn. Ká a Elii bío bŭn wee zéeni le Dónbeení bioní tãnílò bío. O Yeesu lé yia bèn búee tíra mu mí cúa-jun jii.

mún buan yĩa tonkaa Mi sese. Lé bïo á yĩa bïo jũhũ mía mi búenbúen ñahũ wón lé yĩa po minén na ká.»

Yĩa yí máa fi làa mia se wón sã mi jii

(Maaki 9.38-40)

⁴⁹ O o Zãn lá le bioní ò o bía: «Núhũso, wa mɔn o n̄i búí ò o wee ja 6a cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi wa hè o, lé bïo ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ O o Yeesu bía bïo ká n̄n 6a yi: «Mí yí hè o, lé bïo á yĩa yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-dà ní.»

Ho Samarii lóhó búí nùpua yí tà a Yeesu bïo

⁵¹ Bïo ó o Yeesu léró ho ñimíná yí pãahũ wà bueé sùará, ó o hã mí s̄i ò o le mí wãa à lén á à va ho Zeruzalɛmu. ⁵² O o fèra tonkaa 6a nùpua á 6a dú a yahó. Á 6a wà vaá zon ho *Samarii lóhó búí yí le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo. ⁵³ A ho lóhó mu nùpua pã le o máa làa mí wán, lé bïo ó o vɛɛn̄i yahó sã ho Zeruzalɛmu. ⁵⁴ Bïo ó o Zaaki là a Zãn mɔn mu ká, á 6a bía n̄n o Yeesu yi: «Núhũso, fo le wa bío le ho d̄shũ lé ho wáayi à lii c̄í 6a búe jũhũ le?» § ⁵⁵ O o Yeesu yèrémáa khii zá làa ba. * ⁵⁶ B̄n m̄n á 6a wà van ló-veere.

Yĩa le mí ì bè o Yeesu bïo

(Matiye 8.19-22)

⁵⁷ Pãahũ na á 6a wi ho wãhũ wán, ó o n̄i búí vaá ló bueé wee bío là a Yeesu: «Ì ì bè foñ á à varáa hã lùe búenbúen na á ù wee va yi.» ⁵⁸ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ba cawanwà yú hã kãna wee zo, á 6a jínzàwa mún yú hã lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhã yí yú ho lahó na ó o dà à v̄n̄i yi.»

⁵⁹ O o Yeesu bínia bía làa búí: «Buee bè mi.» A wón bía làa wo: «Ì ì bè foñ. Ká ù màhã día le ì vaa nùu wàn maá vé.» ⁶⁰ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Día le 6a n̄i-hía à nùu mí n̄i-hía, ká ùnén vaa bue le Dónbeení béení bïo.»

⁶¹ O o búí pá bínia bía làa wo: «Núhũso, ì ì bè foñ, ká ù màhã día le ì vaa dé wàn nùwã cáawése vé à ì b̄n̄i buen.» ⁶² O o Yeesu bía làa wo: «Yĩa wee v̄a lè mí n̄awa s̄n̄búahó ká a yèrémá khii loñ lè mí m̄n, wón yí ko lè le *Dónbeení béení.»

10

O Yeesu tonkaa mi ni-kentnia búí

¹ B̄n m̄n ó o Núhũso pá bínia hueekaa 6a nùpua búará-ñn làa píru làa nùwã j̄n̄ * búí á tonkaa lè 6a nùwã j̄n̄ j̄n̄ le 6a dí mí yahó va hã ló-beera lè hã lùe búenbúen na ó orén mí beere ko ò o va dá. ² O o bía n̄n 6a yi: «Ho ñnló bon ñn c̄èr̄è, ká ho lárowà lé b̄ia yí boo. Awa. A mi fio o mahũ 6ãnsò yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho. ³ Mi lén! Ká mi jí bïo ká: I wee tonka mia. Mi ka lòn piozàwa na wà vaá zo 6a dakhínkh̄nwa ñahũ. ⁴ Mi yí 6ua wárí, mi yí 6ua puure, h̄arí nakãa. Mi yí ñn la 6a nùpua t̄en̄iló yi ho wãhũ wán.

⁵ «Mí wé vaá zon z̄i lée z̄i, à mi fèn bío le ho h̄er̄à ker̄i le z̄i mu yi. ⁶ Ká nùpue na ko lè ho h̄er̄à wi le yi, á mí h̄er̄à á à d̄ã 6ãnsò. Ká a 6èn yí ko làa ho, á ho máa dá a. ⁷ Dén z̄i so lé ñño à mi k̄en̄i yi, ká mi wé yí làa z̄i yi à b̄n̄i lé vaa làa le búí yi. Ba wé yú bïo na n̄n mia à mi dí b̄n̄. I bía b̄n̄ lé bïo ó o ton-sá ko lè mí j̄n̄i ñnló.

§ 9:54 Le Dónbeení bioní v̄anna búí yí á bïo ká lé bïo tíara sã le bioní mu j̄n̄i: «Làa bïo ó o Elii h̄ia wórãa mu bïo s̄i.» * 9:55 Le Dónbeení bioní v̄anna búí yí á bïo ká lé bïo tíara sã le bioní mu j̄n̄i: «Le hácírí na wee j̄na mia dé bïo ká yí á mí yí z̄u s̄i. O Nùpue Za 6uara 6a nùpua k̄an̄iló bïo yi

ká a yí 6uara 6a búeró bïo yi.» * 10:1 Le Dónbeení bioní v̄anna búí yí á 6a tonkarowà mu lée búará-ñn làa píru.

⁸ «Lóhó léé lóhó na mi wé waá zon yi, ká 6a tà 6uan mia, ká 6a wé yú bío na bàrà mi tá, à mi dí bñn. ⁹ A 6a vánvárowà na wi ho lóhó mu yi à mi wéé, à mi mún bío na ho nùpua yi le le *Dónbeenĩ béenĩ 6ueé 6ó 6a yi. ¹⁰ Ká lóhó na mi waá zon yi ká ho nùpua yi tà mi bío, à mi zoo ñin ho lóhó mu sñi yi ká mi bío bío kà na 6a yi: ¹¹ «Mi lóhó khñkhñnĩ na fà wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán,† ká mi màhã pá zún mu le le Dónbeenĩ béenĩ 6ueé 6ó.» ¹² Le ñ bío mu na mia: Le cítii ñ nònzoñ, á hón lóhó so nùpua bío na khii sá 6a yi á à poñ bío sá ho *Sodɔmu lóhósa yi.‡

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazēn lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bío á ho yéréké bè-beera na wó minén cñn 6an sñi lé bñn lá wó ho Tiire lè ho Sidñn lórás yi, se hã lórá mu nùpua lá hñn haání á khuiira hã pórókowá zã, á kúaa le sãni mí wán, á zéeniánaa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ Lé bñn nñn le cítii ñ nònzoñ á ho Tiire lè ho Sidñn lórá lònbee na à yí hã á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Εε ká ūnén *Kapεεnayuumu, fo wee leéka le 6a khii lá fo á à yòoráa ho wáayi le? Bueé. Ho ñi-hñnbó-lóhó lé hã 6a khii líí dé fo yi.» ¹⁶ O o wee bío lè mí ñi-kenínia: «Yia wee jí mí cñn, se 6anso mún wee jí ñ cñn. A yia pã mia se wón mún pã mi. A yia pã mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pã.»

Ba tonkarowà bñni buenlò bío

¹⁷ Bía ó o tonkaa mí 6uará-ñin làa píru làa nùwã ñun* ñinia 6uara à 6a sña wan làa sòobéε, á 6a bía nñn o Yeesu yi: «Núhũso, hãri 6a cínáwa ká wà von ū yèni le 6a wé bío na, à 6a wé mu.» ¹⁸ O o Yeesu bía nñn 6a yi: «ĩ lá wee wé mi a *Satãni, 6a cínáwa ñuhũso ká a yòò kùera ho wáayi wee lii lè ho viohó na ñuiina bío sñi. ¹⁹ Mí loñ! I nñn ho pánkã mia, hã mi wé è varákaráa 6a háwá, lè 6a naawá wán, à mún pùpúuráa o zúkúso pánkã 6úen6úen, ká dèε woon máa yí mia. ²⁰ Εε ká mi màhã yí zãmaka bío mí yú ho pánkã 6a cínáwa wán bío yi, ká mi zãmaka lé bío á mi yènnáa túara ho wáayi le Dónbeenĩ cñn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón pãahũ dà-kéní so yi á le Dónbeenĩ Háciri wéera Yeesu sñi, ó o wee bío bío kà: «Éee! I Maá, ūnén lé ho wáayi lè ho tá Núhũso, ñ wee dé ū bárakã. Lé bío mu bío na fo sã mu bè-zúnminí 6ansowà lè le háciri 6ansowà yi á fo tà zéeni láa bía bío ñuhũ mia. I Maá, mu bon. Bío mu wórãa ká lé bío sñi foñ. ²² I Maá dó mu bío 6úen6úen ñ níi yi. Nii woon yí zũ a Za, ká mu yínóñ o Maá. A nii woon mún yí zũ a Maá, ká mu yínóñ o Za, làa bía ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bñn mñn ó o yèrèmaa wee bío lè mí ñi-kenínia mí ñuhũ wán: «Minén na wee mi bío ká lè mí yío, mi ñuná 6èntñn sñi. ²⁴ Lé bío le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεrowà lè 6a bá-zãwa cêrεε sña hã vã à 6a mi bío minén wee mi à 6a yí mñn mu. Ba sña hã vã à jí bío minén wee jí, à 6a yí ñá mu.»

O Samarii nii na wó le hii wãhiire

²⁵ Ho *làndá bío zéeni lo 6úi wi ò o yí o Yeesu nii 6ua yi, ó o túara a yi: «Ñi-karánlo, ñ ko à ñ wé kaka à bè yi yíráa ho yíron mukãni na máa vé?»

† **10:11** Mi loñ o Matiye 10.14 ‡ **10:12** Ho Sodɔmu lé hã ló-beera bío ñun na le Dónbeenĩ yánkaa 6ó ñuhũ o Abarahaamu pãahũ dà-kéní. Ho bío wee zéeni mu bè-kora mñnlò lè le Dónbeenĩ cítii bío. Mi loñ Bío ñuhũ 6úeenii vñahũ (Genèse) 18.20-21; 19.24-25 § **10:13** Mi loñ Matiye vñahũ 11.21 * **10:17** Mi loñ o Luki 10.1

26 O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Lé mu yén tùara wa làndá vūahū yi? Fo wee jí mu kaka?» 27 O o n̄i bía n̄n wo yi: «Fo ko ũ wañ ũ Nuhūso Dónbeenī lé ũ s̄i búenbúen, lé ũ mànáká búenbúen, lé ũ pánká búenbúen, lé ũ yilera búenbúen† à ũ mún wañ mi ninza làa bío á fo waráa ũten bío s̄i.‡» 28 O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Fo bía se. Bánbá ũ wé b̄n, á fo ò yí le mukāñ.»

29 O o n̄i pá wi ò o cà ho tūiá s̄ini, ó o b̄nía tùara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?» 30 O o Yeesu bía n̄n wo yi: «N̄i búii h̄ia ló ho Zeruzalēmu yi á wee va ho Zerikoo, á 6a wā-tiwa vaá tun wo ho w̄hū kuio yi á fó s̄ia, á 6a han wo bóonia yi ó o yuunia día, á 6a wà. 31 Mu wó fò m̄n à le *Dónbeenī yankaro búii lá ho w̄hū mu. Bío ó o b̄ueé m̄n o n̄i mu ò o díá ó o hà yòó ló á khii lá mí w̄hū wà. 32 O o *Levii n̄wā n̄i-kéní búii mún lá ho w̄hū mu á b̄ueé m̄n o n̄i mu ò o díá, á wón mún hà yòó ló á khii wà. 33 B̄n m̄n ó o *Samarii n̄i búii mún lá ho w̄hū dà-kéní mu. Bío ó o b̄ueé m̄n o n̄i ó o màkárí b̄uan wo yi. 34 O o vaá 6ó a yi, á kúaa ho ðiv̄en lè ho j̄iló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòó b̄o mí yà-yòonii wán á vannáa 6a n̄i-hání làan̄i zii, á vaá wee lor̄ wo yi ká a v̄aaní a. 35 Mu tá na lée t̄n ȳnb̄ii ó o léra le w̄en-h̄ani bío j̄un á n̄n le zii b̄anso yi, ò o b̄ia: «O n̄i mu á ũ pa bío sese, ká í khii b̄nía wà b̄ueé khii hen, ká bío fo wó a bío yi á po le w̄arí na á ï n̄n foñ, á ï ï s̄aaní mu.» 36 O o Yeesu màh̄á b̄nía wee tùa wo yi: «Ba n̄wā t̄n mu t̄ah̄ú ó o yén lé yia zéenia le o n̄pue na 6a wā-tiwa tun lé mí ninza?» 37 A ho làndá bío zéeni lo b̄ia: «Lé yia wó le hii làa wo.» O o Yeesu bía n̄n wo yi: «W̄aa lén à wé vaa wé làa b̄n s̄ii.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari b̄an zii

38 Bío ó o Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia wi ho w̄hū wán wà, ó o vaá d̄n ho lóhó búii, ó o zoó làara a h̄aa búii na 6a le Maate zii. 39 O h̄aa mu b̄an h̄nló búii wi b̄n á yèni 6a le Mari. Bío ó o m̄n o Yeesu ó o wà b̄ueé kará a tá á wee jí a bíoní. 40 Hón p̄ah̄ú so yi, ò o Maate wón b̄en yahó bon mí zii tonni sáró yi. Bío ó o m̄n m̄n h̄nló mu ò o kará, ó o wà b̄ueé wee bío là a Yeesu: «Nuhūso, wán h̄nló bío ó o kará yí máa séeni mi á fo yí m̄n le? Bío le o h̄ní dé mí níi mi.» 41 O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Héȳi, Maate. Fo wee yáa ũ yilera ká ũ h̄eé t̄amá mu bío c̄er̄e wéró yi, 42 ká bío dà-kéní lé bío bío here. O Mari léra bío se po mu búenbúen, bío á n̄pue yí dà máa fé o c̄n máa yí.»

11

O Yeesu wee zéeni ho floró wéró

(Matiye 6.9-13)

1 Wizonle búii ó o Yeesu vaá wee wé mí floró le lùe búii. A bío ó o flora vó, ó o n̄i-ken̄inia n̄i-kéní bía làa wo: «Nuhūso, kení w̄en lè ho floró làa bío ó o Z̄an Batiisi ken̄ianáa mí n̄i-ken̄inia.» 2 O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Hen ká mi wé wee flo, à mi bío kà:

Wán Maá,

wé à 6a n̄pua z̄ur̄ le fo lé le Dónbeenī na b̄an s̄ii mia.

Dí ũ b̄eēni h̄a lùe búenbúen yi.

3 H̄a w̄en lè mu bè-d̄inii na ko làa w̄en
h̄a wizoní lè mí dà-kéní kéní yi.

4 S̄en wa bè-kora día,

làa bío á warén mún wee tà s̄en día
à na b̄ia wó khon làa w̄en yi.

† 10:27 Mi lor̄ Levii n̄wā vūahū (Lévitique) 19:18

‡ 10:27 Mi lor̄ Làndá zéeni lo vūahū

(Deutéronome) 6.5

Pa wen bïo wee khà wen dé mu bè-kohó wéró yi bïo yi.»

⁵ O o pá bñía bía nòn 6a yi: «O 6úi bòn bñño wãa lá wi sñi. Wizonle 6úi ó o hñnòn vaá yú a ho tá tñahú á bía nòn yi: † bñño, ke mi làa búurú bi-zàwa bïo tñ, ⁶ wàn bñño nñ-kéní 6úi ló le kúii yi á 6ueé ló í wán, à bè-dínií mía í cón maa na a yi.» ⁷ A yïa zoó le zïi yi 6èn bía bïo kà: †Dia mi, yí bñmaka mi. Ho woohú pon, á í zàwa làa mi dñma vó. Í yí dà maa hñní maa na búurú foñ. Bñño na à wé bñn mía.» ⁸ Le í mñ ho tñiá na mia: Hàrí ká a pá le mí maa hñní maa na ho búurú mu wo yi 6a bññmu bïo yi, á bïo ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá hñá hñní á à na bïo ó o wee cà 6úen6úen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Ínén wee bïo mu na mia: Mi wé fio le Dónbeení cón, á le è hã mia. Mi wé càuka mu bïo le Dónbeení cón, á mi ì yí. Mi wé 6úan6úa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ¹⁰ Lé bïo á yïa wee fio á le è hã, yïa wee cà bïo le cón, ó o yí mu, yïa wee 6úan6úa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

¹¹ «Minén tñahú ó o 6úi za* flora a ceza o cón, ó o so o na háa wo yi le? ¹² Táá ká a flora le fñaaale ó o so o na naa wo yi le? ¹³ Awa, á bïo minén na yí seka á zū bïo se naló mi zàwa yi, à sònkú mñ Maá na wi ho wáayi á à wé kaka maa nanáa mí Hácíri bña wee fio le o cón yi?»

Béeni na nùpua wee fi mñ yi yi dà maa va yahó

(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)

¹⁴ Wizonle 6úi ò o Yeesu wee ña a cñá á à lén o nñi 6úi na ó o cñá mu wó ó o yí dà maa bïo yi. Bïo ó o ló a yi vó, ó o nñi jñi dèenía fá á wee bïo. A 6a zãamãa wó coon mu bïo yi. ¹⁵ Ká 6a nñ-kéní kéníwà 6úi màhã pá wee bïo: «Mu lé 6a cñáwa jñhũso *Belezebuule† lé yïa nòn ho pánká wo yi, ó o dà wee ñanáa 6a cñáwa lén bña 6a wi yi.» ¹⁶ Ba 6úi bán 6èn le mñ khñaa o jñi yi, á 6a bía nòn wo yi: «Wé ho yéréké bïo 6úi na wee zéeni le ù dàrló ló le Dónbeení cón le wa mi.» ¹⁷ Ká a Yeesu màhã zña 6a yilera, ó o bía nòn 6a yi: «Kñhũ léé kñhũ na nùpua wee fi mñ yi, á à fi ì vé. A zñ-jñhũ na nùpua mún wee fi mñ yi á jñhũ á à 6úe. ¹⁸ Ká a *Satáni hñá bñía wee fi le mñten ó o béeni á à wé kaka à kèrnáa? Bïo á mi màhã wee bïo le mu lé o Belezebuule lé wón nòn ho pánká mñ á í wee ña le 6a cñáwa. ¹⁹ Ká lé bñn mu wórãa, á bña làa mia lé le dà-kéní 6èn wee ña 6a cñáwa mu le ho pánká yén? Bán mí bæere wee zéeni le mi bïo yí bon. ²⁰ Le í mñ ho tñiá na mia: Lé le Dónbeení pánká lé hñá á í wee ña le 6a cñáwa. Bñn wee zéeni le le Dónbeení mu béeni wãa 6ueé 6ó mia. ²¹ Ká a pánká bãnso 6úi á hñá sña wi ó o kará pannáa mí lùe yi, ó o nñi bïo á dèe 6úi maa wé. ²² Èé ká yïa pánká wi po a vaá ló 6uara 6ueé dàrina a han, o ò fé o hñá sña na ó o lá dó mí sñi yi, á mún ñ khñi o nñi bïo á à sanká.

²³ «Yïa yí tà í bïo se wón lé í zúkúso, á yïa mún yi maa séeni mi ho kúeemñwánló bïo yi, se wón wee saawani.

(Matiye 12.43-45)

²⁴ «Hen ká a cñá ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa hée vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò kèeni á à vññ yi ká a maa yí ho. Ká a wó san ò o bïo mí yi: †Mu sñaaní á í bñní va hen na á í ló yi.» ²⁵ Ká á bñía van bñn, ò o vaa yí

* **11:11** Le Dónbeení bioní vñna 6úi yi á bïo ká lé bïo túara sà le bioní mu jñi: Ká a za flora ho búurú o cón ó ò na le huee wo yi le. † **11:15** Mi lorí Matiye vñahú 10.25

ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶ Ká a mɔn mu, ò o bíní vaa fé 6a cínáwa bùaa hɛɲun na bèn ɲii po arén à 6a páaní 6uee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bío wíoka yáa poí bío mu fù karáa.»

²⁷ Bío ó o Yeesu ðin wee bío, à bɔn ò o háa búí na wi 6a zámáa fíahú bíá nɔn wo yi pɔnpɔn: «O háa na ton fo á yèníá bènðin ɲúhú sí.» ²⁸ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Bíá ɲúná sí lé bíá wee ɲí le Dónbeení bíoní à mún tà bè le yi.»

*Ba le o Yeesu wé yéréké bío à mi mi
(Matiye 12.38-42)*

²⁹ Páahú na 6a zámáa kíníá o Yeesu yi wee ɲàa mún, ó o wee bío làa ba: «Ho lònbiò nùpua yiwa yí se. Ba wi à í wé yéréké bío búí à 6a mi. Ee ká 6a máa mi yéréké bío búí ká mu yínɔn le *Dónbeení ɲi-cúa fɛero Zonaasi bío. ³⁰ Bío ó o Zonaasi bío háa zééníánáa ho Niniivesa,† lé bɔn 6àn síí ó o *Nùpue Za bío mún khíi zééníánáa ho lònbiò nùpua.

³¹ «O bée háa na háa wi ho Sabaa kòhú ɲúhú wán^S á háa ló le lùe na ðání nàyi làa sòobéé á 6ueé ɲá a Salomɔn bè-zúrminí bíoní. A bío wi minén fíahú bɔn bèn po a Salomɔn. Lé bɔn nɔn á le Dónbeení cítii fí nònzoñ ó o bée háa mu á à híni ò ðin ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.» ³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéro yi lé bío 6a ɲá a Zonaasi bíoní. A bío wi minén fíahú bɔn bèn po a Zonaasi. Lé bɔn nɔn á le Dónbeení cítii fí nònzoñ á ho Niniivesa mu á à híni ò ðin ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.

*Le fíntání wáhiire
(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)*

³³ «Nùpue máa dé fíntání á máa sánka, ó o mún máa 6ún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bíá wee zo le zii wé mi.

³⁴ «Ū yio lé ū sáníá fíntání. Ká ū yio se, á ū sáníá búenbúen á à keñí mu khoomu yi. Ká ū yio yáara á ū sáníá á à keñí le tibirí yi. ³⁵ Awa! A ū cén pa ūten bío, à ū khoomu á yí wé le tibirí. ³⁶ Ká ūnén ū beere á wi mu khoomu yi á bío búí yúii mía yi, á fo ò ðin wé è mi làa bío ká fo ðin le fíntání khoomu yi à ū mináa bío síi.»

*O Yeesu wee kooní ho làndá ɲúnása yi
(Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)*

³⁷ Páahú na ó o Yeesu bíá wó yi, ó o *Farizíe búí 6ueé von wo lè ho ðínló mí zii. O o Yeesu híñɔn á vaá zoó kará wee dí. ³⁸ O Farizíe mu na von wo á wó coon bío ó o wee dí ò o yí sɛekaa mítén làa bío 6a wee wé wéráa mu. ³⁹ O o Nuhúso bíá nɔn wo yi: «Minén Farizíewa, mi ka lè mu ɲumu ɲuuníi lè ho ðínló ðiiníi síá na máa mí ðòn wee ce wéréwéré, ká mi yiwa hón mahá sú lè ho kònló lè mu sùnsùmámu. ⁴⁰ Mi lé 6a bónbúwá. Le Dónbeení na wó bío wee mi ho khúuhú á so mún yí wó bío wi lè ho yi le? ⁴¹ Mu hámu wéro se, ká mi yiwa naló le Dónbeení yi à mi yí nɔnsá yi, lé bɔn ñ na ká mu bío búenbúen á à ce wéréwéré. ⁴² Ká minén Farizíewa, ho yéréké khíi sá mia, lé bío á hári há vɔn-zà-wíníwà na 6a wee kúee le zéení yi búenbúen á mi wee na 6àn cúa-pírú níi, à mu húaaramu lè le Dónbeení waminí á mi mahá wee pón díá, à bɔn lé bío mi ɲɔn lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yí nɔnsá bío ká wéro yi.

† 11:30 Mi loñ Zonaasi vúahú 2.11-3.9 S 11:31 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vúahú (1Rois) 10.1-13

43 «Ho dǎhǔ khíi cǐ minén Farizíewa, lé bǐo mi wa ho yahón lùà kεeníló ho kàránló zíní yi, á mún wa à 6a nùpua wé tεení mia lè le kǎnbii 6a zǎamáa fémínló lara yi. 44 Ho yéréké khíi sá mia, lé bǐo mi ka lòn búráa na yí máa mi sese na 6a wee vará wán à 6a yí zū mu* .»

45 A ho *lándá bǐo zéenílo nǐ-kéní bía làa wo: «Nǐ-kàránlo, fo wee bǐo ká, se lé warén fo mún wee là.» 46 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Minén lándá bǐo zéenílowa á ho dǎhǔ mún khíi cǐ, lé bǐo á mi wee jǐ ho sèró na lí 6a nùpua wán, à mi màhá yí máa dé mi níní ho sèró bǐo yí hàrí cǐnú. 47 Ho yéréké khíi sá mia, lé bǐo á 6a jǐ-cúa fεerowà na á mǐn maáwà 6ó bán búráa lé hǎn á minén wee so. 48 Bǔn wee zéení le bǐo á mǐn maáwà mu wó á mí tà á nǎn mi wee soráa 6a jǐ-cúa fεerowà mu na 6a 6ó búráa.

49 «Lé bǔn nǎn le Dónbeení bè-zǔmíní bíaráa bǐo ká: † I ì tonka 6a jǐ-cúa fεerowà lè 6a tonkarowà 6a cǎn, á 6a 6úí 6a à 6úe 6a tǎahǔ, ká 6a 6úí 6a à beé lò.» 50 Ho dǐmǐjá jǔhǔ fǎráló pǎahǔ, á 6a jǐ-cúa fεerowà na 6a 6ó búenbúen á ho zuia nùpua lé bán á le lònbee na wi 6a húmú mǎn á à jǐ wán. 51 A lá a *Abεεle búeró pǎahǔ à 6úee dǎ a Zakari búeró yi, wón na 6a 6ó le *Dónbeení zǐ-beení yi mu hámu wéení lahó lè le *sòobá-lùe pǎahǔ.† Le í mǐ ho tǔiá na mia: Dén cǎni so na kúará búenbúen lé ho lònbio nùpua lé bán á le lònbee na wi mu mǎn á à jǐ wán.

52 «Minén lándá bǐo zéenílowa: Ho yéréké khíi sá mia, lé bǐo le Dónbeení zǔnló binbirí wǎhǔ á mi tun. Minén mi bεere á yí bò ho, á bǐa le mí ì bè ho á mi mún hò.» 53 Bǐo ó o Yeesu ló le zǐi yi, à bǐo ho lándá bǐo zéenílowa mu lè 6a Farizíewa sǎa wee cǐ a yi làa sòobεε, á 6a lée wee tùaka a yi mu bǐowa lè mí síwà dǎní yi. 54 Ba le mí ì jǐ a jǐi yi ká a hǎa bía khon à 6a yí o níi 6ua yi.

12

Mi pa miten bǐo

(Matiye 10.26-27, 19-20)

1 Mu wee wé ká 6a nùpua fò mǐn bǐn bǔirí6bǔirí6bǔirí fúaa 6a wee yonka mǐn zení lé 6a booró. O o Yeesu wǎa sánsáa mi nǐ-kenínia á wee bíoráa: «Héyíi! Mi pa miten 6a *Farizíewa bǐo yi. Ba bǐo 6onmín lè le ja-fíni. Bǐo 6a wee kàrán lè 6a nùpua á 6arén mí bεere yí máa bè yi. 2 Mu bǐo na sánkaa búenbúen khíi mi, á bǐo sá yi búenbúen mún khíi zǔn. 3 Lé bǔn nǎn á bǐo mi ì bío le tǐbirí yi, á 6a nùpua khíi mǐ wéréwéré. Bǐo mi wee húmǎnka kúee mǐn jǐkǎnna yi há zíní fǐkǎna á mún khíi bue há lóra.

Mi wé kǎnbi le Dónbeení

(Matiye 10.28-31)

4 «Wán bǎnlowà, í ì bío mu ù na mia. Mi wé yí zǎn bǐa wee 6úe o nùpue ká 6a máa bǐnǐ dǎn mu 6úí wé. 5 Yǐa mi ko à mi wé zǎn á ì zéení làa mia. Mi wé zǎn le Dónbeení na dà à dé mia le Dofíní dǎhǔ na máa hí yi mu húmú mǎn. Le í bío mu na mia: Dén le dǐo mi ko mi wé zǎn. 6 Ba jǐnzà-wíníwà bùaa hònú so yi máa yéé há tǎmǎnwà bǐo jǔn le? A le Dónbeení

* **11:44** Há búráa bǐo: Ho lándá bǐo zéenílowa cǎn ká yǐa dǎn o nǐ-hío à 6a le wón tun. Lé bǔn á hàrí há búráa á nùpue yáá pá yí ko ò o vará wán táá ò o dǎ, bǔn ká a pá dεeníia tun. Lé bǔn nǎn á 6a zúífùwa fù wee wé khúunináa mí búráa à há wé mi sese. † **11:51** O Abεεle là a Zakari húmú bǐo: Le Dónbeení bioní vǔahǔ làa bǐo 6a zúífùwa fù túara làa ho, ó o Abεεle lé yǐa lé o yahón nùpue na 6a 6ó, á ho vǔahǔ mu vaa véení ó o Zakari lé yǐa 6a 6ó dú ho mǎn. Mi loń Bǐo Nǔhǔ Búeení vǔahǔ (Genése) 4.8; Wizoóní bè-wénia nǐn-yání vǔahǔ (1 Chroniques) 24.20-22

yi pá yí máa nɔnsá bán yà-kéní búí yi. ⁷ Hàrí mi jún-vāní búenbúen á le Dónbeení zū jii. Mi wáa yí zón dɛɛ, lé mi bío jùhú wi po 6a minka jínzá-wíníwà.

*Yia tà làa yia pǎ a Yeesu bío
(Matiye 10.19-20; 10.32-33)*

⁸ «Le í bío mu na mia: Yia ðín 6a nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bío sá mií, ó o *Nùpue Za mún khií bío le Dónbeení wáayi tonkarowà yahó le 6anso bío sá mí yi. ⁹ Ká yia 6èn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zū mi, ó o Nùpue Za mún khií bío le Dónbeení wáayi tonkarowà yahó le mí yí zū 6anso. ¹⁰ Nùpue na bía le bín-kohó o Nùpue Za ðání yi, á wón 6anso á 6a à sɛn ñ díá á à na yi. Ká yia khií bía le bín-kohó le Dónbeení Hácírí ðání yi, á wón 6anso máa yí mu 6àn séndíaró.

¹¹ «Hen ká 6a khií wé 6uan mia vannáa 6a *zuífùwa kàránló zíní yi, tàá ho pánká 6ansowà yahó à bán cítí mia, à mi yí le mi yiwa dè bío mi ì láráa mi jì-cúa làa bío mi ì bío bío yi. ¹² Lé bío á bío mí waá bío á le Dónbeení Hácírí á à zéení làa mia hón pàahú so yi.»

O náfòró 6anso na lé o bǎnbú wàhiire

¹³ O ñii búí bía nɔn o Yeesu yi 6a zâamáa ðahú: «Nì-kàránlo, bío na wàn za yi le o sanká wàn kía ò o na í bío.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wàn bónlo, lée wée dó mi le í fáa mìn ttiáwà à mún sanká mìn kía na mia?» ¹⁵ Bún món ó o wee bío làa bía wi bín búenbúen: «Mi pa miten bío. Mi yí wé nùpua na yio yí máa sí làa bío, lé bío hàrí ò o nùpue níi bío wé boo kaka, á so o mukānì pá po mu.»

¹⁶ O o wáa wà le wàhiire na kà nɔn 6a yi: «Nii búí na náfòró wi hía 6ó ho ðínló làa sòobéɛ mí mǎhú yi. ¹⁷ O o lon mí yi, ò o wee bío bío kà le mí síi: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? I ðínló na á ì yú á máa zo ì náa.» ¹⁸ A bío kà le bío ó o wáa le mí ì wé: «Í ì fí ì náa búenbúen, ká ì bíní ì so hía 6úaaka á à khiuí ì ðínló le í bío búenbúen á à kúee yi.» ¹⁹ Bún món á ì wáa à bío ì síi yi: «Ayí, wàzaa, à ù bío 6èntín se. Fo ò wé há lúlúio zanzàn ká dɛɛ búí máa fòo fòh. Wáa wé vūn, wé dí, wé jù, wé ká ù wé bío sí fòh.» ²⁰ Ká le Dónbeení mǎhǎ bía nɔn wo yi: «Fo lé o bǎnbú. Ho ðnàahú na kà le hón á ì ì fé ù mukānì yi. Awa, hón pàahú so yi, ká ù bío na á ù khiuíra zoó bàrá pan yi á bío á à sí wée yi.» ²¹ Lé ká síi á yia wee khiuí ho náfòró zoo pa yi ká a máa cà hía le Dónbeení cón á bío khiuí wéráa.»

*Mi cà le Dónbeení béenì vé
(Matiye 6.25-34)*

²² Bún món ó o wee bío le mí ñi-kenínia: «Lé bún nɔn á ì wee bíoráa bío ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukānì bío yi, le mi ì yí mu bè-ðínii wen á à dí, tàá mi sánia bío yi, le mi ì yí há sí-zínia wen á à zí. ²³ Mu bon. Le mukānì bío po mu bè-ðínii, á há sánia bío po há sí-zínia. ²⁴ Mi loí 6a khánkhonwà, 6a yí máa ðí bío, á mún yí máa lá ðínló. Ba náa mía, ká le Dónbeení mǎhǎ pá wee ðíni 6a. A bío mínén bío jùhú mǎhǎ wi po 6a jínzáwa. ²⁵ Minén ðahú á yia dà mí mukānì wizooní á à dé wán cínú mí yilera yáaró bío yi so wi le? ²⁶ A bío mí yí dà dɛɛ woon máa wé bío cínú bío yi, á mí wee yáa mi yilera bío ká ðání yi le we? ²⁷ Mi loí le púúlé. Le yí máa sá dɛɛ, á mún yí máa tí sía. Le í bío mu na mia: hàrí o *Salomɔn le mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǎ sía na se yú lerén búí yi. ²⁸ Ká le Dónbeení wee donkhueé le jíní ká síi, ðio wé kɛn ho zuia ká ho yíró à 6a cíí le, à sònkú mínén á le è wé kaka máa zíní. Mi síadéro le Dónbeení yi

ḡèntɪn fòora. ²⁹ Mi wé yí yáa mi yilera à wé ðɪn cà bïo mi ì dí làa bïo mi ì jɪ. ³⁰ Mu bon, bïa yí zū le Dónbeenɪ ho ðɪmɪjɪ ná yí lé bán wee wé ðɪn cà bɪn ḡúenḡúen féεε. Εε ká minén mɪn Maá Dónbeenɪ wón zū bïo ko làa mia. ³¹ Mi le mi yara sí le Dónbeenɪ béεnɪ bïo, á bïo ká á le Dónbeenɪ á à na mia.

³² «Minén nùwá yɛn zàwa na á ì pan bïo, mi yí zón dèε, lé bïo á mu wó sína mɪn Maá Dónbeenɪ yí à le na mí béεnɪ mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mi yéé mi nù bïo à sanká wárí na mi yú à na ḡa nɪ-khenia yí. Mi cà ho náfòró binbirí na máa vé bàrá ho wáayi ká lè miten. Bɪn á ḡa kònlòwá máa jɪuaa ho, á bùaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mi náfòró wi yí lé bɪn á mi sía ḡúenḡúen á à dé yí.

Ba ton-sáwá na wee fání mi yïo bïo

(Matiye 24.45-51)

³⁵ «Mi zɪ mí tonló sía, à zání mí fɪntéεna wíoka ðɪnnáa. ³⁶ Mi wé lè ḡa nùpua na pan mí jùhúso na van mu yaamu cεεnɪ bïo. Ká á ḡueé ðɪn páahú na yí, á ḡúanḡúaa ho woohú à ḡa ðεεnɪ hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á ḡa jùhúso ḡueé yú à ḡa fánía mí yïo pan wo ḡèntɪn júná sí. Le ì mí ho tũiá na mia: O jùhúso mí beεre á à lá mí tonló sía á à zɪ ká a bïo le ḡa kεεnɪ, ká á lá ho ðɪnló á à sanká à na ḡa yí ḡa à dí. ³⁸ Hàrì ò o jùhúso mu ḡuee dá ho tá t̄ahú tàá mu yáa dà bɪn wán, ká a ḡueé yú ḡa ká ḡa yïo fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so júná ḡèntɪn sí.

³⁹ «Mi zū le ká le zii ḡànso lá wee wé zūn o kònlò ḡuenló páahú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a zii. ⁴⁰ Minén mún tɪnɪ mí yïo, lé bïo ó o *Nùpue Za khii buen ho páahú na á mí yí máa dé le o buen yí.» ⁴¹ O o Piere tũara a yí: «Núhúso, le wáhiire mu á ũ wà nɪn warén wa ðɪn yí léε, tàá lé ḡa nùpua ḡúenḡúen á le wà nɪn yí?»

⁴² O o Yeesu bía nɪn wo yí: «O ton-sá na yí máa lé mí jùhúso món, na hácirí wi le o yén? Lé yia ó o jùhúso á à bàrá mí zii tonni jùhú wán, le o wé sanká ho ðɪnló na mí zii nùpua lè mí nɪ-kéní kéní yí ho páahú na mu ko yí, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o jùhúso bɪnɪa ḡueé kúaa wán. O ton-sá mu jùhú sí. ⁴⁴ Le ì mí ho tũiá na mia: O jùhúso á à bàrá a mí bïo ḡúenḡúen jùhú wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò o wee bïo mí yí: «Jùhúso míana ò o máa buen.» O o wáa hɪnɪn wee ha mí nɪnzàwa ton-sáwá, ḡa báawa lè ḡa háawa, á wee dí ká a jɪ khée, ⁴⁶ wón ton-sá so ḡa jùhúso khii buen le wizonle na ó o yí zū yí, lè ho páahú na ó o yí dó yí. Ká a jùhúso mu khii ḡuee ðɪn, ó o ḡueé beé o lò làa sòobéε, ká a pá à dé o ḡa ton-sáwá na ló mí jùhúso món t̄ahú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí jùhúso síi bïo, ò o yí wíokaa mítén á yí wó mu làa bïo ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò jí. ⁴⁸ Ká yia yí zū mí jùhúso síi bïo, ò o wó há wén-kora á ḡa ko ḡa ha, wón haró máa tà máa jí a làa yia so bïo. Yia ḡa nɪn mu bïo na boo yí, á ḡa khii fé bïo boo cón, á yia ḡa kàràfáa mu bïo na boo yí, á ḡa khii tũa yí làa bïo po bɪn.

Ho kharó lè lé citti bio

⁴⁹ «Lé ho ðshú á ì buan wa ḡueé dé ho tá yí, á ì ḡèntɪn lá wi à ho ðεεnɪ zà! ⁵⁰ Ká ì màhá ko à ì káa lònbe-beenɪ búi yí, á ì hácirí ḡèntɪn lúnkaa mu bïo yí, ká mu yí wó yí wó, á ì máa yí ìten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le í buara wà ɓueé dé héerà ho ðimíjǎ yi le? Bùéé. Le í bío mu na mia: Lé hā bioní á ĩ wà ɓueé kúee á à kheéráa ɓa nùpua. ⁵² Bïo kà wán á ɓa nùpua nùwā hōnū na wi le zii dà-kéní yi á à kha. Ba nùwā tǐn á à fi lè ɓa nùwā jūn na so, á ɓa nùwā jūn á mún ñ fi lè ɓa nùwā tǐn nu. ⁵³ O maá máa wé sǐ lè mí za, ó o za mún máa wé sǐ lè mín maá. O nu máa wé sǐ lè mí hǐnló, ó o hǐnló mún máa wé sǐ lè mín nu. O ɓùaa hǎa máa wé sǐ lè mí yàró hǎa, ó o yàró hǎa mún máa wé sǐ lè mín ɓùaa hǎa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Būn mǎn ó o wee bío lè ɓa zǎamáa: «Hen ká mi mǎn ká hā dundúio wee vá kúee mín wán lè le wii tēenii, à mi le ho viohó ò tē, à mu ɓèn wé làa būn. ⁵⁵ Hen ká mi mǎn ká ho pinpiró wee lé lè le wii hēenii ɓàn nín-káahó à ɓuen, à mi le ho wunwuró ò keń, à mu ɓèn wé làa būn.* ⁵⁶ Ní-khàwa yén! Mi wee loń ho tá lè ho wáyai à zūrnáa bïo wee wé pǎnna. A léé webio nǎn á mu bïo na wee wé lǎnbïo á mí yí zū máa zéení kúará?

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Léé webio nǎn á mínén mi ɓeere yí dà máa hueeka mu ɓiowa mín yi à zūrnáa bïo téréenna. ⁵⁸ O ɓúí lá wó khon lè mi ninza sii, ó o von fo le cítii yi, à ũnén na wó khon ɓánbá à ũ fèn wé le jii dà-kéní lè mi ninza mu ho wǎhū wán ká mi ðiń yí vaá dǎn. Ká būn mía ó o vaá dé fo o cítí-fi nii yi, á wón ɓèn á à yèrémá kǐhí dé o paro nii yi, á wón ñ dé ho kàsó yi. ⁵⁹ Le í bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yi huúu ká ũ yí wǎ le wáří na fo ko á ũ na ɓúenɓúen á yí tíira jii.»

13

Le vǐndèe na yi máa ha wáhiire

¹ Mu pǎahū, á nùpua nùwā yēn ɓúí ló ɓueé wee bío ho Kalileesa ɓúí bïo là a Yeesu, ɓia ó o *Pilaate na wi ho *Zudee kǎhū júhū wán á nǎn le jii ɓa ɓó ká ɓa ðiń wee wé mu hāmu. ² O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Mi wee leéka le ɓàn nùpua so lé ɓia hǎa wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á nǎn ɓa bïo wóráa ká sii le? ³ Bùéé. Ká mínén mún yí khú mu bè-kora wéró yi, á mí ñ hí lè ɓa bïo, le í bío mu na mia. ⁴ Taá mi wee leéka le ɓa nùpua píru hētīn na ho Silowee nónwiohū hǎa tò jà yi á ɓa húrun lé ɓàn hǎa wee wé mu bè-kora po ho Zeruzalēmu nùpua na ká le? ⁵ Bùéé. Ká mínén mún yí khú mu bè-kora wéró yi, á mí ñ hí lè ɓa bïo, le í bío mu na mia.» ⁶ Būn mǎn ó o wà le wáhiire na ká nǎn ɓa yi: «Nii ɓúí hǎa fá le vǐndèe ɓúí na ɓa le *fikiyée mí vǐnsǎa ɓuahó yi. Wizonle ɓúí ó o le mí ɓueé loń le mí ñ yí bia ho wán á à khòo lè, ó o ɓueé khon. ⁷ O o wǎa wee bío le mí ton-sá: «Bïo ká le mu lúluio bïo tǐn ká í sansan le í ɓueé khòo le vǐndèe mu na ká bia, à ĩ ɓuee khe. Mu júhū mía à ĩ día le à le fé le lùe kǎamáa. Búe le.» ⁸ O o ton-sá bía nǎn wo yi: «júhūso, día lé ho dueera loń, ká í ñ búnbú le júhū á à kúee ho duioró yi. ⁹ Nún-sǐ á lóhóló ká le è ha. Ká le wǎa yí han làa būn, à ũ mǎhǎ ɓúe le.»»

O Yeesu wéera hǎ-mónkú ɓúí ho Sabaa zon

¹⁰ Mu hǎa wó *Sabaa ɓúí zon ká a Yeesu wee kàrán ɓa nùpua ho kàránló zii yi. ¹¹ Mu zon á hǎa ɓúí wi ɓiń á lò yí here yú hā lúluio píru hētīn. O cǐná ɓúí wó a là a mónkú ó o yí dà máa hǐní máa yòó muin. ¹² Bïo ó o Yeesu mǎn wo, ó o von wo á ɓueé bía bïo ká nǎn yi: «Hǎa mu, fo wǎa yú ũten ũ

* **12:55** Ba zúífūwa kǎhū bïo sǐ wi mí dòn lè warén bïo. Mu yámú jumu wi lè le wii tēenii. Lé làa ɓiń á ho viohó wee wé lé yi ɓuennáa. Ká le wii hēenii ɓàn nín-káahó á ho tá hení ɓùaa yi. Lé làa ɓiń á ho wunwuró wee wé lé yi ɓuennáa.

vámú níi yi.» ¹³ O o yòò bò mí níní o wán, ó o dèenía hínən yòò muina dñn á wee òuani le Dónbeení. ¹⁴ Ká ho kàránlò zii nùhùso màhá yí wara mu, lé bío ó o Yeesu wéera vánváro ho Sabaa zoñ, ó o bíá nən 6a zámáa yi: «Há wizooní bío hèzín lé h́n á ho tonló ko à ho wé sá yi ho yàwá nùhù yi, á mí wé buen le 6a wéé mia hón pàahù so yi, ká mi yí wé mu há wizooní bío hèjun níi na le ho Sabaa zoñ yi.» ¹⁵ O o Nùhùso bíá nən wo yi: «Nì-khàwa yén! Minén á yía yí máa fee mí nàa tàá mí sùnpèení à lée juuí ho Sabaa zon lée wéé? ¹⁶ O háa na kà na lé o *Abarahaamu m̀nmaníi búii na ó o *Satāni can há lúlúio píru h́tín yi á so lá yí ko ò o fee díá ho Sabaa zoñ le?» ¹⁷ Dén bíoní so na ó o Yeesu bíá á dó há n̄yio bíá làa wo wee wāaní yi. Ká 6a zámáa na wi b́n búenb́uen bán 6èn wee zámaka mu bè-tentewá na ó o wee wé bío yi.

Ho mútáàdè bèere lè le ña-fni wáho
(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)

¹⁸ O Yeesu b́nía bíá bío kà: «Le *Dónbeení b́eení á bonmín làa webio? Lée webio á ì dà à tèè làa de? ¹⁹ Le bío bonmín lè ho mútáàdè* bèere na ó o níi búii dù mí v́nsíá buahó yi, á le ló á h́nən yòò wó mí v́ndè-beení, á 6a j́nzàwa wee tá mí lenna yi.» ²⁰ O o pá b́nii bíá bío kà: «Lée webio á ì dà à tèè lè le Dónbeení b́eení? ²¹ Le bío bonmín lè le ña-fni na ó o háa búii zúnzúio kúaa mu dùmu kiloowa 6óní làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

Ho zoró lè ho zūajii na f́nía bío
(Matiye 7.13-14, 22-23)

²² O Yeesu h́a tò há ló-beera lè há ló-zàwa yi á wee kàrán 6a nùpua ká a va lè ho Zeruzaleemu ćn. ²³ O o búii tùara a yi: «Nùhùso, bíá á à kání yínəñ 6a à wé 6a n̄-dòndáa le?» O o bíá nən 6a yi: ²⁴ «Mi bánbá à mi zo lè ho zūajii na f́nía. Le ì bío mu na mia: 'Ba nùpua c̀èrèè khíi cà ho zoró yahó ká mu yío máa lé. ²⁵ Ká a zii 6anso khíi h́nən á vá mí woohù pon á dó, à b́n minén lée wi ho khūuhù á wee búanb́ua ká mi ì bío bío kà: 'Nùhùso, h́n le wa zo.' O ò bío o na mia: 'I yí zū mi léenii.' ²⁶ A mi 6èn á à bío o na a yi: 'Eee! Ká wa ñəñ páanía dú á ñun làa fo, á fo mún kàrána 6a nùpua wa lóhó bonf́úaa yi.' ²⁷ O o t́n á à bío ò na mia: 'Mí vá lé ì n̄sāni, bè-kora wérowá yén! I yí zū mi léenii.»

²⁸ «Ká mi khíi mən o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeení ñi-cúa f̀erowá búenb́uen le Dónbeení bá-zamu yi á minén 6a lée kúaará ho khūuhù, á mi ì wá á yiwa à vá b́n. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho d́míj́ná kúaráa búenb́uen yi á 6ueé kèení ká 6a à dí ho sánú le Dónbeení b́eení d́iníi. ³⁰ B́n ká bíá dú ho món ho zuia khíi wé 6a ya-díwá, ká bíá dú ho yahó ho zuia 6èn khíi wé 6a món-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzaleemu ćn

³¹ Hón pàahù so yi á 6a *Farizíewa nùwá yèn búii vá 6ueé 6ó a Yeesu yi á wee bío làa wo: «Héyí! H́nii lén hen à va lón-veere, lé bío ó o *Heroode wi ò o 6ue fo.» ³² O o bíá nən 6a yi: «Mí lén va à bío na wón cawan† so yi: 'I wee ña 6a ćnawa á mún wee wéé 6a vánvárowá ho zuia lè ho yíró, ká mu wizooní t́n zoñ á ì tí ì tonló jii. ³³ Ká ì màhá ko à ì lá ì wòhù lén ho

* **13:19** Ba zúifùwa ćn á ho mútáàdè bèere lè dío ka ćinú. Ba wee wé ni ho 6àn bia kúee le zéeni yi, á le símu wíoka dé wán. † **13:32** Ba zúifùwa ćn ó o cawan lé yía 6èn h́era làa bío ó o zanká h́eraráa warén ćn bío síi.

zuia lè ho yĩró lè ho yĩró níí ló, lé bǐo mu yí se à le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowá hí lòn-veere ká mu yínǎn ho Zeruzalεεmu yì.»

(*Matiye 23.37-39*)

³⁴ «Éεe Zeruzalεεmusa! Minén na wee búε le Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowá, á wee lèεka bíε le Dónbeenĩ wee tonka mi cǎn lè há huua à búε. Lée zen cúa-yεn á ĩ wí à ĩ vá mia kúεε mǐn wán làa bío ó o kúεerè wee wé veráa mí záwa kúεε mí mía tá bío síi à mi yí tà mu! ³⁵ Awa! Le Dónbeenĩ á à pǐ mia hùúu. † Le † bío mu na mia: Mi máa bíńí máa mi mi fúaa nǎnzon na mi khii wee bío bío ká: «Le le Dónbeenĩ dúbua yíà bò o búen o Nǐhúso yèni yíš.»»

14

O Yeesu wεéera vǎnváro búí ho Sabaa zon

¹ Ho *Sabaa búí zon ó o Yeesu á 6a *Farizíεwa jǐhúso búí von lè ho dǐnló mí zǐi. A bíε wí bíń fá mí yíε wo yi le mí ì loń bío o ò wé. ² A búń ò o níi búí na mu vǎmú búí tò ó o sǎńía lon á dǐn o yahó. ³ O o Yeesu lá le bíonĩ ò o tùara ho *lǎndá bío zéεnilowa lè 6a Farizíεwa yi: «Wa lǎndá yí á nǐpue so dà à wéé vǎnváro ho Sabaa zon lè?» ⁴ A 6a yí bíá, à 6a dǐn búírín. O o Yeesu wáa buan wo yí, á wéera, ò o le o lén khí6o. ⁵ Búń mǎn ó o wee bío làa bíε wí bíń: «Minén á yíε za tàá o nàa tò le buii yí ó o máa dèεní máa suee wo fùáfua hàrĩ mu wé ho Sabaa zon lè o yén?» ⁶ O o búí mún yí dàrna dèε yí bíε mu dǎní yí.

Bíε wí ho yahón lùε lè ho mǎndén lùε kεεníłó yí

⁷ Búń mǎn á bío ó o Yeesu mǎn à bíá 6a von wee yí ho yahón lùε à kεεní yí, ó o wá le wáhiire na ká nǎn 6a yí: ⁸ «Hen ká a búí von fo mí yaamu sǎnú dǐńí, à ũ yí dèεní yí vaa kεεní ho yahó, lé bío mu dà a wé le o búí na jǐhú wí po fo á 6a mún von. ⁹ A fo ò kεεní ũ zàamu ká yíε von mia mí nùwǎ jún á 6ueé wee bío làa fo: «Hǐní à ũ na le lùε yíε ká yí.» A fo màhá à cǎonĩ ì hǐní lé ũ nǐyio á à lén khii kεεní ho mǎn. ¹⁰ Ba wé von fo làa búń síi, à ũ 6uee khíi líi kεεní ho mǎn, ká yíε von fo 6uee dǎn, o ò bío ò na foń: «Wǎn bǎnlo, hǐní 6uee yòo kεεní ho yahó.» Hón pǎahú so yi búń ká bíε 6a von mu yaamu sǎnú dǐńí búenbúen á à mi bío 6a búaaníanáa fo. ¹¹ Lé bío á nǐpue lée nǐpue na wee yǎonĩ míten wón à le Dónbeenĩ á à líinĩ. Ká yíε wee líinĩ míten wón à le è yǎonĩ.» ¹² Búń mǎn ó o yèrémáa wee bío làa yíε von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nǐpua à 6a 6uee dí ũ cǎn, à mu wé wisoni yí tàá ho tǐnǎahú, à ũ yí le mu wé mǐn bǎnlowá, lè mǐn zàwa lè mǐn temǐnlowá, tàá mi nǐnzàwa bío 6ǎnsowá. Lé bío 6a khii dàń fo ò ve làa búń bío síi á à dé bío fo wó nǎn 6a yí lahó yí. ¹³ Ká fo wíokaa ho dǐnló ho sǎnú bío yí á le fo o ve lè 6a nǐpua, à 6a ní-khenia, lè 6a mùamúawá, lè 6a lónĩ lè 6a muiiwá lé bán à ũ ve. ¹⁴ Ká fo wó búń, á ũ bío á à wé se, lé bío á bán yí dà mu síi máa wé máa na foń. Le Dónbeenĩ le dǐo khii sáání foń bíε wó mu bè-tentewá vèeró zon.»

Bíε 6a von lè ho dǐnló wáhiire

(*Matiye 22.1-10*)

¹⁵ Bío á bíε làa wo páanía wee dí ní-kénĩ jǎ hǎn bíonĩ so, ó o bíε nǎn o Yeesu yí: «Yíε khii kεé le *Dónbeenĩ béεní dǐnló dǐńí 6èntǐn bío se.» ¹⁶ O o Yeesu bíε nǎn wo yí: «Nǐpue búí híε le mí ì dí sǎn-beení, ó o fèra bíε mu

† 13:35 Mi loń Zeremii vǐahú 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loń Lenĩ vǐahú (Psaumes) 118.26.

nɔn ɔa nɔpua cɛ̀rɛɛ yi. ¹⁷ Bɔ ho dɛ̀nlɔ mu dɛ̀rɔ p̄ahũ d̄ɔn, ɔ o le mí ton-sá vaa bɔ na bɔa ɔ o von yi: «Mí h̄nɔ buen, lé ho dɛ̀nlɔ wɔkkaa vɔ pan mia.» ¹⁸ A ɔa lé mí n̄-kénɔ kénɔ yú bɔ ɔa à bɔa máa buennáa. O n̄n-yánɔ nɔpue bɔa nɔn o ton-sá yi: «Sábéré, ɔ b̄ɛ̀ntɛ̀n yí dà máa buen; ɔ yà ho m̄hũ lònɔbɔ, á ɔ ko à ɔ vaa loɔ ho.» ¹⁹ O o b̄uɔ wón bɔa nɔn wo yi: «Sábéré, ɔ yà ho varɔ nàwa bùaa píru, lé bán á ɔ wi à ɔ d̄ɛ̀ndí loɔ.» ²⁰ O o n̄-kénɔ wón b̄ɛ̀n bɔa: «ɔ yan lònɔbɔ á ɔ b̄ɛ̀ntɛ̀n yí dà máa buen.» ²¹ O o ton-sá mu b̄ɛ̀nɔa b̄ueé bɔa mu búenb̄uén nɔn mí n̄h̄ũso yi, á wón s̄i c̄a, ɔ o bɔa nɔn wo yi: «W̄aa bánbá lén va ɔa nɔpua f̄ém̄nlɔ lara yi, à zo ho lóhɔ bonf̄úaa yi, à ɔa n̄-khenia, ɔa mùamúawà, ɔa muuivà lé ɔa lónɔ na fo ò f̄eráa mín b̄n à ɔ b̄ua buennáa.» ²² Mu ù dé mí yi, ɔ o ton-sá b̄ɛ̀nɔa b̄ueé wee bɔa lé mí n̄h̄ũso: «Bɔ fo le ɔ wé á ɔ wó ká h̄a lùaa b̄uɔ m̄h̄á pá ká.» ²³ O o bɔa nɔn mí ton-sá yi: «W̄aa h̄é lá h̄a w̄ana, à léka h̄a manawà yi loɔ, ká ɔ fò mín làa nɔpua na, à ɔ bɔa b̄ue ɔa n̄nà le ɔa buen ɔ z̄i, bèra a na à le sí.» ²⁴ Le ɔ bɔa mu na mia: B̄ia á ɔ von ho yahɔ búenb̄uén á n̄-kénɔ ká á ɔ dɛ̀nlɔ mu máa zo n̄i.»

*O Yeesu bèrɔ yi bɔ
(Matiye 10.37-38)*

²⁵ P̄ahũ b̄uɔ ɔ o Yeesu lá ho w̄hũ á ɔa z̄amáa b̄o a yi, ɔ o yèrɛ́máa wee bɔa làa ba: ²⁶ «Yia le mí ɔ buen ɔ c̄ɔn, ká b̄anso yí p̄á mín maá, lé mín nu, á yí p̄á mín h̄aa lé mí z̄awa, á yí p̄á mín z̄awa lé mín h̄inni, á yáa pá yí p̄á mítɛ́n mí b̄ere, á b̄anso yí dà máa wé ɔ n̄-kénɔn̄i. ²⁷ Yia yí máa lá mí *k̄urùwá p̄* à bèráa m̄i, wón b̄anso yí dà máa wé ɔ n̄-kénɔn̄i. ²⁸ Hen ká minén ɔ o b̄uɔ lá le mí ɔ so le z̄i-been̄, ɔ o so máa k̄en̄i ká a máa le mí yi le w̄arɔ na o ò dé le yi b̄o yi, à loɔ ká d̄io wi o c̄ɔn á dà le wee so á à b̄ueé le? ²⁹ Ká b̄n̄ p̄á ká a f̄ará le n̄h̄ũ á le yí dàrina yí bon, n̄n-s̄i á bɔa wee mí le wé è yáa mí n̄n̄i yi á à na a yi ká ɔa à b̄io: ³⁰ «O n̄i na ká son mí z̄i h̄uɔn̄ia yi ò o yí dàrina le yí b̄ueéra.»

³¹ «Mu mún lée dà-kénɔ lá a b̄é b̄uɔ na á ɔa ninza b̄é ló wà b̄ueé tá le h̄a h̄a. O so máa k̄en̄i ká a máa loɔ le mí dásiwá muaaseé píru á dà wee s̄ansá mí z̄ukúso dásiwá muaaseé b̄ónɔ na wà b̄ueé fi làa wo le? ³² Ká a z̄ú le mí yí dà mu, ɔ ò f̄en n̄ tonka ɔa nɔpua á ɔa à kh̄en vaá sí a yahɔ á à tùa wo yi làa b̄io ɔ o ko ò o wé na a yi, à bè yi yíráa ho h̄éerà.» ³³ O o Yeesu w̄aa bɔa: «Mí le mí yiwa sese. Minén ɔ o b̄uɔ yí dà máa wé ɔ n̄-kénɔn̄i ká b̄anso yí p̄á b̄io wi o c̄ɔn búenb̄uén.»

*Mu yámú na p̄anká mia bɔ
(Maaki 9.50)*

³⁴ «Mu yámú yoo. Eɛ ká mu yámú yonyorɔ h̄a ló mu yi, á ɔa à wé kaka á mu ù b̄n̄i ɔ zoráa.† ³⁵ Mu c̄ũnú w̄aa mia, mu yí dà máa yèrɛ́má máa wé b̄io b̄uɔ ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé d̄uioɔ. Ba wé yénni mu kúia. Yia wee n̄i b̄io, à wón n̄i b̄io bɔa sese.»

15

*O pio na v̄ũnun á b̄n̄ta yú w̄ahiire
(Matiye 18.12-14)*

¹ Wizonle b̄uɔ á ho *l̄anpó féwá lé ɔa bè-kora wérowà vá b̄ueé k̄n̄ia o Yeesu yi á wee n̄i á b̄ion̄i. ² B̄io ɔa *Fariz̄iewa lé ho *l̄andá b̄io z̄éen̄lowa

* 14:27 Mí loɔ Matiye v̄ũahũ 10.38 † 14:34 Hón p̄ahũ so yi ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu b̄iowa b̄uɔ h̄a lùnkaa mu yi. Lé b̄n̄ n̄n̄ á mu yonyorɔ h̄a wee wé lé mu yi ká mu b̄uɔ pá ká à ɔa lá lée kúia.

mɔn mu á 6a sía wee cí á 6a wee bío mín yi: «Mi loí, o nùpue mu mána mín lè 6a bè-kora wérowá á wee dí làa ba.» ³ O o Yeesu wá le wáhiire na ká nɔn 6a yi: ⁴ «Minén ó o búí pia khímàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vŭnun, ó o so máa kúia 6a khímàni yà-kéní mía na ká le dùure yi ká a máa vaá cànká yia vŭnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a hía vaá yú a, ó o sli ì wa wa á à lá a yòó pí á à khíboráa. ⁶ O 6uee dēeni o ò ve mín bŭnlowà làa bíà làa wó 6ó mín yi á à bío ò na yi: «Í pio yà-kéní na lá vŭnun á ì wáa cà yú. Mi le wa páani zámaka mu bío yi.» ⁷ Le í bío mu na mia: Lé ká sii á le sí-wεε mún ñ wéráa hen na le Dónbeení lè mí tonkarowá yòó wi yi, o nùpue ní-kéní na khú mu bè-kora wéró yi bío yi, á à poí 6a ní-tentewá khímàni ní-kéní mía na màkóo mía ho yèrémálo yi.

O hda na wén-hŭnló vŭnun ó o cà yú bío

⁸ «Táá ká a hía búí wén-hāani bío píru lá wi, ó o wó wó vŭinia le dà-kéní, ó o so máa dé le fŭntáni á máa sàa mí zii ká a cà le kùaràa búenbúen yi fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín bŭnlowà làa bíà làa wó 6ó mín yi á à bío ó na yi: «Í wén-hŭnló na lá vŭnun á ì yú. A mí le wa páani zámaka mu bío yi.» ¹⁰ Le í bío mu na mia: Lé ká sii á le Dónbeení wáayi tonkarowá sía á à waráa o bè-kora wéro ní-kéní na khú mu bè-kora wéró yi bío yi.»

O za na van vŭnun wáhiire

¹¹ Bŭn mŭn ó o Yeesu pa bíniá bíà bío ká: «Nii búí zàwa nùwá jɔn hía wi. ¹² Wizonle búí ó o fεeso bíà nɔn mín maá yi: «Í maá, sanká wán ká à ù na ínén bío.» O o maá bēn sankaa mí náfōró á nɔn mí zàwa nùwá jɔn mu yi.

¹³ «Wizooní bío yēn bŭn mŭn, ó o fεeso yèera bío ó o yú búenbúen á lá wári ò o wá van ho kŭhŭ búí na dāni nàyi. Bío ó o vaá wi bŭn ó o zon mu koomu yi á yáara mí wári búenbúen véeniá. ¹⁴ Pāahŭ na ó o wári mu yáara wó yi, à bŭn le hŭn-sŭmúí búí ló ho kŭhŭ mu yi, á mu bío búenbúen hŭni wee tè o. ¹⁵ O o vaá yú ho kŭhŭ mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nɔnbūēni mí mōhŭ yi. ¹⁶ A 6a nɔnbūēni dŭnló ó o sli wee bíni vá yi lè ho díró ká nùpue màhá yi máa na ho wo yi.

¹⁷ «Ó o hácirí bíniá 6uara bío ó o wó khíina wán, ó o zŭna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wán maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho dŭnló sa mítēn, à ínén wón 6ueé wee hí hen lè le hŭni. ¹⁸ Í ì bíni ì va wán maá cŭn á vaá bío ò na a yi: Í maá, í bēntŭn wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo, ¹⁹ á ì wáa yí ko à ù bíni 6ua mi lè ù kùrú za tenii bío, ká ù 6ua mi lè ù ton-sá bío sii.» ²⁰ O o wáa hŭnɔn wá jɔn mín maá zii. Bío ó o khèra yòó ló lua, á 6àn maá fèra mɔn wo, ó o màkárí 6uan wo yi làa sòobé, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wiira a kùkà á wee bèéni yi. ²¹ O o za wee bío làa wo: «Í maá, í wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo. Í yí ko à ù bíni 6ua mi lè ù kùrú za bío sii.» ²² Ká 6àn maá màhá bíà nɔn mí ton-sáwá yi: «Mí bánbá zoo lońka à mí lén ho báká beení na se po hía ká à 6uee lée zŭini làa wo. A mí dé le nín-kíza-fbεere o nín-kíza yi, à mún zŭini a lè há nakāa. ²³ Mí lée lén o nòn-bòohŭ na jini wi à búé à wá dí ho sánú à wéé wa sía. ²⁴ Lé bío, á ì za mu lá ka lòn nŭi na húrun ká a bíniá vèera. O lá vŭnun, á ì bíniá yú.» A 6a wáa cŭaana ho sánú díró.

²⁵ «Bŭn búenbúen wee wé ká a nŭi mu za kíne so van há mana. Bío ó o ló há mana yi 6ueé wee suará mín zii, ó o wee jí há sía lè ho yoró sá. ²⁶ O o dŭn ò o von o ton-sá búí tũara yi làa bío wee wé 6àn lún yi. ²⁷ O o ton-sá bíà nɔn wo yi: «Lé mŭn fēē bíniá 6uara, á mŭn maá léra a nòn-bòohŭ na jini

wi á b6, lé b6o ó o za b6n6a buara lè le lòn-heb6úee.> ²⁸ O o k6nle so dèen6a sli cá b6n wán á hen6uaa le mi máa zo. A b6n máa ló le mi lée yanka a ò o b6ue zo. ²⁹ Ká a màhá b6a n6n mín maá yi: «Loñ, ìnén sá n6n foñ hã lúluio cèrèe yi, á harì wizon-kéní á ì ò òn yí pá ù jii, ò o vio za sãani á ù yáa pá òn yí n6n mi le ì òn lè ho sánú lè wán b6nlowà. ³⁰ A ùnén za na lá ù níu b6o vaá yáara véen6a ba há-kora wán b6n6a buara, á ù màhá le ba lén o n6n-bòohú na jini wi b6ue.> ³¹ A b6n maá b6a n6n wo yi: «Ì za, ìnén làa fo páan6a wi mín wán fèe, á b6o á ì te b6uenb6uen b6o sã foñ. ³² Ká wa màhá ko wa dí ho sánú à wéé wa s6a, lé b6o á m6n fèe mu lá ka lòn níu na húrún á b6n6a véera. O lá v6nun á ì b6n6a yú.»

16

O ton-sá kohó na háctri wi wáhiire

¹ B6n m6n ó o Yeesu wee b6o lè mí n6-kén6nia: «Nàfòró b6nso b6i h6a lá nùpue b6i bàrá mí tonni jùhú wán. Wizonle b6i á ba b6eé b6a n6n wo yi le o ton-sá mu wee yáa o níu b6o dàkh6ina. ² O o von wo b6ueé wee b6ioráa: «B6o á ì j6á ù d6n6i yí á so bon le? Wáa wa lá b6o á ù wó b6uenb6uen b6n cáti, b6n m6n á wa à kúia mín. A ù tonló vó ì c6n zuia.> ³ O o nii wee b6o mí yi: «Eee! Ì jùhúso wáa léra mi mí tonni sáró yi á ì wé kaka? B6o ho varó á ì yí dà b6o, á ho hée fio mún n6yio wi mi. ⁴ Awa, ì wáa zú b6o á ì wé ká ì tonló yáara á ì pá à yí ba b6i na à b6a mi.> ⁵ A b6a b6uenb6uen na ba jùhúso kéní wi yi ó o von lè mí n6-kén6 kéní. A y6a buara ho yahó ó o t6ara yi: «Ì jùhúso kee na wi foñ lé le yén?» ⁶ A wón b6a: «Lée oliivewa bia jiló bàrikónwa khimani.> O o b6a n6n wo yi: «Ìli keen6i fúafú. Fé ù kee v6ahú à ù túa: Niló bàrikónwa b6uará-jun làa píru.> ⁷ O o b6n6a t6ara a b6i yi: «A ùnén bèn kee lé le yén?» A wón b6a: «Lée òn6ló pórókówá kh6a-hònú.> O o b6a n6n wo yi: «Fé ù kee v6ahú à ù túa: òn6ló pórókówá kh6a-náa.> ⁸ B6o ó o ton-sá mu yí téréna ká ba jùhúso màhá pá khòni6a wo há hén6i na ó o yú b6o yi. Lé b6o á ho òm6j6a na ká nùpua zú mín buaró á po mu khoomu nùpua.»

⁹ O o Yeesu mu b6n6a b6a: «Le ì b6o mu na mia: Mi wé yú ho òm6j6a nàfòró à mi wé wé b6o mi ì y6ráa ba b6nlowà làa ho, ká ho kh6i vó mi c6n, á ba à fé mia á à zoráa le mukani na máa vé lahó yi. ¹⁰ Y6a yú mu b6o na c6nú ó o zúna mu buaró, wón ba n6n b6o boo yi ó o mún ò zúni mu buaró. Y6a yí téréna mu b6o na c6nú yi, ó o mún máa téréna mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho òm6j6a nàfòró á mi yí zúna h6n buaró, á lée wée á à tá à na ho nàfòró tente mia? ¹² O n6-veere b6o na ba kàrafáa mia á mi yí zúna buaró, á mi kùrú b6o á ba mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na júnása nuwá jun yi. O ò jin o n6-kén6, ká a warí y6a so. O wé è j6a a n6-kén6 b6oni, ká y6a so ó o máa k6nbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeen6i yi ká mi mún pá hen6a le warí càró b6o.» ¹⁴ B6o ba *Fariz6ewa j6a há b6oni mu, á ba wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi, lé b6o á ba dó mí s6a le warí càró yi dàkh6ina. ¹⁵ Ká a Yeesu màhá b6a n6n ba yi: «Minén wee wé m6ten lè ba n6-tentewà ba nùpua yahó, èe ká le Dónbeen6i dén zú b6o wi mi yiwa, lé b6o á b6o ba nùpua wee mi à wé le mu bè-been6i á le Dónbeen6i yí máa tà yi.

*Ho làndá lè le Dónbeen6i b6eni b6o
(Matiye 11.12-13)*

¹⁶ «O *Mɔyiize lándá lè le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛerowà vɔnna á p̄ahũ wá fɛɛɛ ɓueé ɓó a Zán Batiisi buenlɔ yi. Wón buenlɔ jii lé b̄n á le *Dónbeenĩ béenĩ ɓio bueró jũhũ ɓúa yi, á ɓa n̄pua lè mí n̄-kéní kéní wee j̄aa mín le béenĩ mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáayi lè ho tá véro á wayi po ho lándá b̄n-za dèɛ na cinú v̄lɔ.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na día mín h̄aa ò o b̄nía fó h̄a-veere yan lée h̄a-fé. A ȳia fó a h̄aa na ɓàn báa día wo á yan mún lé o h̄a-fé.»

O n̄fòró ɓànso là a Lazaare w̄ahiire

¹⁹ B̄n m̄n ó o Yeesu pá b̄nía b̄ia ɓio kà: «N̄pue ɓúí h̄ia wi b̄n á n̄fòró wi á wee z̄í h̄a s̄i-sení na yàwá here. Wizooni ɓúenɓúen lée s̄nú díró o c̄n. ²⁰ N̄i-khenii ɓúí na yèni ɓa le Lazaare, na s̄anía ɓúenɓúen vó lè h̄a dokuaa á h̄ia wee ɓuee da a n̄fòró ɓànso mu kh̄uhũ. ²¹ O s̄ii yáa wee wé v̄a a n̄ii mu d̄nló na wee k̄enka lii kúia yi lè ho díró. A bè b̄n wán, á ɓa boonii wee wé ɓuee d̄enka a dokuaa. ²² Wizonle ɓúí ó o n̄i-khenii mu h̄urun, á le Dónbeenĩ wáayi tonkarowa ɓueé lí lá a yòó bàrà a *Abarahaamu n̄s̄ání. B̄n m̄n ó o n̄fòró ɓànso mún h̄urun á ɓa n̄una. ²³ ɓio ó o wi ho n̄i-h̄n̄bó-lóhó yi, ó o lò wee be d̄akh̄ina. O o h̄onía mí yahó le mí ì loí, ó o kh̄era m̄n o Abarahaamu ò o Lazaare kará a n̄s̄ání.

²⁴ «Ó o von wo p̄n̄p̄n̄: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, loí ì m̄kárí yi á ù tonka a Lazaare le o dé mí n̄n-kíza j̄uhũ mu j̄umu yi, á ɓuee wɛé lè ì d̄enle, lé ɓio á ì lò ɓ̄ent̄in wee be ho d̄hũ na kà yi d̄akh̄ina.» ²⁵ Ká a Abarahaamu m̄h̄á b̄ia n̄n wo yi: «Í za, le ù yi, ɓio á ù ȳio fù lua á ù yú mu bè-sení c̄ɛɛ á wɛéra lè ù s̄ii, ò o Lazaare ɓio wó h̄a yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee c̄nú á ùnén ɓèn yú le lònbee. ²⁶ B̄n pá n̄ii ló, á ho k̄a-be-beenĩ wi warén làa mia p̄ahũ, bèra a na ká ɓia le mí ì lé hen á à kh̄í mí c̄n á ɓa yí d̄ań mu. A n̄pue mún yí dà máa lé hen na á ù kh̄ii wi yi máa buen wa c̄n.»

²⁷ «Ó o n̄fòró ɓànso b̄ia n̄n wo yi: «Í pá à b̄n̄i ì flo fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wàn maá z̄i. ²⁸ Wàn z̄awa n̄w̄a h̄onú lí wi b̄n, ò o lii j̄i ɓa zeñ wán à b̄n w̄a yí ɓuee zo le lònbe-beenĩ na kà lahó yi.» ²⁹ O o Abarahaamu b̄ia n̄n wo yi: «O *Mɔyiize lándá lè le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛerowà ɓioní wi b̄n, le m̄n z̄awa mu wé j̄i h̄n̄.» ³⁰ O o n̄fòró ɓànso b̄ia: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, b̄n pá máa yí ɓa. Hen ká ɓia h̄urun n̄-kéní ɓúí lá ló lion ɓa c̄n á ɓa à yèrémá wárá.» ³¹ Ká a Abarahaamu m̄h̄á b̄ia n̄n wo yi: «Ká ɓa yí máa j̄i a Mɔyiize lè le Dónbeenĩ jii-cúa fɛerowà c̄n, á h̄arí à n̄i-h̄io ɓúí v̄e, á ɓa pá máa tà.»

17

Yi kh̄a mi ninza dé bè-kohó wéró yi
(Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹ B̄n m̄n ó o Yeesu b̄ia n̄n mí n̄i-kenínia yi: «ɓio wee v̄a a n̄pue dé mu bè-kohó wéró yi b̄n yí dà máa h̄e h̄úú. Ɛɛ ká ȳia m̄h̄á n̄ii bò mu ɓio, wón á ho yéréké è sá yi. ² H̄arí ɓa ca le hue-beenĩ o fonle yi à lèè dé ho muhũ yi, b̄n pá à wé wayi á à poń le lònbee na à yí o ká mu lé orén n̄n á ɓa háyúwá na kà n̄i-kení ɓúí wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten ɓio sese.

Mi ninza bè-kora sëndiaró bio
(Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza búí wó khon làa fo à ù zéeni a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sèn mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi há zen cúa-hèjun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee buee ðín ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sèn mu día na a yi.»

Le sliđeró na ka lè ho mútáàdè beere bio
(Matiye 17.20)

⁵ Ba tonkarowá bía nòn wo yi: «Núhúso, dé wa sliđeró wàn.» ⁶ Ó o Núhúso bía: «Hen ká mi sliđeró na khúekhúe lè ho mútáàdè beere bio á mi yáa pá lá tà le mí ì wé làa bio, á mi lá dà à bio ò na* le vîndèe na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá úten ho muhú yi», á le è wé mu.

O ton-sá tonló bio

⁷ «Hen ká minén ó o búí ton-sá lá wi á wee và a mǎhú tàá o wee pa a sároní bùaa síi, ká a ló há mana yi buara, á mi ì bío le o ðèni buee kèni ò o dí le? ⁸ Yínǎi bio ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho ðínló na mi, wíoka úten à ù lá ho buennáa le ì dí à ì ju. Bún món á únén màhá à dí ká ù ju.» ⁹ O so o tèní mí ton-sá mu yi bío ba le o wé ó o wó bio yi le? Bùeé. ¹⁰ Minén bío làa bún mún lée dà-kéní. Bio le Dónbeení le mi wé ká mi wó mu vó, á mi bío bio ká: «Wa lée ton-sáwá na á núpue yí ko ò o na bio yi. Bio ba le wa wé lé bún mí dòn á wa wó.»

O Yeesu wéera ba bueréwá nùwá píru

¹¹ Bio ó o Yeesu wee va ho Zeruzalemu, ó o bò le síii na wi ho *Samaríi lè ho Kalílee páahú yi. ¹² Ó o vaá wee suará ho lóhó búí yi, à *bueréwá nùwá píru wee sí a yahó. A ba khèra ðín ¹³ à ba wee wáamaka pónpón: «Yeesu! Ní-karánlo! Zúr wa màkárí.» ¹⁴ Bio ó o Yeesu mǎn ba, ó o bía nòn ba yi: «Mi lén vaa zéeni mítén lè le *Dónbeení yankarowá.»†

A bio ba bò mín wee va bún, á ba wan. ¹⁵ Bio ba ní-kéní mǎn ò o wan, ó o bínía tò mí laá yi á wee khòni le Dónbeení pónpón ká a buen, ¹⁶ á bueé líi búrá a Yeesu tá, á yahó bó ho tá yi, ò o wee dé o báraká. O lée Samaríi níi. ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bía: «Ba mí nùwá píru búenbúen yí wan le? A ba nùwá dènú na ká bèn zon wen? ¹⁸ Bán tǎahú ó o búí yí leékaa ò o bíní buee búaaní le Dónbeení ká mu yínǎi ho síi veere núpue na ká mí dòn le?» ¹⁹ Bún món ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Lii híni lén, à ù sliđeró míi wéera fo.»

O Núpue Za bini buenló bio

²⁰ Wizonle búí á ba *Farizéwa tùara a Yeesu yi le lé ho páahú yén á le *Dónbeení béeni á à buen yi. Ó o bía nòn ba yi: «Le Dónbeení béeni buenló yínǎi bio na wee mi làa yío. ²¹ Ba máa bío le: «Mí lorí, mu wi hen» tàá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bio á mi ko à mi zúr mu le le Dónbeení béeni wi làa mia vó.» ²² Bún món ó o bía nòn mí ní-kenínia yi: «Pàahú búí bueé dá ó o *Núpue Za wizooní dà-kéní búí á mi sía á à vá yi lè ho míló ká mi máa mí le.

(Matiye 24.23-28)

* **17:6** Bio ó o Yeesu bía binbirí lé bio ká: «Hen ká mi sliđeró lá búaa yú ho mútáàdè beere na cínú yi.» Ba zúífúwa cín á ho mútáàdè beere lé ðío ka cínú po mu bè-dinii bia búenbúen. Ba wee wé ni ho bân bia kúee le zéeni yi, á le símu wíoka dé wán. † **17:14** Le Dónbeení yankarowá mí dòn lé bía hía wee wé bío le o núpue na mu búemu wámú lá wi yi á wán, ó o wáa dà à zo ba núpua tǎahú. Mi lorí Levii nùwá (Psaumes) 13.49.

²³ «Ba à bío ò na mia: «O wi hen» táá «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» Εε κά mi yí va bíñ, mi yí lùwí mu bío yi. ²⁴ Làa bío ká ho viohó òuina ho wáayi lùe búí à mu khoom dèení κερί lùe búenbúen, lé búñ bàn síi ó o Nùpue Za bíñí búenlò wizonle bío kúí wéráa. ²⁵ Εε κά a màhá ko ò o lò be làa sóobéε vé, à ho páahú na kà nùpua pí a bío.

(Matiye 24.37-41)

²⁶ «Bíò wó a Nòwee páahú lé bío bàn síi kúí wé o *Nùpue Za bíñí búenlò páahú.† ²⁷ Ba nùpua hía wee dí ká 6a à òu, á wee ya mín ká 6a a yeé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nòwee zon ho won-beení yi á mu òun-beení buara 6ueé 6ó 6a búenbúen. ²⁸ Mu mún kúí wé làa bío hía wó a Loote páahú.‡ Ba nùpua hía wee dí á wee òu, á wee yà ká 6a a yeé mí bíowa, á wee dí ká 6a a so. ²⁹ Εε κά nònzoñ na ó o Loote ló ho Sodòumu yi, á ho dshú lè ho kiríbì ló ho wáayi á tò 6a wán, á 6ó 6a véenia. ³⁰ Lé búñ bàn síi mún kúí wé nònzoñ na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zoñ à yíá wi mí zii lòho yí bío le mí ì líi á zoó khuii mí sía, à yíá há mana yi mún yí bío le mí ì bíñí ì búen mí zii. ³² Mi leéka a Loote bàn háa bío.* ³³ Yíá wi ò o fení mí mukāñí wón á à vīnī le. Ká yíá vīnīa mí mukāñí wón á à yí le.

³⁴ «Le í bío mu na mia: Mu zoñ tñàahú á 6a nùpua nùwá òun na páania dūma le dāmu dèe dà-kéní wán, ó o nī-kéní á à fé è lénnáa, ká yíá so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwá òun na páania wee ni mu bío, ó o nī-kéní á à fé è lénnáa, ká yíá so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwá òun na wi há mana yi, ó o nī-kéní 6a à fé è lénnáa, ká 6a à día a nī-kéní.]» ³⁷ O o nī-kenínia tūara a yi: «Núhúso, lé wen á mu ù wé yi?» O o bíá nòn 6a yi: «Hen na ó o yà-hínii díá yi, lé bíñ á 6a dùbúawá wee wé fè mín yi.»

18

O maháa là a citti-fl wáhiire

¹ Bío ó o Yeesu wi ò o zéeni le mí nī-kenínia le 6a ko 6a wé fio féεε à bàra yí tè hùúu, ó o wà le wáhiire na kà nòn 6a yi: ² «Cíti-fl búí híá wi lóhó búí yi. O yí máa zón Dónbeení, á mún yí máa kōnbi nùpue. ³ Maháa búí mún híá wi ho ló-kéní mu yi á wee búen o nīi mu cón féεε à buée bío bío kà na a yi: «Mí ínén le í fioso tūiá.» ⁴ O wó mu míana ò o nīi mu wee pí a bío. Ká mu màhá a va à yí, ò o sá san ó o wee bío mí yi: «Í yí máa zón le Dónbeení, á í mún yí máa kōnbi nùpue búñ bon, ⁵ ká a maháa na kà 6èntín lan mīi dàkhíina. I ì wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buée dīn seé mi.» ⁶ O o Núhúso bíñíá bíá nòn 6a yi: «Mi loñ bío ó o cíti-fl-kohó mu na kà wó. ⁷ Mí wee leéka le le Dónbeení so máa na ho tūiá síni bíá le hueekaa yi na wee ve le pónpón le wisoni lè ho tñàahú yi le? ⁸ Le í bío mu na mia: Le è na ho tūiá síni 6a yi ho páahú na mu ko yi. Εε κά a *Nùpue Za màhá kúí bíñíá buara, ó o buée yí 6a nùpua na dó mí sía le Dónbeení yi ho tá wán le?»

O Farizé là a lánpó fé wáhiire

⁹ O mún bíñíá wà le wáhiire búí á bò bíá wee leéka le mí térénna à 6a wee zuañ bíá ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwá òun búí híá wà yòó wé ho fioró le *Dónbeení zì-beení yi. O nī-kéní léε *Farizé ká yíá so léε *lánpó fé. ¹¹ O o Farizé zoó fará dīn ho wáayi á wee fio mí yi kà: «Dónbeení, í wee dé ū bārakà, lé bío á í yí ka lè 6a nùpua na ká bío. Ba wee tè 6a nùpua

† 17:26 Mi loñ Bío Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 6–9 § 17:28 Mi loñ Bío Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 19 * 17:32 Mi Loñ Bío Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 19.26

wán, á wee ɲuaa, á lé ɓa há-féwá, sɔ̀nkú o lànpo fé na kà. ¹² Inén wee lí í ɲii há cúa-ɲun ho yáwá ɲúhú dà-kéní yí, á ɓío á í wee yí ɓàn cúa-pírú níí á í mún wee na foñ.» ¹³ O o lànpo fé wón vá líí ðín le kùéèrè yí á yàá yí wí ò o hóóní mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a ɓío mí ɲi-káa yí ká: «Dónbeení, màkárí mií, í léé bè-kora wéro.» ¹⁴ O o Yeesu ɓíníá ɓía ɓío ká: «Le í ɓío mu na mia: Ba nùwá ɲun mu tʃahú ó o lànpo fé lé yía ɓíníá van mí zii ká a téréna le Dónbeení yahó. Lé ɓío á yía wee yòóní mítén á le Dónbeení á à liiní, ká yía wee liiní mítén á le è yòóní.»

*Ba buan ba háyúwá buarará o Yeesu cón
(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)*

¹⁵ Hàrí ɓa háyúwá á nùpua ɓúí buan buarará o Yeesu cón le o bè mí níí ɓa wán. ɓío ó o ní-kenínia mɔn mu, á ɓa wee zá làa ɓa. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá von ɓa, ò o ɓía: «Mi díá le ɓa háyúwá wé ɓuen í cón, mi yí hè ɓa, lé ɓío le *Dónbeení béení ɓío sá ɓía ka le ɓa ɓío síi yí. ¹⁷ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Yía yí tà le Dónbeení béení ɓío là a háyónza ɓío síi, á ɓànsò yí dà máa zo le yí hùúu.»

*Ho nàfòró ɓànsowà le le Dónbeení béení ɓío
(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)*

¹⁸ Ba *zúífùwa ɲúnása ní-kéní ɓúí tùara a Yeesu yí: «Nì-kàránlo tente, í ko à í wé mu yén à yíráa le mukānì na máa vé.» ¹⁹ O o Yeesu ɓía nɔn wo yí: «Lée webio nɔn á fo wee veráa mi làa ní-tente? Ní-tente mía ká mu yínɔn le Dónbeení mí dòn. ²⁰ Fo zū le Dónbeení làndáwá na ká: Yí wé há-fénló táá bá-fénló, yí ɓúe nùpue, yí ɲuaa ɓío, yí fí sáberé mi ninza ɲii, kɔ̀nbi mǐn maá le mǐn nu.*» ²¹ O o níí ɓía nɔn wo yí: «Bún búenbúen á í bò yí hàrí í yàrónzàmu pàahú.» ²² ɓío ó o Yeesu ɲá a ɲi-cúa vó, ó o ɓía nɔn wo yí: «Bío dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yéé ɓío wí ũ cón búenbúen à sankà ɓàn wárí na ɓa ní-khenia yí, bún ká fo ò yí ho nàfòró ho wáayi. Bún mɔn à ũ ɓíní ɓuee bè mií.»

²³ Ká a níí mu ɲá há ɓióní mu, ó o sáníá tò, lé ɓío ó o níí ɓío boo dà. ²⁴ ɓío ó o Yeesu mɔn ò o yahó so, ó o ɓía ɓío ká: «Ho nàfòró ɓànsowà zoró le Dónbeení béení yí ɓèntín á à wé here. ²⁵ O cón-ɲúmúkú zoró le ho mísímí kshú á à wé wayi á à poñ o nàfòró ɓànsò zoró le Dónbeení béení yí.» ²⁶ A ɓía ðín wee ɲí a ɓióní tùara a yí: «Éee! A yía wáa dà à fen léé wée?» ²⁷ O o Yeesu ɓía nɔn ɓa yí: «Bío yí dà máa wé ɓa nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón.»

²⁸ Bún mɔn ó o Piere ɓía nɔn wo yí: «Loí, warén ló díá ɓío lá wí wa cón à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu ɓía nɔn ɓa yí: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: Yía ló díá mí zii, táá mǐn háa, le mǐn zàwa, le mǐn nùwá, le mí zàwa le Dónbeení béení ɓío yí, ³⁰ ó ò yí ɓío cèrèè á à poñ bún ho pàahú na wa wí yí, á mún pá à yí le mukānì na máa vé ho yíró na lua yí.»

*O Yeesu wiokaa wee ɓío mí húmú le mí vèèrò ɓío
(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)*

³¹ O Yeesu fó mí ní-kenínia pírú ɲun mí ɲúhú wán á ɓía nɔn ɓa yí: «Mi loí, wa wee yòo ho Zeruzalemu, á ɓío búenbúen na le *Dónbeení ɲi-cúa fèerowá tùara o *Nùpue Za dání yí á ɲii yòó sí ɓín. ³² Lé ɓío ɓa à dé o ɓía yí zū le Dónbeení níí yí, á ɓán n zuañ yí, á à là, á à púiní mí ɲinsání ì kúee o wán. ³³ Ba à ha a le há làbàaní, á à ɓúe o. Ká mu wizoóní tǐn zoñ, o ò

* **18:20** Mi lorí Léró vùahú (Exode) 20.12-16; Làndá zééníló vùahú (Deutéronome) 5.16-20

vée.» ³⁴ Ká a ñi-kenínia màhã yí zūna dèe woon mu yi. Hã bioní mu bân kúará á sà 6a yi á 6a yí zū bio ó o Yeesu wi ò o bio ñúhũ.

*O Yeesu héra a muíi búí ylo ho Zerikoo yi
(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)*

³⁵ Bio ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bñn ò o muíi búí kará ho wõhũ ñisání wee fioka. ³⁶ Bio ó o ñá 6a zãamáa na wee khíí sã, ó o tũara bio wee wé. ³⁷ A 6a bía ñon wo yi le lé o Nazaræete ñii Yeesu lé yia wee khíí. ³⁸ O o wee bio pñnpñn: «*Daviide Za, Yeesu, makárí mi!» ³⁹ A bía wi ho yahó wee ñamaka a yi le o wé tété. Ká a yáa wíokaa wee wãama le mí sòobé: «Daviide Za, makárí mi!» ⁴⁰ O o Yeesu ñin ò o le 6a bua a muíi mu buennáa. Bio ó o buée dñn, ó o tũara a yi: ⁴¹ «Lée webio á fo le í wé na foñ?» O o bía: «Núhũso, wé le í ylo à wé mi.» ⁴² O o Yeesu bía ñon wo yi: «Wãa mi, bio fo dó ũ sii mi lé bñn á í weéraráa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bô a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeení. A 6a zãamáa búenbũen ñon mu á 6a mún wee khòoní le Dónbeení.

19

O Yeesu là a Zasee bio

¹ Bio ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee kãa. ² O ñii búí wi ho lóhó mu yi á yèni 6a le Zasee. O lé ho *lànpo féwá ñúhũso búí, á ñàðró wi. ³ O wee cà ò o mi a Yeesu à zũr, ó o wó san, lé bio 6a nũpua boo dà, ò o mún lé o ñi-búinbúí. ⁴ O o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vñdè-beení búí na 6a le sikomæore, na ñin hen na ó o Yeesu wà buee khíí yi, ò o ñan mináa wo.

⁵ Bio ó o Yeesu buée dñn le lùe mu, ó o hóonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, buee lii fuafula. Lé fo á í ko à í làa wán ho zuia.» ⁶ O o Zasee dèenía bánbáa lion, á líí fó a Yeesu vannáa mí zii le hã zãmakaa.

⁷ A bía búenbũen na ñon mu á mu yí sí yi á 6a wee hũahũaaka: «O nũpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón màhã hññon yòó ñin o Yeesu yahó ò o wee bio: «Núhũso, loí, í níí bio bân sanká màní á í ñi na 6a ñi-khenia yi, ká í mún tò a búí wán mu búí yi, á í ñi na mu bân cúa-náa bânso yi.» ⁹ O o Yeesu bía ñon wo yi: «Le zii na ká nũpua wãa kánia ho zuia, lé bio ó o ñii na ká mún lé o *Abarahaamu mñnmání búí. ¹⁰ Lé bio ó o *Nũpue Za buara wà buée cà bía khèra le le Dónbeení, á á fení.»

*Ho sánú kùráa wãhiire
(Matiye 25.14-30)*

¹¹ O o Yeesu binía wà le wãhiire dà-kéní á ñon bía ñin ñá hã bioní mu yi. Lé bio ó o sùaráa le ho Zeruzalæemu, á 6a mún wee leéka le le *Dónbeení béení á à dèení ñ zéeni mítén mí lahó yi. ¹² Bio ká lé bio ó o bía: «Ñii búí na sã se mín zii á ko ò o lá le béení, ó o ló van ho kõhũ búí na ñaní ñayi á wà vaá lá le bñn ká a bñn ñi buen.* ¹³ Sáni ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nũwã píru á sankaa ho sánú kùráa† dà-kéní kéní ñon yi, ò o bía: «Mí bánbá duan làa ho ká í ñi buen.» ¹⁴ Ká 6a kõhũsa màhã ñina a á 6a tonkaa 6a nũpua le 6a ña a món à vaa bio bio ká: «Wa yí wi ò o ñii mu wé wa bé.»

* **19:12** Mu bân síi hía wó ho pãahũ mu yi: Bio ó o Heroode Ñi-beení hía hũrun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vá cà le béení á buée zoráa mín maá lahó yi, á 6a zũifũwa tonkaa 6a nũpua le 6a ña a mán à vaa bio le mí yí tà a bio. † **19:13** Mu pãahũ ká ho sánú kùrè dà-kéní á 6a yèra a ho bân wári á à yí ò nũpue ñi-kéní wizooni khilmáni sámú saání.

15 «Bìo ó o vaá lá mí béenì bínia buara mín kòhù, ó o von 6a ton-sáwá na ó o kàràfáa mí sánú yi. O wi ò o zúrì bío 6a sá yú làa ho.

16 «Ó o nín-yání nùpue buara á bía: «Núhúso, ù sánú kùúrè na á ù nòn mǐ á ì bínia yú há kùráa bío píró séenia.» 17 O o béé bía nòn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bío á fo téréna mu bè-wíníwà yi, á ì ì bàrá fo há ló-beera bío píró jùhù wán.»

18 «Á yla sá buara buée bía: «Núhúso, ù sánú kùúrè na á ù nòn mǐ á ì bínia yú há kùráa bío hònú séenia.» 19 O o béé bía nòn wo yi: «A únén á ì ì bàrá há ló-beera bío hònú jùhù wán.»

20 «Ó o búí bínia buara buée bía: «Núhúso, ù sánú kùúrè na á ù nòn mǐ, nín-dìo. I lá dó le le nín-kéní yi bàrá, 21 lé bío á ì zána fo. Fo lé o nùpue na mukání jii. Fo wee lá bío á ù yí bàrá, á wee lá ho ònló na á ù yí dù.»

22 «Ó o béé bía nòn wo yi: «Ton-sá kohó yén! I ì cití fo ù kùrú jì-cúa wán. Fo fù zú le ì jii, á wee lá bío á ì yí bàrá, á mún wee lá ho ònló na á ì yí dù, 23 ká bún fo zú, á léé webio nòn á ù yí vaá bàrá le ho banki yi? Se bío á ì bínia buara, á ì lá buée fé le le le àn cùnú.»

24 «Bún món ó o bía nòn bía wi bín yi: «Mí fé ho sánú kùúrè mu o cón à na há kùráa bío píró ànsò yi.» 25 A 6a bía nòn wo yi: «Núhúso, wón á há bío píró wi cón vó.» 26 O o bía nòn 6a yi: «Le ì bío mu na mia: Yia bío wi á 6a à bíní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Éé ká yla bío mia, á hàrí mu bè-za na wi o cón á 6a pá à fé. 27 Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé 6a béé á mí 6ua buennáa hen à buée búé ì yio yi.» 28 Bío ó o Yeesu bía bún vó, ó o khíina dú 6a yahó á jòn ho Zeruzalému.

O Yeesu zoró ho Zeruzalému yi

(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zán 12.12-16)

29 Bío ó o Yeesu vaá sùaráa ho Betefazee le ho Betanii yi, le búée na 6a wee ve làa Oliivewa vǐnsia búée nǐsání, ó o tonkaa mí nǐ-kenínia nùwá jùn á bía nòn yi: 30 «Mí lén va ho lóhó na vaá mí yahó yi, ká mí vaá dǎn, á mí ì mí sùnpè-za na á nùpue òn yí yòora yí mǎn hùúu ká a can òn. Mí fee wo 6ua buennáa. 31 Ká a búí tùara mia le léé webio nòn mí wee feeráa wo, á mí bío na ànsò yi: «O Núhúso màkóo wi o yi.» 32 A bía ó o tonkaa wá van, á mu búenbúen vaá wó làa bío ó o Yeesu bíaráa mu.

33 Bío 6a wee fee o sùnpè-za mu, á bía te o wee tùa 6a yi: «Léé webio nòn á mí wee feeráa o sùnpè-za mu?» 34 A 6a bía: «O Núhúso màkóo wi o yi.» 35 Bún món á 6a buan o sùnpè-za mu buararáa o Yeesu cón, à bò mí kánbunwà o wán, à 6a buan wo yi ó o Yeesu yòora. 36 Bío ó o lá ho wǎhù wà, á 6a nùpua wee bá mí kánbunwà ho wǎhù wán o yahó. 37 Bío ó o búakáa wee birón há Oliivewa vǐnsia búée á wà vaá sùaráa ho Zeruzalému yi, á 6a zámáa na lé o nǐ-kenínia búenbúen wee zámaka, á 6a búakáa wee khòoní le Dónbeení pǎnpǎn ho yéréké bè-beera na 6a mǎn bío yi: 38 Ba wee bío:

«Le le Dónbeení wé mu bè-tentewá
là a béé *Daviide na bò o buen o Núhúso yèni yi.

Ho héerà kéñ ho wáayi,

à ho cùkú le le yèn-beení bío sí le Dónbeení

na dà mu bío búenbúen jùhù wán yi.»

39 A 6a *Farizéwa búí na wi 6a zámáa tǎhù bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, bío le ù nǐ-kenínia wé tété.» 40 O o Yeesu bía: «Ká 6a wó tété, á há huua pá à wámaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalεemu bio yi

⁴¹ Bïo ó o Yeesu vaá sùaráa ho Zeruzalεemu yi, á yïo mən ho, ó o wee wá ho nïpomu bio yi, ⁴² ká a bío: «Éee Zeruzalεemusa, mi yáa mún lá zūna bio dà à na ho héerà mia ho zuia bio há. Εε ká mu máhá wáa sànkáa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé bio ho pàahú búii khii dá, á mi zúkúsa á à keení ì kíní mia, á à fifáka yi. ⁴⁴ Ba à fi mi lóhó lè minén búenbúen dúkúdúkúdúkú. Ba máa díá á hàrí huee máa keí mí ninza huee wán mi lóhó mu yi, lé bio mí yí zūna ho pàahú na le Dónbeení buara mi bio yi.»

O Yeesu nən ba bè-yèrowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zān 2.13-16)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu zon le *Dónbeení zì-beení yi á zoó wee na ba bè-yèrowà ká a bío na ba yi: ⁴⁶ «Le Dónbeení bíá mí bioní vōnna yi: «I zii á à wé floró zii,» † ká minén wó le lè ba kōnlowà lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé kàrán ba nùpua le Dónbeení zì-beení yi làa wizooni búenbúen. A le *Dónbeení yankarowà núnása, lè ho *lándá bio zéenílowa, lè mu nïpomu núnása wee cà bio ba à wé è búeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bio ba à wé è yíràa wo á ba yí zū, lé bio ó o bioní jíló sí ba nùpua búenbúen yi.

20

Ba wi ba zūn hen na ó o Yeesu pànká ló yi

(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

¹ Wizonle búii ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeení zì-beení yi ká a bue le bín-tente, á ba *yankarowà núnása, lè ho *lándá bio zéenílowa, lè ba *zúifùwa nī-kía ² bueé wee tùa wo yi: «Zéení bio nən á ũ wee wéráa há wárá mu? Lée wée nən mu bān níi fon?» ³ O o Yeesu bíá nən ba yi: «Inén mún ñ tùa mia, mi bío na mi: ⁴ Lée wée híá nən le níi le o Zān wé bátizé ba nùpua? Lé le Dónbeení lée, tàà lé ba nùpua?»

⁵ A ba dīn wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeení, o ò bío le lée webio nən á wa yí tàráa o bio. ⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zāamáa á à lèeka wen lè há huua á à búe. Lé bio á ba láa mu yi kénkén le o Zān lé le *Dónbeení jì-cúa fεero.» ⁷ A ba wáa bíá le mí yí zū yia nən le níi mu o Zān yi. ⁸ O o Yeesu bèn bíá nən ba yi: «Àwa, inén mún máa zéení yia nən le níi mi á i wee wéráa bio ká.»

Ho èrészén vīnsīa buahó vārowà wāhiire

(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)

⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wāhiire na ká nən ba zāamáa yi: «Nii búii híá léra mí èrészén vīnsīa buahó á nən ba nùpua na làa wó wānía tò bio ba khii na a yi wán, le ba wé và ho, ò o wà van le khúii na nàyi á wà vaá mia bín. ¹⁰ Pàahú na ho èrészén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nī-kéní le o va ba nùpua mu cān le ba khé bio bio sá mí yí à na. A ba nùpua mu vaá han wo, á díá ó o wà lè mí nín-kāamáa. ¹¹ O o mōhú bānso bīnía tonkaa mí ton-sá veere, á ba mún vaá là wón á han nən, ó o wà à ba yí nən dē wo yi. ¹² O o pá bīnía tonkaa ba nūwā tīn níi, á wón ba mún vaá han bóoníkáa yi, á nən.

¹³ «Ó o mōhú bānso wáa bíá: «Eee í wáa à wé kaka coon? Awa, í ñ tonka í za na á í wa làa sòobéε, nún-sí á wón ba à kōnbi.» O o bíá nən mí za mu yi le o híní lén, á wón hínnən wà. ¹⁴ Εε ká bio ba nùpua mu yère dá a wán,

á 6a wee bío mín yi: «Yia lua kà lé yia á ho məhú bio khíi sí yi. Mi wa búe o, á ho məhú bio wáa à sí wen.»¹⁵ A 6a hínən wíira a á khèra léé 6ó díá.» O o Yeesu wáa túara 6a yi: «Áwa! Lé mu yén á ho məhú 6ánsó ò wé làa ba?»¹⁶ O ò 6uen 6ueé búe 6a núpua mu, ká a cà nǐ-vio á à kúee mí məhú mu yi.» Bio 6a núpua ná há bíoní mu, á 6a bíá: «Póon! Bún máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu máhá fá mí yío 6a yi ò o bíá: «Le Dónbeení bíoní vūahú bíoní na kà kúará lé mu yén?

«Le huee na 6a so-sowa lá pá díá,
lé dío hía bínía 6ueé 6uan ho soró dńńía.»

¹⁸ Yia lúwá le huee mu wán á 6ánsó sánía á à yáa.

Ká yia á le 6èn kùera lion wán, á 6ánsó á à fùfúuka.»*

¹⁹ A 6a *yankarowá núnása lè ho *lándá bio zéenílowa zūna le lé 6arén á le wáhiire mu wá bò wán, á 6a 6ènía wee cà a wíró yahó, ká 6a máhá zána 6a núpua.

*Ho lánpó cāló à na ho Oroomu bée yi bio
(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)*

²⁰ Bún món á 6a wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa 6a nǐnbáwa 6úí na wee wé míten lòn núpua na téréńna. Ba le bán khúaa o nǐi yi à yí o bín-kohó 6úí bè yi dérąa wo yia wi ho kǎhú nǐhú wán nǐi yi. ²¹ A 6a túara a yi: «Nì-karánlo, wa zū le bio fo wee bio làa bio fo wee káran lè 6a núpua á téréńna. Fo yí máa kà núpue yío. Bio le Dónbeení le 6a núpua wé 6ua lè míten lé bún 6àn káranló binbirí á fo wee na. ²² Áwa! A ũ bío na wen: Wa lándá yi á ho lánpó ko ho wé cǎ na ho Oroomu kǎhú bée yi léé, tàá mu yí ko làa wéró?»

²³ O o Yeesu zūna 6a hénní bio, ó o bíá nən 6a yi: ²⁴ «Mi zéení le wén-hǎnló 6úí làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A 6a bíá: «Lé o bée.» ²⁵ O o Yeesu bíá nən 6a yi: «Áwa. Bio sá a bée yi à mi na a yi, ká bio 6èn bio sǎ le Dónbeení yi à mi na mu dén yi.» ²⁶ O bíoní na ó o bíá á 6a yi mən bín-kohó 6úí na 6a dà a bè yi á à wíráa wo 6a núpua yahó. Bio ó o bíá wó 6a coon, á 6a dńń tétété.

*Ba nǐ-hía vèeró bio
(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)*

²⁷ Ba *Sadusíewa lé bíá le 6a nǐ-hía máa vèe. Lé bán nùwǎ yen 6úí 6uara a Yeesu cǎn 6ueé túara a yi: ²⁸ «Nì-karánlo, bio ó o *Mǎyíize túara henía nən wen lé bio kà: Hen ká a 6úí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á 6àn za ko ò o fé 6àn háa ya, à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn núpua nùwǎ hẹ̀nun 6úí lá léé zàwa síi, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ O o nǐun nǐi so fó a maháa mu yan, ³¹ bún món ó o tǐn nǐi so fó yan, á 6a mí nùwǎ hẹ̀nun yan wo bèenia á húrunka, ò o 6úí yí yú za làa wo. ³² Mu 6àn véeníi ó o háa mu mín húrun. ³³ Ayà, nǎnzoń na 6a nǐ-hía á à vèe yi, ó o háa mu bio ò sí a yén yi? Bio 6a mí nùwǎ hẹ̀nun máhá yan wo bèenia.»

³⁴ O o Yeesu bíá nən 6a yi: «Ho dńńmǐná na lònbio báawa lè 6a háawa wee ya mín. ³⁵ Eé ká 6a báawa lè 6a háawa na ko 6a khíi vèe à yí le mukǎní ho dńńmǐná na bò o 6uen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí dà máa bíní máa hí, lé bio 6a 6onmín lè le Dónbeení wáyai tonkarowá. Ba lé le Dónbeení zàwa lé bio 6a vèera. ³⁷ Ho lahó na bíá le vǐndè-za na ho dǎhú wi yi bio, ó o Mǎyíize zéenia mu wéréwéré le 6a nǐ-hía khíi vèe, ò o von o Nǐhúso

* **20:18** Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 118.22 † **20:28** Mi loń Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 25.5

le *Abarahaamu ɓàn Dónbeenĩ là a *Izaaki ɓàn Dónbeenĩ là a *Zakoobu ɓàn Dónbeenĩ. †³⁸ Le Dónbeenĩ lé bía yĩo wi lua ɓàn Dónbeenĩ, ká le yínórí nĩ-hía ɓàn Dónbeenĩ. Lé bĩo ɓa ɓúenɓúen yĩo wi lua lerén bĩo yi.»

³⁹ A ho *lándá bĩo zéenílowa nùwá yèn ɓúí bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, fo bía se.»⁴⁰ Lé bĩo ɓa yí wi à ɓa bíní khà mítén tùa wo yi làa bĩo ɓúí. §

O Krista sɔ́nli zúnló bĩo
(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)

⁴¹ O Yeesu bínía tùara ɓa yi: «Ba da à wé kaka à bĩoráa le o *Krista lé o *Daviide m̀nmaníi? ⁴² Lé bĩo ó o Daviide mí bæere bía mu hã Leni v̄uahũ yi:

«O Nùhũso Dónbeenĩ bía nɔn í Nùhũso yi:

Buee κεεní í nín-tlání,
⁴³ fúaa ká í ɓúrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán» *

⁴⁴ Bĩo ó o Daviide wee ve o Krista lè mí Nùhũso, o ò wé o Nùhũso ká a mún pá à wé o m̀nmaníi kaka?»

Mi pa miten ho lándá bĩo zéenílowa bĩo yi
(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)

⁴⁵ Bĩo ɓa zãamãa d̄n wee jí a bioní, ó o bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: ⁴⁶ «Mi pa miten ho *lándá bĩo zéenílowa bĩo yi. Ba wa hã báká-beera zíló à wé héekarãa. Ba wa ɓa wé t̄ení ɓa yi lè le k̄n̄bii ɓa zãamãa f̄emínló lara yi. Ho k̄aránló zíní yahón lù, lè ho d̄n̄ló d̄iníi κεεnínia na seka ɓa wé hueeka κεεní yi. ⁴⁷ Ba wee khà ɓa mahãawa n̄uaa bĩo, á mún wa ho floró na túee wéró à ɓa n̄pua leéka le ɓa t̄erénna. Lé b̄n̄ ɓúenɓúen nɔn á ɓa lonbee khii wíoka à dérãa wán.»

21

O mahã-khenii hãmu bĩo
(Maaki 12.41-44)

¹ O Yeesu hóonia mí yahó á lora khii fò, ó o m̄n ho nãf̄oró ɓansowà na wee kúee mí hãmu hã ɓonkoní yi le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi. ² O o mún m̄n o mahã-khenii ɓúí ò o wee kúee mí t̄mónwà bĩo n̄un, ³ ó o bía: «Le í mí ho túiá na mia: O mahã-khenii na ká bĩo na ó o kúaa á boo po bía ká ɓúenɓúen bĩo. ⁴ Lé bĩo le wárí na ɓa ɓúenɓúen wó lè mí hãmu lé d̄io ɓa yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bĩo wi o c̄n̄ ɓúenɓúen na ó o lá wé è dí.»

Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bĩo
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)

⁵ Bĩo ɓa n̄pua nùwá yèn ɓúí wee bĩo le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ bĩo, le le donkhueéra lè hã *hue-sení lè mu b̄iowa na ɓa wó lè mu hãmu, ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: ⁶ «P̄ahũ ɓúí khii d̄ã ká bĩo mí yĩo wi wán ká á à fi. H̄arí huee máa κεé mí ninza huee wán.»

Ho yéréké b̄iowa na khii wé á ho d̄tm̄nd̄ á à vérãa

⁷ A ɓa tùara a yi: «Nì-kàránlo, lé ho p̄ahũ yén á b̄n̄ bĩo so ò wé yi, á lé mu b̄io yén khii zéeni le mu b̄io mu wéró p̄ahũ d̄n̄?» ⁸ O o Yeesu bía: «Mi pa miten b̄io. Mi yí díã le ɓa v̄iní mia. Lé b̄io á n̄pua c̄èèè khii buení yèni yi á à b̄io: «Í lé o *Krista, ho p̄ahũ d̄n̄.» Ká mi mahã yí b̄e ɓa yi. ⁹ Hen

† 20:37 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 3.6 § 20:40 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 3.6 * 20:43 Mi loñ Leni v̄uahũ (Psaumes) 110.1

ká mi khii wee jí hã hĩa táró, lé ho káaló bïo, à mi yí dèé mi yiwa. Lé bïo á bïn biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bïn dènia máa wé ho ðimíná véro pãahũ.»

¹⁰ O o bïnia bia bò mu wán: «Ho síi búii khii wé è lé vaá fi lé ho síi veere, á ho kãhũ búii khii wé è lé vaá fi lé ho kã-veere. ¹¹ Ho tá dèkénòn sũmáa khii wé hã lùà búii yi, á le híni lé mu vón-kora khii keñ lùà cèrèè yi. Mu bè-beera búii na bïo á à wé le zánii á à wé ho wáayi lé ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èé ká sãni à bïn búenbúen dá, á 6a à wiika mia á à beé lò. Ba à 6ua mia á à varáa 6a *zúifúwa káranló zínii yi á vaá cítí, á à kúee mia ho kásó yi. Ba wé è 6ua mia á vaá ðní hã kãna júnáa lé 6a bá-zàwa yahó bïo mi tà mii bïo yi. ¹³ Lé bïn mi ì bè yi á à zéénináa í bïo. ¹⁴ Mi bè mi háçiri bïo ká lé bïo wán: Mi yí dèé mi yiwa bïo mi vaá bío á à fenínáa miten bïo yi. ¹⁵ Inén í bæere lé yia á à na hã bíoní lé mu bè-zúrminí mia, á mi zúkúsa ó o búii máa dàni máa sánsá mia á mún máa kán. ¹⁶ Hàri mìn maáwá lé mìn nuwá, mìn zàwa lé mìn nuwá na ká, lé mìn bónlowá miten lé bán á à dé mia á à na, á mi cèrèè búii 6a à búe. ¹⁷ Ba nùpua búenbúen á à jin mia bïo mi tà mii bïo yi. ¹⁸ Èé ká hàri mi jún-vání dà-kéni búii máa ví. ¹⁹ Mi fàrá ðin sese, bïn lé bïo á à na ká mi ì yí le mukáni na máa vé.

O Yeesu wee bïo ho Zeruzalæmu floró bïo

(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)

²⁰ «Pãahũ na mi khii mi 6a hïn-táwá lé mí kuio ká 6a kínia ho Zeruzalæmu yi, bïn ká mi ì zún le çinú ká ho fioró yi. ²¹ Hón pãahũ so yi á bia á à keñ ho *Zudee yi ko 6a lùwí yòò hã búaa. Bia á à keñ ho Zeruzalæmu yi ko 6a lé ho yi lén, à bia wi hã mana yi yí bíni 6uee zo ho yi. ²² Lé bïo mu ù wé le cítii fló wizooni na le Dónbeení bíoní vüahũ bè-bíonii búenbúen á jii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khii sá 6a há-sèenasa lé 6a há-jàawa yi mu zoñ. Lé bïo mu ù wé le yi-véè làa sòobéè ho kãhũ mu yi, á le Dónbeení á à zéeni le le síi wee çí 6a nùpua mu yi. ²⁴ Ba à búe 6a búii lé hã hĩa khàra, ká 6a búii 6a à 6ua à varáa há kã-vio yi, á bia yínón 6a zúifúwa 6ueé fi ho Zeruzalæmu á à keñí ho yi fúaa 6a pãahũ jii sú.

O Nùpue Za bíni buenló bïo

(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu biowa búii na síi yí zũ khii wé le wii le ho pñihũ lé hã mànàayio yi. Ho ðimíná kánasa búenbúen á yilera à yáa mu yámú jumu na wee kúrún sá jíló bïo yi. ²⁶ Ba nùpua búii yiwa á à dè dè è yuunika ká 6a leékaa bïo khii wé ho tá wán mu pãahũ, lé bïo á ho wáayi bïo búenbúen á à dèké. ²⁷ Bïn ká 6a à mi a *Nùpue Za há dùndúio wán ká a yòò lua lé mí dàrló lé mí çúkú beení. ²⁸ Ká bïn biowa so wéror jii khii hèra, à mi híni ðin à hóoní mi júná lé bïo á mi káníló wãa sùaráa.»

O Yeesu lá ho fikiyéé bïo á káránna lé 6a nùpua

(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ Bïn món ó o Yeesu wà le wahiire na kà nòn 6a yi: «Mi loñ ho *fikiyéé vïndèè lé hã vïnsia na ká. ³⁰ Ká hã hĩa wee sá mí vón-yórówá, se mí zũ le ho vïohó tèrò ðñ. ³¹ Làa bïn síi ká mi khii mən ká bïn biowa so wee wé, à mi zún le le *Dónbeení bæni sùaráa. ³² Le í mĩ ho túiá poni na mia: Ho pãahũ na ká nùpua máa hí máa vé ká bïn biowa so búenbúen yí wó. ³³ Ho wáayi lé ho tá khii vé, ká í bíoní hñn ñ keñ bïn féèè.

Mi wé fánt mi yío

³⁴ «Hen ká mi wee pa miten bio sese, á mi máa na miten ho dándínló lè ho ña-ñunló, lè ho ñmíñá bio yilera yi. Ká bún mia le wizonle mu khií ví mia lè ho zúán bio síi. ³⁵ Lé bio le khií yòoka ho ñmíñá nùpua búenbúen wán. ³⁶ Mi fání mi yío. Mi wé fio fēεε, á mi ì yí ho pánká à fenínáa miten bio wà buée wé búenbúen yi, á à dàñ ñ ñinnáa o *Nùpue Za yahó.»

³⁷ Le wisoni yi ó o Yeesu fù wee wé kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zì-beení yi. Ká ho zihú ò o lén yòo cãa hã Oliivewa vñsía bútee wán. ³⁸ Ba nùpua búenbúen fù wee wé buen le Dónbeení zì-beení yi le yinbíi búirri, à buee jí a cón.

22

O Yeesu dénaló bio

(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Zãn 11.47-53)

¹ Ho *búurú na á ña-ñini yí dó yi sánú na 6a le Paaki wà buée sùará. ² A 6a *yankarowá ñúnása lè ho *lándá bio zéenílowa wee cá bio 6a à wé wé è búeráa o Yeesu, lé bio 6a zãna 6a zãamãa. ³ A bún ó o *Satãni dó hã yile-kora ò Zúdaa na 6a wee ve làa Isikariote yi. O lé 6a ñi-keninia píru ñun ñi-kéní. ⁴ O o Zúdaa mu wà vaá wãanía lè 6a yankarowá ñúnása lè le *Dónbeení zì-beení parowá ñúnása, à zũrnãa bio o ò wé wé è dérãa o Yeesu 6a ñii yi. ⁵ A bán sía wan wan le mí ì na le wárí wo yi. ⁶ O o Zúdaa wãa tà, á hñon wee cá bio o ò ñin wán á à dérãa wo 6a ñii yi kã 6a zãamãa yí zũn mu.

O Yeesu le 6a wíoka ho Paaki ñnló bio

(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Zãn 13.21-30)

⁷ Pãahú na 6a wee dí ho búurú na á ña-ñini yí dó yi sánú yi, á le wizonle na 6a ko 6a fúaa ho Paaki piozáwa yi à wé lè mu hãmu ññ, ⁸ ó o Yeesu tonkaa o Piere là a Zãn á bía nñn yi: «Mi lén vaa wíoka ho Paaki ñnló bio.» ⁹ A 6a túara a yi: «Lé wen á fo wí à wa wíoka mu yi?» ¹⁰ O o bía nñn 6a yi: «Mi loñ! Hen ká mi hía wà líi zo ho lóhó yi, á mi ì fè mín làa ñii búii na sò mu ñumu lè ho ñũhũ, à mi bè o yi va le zii na ó o vaá zo yi, ¹¹ à vaa bío na le zii mu ñanso yi: «O ñi-kàránlo le wa túa foñ: Ho lahó na á ñén lè ñi-keninia á à dí ho Paaki ñnló yi lé ho yén?» ¹² O ò zéení la-beení búii làa mia ho nónwiohũ yi na sía bàráka wó. Lé bñn à mi wíoka ho ñnló bio yi.» ¹³ A 6a wà vaá yú mu búenbúen làa bio ó o Yeesu bíarãa mu á 6a wíokaa ho Paaki ñnló bio.

O Nuhúso ñnló

(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Korente 11.23-25)

¹⁴ Bio ho pãahú ññ, ó orén lè mí tonkarowá páanía kará ho ñnló ñuhú yi. ¹⁵ O o bía nñn 6a yi: «Í ñèññn wee cá à ñ dí ho Paaki sánú ñnló na kã làa mia à bè yi lò berãa. ¹⁶ Lé bio á ñ máa bñní máa dí ho làa mia huhú, fúaa nñnzon na á mu ù wé á ñii á à sí yi le *Dónbeení béení yi, le ñ bío mu na mia.» ¹⁷ O o wãa lá le ñuuníi ñèé á buan, ò o dó le Dónbeení bàrákã, ò o bía: «Mí fé le ñuuníi ñèé na kã à ñu fé mín yi. ¹⁸ Le ñ bío mu na mia: A lá ho zuia ñii wán, á ñ máa bñní máa ñu ñivén huhú, kã mu yínññ le Dónbeení béení buenló món.»

¹⁹ Bñn món ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeení bàrákã, ò o cèekaa ho nñn 6a yi, ò o bía: «Hia kã lé ñ sánía [na nñn mi bio yi. Mi wé wé mu à leékarãa ñ bío.» ²⁰ Lé bún ñàn síi ó o múñ lárãa le ñuuníi ñèé ho ñnló ñiró món, ò o

bía: «Le juuníi dèe na kà lé le páanii finle na bò lè í cāni na á à kúia mi bïo yi.]

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

²¹ «Éε ká mi mǎhá loń, yía á à dé mi ì na làa mi á páania kará ho đínló juhú yi hen. ²² Mu bon, o *Núpue Za á à hí làa bïo le Dónbeení le mu wéráa. Ká yía mǎhá ní ì bè mu á ho yéréké è zo juhú. ²³ A 6a búakáa wee tũaka mín yi le lé o yén mǎhá à wé mu mí tšahú coon?»

Yia po bia ká lé o yén?

(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)

²⁴ O Yeesu nĩ-keninia wee wǎani mín yi à zũnńa yia po 6arén na ká. ²⁵ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ho đimńá kána bá-záwa wee wé mí pánká há wán, á bía ho pánká wi níni yi le 6a wé ve mí làa «bè-tente wérowá». ²⁶ Éε ká minén bïo yí ko à mu keń ká. Minén á yia juhú wi po bía ká wón ko ò o wé míten cĩnú bía ká yahó. A yia á ho pánká wi níni yi wé bía ká ton-sá. ²⁷ Yia juhú wi lée wée? Lé yia 6a wee lá ho đínló na yi ò o dí lée, táá lé yia wee lá ho na? Yínń yia 6a wee lá ho na yi le? Awa! Inén wi mi tšahú lòn ton-sá bïo síi.

(Matiye 19.28)

²⁸ «Bïo á mi wee tà keń làa mi féeε le lònbee na wee yí mi yi, ²⁹ le bũn nɔn á le béenĩ na á í Maá nɔn mi á í mún nɔn mia. ³⁰ Mi khii dí á à ju làa mi í béenĩ yi, á mi mún khii keeni 6a bá-záwa kanmúini wán á à cĩtíraa o *Isirayεεle zĩ-juńa píru juń.»

O Yeesu bia le o Piere hĩa pĩ mi bïo

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zǎn 13.36-38)

³¹ O Yeesu bía nɔn o Simɔn Piere yi: «Simɔn, Simɔn, héyii! Loń! O *Satáni flora ho wǎhú le Dónbeení cɔn yú à didiráa mia làa bïo 6a wé didiráa mu dũmu à lén zàn-bïo. ³² Éε ká í mǎhá flora nɔn foń, à le siidéro yí fòo foń. Ká ũ khii tá yèrémáa 6uara í cɔn, à ũ henĩ mĩn záwa sía.» ³³ O o Piere bía nɔn wo yi: «Núhũso, hǎri à mu wé kásó, á í ì zo ho làa fo. A mu wé húmú, á í ì hí làa fo.» ³⁴ O o Yeesu bía: «Piere, le í bïo mu na foń: Ho zuia ó o kò-bée máa wá, ká ũ pá le fo yí zũ mi a dɔn há cúa-tĩn.»

Mi wé wloka miten hĩa fio bïo yi

³⁵ Bũn mɔn ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bïo á í hĩa tonkaa mia, à í le mi yí 6ua wǎri à yí 6ua puure làa nakáa, á bïo búii cén fòora mia le?» A 6a bía: «Dèε búii yí fòora wen.» ³⁶ O o wǎa bía nɔn 6a yi: «Àwa! Bïo ká wán ká yia wǎri wi ò o lá le 6ua, à yia puure wi mún lá le 6ua. Yia khà-tóni mia à wón yèé mí báká beenĩ, ò o yá ho búii. ³⁷ Le í bïo mu na mia: Le Dónbeenĩ bíoni vǎahú bíoni na ká bïo ko à mu sá mi à jii sí: «Ba mà a dó 6a bè-kora wérowá jii.»* Mu bon. Bïo túara í dǎni yi á à wé jii ì sí.» ³⁸ O o nĩ-keninia bía nɔn wo yi: «Núhũso, lé há khà-túa bïo juń na.» O o Yeesu bía: «Mi wǎa día ká.»

O Yeesu flora hĩa Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yi á wá van há Oliivewa búee wán làa bïo ó o wee wé wéráa mu. O o nĩ-keninia bò a yi. ⁴⁰ Bïo ó o vaá dɔn ho lahó mu ó o bía nɔn 6a yi: «Mi wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wérowá yi.» ⁴¹ Bũn mɔn ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o núpue hue-lèenii dá vaá dá yi

* 22:37 Mi loń Ezayii vǎahú 53.12

sii, á lí fàrá mí nǎnkóǎnúná wàn ò o wee fio kà sii: ⁴² «Í Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na kà dǎ mi. Èε ká mu yí wé ínén sii bío ká ùnén sii bío lé bío wé.» ⁴³ [Bún mǎn á le Dónbeení tonkaro búí òueé zéénia míten làa wo, á híina a sii. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio le mí sòobéε, lé bío á bío wà òueé wé làa bío á à sá a yí búenbúen ó o mǎn, á mu wee beé o lò dàkhíina, ó o fèení yèrémáa ka lòn cǎni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bío ó o flora vó, ó o bínia òuara mí ní-keninia cǎn á òueé yú 6a à mu dǎmu 6ó 6a, lé bío 6a yiwa wee váráa. ⁴⁶ O o bía nǎn 6a yi: «Mí yí da. Mí híni fio à mí yí zo mu bè-kora wéró yi.»

Ba wíira a Yeesu

(Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zǎn 18.2-11)

⁴⁷ Bío ó o Yeesu òun wee bío, à bún 6a zǎamáa búí vaá ló lua. Yia dú 6a yahó lé o Zúdaa, wón na lé o ní-keninia píruǎn ní-kéní mí bεεre. O òuee dèenii, ó o wà òueé 6ó a Yeesu yi, á le mí ì tèní a yi le le kǎnbii. ⁴⁸ A wón bía nǎn wo yi: «Éee, Zúdaa, lé le kǎnbii tènii á fo ò bè yi á à dérǎa o *Núpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bía làa wo bò mín zúna bío hía à wé, á 6a túara a yi: «Núhúso, wà dà à fi le wa khà-túa le?» ⁵⁰ A 6a ní-kéní búí dèenía hà 6a *yankarowà núhúso ton-sá nín-tíani níkáahú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhá bía: «Héyii! Mí día kà.» O o òun o ní níkáahú ó o dèenía wan. ⁵² Bún mǎn ó o Yeesu yèrémáa bía nǎn 6a yankarowà núnása, le le *Dónbeení zǐ-beení parowà núnása le 6a ní-kǎa na wà òueé wíi wo yi: «Mí òuan mí khà-túa le mí búaa òuararǎa í wán le we? Í léé ní-kǎani le?» ⁵³ Há wizooní búenbúen á í lá wee wé kǎn làa mia le Dónbeení zǐ-beení yi á mí yí wíira mí hón pǎahú so yi. Èε ká ho pǎahú na kà hón bío sǎ mínén le le túbiri pǎnká núhúso yi.»

O Piere pǎa a Yeesu bío

(Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zǎn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bún mǎn á 6a wǎa wíira a Yeesu á òuan vaá zonnáa 6a yankarowà núhúso zǐi. O Piere bò 6a yi ká a màhá khèra wí. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dǎhú ho lún sii yi á 6a búí kará kǎnia yi. O o Piere òueé zoó kará làa ba. ⁵⁶ O o ton-sá háa búí mǎn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yío wo yi, ò o bía: «O níi na kà mún fù wí làa wo.» ⁵⁷ O o Piere pǎ mu, ò o bía: «Héyii! Háa mu, í yáa yí zú a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o búí tǎn mǎn wo, á wón bía nǎn wo yi: «Ùnén mún lé o níi mu bǎn ní-kéní búí.» Ká a Piere màhá bía: «Níi mu, í yí nǎn wo.» ⁵⁹ Bío mu dá dò mí yi lòn léèrè dà-kéní sii ó o ní-veere búí tǎn pá bínia bía mu: «Mu bon kénkén. O níi mu fù wí làa wo, lé bío ó o mún lé o Kalilee níi.» ⁶⁰ Ká a Piere màhá bía: «Bíó á ùnén yáa wee bío á í yí zú.» Ho pǎahú dà-kéní kéní na ó o wee bío mu yi ó o kò-béε wá. ⁶¹ O o Núhúso yèrémáa fá mí yío o Piere yi. Lé bún ó o Piere hácíri màhá òuara bío ó o Núhúso bía nǎn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béε máa wá ká ù pá le fo yí zú mí á òun há cúa-tǎn.» ⁶² O o Piere hínon ló á léé wá búbùbù.

Ba dásíwá wee ha a Yeesu ká 6a a là a

(Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³ Ba núpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí níni yi na a yi ká 6a a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká 6a túa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení ní-cúa fèero bío bon, à ù zéeni yía vína fo.» ⁶⁵ Há bín-kora le mí síwá á 6a wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tũíá fεεrowà cǎn

(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zǎn 18.19-24)

⁶⁶ Bïo ho tá tǎn, á 6a *zuífùwa nǐ-kíá, lè 6a *yankarowà júnása *lè ho làndá bïo zéenílowa kúaa mín wán, à 6a le 6a bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tũíá fεεrowà yahó. ⁶⁷ A 6a tũara a yi: «Fo lé o *Krista à ù bío mu le wa jí.» O o bía nǎn 6a yi: «Í bía mu nǎn mia á mi máa tà mu, ⁶⁸ ká í mún tũara mia á mi máa bío dèε. ⁶⁹ Ká há laà na kà wán, ó o *Nùpue Za á à kεení le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen nín-tíání.»† ⁷⁰ A 6a búenbúen wáa bía: «À bǔn à fo lé le Dónbeení Za lon?» O o bía nǎn 6a yi: «Lé minén miten bía le í lé orén.» ⁷¹ A 6a wáa bía: «Wa màkóo wáa mía seérása yi. Warén waten wáa jí a jí-cúa.»

23

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate cǎn

(Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zǎn 18.28-38)

¹ Ho làndá tũíá fεεrowà búenbúen hǐnǎn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǎn. ² Bïo 6a vaá dǎn bǐn, á 6a wee bá a ká 6a a bío: «O nǐi na ká á wa yú ò o wee khà wa nǐpomu wǐnǐ le 6a yí cá ho lànpó à na a bée yi. O o mún wee bío le mí lé o *Krista, o bée.» ³ O o Pilaate tũara a yi: «Lé únén lé 6a *zuífùwa bée le?» O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴ O o Pilaate bía nǎn 6a yankarowà júnása lè 6a zǎamáa yi: «Bíoní na à í ì dǐn wán á à síinínáa o nǐi na ká jǐhǔ á í yí mǎn.» ⁵ Ká 6a màhá pá wíokaa wee bío lè mí pánká: «O wee kǎaní wa nǐpomu lè mí káránló. O gúaa mu jǐhǔ ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fεεε wà buée bó hen.»

⁶ Bïo ó o Pilaate jí há bíoní mu, ó o tũara: «O nǐi mu léε Kalilee nǐi le?» A 6a le úuu. ⁷ A bïo ó o zũna mu ká, ó o le 6a bua a varáa o *Heroode cǎn, lé bïo ó o Heroode lé yǐa wi ho Kalilee jǐhǔ wán, à wón mún wi ho Zeruzalεemu yi mu páahǔ.

Ba buan o Yeesu buararáa o Heroode cǎn

⁸ Bïo ó o Heroode mǎn o Yeesu, ó o sǐi wan, lé bïo ó o jí a sǎ míana, á lá wi ó o mi a wán hàrǐ háání. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bïo búí. ⁹ O tũara a yi làa bïo cèrèε ká a Yeesu màhá yí dó mí jǐi wo yi hùúu.

¹⁰ Ba *yankarowà júnása lè ho *làndá bïo zéenílowa dǐn wee kooní a Yeesu yi lè le hεεrè. ¹¹ O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí jǐnǐ yi na a Yeesu yi ká 6a a zũarǐka a yi. Ba zǐnǐa wo lè ho háká beení na se làa sòobée, à 6a bǐnǐa buan wo vannáa o Pilaate cǎn. ¹² Lé bǔn zǎn ó o Heroode là a Pilaate bǐnǐa wó 6a bǎnlowà ká 6a jǎn lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búε

(Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zǎn 18.39-40; 19.4-16)

¹³ Bǔn mǎn ó o Pilaate von 6a yankarowà júnása, lè 6a ya-díwá lè 6a zǎamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o bía nǎn 6a yi: «O nǐi na ká á mi buan buararáa í cǎn, á le o wee kǎaní mu nǐpomu. Awa! I mún wáa tũara a yi mi búenbúen yǐo yi, á há wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jǐhǔ á í yí mǎn. ¹⁵ O Heroode bǐnǐa buan wo buée nǎn wen, lé bïo á wón mún yí mǎn o wékheró. O bǎntǐn yí wó bïo búí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. ¹⁶ Í ì bío le 6a ha a lè há làbàaní, ká í ì díá wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki sǎnú díró dǎn, ó o Pilaate ko ò o lén o kásó nǐi búí díá.]

† 22:69 Mi lorí Lení vǔahǔ (Psaumes) 110.1, Daniyεεle vǔahǔ 7.13

18 A bñn 6a búenbúen páania wee bío pñnpñn: «Búe o, à ù día o Barabaasi!» 19 Wón Barabaasi so kásó zoró jñhñ lé bío ó o hña wi ho káaló fio yi, á 6ó a nñi búí. 20 Bío ó o Pilaate wi ò o día a Yeesu, ó o wíokaa túara 6a zãamãa yi. 21 Ká 6a mãhã wee wãamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí!»

22 Mu cúa-tñn níi ó o Pilaate bíá nñn 6a yi: «Lée webio ó o wó khon yi? I yi mñn bío búí na nñn ó o koráa lè mu húmú. I i bío le 6a ha a lè hã làbàani, ká ì ì día wo o ò lén.» 23 Ká 6arén bán pá lan wee wãamaka pñnpñn le 6a búee o Yeesu ho kùrùwá wán. A 6arén wãamakaa lé hña yú ho pánká. 24 O o wãa tà le mí ì wé bío 6a wee cà. 25 O nñi na 6a le o día, wón na kera ho káaló fio yi á wó le ní-búee 6a dó ho kásó yi, ó o léra día, ò o nñn o Yeesu 6a dásiwá yi le 6a wé làa bío 6a zúifùwa sia vá yi.

Ba dásiwá guan o Yeesu wàráa

(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zãn 19.17-22)

26 Bío 6a guan o Yeesu wàráa, á 6a vaá fò mín làa Sirɛna* nñi búí na 6a le Simón, ò o ló hã mana yi lua. A 6a dásiwá wíira a 6ueé séenia lè ho kùrùwá, ò o bèraa o Yeesu món. 27 Ba minka zãamãa bô a yi á séenia 6a hãawa búí na wee wá kuaará a bío yi. 28 O o Yeesu yèrèmaa wee bío làa ba: «Zeruzalemu hãawa, mi yí wá ínén bío yi, ká mi wá minén miten lè mí zàwa bío yi. 29 Lé bío hã wizooní búí na lua yi, á 6a khíi wé è bío: «Ba hãawa na yí máa te làa bíi ññ yí ton za yí yènia yí mñn bán jñná bènññ sñ.» 30 Hón pãahñ so yi ká 6a à bío ò na hã búaa yi: «Mí tè jñ wɛn» á mún ñ bío lè hã dònúaa: «Mí pe wɛn»† 31 Lé bío ká 6a wee wé ínén na ka lòn bñn-siire ká síi, á minén na ka lòn bñn-henñ bío khíi dà bñn wán.»

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zãn 19.17-27)

32 Ba mún guan ní-wanna núwã jñn búí na 6a à páani ì búe là a Yeesu. 33 Bío 6a vaá ññ ho lahó na 6a wee ve làa «Nún-6ókuee» á 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bñn. Ba ní-wanna núwã jñn á 6a mún búaa hã kùrùwáwá wán bñn. O ní-kéní wi là a Yeesu nín-tñni ká yña so wi là a nín-káahó. 34 [O o Yeesu bíá: «Í Maá, sɛn día na 6a yi, lé bío 6a yí zũ bío 6a wee wé.»] Bñn món á 6a dásiwá wó le jñn-sñni bío á sankaarãa o sñ-zinia. 35 Ba zãamãa ññ bñn á wee loñ. Ba *zúifùwa jñnása bán wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a à bío: «O fenía 6a búí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bío bon, yña le Dónbeení mñn léra.» 36 Ba dásiwá mún wee yáa mí jini yi na a yi. Ba vá 6ueé 6ó a yi, á hoonía mu bè-ñia yòó nñn wo yi 37 à 6a wee bío: «Hen ká fo lé 6a zúifùwa bɛɛ, à ù fení úten úten.» 38 Yòó o jñhñ yi á bío ká lé bío 6a túara: «Yiá ká lé 6a zúifùwa bɛɛ.» 39 Ba ní-wanna na 6a búaa ní-kéní wee là a ká a bío: «Fo yínñí o Krista le, á ù fení úten úten à ù mún fení warén lon!» 40 Ká a ní-kéní na so wón bèn wee zá lè mí ninza mu ká a bío: «Fo yí máa zñn Dónbeení le? Yínñí le lònbee dà-kéní mu á ù wi yi le? 41 Warén bán ko lè le lònbee, lé bío wa wékhe lé hña dó wɛn mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» 42 Bñn món ó o bñni bíá: «Yeesu, hen ká fo khíi 6uara lè ù bɛɛñí, à ù pa í bío.» 43 O o Yeesu bíá nñn wo yi: «Le í mí ho túiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò kerí làa mí le Dónbeení cñn.»

* 23:26 Sirɛna: Ho léé lóhó búí na wi ho Afriiki kñhñ yi á suaráa yi lè ho Mɛditeranɛɛ yámu jñmu. O Yeesu pãahñ á 6a zúifùwa búí hña wi ho lóhó mu yi. † 23:30 Mi loñ Ozee vuahñ 10.8.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zân 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Mu wó à le wii wà yòò fàrá, á ho kòhù búenbúen dindin wó le tibirí á míana fúuu fúaa le wi-háarè. Ho pònsòró na zoó le *Dónbeení zí-beení yi á lenkaa mín tlahú. ⁴⁶ O o Yeesu bía pónpón: «Í Maá, í wee dé í mànáká ũ nii yi.» Bío ó o bía bún wó, ó o húrun. ⁴⁷ Bío ho Oroomu dásíwá kuure jùhúso mən bío wó, ó o khòonía le Dónbeení, ò o wee bío: «O nii na kà bènfin lá téréna.» ⁴⁸ Ba zāamāa na buara buée lora mu bío mu á mən bío wó, á 6a bínía wà ká 6a yara sò làa sòobéé. ⁴⁹ O Yeesu 6àn bínlowà búenbúen lè 6a háawa na bò làa wó hàri ho Kalilee yi á buée khèra dín wee loñ bío wee wé.

O Yeesu nùuló bío

(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zân 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nii búí hía wi bín á yèni 6a le Zozεεfu. O wee lé 6a *zuífùwa lóhó na 6a le Arimatee yi. O fù léé nì-tente na téréna, á hía wee lòní le *Dónbeení béení buenlò. O fù lé 6a zuífùwa làndá tùía fεεrowà nì-kéní, ká a màhá fù yí tà bío 6a ninzawa jini tò wán wó. ⁵² O o wà van o Pilaate cón vaá fióra a Yeesu nì-hínmu. ⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á lí pon yi lè ho bunlò, á lá vaá nùna le búure na có ho búaa hó yi, na á nì-hío lá dín yí nùna yi yí mən.† ⁵⁴ Mu wó ho yèzūmá zoñ zihú á ho *Sabaa jùhú búarāa. ⁵⁵ Ba háawa na bò là a Yeesu hàri ho Kalilee yi á bò mín là a Zozεεfu vaá mən le búure, á lora bío ó o Yeesu nì-hínmu dūmanāa. ⁵⁶ Bún món á 6a bínía vaá wee wíoka ho jiló lè mu bío na sámu sí o Yeesu mu sánía bío yi. Ho Sabaa zoñ á 6a vūrina làa bío ho làndá henianāa mu.

24

O Yeesu vèeró bío

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zân 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoñ yĩnbii búiríi á 6a háawa hínón lá ho jiló na sámu sí na 6a lá wíokaa, á buan vannāa le búure wán. ² Ba vaá yú le hue-beení na lá pon le búure jii á le bínía khii día. ³ A 6a yòó zon, ká 6a màhá yí zoó mən o Nùhúso Yeesu sánía. ⁴ A 6a dín yilera lunkaa, á bún á báawa nūwá jūn na sí-zinia wee juiika dín 6a yahó. ⁵ Bío 6a zāna dín cúiorá mí júná, á 6a nùpua mu bía làa ba: «Lée webio nòn á yia ylo wi lua á mí buée wee cá 6a nì-hía lùe yi? ⁶ [O mía hen. O vèera.] Mí le mí yiwa bío ó o hía bía nòn mia wán ká a wi ho Kalilee yi: ⁷ «O *Nùpue Za ko ò o dé 6a bè-kora wérowà nii yi, á búεε ho *kùrùwá wán, á vèe há wizooní tĩn nii zoñ.»

⁸ A 6a hácirí màhá bínía buara o Yeesu bíoní wán. ⁹ A 6a bínía wà vaá bía mu búenbúen nòn 6a tonkarowà píru dòn làa bía ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki 6àn nu Mari. Ba há-vio na lá páanía wi làa ba á mún bía mu bío dà-kéní mu nòn 6a tonkarowà yi. ¹¹ Éε ká 6a tonkarowà màhá lá há bíoní mu lòn bín-conconwà, á 6a yí tà 6a bío. ¹² [Ká a Piere màhá pá hínón lùwa van le búure wán á vaá líí lúnlúrá ò o lora le yi. A ho nùuló dèé lé dío ó o mən. O o wó coon bío wó bío yi á bínía vannāa mí zii.]

† **23:53** Ba zuífùwa búráa: O Yeesu páahú ká 6a zuífùwa na níni se fù wee wé cé mí búráa há búaraá yi. Há búí wee wé há bú-káni á ho zì-jùhú dà-kéní nùpua wé nùu yi. Há búráa mu 6a fù wee wé pe jini lè há hue-beera. Bía yí dà hñ búráa so síi máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá káamāa yi. Ba fù wé khùnii há á há wíoka wé mí, lé bío ká yia vará há wán táa o dñ há, se 6ànsò tun.

*O Yeesu zéenia mîten lè mí nî-kenînia búí
(Maaki 16.12-13)*

¹³ Le wizonle mu mí bæere zoñ, ó o Yeesu nî-kenînia nùwā jun búí bò mín òn ho lóhó na 6a le Emayuusi. Horén lè ho Zeruzalæemu á à yí léèrèwa bío jun væeni síi. ¹⁴ Bío wó khíina búenbúen lé bún bàn láakáwá á 6a wee tà. ¹⁵ Bío 6a wee bío ká 6a à wāaní mín ká 6a wà, ó o Yeesu mí bæere 6ueé 6ó 6a yi á bò làa ba. ¹⁶ Ba òn wee mí a, ká bío búí màhá hò 6a á 6a yí zūna a. ¹⁷ Ó o Yeesu tùara 6a yi: «Lée webio á mi wee wāaní wán ká mi wà?»

A 6a òn sò mí yara. ¹⁸ A 6a nî-kéní na 6a le Keliopaasi bíá òn wo yi: «Ba nùpua na 6uara ho Zeruzalæemu yi búenbúen, á ùnén ù dòn lé yíá yí zū mu bíowa na wó há wizoní yèn na ká yi le?» ¹⁹ Ó o tùara 6a yi: «À bún bíowa so lè mu yén?» A 6a bíá òn wo yi: «Bíó wó a Nazareete nîi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeení òi-cúa fæero. Le Dónbeení lè 6a nùpua zūna le o pánká wi mí bè-wénia lè mí bíoní yi. ²⁰ Wa *yankarowá òúnása lè wa ya-díwá òn wo bíá yí zū le Dónbeení yi à bán síiníá òúhú à 6úe, á 6a búaa wo ho *kùrúwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén lè yíá ko ò o kání a *Isirayæele òipomu, ká mu yíó wáa máa lé. Ho zuia lé mu bíowa mu wéró wizoní bío tìn. ²² Wa kuure háawa nùwā yèn búí wó wèn coon. Ba fù híñon le yínbíi búiríi á van le búure wán, ²³ ká 6a màhá yí vaá yú a sáníá. A 6a bíníá 6ueé bíá mu òn wèn, á 6a mún bíá le Dónbeení wáyí tonkarowá búí zéenia mîten làa mí, á 6a bíá òn mí yi wéréwéré le o yíó wi lua. ²⁴ Wa ninzáwa nùwā yèn búí mún van le búure wán á vaá mōn mu búenbúen làa bío 6a háawa bíaráa mu, ò o Yeesu wón 6a yí mōn.»

²⁵ Ó o Yeesu màhá wáa wee bío làa ba: «Mí lé 6a bónbúwá. Mí yí máa dé mí síá le Dónbeení òi-cúa fæerowá bè-bíoní yi fúa. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be ká síi à yíráa mí cùkú beení le Dónbeení cón le?» ²⁷ Bún món ó o wáa zéenia bío bíá a dání yi le Dónbeení bíoní vúahú yi búenbúen bàn kúará. O 6úá mu òúhú lá a *Moyiize vōnna á vaá lá lè le Dónbeení òi-cúa fæerowá vōnna búenbúen.

²⁸ Bío 6a vaá 6ó ho lóhó na 6a wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nîi na le mí ì khíí á à va làa yahó. ²⁹ Ká 6a màhá hò a le o yí wé mu, á 6a bíá òn wo yi: «Día à ù cāa làa wèn, ho tá wee hí.»

Ó o Yeesu wáa zoó làara 6a wán. ³⁰ Bío 6a wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeení bāráká, ò o cèekaa ho òn 6a yi. ³¹ Lé bún wán á 6a yíó màhá fá, á 6a zūna a. Ó o dèenia òuuna vñnun 6a yahó. ³² A 6a wee bío làa mín: «Bíó ó o fù wee bío ká a zéeni le Dónbeení bíoní kúará làa wèn ho wōhú wán á wa síá so fù yí há le?»

³³ A 6a dèenia híñon bíníá òn ho Zeruzalæemu. Ba vaá yú 6a tonkarowá píru dòn lè mí ninzáwa mín wán bín, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso véera bío bon. O Simōn mōn wo.» ³⁵ A 6arén mí bæere lá bío wó ho wōhú wán bíá òn 6a yi, làa bío 6a zūñnánáa o Yeesu pāahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

*O Yeesu wílokaa zéenia mîten lè mí tonkarowá
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zán 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)*

³⁶ Bío 6a wi bún bíoró yi, á bún ò o Yeesu mí bæere dèenia wi 6a tlahú [ó o bíá òn 6a yi: «Le ho héerá keí làa mia.»] ³⁷ A 6a zána dàkhíina, lé bío 6a mōn wo wó làa nî-hónbóní. ³⁸ Ká a Yeesu màhá bíá làa ba: «Mí yilera yáara le we? Lée webio òn há titikaa wiráa mí síá yi? ³⁹ Mí loí ì níni le ì zení. Mu lé ínén ì bæere. Mí 6uee dá mí loí, lé bío ó o nî-hónbóní sáníá

mía làa bïo mi mɔ̀n à Ìnén sǎnía wiráa bïo síi.»⁴⁰ [O bía h́n bióni so nɔ̀n 6a yi, ò o zéeniá mí níní lè mí zení làa ba.]⁴¹ Ká 6a minka sí-weé làa bïo mu wó 6a coon bïo yi, á 6a pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bïo bon, ó o wǎa bía nɔ̀n 6a yi: «Bè-dínií wi mi cón le?»⁴² A 6a nɔ̀n o ceza na sǎn sǎn-kéní wo yi,⁴³ ó o f́o a là 6a yílo yi.

⁴⁴ B́n món ó o bía nɔ̀n 6a yi: «Bìo kà lé bïo á ì bía nɔ̀n mia pǎahú na á ì làa mia páaniá wi: Bïo túara ì dǎní yi 6úen6úen o M̄yiize làndá lè 6a jì-cúa fèerowà vǔnna, lè hǎ leni vǔahú yi á lá ko mu wé.»⁴⁵ B́n món ó o Yeesu wó á 6a wee zǔn le Dónbeení bióní vǔahú bióní kúará,⁴⁶ ò o bía nɔ̀n 6a yi: «Mu túara kà: O *Krista ko ò o lò be, b́n món ò o vèe hǎ wizooní t́n níi zòh.⁴⁷ Bïo kà lé bïo mi bue o yèni yi à na hǎ síiwà nùpua 6úen6úen yi: «Mi yèrémá mi yilera lè mi wárá à mi yí mu bè-kora séndíaró.» Mi 6úa mu jǔhú ho Zeruzalεemu yi.⁴⁸ Bïo mi mɔ̀n à mi bío na 6a nùpua yi.⁴⁹ Ìnén ì bεere á à tonka le Dónbeení Hácírí na le dó mí jii le mí ì na á le è lii mi wán, ká mi màhǎ ko mi kεení ho lóhó yi fúaa le Dónbeení pánká lé ho wáayi à lii mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeení cón

(Maaki 16.19-20; Bè-wéniá 1.9-11)

⁵⁰ B́n món ó o Yeesu f́o 6a á 6a ló ho lóhó yi wà vaá sùaráa ho Betanii yi, lé b́n ó o h́ooniá mí níní ò o dú6uaa 6a yi.⁵¹ Pǎahú na ó o wee dú6ua 6a yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón 6uan yòora ho wáayi.]⁵² [Ká 6arén bán 6úaaní wo] à 6a b́niá van ho Zeruzalεemu ká 6a sía wan làa sòobéε.⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeení zì-beeni yi. Ba wee 6úee 6úaaní le b́n f́éεε.

Le Dónbeenĩ bín-tente vūahũ na ó o Zán túara

Vūahũ túaró nũhũ

O Zán na hĩa lé o Yeesu nĩ-kenĩnia nĩ-kení lé wón túara ho vūahũ na kà. O sansan wee bío míten bío, ò o le o nĩ-kenínii búii (18.15), táá o nĩ-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bíio o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèèè ó orén wáa yí bínia yí tò yí mí vūahũ yí. Bíio o Zán túara mí vūahũ lé bíio kà:

1. O zéenia le o Yeesu lé le Dónbeenĩ bíonĩ na wi fèèè, le o wó míten là a nùpue á ìueé kará làa wen. O zéenia bíio ó o Zán Batiisi fèera a Yeesu túiá poni dání yí. O mu zéenia bíio ó o Yeesu fòraa mín là 6a nùpua là mí síiwà (1).
2. O Zán zéenia le o Yeesu ló le Dónbeenĩ cón, á mún zéenia bíio o Yeesu kàráanna là 6a nùpua (2–12).
3. O zéenia bíio ó o Yeesu kàráanna là mí nĩ-kenĩnia ho tĩnàahũ na 6a wũira a yí (13–17).
4. O Zán bía bíio wó a Yeesu yí bíio (18–19).
5. Ho vūahũ vaa véenii, ó o mún bía a vèeró, làa bíio ó o zéeníanáa míten là mí nĩ-kenĩnia mí vèeró món bíio (20–21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenĩ Bíonĩ

¹ Mu nũhũ búèenii, á yĩa lé le Bíonĩ á wi ká bíio búii ãĩn yí léra. O páania wi là le Dónbeenĩ. Orén mí bæere lé le Dónbeenĩ. ² Mu bíio búenbúen nũhũ búèenii, ká arén là le Dónbeenĩ páania wi. ³ Lé orén á le Dónbeenĩ ãĩn wán léraráa mu bíio búenbúen. Bíio ó o nii yí kera lénló yí búñ mía. ⁴ Orén lé yĩa le mukāni wee lé cón. Dén mukāni so ka lòn khoomu na wee zéeni bíio le Dónbeenĩ karáa là 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tĩbirĩ yí, á bĩa wi le tĩbirĩ mu yí wee pí mu bíio.*

⁶ Nii búii hĩa wi bĩn á le Dónbeenĩ tonkaa. O yèni 6a le Zán.† ⁷ Lé orén ãuara ìueé wó yĩa ka lòn khoomu scéràso, á wee mĩ ho túiá o jii, bèra a na à 6a búenbúen tà le yĩa ka lòn khoomu á bíio bon orén pánká yí. ⁸ Orén mí bæere hĩa yínān yĩa ka lòn khoomu, ká a ìueé wó o scéràso, á mà ho túiá o jii. ⁹ Yĩa lé mu khoomu binbirĩ á ãuara ho ãĩmĩná yí á ìueé wee dé mu khoomu 6a nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yĩa lé le Bíonĩ á wi ho ãĩmĩná yí, ho ãĩmĩná na le Dónbeenĩ ãĩn orén wán á léra. Èé ká ho ãĩmĩná mu nùpua màhá yí zũna a. ¹¹ O ãuara mín kùrú lùè yí, á bĩa bíio sã a yí pá a bíio. ¹² Ká 6a tĩahũ á 6a búii màhá tà a bíio, á dó mí sĩa wo yí. Bán ó o wó á 6a wó le Dónbeenĩ zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeenĩ zàwa làa bíio 6a nùpua wee teráa 6a zàwa bíio. Ba mún yí wó le Dónbeenĩ zàwa làa bíio ó o báa là a hĩa wee páani à yĩráa 6a zàwa bíio. Le Dónbeenĩ míten lé ãĩo wó á 6a lé le zàwa.

¹⁴ Yĩa lé le Bíonĩ á ìueé wó a nùpue, á kará làa wen. O sãamu jii mía. Lé orén wee zéeni ho túiá poni binbirĩ làa wen. Wa fá wa yĩo o cùkú yí, hĩa ó o Za kení na ló mín Maá Dónbeenĩ cón wé yí.

* **1:5** á bĩa wi le tĩbirĩ mu yí wee pí mu bíio: Le Dónbeenĩ bíonĩ vōnna búii yí, á mu bía ká síi: á le tĩbirĩ máa ãĩn bíio. † **1:6** O Zán na bíio bía hen lé yĩa hĩa wee bátizé 6a nùpua. Mi loĩ Matiye vūahũ 3.1-17

15 O Zān na lé o seéràso á bía bío kà pǎnpǎn o dǎní yi: «Yia kà lé yia á ĩ fèra bía bío nǎn mia. I bía le o wi ĩ mǎn bò o buen, ká a màhǎ po mi lé bío ó o wi ĩ yahó hàánǐ.»

16 Mu bè-tentewá lè mí síiwá na lé o sǎamu na jii mía á wa búenbúen yú jàmaa mín wán. 17 Ho làndá lé o *Mǎyizié á le Dónbeenǐ bò yi nǎnnáa ho wɛn. Ká mu sǎamu lè ho tǔiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenǐ bò yi zéeníanáa mu làa wɛn. 18 Nùpue na ðĩn mǎn le Dónbeenǐ wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenǐ, yia páanía wi là a Maá Dónbeenǐ, lé wón nǎn ó o Maá bío zūnáa.

*Bío ó o Zān Batiisi bía mten dǎní yi
(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)*

19-20 Wizonle búí á 6a *zúífùwa júnáasa na wi ho Zeruzalɛmu yi á tonkaa 6a yankarowà là a Levii nùwá le 6a búee tǔa o Zān yi le o lé o nùpue yén síí. O o yí sà mu, ò o mà ho tǔiá wéréwéré nǎn bía 6a tonkaa yi: «Īnén yínǎn o Krista, yia le Dónbeenǐ mǎn léra.» 21 A 6a tǔara a yi: «Á fo lé o nùpue yén síí? Fo lé le *Dónbeenǐ jii-cúa fɛero *Elii† le?» O o Zān le mí yínǎn Elii. A 6a bínía tǔara: «Á fo lé le *Dónbeenǐ jii-cúa fɛero na wa wee lóníŠ le?» O o Zān le búee. 22 A 6a wǎa bía nǎn wo yi: «Ūnén 6èn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéení bío búí à na bía tonkaa wɛn yi. Fo lée wée?» 23 O o Zān bía: «Īnén lé yia le *Dónbeenǐ jii-cúa fɛero *Ezayii bía bío:

«Nii búí wee bío pǎnpǎn le dùure yi kà síí:

Mi wíoka ho wǎhú ká a Nùhúso o buen.»*

24 Bía 6a tonkaa o Zān cǎn búí lé 6a Farizléwa. 25 A bán tǔara a Zān mu yi: «Ká fo yínǎn yia le Dónbeenǐ mǎn léra, á yínǎn o Elii, á mún yínǎn le Dónbeenǐ jii-cúa fɛero na wa wee lóní, á lée webio nǎn fo wee bátízéráa 6a nùpua?» 26 O o Zān wǎa bía nǎn 6a yi: «Īnén wee bátízé 6a nùpua lè mu jumu. Eɛ ká a búí wi mi tlahú á mi yí zū bío. 27 Īnén fèra dú wón yahó. O nakáa tenló á Īnén yáá pá yí koráa.» 28 Bío kà búenbúen wó ho Betanii† lóhó yí, ho muhú na 6a le Zurudɛn mǎn, hía ó o Zān hía wee bátízé 6a nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muinǐ pioza á le Dónbeenǐ nǎn

29 Mu tá na lée tǎn, ó o Zān mǎn ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yia kà ka lòn muinǐ pioza á le Dónbeenǐ nǎn à sénnáa ho ðimǐná nùpua bè-kora día.† 30 Lé orén lé yia á ĩ bía bío kà síí: Nùpue búí wi ĩ mǎn bò o buen, ká a màhǎ po mi lé bío ó o wi ĩ yahó hàánǐ. 31 I lá yí zū yia lé orén, ká ĩ màhǎ búee wee bátízé 6a nùpua lè mu jumu, bèra a na ò o *Isirayɛle nǐpomu à zūn wo.» 32 O Zān mu pá bínía bía bío kà wéréwéré: «Ī mǎn le Dónbeenǐ Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líí wi làa wo. 33 I lá ðĩn yí zū yia lé orén, ká le Dónbeenǐ na tonkaa mi le ĩ bátízé 6a nùpua lè mu jumu màhǎ bía nǎn mií: «Fo ó mi le Dónbeenǐ Hácírí ká le yòó ló wee líi o nùpue búí

† 1:21 Bío le Dónbeenǐ jii-cúa fɛero Elii tonló sá vó, ó o guan yòora ho wáayi. Ba búí hía wee leéka le o ko ò o bíní buen à dí yia le Dónbeenǐ mǎn léra yahó, à búee wíoka a búenló bío. Mi loń Malasii 3.23 Š 1:21 O jii-cúa fɛero na 6a Farizléwa tǔara bío lé o jii-cúa fɛero na ó o Mǎyizié bía bío le o ka lè mǐnén bío síí á le Dónbeenǐ khii tonka. Mi loń Làndá zéeníló vúahú (Deutéronome) 18.15 * 1:23 Mi loń Ezayii vúahú 40.3 † 1:28 Ho Betanii na 6a bía bío hen hón wi ho Zurudɛn muhú nísání. Ho wi mí dòn làa hía wi ho Zeruzalɛmu nísání. † 1:29 Ba zúífùwa fù wee wé ya há muinǐ lè 6a bà-kúio, à càráa mí bè-kora séndíaró. O Zān le o Yeesu ka lòn muinǐ pioza á le Dónbeenǐ nǎn, lé bío ó o Yeesu mu á 6a à búee 6a nùpua bè-kora séndíaró bío yi. Mi loń Ezayii vúahú 53.

wán. Wón lé yia á à bátízé 6a nùpua lè le Dónbeení Hácírí.» ³⁴I mən mu, á ĩ wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeení Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeení mən léra

³⁵Mu tá na lée t̄n, ká a Zân t̄n wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí n̄i-kenínia nùwá n̄un, ³⁶ó o mən o Yeesu ò o wee khíí, ó o bía: «Yia wee khíí ká lé le *Dónbeení Pioza.» ³⁷O o Zân n̄i-kenínia nùwá n̄un mu já bío ó o bía, á 6a d̄enía b̄o a Yeesu yi. ³⁸O o Yeesu yèrémáa khíi lora á mən à 6a b̄o a yi, ó o t̄lara 6a yi: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bía: «Arabii (b̄n kúará le: «n̄i-káránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «Mi b̄uen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» A 6a w̄aa b̄o a yi á vaá z̄una b̄n. Mu wó le wi-háarè. A 6a w̄aa kará tò le wii b̄n làa wo.

⁴⁰O Zân n̄i-kenínia nùwá n̄un na já a bíoní á b̄o a Yeesu yi n̄i-kéní 6a le Andere, o Sim̄on Piere b̄an za. ⁴¹Yia ó o Andere mu n̄in-yání van c̄n lé b̄an za Sim̄on mu á vaá bía n̄on wo yi: «Wa mən o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu ker̄ek̄imu 6a le Krista, b̄n kúará le yia le Dónbeení mən léra.) ⁴²O o fó a 6uararáa o Yeesu c̄n. O o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Sim̄on, o Zân za. Awa! Bío ká wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu ker̄ek̄imu yi 6a le Piere, b̄n kúará le 6úaahó.)

⁴³Mu tá na lée t̄n, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee k̄sh̄, ó o fò mín là a n̄ii búí na yèni 6a le Filiipu, ó o bía n̄on wo yi: «Bè mií.» ⁴⁴O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Andere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵B̄n m̄n ó o Filiipu b̄en vaá fò mín là a Natanayeele, ó o bía n̄on wón yi: «Yia ó o *M̄oyiize bía bío ho làndá v̄onna yi, wón na 6a n̄i-cúa f̄erowà mún bía bío, á wa yú. O lé o Nazareete nii Yeesu, o Zoz̄efu za.» ⁴⁶O o Natanayeele bía n̄on wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» O o Filiipu bía n̄on wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷B̄io ó o Yeesu mən o Natanayeele ò o vará mà a, ó o bía bío ká o d̄ání yi: «Yia ká á k̄uaak̄uaamu mía yi. O lé o *Isirayeele n̄ii binbirí.» ⁴⁸O o Natanayeele t̄lara a Yeesu yi: «Fo wó kaka z̄unanáa mi?» O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Ī f̄era mən fo ká ũ kará le v̄ind̄e na 6a le f̄ikíyee tá, ká a Filiipu yáá d̄n̄ yí von fo.» ⁴⁹O o Natanayeele bía n̄on wo yi: «N̄i-káránlo, fo lé le Dónbeení Za. Fo lé o Isirayeele n̄ipomu b̄e.» ⁵⁰O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo dó ũ s̄ii mií lé bío á ĩ bía le ĩ mən fo ho *f̄ikíyee tá. Awa! Bè-beera búí yáá khíi wé fo ò mi ká mu po bío ká.» ⁵¹O o pá b̄nía bía: «Le ĩ m̄i ho t̄iá na mia: Mi khíi mi ho wáayi ká ho h̄era, á le Dónbeení wáayi tonkarowà wee bè o *Nùpue Za yi à liiráa à b̄n̄i yòo.Š»

2

O Yeesu yéréké bío na ó o n̄in-yání wó

¹Hã wizooní bío t̄n zoñ, à b̄n mu yaamu s̄ánú búí wee dí ho Kalilee k̄sh̄ lóhó na 6a le *Kanaa yi. O o Yeesu b̄an nu kera b̄n. ²Ba mún von o Yeesu lè mí n̄i-kenínia mu yaamu mu s̄ánú d̄in̄ii. ³B̄io ho *d̄iv̄én h̄ia vó, ó o Yeesu b̄an nu 6ueé bía n̄on wo yi: «Ba d̄iv̄én vó.» ⁴Ká a Yeesu màhá bía n̄on wo yi: «Háa mu, lé ũnén ko ũ z̄eení bío á ĩ ko à ĩ wé làa mi le? I p̄ah̄ d̄n̄ yí d̄n̄.» ⁵O o Yeesu b̄an nu w̄aa bía n̄on 6a ton-sáwá yi: «B̄io búenb̄uen na ó o h̄ia à bío le mi wé, à mi wé mu.»

Š 1:51 B̄io ó o Yeesu bía hen á bío 6onmín lè le yòoní na ó o Zakoobu h̄ia mən há k̄onkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à b̄n̄i yòo làa de. Mu wee z̄eení le o Yeesu ka lòn yòoní na wi le Dónbeení lè 6a nùpua p̄ah̄. Mi lorí B̄io n̄úh̄ 6úen̄ii v̄uah̄ (Genèse) 28.12-13

⁶ Numu s̄la b̄io h̄ez̄ln wi b̄ln. H̄a lé h̄a huua á 6a tan. H̄a mí dà-kéní kéní á liiterewa kh̄imàni s̄i dà à kúee yi. Ba *zuífùwa wee wé kúee mu jummu h̄a yi, à s̄εka le mítén làa b̄io 6a làndá bòràa mu à ceéráa mítén. ⁷ O o Yeesu b̄ia le 6a ton-sáwá hà mu jummu siini h̄a s̄la mu. A bán siinia h̄a yòó 6ó mí ji-k̄aa yi. ⁸ O o Yeesu w̄aa b̄ia n̄on 6a yi: «Mi k̄i mu c̄finú à vaa na yia dú ho s̄ánú tonni yahó yi.» Á 6a k̄a mu vaá n̄on wo yi, ⁹ ó o d̄ind̄io à mu lé ho ðiv̄én. O o yi z̄u hen na á h̄ón ðiv̄én so ló yi, ká 6a ton-sáwá na hà mu jummu, bán z̄u hen na ho ló yi. O o von o h̄a-fla 6àn báa ¹⁰ á b̄ia n̄on wo yi: «Ba n̄upua 6̄uen6̄uen wee wé dá ho ðiv̄én na s̄i ho yahó. Ká p̄ah̄ú na á b̄ia 6a von ȳio h̄ia wee ví 6a, à 6a màh̄á wé dá h̄ia yí tà yí s̄i. A ùnén wón 6̄èn bàrà h̄ia s̄i fúuu fúaa h̄a làa na k̄a wán.»

¹¹ B̄io kà lé o Yeesu n̄in-yání yéréké b̄io na wee z̄eení le o ló le Dónbeení c̄n na ó o wó. Mu wó ho Kalilee k̄h̄ú lóhó na 6a le Kanaa yi. B̄io ó o wó kà lé b̄in z̄eenia o beemu, ó o n̄i-keninia wíokaa dó mí s̄la wo yi. ¹² B̄in m̄ón ó o Yeesu lè mín nu, lè mín z̄awa, lè mí n̄i-keninia á bò mín van ho *Kapeenayuumu lóhó yi. Ba kará b̄in wó h̄a wizooní b̄io yen.

O Yeesu zoó n̄on 6a duanlowá

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ B̄io 6a *zuífùwa s̄ánú na 6a le *Paaki díró wá 6ueé s̄uàrá, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzaleemu lóhó yi. ¹⁴ B̄io ó o vaá zon le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, ó o zoó yú 6a n̄upua b̄in à 6a wee yèé 6a n̄awa, lè 6a pia, lè 6a 6̄uaa6̄uuní. O mún zoó yú b̄ia wee p̄arí le wá rí b̄in, à 6a karáka mí tàbáriwa j̄úná yi.* ¹⁵ O o w̄aa lá ho h̄uló pá lè le làbàaní, á j̄on lè 6a 6̄uen6̄uen á 6a ló lè mí n̄awa lè mí pia. A 6a wén-p̄arilowá wá rí ó o p̄ánkaa k̄uaará, á liikaa 6a tàbáriwa k̄uaaka. ¹⁶ O o b̄ia n̄on 6a 6̄uaa6̄u-yèérowa yi: «Mi kh̄uii 6a le 6a lé. Mí yi wé i Maá z̄i làa duanló z̄i.» ¹⁷ O o n̄i-keninia h̄ací rí yòó 6uara le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú b̄ioní na k̄a wán: «Dónbeení, b̄io á i henianáa ù z̄i b̄io 6̄ènt̄fn h̄ia máa ká mi†» ¹⁸ A 6a zuífùwa j̄únása na wi b̄in t̄uara a yi: «Lé mu yéréké b̄io yén á fo dà à wé á à z̄eení le b̄io fo wó ká 6àn wéró p̄anká á fo yú le Dónbeení c̄n?» ¹⁹ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Ká le Dónbeení z̄i-beení na ká mi lá fù, á ñén ñ b̄iní ì so le h̄a wizooní b̄io t̄in yi.» ²⁰ A 6a zuífùwa j̄únása b̄ia n̄on wo yi: «Le Dónbeení z̄i-beení na 6a son h̄a l̄ulúio 6̄uàrá-j̄un làa b̄io h̄ez̄ln‡ lé dén á ùnén le ká 6a lá fù, á fo dà à b̄iní ì so h̄a wizooní b̄io t̄in yi le?»

²¹ Eε ká le Dónbeení z̄i-beení na ó o Yeesu wo b̄io b̄io lé or̄én mí beere s̄anía. ²² O Yeesu v̄eeró m̄ón lé h̄ón p̄ah̄ú so ó o n̄i-keninia h̄ací rí b̄inia 6uara h̄a b̄ioní na ó o h̄ia b̄ia wán. A 6a tà le le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú b̄ioní á bon, á mún tà le o Yeesu b̄ioní á bon.

O Yeesu z̄u b̄io wi 6a n̄upua s̄la yi

²³ P̄ah̄ú na ó o Yeesu h̄ia wi ho Zeruzaleemu yi ho *Paaki s̄ánú b̄io yi, á 6a n̄upua c̄èr̄ε m̄on mu yéréké biowa na ó o wee wé, á 6a tà a b̄io. ²⁴ Ká a Yeesu màh̄á yí dó mí s̄i 6a yi, lé b̄io ó o z̄u b̄io wi 6a n̄upua 6̄uen6̄uen yi.

* **2:14** Le wá rí p̄arí ló: Ba zuífùwa na h̄ia wee lé h̄a k̄a-vio yi 6uen á wee 6uee p̄aríka h̄a k̄a-vio wá rí na 6a 6uan lè mín k̄h̄ú wá rí, à ðan yàráa 6a bà-kúio 6a muini yaró b̄io yi, lè le Dónbeení z̄i-beení lànpó caló b̄io yi. † **2:17** Mi loñ Lení v̄uah̄ú (Psaumes) 69.10 ‡ **2:20** Le Dónbeení z̄i-beení soró j̄uh̄ú 6ua yú h̄a l̄ulúio 6óni ó o Yeesu tonnáa. B̄in p̄ah̄ú ká a Heroode N̄i-beení lé yia lé ho Zudee k̄h̄ú b̄éε. O Yeesu teró m̄ón l̄ulúio 6̄uàrá-t̄in làa b̄io náa lé b̄in le z̄i-beení mu son vó yi. B̄in p̄ah̄ú ká a Heroode Akiripaa lé yia 6̄èn lé o b̄éε.

25 O màkóo mía à 6a zéeni bïo wi o nùpue yi làa wo. Orén míten zū bïo wi o nùpue sïi yi.

3

O Yeesu zéenia le mukáni binbirí bïo

1 Nii búii hía wi bín á yèni 6a le Nikodεεmu. O lé 6a *zuífùwa jùhũso búii á mún lé 6a *Farizíewa kuure nùpue búii. 2 Tínaahũ búii, ó o 6uara a Yeesu cón á 6ueé wee bío làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ũnén lé yia le Dónbeení tonkaa. Lé bïo á nùpue yí dà máa wé mu yéréké biowa làa bïo ũnén wee wéráa mu ká le Dónbeení yí nòn mu wéro pánká 6anso yi.» 3 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Le í mĩ ho tũiá na foñ: Nùpue yí dà máa zún le *Dónbeení béeni bïo, ká 6anso yí bínia yí ton.*» 4 O o Nikodεεmu tũara a Yeesu yi: «O nùpue na yio tñn dà à bíní ì te kaka? Bïo ó o màhá yí dà máa bíní máa zo mún nu píohó yí á máa te.» 5 O o Yeesu bía nòn o Nikodεεmu yi: «Le í mĩ ho tũiá na foñ: Nùpue yí dà máa keñ le Dónbeení béeni diinií, ká 6anso yí ton mu jumu lè le Dónbeení Hácírí yi. 6 Yia ton o nùpue yi, wón mu nìpomu mukáni wi yi. A yia ton le Dónbeení Hácírí yi, wón le Dónbeení Hácírí na wee na le mukáni binbirí wi yi. 7 Awa, á bío á ì bía nòn foñ le mi 6uénbúen ko à mi bíní te, ũ cén yí le mu wé fo coon. 8 Ho pinpiró wee wé wá lùe lée lùe na bïo sí ho yi. A fo ò jí ho sã, ká fo yí zū hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká síi ó o nùpue na ton le Dónbeení Hácírí yi á bïo karáa.» 9 O o Nikodεεmu wáa bía nòn o Yeesu yi: «Ho bíní teró mu bío á dà à wé kaka?» 10 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ũnén nì-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele nìpomu tñahũ, á pá yí zū bñn le? 11 Le í mĩ ho tũiá na foñ: Bïo wa zū làa bïo wa mòn á lé mu seéràsa, bñn lé bïo wa wee bío bïo wéréwéré. Ká mi màhá yí wi à mi tà mu yi. 12 Hen ká í wee bío bïo wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bío á ì wee bío yi. A mi 6èn ò wé kaka à tàráa bío á ì wee bío yi ká í wee bío bïo wee wé ho wáayi làa mia?»

13 Nùpue ñn yí yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí ñn lé yia ló ho wáayi á lion.

14 Bío ó o Isirayεele nìpomu hía wi ho tá hení yi, ó o *Moyiize hía can ho hñnló háa le 6uèeni yí á hóoniá fará.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le 6uèeni yí á hóoniá fará làa bñn síi, 15 bèra a na ká nùpue lée nùpue dó mí síi wo yi, à 6anso yí le mukáni binbirí na máa vé.

16 Mu bon. Le Dónbeení wara ho ñmíjána nùpua dàkhíina, fúaa le nòn mí za kéní, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí síi wo yi, à 6anso bío yí yáa, ká a yí le mukáni binbirí na máa vé. 17 Le Dónbeení yí tonkaa mí Za ho ñmíjána yí à síinínáa 6a nùpua júná, ká le tonkaa wo ò o 6uee kání 6a. 18 Yia dó mí síi wo yi, wón 6anso jùhũ máa sí. Ká yia yí dó mí síi wo yi, wón jùhũ sú vó. Bãnsò jùhũ sú lé bío ó o yí dó mí síi le Dónbeení Za kéní yi. 19 Bío nòn á 6a nùpua júná súráa lé bío ká: Yia na lé mu khoomu binbirí ló 6uara ho ñmíjána yi. Ká bío 6a nùpua wára yí seka á 6a wara le túbírí á po a. 20 Mu bon, nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, wón wee jin mu khoomu. O yí máa tà lée ñn mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. 21 Eε ká yia wee bè le Dónbeení tũiá poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à 6a mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeení bíoni yi.

* 3:3 Yí bínia yí ton: Mu kerεekimu yi á le bíoni mu na yèremáa ká 6àn kúará mún lé bío ká: Yí ton ho wáayi. † 3:14 Páahũ búii ó o Isirayεele nìpomu á 6a háwá hía wee háa ho tá hení yi, à 6a hí. Ká yia yòó lora a háa na o Moyiize wó lè ho hñnló á hóoniá fará yi, à wón fen. Mi loí Miló vuahũ (Nombres) 21.9

Bïo ó o Zān Batiisi bía a Yeesu dāní yi

²² Būn mǎn ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia ló ho Zeruzalεmu yi wà van la-veere ho *Zudee kǎhǔ yi. O vaá kará bǐn á cǎakaa làa ba, á wee bátízé 6a nùpua. ²³ O Zān wón mún hía wee bátízé 6a nùpua ho lahó na 6a le Enǎn yi, ho wi ho Saliimu lóhó nǐsǎní, lé bïo mu jumu boo bǐn. Ba nùpua hía wee buen o cǎn ò o bátízé 6a. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān 6a ðĩn yí dó ho kǎsó yi.

²⁵ Wizonle 6úi, ó o Zān nǐ-kenínia nùwá yēn 6úi wǎanía là a zúifù nǐ 6úi bïo ho làndá le 6a wé wé ceéráa mǐten wán. ²⁶ O o Zān nǐ-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bía nǎn wo yi: «Nǐ-kǎránlo, ũ hácirí so 6uara a nùpue na nǎnzoñ wi làa fo khii ho Zurudēn mǎn bïo yi le? Yia fo mà ho tǔiá jii.

Awa, lé o wǎa wee bátízé 6a nùpua, á 6a nùpua cǎrēε mún wee va a cǎn.» ²⁷ O o Zān bía nǎn 6a yi: «Nùpue yí dà máa yí bïo ká Dónbeenǐ yí nǎn mu wo yi. ²⁸ Minén mi bεere já ho tǔiá na á ĩ mà le ĩ yǐnǎn yia le Dónbeenǐ mǎn léra, ká ĩ léε nùpue na le Dónbeenǐ tonkaa á ĩ dú a yahó 6uara. ²⁹ Mu ka lòn há-fla, wón bïo sǎ mún báa yi. εε ká 6àn báa mu 6àn bǐnlo wón wee wé ðĩn o nǐsǎní, à wé jí a bioní. O sǐi wé wa a há-fla 6àn báa bioní yi. Lé bǐn á ĩnén sǐi mún wee waráa. Lé ĩ sǐ-wεε mu jii màhá wǎa sú bïo ká wán. ³⁰ Yia mi bía bïo ko ò o bïo jǐhǔ wé, à wé dé wán, ká ĩnén bïo ko mu tǐ yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po 6a nùpua 6úen6úen. Yia bïo sǎ ho tá yi, wón wee wé 6a nùpua wára, á wee bïo 6a nùpua bioní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po 6a nùpua 6úen6úen. ³² Bïo ó o mǎn làa bïo ó o já ho wáayi le Dónbeenǐ cǎn, lé bǐn 6àn tǔiá ó o wee mǐ na 6a nùpua yi. Ká 6a nùpua màhá yí máa tà bïo ó o wee zéeni yi. ³³ Yia tà ho tǔiá na ó o mà nǎn 6a yi, se 6ǎnso wee zéeni le bïo le Dónbeenǐ bía léε tǔiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeenǐ tonkaa wón wee fεε le jǐ-cúa, lé bïo le Dónbeenǐ wee na mí Hácirí 6ǎnso yi á yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenǐ wa a Za, á bàrà a mu bïo 6úen6úen jǐhǔ wán. ³⁶ Yia dó mí sǐi o Za yi, se 6ǎnso yú le mukǎnǐ binbirí na máa vé. Ká yia pá a Za mu bïo, se wón yí yú dén mukǎnǐ so. Ká le Dónbeenǐ sǐi pá wé è cǐ 6ǎnso yi fεε.»

4

O Yeesu là a Samarii hǐnzoró fò mǐn le buii wán

¹ Ba *Farizǐewa já le o Yeesu mǎn nùpua á po a Zān nùpua, ó o mún wee bátízé 6a nùpua po a. ² (O Yeesu mí bεere yí máa bátízé 6a nùpua. O nǐ-kenínia lé bía wee bátízé 6a). Bïo ó o Yeesu já bïo 6a bía a dāní yi, ³ ó o ló ho *Zudee kǎhǔ yi lè mí nǐ-kenínia á bǐnía jǎn ho Kalilee kǎhǔ. ⁴ Ká 6a màhá ko 6a kǎa ho *Samarii kǎhǔ yi á varáa bǐn. ⁵ Ba wà á vaá sùaráa ho Samarii lóhó 6úi na 6a le Sikaare yi. Ho lóhó mu 6ó ho mǎhǔ na ó o *Zakoobu yánkaa nǎn mí za Zozεεfu yi.* ⁶⁻⁸ Buii 6úi ó o Zakoobu yánkaa có bǐn. Bïo ó o Yeesu 6ueé dǎn dén buii so jǐhǔ yi, ò o san le vεenǐ yi, ó o líi kará bǐn wee vǔrka. O o nǐ-kenínia bán wà zoó yà mu bè-dǐnii ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fára.

O o Samarii hǐnzoró 6úi ló wà 6ueé hà mu jumu, ó o Yeesu bía làa wo: «Hǎa mu, hǎ mi lè mu jumu le ĩ jǐu.» ⁹ O o hǎa bía nǎn wo yi: «Éεε! Unén zúifù nǐi wó kaka wee fio mu jǐn-jǐunii ĩnén na lé o Samarii hǐnzoró

* 4:5 Mi lorí Bïo jǐhǔ 6úeenii vǔahǔ (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vǔahǔ 24.32

cón?» O hãa bía bñn lé bño 6a *zuífùwa fù yí máa páaní bño búí yí lé 6a Samariisa huúu. ¹⁰ O o Yeesu bía nòn o hãa mu yi: «Fo lá zū bío na le Dónbeení le mí ì hã làa fo, á lá zū yía wee fio mu ñumu ù cón, ùnén lé fo lá à fio mu ñumu, ó o lá à na mu ñumu na wee na le mukání binbirí foñ.» ¹¹ O o hãa bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, le buii nà yi, á ù hùló mún máa máa hàráa. A fo lá à wé kaka á à yíráa mu ñumu na wee na le mukání binbirí mu? ¹² Wàn òúaa Zakoobu lé yía có le buii mu. Orén mí bεere ñun le ñumu, ó o zàwa là a sánii mún ñun mu. A ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Nùpue léee nùpue na wee ñu le buii na kà ñumu, wón á le ñu-hání pá wé è dàñ. ¹⁴ Eε ká nùpue na à ñu mu ñumu na á ï na 6ànso yi, wón á ñu-hání máa bñní máa dàñ huúu. Mu ñumu na á ï na a yi, á à wé lòn ñun-dání na yí máa fi huúu 6ànso yi, á mu ù na le mukání binbirí.» ¹⁵ O o hãa bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yáá wáa na bñn ñumu so mií, à le ñu-hání yí bñní yí dàñ mi, à ï wáa yí bñní yí buee hà ñumu hen.»

¹⁶ O o Yeesu bía nòn o hãa yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi buee lé.» ¹⁷ O o hãa bía nòn wo yi: «Í yí yan.» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Û túiá sí à ù bío le fo yí yan. ¹⁸ Bño fo bía bon. Ba báawa na fo yan yú 6a nùwá hònú, á yía làa fo páanía wi ká yínón mìn báa.» ¹⁹ O o hãa wáa bía nòn o Yeesu yi: «Wàn yàró, ì wáa zū le ùnén lé le *Dónbeení ñi-cúa fεero búí. ²⁰ Warén wàn òúaaawa á òúaanía le Dónbeení le búee na ká wán, ká minén zuífùwa bán wee bío le hen na le Dónbeení ko le wé òúaaní yí á wi ho Zeruzalemu yi. A lé mu yén wáa bño bon?» ²¹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Háa mu, tà bío á à ï bío yi. Pãahú búí khii dá, á le Dónbeení òúaaníló le búee na ká wán le ho Zeruzalemu yi á bío ñúhú máa wé. ²² Minén Samariisa wee òúaaní le Dónbeení ká mi yí zū le. Warén zuífùwa bán zū le Dónbeení na wa wee òúaaní lé bío le Dónbeení ðin warén wán á wee kánínáa 6a nùpua. ²³ Eε ká pãahú búí khii dá, ho yáá wáa dñn vó, á le Dónbeení òúaanílowa binbirí á wé è òúaaní a Maá Dónbeení le lerén mí bεere Hácíri pánká, le ho túiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán òúaanílowa so lé bía ó o Maá síi vá yi. ²⁴ Le Dónbeení lé le hácíri, á bía wee òúaaní le ko 6a òúaaní le le lerén mí bεere Hácíri pánká, le ho túiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ O o hãa bía nòn o Yeesu yi: «Í zū mu le *Yia le Dónbeení mòn léra yía 6a le *Krista, á wà à buen. Ká a khii buee dñn, ó o buee zéenika mu bíowa búenbúen yara làa wen.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ínén na wee bío làa fo ká lé orén mí bεere.»

²⁷ Bñn pãahú ò o Yeesu nì-kenínia bñnía buee dñn. Bío 6a buee mòn ò o Yeesu wee bío là a hãa, á mu wó 6a coon. Ká 6arén ó o búí màhá yí tùara a yi le mu wó kaka tàá léee webio nòn ó o wee bíoráa là a hãa mu. ²⁸ O o hãa wáa día mí ñumu dεε bñn, ò o wà zon ho lóhó yí à zoó wee bío le 6a nùpua ²⁹ le 6a buee léee loñ o ñii na zúñna bío á mí wó búenbúen á bía. Le o màhá à wé Yia le Dónbeení mòn léra na 6a le Krista léee? ³⁰ A 6a nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón pãahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia le o dí. Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ù dí.» ³² Ká a màhá bía nòn 6a yi: «Í bè-dínií á mi yí zū síi.» ³³ A 6a nì-kenínia wee tùaka mìn yi le o búí màhá guan bè-dínií buee nòn wo yi léee. ³⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Yia tonkaa mi síi bío wéró, le ho tonló na ó o le í sá à síini ñii, bñn lé bío lé í ðnłó. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa ñina bío náa ká ho ðnłó láró dñn. Ká ínén 6èn wee bío na mia: Mi loñ há manawà sese, ho ðnłó bon ðin á pan mí láró. ³⁶ Yia wee lá ho ðnłó

dɛɛnía búakáa mí tonló á wee yí mí sàánii. Ho dɛnló na ó o wee lá lé 6a nùpua na à kɛɛn le mukānī binbirī na máa vé yi. Lé ká sīi ó o dīro là a láro sīa wee wé páanī waráa. ³⁷ Bío bía ká ɛɛntín bon: O dīro wi, á yīa wee lá ho dɛnló wi. ³⁸ Awa, ínɛn wáa tonkaa mia 6a nùpua cón bèra a na à mi yí 6a buennáa làa bío ho dɛnló láròwà wee láráa ho ho mǎhǎ na à 6a yí sá yi bío sīi. Nì-vio lé bía 6úa ho tonló mu nùhǎ, á minén á à sá à sī nīi.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cɛ̀ɛ̀ɛ̀ dó mí sīa o Yeesu yi, lé bío ó o háa mítɛn bía nɔn 6a yi le o Yeesu bía bío mí wó búenbúen nɔn mí yi. ⁴⁰ Lé bǔn nɔn ká 6a Samariisa ɛueé dɔn, á 6a yankaa wo le o kɛɛnī làa mí. O o Yeesu kará bǔn há wizooní bío nɔn. ⁴¹ A bía dó mí sīa wo yi wíokaa dó wán há bioní na ó orén mí bɛɛre bía nɔn 6a yi bío yi. ⁴² A 6a bía nɔn o háa yi: «Bío ká wán, á wa wáa dó wa sīa wo yi lé bío warén wa bɛɛre ná a nī-cúa, ká mu yínǎn bío fo bía nɔn wɛn mí dòn bío yi. Wa wáa zú le orén lé ho dímínáa kǎnīlo.»

O Yeesu wɛ́ɛ́ra a ya-dí beení búí za

⁴³ Bío ó o Yeesu lè mí nī-kenínia wó há wizooní bío nɔn ho lahó mu yi, á 6a ló bǔn wà van ho Kalilee kǎhǎ yi. ⁴⁴ O Yeesu mítɛn hía bía le *Dónbeení nī-cúa fɛero máa wé yí le kǎnbii mín kùrú kǎhǎ yi. ⁴⁵ Ɛɛ ká bío ó o vaá dɔn ho Kalilee, á ho kǎhǎ mu nùpua ɛuan wo se. Lé bío á bán mún van ho *Paaki sánú díró ho Zeruzalɛmu yi, á vaá mɔn bío búenbúen na ó o wó bǔn.

⁴⁶ O Yeesu bínía van ho Kalilee kǎhǎ lóhó na 6a le *Kanaa, hen na ó o hía yèrɛmáa mu nɔmu wó lè ho dǐvén yi. Ho kǎhǎ mu béɛ tonni ya-dí beení búí wi bǔn á za lò yí here wi ho *Kapɛɛnayuumu yi. ⁴⁷ Bío ó o tonni ya-dí beení mu ná le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhǎ yi á ɛuara ho Kalilee, ó o ló van o cón, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapɛɛnayuumu, á ɛuee wɛé mí za na día mu húmú nīi wán. ⁴⁸ O o Yeesu bía nɔn o nīi yi: «Yínǎn mi wé yí mɔn mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeení pánká, á mi máa dé mi sīa mī lon?» ⁴⁹ O o béɛ tonni ya-dí beení bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, sáberé á ũ wa bè mín va hen na á ĩ za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén va, ũ za á dɛɛ búí máa wé.» O o nīi dó mí sīi bío ó o Yeesu bía nɔn wo yi ó o bínía wà.

⁵¹ Mu tá na lée tɔn, ó o ton-sáwá ló ɛueé sá a yahó, á bía nɔn wo yi le o za wáa wan. ⁵² O o tùara ho pǎahǎ na ó o za mu bío díká dó yi làa ba. A 6a bía nɔn wo yi le mu wó ho hǐhǐ ká le wii dá yɛnía. Lé hón pǎahǎ so á le tɛnǐ búakáa ló a sánía yi. ⁵³ O o za bán maá wáa zūna le mu wó ho pǎn-kéní na ó o Yeesu bía nɔn wo yi le o za á dɛɛ búí máa wé. O orén lè mí zīi nùpua búenbúen dó mí sīa o Yeesu yi. ⁵⁴ Bǔn lé bío wó a Yeesu cúa-nɔn nīi yéréké bío na wee zéení le o ló le Dónbeení cón na ó o bínía ɛueé wó ho Kalilee kǎhǎ yi, ká a ló ho Zudee kǎhǎ yi ɛuara bǔn.

5

O Yeesu wɛ́ɛ́ra a mùamúá búí

¹ Wizooní bío yɛn bǔn mɔn, á bǔn 6a *zúífúwa sánú búí díró dɔn, ó o Yeesu wà yòara ho Zeruzalɛmu. ² Ho lóhó mu yi á súeení la-beení búí wi yi á 6a wee ve lè mu heberemu le Bɛtezadaa. Le 6ó ho zūanīi na 6a wee ve làa Pia Zūanīi. Há sànsáwá bío hònú son kǎnía le súeení la-beení mu yi. ³ Lé hón tá á 6a vánvárowà cɛ̀ɛ̀ɛ̀ hía wee wé da yi. Ba vánvárowà mu tǎhǎ á 6a muiiwà, lè 6a lóní, lè 6a mùamúawà wi yi. [Ba hía wee da

bín à pa bío mu ñumu híá à bùcán. ⁴ Lé bío á pènná búí, à le Dónbeení wáyí tonkaro ìuee bùcán mu. Ká a wánváro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé wámú léé wámú tò à o ò pá wa.] ⁵ Wánváro búí híá wi bín á wámú míana a wán yú há lúlúio óóní làa píru làa bío hètín. ⁶ Bío ó o Yeesu mɔn wo ò o duma, ó o zú le o lò yí here míana, ó o tùara a yi: «Fo wi à ù wa le?» ⁷ O o ñí bíá nɔn wo yi: «Ni-kàránlo, nùpue na à lá mí líí dé mu ñumu yi mu bùcánlò pàahú á míá. Hen ká í dāmákaa le í líí zo, bñn ká a búí zon vó.» ⁸ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lii híní, lá ù dāmu dèè à ù varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o ñí mu dèenía wan, á lá mí dāmu dèè ò o wee varáka.

Èé ká bío mu wó 6a *zúífúwa vùnló wizonle na 6a le *Sabaa zòñ, ¹⁰ á 6a zúífúwa ñúnása wee bío là a ñí na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù dāmu dèè 6ua, lé bío ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ O o ñí bíá nɔn 6a yi: «Yia wééra mi lé yia bíá nɔn mii le í lá í dāmu dèè à í varáka.» ¹² A 6a wáa tùara a yi: «Yia le ù lá ù dāmu dèè ù varáka léé wée?» ¹³ Ká a ñí màhá yí zū yia wééra a, lé bío ó o Yeesu vùnun 6a nùpua na wee ñàa mín bñn tñhú.

¹⁴ Bñn mɔn, ó o Yeesu vaá fò mín là a ñí mu le *Dónbeení zí-beení lún yi, ó o bíá nɔn wo yi: «Loí lon. Bío ká wán, á fo wáa wan. Awa. Ká fo yí wi à mu búí na po bío yú fo khíina à bñní yí fo, à ù yí bñní yí wé bè-kohó.» ¹⁵ O o ñí wá vaá bíá nɔn 6a zúífúwa ñúnása yi le lé o Yeesu wééra mí. ¹⁶ Lé bñn nɔn á 6a zúífúwa ñúnása và bòráa o Yeesu yi wee seé, bío ó o wééra a nùpue ho Sabaa zòñ bío yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhá bíá nɔn 6a yi: «Í Maá Dónbeení wee sá fèèè, á ínén mún wee sá.» ¹⁸ Dén bíoní so na ó o Yeesu bíá bío yi, á 6a zúífúwa ñúnása wíokaa sòobáa mítén o búeró bío yi. Lé bío á mu yínón bío ó o wó khon ho Sabaa bío yi mí dòn, ká lé bío ó o le le Dónbeení lé mín kùrú Maá. Bñn wee zéení le o mània mítén le le Dónbeení.

Le Dónbeení Za pànká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bíoní ò o bíá nɔn 6a yi: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: O Za* yí máa wé bío búí mítén. Bío á bân Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bío ó orén mí bèere wee wé ó o wee zéení làa wo. O pá à bñní ì zéení a le mu bè-beera na po bío mi mɔn á ìueé óó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bío síi ó o Maá wee vèenínáa 6a ñí-hía à na le mukānī binbirī 6a yi, lé làa bñn síi ó o Za mún wee nanáa le mukānī binbirī bíá ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá nɔn le cítí fló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé kòñbi o Za, làa bío 6a wee kòñbiráa o Maá. Yia yí máa kòñbi o Za, se bânso mún yí máa kòñbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Yia wee tà jí í bíoní, á dó mí síi í Maá na tonkaa mi yi, wón bânso yú le mukānī binbirī na máa vé há làa na ká wán. Bânso á í máa cítí. O dèenía ló mu húmú yi, á yú le mukānī binbirī. ²⁵ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ho pàahú búí khíi dá, ho yáa wáa dōn vó, á bíá yí yú le mukānī binbirī, na ka lòn ñí-hía á à jí le Dónbeení Za támu. Bíá á à jí mu, bán á à yí le mukānī binbirī. ²⁶ Mu bon, làa bío ó o Maá á le mukānī binbirī wee lé cón, lé làa bñn síi ó o wó ó o Za á le mukānī binbirī mún wee lé cón. ²⁷ O nɔn ho pànká wo yi ò o fínáa le cítí, lé bío ó o lé o *Nùpue Za.

* 5:19 Hen ká a Yeesu sansan le Za tàá Dónbeení Za se le orén Yeesu mí bèere wee bío mítén bío.

28 «Mi yí le bio bía kà wé mia coon, lé bio á p̄ahũ búí khíi dā, ká 6a n̄-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za t̄amu, 29 á 6a à vèe. A bía wó mu bè-tentewá á à yí le mukānī binbirī na máa vé. Ká bía wó mu bè-kora bán júná à sí. 30 Inén yí dà d̄e māa wé iten. I wee wé fi le cítii à héha lè í Maá j̄i-cúa na ó o mà n̄on mi. A í cítii fló mún t̄erénna, lé bio á í yí máa fi le làa bio á í s̄ii vá yi. I wee fi le làa bio ó o Maá na tonkaa mi s̄ii vá yi.

31 «Mu lá lé inén í dòn á wee m̄i ho t̄iá í j̄ii, á mi lá dà a pí í t̄iá. 32 Eε ká n̄i-veere lé í s̄érà, á í z̄u le ho t̄iá na ó o wee m̄i í j̄ii á bon. 33 Minén lé b̄ia tonkaa 6a n̄upua á 6a van o Zān Batiisi c̄n, á wón vaá mà ho t̄iá í j̄ii á n̄on 6a yi. 34 Inén wón makóo mía à n̄upue wé í bio s̄éràso. Ká í màh̄á bía mu bèra a na à mi d̄ān k̄nī.

35 «Bio ó o Zān h̄ia wee bio ka lòn f̄int̄nī na khoomu yenkeen, á mi tà z̄amakaa mu khoomu mu bio yi ho p̄n̄-za d̄e yi. 36 Bio búí wi b̄n á wee z̄eení bio á í bio karáa. B̄n po ho t̄iá na ó o Zān mà í j̄ii. Mu bio mu lé mu bè-wénia na á í Maá le í wé, bio á í wee wé kà, lé b̄n wee z̄eení le lé í Maá tonkaa mi bio bon. 37 A í Maá na tonkaa mi wón mí b̄ere mún wee m̄i ho t̄iá í j̄ii. Mi yí j̄á a b̄ioní, á mi mún yí z̄u a. 38 Mi yí tà a b̄ioní yi binbirī, lé bio mi yí tà ȳia ó o tonkaa bio. 39 Mi wee k̄rán le Dónbeení b̄ioní à cikon, lé bio mi wee leéka le lé lerén wee na à mi z̄ūn bio mi í wé á à ȳiraa le mukānī binbirī na máa vé. Awa, lé d̄en b̄ioní so lé d̄io wee z̄eení bio á í bio karáa w̄eréw̄eré, 40 à mi màh̄á pá yí wi à mi buen í c̄n à ȳiraa le mukānī binbirī.

41 «Inén makóo mía à 6a n̄upua khòoní mi. 42 Eε ká minén bán á í z̄u bio mi karáa. Le Dónbeení mi yí wa. 43 I Maá lé ȳia á í 6uara ȳeni yi, á mi p̄á í bio. Ká a búí màh̄á lá 6uara mí k̄urú ȳeni yi, á mi ì tà wón bio. 44 Minén na wi mi wé khòoní m̄n, à mi yí wi à mi cà à d̄io lé le Dónbeení mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à d̄eráa mi s̄ia inén yi? 45 Mi yí leéka le lé inén khíi kooní mia le Dónbeení yahó d̄é. B̄ueé. O *M̄oyiize na mi wee lòoní le o ò s̄eení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeení yahó. 46 O M̄oyiize bio mi lá tà k̄énk̄én, se inén á mi mún lá à tà bio, lé bio á inén lé ȳia ó o M̄oyiize bía bio mí v̄onna yi. 47 Eε ká bio ó o túara í d̄ān yi á mi yí tà yi, á mi mún yi dà máa tà inén b̄ioní yi.»

6

O Yeesu d̄iinia 6a z̄amāa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

1 B̄n m̄n ó o Yeesu lè mí n̄i-kenínia zon ho wooh̄ á khú ho Kalilee v̄u-beení m̄n, h̄ia 6a mún wee ve làa Tiberiade v̄u-beení. 2 A 6a minka z̄amāa bò a yi, lé bio 6a v̄ánv̄arowá na ó o wee w̄é à 6a mi á bio wee wé ho ȳéréké. 3 O o Yeesu wá vaá ȳora le búee búí, á ȳó kará b̄n lè mí n̄i-kenínia. 4 Mu wee wé, à 6a *z̄úifuwa s̄ánú na 6a le *Paaki d̄iró s̄uaráa. 5 O o Yeesu le mí í loí, à 6a minka z̄amāa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-d̄iníi yi á à na 6a minka n̄upua na ká búenbúen yi?» 6 O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bio ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón z̄u bio ó o ò wé. 7 O o Filiipu bía n̄on o Yeesu yi: «Harí wa lá yí le w̄én-h̄āni kh̄iá-j̄un* à vaa yà lè ho búurú búee c̄eka w̄íníw̄íní, á 6a búenbúen pá máa yí.» 8 O o n̄i-kenínia n̄i-kéní, o Sim̄on Piere bán za Andere á bía n̄on o Yeesu yi: 9 «Ȳarónza búí wi hen á 6a cez̄awa bùaa j̄un,

* 6:7 Le w̄én-h̄ānló dà-kéní wee yí o n̄upue n̄i-kéní wizon-kùure s̄ámú s̄ān̄i.

lè ho búurú bi-zàwa bïo hònú na wó lè mu bïo búí na 6a le ooze† dũmu á wi cǎn. Ká lée webio á búñ ò wé lè 6a minka zãamãa na kà?»¹⁰ O o Yeesu wãa bía: «Mí bío le 6a búenbúen líi kɛɛní.» Le jíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén 6a wãa líi kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi.¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeení bārákà, ò o nɔn ho le 6a sanká na bïa kará bïn búenbúen yi. Lé búñ 6àn síi ó o múñ wó lè 6a cezàwa, á 6a búenbúen dú làa bïo 6a sïa vá yi.¹² Bïo 6a búenbúen dú sù, ó o Yeesu bía nɔn mí ñi-kenínia yi: «Mí yí día le bïo dú ká à yáa. Mí khii mu búenbúen.»¹³ A 6a khiiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bïo hònú bïo na là ká á sú hã sákíwá píru jùn.¹⁴ Bïo 6a nùpua mɔn mu yéréké bïo na ò o wó, á 6a bía: «O ñi na kà 6èntín lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero, yïa lá ko ò o buen ho ðímíjã yi.»¹⁵ Bïo ó o Yeesu zũna le 6a nùpua 6ueé fé mí á à wé lè mí bɛɛ lè ho pánká, ó o tɛn wà yòora le 6úee wán mí dòn.

*O Yeesu varakaa mu jummu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho ziihũ, ó o Yeesu ñi-kenínia wà lion ho vũ-beení jii,¹⁷ á líi zon ho woohũ wee khí lè ho *Kapɛɛnyuumu lóhó cǎn. Ho tá hũn ká a Yeesu ðiñ yí 6ueé dǎn 6a.¹⁸ Ho pinpiró wee và lè mí pánká, á ho vũ-beení jummu wee yànbónka.¹⁹ Bïo 6a vá zon á à yí lòn kilomɛterewa bïo hònú táá bïo hɛzín síi lè le 6ónbóore‡, á 6a mɔn o Yeesu ò o wee varáká mu jummu wán wà 6ueé sùará 6a yi, á 6a zãna.²⁰ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu lé ñnɛn, mi yí zǎn.»²¹ A 6a wãa wi 6a bío le o Yeesu yòo zo ho woohũ yi, á búñ 6a ðɛnía dǎn hen na 6a wee va yi wó.

O Yeesu ka lòn ðínló na wee na le mukāni binbirí

²² Mu tá na lée tǎn, á 6a zãamãa na khii wi lè ho vũ-beení món á zũna le lée woohũ dà-kéní mí dòn lá wi bïn. Ba zũna le o Yeesu yí zon ho woohũ lè mí ñi-kenínia, ká lé 6arén wà mí dòn.²³ ɛɛ ká wonna búí ló ho Tiberiade lóhó yi 6ueé dǎn ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeení bārákà ò o nɔn ho búurú 6a là yi.²⁴ Bïo 6a zãamãa mɔn ò o Yeesu mía bïn, ó o ñi-kenínia múñ mía bïn, á 6a yòó zon hǎn wonna so yi jɔn ho *Kapɛɛnyuumu lóhó, á wà khii cá a.

²⁵ Bïo 6a bínía khii yú a Yeesu ho vũ-beení món, á 6a wee tùa wo yi: «Ñi-kàránlo, fo 6uara hen ðiá?»²⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mí ho túiá na mia: Mí wee cà mi yínɔn bïo mi zũna mu yéréké bïo na á ï wó 6àn kúará, ká lé bïo mi yú ho búurú á là sù bïo yi.²⁷ Mí wé yí sá ho ðínló na dà wee yáa bïo yi, ká mí wé sá hã yí máa yáa bïo yi, hón na wee na le mukāni binbirí na máa vé. Hón ðínló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé bïo ó orén lé yïa ó o Maá Dónbeení zéenia bïo le mí nɔn mu bïo búenbúen wéró pánká yi.»²⁸ A 6a tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeení wi à wa sá?»²⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bïo le Dónbeení le mí wé, lé à mí dé mí sïa yïa le tonkaa yi.»

³⁰ Bïo ó o bía ká síi, á 6a bía nɔn wo yi: «Ūnén 6èn lé mu yéréké bïo yén fo dà à wé á wa à mí á à dérãa wa sïa foñ? Wé mu búí le wa mí!³¹ Pãahũ na á wàn 6úaawa hïa wi ho tá hení yi, á 6a yú ho *maane á là, làa bïo mu túararãa le Dónbeení bioní vūahũ yi: «O hïa nɔn ho ðínló na ló ho wáayi

† 6:9 Ooze: Mu lée bè-vànii búí na 6a zúífũwa hïa wé và à wé lè 6a nãwa ðínló. Ho ooze mu dũmu á 6a ñi-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dũmu yáwá sí. ‡ 6:19 Ho Kalilee vũ-beení: Ho vũ-beení mu tóntómú á à yí kilomɛterewa 6óní síi, ká ho 6úaaró á à yí kilomɛterewa píru jùn síi.

6a yi á 6a dú. §» 32 O o Yeesu 6èn bía nɔn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Mu yínɔnĩ o *Mɔyiize lé yía hĩa nɔn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé í Maá Dónbeenĩ nɔn ho mia. Lé orén mún wee na ho ðĩnló binbirĩ na ló ho wáayi mia. 33 Mu bon, ho ðĩnló binbirĩ na le Dónbeenĩ wee na lé yía ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānĩ binbirĩ ho ðĩmĩjńása yi.» 34 A 6a bía nɔn wo yi: «Nĩ-kàránlo, wé na hón ðĩnló so wɛn fɛɛɛ.»

35 O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Inén lé yía lé ho ðĩnló na wee na le mukānĩ binbirĩ. Yía bò miĩ á dó mí síi miĩ, á hĩni làa ju-hānĩ máa búe 6ànso hùúu. 36 I bía mu nɔn mia le mi mɔn bĩo á í wó, à mi juɔn pá yí dó mí sía miĩ. 37 Bía á í Maá wee wé á 6a bĩo sí miĩ le mí nĩ-kénĩ kénĩ wé è bè miĩ. Yía bò miĩ, á í máa bĩo le o bĩnĩ hùúu. 38 Lé bĩo á í yí ló ho wáayi yí wá bueé wé í síi bĩo. Yía tonkaa mi lé wón síi bĩo á í wá bueé wé. 39 Yía tonkaa mí síi bĩo lé á í yí vĩnĩ bía ó o kàrafáa miĩ nĩ-kénĩ búí, ká í vèení 6a ho ðĩmĩjńá vé nɔnzò. 40 Mu bon, í Maá síi bĩo lé á bía 6útenbúen na fá mí yĩo o Za yi á dó mí sía wo yi, à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé, à í vèení 6a ho ðĩmĩjńá vé nɔnzò.»

41 A 6a *zúifùwa wáa wee khí mí kíó yi, lé bĩo ó o bía le mínén lé ho ðĩnló binbirĩ na ló ho wáayi lion. 42 A 6a bía: «Yínɔnĩ orén lé o Zozɛɛfu za Yeesu le? Wa zũ 6àn maá lè 6àn nu. O o wáa à wé kaka á à bioráa le mí ló ho wáayi lion?» 43 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mí yí khí mí kíó yi. 44 Nùpue woon yí dà máa bè miĩ, ká a Maá na tonkaa mi yí guan wo yí guararáa, á Inén á à vèení 6ànso ho ðĩmĩjńá vé nɔnzò. 45 Bĩo ká lé bĩo túara le Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛerowà vɔnna yi: «Le Dónbeenĩ khíi kàrán 6a búenbúen.*» Nùpue lée nùpue na wee jí a Maá Dónbeenĩ tãmu, á wee día mítén ò o kàrán, wón á à bè miĩ. 46 Bũn yí máa zéení le í le nùpue búí mɔn o Maá. Yía ló le Dónbeenĩ cɔn 6uara, lé wón mí dòn mɔn wo. 47 Le í mĩ ho tũíá na mia: Yía dó mí síi wo yi, wón yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. 48 Inén lé ho ðĩnló na wee na le mukānĩ binbirĩ. 49 Mĩn 6úaawa là ho *maane ho tá henĩ yi, ɛɛ ká bũn máhã yí hò 6a húmú. 50 Ká Inén lé ho ðĩnló binbirĩ na ló ho wáayi lion. Yía dú ho, á 6ànso ò yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. 51 Inén lé ho ðĩnló na wee na le mukānĩ binbirĩ, hĩa ló ho wáayi lion. Yía dú ho, á 6ànso á à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Ho ðĩnló na á í ì na bèra a na à ho ðĩmĩjńása yí le mukānĩ binbirĩ, lé í sánia.»

52 Bĩo 6a *zúifùwa já hã bionĩ mu, á 6a wee kán mín lè mí sòbɛɛ. Ba wee bío: «O nĩi mu dà a wé kaka a nanáa mí sánia wɛn á wa a là?» 53 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za sánia, á yí juun o cāni, á le mukānĩ binbirĩ máa kɛnĩ mia. 54 Yía là í sánia, á juun í cāni, wón 6ànso yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Í ì vèení 6ànso ho ðĩmĩjńá vé nɔnzò. 55 Mu bon, Inén sánia lé ho ðĩnló binbirĩ, á í cāni lé mu bè-juunii binbirĩ. 56 Yía là í sánia á juun í cāni, se wón páanía làa mi á Inén páanía làa wo. 57 O Maá na tonkaa mi lé wón mí beere wee na le mukānĩ binbirĩ. A lé orén pánká yi á le mukānĩ binbirĩ mún wiráa Inén yi. Lé làa bũn síi, á yía là í sánia, á 6ànso mún ñ yí le mukānĩ binbirĩ Inén pánká yi. 58 Inén lé ho ðĩnló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hĩa á mĩn 6úaawa yánkaa dú bĩo síi. Bán dú hón à 6a pá húrun. ɛɛ ká yía dú ho ðĩnló na ló ho wáayi lion, á 6ànso á à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé.» 59 O Yeesu bía hã bionĩ na ká, ká a wee kàrán 6a nùpua 6a zúifùwa kàránló zĩi ho *Kapɛɛnayuumu lóhó yi.

§ 6:31 Mi loĩ Lenĩ vuaht (Psaumes) 78.24; Léró vuaht (Exode) 16.1-15. Ba zãmáa bía le bionĩ mu à zéení le o Mɔyiize lé yía hĩa nɔn ho ðĩnló mún 6úaawa yi. * 6:45 Mi loĩ Ezayii vuaht 54.13

Le mukāni binbirī na máa vé bíoní

⁶⁰ Bío á bía bò a yi ná a bíoní, á 6a cèrèè bía: «O nñi mu bíoní 6èntñn hereka. Nùpue na dà à tà há yi á míá.» ⁶¹ O o Yeesu zúna le bía bò a yi wee khí mí kíó yi bíó ó o bía bíó yi, ó o bía: «Hā bíoní mu 6óonía míá léé? ⁶² Éé ká mí 6èn wáa khíi mən o *Nùpue Za ká a bínía wee yòo hen na ó o ló yi 6uara há? ⁶³ Le Dónbeení Hácírí lé dño wee na le mukāni binbirī. O nùpue mítén yí dà dèè máa wé. Há bíoní mu na á ï bía nən míá kà lé le Dónbeení Hácírí á há ló cón. Há wee na le mukāni binbirī. ⁶⁴ Éé ká 6a nùwā yèn 6úí mí tñahú á yí dó mí sía miñ.» A mu 6èn bon, mu nùhú 6úéññi á bía yí dó mí sía o Yeesu yi ó o zúna bíó, á mún zúna yía á à dé o ò na bíó. ⁶⁵ O o Yeesu pá bínía bía kà síi: «Lé bñn te bíó á ï bía mu nən míá le nùpue yí dà máa bè miñ, ká a Maá Dónbeení yí nən mu wéró pànká 6ànso yí.»

⁶⁶ A wáa lá bñn jii wán, á bía bò a yi cèrèè bínía o món, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o wáa tùara mí nñ-kenínia píru jùn yi: «Minén mún máa bíní le?» ⁶⁸ O o Simən Piere bía nən wo yi: «Nùhúso, lé o yén á wa à bíni vaá bè yi? Unén lé yía le mukāni binbirī na máa vé bíoní wee lé cón. ⁶⁹ Warén dó wa sía foñ, á zū le ùnén lé yía lé le Dónbeení nùpue yi poni 6ànso na le tonkaa.» ⁷⁰ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mu so yínóñ Ìnén hueekaa minén píru jùn le? Éé ká mí nñ-kení 6úí máhá pá lé o *Satāni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simən Isikariote za Zudaa ó o wee bíó bíó. Mu bon, 6a píru jùn mu tñahú ó orén lé yía à dé o ò na.

7

O Yeesu 6àn zàwa yí dó mí sía wo yi

¹ Bñn món, ó o Yeesu tò ho Kalilee kōhú yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kōhú yi, lé bíó 6a *zúifùwa júnása wi 6a 6úe o. ² Bío 6a zúifùwa sánú na 6a le *Bùkúwá Sánú díró wá 6ueé sùará, ³ ó o Yeesu 6àn zàwa bía nən wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee kōhú yi, à bía bò foñ bñn mún mí mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi 6a zūñ wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à 6a nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu 6àn zàwa mí beere yí dó mí sía wo yi. ⁶ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Ìnén á ho pāahú ññn yí dñn cón, ká minén bán á ho pāahú wi cón wá féé. ⁷ Ho ñmíjā nùpua yí dà máa jin míá, ká ñnén wón 6a jina, lé bíó á ï wee mí ho túiá le 6a wará yí seka. ⁸ Minén lén va ho sánú ññni. Ìnén wón máa va, lé bíó ho pāahú ññn yí dñn ñ cón.» ⁹ O Yeesu bía hñn bíoní so nən 6a yi ò o kará ho Kalilee kōhú yi.

O Yeesu van há bùkúwá sánú ññni

¹⁰ Bío ó o Yeesu 6àn zàwa wá van ho sánú ññni, ó orén mún wá van. Ká a máhá sánkaa mítén vannáa, ò o bíó yí zūñ. ¹¹ Ba *zúifùwa júnása wee cà a ho sánú mu ññni. Ba wee héé tùaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bíó wó le wāanñi làa sòobéé 6a zāamāa tñahú. Ba 6úí wee bíó le o nñi mu léé nñ-tente. Ba 6úí bèn le o wee vñni 6a nùpua. ¹³ Ká nùpue na máhá à hení mí síi á à bíó mu wéréwéré 6a nùpua yahó wón míá, lé bíó 6a zāna 6a zúifùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho tñahú lòn wizoóní bíó náa síi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeení zñ-beení lún yi, á zoó wee kàrán 6a nùpua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bíó yi, á 6a wee bíó: «O nñi mu kàránló jññ yí van yahó ò o pá zū le Dónbeení bíoní vñahú bíó kà síi le we?»

16 O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bío á ĩ wee kàrán làa mia á yí ló ìnén ĩ bεere cǎn. Yia tonkaa mi lé yia mu ló cǎn. 17 Yia tà wee wé le Dónbeenĩ s̄i b̄io, wón ɓànsò á à zūn ká ĩ kàránlò ló le Dónbeenĩ cǎn, tàá ká ĩ wee bío ĩ kùrú bióní. 18 Yia wee bío mí kùrú bióní, wón wee cà le yèni. Ká yia wee cà le yèni à na yia tonkaa wo yi, wón wee m̄i ho tũíá, o téréna. 19 O *Mɔyize so yí nɔn ho làndá mia le? A yia màhá wee bè ho yi mi t̄ahũ wón mía. Lée webio nɔn mi wi mi ɓúeráa mi?» 20 A ɓa z̄amáa bía nɔn wo yi: «O c̄iná wi fon! Yia wi ò o ɓúe fo lé o yén?» 21 O o Yeesu b̄inía lá le bióní ò o bía nɔn ɓa yi: «Ī wó mu yéréké ɓio dà-kéní mí dòn wa v̄ũnló wizonle na lé ho *Sabaa zòn, á mi ɓúenɓúen wó coon mu ɓio yi. 22 O Mɔyize bò mu henía nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yàá wee kúio ɓa hàrì ho Sabaa zòn. Ho làndá mu yàá yínɔn Mɔyize ɓúa ho n̄uhũ, mu lé m̄in ɓúaawa. 23 Awa, ká minén dà wee kúio o za báa ho Sabaa zòn, bèra a na à mi yí wé yí khe o Mɔyize làndá d̄ání yi, á lée webio nɔn á mi s̄ia wee c̄ináa m̄i, lé bío á ĩ wó ó o n̄i-kùure wan cun ho Sabaa zòn? 24 Bío mi wee mi à ð̄in wán c̄itráa o n̄upue à mi khí yi. Mi wé c̄ití o n̄upue làa ɓio téréna le Dónbeenĩ cǎn.»

O Yeesu lé yia le Dónbeenĩ m̄on lera

25 A ho Zeruzalemusa ɓúii w̄aa wee bío: «Éee! Yia kà so yínɔn o n̄ii na á wa n̄únása wi ɓa ɓúe le? 26 Nín-yia wee bío ɓa n̄upua yahó, ò o ɓúii yí dó mí n̄ii wo yi. Wa n̄únása màhá w̄aa z̄una le lé orén lé yia le Dónbeenĩ m̄on lera lée? 27 Yia kà wón á warén zū léenii. Eε ká yia le Dónbeenĩ m̄on lera khii ɓuara, á n̄upue woon máa zūn hen na ó o ló yi.» 28 Bío ó o Yeesu wee kàrán ɓa n̄upua le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi, ó o bía ɓio kà p̄n̄p̄n̄: «Mi so zū mi kénkén, á zū ĩ léenii le? Inén yí ɓuara ĩten, ká ho tũíá poni ɓànsò lé yia tonkaa mi. Mi yí zū a, 29 ká ìnén wón zū a, lé bío á mu lé orén á ĩ ló cǎn ɓuararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» 30 A ɓa w̄aa wee cà a w̄iiró yahó, ká n̄upue woon yí w̄iira a, lé bío ó o p̄ahũ ð̄in yí d̄on. 31 Eε ká ɓa z̄amáa mu t̄ahũ, á ɓa c̄èrèe n̄on pá tà a bío. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeenĩ m̄on lera khii ɓuara, ó o so ɓueé wé yéréké biowa na po bío ó o n̄ii na kà wee wé le?»

Ba tonkaa ɓa parowà le ɓa vaa w̄ii o Yeesu

32 A ɓa *Fariz̄iɛwa ɓúii n̄á ɓio ɓa z̄amáa wee h̄uh̄uaaka a Yeesu d̄ání yi, á ɓa Fariz̄iɛwa mu kuure lè le *Dónbeenĩ yankarowà n̄únása tonkaa ɓa parowà ɓúii le ɓa vaa w̄ii wo. 33 O o Yeesu bía: «Ī k̄er̄lò mi t̄ahũ máa wé ɓio na á à mía. Hen làa c̄inú ká ĩ ì b̄iní ì va yia tonkaa mi cǎn. 34 Mi khii wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ĩ ì k̄er̄ yi á mi mún yí dà máa va yi.» 35 A ɓa *z̄úif̄uwa wee t̄uaka m̄in yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé ɓa z̄úif̄uwa na h̄era wika bía yínɔn ɓa z̄úif̄uwa t̄ahũ ó o màhá wi ò o lén va cǎn lée? O màhá wi o ò vaa kàrán b̄ia yínɔn ɓa z̄úif̄uwa lée? 36 Bío ó o bía le wa khii wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì k̄er̄ yi á wa yí dà máa va yi, ɓ̄in kúará lée webio?

O Yeesu le ɓia le n̄u-h̄aní dà ɓuen mi cǎn

37 Ho s̄ánú dí vé n̄onzoñ d̄en wizonle so lé ð̄io n̄uhũ wi po h̄ia ká. ɓ̄in zòn ó o Yeesu ð̄in ɓa z̄amáa yahó ò o bía p̄n̄p̄n̄: «Hen ká yia le n̄u-h̄aní dà, á ɓànsò ɓuen ĩ cǎn á ĩ ì na mu n̄umu wo yi ó o ò n̄u. 38 Yia dó mí s̄i m̄i, làa ɓio mu t̄uararáa le Dónbeenĩ bióní v̄uhũ yi kà s̄i: «A wón ɓànsò s̄i á à wé lòn n̄un-d̄ání, á mu n̄umu na wee na le muk̄aní wé è tá á à lé yi.»

³⁹ Mu lé le Dónbeení Hácírí ó o Yeesu wee bío bío kà síi, òo á bíá dó mí sía wo yi khíi yí. Mu p̄ahú ká le Dónbeení òò yí n̄on mí Hácírí bíá dó mí sía o Yeesu yi, lé bío le Dónbeení òò yí léra a yèni.

Ba z̄amáa j̄i-cúa wi m̄n j̄uná yi o Yeesu bío yi

⁴⁰ Ká 6a z̄amáa na wi b̄n j̄á a Yeesu bíoní mu, á 6a 6úí wee bío le ȳia ká wón 6ènt̄n lé le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero. ⁴¹ Ba 6úí bán 6èn le o lé *Yia le Dónbeení m̄n léra. Ba 6úí 6èn le mu so bon ká ȳia le Dónbeení m̄n léra ko ò o lé ho Kalilee k̄h̄ú yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeení bíoní v̄ahú yi le o *Daviide n̄nk̄ni, là a Daviide mu 6a lóhó Beteleh̄emu lé b̄n á Yia le Dónbeení m̄n léra ko ò o lé yi le? ⁴³ A 6a z̄amáa j̄i-cúa wó m̄n j̄uná yi o Yeesu mu bío yi. ⁴⁴ Ba z̄amáa mu t̄ahú á n̄wá ȳen 6úí wi 6a w̄i wo, ká n̄pue woon yí t̄aa wo yi.

Ba z̄uf̄uwa j̄unáa yi tà a Yeesu bío

⁴⁵ Bío 6a parowá na le Dónbeení yankarowá j̄unáa lè 6a Fariz̄iwa tonkaa b̄nía 6uara, á bán túara 6a yi: «Lée webio n̄on á mí yí 6uannáa wo yí 6uararáa?» ⁴⁶ A 6a parowá bíá: «Hā bíoní na ó o n̄pue mu wee bío bán síi á wa òò yí j̄á a 6úí j̄ii yi yí m̄n h̄úu.» ⁴⁷ A 6a Fariz̄iwa bíá n̄on 6a yi: «Minén m̄n díá m̄ten ó o khá lon? ⁴⁸ Warén j̄unáa t̄ahú lè warén Fariz̄iwa t̄ahú á n̄-kéní ká so tà a bío le? ⁴⁹ Ká lé 6a z̄amáa na ká mí òò, bán na yí z̄ú òò o M̄ȳiize l̄andá bío yi, bán le Dónbeení d̄ank̄nía.» ⁵⁰ A 6a Fariz̄iwa n̄-kéní na 6a le Nikod̄emu, ȳia van o Yeesu c̄s̄n ho t̄n̄ahú 6úí, ⁵¹ á bíá n̄on 6a yi: «Wa l̄andá yi, á wa yí dà máa síiní n̄pue j̄uhú ká wa yí j̄á bánso j̄i-cúa, á yí z̄una ká a wó khon.» ⁵² A 6a bíá n̄on wo yi: «Ūnén m̄n wee bío lòn Kalilee n̄i! Kàrán le Dónbeení bíoní v̄ahú á kikon, á fo òò mí mu le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero n̄-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé b̄n á 6a 6úen6úen wá khí6on wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wá yòora le 6úee na 6a le Oliivewa 6úee wán.

O h̄á-bá-fé na ó o Yeesu k̄n̄ia

² Mu tá na lée t̄n ȳinb̄i b̄uir̄i, ó o b̄nía van le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, á 6a z̄amáa 6úee k̄n̄ia wo yi. O o líi kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *l̄andá bío z̄eenílowa lè 6a *Fariz̄iwa 6uan o h̄aa 6úí na 6a z̄ú yi là a bá-veere 6úee zonnáa, á zoó òò yí wo 6a n̄pua 6úen6úen yahó, ⁴ á 6a bíá n̄on o Yeesu yi: «N̄-kàránlo, o h̄aa na ká 6a z̄ú yi là a báa. ⁵ A wa l̄andá yi, ó o *M̄ȳiize bò mu henía n̄on wen le ká wa wé yú bán h̄awa so síi, á wa lèeka 6a lè h̄a huaa 6úe.* Awa, ūnén 6èn le we mu d̄aní yi?» ⁶ Ba bíá b̄n á kh̄uaanáa o Yeesu j̄ii yi á ȳiraa wo kooní yi. Ká a Yeesu m̄h̄á líi lúnlúrá, ò o wee túa ho tá p̄np̄uró yi lè mí n̄n-kíza. ⁷ Bío 6a òò lan wee túa wo yi, ó o líi h̄n̄on yòó òò, ò o bíá n̄on 6a yi: «Yia òò yí wó bè-kohó h̄úu mí t̄ahú, á wón wáa lèe wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu bíá líi lúnlúrá, á wee túa ho tá p̄np̄uró yi. ⁹ Bío ho l̄andá bío z̄eenílowa lè 6a Fariz̄iwa mu j̄á h̄s̄n bíoní so, á 6a wee lén lè mí n̄-kéní kéní, á 6úaká lè 6a n̄-k̄ia, á ká a Yeesu là a h̄aa ho t̄ahú. ¹⁰ O o Yeesu wáa líi h̄n̄on yòó òò o wee bío là a h̄aa: «O, o, h̄aa mu, 6a n̄pua mu bò làa wen? O 6úí mía máa síiní ū j̄uhú le?» ¹¹ O o h̄aa bíá n̄on o Yeesu yi: «N̄h̄úso, o 6úí mía máa síiní

* **7:42** Mi loí Samuw̄eele j̄un n̄i v̄ahú 7.12; M̄isee v̄ahú 5.1 * **8:5** Mi loí L̄andá z̄eenílo v̄ahú (Deutéronome) 17.6-7

ho.» O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Àwa, á ìnén mún máa siiní ũ jùhú. Fo dà a lén, ká ũ 6èn yí bíní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho òmíjásá cón

¹² O Yeesu pá bíníá bía bío ká nɔn 6a zámáa yi: «Ìnén ka lòn khoomu ho òmíjásá cón. Yíá tà bò mií, se 6ánsò yú mu khoomu na wee na le mukáńí binbirí. O máa keń tibirí yi hùúu.» ¹³ A 6a Farizíewa bía nɔn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee mi ho túiá ũ jii, à bǔn à bío fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Hàrí ká í wee mi ho túiá í jii, se bío á í wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bío á í zū hen na á í ló yi 6uararáa, á í mún zū hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí zū í léení, á mún yí zū hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee fi 6a nùpua cítii filó síí, ká ìnén wón máa cítii nùpue. ¹⁶ Ká í lá ko à í fi cítii, á í cítii mu jùhú á à wé. Lé bío mu yínón ìnén í dòn á à fi le cítii mu. Mu lé ìnén lè í Maá na tonkaa mi á à páaní í fi le. ¹⁷ Mi làndá vūahú yi á mu túara le ká seérasa nūwā jun mà ho túiá mu bío dà-kení bío yi, se bǔn bío so á nùpue ko ò o tà yi. ¹⁸ Ìnén wee mi ho túiá í jii. A í Maá na tonkaa mi mún wee mi ho túiá í jii.» ¹⁹ A 6a túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi yí zū mi, á mún yí zū í Maá. Ká mi lá zū mi, se mi mún lá à zūn í Maá.» ²⁰ O Yeesu bía hón bíoní so ká a wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zí-beení lún yi, mu hámu kúeení lahó nísání. Nùpue yí wíira a lé bío ó o páahú òmí yí dón.

O Yeesu wee bío mí varó mìn Maá cón bío

²¹ O Yeesu pá bíníá bía bío ká nɔn 6a yi: «Ìnén ñ lén á mi ò càráa mi. Ée ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ìnén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.» ²² A 6a *zúífúwa wee bío mún yi: «O wi ò o 6úe mítén léé? Bío ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ìnén ló ho wáayi. Minén bío sá ho òmíjásá na ká yi, ká ìnén wón bío yí sá ho yi. ²⁴ Lé bǔn te bío á í le mi ò híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ìnén lé yíá wi fééé, á mi ò hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A 6a túara a yi: «Ūnén lé o yén?» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Í wee bío mu na mia fééé hàrí mu jùhú 6úeení. ²⁶ I dà à bío bío cèrèé mi dání yi, á dà à fi le cítii mi bío cèrèé wán. Ká yíá tonkaa mi lé ho túiá poni 6ánsò, á bío á í já a cón, bǔn lé bío á í wee bío na ho òmíjásá yi.»

²⁷ Ba yí zū ká lé o Maá Dónbeení ó o wee bío bío. ²⁸ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le 6úeení wán hóníá fàrá, bǔn ká mi ò zūn ká ìnén lé yíá wi fééé. Á mi ò zūn ká í yí máa wé bío woon íten. Bío á í Maá bía nɔn mií, bǔn lé bío á í wee bío. ²⁹ I Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi í dòn, lé bío á í wee wé bío sí a yi fééé.» ³⁰ Bío ó o Yeesu wee bío ká, á 6a nùpua cèrèé dó mí sía wo yi.

Le Dónbeení túiá poni wee wé ó o nùpue keń mítén

³¹ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a zúífúwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè í bíoní yi, se mi màhá lé í nǐ-kenínia bío bon. ³² Mi ò zūn ho túiá poni binbirí na ló le Dónbeení cón. Lé bǔn ñ wé á mi ò keń mítén.» ³³ A 6a bía nɔn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mòmáníá. Wa yí wó a 6úí wobáaní yí mɔn. A lée webio nɔn á ūnén bíaráa le wa à keń waten?» ³⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mi ho túiá na mia: Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-níi mu bè-kohó níi yi. ³⁵ A mi zū le o wobá-níi bío yí sá ho zí-jùhú yi fééé. Ká a za na ton ho zí-jùhú yi, wón bío sá ho yi fééé. ³⁶ Ká le Dónbeení Za wáa wó mia lè 6a nùpua na wi mítén, á mi ò wé mítén

binbirí. ³⁷I zū le mi lé o Abarahaamu m̀nmanía, ɛ́ ká mi màhã wee cà à mi búe mi, lé b̄o á b̄o á ï wee kàrán làa mia yí máa zo mia. ³⁸B̄o á ï Maá zéénfá làa mi, lé b̄n á ï wee bío, ká minén ɓ̀n wee wé bío á m̄n maá bía n̄n mia.» ³⁹A ɓ́a bía n̄n wo yi: «Warén wàn maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bía n̄n ɓ́a yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa b̄o bon, se mi lá wee wé hã wárá na ó o Abarahaamu wó ɓ̀n síi. ⁴⁰A mi yí máa wé h̄n, à mi wi mi búe ìnén na mà ho t̄iá poni n̄n mia, h̄a na á ï j̄á ï Maá Dónbeení c̄n. B̄n ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹Mi wee wé m̄n maá wárá.» A ɓ́a bía n̄n wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeení mí dòn. Wa yín̄n z̄iní zàwa.» ⁴²O o Yeesu bía n̄n ɓ́a yi: «Ká m̄n maá lá lé le Dónbeení, á mi lá à warí mi, lé b̄o á ìnén ló le Dónbeení c̄n ɓ́uara. Ì yí ɓ́uara ìten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³B̄o n̄n á mi yí máa z̄úrnáa hã b̄oní na á ï wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé b̄o á mi yí wi mi jí hã. ⁴⁴Yia lé m̄n maá lé o *Satāni. A m̄n maá s̄i b̄o lé b̄n á mi wi à mi wé. O lé o ñi-ɓ́ue h̄arí ho ð̄m̄j̄á lénló p̄ah̄. O yí dà máa m̄ ho t̄iá poni, lé b̄o á t̄iá poni mia wo yi. Hen ká a f̄a le sabéré, se lé orén mí ɓ̀ere síi ó o wee zéení, lé b̄o ó o lé o sabín-f̄taalo. Orén lé yia á hã sab̄oní wee lé yi. ⁴⁵ɛ́ ká ìnén wee m̄ ho t̄iá poni, lé b̄n n̄n á mi yí t̄ará ï b̄oní yi. ⁴⁶Minén t̄ah̄, ó o ɓ́ui so dà a bío le ï wó bè-kohó le? Ká ï wee m̄ ho t̄iá poni, á lée webio n̄n mi yí t̄ará ï b̄oní yi? ⁴⁷B̄a na lé le Dónbeení zàwa binbirí wee wé jí le Dónbeení b̄oní. ɛ́ ká minén yín̄n le Dónbeení zàwa, lé b̄n n̄n mi yí máa j̄ináa le b̄oní.»

O Yeesu le minén po a Abarahaamu

⁴⁸A ɓ́a *zúif̄uwa bía n̄n wo yi: «À b̄n wa t̄iá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi n̄i†, á wa mún t̄iá sí à wa bío le o c̄nà wi foñ.» ⁴⁹O o Yeesu bía n̄n ɓ́a yi: «Ìnén á c̄nà mia yi. Ì Maá lé yia á ï wee k̄nbi. Ká minén b̄an wee z̄ar̄ mi. ⁵⁰Ìnén yí máa bío le n̄pue dé c̄kú mi. O ɓ́ui wi á à bío le ɓ́a dé ho mi, á lé wón mún lé o c̄tí-fl. ⁵¹Le ï m̄ ho t̄iá na mia: Yia tà bò ï b̄oní yi, á ɓ̀nso máa hí máa cén.»

⁵²A ɓ́a zúif̄uwa bía n̄n wo yi: «Hã làa na kà wán, á wa w̄a láa mu yi k̄nk̄n le o c̄nà wi foñ. O *Abarahaamu h̄urun, á le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà h̄urunka. A ùnén pá wee bío le ká yia tà bò ï b̄oní yi á ɓ̀nso máa hí máa cén. ⁵³Ùnén ɓ̀n wee leéka le ù j̄uh̄ so wi po a Abarahaamu le? Wón h̄urun, á le Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà mún h̄urunka, á ùnén ɓ̀n wee leéka le fo lé wée?»

⁵⁴O o Yeesu bía: «Ì lá wee dé ho c̄kú ìten yi, se mu j̄uh̄ mia. Yia wee dé ho c̄kú mi lé ï Maá, yia mi le o lé m̄n Dónbeení. ⁵⁵A mi j̄n̄n yí zū a. Ká ìnén wón zū a. Ì lá le ï yí zū a, se ï lé o sabín-f̄taalo lè mi ɓ̄o síi. ɛ́ ká ï zū a, á wee bè o b̄oní yi. ⁵⁶M̄n maá Abarahaamu h̄a wee leékaa le mí ì mi ï buenló, ó o z̄amakaa mu bío yi. O o ɓ̀n m̄n ï buenló, á s̄i wan mu bío yi.» ⁵⁷A ɓ́a zúif̄uwa bía n̄n wo yi: «Ùnén na lúlúio máa yí ho ɓ́ará-j̄un làa píru á m̄n o Abarahaamu wen?» ⁵⁸O o Yeesu bía n̄n ɓ́a yi: «Le ï m̄ ho t̄iá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à b̄n à ìnén wi.»

⁵⁹A ɓ́a w̄a s̄ekaa hã huua le mí ì lèeka làa wo á à búe. O o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeení z̄i-beení lún yi lé wà.

9

O Yeesu w̄era a n̄i na ton ká a lé o muui

† 8:48 Samaríi n̄i: Ba zúif̄uwa c̄n á ɓ́a Samariisa yí máa ce le Dónbeení yahó. Ba yí máa bè le Dónbeení làndá yi. Ba von o Yeesu le le yèni mu hen á là làa wo.

¹ Bïo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wee khíí, á 6a fò mín làa nñi búii na ton ká a lé o muui. ² O o nì-kenínia tùara a yi: «Nì-kàránlo, léé webio nòn ó o nñi na kà ton ká a lé o muui? Lé orén kùrú bè-kora bïo yi léé, tàá lé 6àn nùwá bè-kora bïo yi?» ³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mu yínón orén bè-kora bïo yi, á mu mún yínón 6àn nùwá bè-kora bïo yi. O nñi mu ton ká a lé o muui, léé bèra a na à bïo le Dónbeení dà a wé à 6a nùpua búenbúen mi a yi. ⁴ Bïo mu khoomu wi há làa na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeení na tonkaa mi bè-wénia. Le tìbírí hía wi, á nùpue máa dàń máa wé bïo búii. ⁵ Bïo á ì wi ho ðímjńá yi há làa na kà wán, á ì ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ Bïo ó o Yeesu bía hñn bioní so wó, ó o púinia mí jinsání, á khan lè le tñí, á khíira là a muui yïo, ⁷ ò o bía nòn wo yi: «Lén vaa sɛɛ ũ yahó le súeení la-beení na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaró».) O o muui wà vaá sɛɛra mí yahó, á bínia wee buen, ò o wee mi. ⁸ A bía làa wo kará 6ó mín yi, làa bía lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka mín yi: «Yia kà so yínón o nñi na lá wee wé kɛɛní fioka le?» ⁹ A 6a búii le mu lé orén. Ba búii 6èn le mu yí bon, le o làa wo 6onmín. O o nñi le mu lé mínén. ¹⁰ A 6a tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ O o nñi bía nòn 6a yi: «O nñi na 6a le Yeesu, lé wón khan le tñí lè mí jinsání, á khíira lè ì yïo, ò o le ì lén vaa sɛɛ ì yahó ho Silowee yi. A ì wà van bín vaá sɛɛra ì yahó, á ì wee mi.» ¹² A 6a tùara a yi le o nñi mu wi wen, ó o le mí yí zú.

Ba Farizíewa wee tùaka a muui yi là a waró bïo

¹³ A 6a bò là a nñi na lá lé o muui vannáa 6a *Farizíewa cón. ¹⁴ Yaa bïo ó o Yeesu khan le tñí lè mí jinsání á wéera a nñi yïo, á wó ho *Sabaa zòn. ¹⁵ Lé bún nòn á 6a Farizíewa 6èn sá wee tùa o nñi yi làa bïo wó wó ó o wee mináa. A wón bía nòn 6a yi: «O khíira le tì-sio lè ì yïo, á ì sɛɛra ì yahó, á ì wáa wee mi.» ¹⁶ A 6a Farizíewa nùwá yen búii wáa bía: «O nñi na wó bïo ká á Dónbeení yí tonkaa, lé bïo ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba búii bán 6èn wee bío: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké bïo na wee zéeni le Dónbeení pánká na á yia ká wó 6àn síi le?» A 6arén jì-cúa bínia wi mín júná yi. ¹⁷ A 6a bínia tùara a nñi yi: «Lé mu yén ũnén 6èn wee leéka o nñi mu dání yi, bïo á lé orén wéera ũ yïo?» A wón bía: «O nñi mu lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero.»

¹⁸ Bïo ó o nñi lá lé o muui, á yïo bínia wee mi, á 6a zúífùwa júnása yí tà yi. ¹⁹ A 6a von 6àn nùwá wee tùa yi: «Yia ká lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muui le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ O o nñi bán nùwá bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muui. ²¹ Ká bïo wó wó ó o wee mináa á wa yí zú, á yia wéera a ylo á wa mún yí zú. Mi tùa wo yi, o ylo tñn, o dà wee bío mí bïo mítén.» ²² Ba bía ká síi lé bïo 6a zána 6a zúífùwa júnása. Bán wó le jii le ká nùpue bía wéréwéré 6a nùpua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mòn léra, á 6ánsó 6a à hè lè mí kàránló zii zoró. ²³ Lé bún nòn á 6àn nùwá bíaráa le 6a tùa orén mí beere yi, le o yïo tñn.

²⁴ A 6a zúífùwa júnása bínia von o nñi na lá lé o muui, á bía nòn wo yi: «Loń le Dónbeení yi à ũ 6èntñn mĩ ho tũía. Warén bán zú le o nñi mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ O o nñi bía nòn 6a yi: «O nñi mu lé o bè-kora wéro léé, o yínón o bè-kora wéro léé, bún á ínén yí zú. Bïo dà-kéní lé bïo á ì zú, ì lá lé o muui, ká bïo ká wán á ì wee mi.» ²⁶ A 6a bía nòn wo yi: «Léé webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wéeraráa ũ yïo?» ²⁷ O o nñi bía nòn 6a yi: «Ì lá bía mu nòn mia, á mi yí jńá lè ì cón. A léé webio nòn á mi wi à ì bíní bíoráa mu na mia? Minén yáá mún wáa wi à mi wé o nì-kenínia sá?» ²⁸ A 6a wee là a,

à 6a bía: «Ūnén lé yía lé o n̄i mu n̄i-kenínii k̄ε. Warén bán lé o *M̄oyiize n̄i-kenínia. ²⁹ Wa zū le le Dónbeen̄i bía là a M̄oyiize. Ká yía ká wón á wa yí zū léenii.» ³⁰ O o n̄i bía n̄on 6a yi: «Mu 6̀̀nt̄n̄ lée bè-v̄n̄ikanii. Mi yí zū a léenii, εε ká arén lé yía màh̄á w̄́era ̄i ȳio. ³¹ Wa zū le le Dónbeen̄i yí máa jí a bè-kora wéro floró. Ká yía wee k̄n̄bi le, á wee wé le síi b̄io, wón lé yía á le wee jí floró. ³² B̄io ho ð̄m̄j̄ná wi wi, á wa ð̄n̄ yí ná ká n̄upue na ton ká a lé o muui ó o búii w̄́era ȳio. ³³ O n̄i na ká lá yí ló le Dónbeen̄i c̄n̄, á b̄io ó o wó ká ó o lá máa ð̄n̄ máa wé.» ³⁴ A 6a bía n̄on wo yi: «Ūnén na ton lè mu bè-kora mí j̄ii yi lé fo wee k̄arán warén le?» A 6a j̄n̄ wo ó o ló, á hò a lè mí k̄aránlò z̄i zoró.

Bia lé 6a muuiwà binbiri

³⁵ B̄io ó o Yeesu j̄á à 6a hò a n̄i lè mí k̄aránlò z̄i zoró, ó o wà vaá yú a, á bía n̄on wo yi: «Fo dó ū síi o *N̄upue Za yi le?» ³⁶ O o n̄i bía: «N̄i-k̄aránlò, zéeni a làa mi bèra a na á ï ð̄n̄ dé ̄i síi wo yi.» ³⁷ O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo m̄n̄ wo, ïnén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ O o n̄i w̄́a bía: «N̄úh̄t̄so, ̄i dó ̄i síi foñ.» O o líi búrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu w̄́a bía: «Ïnén 6uara ho ð̄m̄j̄ná yi le cítii b̄io yi, bèra a na à 6a muuiwà à wé mi. Ká bía wee mi, à bán wé 6a muuiwà.» ⁴⁰ B̄io 6a *Fariz̄iɛwa n̄w̄á ȳen búii na wi b̄n̄ j̄á h̄a b̄ioní mu, á 6a bía n̄on o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ūnén muuiwà le?» ⁴¹ O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «Ká mí lá lé 6a muuiwà binbiri, á bè-kohó b̄io lá máa m̄i máa léé mia. εε ká b̄io mi le mi wee mi, lé búñ n̄on á mu bè-kohó b̄io wee m̄i lééráa mia.»

10

Le pi-loore w̄́ahiire

¹ O Yeesu bía n̄on 6a yi: «Le ̄i m̄i ho t̄úia na mia: Yía yí máa zo le pi-loore yi lè le 6̀n̄ z̄uaj̄ii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón 6̀n̄so lée k̄n̄lò làa n̄i-w̄́ah̄ú. ² Yía wee zo lè ho z̄uaj̄ii, wón lé o pi-pa. ³ Yía wee pa le pi-loore yi wee hén le j̄ii ò o zo. A 6a pia wee jí a c̄n̄. O wee ve mí pia lè 6a yènnáa à léráa ho kh̄uh̄ú. ⁴ Ká a von mí pia búenb̄uen 6a ló, ò o dí 6a yahó lén à 6a bè m̄n̄, lé b̄io 6a zū a t̄amu. ⁵ Ká yía 6a yí zū wón 6a máa bè m̄n̄. Ba yaá à l̄uwí á à kh̄en làa wo, lé b̄io 6a yí zū a t̄amu.»

⁶ O Yeesu wà ð̄n̄ w̄́ahiire so n̄on 6a yi, ká b̄ia ó o wà le n̄on yi màh̄á yí z̄una a b̄ioní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá b̄in̄ia bía: «Le ̄i m̄i ho t̄úia na mia: Ïnén ka lòn pi-loore 6̀n̄ z̄uaj̄ii. ⁸ Bia dú ̄i yahó búenb̄uen lée k̄n̄lowà làa n̄i-w̄́anna. εε ká ̄i pia yí j̄á 6a c̄n̄. ⁹ Ïnén ka lòn z̄uaj̄ii. Yía zon làa ho, á wón ñ fen. B̄anso dà wé è zo ká a lé mít̄en, á mún ñ yí mí bè-d̄inii. ¹⁰ O k̄n̄lò wón wee wé buen ho n̄uaaló, lè ho búeró, lè ho yáaró b̄io yi mí ð̄n̄. εε ká ïnén wón 6uara, bèra a na á ï pia yí le muk̄n̄i binbiri na 6̀n̄ síi mia.

¹¹ «Ïnén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí muk̄n̄i na mí pia b̄io yi. ¹² Ká yía wee pa 6a pia le w̄́arí b̄io yi, wón ká a m̄n̄ o dakh̄n̄kh̄n̄ ò o l̄uwí ká a díá 6a, à wón yí 6a búii w̄́iika, à b̄ia ká kénná. O wé l̄uwí lé b̄io 6a pia b̄io yí s̄á a yi. O yín̄n̄ pi-pa binbiri. ¹³ O wee s̄á le w̄́arí b̄io yi, ká 6a pia b̄io yí ciran wo.

¹⁴ «Ïnén ka lòn pi-pa tente. Bia b̄io s̄á m̄i ka lòn pia. I zū 6a, á 6a mún zū mi, ¹⁵ làa b̄io ó o Maá z̄unáa mi á ï mún z̄unáa wón b̄io síi. I wee dé ̄i muk̄n̄i na ̄i pia b̄io yi. ¹⁶ I pia búii pá wi, á ð̄n̄ yí zon le pi-loore na ká yi.

Bán á ĩ mún ko à ĩ hê ßuennáa. Ba à jí ĩ tãmu, á 6a à wé pi-6oohũ dà-kéní, làa pi-pa nĩ-kéní. ¹⁷ O Maá wa mi, lé bïo á ĩ wee tà dé ĩ mukãní na, à bĩní yírãa le. ¹⁸ Nùpue yí dà máa vĩnĩ Inén mukãní làa pánkã. Inén lé yĩa wee tà dé le na ĩten. Le 6àn naló pánkã wi ĩ cón, á le 6àn bĩní yíró pánkã mún wi ĩ cón. Bũn lé bïo á ĩ Maá nòn le jii le ĩ wé.»

¹⁹ Hón bioní so bïo yi, á 6a *zúifùwa jii-cúa tĩn wó mín júná yi. ²⁰ Ba tlahũ, á 6a cèrèe wee bïo bïo kã: «O cíná wi o yi, o wee khée. Mi yí jí a cón.» ²¹ Ba 6úi 6èn wee bïo: «Nùpue na á cíná wi yi yí dà máa bïo hã bioní na kã 6àn sii. Cíná so dà a weé muiiwà yio le?»

Ba zúifùwa júnãsa pã a Yeesu bïo

²² Mu wó le tènĩ pãahũ, kã 6a *zúifùwa wee dí le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ ceeró sãnú ho Zeruzalæmu yi, ²³ ó o Yeesu zoó wee varãka ho sãnsã na 6a le Salomøn sãnsã yi, le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. ²⁴ A 6a zúifùwa wãa 6ueé kĩnĩa wo yi, á 6a túara a yi: «Fo màhã à día wæn hã yilera yi á waá dã ho pãahũ yén coon? Hen kã fo lé *Yia le Dónbeenĩ møn léra, á ù bïo mu wéréwéré na wæn.» ²⁵ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ī bía mu nòn mia, á mi yí tà mu. Hã wárã na á Inén wee wé lè ĩ Maá pánkã, lé hõn wee zéení ĩ léení. ²⁶ Èe kã bïo nòn á minén yí tãráa mu, lé bïo á mi yí máa mĩ dé bía bïo sã mĩ jii. ²⁷ Bĩa bïo sã mĩ wee jí ĩ cón làa bïo 6a pia wee jínãa o pi-pa cón bïo. I zũ 6a, á 6a wee bè mĩ. ²⁸ Ī wé è na le mukãní binbirĩ na máa vé 6a yi. Ba bïo máa yãa huúu. O 6úi máa fé 6a ĩ nũ yi. ²⁹ O Maá na karáfãa 6a mĩ, wón po mu búenbúen, ó o 6úi máa fé 6a ĩ Maá nũ yi máa yi. ³⁰ Inén lè ĩ Maá léé dà-kéní.»

³¹ A 6a zúifùwa tĩn khujira hã huua le mí ì lèeka làa wo ò 6úe. ³² O o Yeesu wãa bía nòn 6a yi: «Ī wó mu bè-tentewà cèrèe lè ĩ Maá pánkã á mi møn. A lé mu yén bïo yi á mi le mí ì lèekarãa mi lè hã huua á à 6úe?» ³³ A 6a bía nòn wo yi: «Mu yínõn ù bè-tente 6úi na fo wó bïo yi á wa le wa à lèekarãa fo lè hã huua á à 6úe. Kã lé bïo fo wee là le Dónbeenĩ. Unén nùpue kãamãa á le fo lé le Dónbeenĩ.» ³⁴ O o Yeesu wãa bía: «Mu túara mi lãndã vũahũ yi kã sii: «Inén Dónbeenĩ bía le mí lé hã doffina.»* ³⁵ A wa jõn zũ le bïo túara le Dónbeenĩ bioní vũahũ yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zũ le minén lãndã yi á le Dónbeenĩ bía le 6a nùpua na le nòn mí bioní yi lé hã doffina. ³⁶ Kã Inén wón ó o Maá Dónbeenĩ møn léra á ĩ bïo sã a yi á tonkaa ho ðĩmĩná yi. A mí ì wé kaka à biorãa le Inén wee là le Dónbeenĩ lé bïo á ĩ bía le ĩ lé le za? ³⁷ Hen kã ĩ yí máa wé bïo á ĩ Maá wee wé, à mi yí tà ĩ bïo. ³⁸ Kã ĩ wee wé mu, hàrí kã mi le mí máa tà ĩ bioní yi, à mí pá wãa tà bïo á ĩ wee wé yi, bèra a na à mí zũn kénkén le o Maá páanía làa mí, á ĩ páanía làa wo.»

³⁹ A 6a tĩn le mí ì wĩ wo, kã a màhã porónna wà ò o día 6a.

⁴⁰ O Yeesu bĩnĩa khú lè ho Zurudẽn muhũ món, hen na ó o Zân láa wee bátizé 6a nùpua yi, á khii karã bĩn. ⁴¹ Nùpua cèrèe 6uara a cón. Ba wee bïo: «O Zân yí wó hàrí yéréké bïo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenĩ pánkã. Kã bïo búenbúen na ó o bía a nũ mu dãní yi 6èntĩn léé tũia.» ⁴² A 6a nùpua cèrèe dó mí sĩa o Yeesu yi bĩn.

11

O Lazaare húmú làa vèeró bïo

* 10:34 Mi lorí Lení vũahũ (Psaumes) 82.6

¹ Nii 6úí na 6a le Lazaare hía lò yí here. O Lazaare mu lè mín hínni nùwá òun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yí. ² O Mari mu lé yí hía kúaa ho òiló na sámu sí o Yeesu zení wán á bínía sùukaa lè mí òun-vání.* Lé wón 6àn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu 6àn hínni mí nùwá òun tonkaa o 6úí le o vaa bío bío kà na a Yeesu yí: «Núhúso, mìn bónlo á lò yí here.» ⁴ Bío 6a vaá bía mu nòn o Yeesu yí, ó o bía: «Mu vámú mu yínón bío na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeení yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeení Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè 6àn yàró Lazaare. ⁶ Eε ká bío ó o ò ná a Lazaare vámú bío, ó o bínía wó há wízoní òun hen na ó o wi yí. ⁷ Bún món, ó o bía nòn mí ñi-kenínia yí: «Mi bíní le wa lén va ho *Zudee kòhú.» ⁸ O o ñi-kenínia bía nòn wo yí: «Nì-kàránlo, yínón bín á 6a còonía le mí ì lèeka fo lè há huua á à 6úe le? A lé bín á ù pá wi à ù bíní va yí le?» ⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yí: «Há lèèrèwa píru òun lé hía wi le wízon-kùure yí, tàá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yí, ò o máa húa míten, lé bío á mu khoomu wi. ¹⁰ Eε ká a nùpue wee varáka ho tìnàahú, ò o wé húa míten, lé bío mu khoomu mía.» ¹¹ Bío ó o Yeesu bía hín bíoní so wó, ó o pá bínía bía: «Wàn bónlo Lazaare duma, ká í mahá vaá síní a.» ¹² O o ñi-kenínia bía: «Hen ká a duma, se o vámú díká wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrún. Ká a ñi-kenínia bán wee leéka le lé mu dāmu binbirí ó o bía bío. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía mu wéréwéré nòn 6a yí: «O Lazaare húrún. ¹⁵ Bío mu yí wó yí yú mi bín á í wee zámaka minén bío yí, lé bío á lé bún á à na á mi ì wíoka à dérāa mi sía mií. Mi wáa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yí.» ¹⁶ O o Toma na 6a wee ve làa Hénbéní á wáa bía nòn 6a ñi-kenínia na ká yí: «Mi mún wa lén va, à vaa páaní hí làa wó.»

¹⁷ Bío ó o Yeesu wá vaá zo ho Betanii lóhó yí, ó o ò ná à 6a le o Lazaare nuna á yú há wízoní bío náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalēmu yí ná yí mín yí. Mu máa yí kilomēterewa bío tìn sese, ¹⁹ á 6a *zúífúwa cèrēe ló ho Zeruzalēmu yí 6uara a Maate là á Mari cón, á wá 6ueé tēnì 6àn yàró yúmú. ²⁰ Bío ó o Maate ò ná à 6a le o Yeesu bò o 6uen, ó o ló lée sá a yahó, ò o Mari wón kará le zii yí. ²¹ Bío ó o lée yú a, ó o bía nòn wo yí: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrún. ²² Eε ká í zū le há laà na ká wán pá, á bío 6úen6úen na fo ò fío le Dónbeení cón, á le è wé.» ²³ O o Yeesu bía nòn wo yí: «Mìn yàró á à vèe.» ²⁴ O o Maate bía: «Í zū le ká le Dónbeení wee vèenì 6a ñi-hía ho ðímíjā vé nònzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵ O o Yeesu bía nòn wo yí: «Ínén lé yí wee vèenì 6a ñi-hía á wee na le mukānì binbirí. Yía dó mí síi mií, ó o mukānì á à kerí, hārì à 6ānsò hí. ²⁶ A nùpue lée nùpue na dó mí síi mií á yú le mukānì binbirí, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bún le?» ²⁷ O o Maate bía: «Úuu Núhúso, í tà le fo lé *Yía le Dónbeení mōn léra, le Dónbeení Za na ko ò o buen ho ðímíjā yí.»

²⁸ Bío ó o Maate bía bún wó, ó o wá 6ueé von mín hínló wee hūmōnkarāa: «O ñi-kàránlo lée wi hen. O le ù 6uen.» ²⁹ Bío ó o Mari ò ná bío bía, ó o ðēnía híñnōn bánbāa mà a Yeesu. ³⁰ Mu páahú ò o Yeesu lá ðín yí 6ueé zon ho lóhó yí. O wi hen na ó o Maate lée sá a yahó yí. ³¹ Bío 6a zúífúwa na lá wi le zii yí làa Mari, á wee híí o síi mōn wó ò o híñnōn bánbāa ló, á 6a bò a mōn. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á lée wá. ³² Bío ó o Mari vaá ðōn hen na ó o Yeesu wi yí, ó o líí 6úrá a yahó, ò o bía nòn wo yí: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrún.» ³³ Ká a Yeesu

* 11:2 Mi loñ Zán vūahú 12.3

mən ò o wee wá, á 6a nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yí làa sòobéé, ó o sò mí yahó. ³⁴ O o tùara 6a yi: «Lé wen á mi nùna a yi?» A 6a bía nən wo yi: «Núhúso, buen 6uee loń.» ³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ A 6a zúifùwa na wi bín á wee bío: «Mi loń bío ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká 6a nùwá yèn búí bán bèn wee bío: «Orén na wéera a muui yío, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare húmú le?»

³⁸ Bío 6a wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéé. Le búure mu léé 6ó-łééhó búí kōhú, á jii pon lè le hue-beeni. ³⁹ O o Yeesu bía: «Mi blini le huee lén bín.» O o Maate na lé yia húrun 6àn hínló, á bía nən o Yeesu yi: «O sámu á à wé, lé bío ó o wi le búure yi yú há wizooni bío náa.» ⁴⁰ O o Yeesu bía nən wo yi: «Í so yí bía yí nən foń le ká fo dó ũ síi mi, á fo ò mi le Dónbeeni cùkú beeni le?» ⁴¹ A 6a wáa blinia le huee léra. O o Yeesu yód dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ũ báká, lé bío fo tà ná í floró. ⁴² I zū le fo wee jí í cón féeé, éé ká í wee bío làa fo bío ká wán 6a nùpua na kńia mi ká bío yi, bera a na 6a tà le lé ũnén tonkaa mi bío bon.» ⁴³ Bío ó o Yeesu bía hńn bioní so wó, ó o bía pónpón: «Lazaare, 6uee lé.» ⁴⁴ O o Lazaare na lá húrun 6ueé ló, ká a zení là a níní bá lè há nín-kéníwá, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mi fee wo, á día le o lén.»

*Ba zúifùwa júnása le mí ì na a Yeesu 6a à búe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bío 6a *zúifùwa na 6uara a Mari cón mən bío ó o Yeesu wó, á 6a cèrèé dó mí sía wo yi. ⁴⁶ Ká 6a fahú á 6a nùwá yèn búí wá vaá yú 6a *Farizéwa, á lá bío ó o Yeesu wó á fèera nən 6a yi. ⁴⁷ A 6a Farizéwa lè le *Dónbeeni yankarowá júnása á von mí ninzàwa *làndá ttiá fèerowá na ká à 6a kúaa mín wán, á bía nən mín yi: «Wa bènťin ko à wa wé bío búí. O nni mu sòobáa wee wé mu yéréké biowa dákhiina. ⁴⁸ Ká wa día ó o wee wé mu, á 6a nùpua búenbúen hía yèrémá à dé mí sía wo yi. A ho Oroomusa júnása á à híni ì fi wa *Dónbeeni zí-beeni, á à búe wa nípomu júhú.†» ⁴⁹ A 6a nĩ-kéní na 6a le Kayiifu, yia lé le Dónbeeni yankarowá júhúso beeni le lúluure mu yi, á bía nən 6a yi: «Mi yí zū bío búí mu yi. ⁵⁰ Mi so yí zū le warén cón á mu sáaani ò o nùpue nĩ-kéní hí wa nípomu búenbúen bío yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía há bioní mu mítén. Ká bío ó o lé le Dónbeeni yankarowá júhúso beeni le lúluure mu yi, lé bńn nən ó o wee fée le Dónbeeni ji-cúa ká síi, le o Yeesu ko ò o hí mín nípomu bío yi. ⁵² Mu yíná bán mí dòn bío yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeeni zàwa búenbúen na saawaa wi ho dímíná búenbúen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu nípomu dà-kéní.

⁵³ Lé bńn bío yi, á 6a zúifùwa júnása bía tò mu wán mu zoń le mí ì na a Yeesu 6a à búe. ⁵⁴ A lé bńn nən ó o Yeesu wáa yí máa héé 6a zúifùwa fahú à 6a mi, ò o wá van ho lóhó búí na 6a le Efarayiimu, hía 6ó le dùure yi, á vaá kará bńn lè mí nĩ-keninia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúifùwa sánú na 6a le Paaki wá 6ueé dá, à 6a cèrèé léka à fèn va ho Zeruzalému, á vaa ceé mítén à dań diráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cá a Yeesu, á wee tũaka mín yi le Dónbeeni zí-beeni lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú diinii léé, tàa o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeeni yankarowá júnása lè 6a *Farizéwa á nən le jii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à 6ánsó 6uee bío mu, à mí wii wo.

† 11:48 Ho páahú mu yi, ká ho Oroomusa pánká wi 6a zúifùwa wán.

12

O Mari kúaa ho jiló na sámu sí o Yeesu zení wán
(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bío á ho *Paaki sánú díró ká há wizooní bío hēzín, ó o Yeesu ɓuara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vèenía. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bío yi bín, ó o Maate wee na ho dínló ɓa nùpua yi. Bía là a Yeesu páanía kará ho dínló jùhú yi ó o Lazaare wi tlahú.

³ O o Mari buan ho jiló na sámu sí á yàwá here liitere sanká màní, hã wó lè mu bío ɓúí na ɓa le naàrè mí jii yi, á ɓueé kúaa o Yeesu zení wán, á bínía sùukaa lè mí jún-vāní. A ho jiló sámu hínan sú le zii mu ɓúenɓúen.

⁴ O o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kení na ɓa le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wãa bía: ⁵ «Lée webio nɔn ɓa yí yèèraráa ho jiló mu lè wén-hãani khíá-tín, á yí nɔn ɓa nĩ-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bñn yínɔn bío ɓa nĩ-khenia bío here wo yi, ká lé bío ó o lé o kònló. Ba ɓunɓua-wárí na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhá bía: «O hãa mu á ù día. Ho jiló mu ó o lá bàrá pan lè í sánia wíokaró há nùuló bío yi. ⁸ Ba nĩ-khenia á à keñ làa mia fèèè, ká ínén wón máa keñ làa mia fèèè.»

⁹ Ba minka *zúifúwa já le o Yeesu wi ho Betanii yi, á ɓa wà van bñn. Mu yínɔn o Yeesu bío yi mí dòn ɓa vannáa, ɓa mún wi ɓa vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenía. ¹⁰ A le *Dónbeení yankarowá júnása mún wãanía tò le mí ì na a Lazaare ɓa à ɓúe ¹¹ lé bío á mu lé o Lazaare mu vèeró bío yi á ɓa zúifúwa cèrèè wee yèrè má dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalɛmu lóhó yi bío
(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée tɔn, á ɓa minka zãamãa na ɓuara ho sánú díró bío yi, á já le o Yeesu wà ɓueé zo ho Zeruzalɛmu, ¹³ á ɓa khó há yùkúio vǎnna na ɓa lée dérãa ho cùkú wo yi ɓuan, à ɓa wà lée sã a yahó. Ba wee bío bío kà pónpón: «Le ho cùkú à bío sí le Dónbeení yi. Le o Nùhúso Dónbeení wé mu bè-tentewá làa yia bò o ɓuen o yèni yi, o *Isirayɛle bèè.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú ɓúí, làa bío le Dónbeení bióní vūahú biaráa mu ká síi:

¹⁵ «*Sion lóhó nĩpomu, yí zón dèè.

Loñ, lé ù bée bò o ɓuen,
o yòora a sùnpè-bòohú.»

¹⁶ Pãahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu nĩ-kenínia yí zūna mu kúará. Ká pãahú na le Dónbeení léra a Yeesu yèni yi, á ɓa hácírí màhá ɓuara bío le Dónbeení bióní vūahú bía a dání yi wán. A bío ho vūahú mu bía, lé bñn ó o bío wóráa.

¹⁷ Bía nɔnzon páanía wi là a Yeesu pãahú na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán ɓúenɓúen wee mí bío ɓa mɔn tūiá. ¹⁸ Bío mún nɔn ɓa minka zãamãa lée sánãa o yahó, lé bío mu yéréké bío na wee zéení le o ló le Dónbeení cón tūiá na mà á ɓa já. ¹⁹ A ɓa *Farizíewa wãa wee bío mún yi: «Mí yí mɔn mu le, mí yí dà dèè ɓúí máa wé. Ba nùpua ɓúenɓúen wee yèrè má bè o yi.»

O Yeesu wee bío mí hómú bío

²⁰ Bía wà ɓueé ɓaani le Dónbeení ho Zeruzalɛmu yi ho sánú díró pãahú á bía yínɔn *zúifúwa ɓúí wi tlahú. ²¹ Ba vá ɓueé ɓó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kshú lóhó na ɓa le Betesayidaa yi, á bía nɔn wo yi: «Wa wi à wa mi a Yeesu wán.» ²² O o Filiipu wãa bía mu là a Andere, á ɓa mí

nūwā ɲun wà vaá bía mu là a Yeesu. ²³ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Hia kà lé ho p̄ahú na le Dónbeení á à lén o *Nùpue Za yèni yi. ²⁴ Le í m̄ ho t̄úá na m̄a: Ká ho ðínló beere á yí ðù, á mukāní yí hà á b̄io ká yí soora, á le è ðín kà. Ká le mukāní hà, á b̄io ká soora, á le è ha h̄a bia na boo. ²⁵ Yia henía mí mukāní b̄io, wón á à v̄ini le. Ká yia yí máa càtí mí mukāní b̄io hùúu ho ðím̄j̄ná na kà yi, wón á à yí le mukāní binbirí na máa vé. ²⁶ Yia wi ò o sá na mií, à wón bè mií. A hen na á ï wi yi, á ï ton-sá mún ñ keŋ yi. Yia wee sá na mií, wón á ï Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ B̄io ká wán, á ï hácírí yáara. Lé mu yén á ï ï b̄io? I b̄io le í Maá k̄aní mi le lònbee na à yí mi h̄a laà na kà wán léé? Eε ká lé b̄in b̄io yi á ï ɲòñ guararāa. ²⁸ I Maá, zéeni ū cùkú le ɓa nùpua mi.» A t̄amu ɓúí s̄á ɲá ho wáayi á bía: «Ï zéenia í cùkú, á ï pá à wíoka à zéeni ho.» ²⁹ Ká ɓa z̄amāa na ðín b̄in ɲá mu, á ɓa le léé v̄iohó v̄a. Ba ɓúí ɓèn le léé tonkaro na ló ho wáayi bía làa wo.

³⁰ O o Yeesu b̄inia bía: «Mu yínɔñ ínén b̄io yi á mu t̄amu s̄á ɲánáa. Mu lé minén b̄io yi. ³¹ B̄io ká wán lé ho ðím̄j̄ná na kà nùpua cítiró p̄ahú. Lé b̄io ká wán á le Dónbeení lùwárāa ho ðím̄j̄ná na kà ɲúh̄uso. ³² Ká ínén ɓa khii can le ɓùɛni wán h̄oonía yòò f̄ará, á ï wé á ɓa nùpua ɓùenɓùen á à buen í c̄s̄n.» ³³ O bía ká s̄ii á zéenia náa b̄io ó o ò híráa s̄ii. ³⁴ A ɓa z̄amāa bía nɔn wo yi: «Wa z̄ú le le Dónbeení làndá v̄uahú yi á mu bía le *Yia le Dónbeení m̄on léra ko ò o keŋ b̄in f̄εε, á ū wó kaka wee bíorāa le o *Nùpue Za ɓa ko ɓa ca le ɓùɛni wán h̄ooní yòò f̄ará? A wón Nùpue Za so ɓèn lé o yén?» ³⁵ O o Yeesu bía míten b̄io nɔn ɓa yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho p̄ahú na mu ù wé á yí túee. A b̄io mi yú mu khoomu, á mi w̄aa wé varāka mu yi, à le t̄ibirí h̄a yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varāka le t̄ibirí yi á yí máa mi b̄io wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi s̄ia yia lé mu khoomu yi, p̄ahú na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu nùpua.»

B̄io ó o Yeesu bía h̄s̄n b̄ioní so wó, ó o khèra vaá sà míten ɓa yi.

Ba zúifùwa cèrèè pá p̄á a Yeesu b̄io

³⁷ B̄io ó o wó mu yéréké biowa cèrèè na wee zéeni le o ló le Dónbeení c̄s̄n ɓa m̄on mí cúee, ká ɓa pá yí dó mí s̄ia wo yi. ³⁸ Mu wó ò o *Ezayii ɲi-cúa na ó o f̄εera, à ɲii sí. O bía:

«Núh̄uso, lé o yén yáá dó mí s̄ii le b̄in-tente na wa wee bue yi?

A lé o yén ó o Núh̄uso zéenia lè mí p̄anká?»*

³⁹ B̄io nɔn ɓa yí dà máa tàráa mu yi, lé b̄io ó o Ezayii mu pá b̄inia bía:

⁴⁰ «Le Dónbeení wó á ɓa ka lòn muiiwá,
bèra a na à ɓa wé yí mi.

Le wó á ɓa yiwa tunka

bèra a na à ɓa wé yí ðàn z̄úñ b̄io á le wee wé.

Le wó ká s̄ii bèra a na

à ɓa yí ðàn yèrémá ɓuen le c̄s̄n à le wεé ɓa.»†

⁴¹ O Ezayii bía h̄s̄n b̄ioní so lé b̄io ó o m̄on ho cùkú na le Dónbeení á à dé o Yeesu yi, ó o bía a b̄io yi. ⁴² Eε ká ɓa *zúifùwa ya-ðiwá mí beere t̄lahú, á ɓa cèrèè ɲòñ pá dó mí s̄ia o Yeesu yi. Ká ɓa màh̄á yí máa tà b̄io mu wéréwéré, lé ɓa *Fariz̄lewa b̄io yi, à bán yí h̄è ɓa lè ɓa zúifùwa kàránlò z̄ii zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càró ɓa nùpua c̄s̄n á po le yèni càró le Dónbeení c̄s̄n.

Yia yí máa tà a Yeesu b̄ioní b̄io, wón ɲúh̄ú á à sí

* 12:38 Mi loŋ Ezayii v̄uahú 53.1 † 12:40 Mi loŋ Ezayii v̄uahú 6.10

44 O Yeesu bía bïo kà pánpán: «Yia dó mí sîi miï, se yínón ìnén ì dòn á bânso dó mí sîi yi. Bânso dó mí sîi yia tonkaa mi yi. 45 Yia mæn mi, se lé yia tonkaa mi á bânso mún mæn. 46 Ìnén ka lòn khoomu á buara ho ðímíjána yi, bèra a na ká nùpue léé nùpue na dó mí sîi miï, à bânso yí keñ le tîbírí yi. 47 Ká a búí jána ì bioní ò o yí bò hã yi, á mu máa wé ìnén lé yia á à sîiní bânso jùhũ. Mu bon, ìnén yí wà buée sîiní ho ðímíjána nùpua júná, ká ì wà buée fení ba. 48 Yia pá ì bïo, á yí máa tà ì bioní yi, wón jùhũ á à sí. Hã bioní na á ì bía lé hñ á à sîiní bânso jùhũ ho ðímíjána vé nònzoñ. 49 Lé bïo á ì yí bía lè ì pánká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón míten lé yia nòn le jii miï, á zéenia bïo á ì ì bío binbirí lè ba nùpua. 50 A ì mún zũ le bïo ó o wee na le jii à ì hení na ba nùpua yi, bún wee na le mukáni binbirí na máa vé. Hã bioní na á ì wee bío lé hña ó o Maá nòn le jii le ì bío.»

13

O Yeesu seera mi ni-keninia zeni

1 Sáni ho *Paaki sánú díró búaká, á bïo ó o Yeesu zũna le mí léro ho ðímíjána yi à va mín Maá cñ pãahũ dñ, á bía bïo sã yi na wi ho ðímíjána yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bïo mí wa làa ba bân sîi mia.

2 O Yeesu lè mí ni-keninia lan wee dí ho ziihũ jii. A bún, ò o *Satáni wó ó o Yeesu dénaló bïo wi o Zudaa na lé o Simøn Isikariote za sîi yi vó. 3 O Yeesu zũ le o Maá dó mu bïo búenbúen mí níi yi. O o mún zũ le mí ló le Dónbeení cñ, á bínía wà à va le cñ. 4 O o wãa líi hñan ho ðínló jùhũ yi, á tera mí báká beení, ò o lá le nín-kéní can lè mí kuio. 5 O o kúaa mu jumu le dèe búí yi, ò o wee seera mí ni-keninia zení, à bíní sùuka lè le nín-kéní na ó o can lè mí kuio.

6 Bïo ó o buée dñ o Simøn Piere, á wón bía nòn wo yi: «Núhũso, lé ùnén wi à ù seera ìnén zení le?» 7 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Bïo á ìnén wee wé bïo ká wán á ùnén yí zũ kúará. Ee ká fo khíi zũñ mu làa món.» 8 O o Piere bía: «Búeé, ùnén máa seera ì zení hùúu.» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ká ì yí seera ù zení, á ùnén làa mi máa páani bïo búí yi.» 9 O o Simøn Piere wãa bía: «Núhũso, ká mu ka ká, à ù yí seera ì zení mí dòn, ká ù seera ì níni lè ì jùhũ.» 10 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Yia súaa, wón bïo búenbúen wee ce. O hña le mí ì seera bïo, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, èe ká mu yínón mí búenbúen.» 11 O Yeesu zũ yia á à dé o ò na, lé bún te bïo ó o le ba búenbúen yí máa ce.

12 Bïo ó o seera ba zení vó, ó o lá mí báká beení zã ò o bínía líi kará ho ðínló jùhũ yi, ò o wãa wee bïo lè mí ni-keninia: «Mí so zũ bïo á ì wó ká kúará le? 13 Mí wee ve mí làa ni-karánlo, làa Núhũso, á mi tũíá sí, ì lé o ni-karánlo á lé o Núhũso. 14 Ká ìnén hña seera minén zení, se minén mún ko mí wé seera mín zení. 15 Ì wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bïo á ì wórãa mu làa mia. 16 Le ì mí ho tũíá na mia: Ton-sá na po mí jùhũso wón mia. O o tonkaro na po yia tonkaa wo, wón mún mia. 17 Bïo mi zũ bún, ká mi wee wé mu, se mi júná sí.»

O Yeesu le mí ni-keninia ni-kéní á à dé mí ì na
(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)

18 O Yeesu bía: «Mu yínón mí búenbúen á ì wee bïo bïo. Ìnén lé yia zũ bía á ì hueekaa. Ee ká bïo túara le Dónbeení bioní vùahũ yi ko mu wé à jii sí. Mu túara ká sîi: «Yia làa mi páania dú ì ðínló á bínía wee fi làa mi.»*

* 13:18 Mí lorí Lení vùahũ (Psaumes) 41.10

19 I wee bío mu na mia bío kà wán ká mu bío mu ðì n̄ yí ðòn, bèra a na ká mu khíi ðòn, à mi tà le ìnén lé yía wi fɛɛɛ. 20 Le ì mí ho tũíá na mia: Nùpue na khíi buan ì tonkaro sese, se lé ìnén á òanso buan sese. A yía buan mi sese, se lé yía tonkaa mi á òanso buan sese.»

21 Bío ó o Yeesu bía h̄n bioní so vó, ó o hácírí wíokaa yáara, ó o wáa bía wéréwéré: «Le ì mí ho tũíá na mia: Minén n̄-kéní lé yía á à dé mi ì na.» 22 A òa n̄-kenínia wee loŋka mín yi. Ba yí zū yía ó o wee bío bío. 23 Mu wee wé, ò o Yeesu n̄-kenínia n̄-kéní, yía ó o wa, á kará bó a yi. 24 O o Sim̄on Piere bía làa wón lè mí n̄i le o tùa o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bío. 25 O o n̄-kenínii mu búera van là a Yeesu c̄n, á tùara a yi: «Núhũso, lé o yén fo wee bío bío?» 26 O o Yeesu bía: «Ì zoó c̄i ho búurú, ká yía á ì n̄n ho yi, se wón lé orén.» O o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cá á n̄n o Zudaa na lé o Sim̄on Isikariote za yi. 27 O Zudaa féenii lè ho búurú, ó o Satāni d̄ɛn̄ia zon wo. O o Yeesu bía n̄n o Zudaa yi: «Bio fo le fo ò wé, à ũ wé fùa.» 28 A òa n̄-kenínia na ká ðah̄ú á n̄-kéní woon yí zū bío n̄n ó o Yeesu bíaràa làa wo ká sii. 29 Bío ó o Zudaa òa bunbua-wárí wi c̄n, á òa búii wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío òa màkóo wi yi ho sánú bío yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bío búii òa n̄-khenia yi. 30 Bío ó o Zudaa wáa fò ho búurú ká sii, ò o d̄ɛn̄ia h̄n̄n yòó ló. Mu wee wé à ho tá h̄n.

O Yeesu b̄n-f̄nle búii na ó o b̄ia bío henia

31 O Zudaa léró m̄ondén, ó o Yeesu bía: «Hā làa na ká wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéeni le Dónbeení cùkú. 32 [Ká a Nùpue Za wee zéeni le Dónbeení cùkú] á le mún n̄ wé ó o Nùpue Za cùkú mún n̄ mi, á le è wé mu hen làa c̄inú. 33 I n̄-kenínia na á ì wa làa sòobéɛ, ho p̄ah̄ú na á ì wé làa mia á yí túee. Mi khíi wé è cà mi. ɛɛ ká bío á ì b̄ia n̄n òa *zúifùwa yi, lé b̄n̄n òa sii á ì mún n̄ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ì wee va yi. 34 I ì bío b̄n-f̄nle búii á à hení ì na mia: Mi wé waŋ mín. Mi ko mi wé waŋ mín, làa bío á ì waràa mia bío sii. 35 Ká mi wa mín, á òa n̄pua búenbúen màhá à zūn le mi lé ì n̄-kenínia.»

36 O o Sim̄on Piere tùara a yi: «Núhũso, lé wen á fo ò va yi?» O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Hā làa na ká wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ì wee va yi. Ká fo màhá khíi bè làa mi làa m̄ondén.» 37 O o Sim̄on Piere bía n̄n wo yi: «Núhũso, léee webio n̄n á ì yí dà máa bè làa fo hā làa na ká wán? I tà à ì dé ì mukān̄i na ũ bío yi.» 38 O o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ũ mukān̄i ì na ìnén bío yi k̄n̄k̄n̄ le? Le ì mí ho tũíá na foŋ: Sāni o kò-béɛ wá, ká fo b̄ia le fo yí zū mi hā cúa-ŋn.»

14

O Yeesu lé yía lé ho w̄sh̄u

1 O Yeesu bía n̄n mí n̄-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi sia le Dónbeení yi, à mún dé mi sia mi. 2 Wán Maá z̄i á hā k̄ɛn̄ia lùà c̄ɛɛ wi yi. Ká mu lá yí bon, se ì lá yí b̄ia le ì vaá wíokaa lùè á à ká làa mia. 3 Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ì b̄in̄i búee fé mia, à mi vaa páan̄i k̄ɛn̄i làa mi hen na á ì ì keŋ yi. 4 Mi zū ho w̄sh̄u na wee va hen na á ì wà à va yi.»

5 O o Toma bía n̄n wo yi: «Núhũso, bío wa yí zū ũ v̄ɛn̄i, á wa à zūn ho w̄sh̄u kaka?» 6 O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ìnén lé yía lé ho w̄sh̄u, á lé ho tũíá poni òanso, lé ìnén le mukān̄i binbir̄i wee lé c̄n. Nùpue yí dà máa va a Maá c̄n ká òanso yí ló ì wán. 7 Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún n̄

zūrí. Hã laà na kà wán, ó o Maá mi zū, á m̄n wo.» ⁸ O o Filiipu bía n̄n o Yeesu yi: «Núhúso, zéeni a Maá làa w̄n, á b̄n wáa à yí w̄n.» ⁹ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Éee! Filiipu, ínén wi làa mia míana, à ù pá yí zū mi le? Yia m̄n mi, se b̄nso m̄n o Maá. A fo t̄n le í zéeni a Maá làa fo le we? ¹⁰ A le fo yí tà le ínén páania là a Maá ó o Maá páania làa mi lon? Hã bióní na á í wee bío na mia á ínén yí te. Hã bióní mu wee lé o Maá na wi làa mi c̄n. Lé orén wee wé bío ó o s̄i vá yi. ¹¹ Mi tà bío á í bía n̄n mia yi le ínén páania là a Maá ó o Maá páania làa mi. Ká b̄n mía à mi pá wáa tà mu bè-wénia na á í wó á mi m̄n bío yi. ¹² Le í mí ho t̄iá na mia: Yia dó mí s̄i m̄i, á b̄nso ò wé hã wárá na á í wee wé b̄n s̄i. O yáa à wé h̄a po h̄n, lé bío á í wee va a Maá c̄n. ¹³ A b̄o búenbúen na mi wé è fio í yèni yi á í ì wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ínén na lé o Za p̄nká yi. ¹⁴ Ká mi wé f̄ora bío búí í yèni yi, á í ì wé mu.»

O Séenilo veere naló bío

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á í henía n̄n mia yi. ¹⁶ A ínén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé keí làa mia f̄eε. ¹⁷ O Séenilo mu lé le Dónbeení Hácírí t̄iá poni b̄nso, dén na á ho d̄im̄j̄nása yí dà máa yí, lé bío á ba yí máa mi le, á yí zū le. Minén bán zū le, lé bío le wi làa mia, á khíi keí mia.

¹⁸ «Í máa día á mi máa wé lòn híiminí, í ì b̄n í búen mi c̄n. ¹⁹ Hen làa c̄inú ká ho d̄im̄j̄nása máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bío á le muk̄n̄i binbirí wi m̄i á minén le muk̄n̄i binbirí mún ñ wé yi. ²⁰ Ká mu p̄ah̄ú khíi d̄n, á mi ì zūrí le ínén páania là í Maá, á minén páania làa mi, á ínén páania làa mia. ²¹ Yia wee pa í bióní na á í b̄o henía bío, á wee bè h̄a yi, wón lé yia wa mi. Í Maá á à waí yia wa mi, á ínén mún ñ waí b̄nso, á wé è zéeni íten làa wo.»

²² O o Zudaa, yia wi mí dòn làa Zudaa Isikariote, bía n̄n wo yi: «Fo ò wé kaka à zéeni úten làa w̄n ká fo máa zéeni úten là ho d̄im̄j̄nása?» ²³ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bío á í wee bío yi. Í Maá á à waí b̄nso, á í Maá làa mi á à búen b̄nso c̄n, á bueé keí làa wo. ²⁴ Yia yí wa mi, wón yí máa bè í bióní yi. Hã bióní na á í wee bío ká yí ló ínén í beere yi. Mu lé í Maá na tonkaa mi á hã ló yi.

²⁵ «Í bía bío kà n̄n mia ho p̄ah̄ú na á í wi làa mia. ²⁶ Eε ká a Séenilo na lé le Dónbeení Hácírí, d̄io ó o Maá Dónbeení á à tonka í yèni yi, dén wé è kení mia là mu bío búenbúen, á à b̄n í leéka mia là mu bíowa búenbúen na á í bía n̄n mia.

²⁷ «Í wee lén, ká í m̄h̄á a na ho h̄éerà mia. Í h̄éerà lé h̄a á í wee na mia. Ho wi mí dòn là ho d̄im̄j̄ná h̄éerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí z̄n. ²⁸ M̄j̄ná à í bía le í wee lén, ká í b̄n í búen mi c̄n. Mi lá wa mi, se bío á í bía le í va a Maá c̄n á mi s̄ia lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹ Í bía mu n̄n mia hã laà na kà wán, ká mu bíowa mu wéró d̄n yí d̄n, bèra a na, ká mu khíi d̄n, à mi wíoka dé mi s̄ia m̄i. ³⁰ Í máa b̄n̄i máa bío bióní c̄èr̄è làa mia, lé bío á ho d̄im̄j̄ná na ká n̄h̄úso wà a búen. O yí yú p̄nká í wán. ³¹ Eε ká ho d̄im̄j̄nása ko ba zūrí le í wa a Maá, á bío ó o b̄o henía n̄n m̄i lé b̄n á í wee wé. Mi líi h̄n̄i, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èr̄éz̄n v̄nd̄èε binbirí

¹ O Yeesu bía: «Ínén lé ho èr̄éz̄n v̄nd̄èε binbirí, ká í Maá lé ho èr̄éz̄n v̄nd̄èε b̄nso. ² Ká lakahó léε lakahó na can m̄i à ho yí máa ha, ó o ò

kúii ho. Ká hĩa wee ha, hń́n búenbúen ó o wee kí, à hĩa wíoka wé ha lè mí sòobéε. ³ Làa búń sii á minén dèenía wee ce yó lòn lakara na 6a kú í kàránlò na á mí tà yí bío yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á ì mún ñ páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le vń̀dèε yi. Làa búń sii, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírí bĩa máa keń mia.

⁵ «Ìnén ka lòn vń̀dèε, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ìnén páanía làa wo, á wón 6̀anso á le Dónbeení Hácírí bĩa á à keń yi cèrèε. Ìnén bío níi mia, á mi yí dà dèε woon máa wé. ⁶ Yia yí páanía làa mi ka lòn vń̀dèε lakara na 6a kúiora lée kúaará. Ká hĩa lakara mu hon à 6a khuii há bè mń́n wán à dé ho dõhũ yi cń́í. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè ì bioní yi sese, à bío mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸ Ká le Dónbeení Hácírí bĩa wi mia cèrèε se mu wee zéení le mí lé ì ní-keninia binbirí, á 6a núpua búenbúen á à mí ì Maá cukú mu bío yi. ⁹ Làa bío ó o Maá waráa mi, lé búń 6̀an sii á ìnén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à zũń bío á ì waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè bío á ì bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zũń bío á ì waráa mia bío, làa bío ìnén páanía là a Maá á zũ bío ó o waráa mi, lé bío á ì bò bío ó o bò henía yi.

¹¹ «Ì bía búń nɔn mia, bèra a na à ìnén sí-wεε 6̀an sii à keń mia, à mí sí-wεε jii sí. ¹² Bío á ì ì hení á à na mia lé bío ká: Mi warń mń́n làa bío á ì waráa mia bío sii. ¹³ Núpue na dà à warń mń́n bń́nlowà á à porń yia nɔn mí mukání 6a bío yi wón mía. ¹⁴ Ká mi wee bè bío á ì bò henía nɔn mia yi, á mi ì wé wán bń́nlowà. ¹⁵ Ì wáa máa bíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bío ó o ton-sá yí zũ bío 6a jũhũso wee wé. Mi lé wán bń́nlowà, lé bío á bío ó o Maá bía nɔn mĩ búenbúen á ì fεera nɔn mia. ¹⁶ Minén yí léra mi. Ìnén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mí lén vaa wé hĩa wára na se, hĩa le Dónbeení Hácírí bia wee mi yi, á bío á à mía, bèra à na ká bío mi wee fio o Maá cń́n ì yèni yi à mí yí mu. ¹⁷ Bío á ì ì wíoka à hení á à na mia lé bío ká: Mi warń mń́n.»

Ho dń́mń́ása jina a Yeesu lè mí ní-keninia

¹⁸ «Ká ho dń́mń́ása jina mia, à mí zũń le 6a jina mí ló mia. ¹⁹ Ká minén lè ho dń́mń́ása lá lée dà-kéní, á 6a lá à warń mia làa bío 6a waráa bío bío sá 6a yi. Bío nɔn á ho dń́mń́ása jinanáa mia, lé bío á ì hueekaa mia á mí wí mí dòn làa ba. Mi bío wáa yí sá ho dń́mń́á yi. ²⁰ Mi liiní mí hácírí bío á ì bía nɔn mia wán: «Ton-sá na po mí jũhũso wón mía.» Ká ìnén á 6a beera lò, á minén á 6a mún ñ beé lò. Ká 6a bò bío á ì kàránna làa ba yi, á 6a mún ñ bè minén kàránlò yi. ²¹ Eε ká lé ìnén bío yi á 6a wé è beeráa mí lò, lé bío 6a yí zũ yia tonkaa mi. ²² Bío á ì buara á 6ueé bía làa ba á 6a pá, lé búń nɔn á mu bè-kohó bío wee mí léra 6a yi. Á bío ká wán, á 6a wáa yí dà máa bío le mí yí zũ mu. ²³ Yia jina mi, se wón mún jina ì Maá. ²⁴ Ì lá yí wó wára na á ní-veere yí dà máa wé huúu 6a t̄ahũ, á se bè-kohó bío máa mí máa léé 6a yi. Eε ká bío 6a mɔn mu mí cúee, à 6a pá jina ìnén, á jina ì Maá. ²⁵ Eε ká bío túara 6a làndá yi á ko mu wé à jii sí: «Ba jina mí ká mu jũhũ jɔnń́ mía.»*

²⁶ «O Séenílo khii buen. Orén lé le Dónbeení Hácírí tũia poni 6̀anso. Ì ì tonka a, ó o ò lé ì Maá cń́n á à buen. Ká a khii buara ó o 6uee mí ho tũia ì jii. ²⁷ A minén mún wé è mí ho tũia ì jii, lé bío mí wí làa mí hàrì ì tonlò búakáro p̄ahũ.»

* 15:25 Mi lorí Lení v̄uahũ (Psaumes) 35.19; 69.5

16

¹ «ĭ wee bío bŭn na mia à mi yí bĭní ĭ món. ² Mi kàránlò zĭní zoró á 6a khíi wé è hè làa mia. Hári pàahŭ búí khíi dā, á bĭa wee búe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenĭ yi kà sí. ³ Ba à wé mu lé bío 6a yí zŭ a Maá Dónbeenĭ, á mún yí zŭ ínén ⁴ Ká ĭ wee bío mu làa mia bèra a na ká 6a khíi hĭnən wee wé mu, à mi bĭní leéka le ĭ bĭa mu nən mia. ĭ tonlò búákáró pàahŭ, á ĭ yí bĭa mu làa mia, lé bío á ĭ lá wi làa mia.»

Le Dónbeenĭ Hácĭrí bè-wénia

⁵ «Hā làa na kà wán, á ĭ bĭnĭa wee va yĭa tonkaa mi cŭn, á mi tĭahŭ á nĭ-kénĭ kà yí tŭara mĭi le lé wen á ĭ wee va yi? ⁶ Εε ká lé bío á ĭ bĭa mu nən mia lé bŭn wee vá mia. ⁷ Ká mu bèn lé ho tŭiá á ĭ mĭ á à ŋa mia: Mu sŭaanĭ mínén cŭn á ĭ lén. Ká ĭ yí wà, ó o Séenĭlò máa buen mi cŭn. Εε ká ĭ van, á ĭ ĭ tonka a ó ò buen mi cŭn. ⁸ Ká a khíi buara, ó o bueé zéení lè ho dĭmĭjĭnása le 6a wee vĭnĭ mĭten mu bè-kora, làa bío téréna, lè le Dónbeenĭ cítĭi bío dānĭ yi. ⁹ O ò zéení le 6a wó mu bè-kohó, lé bío 6a yí dó mí sĭa mĭi. ¹⁰ O ò zéení le ĭ téréna bío á ĭ wee va a Maá cŭn á mi máa bĭní máa mi mi bío yi. ¹¹ Le Dónbeenĭ cítĭi bío dānĭ yi, o ò zéení le le Dónbeenĭ dĕnĭa cítĭo ho dĭmĭjĭná na kà jŭhŭso á sĭinia jŭhŭ.

¹² «Bĭo cĕrĕe á ĭ lá wi á ĭ bío na mia, ká ĭ dĭn máa bío mu lé bío mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenĭ Hácĭrí tŭiá poni 6anso khíi buéé dŭn, á le è wé á mi ĭ zŭn le Dónbeenĭ tŭiá poni búenbŭen. Hā bĭonĭ na le è bío máa lé lerén mí beere cŭn. Ká bío le jĭá ĭ cŭn búenbŭen lé bŭn á le khíi bío, á à bue bío ko á mu buen bío. ¹⁴ Le è zéení ĭ cŭkú lé bío le è lá bío á ĭ le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bío bío sĭ a Maá yi búenbŭen bío sĭ mĭi, lé bŭn nən á ĭ wee bíoráa mu na mia le le è lá bío á ĭ le le zéení búenbŭen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró món mi sĭa á à wa

¹⁶ «Hen làa cĭnú ká mi máa mi mi, ká cĭnú bŭn món á mi ĭ bĭní ĭ mi mi.» ¹⁷ O o nĭ-kenĭnia nŭwā yĕn wee bío mín yi: «Bĭo ká kúará léé webio coon? O bĭa: «Hen làa cĭnú ká mi máa mi mi, ká cĭnú bŭn món á mi ĭ bĭní ĭ mi mi» làa bío ó o bĭnĭa bĭa: «Bĭo á ĭ wee va a Maá cŭn.» ¹⁸ Ho cĭnú na ó o wee bío bío kúará léé webio? Wa bĕntĭn yí zŭ bío ó o wee bío.»

¹⁹ Bío ó o Yeesu zŭna le 6a wi 6a tŭa wo yi, ó o bĭa nən 6a yi: «Bĭo á ĭ bĭa le hen làa cĭnú ká mi máa mi mi, ká cĭnú bŭn món á mi ĭ bĭní ĭ mi mi, lé bŭn bío yi á mi wee tŭakaráa mín yi le? ²⁰ Awa, le ĭ mĭ ho tŭiá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ĭ zŭnzŭrá ká ho dĭmĭjĭnása bán wee zámaka. Mi yara khíi sè, εε ká mi yara sèró mu mahá á à yèrémá à wé le sĭ-weε. ²¹ Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pàahŭ so yi. Ká a ton vó, ò o sĭi wa, lé bío ó o yú a kúnkúza. O wé nŭnsā le lònbee na yú a yi. ²² Mínén mún bío ka ká. Bío kà wán, á mi yara sò, εε ká ĭ bĭní ĭ mi mia, hón pàahŭ so ká mi sĭa á à wa. Dén sĭ-weε so á nŭpue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khíi dŭn, á mi máa bĭní máa tŭa mĭi làa bío búí. Le ĭ mĭ ho tŭiá na mia: Bío búenbŭen na mi khíi fio o Maá cŭn ĭ yĕni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá dĭn yí flora bío búí ĭ yĕni yi. Mi wé fio, á mi ĭ yi, bèra a na à mi sĭ-weε jĭi sí.

²⁵ «ĭ wà hā wáhio á bíarāa bío ká búenbŭen nən mia. Ká pàahŭ búí khíi dā, ká ĭ máa wé è wà wáhio máa na mia. ĭ khíi wé è bío bío bío ciran o Maá wéwéwé á à na mia. ²⁶ Ká hón pàahŭ so khíi dŭn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenĭ yi ĭ yĕni yi. ĭ máa bío máa na mia le ĭ wé è fio o Maá mu yi mi bío yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenĭ mí beere wa mia, lé bío mi wa mi

á tà le í ló a cón bïo bon á buara. ²⁸I ló a cón á buara ho ðímíjǎ yi. Bïo kà wán, á í wee lé ho ðímíjǎ yi á à bíní ì va a Maá cón.» ²⁹O o nǐ-kenínia bía nɔn wo yi: «Ó, o! Fo màhǎ wǎa wee bío làa wen wéréwéré ká fo máa wà wǎhio. ³⁰Bïo kà wán, á wa wǎa zū le fo zū mu bïo búenbúen. U màkóo mía à ũ pa le o búí tùa foñ. Bún lé bïo nɔn á wa tà le fo ló le Dónbeení cón bïo bon.» ³¹O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi tà mu há laà na kà wán le? ³²ƐƐ ká ho pǎahǔ lua, ho yàá buéé dǔn wó, ká mi ì kénǎ á à lén mǐn júná yi á à ðía mi í dòn. ƐƐ ká í mía í dòn, o Maá Dónbeení wi làa mi. ³³I bía bún búenbúen nɔn mia bèra a na à mi yí ho héerá mi páaníló làa mi bïo yi. Mi lò ò be ho ðímíjǎ pánkǎ-sǔmáa níi yi, ƐƐ ká mi hení mi sía, lé í ðáǎna há.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹Bïo ó o Yeesu bía kà síi wó, ó o hóonía mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, ho pǎahǔ dǔn. Wé zéení ínén na lé ũ Za cùkú, bèra a na à ínén 6èn mún wé zéení únén cùkú. ²Fo nɔn ho pánkǎ mií 6a nùpua búenbúen wán bèra a na à í ðáǎ nanáa le mukǎní binbirí na máa vé bía búenbúen na fo kàràfáa mií yi. ³Le mukǎní binbirí na máa vé lé à 6a zúr únén na lé le Dónbeení binbirí na 6àn síi mía, à zúr ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴I wó á 6a nùpua mɔn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le í sá á í sá á ho jii sú bïo yi. ⁵I Maá, bïo kà wán, á ũ wé le í bíní yí ho cùkú ũ nǐsǎní, hía á í yú lè ho yahó ká bïo búí ðín yí léra.» ⁶«Í zéenia ũ bïo lè 6a nùpua na fo hueekaa ho ðímíjǎsá tǎhǔ á kàràfáa mií. Ba bïo sǎ foñ, ká fo kàràfáa 6a mií, á 6a bò ũ bióní yi. ⁷Bïo kà wán á 6a zū le bïo búenbúen na fo nɔn mií á ló únén ũ bɛere cón. ⁸Mu bon. Há bióní na ũ nɔn mií lé hía á í ƐƐera nɔn 6a yi. A 6a tà há yi. A 6a zúna kénkén le ínén ló ũ cón buara, á tà le únén lé yía tonkaa mi.

⁹«Í yí máa fio foñ ho ðímíjǎsá búenbúen bïo yi. Bía fo kàràfáa mií lé bán á í wee fio bïo yi, lé bïo 6a bïo sǎ foñ. ¹⁰Bía búenbúen na bïo sǎ mií á bïo sǎ foñ, á bía búenbúen na bïo sǎ foñ á mún bïo sǎ mií, á í cùkú wee mi 6a yi. ¹¹Inén bínía wee buen ũ cón, í wǎa máa keñ ho ðímíjǎ yi, ká 6arén bán wi ho yi. I Maá na 6àn síi mía, pa 6a yi lè ũ pánkǎ, hía fo nɔn mií, bèra a na à 6a wé le dà-kéní làa bïo á únén làa mi lé le dà-kénínáa. ¹²Bïo á í hía wi làa ba, á í wó á 6a bò bïo á únén karáa yi, ũ bïo na fo le í zéení. I pan 6a bïo á hàrí nǐ-kéní yí vǔnun, ká mu yínɔn yía ko ò o ví, bèra a na à bïo túara le Dónbeení bióní vǔahǔ yi à jii sí. ¹³Há laà na kà wán á í bínía wee buen ũ cón, ká bïo á í pá wi ho ðímíjǎ yi, á í wee bío há bióní na kà búenbúen, bèra a na à 6arén mí bɛere yí le sí-wee na á í yú á le jii sú 6àn síi. ¹⁴U bióní á í ƐƐera nɔn 6a yi. Ká ho ðímíjǎsá màhǎ jina 6a, lé bïo 6a bïo yí sǎ ho ðímíjǎ yi làa bïo á ínén bïo yí sǎnáa ho yi. ¹⁵I yí le ũ lén 6a ho ðímíjǎ yi, ká ũ màhǎ kǎní 6a o *Satǎní níi yi. ¹⁶Ba bïo yí sǎ ho ðímíjǎ yi làa bïo á ínén bïo yí sǎnáa ho yi. ¹⁷I Maá, wé à 6a bïo sí foñ búenbúen ũ túiá poni pánkǎ yi. Mu bon, ũ bióní lé ho túiá poni. ¹⁸Bïo fo tonkaa làa mi ho ðímíjǎ yi, lé bún á í mún wee tonkaráa 6arén ho yi. ¹⁹Inén í bɛere nɔn íten foñ búenbúen 6a bïo yi, bèra a na à 6arén 6èn mún na mítén foñ búenbúen ũ túiá poni pánkǎ yi.

²⁰«Í yí máa fio foñ bía dó mí sía mií bïo yi mí dòn. Ká bía á à dé mí sía mií 6a bióní pánkǎ yi, á í mún wee fio bïo yi. ²¹I wee fio foñ bèra a na à 6a búenbúen wé le dà-kéní. I Maá, làa bïo á únén páanía làa mi, á ínén

páania làa fo, mún wé le ɓarén páaní làa wɛn, bèra a na à ho ðímíjása zūn le lé ūnén tonkaa mi. ²² Bío fo wó ū cùkú wee mi mi, lé bɔn ɓàn sɪ á ĩ mún wó ū cùkú mu wee mi ɓa yi, bèra a na à ɓa wé lé dà-kéní làa bío á ĩnén làa fo léé dà-kénínáa. ²³ Mu bon, ĩnén páania làa ba, á ūnén páania làa mi. Bɔn wó bèra a na à ɓa páaniló làa wɛn jii sí, à ho ðímíjása zūn le lé ūnén tonkaa mi, á fo wa ɓa làa bío fo waráa mi. ²⁴ I Maá, bía fo kàrafáa mi á ĩ wi à ɓa kɛn hen na á ĩnén n̄ kɛn yi, bèra a na à ɓa mi ĩ cùkú, ho cùkú na fo dó mi lé bío fo wara mi ká ho ðímíjá ðin yí léra. ²⁵ I Maá na téréna, ho ðímíjása yí zū fo, ká ĩnén wón zū fo, á bía fo kàrafáa mi zū le lé ūnén tonkaa mi. ²⁶ I zéenia ū bío làa ba á ɓa zū fo. I pá à wíoka wé è zéeni mu làa ba, bèra a na à bío fo wa lè ĩnén, à dén waminĩ so mún wé mi ɓarén yi, à ĩnén làa ba páaní.»

18

O Yeesu wĩiró bío

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹ Bío ó o Yeesu flora wó, ó o Yeesu lè mí n̄-keninia h̄n̄n ló léé wà, á vaá káa ho Sedoron bonconĩ. Vĩns̄la ɓuahó ɓúu wi b̄n̄n ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bío ó o Yeesu lá dàn ɓuen b̄n̄n lè mí n̄-keninia. ³ Ho *Oroomu dásiwá kuure lè ɓa parowà na ɓa yankarowà j̄n̄nása lè ɓa *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó ɓuararáa h̄a v̄ns̄la ɓuahó mu yi. Ba n̄pua mu ɓuan h̄a f̄nt̄éna, lè h̄a k̄aaní na ɓa z̄anía, lè h̄a fio s̄la. ⁴ Bío ó o Yeesu zū bío á à sá a yi ɓúenɓúen, ó o vá ɓueé ɓó ɓa yi, ò o t̄uara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ A ɓa bía n̄n wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nii.» O o Yeesu le mu lé mínén. Bɔn wee wé ká a Zudaa na dó a n̄n wi b̄n̄n làa ba. ⁶ Bío ó o Yeesu bía le mu lé mínén, á ɓa ló lè mí m̄n á léé l̄uorá. ⁷ O o Yeesu t̄uara ɓa yi mu c̄a-j̄n̄n n̄i le lé o yén á ɓa wee cà. A ɓa le lé o Yeesu, o Nazareete nii. ⁸ O o Yeesu bía n̄n ɓa yi: «Ī mà mu n̄n mia le mu lé ĩnén. A bío mu lé ĩnén mi wee cà, á mi wáa día bía ká le ɓa lén.» ⁹ O Yeesu bía b̄n̄n bèra a na à le b̄ionĩ na ó o bía à jii sí: «Bía á ū kàrafáa mi, á h̄arí n̄-kéní á ĩ yí v̄inía.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Sim̄on Piere ɓuan ho kh̄a-tóní. O o ð̄enia dò ho, á h̄a lè le *Dónbeenĩ yankarowà j̄n̄h̄uso beenĩ ton-sá nin-t̄l̄án̄ j̄k̄áahú kúio. O ton-sá mu yèni ɓa le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu bía n̄n o Piere yi: «Dé ū kh̄a-tóní mí lóorè yi. Fo wee leeka le ĩ máa tà le lònbee na á ĩ Maá le le yi mi lon?»

Ba ɓuan o Yeesu vannáa o Aana c̄n

(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)

¹² A ɓa dásiwá lè mí j̄n̄h̄uso, lè ɓa *zúif̄uwa j̄n̄nása parowà wáa w̄ira a Yeesu á can. ¹³ A ȳa ɓa ɓuan wo vannáa c̄n ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu ɓàn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenĩ yankarowà j̄n̄h̄uso le l̄ulúure mu yi. ¹⁴ Lé orén h̄a zéenia ɓa zúif̄uwa j̄n̄nása, le mu s̄taaní ò o n̄pue n̄-kéní hí mu n̄pomu ɓúenɓúen bío yi.

O Piere p̄á le mí yin̄n̄ o Yeesu n̄-keninii

(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Sim̄on Piere lè mí ninza n̄-keninii ɓúu b̄o a Yeesu m̄n. O n̄-keninii mu lè ɓa yankarowà j̄n̄h̄uso zū mín. Lé b̄n̄n n̄n ó o dàrna yòó zonnáa ɓa yankarowà j̄n̄h̄uso z̄i-beeni lún yi là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón ðin ho kh̄uh̄u ho z̄aj̄n̄i. Ká a n̄-keninii na so, ȳa lè le Dónbeenĩ yankarowà j̄n̄h̄uso zū mín, wón b̄in̄a yòó ló á léé bía là a ton-sá h̄a na pan ho z̄aj̄n̄i,

ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá háa na lá pan ho zūajii wáa tùara a Piere yi: «Ūnén so yínǎŋ o n̄i mu n̄i-kenínii búii le?» O o Piere bíá: I yínǎŋ o n̄i-kenínii búii. ¹⁸ B̄io le t̄eēn̄i w̄i, á 6a ton-sáwá lè 6a parowà zánia há h̄ia wee huee, ó o Piere mún pánia wee huee làa ba.

O Aana tuakaa o Yeesu yi

(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeen̄i yankarowà j̄uh̄uso wee tùa o Yeesu yi, là a n̄i-kenínia b̄io làa b̄io ó o wee kàrán lè 6a n̄upua d̄án̄i yi. ²⁰ O o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Ī bíá mu wéréwéré 6a z̄aamáa yahó. P̄aah̄ú lée p̄aah̄ú, á ĩ lá wee wé kàrán 6a n̄upua 6a zúifùwa kàránlò z̄ín̄i yi lè le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i lún̄i yi, hen na 6a zúifùwa wee wé kúee m̄in wán yi. I yí sà ĩten yí wóráa b̄io búii. ²¹ Lée webio n̄on fo wee t̄uaraa m̄ii? Tùa bíá jí ĩ b̄ion̄i yi. Bán z̄ú b̄io á ĩ bíá.»

²² B̄io ó o Yeesu bíá b̄ún̄, á 6a parowà n̄i-kén̄i búii na đ̄in̄ o n̄isán̄i dó a sáahó yi, ò o bíá n̄on wo yi: «Lé làa b̄ún̄ á ũ ko à ũ bío s̄n̄áa le Dónbeen̄i yankarowà j̄uh̄uso le?» ²³ O o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Ká ĩ bíá khon, á ũ zéeni hen na á ĩ bíá khon yi. Ká ĩ 6èn̄ bíá se, á lée webio n̄on á fo v̄inanáa mi.» ²⁴ O o Aana wáa le 6a 6ua a Yeesu varáa le Dónbeen̄i yankarowà j̄uh̄uso been̄i Kayiifu c̄ón̄ ká a pá can.

O Piere t̄in̄ p̄á le mí yínǎŋ o Yeesu n̄i-kenínii

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ B̄ún̄ wee wé ká a Siman Piere pá w̄i ho lahó dà-kén̄i na ó o lá w̄i yi á wee huee ho d̄sh̄ú. O o búii bíá n̄on wo yi: «Ūnén so yínǎŋ o n̄i mu n̄i-kenínii búii le?» O o Piere pá ò o bíá: «Īnén yínǎŋ o n̄i-kenínii.» ²⁶ B̄ún̄ m̄ón̄ á le *Dónbeen̄i yankarowà j̄uh̄uso been̄i ton-sá n̄i-kén̄i na te m̄in làa ȳia ó o Piere hà j̄ik̄aah̄ú kúio á bíá n̄on wo yi: «Ī so yí m̄on̄ fo là a n̄ii mu há v̄ins̄ia 6uahó yi le?» ²⁷ O o Piere t̄in̄ pá mu. Mí lahó yi ó o kò-béé wá.

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate c̄ón̄

(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

²⁸ Ba *zúifùwa j̄ún̄ása wáa fó a Yeesu o Kayiifu c̄ón̄ vannáa o *Oroomu n̄ii *Pilaate z̄i-been̄i yi, ȳia ho Oroomu béé b̄ará ho Zudee k̄sh̄ú j̄uh̄ú wán. Mu wó há tá-t̄ia yi. Bíá bò là a Yeesu mí béere yí zon le z̄ii yi. Lé b̄io 6a w̄i 6a 6ua m̄iten sese le Dónbeen̄i yahó à diráa ho Paaki s̄án̄ú ká 6a wee ce. ²⁹ Lé b̄ún̄ te bío ó o Pilaate lóráa 6a c̄ón̄ ho kh̄uh̄ú á lée t̄uara 6a yi: «Lé mu yén̄ á mi le o n̄ii mu wó khon b̄io yi?» ³⁰ A 6a bíá: «O lá yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararáa ũ c̄ón̄.» ³¹ O o Pilaate bíá: «Mi b̄in̄i lén̄ làa wo. Mí vaa cítí o à héha lè mi làndá.» A 6a bíá: «Mí yí n̄on n̄ii w̄en̄ le wa búe n̄upue.» ³² Mu wó ká s̄ii à le b̄ion̄i na ó o Yeesu bíá á zéeniánáa b̄io o ò h̄iráa s̄ii, à j̄ii sí.*

³³ O o Pilaate wáa yèrémáa yòò zon le z̄i-been̄i yi ò o le 6a 6ua a Yeesu 6uee zoráa. B̄io ó o Yeesu 6ueé zon ó o t̄uara a yi: «Lé ūnén lé 6a zúifùwa béé le?» ³⁴ O o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Fo z̄una mu ūten bíá lée, tàá lé 6a búii bíá ĩ b̄io n̄on foñ?» ³⁵ O o Pilaate bíá: «Īnén so lée zúifù le? M̄in̄ s̄ii n̄upua lè m̄in̄ yankarowà j̄ún̄ása lé bíá dó fo ĩ n̄ii yi. Lée webio á fo wó?» ³⁶ O o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Ī béeni b̄io yí s̄á ho đ̄im̄j̄ná na k̄a yi. Ká mu b̄io lá s̄á ho đ̄im̄j̄ná na k̄a yi, se ĩ n̄upua lá à h̄in̄i ĩ fi há fio à ĩ yí yí yí zo 6a zúifùwa

* **18:32** Hen ká 6a zúifùwa le mí ì búe o n̄upue, á 6a lèeka a lè há huua. Ká ho Oroomusa le mí ì búe o n̄upue, á 6a búee wo ho k̄ur̄úwá wán.

ḡúnása níni. Èe ká búèé, ìnén béèní yínón ho ðímíḡá na ká béèní.» ³⁷ O o Pilaate bía nòn wo yi: «Á fo lé o béè lon, tàá?» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lé ùnén ùten bía mu, í lé o béè. I búèé ton ho ðímíḡá yi à zéèní ho túiá poni lé 6a nùpua. Yia bío sá ho túiá poni yi wón wee ḡí bío á ì wee bío.» ³⁸ O o Pilaate tùara a yi: «Túiá poni lée webio?»

(*Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25*)

Bíó ó o bía bñn wó ó o tñn ló lée yú 6a zúifùwa á bía nòn 6a yi: «Ìnén cón ó o ñii mu yí wó yí khon bío woon yi. ³⁹ Hen ká ho *Paaki sánú sansan ðòn, à mi le í lén o kásó ñii búí díá. Awa, á mi wi à 6a zúifùwa béè lé yia à ì díá le?» ⁴⁰ A 6a wee bío na a yi ká 6a wáamaka: «Búèé! Yí díá wón. O Barabaasi lé yia á ù lén díá.» O o Barabaasi ḡòn hía lé o ñi-káanii.

19

¹ O o *Pilaate wáa nòn le ḡii 6a dásíwá yi le 6a 6ua a Yeesu lée ha le há lábàani. ² Ba dásíwá mu tá ho kírí le há kíkara á dó a ḡúhú yi, à 6a zíníia wo le ho kánbun muhú. ³ Ba wee búee ðin o yahó ká 6a bío: «*Zúifùwa béè, Foó!» Ká 6a à dé o sáara yi.

⁴ O o Pilaate tñn zoó ló mí zii yi, á lée bía nòn 6a zúifùwa yi: «Àwa, í bía le 6a 6ua a búee léráa à mi zñn le ìnén cón o ñii mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁵ O Yeesu 6a wáa 6uan lóráa ho khúuhú, ká há kíkara kírí wi o ḡúhú yi, á mún zá ho kánbun muhú. O o Pilaate bía nòn 6a zúifùwa yi: «Lé o ñii mu na wáa.» ⁶ Bíó 6a yankarowá ḡúnása le 6a parowá mòn o Yeesu á 6a wee bío pñnpñ: «Búèè wo ho *kùrùwá wán! Búèè wo ho kùrùwá wán!» O o Pilaate bía nòn 6a yi: «Minén mi beere wáa fé o vaa búèè ho kùrùwá wán. Ìnén cón ó o ñii mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁷ A 6a zúifùwa bía nòn wo yi: «Warén làndá yi, ó o ñii mu ko le ho búeró lé bío ó o le mí lé le Dónbeení Za.»†

⁸ Bíó 6a bía ká wíokaa zánia o Pilaate làa sòobéè. ⁹ O o wáa bò mín là a Yeesu yòò zon le zì-beeni yi, á zoó tùara a yi: «Lée wen ùnén wee lé yi?» O o Yeesu yí dó mí ḡii wo yi. ¹⁰ O o Pilaate wáa bía nòn wo yi: «Èèè! Lé ìnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí zú le ù ðiaró tàá ù búèèró ho kùrùwá wán bàn pánká wi ìnén cón le?» ¹¹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo yí dà máa yí pánká ìnén wán, ká le Dónbeení yí nòn ho foñ. Lé bñn nòn á yia dó mí ù ñii yi wékheró búaa á po ùnén wékheró.»

¹² A lá bñn ḡii wán ó o Pilaate wáa wee cà bío ó o ò ðiaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká 6a zúifùwa wíokaa wee bío pñnpñ: «O ñii na ká á fo díá ó o wá se fo yínón ho *Oroomu béè bàn bñnlo. Nùpue na le mí lée béè se wón wee penka le ho Oroomu béè.» ¹³ Bíó ó o Pilaate ḡá hñn bíoní so, ó o le 6a 6ua a Yeesu léráa ho khúuhú à vaá ðíní ho lahó na 6a le «Lún na há hue-penlenwá bá yi.» Mu heberemu 6a le «Kabataa.» Lé hón lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítii fíiníi. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée híní ì wé 6a ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki sánú díró páahú, ká le wii yòò fará. O o Pilaate wáa bía nòn 6a zúifùwa yi: «Lé mí béè na.» ¹⁵ A 6a wee bío pñnpñ: «Búe o! Búe o! Búèè wo ho kùrùwá wán.» O o Pilaate bía: «Mi wi à ì búèè mi béè ho kùrùwá wán kènkèn le?» A le *Dónbeení yankarowá ḡúnása bía nòn

* **19:2** Ba bá-zàwa le 6a ñi-beera le bía yánkaa dà há sī-muna wee zī. Há yàwá fù here. Há kíríwá na wó le ho sánú 6a wee wé kúee 6a bá-zàwa ḡúná yi à zéèníhá 6a bá-zàmu pánká bío. Ká bío 6a wi à 6a zàanka a Yeesu yi, á 6a yú ho kánbun muhú búí á 6a lá zíníia làa wo á dó há kíkara kírí o ḡúhú yi. † **19:7** Mi loñ Levii nùwá vùahú (Lévítique) 24.16

wo yi: «Wa béε búí mía ká mu yínóí ho Oroomu béε.» ¹⁶ O o Pilaate wáa dó a 6a níi yi le 6a búεε ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmu

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

A 6a dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nɔn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí beεre pá á lóráa ho lóhó mɔn, ho lahó na 6a le «Nún-bókuee» yi. Mu heberemu á 6a wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so 6a búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa 6a nùpua nùwá ñun búí há kùrùwáwá wán làa wo. O ní-kéní wi là a nín-tíání, ká a ní-kéní wi là a nín-kááhó, ó orén zoó wi ho tñahú. ¹⁹ O Pilaate nɔn le ñii le 6a túa bío ká yòo búεε o Yeesu ñúhú yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZARÉETE NII, ZÚIFÚWA BÉÉ.» ²⁰ Ba *zúifúwa cèrèε káranna bío túara a Yeesu ñúhú yi, lé bío ho lahó na 6a búaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerεkimu.† ²¹ A le Dónbeení yankarowá ñúnása wá guara a Pilaate cón á buée bíá nɔn wo yi: «Fo lá yí ko à ù túa <zúifúwa béε>, ká ù túa <o nùpue mu le mí le 6a zúifúwa béε.>» ²² O o Pilaate bíá: «Bíó á ï túara á à ñín làa bío mu ñinnáa.»

²³ Bío 6a dásíwá búaa o Yeesu vó, á 6a nùwá náa na búaa wo sankaa o sí-zínia á ká a báká na 6a tía á ñíminí mía yi. ²⁴ A 6a dásíwá wee bío mín yi: «Mí yí le wa lèka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le ñún-síni bío à zúrnáa yía ho ò sí yi.» Mu wó ká síi à le Dónbeení bíoní vñahú bío na túara à wé à ñii sí: «Ba sankaa ï sí-zínia, á wó le ñún-síni bío à zúrnáa yía á ï dà-zíni dá-kéní búí sá yi.»§ A bñn lé bío 6a dásíwá bèn wó.

²⁵ Bíá ñín 6ó a Yeesu kùrùwá yi, lé bñn nu, lè bñn nu bñn hínló, là a Mari, o Kolopaasi bñn háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na 6a le Makadala yi. ²⁶ Bío ó o Yeesu mɔn mín nu, á mɔn mí ní-kenínii na ó o wa à wón ñín bñn nu nísání, ó o Yeesu bíá nɔn mín nu yi: «Háa mu, lé ù za na.» ²⁷ O o bíá nɔn o ní-kenínii mu yi: «Lé mñn nu na.» A wáa lá hón páahú so ñii wán, ó o ní-kenínii wáa fó a á vaá guan.

²⁸ Bñn mñn, ó o Yeesu wáa zú le mu bío búenbúen ñii sú, ó o bíá bío kà: «Nu-hání dà mi»*, à siínáa le Dónbeení bíoní vñahú bíoní ñii. ²⁹ Mu wee wé à dèε búí bàrá sùaráa bñn á sú lè ho ñívén bè-ñia†, á 6a dásíwá lá le dèε na wee kúni mu ñumu á cú le vñdè-za búí na 6a le *izoopu búεεñí yí á zíira ho ñívén bè-ñia yi yòo dá a Yeesu yi. ³⁰ Bío ó o Yeesu yèera mu, ó o bíá: «Mu bío búenbúen ñii wáa sú.» Bío ó o bíá bñn, ó o búera mí ñúhú ò o húrun.

³¹ Mu wó le wizonle na lée híni ì wé ho *Sabaa zoñ, à bío á hón Sabaa so lée Sabaa beení†, á 6a zúifúwa ñúnása yí wi à 6a díá bíá 6a búaa há kùrùwáwá wán. A 6a buée flora a Pilaate le o bío le 6a fi 6a zení à 6a hí fùafùà à 6a liini 6a. ³² A 6a dásíwá wáa buée fù 6a nùwá ñun na 6a búaa o nísáa zení, ³³ A 6a le mí ì loñ ò o Yeesu húrun. Lé bñn te bío 6a yí fùráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká 6a dásíwá ní-kéní mahá pá cú a dòkóní lè mí cànbúá. A le càni lè mu ñumu dèenia ló bñn. ³⁵ Yia mà mu bíowa mu túiá á mɔn mu mítén. Bío ó o wee mñ bon. O zú kénkén le bío mí wee mñ lé ho túiá poni.

† **19:20** Mu heberemu lé 6a zúifúwa bñn bíoní, á mu latenmu lé ho Oroomusa bñn bíoní, ká mu kerεkimu dén lé le bíoní na 6a dá wee bíoráa làa mín. Mu túara lè há bíoní bío ñin mu à 6a búenbúen dàni mu wé kárán. § **19:24** Mí loñ Lení vñahú (Psaumes) 22.18 * **19:28** Mí loñ

Lení vñahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † **19:29** Ho ñívén bè-ñia fù le 6a ní-khenia lè 6a dásíwá bè-ñunii. Ho yáwá sí. † **19:31** Ho Sabaa beení: Ho Sabaa mu wi mí ñòn lè há Sabaawa na ká lé bío ho lù mín yi lè ho Paaki sánú.

O wee mì mu tũíá bèra a na à minén mún dé mi sía o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó kà bèra a na à bïo túara le Dónbeenĩ bïonĩ vūahũ yi à jii sí: «Hàrí o hũule dà-kéní á yí fù.»[§] ³⁷ A mu mún pá bínía túara: «Ba à fá mí yïo yïa 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bïo

(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸ Bïo á bũn wó khĩina, ó o Zozεεfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá fióra a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sánía vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu nĩ-kenínii búí, ká a màhá lá yí wi à mu zũn lé bïo ó o wee zón 6a *zúífùwa júnása. O o Pilaate nɔn mu níi wo yi. O o Zozεεfu wáa buée lá a Yeesu nĩ-hínmu. ³⁹ O o Nikodεεmu, yia hía buara a Yeesu cón ho tĩnàahũ búí yi, á mún buara. O buan mu bïo búí na sámu sí na wó lé ho mũrè á lúnkaa láa bïo 6a le alowεεsi á buararáa. Mu búenbúen yú hã kiloowa bóni láa píru. ⁴⁰ O orén lá a Zozεεfu páanía lá a Yeesu nĩ-hínmu à 6a kúaa mu bïo mu ho nùuló dεε wán á bá lá a Yeesu nĩ-hínmu, láa bïo 6a zúífùwa wee wé nùnúaa mí nĩ-hía. ⁴¹ Vĩnsĩa buahó búí wi hen na 6a búaa o Yeesu ho *kúrúwá wán nĩsání á bú-finle búí wi yi á nùpue ãĩn yí nùna yi. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yi, lé bïo mu zòh à 6a zúífùwa wee wíoka míten á léé hĩnĩ ì wéráa ho Sabaa, à le búure mu mún sùaráa yi bĩn.

20

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zòh yĩnbii búirĩi, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yúii. O o Mari mɔn à le hue-beenĩ na lá pon le búure jii á héra. ² O o lùwa vaá yú a Simɔn Piere lá a nĩ-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nɔn 6a yi: «Ba léra a Nùhũso le búure yi, á wa yí zũ hen na 6a dó a yi.» ³ O o Piere lá a nĩ-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwá jùn wee lùwí ká a nĩ-kenínii na so màhá dàn lùwí po a Piere, ó o vaá dɔn ló a. ⁵ O o zoó búεεra lora le búure yi, ó o mɔn ho nùuló dεε à le día, ká a màhá yí zon. ⁶ O o Simɔn Piere jɔn o món buée dɔn, á wón yòó zon le búure yi, á zoó mɔn ho nùuló dεε à le día. ⁷ O mún zoó mɔn le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dén yí páanía yí bàrá lè ho nùuló dεε. ⁸ O o nĩ-kenínii na lá buée dɔn ho yahó màhá yòó zon. Bïo ó o mɔn mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bïo bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeenĩ bïonĩ vūahũ bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká 6a nĩ-kenínia lá ãĩn yí zũ le bïonĩ mu kúará. ¹⁰ Bũn món á 6a nĩ-kenínia nùwá jùn bínía khí6on.

O Yeesu zéenia míten lá a Makadala Mari

(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bínía buara buée ãĩn le búure jii wee wá. O wee wá ká a búεε loĩ le búure yi. ¹² O o mɔn le Dónbeenĩ tonkarowà na ló ho wáayi nùwá jùn na zã hã sí-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nĩ-hínmu lá wi yi. O nĩ-kéní kará láa hen na ó o jũhũ lá dó yi, ò o nĩ-kéní kará láa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ A 6a tonkarowà mu wee tùa o Mari yi: «Háa mu, léé webio nɔn fo wee wáráa?» O o Mari bía nɔn 6a yi: «Ba buée léra í Nùhũso á ãĩn yí zũ hen na 6a dó a yi.» ¹⁴ Bïo ó o Mari bía bũn vó, ó o yèrémáa khii mɔn o Yeesu ò o ãĩn. Ká a màhá yí zũna a. ¹⁵ O o Yeesu wee tùa wo yi:

«Háa mu, léé webio nɔn fo wee wáraa? Léé wée á fo wee cà?» O o Mari wáa wee leéka le lé o vɛnsɩa ɓuahó ɓánsó wee túa mí yí, ó o bía: «Hen ká lé únén ɓueé léra a Yeesu mu à ù zéení hen na fo dó a yí làa mi, á í vaá lá a.»¹⁶ O o Yeesu von wo: «Mari!» O o Mari dɛɛnía zúna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.»¹⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yí: «Día mi. Í dín yí yòora í Maá cón. Lén vaa yí bía dó mí sía mií ɓúenɓúen, bía lé wán zàwa, à bío na ɓa yí le í wee yòo í Maá Dónbeení na mún lé mìn Maá Dónbeení cón.»¹⁸ O o Makadala Mari mu wáa wà vaá bía bío kà nɔn ɓa nì-kenínia yí: «Í mɔn o Nùhúso!» O o Mari lá bío ó o Yeesu bía á fɛera nɔn ɓa yí.

*O Yeesu zéenia miten lè mí nì-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)*

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zoñ ziihú, ó o Yeesu nì-kenínia kúaa mín wán le zii ɓúí yí. Ba pon há wonna ɓúenɓúen á dóka, lé bío ɓa zána ɓa *zúífúwa júnáasa. Yíó ɓueé tí, ò o Yeesu ɓueé dín ɓa tlahú, ò o bía nɔn ɓa yí: «Le ho héerà keń láa mia.»²⁰ Bío ó o bía bɔn vó, ó o zéenia mí níní lè mí dòkóní làa ba. A ɓa nì-kenínia sía wan làa sòobɛɛ bío ɓa mɔn o Nùhúso bío yí. ²¹ O o Yeesu tɛn bɛnía bía nɔn ɓa yí: «Le ho héerà keń láa mia. Bío á í Maá tonkaaráa mi ho dímíjá yí, lé bɔn ɓan sii á ínén mún ñ tonkaráa mia.»²² Bío ó o bía bɔn vó, ó o pɛera mí jii sònsámu kúaa ɓa wán ò o bía: «Mi yí le Dónbeení Hácírí. ²³ Hen ká mí wé tà séra nùpue léé nùpue bè-kora día nɔn wo yí, á le Dónbeení mún ñ sɛn ɓánsó bè-kora á à día. Ká mí wé pá le mi máa sɛn nùpue léé nùpue bè-kora máa día, á le Dónbeení mún máa sɛn wón ɓánsó bè-kora máa día.»

O Yeesu zéenia miten là a Toma

²⁴ Páahú na ó o Yeesu ɓueé zéenia miten lè mí nì-kenínia, ká ɓa nì-kéní lá máa bɛn. O yèni ɓa le Toma, ɓa mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ A ɓa nì-kenínia na ká bía nɔn wo yí le mí mɔn o Nùhúso. O o Toma bía nɔn ɓa yí: «Ká ínén yí mɔn há hía fáani o níní yí, á yí bò í nín-kíza há wán, á yí bò í nii o dòkóní fɛnló wán, á í máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na sá bɛn, á ɓa nì-kenínia tɛn kúaa mí wán le zii yí ká a Toma wi làa ba. A ɓa pon há wonna á dóka. O o Yeesu tɛn ɓuara ɓueé dín ɓa tlahú, ò o bía nɔn ɓa yí: «Le ho héerà keń láa mia.»²⁷ O o bía nɔn o Toma yí: «Buee bè ù nín-kíza í níní fáani wán loí, à bè ù nii í dòkóní fɛnló wán. Wáa yí bɛn yí titika, ká ù tà le í vèera bío bon.»²⁸ O o Toma bía nɔn o Yeesu yí: «Fo lé í Nùhúso á lé í Dónbeení.»²⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yí: «Fo dó ù sii mií lé bío á fo mɔn mi. Ká bía màhá dó mí sía mií à ɓa yí mɔn mi bán júná sɩ.»

³⁰ O Yeesu pá bɛnía wó yéréké biowa cèrɛɛ á ɓa nì-kenínia mɔn ká mu yí túara ho vūahú na ká yí. ³¹ Bío túara ká léé bío na à na à mi dàñ tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mɔn léra, le o lé le Dónbeení Za bío bon, à bío mi í dé mi sía wo yí, à mi yí le mukáni binbirí orén pánká yí.

21

O Yeesu wioka zéenia miten lè mí nì-kenínia

¹ Bɔn mɔn, ó o Yeesu bɛnía zéenia miten lè mí nì-kenínia. Bɔn wó ho Tiberiade vū-beení jii. Bío ká lé bío ó o zéenia lè miten làa ba. ² Wizonle ɓúí, ó o Yeesu nì-kenínia ɓúí páanía wi. Ba lé o Simɔn Piere, là a Toma na ɓa wee ve làa Hénbéní, là a Natanayɛele na wee lé ho Kalilee kòhó lóhó na ɓa le *Kanaa yí, là a Zebedee zàwa, là a Yeesu nì-kenínia nùwá jún

6úi. ³ O o Simɔn Piere bía nɔn bía ká yi: «Ī ì lén vaá pa 6a cewà.» A 6a le mí ì bè làa wo. A 6a wáa zon ho woohũ wà, á vaá pan féeε ho tá tɔn à 6a yí fò hàrí ceza yà-kéní.

⁴ Bío ho tá wee tí, à bǔn ò o Yeesu 6ueé đín mu jumu jii. Ká a nǐ-kenínia mǎhá yí zǔna a. ⁵ O o Yeesu von 6a tùara yi: «Wàn bǔnlowà, mi yú cewà le?» A 6a bía nɔn wo yi: «Wa yí fò dèε.» ⁶ O o bía nɔn 6a yi: «Mi wáa lèe mi zùán dé lè ho woohũ nín-tíání á mi ì yí 6a cewà.» A 6a lèera ho zùán dó á vá le mí ì hóoní yòó dé ho woohũ yi, á 6a hóonía san lé bío ho sù lé 6a cewà. ⁷ O o nǐ-kenínii na ó o Yeesu wa wáa bía nɔn o Piere yi: «Yia đín kà lé o Núhũso.»

Bío ó o Piere jǎ le o lé o Núhũso, ó o lá mí báká na ó o lá tɛra á zǎ ò o yéran zon mu jumu yi wee lé o Yeesu cǔn. ⁸ Ba nǐ-kenínia na ká bán pà ho woohũ vá lè 6a cewà na 6a vǔn cèrèε 6ueé lórǎa. Ba lá yí nǎyi lè le 6ón6óore, 6a à yí lòn mǎeterewa khímàni síi làa de. ⁹ Bío 6a lée đǎn á 6a mǎn hǎ donfúaa à 6a cezàwa bò hǎ wán, á mǎn ho búurú. ¹⁰ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi lén 6a cewà na mi vǔn bùaa yɛn 6úi 6uennáa.» ¹¹ O o Simɔn Piere yòó zon ho woohũ ò o vá ho zùán lè 6a cewà lée día. Ce-beera 6úará-hèjɔn làa píru làa bùaa tǐn lé bía ló ho zùán mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi 6uee dí.» Ba 6úen6úen á yia henía mí síi tùara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zǔ le mu lé o Núhũso. ¹³ O o Yeesu vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o lá ho búurú lè 6a cezàwa sankaa nɔn 6a yi. ¹⁴ Bío kà lé mu zen cúa-tǐn ká a Yeesu wee zéení mítén lè mí nǐ-kenínia o vèeró mǎn.

Bío ó o Yeesu bía nɔn o Piere yi

¹⁵ Bío 6a dú vó, ó o Yeesu tùara a Simɔn Piere yi: «Zǎn za Simɔn, fo wa mi po bío á bía ká waráa mi le?» O o Simɔn le: «Ūuu, Núhũso, fo zǔ le ĩ wa fo.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wé pa bía bío sǎ mǐ bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» ¹⁶ O o Yeesu bínía tùara a yi mu cúa-jun níi: «Zǎn za Simɔn, fo wa mi le?» O o Simɔn le: «Ūuu, Núhũso, fo zǔ le ĩ wa fo.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wé pa bía bío sǎ mǐ bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» ¹⁷ O o Yeesu pá bínía tùara a yi mu cúa-tǐn níi: «Zǎn za Simɔn, fo wa mi le?» A mu 6óonía a Simɔn Piere yi lé bío ó o Yeesu tùara a yi mu cúa-tǐn níi le o wa mí le. O o bía nɔn o Yeesu yi: «Núhũso, fo zǔ bío 6úen6úen. Fo zǔ le ĩ wa fo.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wé pa bía bío sǎ mǐ bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío. ¹⁸ Le ĩ mǐ ho tǔiá na foñ: Bío á fo hía lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuio ká ũ lén va hen na á ũ síi vá yi. Ká fo khii kǐna po bío kà, á ũ wé è bɛn ũ bàra á nǐ-veere 6ueé ca ũ kuio mu á à 6ua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ũ va yi.» ¹⁹ O Yeesu bía hǎn bióní so à zéenináa bío ó o Piere á à hírǎa síi á à dérǎa ho cùkú le Dónbeení yi. Bío ó o bía hǎ bióní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi féeε.

²⁰ O o Piere yèrémǎa khii mǎn o nǐ-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bò 6a yi. O lé yia nǎnzon 6úera van là a Yeesu cǔn ká 6a kará ho đínló jǔhũ yi á tùara a yi: «Núhũso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bío ó o Piere wáa mǎn o nǐ-kenínii mu, ó o tùara a Yeesu yi: «Núhũso o, á wón na kà bío 6èn khii wé kaka?» ²² O o Yeesu bía nɔn o Piere yi: «Hen ká ĩ wi ò o keñ bǐn à ĩ bǐnǐ 6uee yí, se bǔn wáa yí ciran fo. Unén día à ũ bè mǐ.» ²³ Dén bióní so bío yi, á bía tà a Yeesu bío wáa wee hée bío le o nǐ-kenínii mu máa hí. O o Yeesu jɔn yí bía là a Piere le o nǐ-kenínii mu máa hí. O bía le: «Hen ká ĩ wi ò o keñ bǐn à ĩ bǐnǐ 6uee yí, se bǔn wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nǐ-kenínii nǐ-kéní kéní so lé yǎ mà bǐo wó kà tǔiá, á túara mu. A wa mún zū le bǐo ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bǐnía wó bǐo cèrèè. Ká 6a lá le mí ì tē mu yi lè mí dà-kéní kéní á à túa, á hǎ vǒnna na mu ù túa yi á kúeeníí lá máa yí lé hǎ booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahū

Vūahū túaró ñúhū

Ho vūahū na kà lé o Luki vōnna bïo ñun ñii na o túara.

Bïo zéénia wéréwéré ho vūahū mu yi, lé bïo 6a kèrètíewa kuure wee déráa wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lè le Dónbeení Hácírí liiró o ñi-kenínia wán bïo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure ñúhū búaró ho Zeruzalæemu yi o Yeesu yòoró ho wáayi món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhū lùà na ká yi bïo (8–12).
4. Bïo le wó wó dōnnáa ho ñímíñá kána búenbúen yi (13–28).

Ho vūahū mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síwà na 6a kèrètíewa kuure káa yi.

Mu bïowa na bïo bía ho vūahū mu yi, lé bñn héra ho tonló na 6a kèrètíewa ko a 6a sálén fæε ñii: O Yeesu *Kриста bín-tente bueró ho ñímíñá lè mí kùaràa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí ñii nòn le le Dónbeení Hácírí á à lii

1-2 Tiofiile, * bïo ó o Yeesu hía wee wé làa bïo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a ñupua mí tonló ñúhū búaró pāahū à vaa bue bïo le Dónbeení buan wo yòoraràa ho wáayi á ñ bía bïo ñ nín-yání vūahū yi. Sáni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bióní lè le Dónbeení Hácírí pànká á nòn 6a ñupua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bïo ó o húrun bínía véera ó o zéeníkaa mítén làa ba hā wizooní búará-ñun yi á wó bïo cèrèε à 6a zūñ ká a yïo wi lua bïo bon. Hón wizooní so yi ká 6a páanía wi mín wán, ó o wee bïo le *Dónbeení béení bïo na 6a yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bïo ká nòn 6a yi: «Mí yí lé ho Zeruzalæemu yi. Mi kεení bñn à pa bïo á ñ fera bía bïo làa mia, mu hāmu na á ñ Maá dó mí ñii le mí ñ na. ⁵ O Zān hía wee bátízé lè mu ñumu ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeení Hácírí hen làa wizooní bïo yεn.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶ A bña làa wo páanía kará túara a yi: «Núhūso, lé hón pāahū so á fo ò wíoka a *Isirayεle ñipomu bïo á 6a à kεñ mítén le?» ⁷ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ho pāahū lè le wizonle á mí yí ko mí tùa zūñ. O Maá mí dòn lé yïa bàrá mu mítén. ⁸ εε ká pāahū na le Dónbeení Hácírí á à lii mi wán yi, á mí ñ yí ho pànká. Mi ñ wé ñ seéràsa á à bïo ñ bïo ho Zeruzalæemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kána búenbúen yi, lè ho ñímíñá kùaràa búenbúen yi mún.»

⁹ Bïo ó o bía hñn bióní so wó, ó o buan yòo wà ho wáayi ká 6a ñn wee loñ. A le dùndúure búí ló bueé tun wo yi, á 6a yí máa mi a. ¹⁰ Bïo 6a ñn fá mí yïo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wà yi, yïo bueé tí à báawa ñuwā ñun na zā hā sī-poa á ñn 6a ñsání, ¹¹ á wee bïo làa ba: «Kalileesa, mi ñn hen wee loñ ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeení léra mi

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kùarà lé bïo ká «Yia le Dónbeení wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bïo yí tà yí zū sese.

tłahũ á buan yòoraráa ho wáayi á khii bĩnĩ ì buen làa bĩo mi mǎnnáa wo ká a yóó wà bĩo sii.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bũn mǎn á 6a tonkarowà ló le búee na 6a wee ve làa Oliivewa vĩnsĩa búee wán á bĩnĩa lion ho Zeruzalεemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yĩ kilomεtere dà-kénĩ sii. ¹³ Bĩo 6a líi zon ho Zeruzalεemu yi, á 6a vaá yòora ho nǎnwíohũ na 6a lá wee wé kúee mín wán yi. Bia kera bĩn lé o Piere, o Zǎn, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simǎn na 6a le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kénĩ, á wee kúee mín wán túntún à páanĩ fio le Dónbeenĩ yi lè 6a hǎawa búu, là a Yeesu 6àn zàwa lè 6àn nu Mari.

Yia zon o Zudaa lahó

¹⁵ Wizonle búu, ká bĩa tà a *Krista bĩo na kúaa mín wán á à yĩ lòn nùpua búará-hèzĩn sii, ó o Piere hĩnǎn yóó đĩn 6a tłahũ ò o bĩa: ¹⁶ «Wán zàwa, bĩo le Dónbeenĩ Hácĩrĩ bĩa là a *Daviide nii le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi á lá ko à mu wé. Le fèra bĩa mu ho vũahũ mu yi o Zudaa đánĩ yi, wón na dú bĩa wĩra a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nĩ-kénĩ, á nĩ lá wi ho tonló dà-kénĩ yi làa wen.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalεemusa búenbúen zũ mu le o wékheró wári na 6a sǎánĩa làa wo, lé đĩo ó o yà lè ho mǎhũ. Hón mǎhũ so lé hĩa ó o lion yi lè mí yahó, á píohó nà, á fin-sǎnĩwà ló kúaará ho tá yi. Lé bũn te bĩo 6a wee veráa ho mǎhũ mu làa «Hakelidama.» Bǎn bionĩ yi á mu kúará le «cǎni mǎhũ.»

²⁰ O o Piere bĩnĩa bĩa: «Bĩo túara hǎ lenĩ vũahũ yi lé bĩo kà: «O zii ko le đĩn coon à nùpue yĩ zo»‡ Mu mún pá bĩnĩa túara: «O búu ko ò o zo a lahó.» § ²¹⁻²² Lé bũn nǎn ó o nùpue búu ko ó o dé wa wán à wé o Nũhũso Yeesu vèeró seéráso. Bia ó o nùpue mu ko ò o lé tłahũ, lé bĩa làa wen páanĩa bò mín ho pǎahũ búenbúen na ó o Nũhũso Yeesu làa wen vará yi, à lá pǎahũ na ó o Zǎn Batiisi bátízera wo nii wán, à vaa búe pǎahũ na ó o buan yòora ho wáayi.» ²³ A 6a wǎa zéeniá 6a nùpua nũwǎ nũn, o Matiasi là a Zozεefu na 6a wee ve làa Baasabaasi táa Zusituusi. ²⁴ Bũn mǎn á 6a búenbúen páanĩa flora ká sii: «Nũhũso, únén lé yia zũ 6a nùpua búenbúen sĩa. Zéeni yia á ù lera 6a nũwǎ nũn na ká tłahũ làa wen, ²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ù tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló día ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ A 6a wó le nũn-sĩni bĩo à zũnńáa yia le Dónbeenĩ lera, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó 6a tonkarowà píru dòn na ká wán.

2

Le Dónbeenĩ Hácĩrĩ lion

¹ Ho Pǎntekoote zon, á bĩa tà a *Krista bĩo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kénĩ yi. ² Yio búee tí à mu bĩo búu sǎ wee jí ho wáayi lòn pinpi-beeni na wee vǎ lè mí pǎnká bĩo sii, á búee líi sú le zii na 6a kará yi. ³ A 6a le mí ì loĩ à bĩo búu lòn dǎhũ đennĩ á sankaa lè mí dà-kénĩ kénĩ, á wi 6a búenbúen wán. ⁴ A 6a búenbúen sú lè le Dónbeenĩ Hácĩrĩ, á 6a wee bío há sii-viò bionĩ, làa bĩo le Dónbeenĩ Hácĩrĩ mu le 6a bioráa.

⁵ Mu pǎahũ ká 6a *zúifũwa búu na wee bè le Dónbeenĩ yi sese á ló ho đĩmĩná kǎna búenbúen yi, á búee kará ho Zeruzalεemu yi. ⁶ Bĩo 6a ná mu bĩo mu sǎ, á 6a đéeniá búee fò mín 6uirĩ6uirĩ. Bia tà a Krista bĩo bĩo na

† 1:13 Mi loĩ Matiye vũahũ 10.4 ‡ 1:20 Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 69.26 § 1:20 Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 109.8

á 6a wee bío á bía wi bín lè mí nǐ-kéní kéní wee jí lè mín kùrú bíoní, á mu sòobáa vǐníkaa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon dàkhíina á 6a wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà 6úenbúen so yínǎí Kalileesa le? ⁸ A mu 6èn wó kaka á wa lè wa nǐ-kéní kéní wee jínaa bío 6a wee bío lè wàn kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a 6úí lé 6a Paatewa. Ba 6úí ló ho Medii lè ho Elaamu lè ho Mezopotamii kána yi. Ba 6úí ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho P5n, lè ho Azii kána yi. ¹⁰ Ba 6úí ló ho Firizii, lè ho Pánfilii, lè ho *Ezipite kána, lè ho Libii kǎhú sǎn-kéní na sùaráa lè ho Siréena yi. Bía ló ho *Oroomu yi mún wi wa tǎhú. ¹¹ Ba zúifùwa binbirí làa bía yèrémáa bò 6a zúifùwa mu 6àn Dónbeení yi á mún wi hen. Ho Keretesa lè 6a araabuwà mún wi hen. Wa 6úenbúen á yǎa yí máa jí le Dónbeení bè-beera na le wó na 6a wee bío lè wàn kùrú bíoní wón mía.»

¹² Ba 6úenbúen wó coon, 6a yí zū mu sí. A 6a wee bío làa mín: «Bìo kà màhá léé webio coon?» ¹³ Ká 6a 6úí bán 6èn wee yáa mí jíni yi ká 6a á bío: «Áyí, 6a bùaa jún sù wee khée.»

O Piere jí-cúa na ó oféera

¹⁴ O o Piere wáa hǐnǎn yóó ðín lè mí ninzáwa tonkarowà píru dòn, ò o bía pǎnpǎn nǎn 6a zǎamáa yi: «Minén *zúifùwa lè minén na kará ho Zeruzaléemu yi 6úenbúen, mi jí bío á ì ì bío á a na mia sese: Mi ko á mi zǔn bío kà jǎhú. ¹⁵ Ba 6úí wee leéka le 6a nùpua mu jún sù wee khée, ée ká 6úee. Lé bío á mu lé le yǐnbíi léèrèwa bío dènú níi á wa wi yi! ¹⁶ Bío ó o jí-cúa féero Zowéle há bía lé bǔn lan wee wé há làa na ká wán. ¹⁷ Bío ká lé bío le Dónbeení bía:

«Há pǎnna vaa véení á ì ì ben í Hácírí
à le è fè 6a nùpua 6úenbúen.

Mi zà-báawa lè mí zà-hǐnni
á wé è féé í jí-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mi mu bíowa 6úí na 6a lá yí dà máa mi.

Mi nǐ-ká á há kònkórá wé è jí yi.

¹⁸ Mu bon. Hǎn pǎnna so yi á ì ì ben í Hácírí
à le è fè 6a báawa lè 6a háawa na lé í ton-sáwá,
á 6a wé è féé í jí-cúa.

¹⁹ Mu bíowa 6úí na sí yí zū
á ì ì lén yóó ho wáayi,
á à wé mu yéréké bíowa ho tá wán.

Le cǎni, lè ho dǎhú,
lè le minka yǐní á à kéí.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
á ho píihú á à wé cǔncǔen lòn cǎni.
Bǔn bíowa so 6úenbúen á à wé è vé
ó o Núhúso wizon-beení na cùkú wi á à dǎnáa.

²¹ Hón pǎahú so yi ká nùpue léé nùpue na tà von o Núhúso yèni
à wón á à fen.†

²² «*Isirayélesa, mi jí bío á ì ì bío á à na mia: O Nazaréete níi Yeesu fù léé nùpue na le Dónbeení zéenia bío làa mia le mí wiráa. Mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na le wó là a níi mi tǎhú, lé bǔn wee zéeni mu. Minén miten yáa zū mu. ²³ O níi mu á le Dónbeení dó mí níni yi làa bío á le wi à mu wéráa. Le fèra zū bío mi ì wé làa wo. Minén lé

* **2:15** Ba zúifùwa fù yí máa híni dí bío yǐnbíi hùúu, ká mu yínǎí 6a floró na 6a wee wé há léèrèwa bío dènú pǎahú wó vó. † **2:21** Mi lorí Zowéle vǎahú 3.1-5

bíá dó a bíá yí zū le Dónbeení nǐi yí, á 6a 6úaa wo ho *kùrùwá wán, ó o húrún. ²⁴ Ká le Dónbeení mǎhǎ fáa wo mu húmú nǐi yí, le vèenía wo. Mu húmú lá yí dà máa yí pánká o wán húúu. ²⁵ O *Daviide híá bíá bío kà o dǎní yí:

I híá wee wé mi a Núhúso † yahó fɛɛɛ.

Orén lé yíá wee 6ua mǐl bera a na á † yí dèdɛɛka.

²⁶ Lé bǔn nǎn á † sǐi wan,
á bíoní 6úen6úen léé sǐ-wɛɛ bíoní.

Hàrí á † zǔn † húmú bío,
á † sǐi pá à hǐ.

²⁷ Lé bío á fo máa díá mi
á † máa va hen na 6a nǐ-hía wee va yí.

Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

²⁸ Fo zéenia mi lè ho wǎhǔ na wee va le mukǎní lahó yí.

Hen ká † wi ũ nǐsǎní á † sǐi wa wa dà khǐí. †

²⁹ «Wán zàwa, mi le † bío wán 6úaa Daviide bío wéréwéré na mia: O Daviide híá húrún á 6a nùuna, á búure pá dà wee zéení ho zuia. ³⁰ Bío ó o híá lé le *Dónbeení jǐi-cúa fɛɛro, á zū le le Dónbeení híá báa á dóráa mí jǐi nǎn le mí ì na a béení o mǎnmǎnía nǐ-kéní 6úí yí, ³¹ ó o fèra zūna bío wa 6ueé wé, ó o wǎa bíá a *Krista vèeró bío kà sǐi: Le Dónbeení máa díá ó o máa va hen na 6a nǐ-hía wee va yí, le máa díá ó o máa soo. §

³² O Yeesu mu le Dónbeení vèenía, á warén 6úen6úen lé mu seérása.

³³ O 6uan yòora le Dónbeení nǐn-tǎnǐ. Lé bǐn ó o yú le Hácírí yí, dío ó o Maá dó mí jǐi le mí ì na. O bera le fò wa nǐ-kéní kéní. A bǔn lé bío mi wee mi á wee jǐi lòn bío. ³⁴ O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a mǎhǎ bíá bío kà:

«O Núhúso bíá nǎn † Núhúso yí:

Buee kɛɛní † nǐn-tǎnǐ,

³⁵ fúaa ká † 6úrá ũ zúkúsa ũ tá,

á ũ bò ũ zení wán.» *

³⁶ «Minén Isirayɛɛle nǐpomu 6úen6úen ko à mi zǔn mu kénkén le o Yeesu mu na mi 6úaa ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeení wó lá a Núhúso lá a Krista.»

Bíá tà a Krista bío nǐn-yǎní kuure

³⁷ Bío 6a jǎ há bíoní mu, á há zon 6a dàkhǐína, á 6a tùara a Piere lè mí nǐnzàwa tonkarowá yí: «Wán zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

³⁸ O o Piere bíá nǎn 6a yí: «Mí yèrèma mí yilera lè mí wára, à mí nǐ-kéní kéní bátízé o Yeesu *Krista yèní yí, á mí bè-kora á à sén nǐ díá. Bǔn ká le Dónbeení á à na mí Hácírí mia. ³⁹ Le Dónbeení dó mí jǐi nǎn minén lè mí mǎnmǎnía yí, làa bíá na dǎní nàyi, bíá 6úen6úen na ó o Núhúso á à ve.»

⁴⁰ O Piere pá bǐnía bíá há bíoní cèrɛɛ á 6ó lè 6a jǐhǔ, á henía 6a sǐa. O bíá: «Ho lòn bío nùpua yí se, mi lé 6a món, à tà ho kǎnǐló bío.» ⁴¹ Ba cèrɛɛ tà a Piere bíoní yí á 6a bátízera 6a. Mu zoñ á bíá zon sǎ bíá tà a *Krista bío yí jǐi, á à yí nùpua muaaseé tǐn sǐi. ⁴² Ba wee tà jǐi 6a tonkarowá kàránló na á bán wee na 6a yí sese, á hácírí wó dà-kéní, á wee páanǐ sankha ho búurú†, à páanǐ flo.

† 2:28 Mi loñ Lení vǎahǔ (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi loñ Lení vǎahǔ (Psaumes) 132.11

* 2:35 Mi loñ Lení vǎahǔ (Psaumes) 110.1 † 2:42 Ba zúífùwa fù wee wé cèkɛka ho búurú lá vé, à bè yí díráa. Ká a Yeesu dǐnló na ó o dú lè mí nǐ-kenǐnia món, á bíá tà a bío wǎa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bío.

⁴³ Barén lè mí nǐ-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowà wee wé ho yéréké bïowa na wee zéeni le Dónbeení pánká. ⁴⁴ Bïa tà a Krista bïo búenbúen fù òunbuaa, á wee páaní kúee mí nǐi bïo mín wán. ⁴⁵ Ba fù wee yèé mí manawà, lè mí zíní, lè mí bïowa, à sanká wárí na mín yi làa bïo á nǐ-kéní kéní koráa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká áa wee páaní kúee mín wán le *Dónbeení zǐ-beení lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à dí mí ðínlò lè le sí-wéé ká bióní mía mu yi. ⁴⁷ Ba wee khòoní le Dónbeení, á mu nǐpomu búenbúen wee wíoka áa yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Núhúso wee vá bïa ó o kǎnia à kúee áa kuure núpua wán.

3

O Piere là a Zǎn wéera a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zǎn hínǎn wee yòo le *Dónbeení zǐ-beení lún yi le wi-háarè floró páahú. ² Ba yòó wee ðá ò o nǐi búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeení zǐ-beení zūajǐi na áa wee ve làa Zūajǐi-sení* jǐi. Làa wizooní búenbúen ká áa wee lá a buee díá bǐn ò o wé fioka le wárí bǐa wee buee zo le zǐ-beení lún mu yi cǎn. ³ Bïo ó o Piere là a Zǎn wà buee zo ó o mǎn, ó o le áa há mí. ⁴ A bán fá mí yǐo wo yi, ò o Piere bǐa: «Loí wén sese.» ⁵ O o nǐi bèn wǎa wíokaa fá mí yǐo áa yi. O wee leéka le áa hǐa a na bïo búí mí yi. ⁶ O o Piere wǎa bǐa nǎn wo yi: «Wárí bènín míá í cǎn máa na foñ. Bïo í cǎn lé bïo á í ì na foñ. O Nazareete nǐi Yeesu *Krista pánká yi, à ù líi hǐnǐ yòo varáka.» ⁷ O o buan o nǐn-tǐánǐ bàhò yi áa wee hóoní làa wo. Mí lahó yi à bǐn ò o mùamúa mu zení là a nǎnkíkǎá-yǐo ðèenía fá, ⁸ ó o tá yòó ðǐn mí zení wán áa wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeení zǐ-beení lún yi, áa wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ Ba zǎamáa búenbúen mǎn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ Bïo áa zūna le lé o nǐi na wee buee kèení fioka le Dónbeení zǐ-beení Zūajǐi-sení jǐi, áa bǐa búenbúen zǎna áa wó coon bïo wó a yi bïo yi.

O Piere wee zéeni bïo nǎn ó o nǐi wannáa

¹¹ Bïo ó o nǐi yǐ máa lé o Piere là a Zǎn mǎn áa bǐa núpua búenbúen wee búuni buee zo áa cǎn o *Salomǎn Sǎnsá † yi. Ba búenbúen wó coon bïo wó bïo yi. ¹² Bïo ó o Piere mǎn mu, ó o bǐa bïo kǎ nǎn áa zǎamáa yi: «*Isirayélesá, léé webio nǎn ó o nǐi mu waró bïo wórǎa mia coon? Léé webio nǎn mi wee loínáa wén ká síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pánká áa nǎn ó o wee varákaráa, tàá lé bïo wa bò le Dónbeení yi bïo yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu † lè wǎn búaaawa na ká bǎn Dónbeení lé yǐa dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Mínén miten lé bǐa dó a ho pánká bǎnsowá nǐi yi, áa pá a bïo o *Pilaate yahó, ká wón jǎn wǎa lá tà le mí ì díá a. ¹⁴ O nǐ-térénnii na bïo sí le Dónbeení yi áa mi pá bïo, ò o nǐ-búe na ho kǎsò yi lén díaró áa mi sía màhá vá yi áa flora a Pilaate cǎn. ¹⁵ Lé bǐn mi wó bórǎa yǐa le mukǎnǐ bïo wi nǐi yi. Ká le Dónbeení màhá vèenía wo. Warén lé mu bǎn seérása. ¹⁶ O Yeesu yèni pánká, làa bïo wa dó wa sía o yi lé bǐn wéera a nǐi mu na mi búenbúen zū áa yǐo wi wán ká.

* **3:2** Zūajǐi-sení: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeení zǐ-beení zūajǐi búí na léé wi bǐa yǐnǎn áa zúífúwa lahó na áa wee kèení yi le há lara na bïo sǎ áa zúífúwa binbirí yi páahú. † **3:11** O Salomǎn Sǎnsá: Ho lé le Dónbeení zǐ-beení sǎnsá na wi lè le wii hènii. Ho son áa pon le zǐ-beení mu lún sǎn-kéní na áa bǐa yǐnǎn áa zúífúwa dáa wee zo yi. Lé bǐn áa ho làndá bïo zéénílowa hǐa wee kǎrán áa núpua yi. † **3:13** Mí loí Léro vuhú (Exode) 3.6, 15

Bio wa dó wa sía o Yeesu yi lé bñn ñon ó o ñii mu wan cunnáa làa bio mi búenbúen ñon làa wo.

¹⁷ «Wàn zàwa, í zū le bio minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mi yí zū jùhú. ¹⁸ Εε ká lé ká síi á le Dónbeení wóráa, à bio le háa bíá mí jì-cúa fεerowà búenbúen jìní yi á yío lé. Le bíá le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ A mi cén yèrémá mi yilera lè mi wárá, à na miten le Dónbeení yi, á dén á à sèn mi bè-kora á à díá. ²⁰ Bñn ká le è na há pònna na mi ì yí ho hээрá yi mia, á mi ì yí á à vūn yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o κεεní ho wáayi màní fúaa páahú na mu bio búenbúen khii yèrémáa wó mu bè-fla yi làa bio le Dónbeení bíaráa mu hàání mí jì-cúa fεerowà jìní yi. ²² O *Moyiize bíá bio ká: «Mi Núhúso Dónbeení á à lén o jì-cúa fεero búí mìn zàwa tñahú na ka lè 1 bio. Bio búenbúen na ó o wé è bíó á à na mia à mi wé jí sese. ²³ Nùpue lée nùpue na khii yí máa jí a jì-cúa fεero mu bíoní, wón á à lén le Dónbeení ñipomu tñahú á à búe.» § ²⁴ A lá a Samuwεele jii wán á ba jì-cúa fεerowà na khiina lè mí ñi-kéní kéní búenbúen á mún bíá há wizooní na ká bio.

²⁵ «Bio le Dónbeení dó mí jii ñon mìn búaaawa yi lè mi jì-cúa fεerowà jìní á bio sá mia. Mi níi mún wi le *pánú yi, ño le Dónbeení bò lè mìn búaaawa páahú na le bíá bio ká ñon o *Abarahaamu yi: «U mòmáníá bio yi, á há zì-júná búenbúen na ho tá wán á ì ì dúbua yi.»* ²⁶ Εε ká mu nín-yání, á lé minén lé bíá le Dónbeení tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bio yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mi lè mi ñi-kéní kéní khii mi wén-kora yi orén bio yi.»

4

O Piere là a Zàn ñin ho làndá tñiá fεerowà yahó

¹ Bio ó o Piere là a Zàn wee bio lè ba zámáa, à bñn le *Dónbeení yankarowà, lè le *Dónbeení zì-beení parowà júnása lè ba *Sadusíewa buee ñn. ² Ba sía bèntín yi wan ba tonkarowà nùwá jùn mu bio yi húúu, lé bio ba wee kárán ba nùpua, á wee bio le o Yeesu vèera, á bñn bio yi á ba ñi-hía mún dà à vèe. ³ A ba wíira ba kúaa ho kásó yi á pannáa ho tá tñló, lé bio le wii tò wó. ⁴ Bñn pá yi hò bio á bíá há bíá mu á cèrèe tá há yi, á bíá dó mi sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaseé hònú síi.

⁵ Mu tá lée tñn á ba *zúífùwa júnása, lè ba *ñi-kía, lè ho *làndá bio zéenílowa kúaa mìn wán ho Zeruzalεemu yi. ⁶ Ba nùpua búí na wi bíá kúaa mìn wán bñn tñahú lé o Aana na lé ba yankarowà jùhúso beení, là a Kayiifu là a Zàn là a Alekisándere, à séení ba yankarowà jùhúso beení zii nùpua búenbúen. ⁷ Ba le ba bua ba tonkarowà buee ñiní mí tñahú. Bio ba buee ñn á ba tùara ba yi: «Lé o yén pánká yi táá lé o yén yèni yi á mi wεéraráa o ñii mu?»

⁸ A bñn ò o Piere wáa sú lè le Dónbeení Hácírí, ó o wee bio làa ba: «Minén ñipomu júnása lè mí ñi-kía, ⁹ bio mi wee tùa wen ho zuia lè mu bè-tente na wó ñon o mùamúa yi bio, làa bio ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Awa, mi búenbúen ko à mi zún mu, ò o Isirayεele ñipomu mún zún mu. Bio ñon ó o ñii na ká wannáa á ñin mi yahó lé o Nazarεete ñii Yeesu yèni pánká yi, yia mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, na le Dónbeení vèeníá. ¹¹ O Yeesu lé yia le Dónbeení bíoní vūahú bíá bio le o lè le huee na á ba sorowà pá bio, minén sorowà. Dén huee so lé ño bíniá buan ho soró ñniá.* ¹² O

§ 3:23 Mi lorí Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 18.15, 18, 19 * 3:25 Mi lorí Bio jùhú búenbúen vūahú (Genèse) 22.18, 26.4 * 4:11 Mi lorí Lení vūahú (Psaumes) 118.22

Yeesu mí dòn lé yĩ dà wee kǎní 6a nùpua. Mu yínǎn orén yèni, á yèni 6úi na kún dà à kǎní wɛn á le Dónbeenĩ yí nǎn nǎi woon yí ho ðímǎná yí.»

¹³ A 6a zúífúwa làndá tǔiá fɛerowá mu á mu wó coon dàkhíina, lé bǐo 6a mǎn ò o Piere là a Zǎn wee bío ká 6a ponǎ séra. Ba mún zǔna le 6a lé 6a nùpua na yí kǎrána. Ba zǔna mu le 6arén là a Yeesu kera mín wán míana. ¹⁴ Ká bío 6a mún mǎn o nǎi mu ò o wan á ðĩn o Piere là a Zǎn nǎsǎnǎi, á 6a wǎa yí dà bío máa bío. ¹⁵ A 6a wǎa le 6a tonkarowá lée ðĩn ho khúuhú vé, à 6arén bán kará wee wǎanǎi. ¹⁶ Ba wee bío mín yí: «Lée webio wa yáá à wé le 6a nùpua mu coon? Ho Zeruzalɛmusa búenbúen zǔ mu kénkén le ho yéréké bío na wó á 6a mǎn lé 6arén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ A mi cén wa là le hɛɛrè làa ba, à hè 6a à 6a yí bǎnǎi yí bío o Yeesu bío là a 6úi hùúu. Lé bǔn á à na ká bío wó ká máa ben máa fè 6a zǎamáa.»

¹⁸ Bún mǎn á 6a bǎnǎi von o Piere là a Zǎn á bía henǎi nǎn yí le 6a khí à yí bío, tàá à yí kǎrán 6a nùpua o Yeesu yèni yí hùúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zǎn màhá bía nǎn 6a yí: «Minén mi bæere wǎa loǎ le mu so téréna le Dónbeenĩ cǎn à wa bè mi bíonǎi yí ká wa pí lerén bíonǎi le? ²⁰ Warén cén yí dà máa pe wa jǎnǎi ká bío wa mǎn làa bío wa jǎ á wa yí máa bío bío.» ²¹ A ho làndá tǔiá fɛerowá wíokaa là le hɛɛrè làa ba, à 6a kúaará 6a. Bío 6a à ðĩn wán á à bèeráa 6a lò á 6a yí zǔ, lé bío 6a zǎamáa búenbúen wee khòonǎi le Dónbeenĩ bío wó bío yí. ²² O nǎi na waró bío wó ho yéréké á teró lúlúio po 6úará-jun.

Bia tà a Krista bío wee fio

²³ Bío ó o Piere là a Zǎn ló ho kàsó yí, á 6a wà van mí kuure nùpua cǎn, á vaá lá bío búenbúen na 6a yankarowá júnása le 6a nǎ-kǎa bía nǎn 6a yí á fɛera nǎn mí nǎnzàwa mu yí. ²⁴ Bío 6a jǎ mu wó, á 6a búenbúen wó mí yilera làa dà-kénǎi á wee fio le Dónbeenĩ yí ká síi: «Núhúso, únén lé fo lera ho wáayi le ho tá, le ho muhú le mu bío búenbúen na wi ho yí. ²⁵ Únén lé fo bía le ũ Hácírǎi ũ ton-sá *Daviide na lé wán 6úaa jǎi yí ká:

«Lée webio nǎn á há síi-viò nùpua wee kánkáráa?

Lée webio nǎn á ho ðímǎnáa wee le ká mu jǎhú mía?

²⁶ Ho ðímǎná bá-zàwa wíokaa mítén ðĩn há fio bío yí.

Ba júnása mún hǎnǎn von mín kúaa mín wán à 6a lò.

Ba búenbúen wó mí jǎi làa dà-kénǎi là a Núhúso làa yí o mǎn lera wán.»†

²⁷ A mu 6èn bon ò o *Herode là a *Pǎnsǎi Pilaate wó le jǎi dà-kénǎi ho lóhó yí hen, 6arén là a *Isirayɛle nǎpomu, le há síi-viò nùpua à 6a hǎnǎn ũ ton-sá Yeesu na bío sí foǎ wán, yí fo mǎn lera. ²⁸ Bío fo hǎa fèra bía le fo ò wé á à kǎna le ũ pánká le ũ síi bío yí, bǔn búenbúen lé bío 6a wó ká à tíra jǎi.

²⁹ Núhúso, wǎa loǎ 6a hɛɛrè na 6a wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ũ ton-sáwá yí à wa wé bue le ũ bíonǎi. ³⁰ Dé ũ nǎi, à 6a vánvárowá waró le mu yéréké bíowa na wa wee wé ũ ton-sá Yeesu na bío sí foǎ yèni pánká yí, à zéeni ká ũ bío bon.» ³¹ Bío 6a fíora wó, á ho lahó na 6a wi yí á zà kíkíkí, á 6a búenbúen sú le le Dónbeenĩ Hácírǎi, á 6a hǎnǎn wee bue le Dónbeenĩ bíonǎi le le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bío wee pǎnǎi sanká mí nǎi bío

³² Bia tà a *Krista bío búenbúen á fù bunbúaa, á sía le 6a hácírǎi wó dà-kénǎi. O 6úi fù yí máa bío mí nǎi bío á mí te mí dòn. Ba bío búenbúen na fù wi 6a cǎn á 6a bunbúaa yí. ³³ Ba tonkarowá fù wee zéeni a Núhúso Yeesu

vèeró bïo lè ho pànká beení, á le Dónbeení wee na hã dúbuua cèrèe 6a búenbúen yi. ³⁴ Nĩ-khenii fù mía 6a t̄iahũ, lé bïo á bía manawà lè 6a zíní wi á fù wee yèé hã, ³⁵ à 6ua wárí 6uee dé 6a tonkarowà níi yi, à 6a bíní wé s̄í sanká na m̄ín yi làa bïo 6a nĩ-kéní kéní koráa. ³⁶ Mu 6àn síi ó o Zozeefu h̄ia wó. O lé o *Levii nùwá nĩ-kéní na wee lé ho Siipere† yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yia wee hení hã sía. ³⁷ O h̄ia yèéra mí m̄ohũ á 6uan wárí 6ueé n̄on 6a tonkarowà yi.

5

O Ananiasi lè m̄ín h̄ia Safiraa bïo

¹ Nii 6úi h̄ia wi b̄ín 6a le Ananiasi, ká 6àn h̄ia 6a le Safiraa. O h̄ia yèéra mí m̄ohũ, ² á fá wárí s̄ón-kéní bàrá, á 6àn h̄ia mún zū mu, à d̄io ká ó o 6uan vaá n̄on 6a tonkarowà yi. ³ O o Piere bía n̄on wo yi: «Ananiasi, lée webio n̄on ó o *Satāni d̄orāa h̄a yile-kora foñ, ũ fá le sabéré le Dónbeení Hácírí jii, á fá ho m̄ohũ wárí s̄ón-kéní bàrá? ⁴ Bïo ho m̄ohũ mu lá d̄ín yí yèéra ká yín̄n fo te ho le? A bïo ho yèéra, á ho 6àn wárí bïo s̄á a yén yi? Yín̄n fo le? A lée webio n̄on á fo wórāa bïo ká? Fo yí fá sabéré n̄upua jii, le Dónbeení lé d̄io á fo fá le sabéré jii.» ⁵ Bïo ó o Ananiasi jí h̄a b̄ioní mu, ó o ló lùwá, á líí húrun. A b̄ia jí mu búenbúen z̄ana dàkh̄ina. ⁶ A 6a yàrówá h̄ín̄on cà le d̄èe pon o yi, á 6uan vaá nùuna.

⁷ Lèèrèwa bïo t̄in síi b̄ún m̄ón á 6àn h̄ia wà 6ueé zon ká a yí zū bïo wó. ⁸ O o Piere t̄uara a yi: «Mí ho t̄úia na m̄ii: M̄ín m̄ohũ na mí yèéra 6àn wárí búenbúen lé d̄io ká le?» O o le ũuu, le d̄én lé lerén. ⁹ O o Piere w̄aa bía n̄on wo yi: «Ūnén lè m̄ín báa wó kaka w̄ania t̄orāa á wee kh̄ennāa le Dónbeení Hácírí kúará? Loñ, b̄ia lée wi ho z̄ap̄ii ká lé b̄ia vaá nùuna m̄ín báa. Ūnén 6a mún ñ lá á à lènnāa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o h̄ia mu 6èn d̄ènia ló lùwá o Piere tá, á líí húrun. Bïo 6a yàrówá 6ueé zoó d̄ñ ò o húrun, á 6a lá a 6uan vaá nùuna 6àn báa n̄is̄ání. ¹¹ B̄ia tà a *Krista bïo kuure làa b̄ia jí mu búenbúen z̄ana dàkh̄ina.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèe na wee zéení le Dónbeení pànká á 6a tonkarowà h̄ia wee wé mu n̄ipomu t̄iahũ. B̄ia tà a Krista bïo búenbúen h̄ia wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee m̄ín wán le *Dónbeení z̄i-beení lún yi o *Salom̄on S̄ansá* yi. ¹³ Nĩ-vio yí máa hení mí sía zo 6a t̄iahũ, èe ká 6a z̄amāa m̄ah̄á pá wee wíoka 6a yèni. ¹⁴ Ba báawa lè 6a h̄awa na wee dé mí sía o N̄úh̄iso yi á wee wé boo ká 6a wà. ¹⁵ A 6a w̄aa wee 6ua 6a v̄ánv̄arowà à 6uee lée b̄arāka h̄a w̄ana n̄is̄aa h̄a d̄amu sía wán, bèra a na ká a Piere h̄ia 6ueé wee kh̄íí, ò o bóní pá w̄aa yí kúia 6a 6úi wán. ¹⁶ H̄arí h̄a lórā na s̄uarāa lè ho Zeruzal̄eemu á n̄upua mún wee 6ùuni buen lè mí v̄ánv̄arowà lè 6a n̄upua na 6a c̄ínāwa wee beé lò. A 6a búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ A 6a yankarowà j̄uh̄iso beení làa b̄ia làa wo páania wi na lé 6a *Sadus̄eewa kuure n̄upua á le yandee sú 6a tonkarowà bïo yi. ¹⁸ A 6a w̄iikaa 6a tonkarowà á kúaa 6a z̄amāa kàsó yi. ¹⁹ Ká a N̄úh̄iso w̄aayi tonkaró 6úi m̄ah̄á lion ho t̄n̄aahũ à líi h̄era ho kàsó z̄ii wonna, ò o l̄era 6a á b̄ia n̄on yi: ²⁰ «Mí lén va le *Dónbeení z̄i-beení lún yi á vaa bue le muk̄ání

† 4:36 Siipere: Lé ho k̄ohũ 6úi na ho M̄editeran̄e yámú j̄umu k̄n̄ia yi. Ho wi lè mu yámú j̄umu mu 6àn wii h̄èení. Ba tonkarowà p̄aahũ ká 6a z̄úif̄uwa na wi b̄ín á boo. * 5:12 Mí lorí Bè-wénia v̄uahũ 3.11

binbirí na máa vé bío búenbúen à na 6a zámáa yi.» ²¹ A 6a tonkarowà bò bío ó o bíá yi. Le yĩnbii búirrii á 6a wà van le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua.

Ba yankarowà ñúhúso beenĩ làa bíá làa wo páanía wi á von o *Isirayεele ñipomu *ni-kía. A 6arén na lé ho làndá tũíá fεerowà búenbúen kúaa mín wán, á 6a tonkaa 6a búí le 6a lén vaa lén 6a tonkarowà ho kàsó yi 6ua buennáa. ²² Ká 6a parowà màhá yí vaá yú 6a bín, á 6a wà 6ueé bíá bío kà nɔn 6a yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zĩ wonna ká hã pon ðĩn sese, á 6a parowà na bín búenbúen mún ðĩnka mí lara yi. εε ká bío wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bío le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ñúhúso lè 6a yankarowà ñúnása ñá hã bíoní mu, á 6a wáa yí zũ hen na 6a à dé mítén yi 6a tonkarowà mu víló bío yi, á 6a wee tùa mítén yi le mu yáá wó kaka wóráa coon. ²⁵ Hón pãahũ so yi ò o búí 6ueé ðɔn, á bíá nɔn 6a yi: «Mi loĩ, 6a nùpua mu na mi pon ñii ho kàsó yi, lé 6arén vaá wi le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á wee kàrán 6a nùpua.» ²⁶ A le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ñúhúso ðɛɛnía hĩnɔn fó mí nùpua à 6a vaá 6uan 6a tonkarowà 6uararáa ká 6a màhá yí wó mu làa hεεrè, lé bío 6a zána le ká mí wó mu, á 6a nùpua á à lèeka mí lè hã huua.

²⁷ Bío 6a 6ueé ðɔn ho làndá tũíá fεerowà yahó làa ba, á 6a yankarowà ñúhúso beenĩ tũara 6a yi: ²⁸ «Wa so nɔnzon yí hò mia lè le sòobéε le mi yí bĩnĩ yí kàrán 6a nùpua o ñii mu yèni yi le? A mi wáa loĩ bío mi wó. Ho Zeruzalεemu lóhó búenbúen á mi vó lè mi kàránlò, á mún wi à mi bàkà warén yi là a ñii mu húmú bío.»

²⁹ O o Piεe lè 6a tonkarowà bíá nɔn 6a yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeenĩ bíoní yi á sũaaní bío wa à bè 6a nùpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi 6úaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wán 6úaaawa 6àn Dónbeenĩ vèenia, ³¹ á 6uan yòó bàrá mí ñĩn-tĩání. Le wó a là a ñúhúso na lé o kãnilo, ò o *Isirayεele ñipomu bè yi á yèrémá mí yilera lè mí wárá, á yi mu bè-kora séndiaró. ³² Warén, lè le Dónbeenĩ Hácírĩ na le nɔn bíá wee tà le bío yi, á lé mu bè-wénia mu 6àn seérása.»

³³ Bío ho làndá tũíá fεerowà ñá hã bíoní mu, á 6a yiwa cã cã, á wi 6a búe 6a tonkarowà. ³⁴ εε ká *Farizĩε búí màhá kera 6a t̄ahũ á yèni 6a le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bío zéenilowa ñi-kénĩ na 6a zámáa búenbúen wee kɔnbi. Wón lé yia líi hĩnɔn yòó ðĩn 6a tũíá fεerowà t̄ahũ ò o le 6a bío le 6a tonkarowà mu lée ðĩn ho khũuhũ mànĩ. ³⁵ Bũn mɔn ó o bíá nɔn bíá kúaa mín wán yi: «Isirayεelesa, mi cã hácírĩ bío mi ì wé lè 6a nùpua na ká bío yi. ³⁶ Nii búí 6ueé còonia hĩnɔn á yèni 6a le Tedaasi. O hĩa wee wé mítén lòn nùpue na bío ñúhũ wi. Nùpua na 6ueé tà bò a yi á à yí báawa khĩá-náa sii. Bío ó o húrun, á bíá búenbúen na tà bò a yi mu pãahũ á saawaa, ó o bío ñúhũ 6ó. ³⁷ Bũn mɔn á ho mĩlò pãahũ, ó o Kalilee ñii Zúdaa 6èn hĩnɔn á yú 6a nùpua cèrèε á 6a bò a yi. A wón 6a mún 6ó, á bíá bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le ì bío mu na mi: Ba nùpua mu á mi díá bío. Mi díá 6a le 6a lén. Lé bío ká 6a tonlò mu á bío ló nùpue ñii yi, á ho ñúhũ á à búe. ³⁹ Ká ho bío 6èn ló le Dónbeenĩ ñii yi, á mi yí dà ðɛε búí máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ì kεĩ lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeenĩ.»

Bío ó o fεera mí ñi-cúa vó, á ho làndá tũíá fεerowà tà a bío. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowà, á 6ueé han lè hã làbàanĩ, á 6a le 6a yí bĩnĩ yí bío bío o Yeesu yèni yi, á 6a wáa díá 6a à 6a wà.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zii yi ká 6a sía wan, lé bio le Dónbeení le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni bio yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen ká 6a wee kàrán 6a nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeení zì-beení lún yi lè há zíní na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mɔn lera á wó là a kãnilo.

6

Ba nùpua na wé è séeni 6a tonkarowà

¹ Mu pãahú ká 6a ñi-keninia wee dé wán ká 6a wà. A 6a *zúifùwa na wi 6a ñahú na wee bio mu kerεkimu sía yí wan bio á bân zàwa na lé 6a zúifùwa binbirí wee wé yi. Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á 6a yí máa loñ yi sese ho ñnló sankaró pãahú. ² A 6a tonkarowà píruɔ nun von 6a ñi-keninia búenbúen kúaa mín wán bía nɔn yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeení bíoní bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho ñnló bio. ³ Mi cén hueeka 6a nùpua nùwá hɛɔnun mi ñahú na mi zú le 6a téréna, á sú lè le Dónbeení Hácírí lè mu bè-zúrminí. Bán lé bía á wa à dé mu níi yi. ⁴ Bún ká warén bɛn dà à na waten ho floró lè le Dónbeení bíoní bueró yi lè wa sòobéε.»

⁵ Bio 6a tonkarowà fεera mí ñi-cúa vó, á 6a kuure nùpua tà 6a bio. Bía 6a hueekaa lé o Etiεna na lé o nùpue na síidéró wi, na sú lè le Dónbeení Hácírí. A séeni a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonɔore, là a Timɔn, là a Paamenaasi, là a Antiosi níi Nikolaa na hía yèrémáa bô 6a zúifùwa mu bân Dónbeení yi. ⁶ Ba buan 6a vannáa 6a tonkarowà cón, á bán bô mí níni 6a wán à 6a flora nɔn 6a yi.

⁷ Le Dónbeení bíoní wee bɛn fè há lara ká le wà, á 6a ñi-keninia wee dé wán ho Zeruzalεemu yi, á 6a yankarowà cèrεε á wee tà dé mí sía o *Krista yi.

O Etiεna 6a wiira

⁸ O Etiεna le Dónbeení dúbuua nɔn ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéeni le Dónbeení pánká 6a nùpua ñahú. ⁹ A 6a zúifùwa nùwá yɛn búí á hɛnɔn pã a bio. Ba búí lé 6a zúifùwa kàránló zii nùpua na 6a wee ve làa wobáani na wi mítén. Ba lé bía ló ho Sirεena lè ho Alekisándiri lórá yi. Ká 6a búí lé bía ló ho Silisii lè ho Azii kána yi. Lé bán lé bía buée wee wãani là a Etiεna. ¹⁰ Ká 6a mahá yí dàrina a bio, lé bio le Dónbeení Hácírí bè-zúrminí na le wee na a yi lé bio ó o wee bíoráa. ¹¹ A 6a yà 6a nùpua ñini à 6a le 6a bio bio ká: «Wa ñá ò o ñii mu bía khon o *Mɔyiize lè le Dónbeení dání yi.» ¹² Lé bún 6a bía á súkúra lè 6a zãamáa, lè 6a *ni-kía, lè ho *lândá bio zéenilowa. Bún mɔn á 6a buée wiira a Etiεna á buan vannáa ho làndá túiá fεerowà yahó. ¹³ Ba mún fó 6a nùpua búí bóráa na buée fúaa há sabíoní o Etiεna mu ñii. A bán buée bía: «Féεε ká a ñii mu wee bio há bín-kora à lé le *Dónbeení zì-beení là a Mɔyiize làndá yi. ¹⁴ Wa ñá ò o bía le o Yeesu, wón Nazarete níi so, á a fio le Dónbeení zì-beení, á mún ñ yèrémá há làndáwá na ó o Mɔyiize nɔn wɛn.»

¹⁵ Ho làndá túiá fεerowà na wi le zii yi mu zoñ búenbúen fá mí yío o Etiεna yi, á mɔn ò o yahó bonmín lè le Dónbeení wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiεna ñi-cúa na ó o fεera

¹ Ba yankarowà ñuhúso beení tùara a Etiεna yi: «Hãà! Bio 6a wee bio ù ñii so bon le?»

² O o Etièna bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bïo á ì bïo á à na mia. Le Dónbeení cùkúso hía zéénia míten lè wàn bùaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á ðín yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi,³ á bía nòn wo yi: «Lé díá mìn kōhū lè mìn zī á lén va ho kōhū búí na á ì zééní làa fo yi.» ⁴ O o Abarahaamu wáa hínòn díá ho Kalidee kōhū á vaá kará ho Haran yi. Bïo ó o Abarahaamu bán maá húrun á le sá léra a ho Haran yi á guararáa ho kōhū mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeení á yí nòn tá wo yi bín. Hári hía lè le nín-tàahú bïo ó o yí yú. Ká le Dónbeení máhā nòn le jii le mí i na ho kōhū mu na ká wo yi, orén lè mí m̀nmanía na à híní o m̀n. A ho p̄ahú na le Dónbeení wee bïo mu yi làa wo ká za woon mía o c̀n. ⁶ Bïo ká lé bïo á le bía nòn wo yi: «Ū m̀nmanía khíi keŋ k̄a-veere yi, á à wé 6a wobáani bín. Ba à beé 6a lò há lúlúio khíá-náa yi. ⁷ Eε ká ho síi na à wé 6a lè mí wobáani á ínén Dónbeení máhā à cití. Bún m̀n á 6a à lé bín á à lén wé buéé bùaani mi ho lahó na ká yi.» ⁸ Bún m̀n á le bò le *p̄anií là a Abarahaamu. Bïo wee zééní le p̄anií mu bïo lé ho *kúiiro. Lé bún nòn ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizooni bïo hēfin níi yi ó o *kúio wo. Lé bún ó o Izaaki mún kúio o *Zakoobu, á wón 6èn kúiora mí zàwa píru j̄un na lé wa zī-j̄uná bán bùaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mìn f̄eso Zozeefu†, á yèera a ó o wó a wobá-nii ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeení máhā kera làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee búenbúen yi. Le wó ó o ðárina ðín ho Ezipite béε yahó á zéénia mí bè-zúrini, ó o bïo wó sína a yi. A wón b̄ará a mí zī b̄owa lè ho Ezipite kōhū b̄owa búenbúen j̄uhú wán.

¹¹ «Mu p̄ahú á le híní ló ho Ezipite kōhū búenbúen yi lè ho Kanan kōhū yi mún. Mu wó lònbee làa sòobéε, á wàn bùaawa mu yí máa yí bïo 6a à dí. ¹² Bïo ó o Zakoobu j̄á à 6a le ho ðínló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn bùaawa le 6a va bín. ¹³ Mu cúa-j̄un níi na 6a bínía van bín, ó o Zozeefu wáa zéénia míten lè mìn zàwa. Lé bún ó o béε bò yi zúrnanáa hen na ó o Zozeefu n̄nkáni can yi. ¹⁴ O o Zozeefu wáa tonkaa mìn zàwa le 6a vaa fé mìn maá lè mìn zī n̄pua búenbúen. Ba à yí n̄pua búará-náa hònú mía. ¹⁵ O o Zakoobu wáa bùara ho Ezipite. Lé bún ó o buéé húrun yi, á wàn bùaawa mún húrun bín. ¹⁶ Ba búan 6a ní-hínmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá n̄una le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamœre zàwa c̀n.

¹⁷ «Bïo ho p̄ahú na le Dónbeení ko à le tíi bïo le hía dó mí jii nòn o Abarahaamu yi jii wà buéé s̄ará, á bún wa n̄pomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bún m̀n ó o béε búí na yí zūna a Zozeefu á kará ho Ezipite kōhū j̄uhú wán. ¹⁹ O khà wa n̄pomu, á beéra wàn bùaawa lò, á k̄k̄áa 6a yi le 6a pí mí zàwa kúia à 6a hí. ²⁰ Lé bún p̄ahú ó o *M̄oyiize ton yi. O hía léé kúnkúza na se, na bïo sí le Dónbeení yi. P̄ina bïo t̄in ká a wi mìn zī á bán nu wee yéni. ²¹ Ba díá a yí máa loŋ yi, ó o béε h̄nló lé yia lá a búan á h̄n lè mí kúrú za bïo. ²² Lé o béε zī á 6a kenía o M̄oyiize yi lè ho Ezipitesa bïo na 6a zū búenbúen, ó o wó a n̄pue na p̄anká wi mí b̄oní lè mí wará yi.

²³ «Bïo ó o M̄oyiize lúlúio yú ho búará-j̄un, ó o kará lon mí yi, ó o hínòn le mí vaá loŋ mìn zàwa na lé o *Isirayεele n̄pomu. ²⁴ O o vaá m̀n o Ezipite níi búí ò o wee ha bán za ní-kéní, ó o tà mìn za na 6a wee ha jii, ò o 6ó a Ezipite níi. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayεele n̄pomu na lé bán zàwa á à

* 7:7 Mi loŋ Bïo j̄uhú búeníi v̄uahú (Genèse) 15.13-14, Léro v̄uahú (Exode) 12.40 † 7:9 Mi loŋ Bïo j̄uhú búeníi v̄uahú (Genèse) 37-50

zūn le le Dónbeenĩ le mí ì ðĩn orén wán à lénnaa 6a núná, yaa 6a yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na lée t̄n, ó o M̄oyiize fò mín lè mín síi n̄pua minwá n̄n ká 6a wee fi. O o le mí ì yanka 6a, ó o bía b̄io kà: <Wàn zàwa, minén na lè lè dà-kéní á b̄inia wee fi mín yi le?> ²⁷ A yía dà mí ninza na so á lío o M̄oyiize ò o bía n̄n wo yi: <Lé o yén b̄ará fo wa n̄hũ wán le ũ wé cíti w̄en?> ²⁸ Fo wi à ũ búe mi làa b̄io á fo h̄ihũ 6óráa o Ezipite n̄ii b̄io síi le?>† ²⁹ B̄io ó o M̄oyiize n̄á h̄ón b̄ioní so, ó o lùwa á waá kará ho Mad̄ia k̄shũ yi. Lé b̄in ó o yú 6a zàwa n̄wá n̄n yi.

³⁰ «Lúlúio búará-n̄n b̄in m̄ón, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro búii zéenia m̄iten làa wo le v̄indè-za d̄shũ na wee c̄i yi, ho tá henĩ yi, ho Sinayii búee n̄isání. § ³¹ B̄in bè-minii so wó a M̄oyiize coon. A b̄io ó o wi ò o vaa s̄ará mu yi à wíoka loĩ sese, ó o n̄á a N̄hũso t̄amu na bía làa wo: ³² <O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé m̄in búaaawa 6àn Dónbeenĩ lé mi.>* O o M̄oyiize z̄ana, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loĩ mu yi. ³³ O o N̄hũso wáa bía làa wo: <Ten ũ nakáa, lé b̄io á ho lahó na á ũ wi yi lée tá na b̄io s̄a m̄ii. ³⁴ Le lònbee na á ì n̄ipomu wi yi ho Ezipite yi á ì m̄on. I n̄á 6a wéε s̄a, á ì lion wà líi k̄ání 6a. Wáa búen. I ì tonka fo ho *Ezipite yi.>†

³⁵ «O M̄oyiize n̄i-kéní mu na ó o *Isirayεele n̄ipomu fù pá b̄io le lé o yén dó a le o wé mí n̄hũso lè mí cíti fi,† wón lé yía le Dónbeenĩ tonkaa ò o wé o n̄hũso làa yía wee lén h̄á núná. Le wó mu ho wáayi tonkaro p̄anká yi, yía h̄ia zéenia m̄iten là a M̄oyiize le v̄indè-za na wee c̄i yi. ³⁶ O M̄oyiize lé yía léra a Isirayεele n̄ipomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké b̄iowa na wee zéeni le Dónbeenĩ p̄anká ho k̄shũ yi, lè ho muhũ na 6a wee ve làa muhũ na m̄uia yi, lè ho tá henĩ yi h̄á lúlúio búará-n̄n p̄ahũ. ³⁷ Lé o M̄oyiize mu lé yía pá bía b̄io kà n̄n o Isirayεele n̄ipomu yi: <Le Dónbeenĩ á à lén o n̄i-cúa f̄εero búii m̄in zàwa t̄ahũ na ka lè ì b̄io síi á à tonka mi c̄n.> § ³⁸ B̄io mu n̄ipomu h̄ia kúaa m̄in wán ho tá henĩ yi, á lé orén pá h̄ia wee vará wán búaaawa lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro p̄ahũ, yía h̄ia wee b̄io làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenĩ b̄ioní na wee na le muk̄ání á n̄n yi, ò o búee lii na w̄en. ³⁹ Ká wàn búaaawa màhá yí tà ká 6a à bè h̄á b̄ioní mu yi. Ba pá a b̄io, á wi 6a b̄iní va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía n̄n o *Aaron yi: <Cà h̄á w̄onna búii na w̄en na à dí wa yahó, lé b̄io á wa yí zū b̄io wó a M̄oyiize mu na léra w̄en ho Ezipite yi.>* ⁴¹ A 6a wáa pá a n̄n-za kansi á wee wé mu h̄amu na yi, á dú ho s̄n-beeni b̄io 6arén m̄iten dàrna wó b̄io yi. ⁴² Ká le Dónbeenĩ màhá b̄inia 6a m̄ón, á día 6a á 6a wee búaaní ho wáayi b̄iowa, làa b̄io mu túararáa 6a n̄i-cúa f̄εerowà v̄uahũ yi:

<Isirayεele n̄ipomu,
h̄á lúlúio búará-n̄n na mi wó ho tá henĩ yi,
á 6a bà-kúio na mi f̄taana lè mu h̄amu na mi wó,
lé ìnén á mi so wó mu n̄n yi le?

⁴³ B̄uée. Mu lé mi M̄olooki wáahũ búkú za
lè mi Erefán† wáahũ màn̄ayiire á mi 6uan,
h̄ón na á mi wó m̄iten á wee búaaní,

† **7:28** Mi loĩ Léro v̄uahũ (Exode) 2.14 § **7:30** Mi loĩ Léro v̄uahũ (Exode) 3.2 * **7:32** Mi loĩ Léro v̄uahũ (Exode) 3.6 † **7:34** Mi loĩ Léro v̄uahũ (Exode) 3.7, 8, 10 † **7:35** Mi loĩ Léro v̄uahũ (Exode) 2.14 § **7:37** Mi loĩ Lándá zéeni ló v̄uahũ (Deutéronome) 18.15 * **7:40** Mi loĩ Léro v̄uahũ (Exode) 32.1, 23 † **7:43** M̄olooki: Lé ho Kanan k̄shũ háání n̄pua wáahũ na 6a fù wee há. Erefán: Lé le màn̄ayiire búii na ho Ezipitesa fù pá síi, á wó lè mí wáahũ à wee há.

lé bǔn nɔn á ĩ ì sèráa mia á à dáráa ho *Babiloona wán.» †

44 «Hã pǔnsòni bùkú na hĩa wi wán òuaawa cǔn ho tá henĩ yi lé hón á hã penminĩ na le Dónbeenĩ lándá túara wán wi yi. Lé hǔn pǔnsòni bùkú so hĩa wee zéeni le le Dónbeenĩ wi 6a tǔahũ. O *Mǔyĩize hĩa wó ho làa bǐo le Dónbeenĩ zéeni le o wé làa ho. Le hĩa le o wé ho làa hĩa ó o mǔn bǐo sǐi. 45 Bǔn mǔn á hã pǔnsòni bùkú mu á wán òuaawa lè mí mǔnmàniá na sǎ mín á mún òuan. Pǎahũ na le Dónbeenĩ jǔn hã kǎna nùpua á fó táwá nɔn 6a yi ká a Zozue dú 6a yahó ká lé horén 6a òuan. A ho 6èn wi bǐn fúuu fúaa o *Daviide pǎahũ. 46 O Daviide bǐo hĩa wó sǐna le Dónbeenĩ yi, ó o flora le níi le cǔn, à soráa ho lahó búii à na a *Zakoobu 6àn Dónbeenĩ yi. 47 Ká a *Salomǔn lé yǐa màhã son le zǐi mu nɔn le Dónbeenĩ yi. 48 Εε ká le Dónbeenĩ na dà mu bǐo óuenóuen wán màhã yǐ máa zo zoo κενĩ 6a nùpua zǐ-sonia yi làa bǐo ó o jǐi-cúa fεero biaráa mu.

49 Ho wáayi lé 1 béeni kanmúini,

ká ho tá lé 1 zenĩ bèeni.

Lé le zǐi yén sǐi á mi dà à so á à na mi.

Lé ho lahó yén á ĩ dà a κενĩ yi?

50 Bǔn bǐowa so óuenóuen so yǐnǔi mi wó mu ĩten le? §

51 «Búii! Isirayεlesa, mi yǐwa tunka dà, mi yǐ máa tà hén mi sǐa lè mi jǐkǔnna le Dónbeenĩ veró yi. Minén lè mǐn òuaawa lée dà-kéni. 52 Lé o jǐi-cúa fεero yén á mǐn òuaawa mu á yǐ beera lò? Bǐa buera yǐa mí dòn na wee wé le Dónbeenĩ sǐi bǐo óuenló bǐo, bán à mǐn òuaawa 6ó. Bǐo ká wán, lé orén ní-kéni mu á minén ló mǔn á mún 6ó. 53 Minén na le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà dó ho lándá níi yi, lé minén miten yǐ bò ho lándá mu bè-bionii yi.»

O Etiēna óueró bǐo

54 Bǐo ho lándá túiá fεerowà jǎ hã bionii mu á 6a sǐa ka le hã à fáa o Etiēna bǐo yi lè le sǐ-cǐlè. 55 Ká arén wón sú lè le Dónbeenĩ Háciri, ó o hǔonía mí yahó á lora ho wáayi, ó o mǔn le Dónbeenĩ cùkú là a Yeesu ó o wi le Dónbeenĩ nǐn-tǐáni, 56 ó o bía: «Mí tántá mi jǐkǔnna, ho wáayi jǐi héra, á ĩ mǔn o *Nùpue Za ká a dǐn le Dónbeenĩ nǐn-tǐáni.» 57 A 6a wee wáama pǔnpǔn à 6a tun mí jǐkǔnna. 58 Bǔn mǔn á 6a óuenóuen dèniá kúaa ká a wán á wǐira lóráa ho donktǔahũ á lée wee lèeka lè hã huua á à bǐe. Bǐa wee wé mu á tenkaa mí sǐa bàrà a yǎronza búii na 6a le Soole tá le o pa yi. 59 Bǐo 6a wee lèeka a Etiēna lè hã huua, ó o wee fio ká sǐi: «Núhũso Yeesu, tà fé 1 mànáka.» 60 Bǔn mǔn ó o ló lion mí nǔnkójuná wán, ò o wáamaa pǔnpǔn: «Núhũso, yǐ bè mu bè-kohó na ká 6a wán.»

Bǐo ó o bía hǔn bionii so wó, ó o húrún. **8**

1 O Etiēna óueró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bǐa tà a Krista bǐo lò

Mu nǔnzoñ mí bæere, á bǐa tà a *Krista bǐo na ho Zeruzalεemu yi, á 6a búakáa wee beé lò làa sòobéε. Ba tonkarowà níi ló, ká bǐa ká óuenóuen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samarii kǎna yi. 2 Ba nùpua búii na wee bè le Dónbeenĩ yi sese lé bǐa lá a Etiēna vaá nùuna, à 6a wá wá a bǐo yi. 3 O Soole wón 6èn lé bǐa tà a Krista bǐo jǐhũ óueró ó o hǐnɔn can mí kuio bǐo yi. O wee hée wǐika 6a báawa lè 6a hǎawa hã zǐni yi, à bua vaa kúee ho kásó yi.

† 7:43 Mi lorĩ Amǔsĩ vuahũ 5.25-27 § 7:50 Mi lorĩ Ezayii vuahũ 66.1-2

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samarii yi

⁴Bíá saawaa wà bán tò hã kãna yi, á wee bue le bín-tente. ⁵O Filiipu wà van ho Samarii kãhũ ló-beení yi, á vaá wee bue o Krista bío à na ho nùpua yi. ⁶Bíó 6a zãamãa já bíó ó o Filiipu wee bíó, á mún mɔn mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánkã na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántã mí jikõnna sese bíó ó o wee bíó yi. ⁷Ba nùpua cèrèè na 6a cínáwa wi yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à wãamaka pónpón. A 6a mùamúawà lè 6a lóní cèrèè mún wee wa. ⁸A mu wó sí-we-beení ho lóhó mu yi.

⁹Nĩ 6úi na 6a le Simɔn à hĩa wi ho lóhó mu yi, á wó mí nĩ símú bín míana. Ho Samarii nùpua 6úen6úen wee wé coon bíó ó o wee wé bíó yi. O lá wee wé míten lòn nùpue na bíó jũhũ wi. ¹⁰Ba nùpua 6úen6úen hĩa wee jí a cón sese, à lá 6a háyúwá yi à yòò 6úe 6a nĩ-kía yi. Ba wee bíó: «O nĩ na kà á le Dónbeenĩ pánkã na 6a wee ve làa pánkã beenĩ á wi cón.» ¹¹Bíó nɔn 6a wee ðĩn jínáa o cón sese kà sii, lé bíó ó o wee wé 6a coon lè mí nĩ símú bíowa mu míana. ¹²Ká bíó 6a yèrèmaa dó mí sía le bín-tente na ó o Filiipu buera nɔn 6a yi le *Dónbeenĩ bɛení là a Yeesu *Krista bíó yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátízera. ¹³O Simɔn mí bɛere mún dó mí síi le yi, á 6a bátízera a. Bũn jii wán, ó o wãa yí máa tà lé o Filiipu mɔn. Mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánkã na ó o wee mí, ó o wee wé coon bíó yi.

¹⁴Bíó 6a tonkarowà na ho Zeruzalɛmu yi já le ho Samariisa 6úi tà le Dónbeenĩ bíonĩ bíó, á 6a tonkaa o Piere là a Zãn 6a cón. ¹⁵Bíó 6a vaá ðɔn á 6a flora nɔn 6a nĩ-kenínia nĩ-fla yi bèra a na à 6a yí le Dónbeenĩ Hácírí. ¹⁶Le Dónbeenĩ Hácírí mu lá ðĩn yí lion 6arén 6úi wán: Ba bátízera 6a o Nũhũso Yeesu yèni yi mí ðòn. ¹⁷O o Piere là a Zãn wãa bò mí níní 6a wán á 6a yú le Dónbeenĩ Hácírí. ¹⁸Bíó ó o Simɔn mɔn à bíá dó mí sía o Krista yi yú le Dónbeenĩ Hácírí pãahũ na á 6a tonkarowà bò mí níní 6a wán yi, ¹⁹ó o bíá nɔn o Piere là a Zãn yi: «Mí fé le wárí à mí na ho ðãnló mu 6àn síi mi, bèra a na ká í wé bò í nĩ nùpue wán à wón yí le Dónbeenĩ Hácírí.» ²⁰O o Piere bíá nɔn wo yi: «Le ùnén lè ù wárí 6úen6úen páanĩ cĩ, lé bíó fo wee leéka le le Dónbeenĩ bè-hãnií á dà a yà. ²¹Mu bíó mu á ù nĩ yí túee yi, á fo mún yí ko làa bũn, lé bíó á le Dónbeenĩ cón á fo yínɔn húaarà. ²²Bíó wi ù síi yi yínɔn bíó na se. Cén díá mu à ù flo o Nũhũso yi ká mu dà a wé, ò o sén díá na foñ hã yile-kora na wi foñ bíó yi. ²³I mɔn à mu koomu zon fo ðãkhĩna ù yí dà máa fé ùten mu bè-kora nĩ yi.» ²⁴O o Simɔn wãa bíá nɔn o Piere là a Zãn yi: «Minén miten flo o Nũhũso yi à na mií, bèra a na à bíó mí bíá ká 6úi yí yí mi.» ²⁵O Piere là a Zãn wee zéení bíó 6a zũ a Nũhũso ðãní yi lè 6a nùpua, á wee bue o bíonĩ. Bũn mɔn á 6a bíniá jɔn ho Zeruzalɛmu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórã cèrèè yi ká 6a wà.

O Filiipu buera le bín-tente nɔn o Etiopii nĩ yi

²⁶Mu pãahũ ó o Nũhũso wáayi tonkaro 6úi bíá nɔn o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó lè le wii hɛení 6àn nín-káahó. Lá ho wõhũ na ló ho Zeruzalɛmu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbió.» ²⁷O o Filiipu ðɛeníã hĩnɔn wà. Ho wõhũ na ó o lá, á Etiopii nĩ 6úi bò. O lé ho Etiopii kãhũ bɛɛ hãã Kandaasi ton-sá beenĩ na wi o nãfòró jũhũ wán. O 6uara ho Zeruzalɛmu 6úee 6úaaní le Dónbeenĩ ²⁸á bíniá wee 6o. Le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛero *Ezayii vũahũ lé hĩa ó o kará mí wòtóró yi wee kàrán. ²⁹A le Dónbeenĩ Hácírí bíá nɔn o Filiipu yi: «Bánbá vaa 6úe ho wòtóró na ká yi à bí ho lén.»

³⁰ O o Filiipu lùwa vaá b6 ho yi, á j1 á ò o Etiopii nii wee kàrán o j1-cúa fεero Ezayii vūahú, ó o tùara a yi: «Bìo fo wee kàrán kà á fo zū kúará le?» ³¹ O o nii bía: «Í ì wé kaka á à zūrnáa mu ká a búí yí zéénia mu làa mi.» O o wáa le o Filiipu buée yòo kεení mí n̄sání. ³² Ho vūahú bìo na ó o nii wee kàrán lé bìo ká:

O bìo ònmín là a pio
na 6a buan wà vaá búe,
O bìo ònmín là a pioza
na 6a wee khè vará,
ká a òn cèkè yí máa wá.

³³ Ba zírà a j1hú,
yíà dà a fεε ho tūiá o j1i á yí ló.

Ba v̄n̄iá o mukān̄i ho tá wán,
á lé o yén á à dàñ ñ bìo
6a zàwa bìo á a léé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii nii tùara a Filiipu yi: «Lée wée ó o j1-cúa fεero mu wee bìo bìo ká? Lé orén m̄iten bìo ó o wee bìo lée tàá lée n̄i-veere?» ³⁵ O o Filiipu wáa òn ho vūahú bìo na ó o nii kàráanna wán á láráa le b̄ion̄i, ò o buera a Yeesu *Krista b̄in-tente n̄on wo yi.

³⁶ Bìo 6a wi ho w̄h̄ú wán wà, cúa-yen à 6a vaá òn ho saahó búí na mu j1umu wi yi. O o Etiopii nii bía: «Lé mu j1umu na. Bìo á à h̄è mi á ì máa bátizé lé mu yén.» ³⁷ [O o Filiipu bía n̄on wo yi: «Ká fo tà a Krista bìo lè ù s̄ii búenb̄uen á fo dà à bátizé.» O o nii bía n̄on wo yi: «Ūuu, ì tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeen̄i Za.»] ³⁸ O o òn̄iá le 6a òn̄i ho wòtóró. O orén là a Filiipu lion lí zon mu j1umu yi, á wón bátizéra a. ³⁹ Bìo 6a ló mu j1umu yi, á le Dónbeen̄i Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nii yí b̄n̄iá yí m̄on wo. O o wáa lá mí w̄h̄ú wà ká a s̄ii wan làa sóob̄é. ⁴⁰ O Filiipu le mí ì lon̄ ò o wi ho Azooté lóhó yi. Lé b̄in ó ò òn̄i yi á wee h̄éé bue le b̄in-tente h̄á lórà búenb̄uen na ó o wee k̄aa yi, fúaa bìo ó o vaá òn ho *Sezaaree.

9

Bìo wó a Soole yi ho Damaasi w̄h̄ú wán

¹ Hón p̄ahú so yi à bìo ó o Soole pá can mí kuio bìo yi, lé b̄ia tà a *Krista bìo lò beéró lè 6a búeró. O o wà van 6a yankarowà j1h̄úso c̄s̄n, ² à wón na ho vūahú wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zééní lè 6a *zúífúwa kàránlò z̄in̄i j1únása. Hón vūahú so lé h̄ia á à zééní le ká a yú 6a báawa lè 6a h̄áawa na bò a Krista w̄h̄ú, ò o w̄ilka 6a 6ua varáa ho Zeruzalεemu. ³ Bìo ó o lá ho Damaasi w̄h̄ú á wà vaá s̄uárá ho yi, ȳio buée t̄i à khoomu búí ló ho wáayi lí kúará a wán. ⁴ O o ló lùwá ho tá yi, á mu t̄amu búí wee bìo làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ì lò ká s̄ii lé we?» ⁵ O o tùara: «Núh̄úso, fo lée wée?» Á mu t̄amu bía n̄on wo yi: «Í lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa lii h̄in̄i vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó òn, á 6a à zééní bìo fo ko à ù wé.» ⁷ A 6a n̄upua na bò là a Soole á òn̄i con̄ yi dà máa bìo. Ba wee j1i mu t̄amu s̄á ká 6a yí m̄on n̄upue. ⁸ O o Soole lí h̄in̄on á h̄era mí ȳio, ká a m̄ah̄á yí máa mi bìo. A 6a fù a nii yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ W̄izoon̄i bìo t̄in̄ ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa j1u.

¹⁰ N̄i-ken̄in̄ii búí h̄ia wi ho Damaasi lóhó yi á yèni 6a le Ananiasi. O Núh̄úso zéénia m̄iten làa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «Núh̄úso, lé mi na.» ¹¹ O o Núh̄úso bía n̄on wo yi: «D̄èní lén vaa lá ho w̄h̄ú na 6a le

* 8:33 Mi lon̄ Ezayii vūahú 53.7-8

«Wǎhǔ na muina», à va a Zudaa zǐi, à vaa tùa o Taasi nǐi na 6a le Soole bǐo. Bǐo ká wán ó o lan wee fio. ¹² A bǐo búii zéénia mítén làa wo. O mǎn nǐi búii na 6a le Ananiasi na 6ueé wee bè mí níní o wán, ò o yǐo dàñ bǐnǐ mi.» ¹³ O o Ananiasi bǐa: «Núhǔso, nùpua cèrɛɛ bǐa a nǐi mu bǐo nǎn miǐ, á mún zéénia mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ũ nùpua na ho Zeruzalɛɛmu yi nǎn miǐ. ¹⁴ Ba yankarowà júnása á nǎn ho pánká wo yi ò o 6uee wǐikaràa bǐa búenbúen na wee ve ũ yèni hen.» ¹⁵ Ká a Núhǔso màhǎ bǐa nǎn wo yi: «Lén va, lé bǐo ó o nǐi mu á ì léra le o sá ì tonló. Orén lé yǐa á à zéení ì bǐo á a na hǎ sǐi-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayɛɛle nǐpomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yǐ o ìnén bǐo yi á ì zéení làa wo.»

¹⁷ O o Ananiasi wǎa hǐnǎn wà, á vaá zon le zǐi yi, á zoó bò mí níní o Soole wán ò o bǐa nǎn wo yi: «Wàn za Soole, o Núhǔso Yeesu na zéénia mítén làa fo ho wǎhǔ na fo lá wee 6uennáa wán lé wón tonkaa mi ũ cǎn, à ũ bǐnǐ wé mi, à ũ mún sí lè le Dónbeenǐ Hácírí.» ¹⁸ Mǐ lahó yi, á bǐo búii lòn donkuua á ló a yǐo yi, á kùenkaa líi kúaará ó o wǎa wee mi. O o hǐnǎn á ba bátizéra a. ¹⁹ Bún món ó o dú ó o bǐnǐa yú ho pánká.

O Soole wó a Yeesu Krista sɛérɔso

O Soole wó hǎ wizoonǐ bǐo yèn lè 6a nǐ-kenínia na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mǐ lahó yi ó o dɛɛnǐa wee zéení le Dónbeenǐ bǐo 6a *zúifùwa kàránló zǐnǐ yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeenǐ Za. ²¹ Bǐa búenbúen na jǎ a bǐonǐ á mu vǎ, á 6a wee bǐo: «Bǐa wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalɛɛmu yi ó o nǐi na kà so hǐa yǐ máa beé lò lè mí sòobɛɛ le? A yǐnǎn 6arén ó o so ló bǐo yǐ 6uara á wà 6ueé wǐika hen á vaá na 6a yankarowà júnása yi le?» ²² Ká a Soole yàá wíokaa wee zéení le Dónbeenǐ bǐo lè mí pánká fɛɛɛ. Bǐo ó o wǎa wee zéení mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á 6a zúifùwa na ho Damaasi yi wǎa yǐ zǔ bǐo 6a à bǐo á à na a yi.

²³ Wizoonǐ bǐo yèn bún món, á 6a zúifùwa wǎanía tò à 6a le mí ì 6úe o Soole. ²⁴ Ká a búii màhǎ jǎ a zeñ wán. Ho lóhó zǔajǐnǐ á 6a wee pa yi le wisoni lè ho tǐnàahǔ à dàñ yíràa wo 6úe. ²⁵ Hón pǎahǔ so yi ó o Soole nǐ-kenínia fó a ho tǐnàahǔ á dó ho lío-beenǐ yi, á léé liinǐa lè ho dándá na 6a son kòonia ho lóhó yi món.

²⁶ O Soole wà vaá dǎn ho Zeruzalɛɛmu, ó o wi ò o zo 6a nǐ-kenínia tǐahǔ, ká 6a búenbúen màhǎ zǎna a lé bǐo 6a yǐ láa mu yi le o léé nǐ-kenínii binbirí. ²⁷ O o Baanabaasi lé yǐa wǎa fó a á dú yahó á vannáa 6a tonkarowà cǎn, á vaá lá bǐo ó o Soole mǎnnáa o Núhǔso ho wǎhǔ wán làa bǐo á wón bíaràa làa wo á fɛɛra nǎn 6a yi. O mún fɛɛra bǐo ó o Soole ponǐ sɛraràa á zéénia lè le Dónbeenǐ bǐo o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nǎn 6a yi. ²⁸ A lá hón pǎahǔ so yi ó o Soole wǎa wi làa ba, á wee bue le Dónbeenǐ bǐonǐ à tè ho Zeruzalɛɛmu yi yòo lé ká a ponǐ sɛra. ²⁹ O mún wee bǐo lè 6a zúifùwa na wee bǐo mu kerɛɛkimu, á wee wǎanǐ làa ba. Ká bán màhǎ wee cà bǐo 6a à yíràa wo ò 6úe. ³⁰ Bǐo á bǐa tà a Krista bǐo zǔna mu, á 6a lèénia o Soole vannáa ho *Sezaaree, á día a bǐn ó o jǎn ho Taasi.

³¹ Mu pǎahǔ á bǐa tà a Krista bǐo wi ho hɛérà yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samaríi kána yi. Ba pánká wee dé wán, á wee 6ua mítén là a Núhǔso kǎnbii, á le Dónbeenǐ Hácírí wee dé mí nǐi 6a yi á 6a wee jǐn.

O Piere wɛéra a Enɛɛ

³² O Piere hǐnǎn tò ho kǎhǔ búenbúen yi. Wizonle búii ó o wà van bǐa tà a *Krista bǐo yi cǎn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nǐi búii bǐn na yèni 6a le Enɛɛ. O lé o mùamúá, á wi le dǎmu dɛɛ yi yú hǎ lúlúio bǐo hɛtǐn. ³⁴ O o

Piere bía nɔn wo yi: «Ενεε, o Yeesu Krista wee weé fo. Híni hóoní ũ dāmu dèε.» O o Ενεε dèeníá líí híni. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè há lórá na wi ho Saaron kǎhú tá pèrú yi nùpua búenbúen mɔn wo, á ba tà nɔn míten o Núhúso yi.

O Piere vènia o Tabita

³⁶ Háa búí na tà a Krista bío na yèni 6a le Tabita á hía wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerεekimu á 6a le Dookaasi. Mu kúará le «há-woní.» O hía wee wé mu bè-tentewá féεε, á wee séení 6a ní-khenia. ³⁷ Mu pǎahú ò o tò mu wámú á húrun. Bío 6a súeeníá wo vó, á 6a yòó bàrá a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee sùaráa mín yi. Bío 6a ní-kenínia jíá ò o Piere wi ho Lidaa yi, á 6a léra 6a nùpua nùwǎ jun tonkaa á bía bío kà nɔn yi: «Wa wee fio fo, bǎnbá à ũ buen wa cǎn fùafù.» ³⁹ A 6a vaá bía mu nɔn wo yi, ó o dèeníá híni bò làa ba. Bío ó o buée dǎn, á 6a fó a yòoraráa ho nónwíohú na ó o ní-hío wi yi. A 6a maháawa búenbúen wee vá buee búe o yi ká 6a à wá. Há sí-zínia na ó o Dookaasi mu bá ká a dín yí húrun á 6a wee lá zéení làa wo. ⁴⁰ O o Piere le 6a búenbúen lé, ò o líí fǎrá mí nankópúná wán, ò o flora. Bún món ó o yèrémáa sánsáa o ní-hío ò o bía: «Tabita, líí híni.» O o héra mí yío. Bío ó o mɔn o Piere, ó o líí híni yòó kará. ⁴¹ O o Piere buan o níi yi, á séeníá wo ó o líí híni yòó dín. Bún món ó o von bíá tà a Krista bío, lè 6a maháawa, á buée zéeníá wo làa ba ká a yío wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen jíá mu, á 6a cèrèε tà a Núhúso bío. ⁴³ Bún món ó o Piere dá cǎkaa ho Zopee yi o sǎn-fi búí na yèni 6a le Simɔn cǎn.

10

O Piere veró bía yínǎí 6a zúífùwa cǎn

¹ Níi búí hía wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni 6a le Koronεeye. O hía lé ho Oroomu dásíwá ku-beení búí kuure jíhúso, dío 6a wee ve làa Italií dásíwá kuure. ² O nùpue mu hía wee bè le Dónbeení làndá yi sese, orén lè mí zíi nùpua búenbúen wee kǎnbi le Dónbeení. Ba *zúífùwa ní-khenia ó o hía wee séení lè mí sòobéε, á wee fio le Dónbeení yí máa kǎhí. ³ Wizonle búí wi-háarè yi, á bío búí zéeníá míten làa wo. O mɔn le Dónbeení wáayi tonkaro wéréwéré ò o buée zoó wee bío làa wo: «Koronεeye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zǎní ò o bía: «Núhúso, mu wan le?» A ho wáayi tonkaro bía: «Le Dónbeení tà jíá ũ fioró, á mún mɔn le séení na fo wee wé na 6a ní-khenia yi, á le leékaa ũ bío. ⁵ Awa, wǎa tonka 6a nùpua bío kà wán le 6a va ho Zopee lóhó à vaa fé o níi búí na 6a le Simɔn buennáa, yǎ 6a mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a níi búí na wee fi há sǎnna wán. O yèni 6a le Simɔn, á zíi wi mu yámú jumu jíi.»

⁷ Bío ho wáayi tonkaro na bía làa wo wà, ó o Koronεeye von mí tonsáwá nùwǎ jun lè mí dásíwá ní-kéní na sá a cǎn míana á wa le Dónbeení, ⁸ á bía bío wó búenbúen nɔn 6a yi, ò o tonkaa 6a le 6a va ho Zopee.

⁹ A 6a wà. Ho tá tǎn yú 6a ká 6a pá wi ho wǎhú wán. Le wii á a bío le mí yòó fǎrá à dín, à 6a sùaráa ho Zopee. Lé hón pǎahú so yi ó o Piere yòora le zíi lòho á wà yòó wé mí fioró. ¹⁰ Bío ó o yòó wi bín, á le híni dà a, ó o le mí ì dí. Bío 6a lan wee sí ho dínló, á bío búí buée zéeníá míten làa wo. ¹¹ O mɔn ho wáayi à ho héra. A dèε búí lòn pǎnsò-beení á 6a buan jíi-kǎa bío náa yi, á yòó ló wee líi, á wà líí búe ho tá yi. ¹² Le dèε mu yi á napuwá làa náa náa sowa, làa bíá wee wǎrá mí píorà wán, lè 6a jíinzàwa lè mí síiwá búenbúen wi yi. ¹³ A tǎmu búí bía nɔn wo yi: «Piere, líí híni búe 6a à là.»

14 O o Piere bía: «Ébé, Núhũso, ɪ máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hĩa tun á ɪ dɪn yí dú yí mɔn hũu.» 15 A mu tãmu bɪnía sã ná á bía nɔn wo yi: «Bio na le Dónbeenĩ le mu wee ce wó à ùnén yí wé làa bio na tun.» 16 Mu wó làa bɪn á dɔn hã zen cúa-tɪn. Bɪn mɔn á le dɛɛ mu dɛɛnía buan yòora ho wáayi.

17 O o Piere wáa wee tùa mítén yi lè mu bio na ó o mɔn bàn kúará. Hón pãahũ so yi, ò o Koronɛɛye nùpua na ó o tonkaa le ɓa buen o Simɔn zĩ á tùakaa buée dɔn le bàn zũajii. 18 A ɓa von à ɓa tùara: «Lé hen kà ó o Simɔn na ɓa le Piere á làara yi le?» 19 Bĩo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bàn kúará wán, à bɪn le Dónbeenĩ Hácírí wee bío làa wo: «Loñ, ɓa nùpua nùwã tɪn wi hen á wee cà fo. 20 Yí titika bĩo, hɪnɪ lii bè làa ba, ɪnén lé yĩa tonkaa ɓa.» 21 O o Piere wáa hɪnɔn lion ɓa nùpua mu cɔn, á líi bía nɔn ɓa yi: «Yia mi wee cà lé ɪnén ɪ beere, lée webio nɔn mi buararãa hen?» 22 A ɓa bía: «Ba dásiwã jũhũso búii na ɓa le Koronɛɛye lé yĩa tonkaa wen ũ cɔn. O lée ní-tente á wee kɔnbi le Dónbeenĩ, á ɓa *zúifùwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeenĩ wáayi tonkaro búii bía nɔn wo yi le o bío le ɓa buee ve fo buennãa mí cɔn, ò o jí bĩo fo ò bío á à na a yi.» 23 O o Piere fó ɓa, á ɓa zoó cãana làa wo.

Bio wó a Koronɛɛye zĩ

Mu tá na lée tɔn, ó o Piere làa ba páanía lá ho wɔhũ, á bía tà a *Krista yi nùwã yɛn búii ló ho Zopee yi á lɛɛnía ɓa. 24 Ba vará cãana á tá lée tɔn vaá dɔnnãa ho Sezaaree. Bɪn ñ wé ò o Koronɛɛye, lè mɪn zĩ nùpua, lè mɪn bɔnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bɪn. 25 Pãahũ na ó o Piere wá buée zo yi, ó o Koronɛɛye hɪnɔn sã a yahó, á vaá líi búrá a tá, ò o tɛɛnía wo yi lè le kɔnbi. 26 Ká a Piere màhá fù a yi á hóonía ò o bía nɔn wo yi: «Lii hɪnɪ, ɪnén mún lé o nùpue lè ũ bio síi.» 27 Bɪn mɔn ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnãa le zĩ yi, á zoó yú ɓa nùpua cèrɛɛ ká ɓa kúaa mɪn wán, 28 ó o bía nɔn ɓa yi: «Mí zũ le ɓa zúifùwa cɔn, á ho va ho síi veere nùpue cɔn, tàá à páaní kɛɛnɪ làa wo lée bĩo na yí ko à mu wé, ká le Dónbeenĩ màhá zéénia mu nɔn mi le ɪ yí ko à ɪ lá nùpue woon lòn nĩ-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va cɔn. 29 Lé bɪn nɔn á ɪ yí pã mi veró à ɪ dɛɛnía buara. Awa, á mi wáa zééní ɪ veró jũhũ.»

30 O o Koronɛɛye bía: «Mu wizooni tɪn lée zuia, ho pãahũ dà-kéní kéní na kà yi, le wi-háarè, á ɪ wee fio ɪ zĩ. Yio buée tĩ à nùpue búii na dà-zɪnii wee jũilka á dɪn ɪ yahó, 31 ò o bía: «Le Dónbeenĩ tà ná ũ floró, á mún mɔn le séenii na fo wee wé à na ɓa ní-khenia yi, á le leékaa ũ bio. 32 Wáa tonka ɓa nùpua ho Zopee yi le ɓa vaa bío le o Simɔn na ɓa le Piere à buen. O làara a Simɔn wán, yĩa wee fi hã sɔnna, na zĩ wi mu yámú jumu jii.» 33 A ɪ dɛɛnía tonkaa ɓa nùpua le ɓa vaa ve fo, á fo tà buara bɪn se. Há laa na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeenĩ yahó hen à jɪnãa bĩo búenbúen na ó o Núhũso dó ũ jii yi le ũ bio.»

34 O o Piere wáa lá le bíoní á bía: «Bìo kà wán á ɪ wáa zũ kénkén le le Dónbeenĩ yí máa hueeka ɓa nùpua mɪn yi. 35 Nùpue lée nùpue, ò o lé kɔhũ lée kɔhũ yi, ká a wee kɔnbi le, á wee wé le síi bĩo, se wón bío sí le yi. 36 Mí zũ bío le Dónbeenĩ bía nɔn o *Isirayɛle nĩpomu yi ká le nɔn ho hɛrã bɪn-tente ɓa yi, dɪo ó o Yeesu *Krista buararãa, wón na lé ɓa nùpua búenbúen Núhũso. 37 Bĩo ó o Zãn bía le Dónbeenĩ bío lè ɓa nùpua á bátízera ɓa, á bío búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bío wó ho Zudee yi

búenbúen á mi mún zū. ³⁸ Mi mən bio le Dónbeení liinánáa mí Hácírí pánká o Nazareete nii Yeesu wán. Mi mún zū bio ó o Yeesu mu varáráa ho kǎhú yi, á wee wé mu bè-tente ká a weé bíá ó o *Satāni pánká wi wán búenbúen, lé bío le Dónbeení hía wi làa wo. ³⁹ Bío búenbúen na ó o wó 6a zúifúwa kǎhú lè ho Zeruzaleemu yi á wa mən, á lé mu seéràsa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeení màhá vènia wo mu wizooni tìn níi zòñ á 6a nùpua mən. ⁴¹ Mu yínǎñ 6a nùpua búenbúen mən wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè 6a seéràsa lé warén mən wo. Bío le Dónbeení vènia wo mǎndén, á warén làa wo páania dú á jun. ⁴² O henía mu nən wən le wa zéeni le Dónbeení bio, á mún bue na 6a nùpua yi le orén lé yia le Dónbeení bàrà ò o cíti 6a yèn-vèniaasa lè 6a ñi-hía. ⁴³ Le *Dónbeení ñi-cúa fèrowà búenbúen bíá a bio, le nùpue léee nùpue na dó mí síi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndiaró o yèni pánká yi.»

⁴⁴ Páahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeení Hácírí lion bíá wee ñi a bíoni wán. ⁴⁵ Bíá tà a *Krista bío na lé 6a *zúifúwa binbirí na bò là a Piere guararáa á wó coon dàkhína le Dónbeení Hácírí na le nən á le bera fò bíá yínǎñ 6a zúifúwa bio yi. ⁴⁶ Lé bío 6a wee ñi á 6a wee bío há síi-viò bíoni na 6a yí zū, á wee khòoni le Dónbeení le bè-beera na le wó bío yi. O o Piere bíá: ⁴⁷ «Ba nùpua na ká á 6a dà à hè le 6a yí bátizé 6a lè mu ñumu, ká 6a ñòñ yú le Dónbeení Hácírí lè wa bío síi le?» ⁴⁸ O o nən le ñii le 6a bátizé 6a o Yeesu Krista yèni yi. Bún món á 6a flora a Piere le o wé há wizooni bio yen làa mí.

11

O Piere fèra bio wó a Koronēeye zii

¹ Ba tonkarowà làa bíá tà a *Krista bío na wi ho *Zudee yi á ñá le bíá yínǎñ 6a *zúifúwa á mún tà le Dónbeení bio. ² Bío ó o Piere bíniá van ho Zeruzaleemu, á bíá tà a Krista bío na lé 6a zúifúwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nən á fo vannáa bíá yínǎñ 6a zúifúwa cón á páania dú làa ba?» ⁴ O o Piere wáa líi lá bío mu wóráa lè mí dà-kéni kéni búenbúen á fèra nən 6a yi ká síi: ⁵ «Mu wee wé ká í wi ho Zopee lóhó yi á wee wé í floró. Yio bueé tí á bío búii zéenia míten làa mí. Mu léee dèe búii lòn pñsò-beeni á 6a buan ñi-káa bío náa yi, na yòó ló ho wáayi á bueé líi bó mií. ⁶ A í lora le yi sese, á mən 6a ñapuwá làa náa náa sowa, bíá ho lóhó yi làa bíá há mana yi, làa bíá wee vará mí píorà wán, lè 6a ñinzàwa. ⁷ A í ñá tǎmu búii sá na wee bío làa mí: «Piere, líi híni búe 6a à là.» ⁸ Ká í màhá bíá: «Ebé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hía tun á í ñiñ yí dú yí mən húu.» ⁹ A mu tǎmu tìn pá bíniá sá ñá á bíá nən mií: «Bío na le Dónbeení le mu wee ce vó ũnén yí wé làa bío na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dñn há zen cúa-tín. Bún món á le dèe mu dèenia bíniá buan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón páahú dà-kéni so yi, á bún 6a nùpua nùwá tìn búii na 6a tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dñn le zii na á í wi yi. ¹² A le Dónbeení Hácírí bíá le í yí titika, le í híni bè làa ba. Wán zàwa nùwá hēzín na bò làa mí buara hen, lé bán lènia mí vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páania zon o Koronēeye zii. ¹³ A wón lá bio ó o wó wó mǎnnáa ho wáayi tonkaro mí zii ká a ñiñ wee bío làa wo ká síi: «Tonka 6a nùpua le 6a va ho Zopee á vaa ve o Simən na 6a le Piere le o buen. ¹⁴ Há bíoni na á à kǎni ũnén lè ũ zii nùpua búenbúen lé hñn ò o bío á a na foñ.»

¹⁵ «Bío á í búakáa wee bío à bún le Dónbeení Hácírí lion 6a wán, làa bío le hía lionnáa warén wán mu ñúhú búeniú bio síi. ¹⁶ A í hácírí màhá buara bio ó o Núhúso hía bíá wán: «O Zán hía wee bátizé lè mu ñumu, èe

ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeení Hácírí.»¹⁷ Bío le Dónbeení hía hñn làa wén, pàahú na wa tà a Nùhúso Yeesu Krista yi, lé bñn á le mún hñn lè 6arén. A ìnén léé wée á à pí bío le Dónbeení le mí ì wé.»¹⁸ Bío 6a ná hñn bíoní so, á 6a yóó wan tɛɛn, á wee khòoní le Dónbeení kà síi: «Mu 6èntfn bon. Le Dónbeení mún tà nɔn ho wǎhú bía yínɔí 6a zúífùwa yi à 6a dàñ yèrémá mí yilera lè mí wárá, à yí le mukǎní binbirí na máa vé.»

Bío ho Antiosi kèrètíewa kuure jùhú búakáara

¹⁹ Bía tà a *Krista bío lò beéro na búakáa o Etiéna 6úero pàahú lé bñn nɔn á 6a saawaráa. Ba 6úí wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kána, lè ho Antiosi lóhó yi. Ká 6a màhá vaá yí máa bue le Dónbeení bíoní à na nívio yi, ká mu yínɔí 6a *zúífùwa.²⁰ Εε ká bía tà a Krista bío nùwá yɛn 6úí na wee lé ho Siipere lè ho Sirɛena yi, á ló van ho Antiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeení bín-tente na bío ciran o Nùhúso Yeesu à na bía yínɔí 6a zúífùwa yi.²¹ O Nùhúso dàrló fù wi làa ba, á nùpua cèrɛɛ á tà yèrémáa bò a Nùhúso yi.

²² Ho Zeruzalɛmu kèrètíewa kuure ná mu bío mu, á 6a wǎa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi.²³ Bío ó o vaá dñn bñn ó o mɔn bío le Dónbeení dúbuaráa bía tà a Krista bío yi, ó o zámakaa mu bío yi, ò o henía 6a búenbúen sía, à 6a yí lé o Nùhúso món, ká 6a tà a bío mí sía yi.²⁴ Mu bon, o Baanabaasi 6èntfn fù léé nùpue na se, á sú lè le Dónbeení Hácírí, á dó mí síi o Nùhúso yi. Nùpua cèrɛɛ tà nɔn mítén o Nùhúso yi.

²⁵ Bñn món ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole.²⁶ Bío ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo 6uara ho Antiosi yi. Ba mí nùwá jùn á wó le lúlú-kùure ká 6a wee páaní kúee mín wán lè ho Antiosi kèrètíewa, á káranna nùpua cèrɛɛ. Lé ho Antiosi yi á 6a búakáa wee veráa bía tà a Krista bío làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pàahú á le *Dónbeení jì-cúa fɛerowà 6úí ló ho Zeruzalɛmu yi á van ho Antiosi.²⁸ Ba ñ-kéní na 6a le Akabuusi á le Dónbeení Hácírí bía nɔn yi, ó o hínɔn yóó ñn ò o bía le hen làa cínú ká le hín-súmúí á à lé ho tá búenbúen wán. A le 6èn ló pàahú na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-záwa bée yi.²⁹ A 6a ñ-kenínia wáania tò, le mí ñ-kéní kéní á a na bío na mí dà a na á à wé lè le séenii á à toní ì na bía tà a Krista bío ho *Zudee yi.³⁰ A bñn lé bío 6a wó, à 6a tonkaa o Baanabaasi là a Soole le 6a 6ua mu vaa na ho Zudee kǎhú kèrètíewa kuio ya-díwá yi.

12

O Piere léro ho kàsó yi bío

¹ Mu pàahú ká a bée *Heroode* wee beé 6a kèrètíewa nùwá yɛn 6úí sánia lò.² O 6ó a Zán 6àn kɔnle Zaaki lè ho khà-tóní.³ Bñn món, á bío ó o mɔn à mu sí 6a *zúífùwa yi, ó o mún wíira a Piere. Bñn wó ho *búurú na á ja-fni yi dó yi sánú díro pàahú.⁴ Bío ó o Piere 6a wíira, ó o Heroode nɔn le jii le 6a dé o ho kàsó yi, ò o bàrá 6a dásiwá nùwá náa náa kuio bío náa le 6a pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khíina, o ò cíí o 6a nùpua yío yi.⁵ O Piere wón 6a wǎa pan yi ho kàsó yi, ká 6a kèrètíewa kuure 6èn wee fio le Dónbeení yi na a yi lè mí sòobée.

⁶ Ho tɔnàahú na tá léé tí ó o Heroode á à cíí o 6a nùpua yío yi, ká a Piere 6a can lè há zúakàriwá bío jùn ó o duma 6a dásiwá nùwá jùn pàahú. A 6a parowà mún ñn mí lara yi ho kàsó zii zúajii.⁷ Yío 6ueé tí à wáayi tonkaro 6úí ñn, á mu khoomu 6úí juiina zoó ho kàsó zii. O o Nùhúso

* 12:1 O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Akiripaa nín-yániso.

wáayi tonkaro líí búanbúaa o Piere dókóní, á s'íníá wo, ò o bíá n'ón wo yi: «Líí híní fúafúà.» Hón páahú so yi á há zúakuaríwà feera a níní yi líí kúará. ⁸ A ho wáayi tonkaro bíá n'ón wo yi: «Ca ũ kírí à ũ z'í ũ nakáa.» O o Piere wó búñ. O o bíá n'ón wo yi: «Lá ũ kánbun z'í à ũ bè mǐ.»

⁹ O o Piere wó búñ ò o ló léé bò a yi. O yí máa leéka le bío ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le há léé kónkórá. ¹⁰ Ba léé k'íína 6a nín-yání parowá, á b'íníá vaá k'íína bíá sá, á wà vaá 6ó ho h'ónló woohú na sánsáa ho lóhó yi, á h'ón h'era mítén á 6a yóó ló. Bío 6a lá ho w'ohú wà, yíó 6ueé tí à ho wáayi tonkaro wà ò o díá a Piere.

¹¹ O o Piere wáa zúna le bío wó kà bon, ó o bíá: «Há laà na kà wán á í wáa zú mu kénkén le o N'uhúso lé yíá tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o 6ueé líí káníá mi o Heroode níi yi, á mún káníá mi le lónbee búenbúen na 6a zúifúwa lá wee fan le le yí mí yi.» ¹² Bío ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zán na 6a le Maaki 6àn nu Mari z'íi. Ba núpua c'èrèe kúaa mín wán b'ín á wee fio. ¹³ O vaá búanbúaa ho zúajii woohú, ó o ton-sá háa búí na 6a le Oroode á h'ín'ón wà 6ueé hén ho. ¹⁴ Bío ó o 6ueé zúna a Piere támu, ó o s'ii wan wan á yí h'era ho woohú ò o b'íníá lúwa zoó bíá le o Piere léé wí ho zúajii. ¹⁵ A 6a bíá n'ón wo yi: «Fo yáá wee khée.» Ká a máhá wee bío le mu bon kénkén. A 6a wáa bíá: «Áyí! Mu lé o ní-h'ónbómu.» ¹⁶ O o Piere pá d'ín wee búanbúaa ho woohú. Bío 6a wó san h'era ho, á 6a m'ón wo á mu wó 6a coon. ¹⁷ O o lá mí níí dá 6a yi le 6a wé t'été, ò o z'éenía bío ó o N'uhúso wó wó léraráa wo ho kásó yi làa ba, ò o pá b'íníá bíá: «Mí bío mu na a Zaaki lé wán zàwa na so yi.» Búñ món ó o ló á wà van lón-veere.

¹⁸ Bío ho tá t'ón á 6a dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à 6a zúrí bío ó o Piere bío wóráa. ¹⁹ O o Heroode le 6a cà a, á 6a cà a san 6a yí yú a, ó o t'úakaa bíá lá pan wo yi, ò o n'ón le jii le 6a búe 6a. Búñ món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O b'ée Heroode húmú bío

²⁰ O Heroode s'ii háa wee c'í ho Tiire lé ho Sid'ón lórása yi dák'íína. A bío 6a bè-dínii wee lé o Heroode mu 6àn k'ohú yi, á 6a wó le jii dà-kéní à 6a le mí ì va a c'ón. A 6a 6ueé d'ín o Bilasutuusi wán, yíá wí o Heroode mu z'ii tonni p'uhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení há b'ióní. ²¹ Bío le wizonle na 6a bàrà d'ón, ó o Heroode lá mí bá-zàmu s'la z'á, ò o kará mí b'éení kanmúiní wán, ò o lá le b'ióní 6a z'áamáa yahó. ²² A mu n'ipomu búenbúen bíá p'ónp'ón: «Mu yí n'ón núpue wee bío, mu léé dofiní búí.» ²³ Páahú na 6a wee bío mu yi, á búñ le Dónbeení wáayi tonkaro búí v'ina a Heroode, lé bío ho cukú na bío s'á le Dónbeení yi ó o fó bò mítén wán. A 6a s'únbowa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeení b'ióní wee ben f'è há lùà ká le wà. ²⁵ Bío ó o Baanabaasi là a Soole tonló wó ho Zeruzal'emu yi, á 6a fó a Zán na 6a le Maaki á wáráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Antiosi k'èr'èl'ewa kuure yi á 6a jii-cúa f'èrowá le 6a ní-kàránlowá híá wí yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simi'ón na 6a wee ve làa Ní-b'írí, là a Sir'èna níi Lisiyuusi, là a Manaj'ee na p'áanía d'ón là a b'ée *Heroode.* ² Wizonle búí, ká 6a wee búaaní a N'uhúso, á lù mí jini, á le Dónbeení Hác'írí bíá n'ón 6a yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí d'ón à

* **13:1** O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Antipaasi na wí ho Kalilee p'uhú yi.

6a sá ho tonló na á ĩ von 6a bïo yi.»³ A bïo 6a lù mí jini à 6a flora wó, á 6a bò mí níni 6a wán à 6a nɔn ho wǎhǎ 6a yi á 6a wà.

⁴ Bïo ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeenĩ Hácírí wáa von kà síi, á 6a wá van ho Selesii lóhó. Lé bín á 6a zon ho won-beeni yi vannáa ho Siipere kǎhǎ na wi mu jumu tǎhǎ. ⁵ Bïo 6a vaá dǎn ho Siipere kǎhǎ lóhó na 6a le Salamiina á 6a wáa wee bue le Dónbeenĩ bíoni 6a *zúifùwa kàránlò zini yi. Yia kera bín làa ba á wee séeni 6a lé o Zán Maaki. ⁶ Ho kǎhǎ búenbúen 6a tò yi yòó ló, á vaá 6ó ho Pafóosi lóhó yi. Lé bín á 6a fò mín là a zúifù nii búii na wee wé mu nín-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn jì-cúa fεero. ⁷ O hía wi ho kǎhǎ mu jùhǎso na 6a le Σεεziyuusi Poluusi cǎn. O nii mu fù léé núpue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeenĩ bíoni. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a búen mí cǎn. ⁸ Ká a nín-símú bánso Elimaasi á yí wi à ho kǎhǎ mu jùhǎso à tà a *Krista bïo ó o wi ò o hè 6a. (Ba *Κερεσιςa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁹ Hón pǎahǎ so yi, ó o Soole na 6a mún wee ve làa Poole† á le Dónbeenĩ Hácírí wáa sú ó o fá mí yío wo yi, ¹⁰ ò o bíá: «Ūnén *Satáni za sabín-fútaalo yén. Fo wee vīni 6a núpua. Mu bïo na se búenbúen fo wee firáa. O Nùhǎso síi bïo búñ térénná, à ūnén wón wee báaráka làa bú. Cén khí mu yi. ¹¹ Awa, wáa loñ mu. O Nùhǎso á à 6óoni foñ. Fo ò wé o muui, á à cǎaka ká ū máa mi le wii koomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yío dèeniá coora, á wó mí tibirí. O o wee hée vīná, á wee cá yia á à tè o níi yi ì lénnáa. ¹² Bïo ho kǎhǎ jùhǎso mɔn bïo wó, ó o tà dó mí síi o Krista yi. O Nùhǎso bïo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole le mí ninzáwa á zon ho won-beeni ho Pafóosi yi á van ho Pánfilii kǎhǎ lóhó na 6a le Πεεζε. Bïo 6a vaá dǎn bín, ó o Zán Maaki díá 6a, ò o bíniá van ho Zeruzalεmu. ¹⁴ Barén bán đin ho Πεεζε yi á 6a lá ho won-beeni, á vaa dǎn ho Pizidii kǎhǎ lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zoñ, á 6a zon ho kàránlò zii yi á zoó kará. ¹⁵ Bïo 6a kàránna ho làndá vǎahǎ le le *Dónbeenĩ jì-cúa fεerowá vǎahǎ wó, á ho kàránlò zii jùhǎso le 6a bïo bïo ká na 6a yi: «Wàn záwa, hen ká bíoni wi mi cǎn á mi le mi ì hǎi le 6a núpua sía se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ O o Poole líi hínɔn yòó đin ò o dá mí níi le 6a wé tété, ò o bíá: «Minén *Isirayεεlesa, le minén na wee kǎnbi le Dónbeenĩ búenbúen, mi jí bïo á ĩ ì bío: ¹⁷ O Isirayεεle nípomu na ká bán Dónbeenĩ lé dén hueekaa wàn búaaawa. Le wó á mu nípomu na ká jina ho *Ezipite yi pǎahǎ na 6a wi mu ní-hámu yi bín. Bún món á le léra 6a bín le mí pánká. ¹⁸ Le guan 6a há mana tá hení yi á yú lòn lúlúio búará-jun síi. ¹⁹ Ho Kanan kǎhǎ yi á há síiwá bïo hènun núpua á le 6ó jùhǎ, á fó táwá nɔn mí nípomu yi, à há bïo sí 6a yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú há lúlúio khía-náa làa búará-jun làa píru síi.

«Bún món á le Dónbeenĩ hueekaa 6a búii wàn búaaawa tǎhǎ á wó le 6a júnása, à bán wé fáa 6a túiáwá. A mu wó làa bún fεεe á bueé 6ó a jì-cúa fεero Samuwεεle pǎahǎ yi. ²¹ Bún món á 6a flora a bée le Dónbeenĩ cǎn á le nɔn o Kiisi za Sayuule 6a yi. Wón na wee lé o Bēnzamεε zǐ-jùhǎ yi. A wón kera 6a jùhǎ wán á dǎn há lúlúio búará-jun. ²² Bïo le hía pǎ a Sayuule

† 13:9 Bïo nɔn ó o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zúifùwa na bïo sá ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bïo jun jun. Ba zúifùmu yèni wee kerí. Ká yia bïo sá ho Oroomu yi, à wón 6a bíni cé le búii na yi. Ho Soole lé 6a zúifùwa yèni. Ká ho Poole lé bïo ó o bïo sá ho Oroomu yi.

día á le n̄n̄n o *Daviide 6a yi á wó lè 6a béε. Wón Daviide so á le bía b̄io kà d̄ání yi: † s̄ii n̄pue á ī w̄aa yú, o lé o Zesee za Daviide † wón lé ȳia á à wé b̄io búenb̄uen na á ī ì b̄io le o wé á à tíí j̄ii. 23 O Daviide m̄n̄m̄n̄i n̄i-kéní búí lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeení wó là a Isirayeele n̄ipomu k̄án̄ilo, làa b̄io á le h̄ia d̄óráa m̄ j̄ii le mí ì wé làa b̄ū. 24 S̄áni ò o Yeesu buen, à b̄ūn ó o Z̄án buera n̄n̄n o Isirayeele n̄ipomu búenb̄uen yi le 6a yèrè má mi yilera le mí wárá à 6a bátizé 6a. 25 P̄aah̄ú na ó o Z̄án muk̄an̄í véro wà 6ueé d̄ā, ó o wee b̄io: † Mi wee leéka le ī lée wée? Ȳia mi wee l̄oní wi mí d̄on le ín̄en. Éε k̄á mi m̄ah̄á loí, 6̄anso wi ī m̄ón l̄ua. H̄arí o nak̄aa tenl̄ó á ī pá yí kor̄aa. †

26 † W̄an z̄awa, minén na lé o *Abarahaamu m̄n̄m̄n̄ia làa b̄ia mi t̄ah̄ú na wee k̄n̄bi le Dónbeení, lé warén á ho fenl̄ó b̄ioní na k̄á á buera n̄n̄n yi. 27 Ho Zeruzal̄emusa le mí j̄ún̄ása á yí z̄ūna a Yeesu b̄io 6̄an j̄uh̄ú á m̄ún yí z̄ūna 6a j̄i-cúa f̄erowà b̄ioní na wee k̄ar̄án ho *Sabaá wizooní le mí d̄ā-kéní kéní yi k̄úará. O Yeesu mu á 6a s̄iin̄ia j̄uh̄ú á tírar̄aa 6a j̄i-cúa f̄erowà b̄ioní j̄ii. 28 B̄io 6a à d̄īn w̄án á à 6̄uer̄aa wo á 6a yí yú, á 6a le o *Pilaate b̄io le 6a 6̄úe o. 29 B̄io á b̄io búenb̄uen na le Dónbeení b̄ioní v̄ūah̄ú b̄ia a Yeesu d̄ání yi á 6a wó á mu j̄ii tun á 6a liin̄ia wo ho *k̄ur̄uwà w̄án á líí n̄ūna. 30 K̄á le Dónbeení m̄ah̄á v̄eenia wo. 31 H̄ā wizooní c̄èr̄èε yi ó o Yeesu z̄eenia m̄iten làa b̄ia na h̄ia l̄eenia wo ho Kalilee yi f̄úaa ho Zeruzal̄emu. Lé bán w̄aa wó a seér̄asa á wee b̄io o b̄io à na a Isirayeele n̄ipomu yi.

32 † W̄arén lé b̄ia wee bue le Dónbeení b̄in-tente à na mia: Le Dónbeení j̄ii na le dó n̄n̄n w̄an 6̄uaawa yi 33 á b̄io j̄ii sú. Le v̄eenia o Yeesu á tírar̄aa mu j̄ii b̄io k̄á w̄án á n̄n̄n warén na lé 6a m̄n̄m̄n̄ia yi, làa b̄io mu tírar̄aa h̄ā Lení v̄ūah̄ú lení b̄io j̄un n̄i yi: † Fo lé ī Za. Ho zuia j̄ii w̄án á ī lè m̄n̄ Maá. § 34 Le Dónbeení h̄ia b̄ia mu le mí ì v̄eení a ó o m̄aa b̄iní m̄aa hí. B̄io k̄á lé b̄io le h̄ia b̄ia: † ì d̄úbaa mia le h̄ā d̄úbaa na láayi wi. H̄ia á ī dó ī j̄ii n̄n̄n o Daviide yi le ī na. * 35 Lé b̄ūn n̄n̄n ó o pá wíokaa b̄ia mu le Dónbeení b̄ioní v̄ūah̄ú lahó búí yi: † Fo m̄aa día á ȳia b̄io s̄ā foñ m̄aa soo le búure yi. † 36 O Daviide p̄aah̄ú, ó o h̄ia tà s̄á ho tonl̄ó na le Dónbeení le o s̄á. B̄ūn m̄ón ó o h̄urun á 6a n̄ūna a 6̄an 6̄uaawa n̄is̄ání ó o soora. 37 K̄á ȳia le Dónbeení v̄eenia wón yí soora.

38-39 † W̄an z̄awa, mi ko mi z̄ūn mu le lé o Yeesu b̄io yi á mu bè-kora séndiaró b̄io á buerar̄aa n̄n̄n mia. Orén lé ȳia á n̄pue lée n̄pue dó mí s̄ii yi, ó o ò fen mí bè-kora búenb̄uen yi, b̄io ó o *M̄oyiize l̄andá lá yí dà m̄aa fení mia yi. 40 A mi c̄én pa m̄iten b̄io, à b̄io 6a j̄i-cúa f̄erowà b̄ia à yí yí mia, mu b̄ia k̄á s̄ii: 41 † Minén kh̄onlowà, mi loí. Mi b̄io á à v̄in̄ika mia. M̄i ì hí á à lé b̄in. B̄io mí ȳio wi lua, á ī ì wé yéréké b̄io búí na 6a b̄ia b̄io n̄n̄n mia, á mi m̄aa dé mi s̄ia mu yi. †

42 B̄io ó o b̄ia b̄ūn vó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *z̄uíf̄uwa k̄ar̄ánl̄ó z̄ii yi. A b̄ia wi b̄in flora 6a le 6a b̄iní buen ho *Sabaá wizoonle na s̄ā yi, à wíokaa 6uee b̄io mu b̄io d̄ā-kéní mu d̄ání yi. 43 Ho k̄úeem̄inw̄ánl̄ó m̄óndén á 6a z̄uíf̄uwa c̄èr̄èε, le 6a n̄i-vio na yèrè máa zon 6a yi, á tà b̄o a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee b̄io làa ba k̄á 6a à hení 6a s̄ia à 6a ca t̄in le Dónbeení s̄āmu yi.

44 Ho Sabaá na s̄ā zoñ, lée c̄inú k̄á, k̄á ho lóhó n̄upua búenb̄uen á lá à lé è vé, á 6ueé jí a N̄uh̄so b̄ioní. 45 B̄io 6a z̄uíf̄uwa m̄on 6a z̄āmaa, á

† 13:22 Mi loí Samuweele n̄in-yání v̄ūah̄ú 13.14 § 13:33 Mi loí Lení v̄ūah̄ú (Psaumes) 2.7

* 13:34 Mi loí Ezayii v̄ūah̄ú 55.3 † 13:35 Mi loí Lení v̄ūah̄ú (Psaumes) 16.10 † 13:41 Mi loí Habakuuki v̄ūah̄ú 1.5

le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bío kà làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeení bíoní á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bío mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukáni binbiri na máa vé, à wa wáa a yèrèma à va bíà yínón 6a zúifùwa cón. ⁴⁷ Bío ká lé bío le Dónbeení bíà nòn wèn: «Í bàrá fo á wó lè há kána búenbúen nìpomu khoomu, bèra a na à ù bue ho fenló bío ho òmíjíná kùaràa búenbúen yi.» ⁴⁸ Bío á bíà yínón 6a zúifùwa jíá h́n bíoní so, á 6a wee zámaka ká 6a à khòoní a Núhúso bíoní. Bíà búenbúen na bío sá le mukáni binbiri na máa vé yi, á tà nòn mítén.

⁴⁹ O Núhúso bíoní wee ben fè ho kòhú búenbúen nìpomu. ⁵⁰ Ká 6a zúifùwa màhá h́nòn sùna 6a háawa na níní se na wee kónbi le Dónbeení, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kéní làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á nòn 6a léra mín kòhú yi. ⁵¹ A 6a báawa nùwá jùn mu púaara mí zení khúnkhúní á kúaa 6a wán, § à 6a wà van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba nì-kenínia á sía wan làa sòobéé, á sú lè le Dónbeení Hácíri.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bío ó o Poole là a Baanabaasi vaá dòn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúifùwa kàránló zii. A bío 6a zoó bíà á wó, á 6a zúifùwa làa bíà yínón 6a zúifùwa cèrèé á tà a *Krista bío. ² Ká 6a zúifùwa na pá a Krista bío á súkúra bíà yínón 6a zúifùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bíà tà a Krista bío. ³ Bún lé bío nòn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sía o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pánká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeení pánká, à zéení le bío 6a wee bío o sáamu dání yi lée tuiá. ⁴ A ho lóhó nùpua sankaa lè há kuio bío jùn. Ba són-kéní tà 6a zúifùwa jii, ká bíà so 6èn tà 6a tonkarowá jii. ⁵ Ba zúifùwa làa bíà yínón 6a zúifùwa lè mí júnása wee wíoka mítén ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à leéka 6a lè há huua á à búe. ⁶ Bío 6a mí nùwá jùn zúna mu, á 6a lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonii kòhú lórá cón, lè há lórá na bámakaa há. ⁷ Bío 6a vaá dòn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o mùamúa, á òn yí varákaa yí mòn hùúu. ⁹ O kará wee jí bío ó o Poole wee bío. O o Poole fá mí ylo wo yi, á mòn à bío ó o dó mí síi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o wáa bíà nòn wo yi pónpón: «Lii h́n yòo muin òn ù zení wán.» O o nni yéran fárá mí zení wán á varákaa wà. ¹¹ Bío 6a zámáa mòn bío ó o Poole wó, á 6a bíà pónpón lè ho Likawonii kòhúsa bíoní: «Éé! Há dofiná búí lá a nùpue síi á búeé líí 6ó wèn.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hεεμεεσι, lé bío ká mu lée bío na ò o Poole lé yía bío.* ¹³ Ho Zeesi na lé 6a dofiní búí á zii h́a wi ho lóhó jii. Dén dofiní so yankaro lé yía buan 6a dāaní na 6a donkhueéra lè le púílè á búeé ònnaa ho lóhó dándá na son kòonia ho zūapíní jii. O wi ò orén lè 6a zámáa à wé mu h́amu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

§ 13:51 Mi lorí Matiyé vùahú 10.14 * 14:12 Ho Kεεεσιsa lè ho Oroomusa dofiná boo. Dío 6a le Zeesi lé dén wi há búenbúen jùhú wán. Ká òn 6a le Hεεεσιsì dén lé há tonkaró.

¹⁴ Bïo 6a tonkarowà mí nùwā j̄un zūna mu, á 6a lèekaa mí s̄i-z̄inia à zéeni ká 6a yí wa bïo 6a le mí ì wé, à 6a fáara yòó zon 6a zāamāa t̄lahū, ¹⁵ ká 6a à bío p̄np̄n̄: «Éee! Minén nùpua mu, lee webio n̄n á mi wee wéráa bïo ká? Warén mún lé 6a nùpua lè mí bío s̄i, á wee bue le b̄in-tente na mia le mi ko à mi díá h̄sn w̄n-kāamāawa so, ká mi yèrémá s̄ansá le Dónbeen̄i na wi f̄éé, d̄io léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú j̄umu làa bïo wi mu yi búenbúen. ¹⁶ Hā p̄nna na kh̄ina yi, á le Dónbeen̄i díá hā síwā nùpua búenbúen á 6a b̄o mí s̄i wāna. ¹⁷ Ká le j̄n̄n̄ wee zéeni mítén lè mu bè-tentwà na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho v̄iohó mia, à ho d̄inl̄o be wé se, à mi wé dí s̄i à s̄ia wa.» ¹⁸ H̄ari hā b̄ion̄i na ó o Poole là a Baanabaasi b̄ia ká à h̄eráa 6a zāamāa mu h̄amu na 6a le mí ì wé á à na 6a yi b̄io yi, á pá wó le l̄onbee. ¹⁹ Mu p̄ahū, à 6a z̄uif̄uwa b̄ui ló ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu lórá yi á 6uara ho Lisitere yi. Lé bán lè 6a zāamāa wó le j̄ii à 6a lèekaa o Poole lè hā huua, á várá wo lóráa ho donk̄lahū, lé b̄io 6a wee leéka le o húrun. ²⁰ Bïo 6a n̄i-ken̄inia ló lee d̄in k̄inia wo yi, ó o líi h̄in̄n̄, á zon ho lóhó yi. Mu tá na lee t̄n̄, ó orén là a Baanabaasi b̄o mín van ho D̄eebe.

O Poole là a Baanabaasi b̄inia 6uara ho Antiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le b̄in-tente ho D̄eebe yi, á 6a nùpua c̄èr̄è tá wó 6a n̄i-ken̄inia. B̄un m̄n̄, á 6a yèrémáa van ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pizidii k̄ohū yi. ²² Ba wee hen̄i b̄ia tà a *Krista b̄io s̄ia, á wee hen̄i mu na 6a yi le 6a f̄ará d̄in, à dé mí s̄ia o Krista yi. Ba wee b̄io b̄io ká na 6a yi: «Wa ko wa k̄aa l̄onbee c̄èr̄è yi à bè yi zoráa le *Dónbeen̄i b̄eñ̄i yi.» ²³ Ba hueekaa 6a nùpua b̄ui 6a k̄èr̄èf̄ewa kuio lè mí dà-kén̄i kén̄i yi á wó lè 6a ya-d̄iwá. B̄un m̄n̄ á 6a lù mí j̄in̄i à 6a flora, á dó 6a b̄io o N̄uh̄so na 6a tà n̄n mítén yi níi yi.

²⁴ B̄un m̄n̄ á 6a k̄aa ho Pizidii k̄ohū yi á vaá d̄n̄ ho P̄anf̄lii k̄ohū. ²⁵ Ba buera le Dónbeen̄i b̄ion̄i ho P̄eze lóhó yi à 6a wà j̄n̄ ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé b̄in̄ á 6a d̄in̄ yi láráa ho won-been̄i á van ho Antiosi. Lé h̄on lóhó so yi á 6a h̄ia dó 6a b̄io le Dónbeen̄i s̄amu 6̄anso níi yi, à le séeni 6a ho tonl̄o na 6a vaá sá á ho j̄ii sú b̄io yi. ²⁷ Bïo 6a vaá d̄n̄ ho Antiosi, á 6a von 6a k̄èr̄èf̄ewa k̄úaa mín wán, á lá b̄io búenbúen na le Dónbeen̄i làa ba p̄anía wó á f̄era n̄n 6a yi, làa b̄io á le mún h̄eraráa ho w̄hū á n̄n b̄ia ȳin̄n̄ 6a z̄uif̄uwa yi, à bán mún d̄an̄ tà a Krista b̄io. ²⁸ A 6a kará dá míana b̄in̄ làa b̄ia tà a Yeesu b̄io lè 6a n̄i-ken̄inia.

15

Ba k̄èr̄èf̄ewa ya-d̄iwá k̄úaa mín wán

¹ Nùpua nùwā ȳen b̄ui ló ho *Zudee yi á 6uara ho Antiosi yi, á 6uee wee k̄arán b̄ia tà a *Krista b̄io làa b̄io ká: «Mí yí dà máa fen ká mí yí k̄úiora làa b̄io mu b̄oráa o *M̄oyiize l̄andá yi.» ² O o Poole là a Baanabaasi p̄ 6a b̄io, á w̄anía làa ba lè mí s̄ob̄éé mu b̄io yi. Mu véeni, á 6a le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Antiosi nùpua nùwā ȳen b̄ui ko 6a va ho Zeruzal̄eemu, à vaa f̄e ho t̄úia mu na a Krista tonkarowà lè 6a k̄èr̄èf̄ewa ya-d̄iwá yi. ³ A 6a k̄èr̄èf̄ewa kuure n̄n b̄io 6a makóo wi yi le v̄een̄i mu b̄io yi 6a yi. Ba k̄aa ho Fenisii lè ho *Samar̄ii k̄ana yi ká 6a à b̄io b̄io á b̄ia ȳin̄n̄ 6a *z̄uif̄uwa wó wó yèrémáa t̄aráa le Dónbeen̄i b̄io lè mí dà-kén̄i kén̄i. A mu wó s̄i-w̄e-been̄i b̄ia búenbúen na tà a Krista b̄io c̄n̄. ⁴ Ba vaá d̄eñ̄i ho Zeruzal̄eemu yi á 6a wà van 6a k̄èr̄èf̄ewa c̄n̄ á bán lè 6a tonkarowà, lè 6a ya-d̄iwá, á b̄eñ̄ia 6a yi. A 6arén b̄en̄ lá b̄io búenbúen na 6a wó lè le Dónbeen̄i p̄anká

á fεera nɔn 6a yi. ⁵ Ká 6a *Farizíεwa kuure nùpua nùwá yεn búí na tà a *Krista bío á hínɔn bíá: «Bía yínɔn 6a zúífùwa na tà a Krista bío ko 6a *kúio. O o Mɔyíize lándá bèró bío mún hení na 6a yi.»

⁶ A 6a tonkarowà lè 6a ya-díwá kúaa mín wán, à loínáa le bíoní mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana. Bún món ó o Piεe líi hínɔn lá le bíoní ò o bíá nɔn 6a yi: «Wàn zàwa, mi zū le le Dónbeení mɔn mi léra mi t̄ahú mu míana à ì bue le bín-tente à na bíá yínɔn 6a zúífùwa yi, bèra a na à 6a jí le, à tà le bío. ⁸ Le Dónbeení zū bío wi 6a nùpua sía yi. Le nɔn mí Hácírí 6a yi làa bío warén yúrú le bío síi, à zéeni le le tà 6a bío. ⁹ Le yí wó bío woon na wee zéeni le warén làa ba wi mín júná yi. Le ceéra 6a sía, lé bío 6a tà le bío. ¹⁰ A léε webio nɔn á mi wáa wi à mi sèeni 6a lè ho sèrò na á wàn búaaawa lè warén wa bæere á yí dàfina yí sò, á à khúaanáa le Dónbeení jii yi? ¹¹ Búεé dé. Bío warén kánia o Nùhúso Yeesu sáamu bío yi, lé bún barén bío mún wórú.» ¹² A bíá wi bín búenbúen wó tété. Bún món á 6a wee jí á Baanabaasi là a Poole cón. Ba wee bío mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na le wó lè 6a níni bíá yínɔn 6a zúífùwa cón. ¹³ Bío á 6a bíá vó, ó o Zaaki hínɔn lá le bíoní ò o bíá: «Wàn zàwa, mi jí bío á ì bío. ¹⁴ Bío le Dónbeení tà lora bíá yínɔn 6a zúífùwa bío hàrí mu jùhú búεεní, á léraráa mu n̄pomu na bío sá le yi 6a t̄ahú, ó o Simɔn * zéenia.

¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeení jì-cúa fεerowà bíoní, lé bío mu túara le Dónbeení bíoní vūahú yi kà síi:

¹⁶ O Nùhúso bíá: «Bún mónén á ì ì bíní ì búen

á búεé so a *Daviide zii na lá tò.

Le soni na fù á ì ì bíní ì hooní,

á le è fárá á à d̄n.

¹⁷ Hón p̄ahú so yi á 6a nùpua na ká búenbúen,

lè hā kána búenbúen na á ì von à hā bío sí m̄i á à cà a Nùhúso.†

«H̄ia kà lé o Nùhúso jì-cúa,

yia nɔn á mu bíowa mu ¹⁸ bío zúrnanáa hāáni.»

¹⁹ O Zaaki pá bínía bíá: «Lé bún nɔn á ì le mu sūaaní à bíá yínɔn 6a zúífùwa na yèrémáa bò le Dónbeení yi à 6a yí sεé. ²⁰ Ká mi mähá wa túa 6a yi, à bío na 6a yi le 6a wé yí là le muini taa, lé bío hā tun. A pa míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá yi. A yí là búaa na yí fúaaana taa. A yí dí cāni.‡

²¹ Hāáni bín ká 6a nùpua wee kārán o Mɔyíize lándá làa mín hā lórú lè mí dà-kéní kéní yi, à kārán ho 6a zúífùwa kāránló zíní yi hā *Sabaawa búenbúen zòh.»

Ba kèrètíεwa na yínɔn 6a zúífùwa vūahú bío

²² A 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, lè 6a kèrètíεwa kuure wāanía tò le mí ì hueeka 6a búí mí t̄ahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. A 6a hueekaa o Silaasi là a Zude na 6a wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwá jún á bíá tà a *Krista bío wee k̄nbi.

²³ Bío kà lé bío túara ho vūahú na 6a a 6ua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè 6a kèrètíεwa ya-díwá wee t̄éeni minén na lé wàn zàwa na yínɔn 6a *zúífùwa yi, bíá ho Antiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kána yi.

* **15:14** Simɔn: Le lé o Piεe zúífumu yèni na có nɔn wo yi. Ká d̄io 6a le Piεe dén lé o Yeesu có le. † **15:17** Mi loñ Am̄ossi vūahú 9.11-12 ‡ **15:20** Mi loñ Léró vūahú (Exode) 34.15-16; Levii nùwá vūahú (Lévitique) 18.6-23; 17.10-16

²⁴ Wa ná à 6a nùpua búí ló wa cón, ká warén nòn yí tonkaa 6a, á 6ueé lúnkaa mi yilera lè mí bióní, á mi yí zū bío mi ì wé. ²⁵ Lé bñn nòn á wa wãania tò à wa le wa à hueeka 6a búí á à tonka mi cón. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wán bñnlowà na wa wa làa sòobéé, ²⁶ bán na zàania mí mukáni wa Núhúso Yeosu *Krista tonló bío yi. ²⁷ O o Zude là a Silaasi lé bío wa wãa tonkaa mi cón, à bán miten 6uee wíoka fεε bío túara ho vūahū yi à na mia. ²⁸ Warén á tò mu wán á le Dónbeení Hácírí mún tà mu le wa máa nǐ sèró mi wán máa dà máa khíí. Há làndáwá na bío henía nòn mia na mi ko mi bè yi lé hǎa ká: ²⁹ Mi wé yí là le muiní taa. Mi yí dí cāni. Mi yí là bùaa na yí fūaana taa. Mi pa miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi. Ká mi wee dàñ pa miten bío bñn búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bñn món á 6a nòn ho wōhū bío 6a le mí ì tonka yi á 6a wà van ho Antiosi. Bío 6a vaá dñn bñn, á 6a von bío búenbúen na tà a Krista bío á kúaa mín wán, à 6a nòn ho vūahū mu 6a yi. ³¹ Bío 6a káranna ho, á 6a búenbúen zámakaa ho bán bióní na henía 6a sía bío yi. ³² Bío ó o Zude là a Silaasi hǎa lé 6a nǐ-cúa fεεrowá búí, á 6a kará bñn míana lè mín zàwa kèrètíewa, á henía 6a sía, à 6a wíoka yí ho pánká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bñn món á 6a dó 6a cāawése, á bán le 6a bè wā-tente, à 6a día 6a á 6a yèrémáa van bío tonkaa 6a cón, ³⁴ [Š] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A 6arén làa bío tà a Krista bío cèrèé búí wee kárán 6a nùpua, á wee bue o Núhúso bióní.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizoóní bío yεn bñn món, ó o Poole bío nòn o Baanabaasi yi: «Wa bñn tē há lórá búenbúen na wa buera le Dónbeení bióní yi, à búεkí wán zàwa kèrètíewa à loñ le 6a bío wó kaka.» ³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zán na 6a le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhá yí tà a féro, lé bío ó o bñnía 6a món ho Pánfilii kōhū yi, á yí bñnía yí sá tonló làa ba.* ³⁹ Wāanii na here kera 6a pāahū mu bío yi, fúaa 6a saawaa. O o Baanabaasi fó a Maaki á 6a lá ho won-beení à 6a nòn ho Siipere kōhū. ⁴⁰ O o Poole wón bèn léra a Silaasi. Sāni ò o lén, á bán zàwa kèrètíewa káráfáa wo o Núhúso yi. ⁴¹ O káa ho Siirii lè ho Silisii kána yi, á wee séení 6a kèrètíewa kuio à 6a síadéro o Krista wíoka fará tñn.

16

O Poole fó a Timotee á 6a bò mín

¹ Bñn món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á dñn bñn vannáa ho Lisitere lóhó. Nii búí na 6a le Timotee na tà a *Krista bío á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hñzoró na lé o kèrètíewa háa á te mí za. Ká bán maá lé o *Kεεeki nñ. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páaní bè mín. O o le 6a kúii wo 6a *zúifúwa na wi bñn bío yi, lé bío 6a búenbúen zū mu le bán maá lé o Kεεeki nñ. ⁴ Há lórá búenbúen na 6a wee káa yi, á 6a wee bío bío 6a tonkarowá lè 6a kèrètíewa ya-díwá wãania tò wán ho Zeruzalemu yi à na bío tà a Krista bío yi, ká 6a à bío na 6a yi le 6a wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fará dñn, á síadéro o Krista yi wi, á bío tà a Krista mu bío wee dé wán làa wizoóní.

Š 15:34 Le Dónbeení bióní vōnna búí yi á bío ká lé bío túara sǎ lè bióní mu nñi: «Ká a Silaasi wón le mí ì kεεení bñn.» * 15:38 Mi loñ Bè-wénia 13.13

Le Dónbeenì le o Poole lén va ho Maseduana

⁶ Le Dónbeenì Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeenì bíoní ho Azii kǎhú yí. A 6a kǎa ho Firizii lè ho Kalasii kǎna yí á wà. ⁷ Bío 6a vaá dǎn ho Mizii kǎhú jii á 6a le mí ì va ho Bitinii kǎhú yí á à loń. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nǎn mu wǎhú 6a yí. ⁸ A 6a wǎa kǎa ho Mizii kǎhú yí á lion ho Torowaasi lóhó wonna dǎnní. ⁹ Ho tǎnàahú á bío búí zéenia míten là a Poole. O mǎn ho Maseduana kǎhú nùpue búí ò o muina dǎn á wee flo wo kà síi: «Buen ho Maseduana yí à 6uee séení wɛn.» ¹⁰ Mí lahó yí á wa dɛɛnia wee cà bío wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bío wa wǎa zú le lé bǎn á le Dónbeenì von wɛn le wa vaa bue mí bǎn-tente à na ho kǎhú mu nùpua yí.

Ho Filiipu yí, ó o hda na 6a le Lidi tà a Nùhúso bío

¹¹ Wa zon ho won-beenì ho Torowaasi yí á térénna van ho Samotaraasi kǎhú na mu jumu kǎnia yí. Mu bǎn tá na lée tǎn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bǎn á wa dǎn yí vannáa ho Maseduana kǎhú sǎn-kéní na bío sǎ ho Oroomu yí bǎn ló-beenì na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa cɛɛɛ hǎa kará ho lóhó mu yí. Hón lóhó so á wa wó wizoní bío yɛn yí. ¹³ Ho *Sabaá zǎn, á wa hǎnǎn ló ho donkǎhú á wà lion ho vǎhú jii, le jún-sǎ á wa lí yí 6a *zúífúwa fióró lahó bǎn. Wa lí yú 6a hǎawa búí à 6a kúaa mín wán, á wa kará tà hǎ láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba hǎawa mu ní-kéní 6a le Lidi. O wee lé ho Tiatii lóhó yí, á wee duan lè hǎ pǎnsò-muna na yáwá here. O wee kǎnbi le Dónbeenì. O kará wee tántá mí jikǎnna wa bíoní yí, ó o Nùhúso wó ó o wíokaa wee jí bío ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zǎi nùpua á 6a bǎtizéra. Bǎn mǎn ó o bía bío ká á vonnáa wɛn: «Ká mi wee leéka le í tà a Nùhúso yí bío bon, à mí 6uee làa í zǎi.» O o dǎn lan wɛn fúuu á wa tà van.

Bío wó ho Filiipu kásó zǎi yí

¹⁶ Wizonle búí, ká wà wee va ho fióró lahó yí, á ton-sá hǎa búí na lé o tǎhǎnǎi 6ueé sǎ wa yahó. O wee yí wá rí cɛɛɛ ho tǎnló mu bío yí à na mí júnása yí. ¹⁷ O hò warén là a Poole mǎn, á wee bío pǎnpǎn ká síi: «Ba nùpua na ká lé le Dónbeenì na dà mu bío búenbúen wán ton-sáwá. Ho wǎhú na wee kǎnǎi 6a nùpua lé hón bío 6a wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizoní cɛɛɛ yí ká lé bǎn ó o hǎa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cà cà, á yèrémáa bía nǎn o cǎnǎ na ó o wee sáráa yí: «Le í bío mu na foń: O Yeesu yèni pǎnká yí, à ù lén día a hǎa mu lǎnbío.» Mí lahó yí ó o cǎnǎ dɛɛnia wá día a hǎa. ¹⁹ Bío ó o hǎa mu júnása mǎn à bío ó o lá wee yí na 6a yí á jǎhú wǎa bó, á 6a wǎira a Poole là a Silaasi vannáa ho pǎnká bǎnsowá cǎn 6a zǎamáa fémínló lahó yí. ²⁰ Ba buan 6a vannáa bǎn na lé ho *Oroomusa tǎiá fɛɛrowá cǎn, à 6a bía: «Ba nùpua na ká dǎn wee kǎnká wa lóhó. Barén lé 6a *zúífúwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á 6a màhá wee kǎrán lè mu bè-wénia búí na wa lǎndá le wa yí wé.» ²² A 6a zǎamáa mún sía cà a Poole là a Silaasi yí. A 6a tǎiá fɛɛrowá le 6a ten 6a sía, à 6a le 6a ha 6a lè hǎ finfoóní. ²³ Bío 6a han 6a wó, á 6a kúaa 6a ho kásó yí, à 6a henía mu nǎn o paro yí le o pa 6a yí sese. ²⁴ Bío ó o paro jǎ bǎn ká síi, ó o buan 6a zoó kúaa ho kásó zǎi fǎkǎhú, á kúaa hǎ sǎrukúwa 6a zení yí.

²⁵ Bío ho tá wà vaá sanká à mǎnǎ, ó o Poole là a Silaasi wee flo ká 6a à khòoní le Dónbeenì. A 6a kásósa na ká wee jí 6a cǎn. ²⁶ Yío 6ueé tí à ho tá zà lè mí sòobéɛ, á dèkío ho kásó zǎi. Hǎ wonna búenbúen dɛɛnia hénkaa, á 6a kásósa búenbúen zúakúariwá feera. ²⁷ O o paro sína. Bío ó o mǎn à ho kásó zǎi zǎajiní hénkaa, ó o wee leéka le 6a kásósa búenbúen lúwa, ó o dò

mí khà-tóní le mí ì búe lè mítén. ²⁸ O o Poole wāamaa pǎnpǎn o wán: «Yí yáa ūten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ O o paro le 6a búen lè mu kroomu. A 6a buan mu buararāa ó o fó ò o bánbāa vaá zon le zì-za yi ká a wee zà lé le zǎnfi, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bǔn mǎn ó o fó 6a lórāa ò o túara 6a yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fennāa?» ³¹ A bán bía nǎn wo yi: «Tà a Nùhúso Yeesu bío, á ūnén lè ū zii nùpua á à fen.» ³² A 6a bía a Nùhúso bío nǎn orén là a zii nùpua búenbúen yi. ³³ Ho tǎnāahú mu yi, ho páahú dà-kéní kéní mu yi, ó o nǎi fó 6a vaá seera dokuaa. O orén lè mí zii nùpua búenbúen á 6a dēnía bátizéra. ³⁴ Bǔn mǎn ó o fó a Poole là a Silaasi yóorarāa mí zii, á yòó nǎn mu bè-díni 6a yi. O nǎi mu lè mí zii nùpua búenbúen sía wan, lé bío 6a tà le Dónbeení bío.

³⁵ Bío ho tá tǎn, á ho Oroomu tǔiá fēerowà tonkaa 6a nùpua le 6a vaa bío le yía wee pa ho kàsó zii yi à kúia 6a nùpua mu le 6a lén. ³⁶ O o paro buée bía mu nǎn o Poole yi ká sii: «Ba tǔiá fēerowà á nǎn le nii le 6a kúia mia. Mí wāa dà a lé á à lén làa héerā» ³⁷ Ká a Poole mahá bía nǎn bía 6a tonkaa yi: «Warén na bío sǎ ho Oroomu yi á 6a han 6a zāamāa ylo yi à 6a yí cífo wen làa bío mu lá ko mu wérāa, á buan wen vaá kúaa ho kàsó yi. A 6a wāa đin đin le mí ì kúia wen ká mu sǎ máa jí. Bǔn léé bío na yí dà máa wé. Mí vaa bío le 6arén mítén búen buée kúia wen.» ³⁸ A bán bǎnía vaá bía mu nǎn ho Oroomu tǔiá fēerowà yi. Bío 6a jí le o Poole là a Silaasi á bío sǎ ho Oroomu yi, á 6a zǎnkaa. ³⁹ A 6a wāa buara buée bía nǎn 6a yi le mí wó khon. Bǔn mǎn á 6a kúaarā 6a, á 6a yankaa 6a le 6a lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ Bío ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á 6a wà van o Lidi zii. Ba mǎnka mín zàwa kèrētēwa wán, á henía 6a sía. Bǔn mǎn á 6a wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló lè ho Anfipoliisi lè ho Apolonii lórā yi á vaá dōnnāa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zúifúwa kàránló zii wi yi. ² O o Poole wà van bǎn làa bío ó o lá wee wé wérāa mu. Orén lè 6a nùpua na bǎn wāanía le Dónbeení bioní vūahú bioní wán hǎ *Sabaawa bío tǎn na sǎ mín yi. ³ O wee zéeni hǎ bioní mu yara làa ba, le mu túara ho vūahú mu yi le yía le Dónbeení mǎn léra ko ò o lò be, á hí, á vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ì wee bío bío làa mia, wón lé *Yia le Dónbeení mǎn léra.» ⁴ Ba nùwǎ yén búí tà mu yi, á léera là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerēsisisa cērēe na wee kǎnbi le Dónbeení á mún tà 6a bío á wee bè làa ba, lè 6a hǎawa cērēe búí na níni se mún. ⁵ Ká 6a zúifúwa á le yandee mahá sú mu bío yi. A 6a hǎnǎn cǎnkaa 6a nǎ-kora nùwǎ yén búí hǎ bonfúaa yi á kúaa mín wán, á sǔkúra 6a zāamāa séenía, á kánkāa lè ho lóhó đǎnía. Ba fiira van o Zasǎn zii á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à lérāa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A bío 6a zoó khon 6a yi, á 6a fó a Zasǎn làa bía tà a *Krista bío nùwǎ yén búí á lórāa ho lóhó tǔiá fēerowà cǎn, á 6a wee bío pǎnpǎn: «Ba nùpua na ká héera kánkāa 6a nùpua hǎ lùà búenbúen yi lè mí kàránló. Ba mún wāa buée đǎn hen, ⁷ ó o Zasǎn tà á 6a làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè 6a bá-zàwa bēe Sezaare làndá yi. Ba le bēe búí wi á yèni 6a le Yeesu.» ⁸ Hǎ bioní mu á cína 6a zāamāa lè ho lóhó tǔiá fēerowà sía. ⁹ O Zasǎn làa bía tà a Krista bío á sǎanía le wári na 6a ko 6a sǎaní á 6a día 6a.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hǎnii, á 6a kèrētēwa na bǎn dēnía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bío 6a vaá đǎn bǎn á 6a wà van 6a zúifúwa kàránló

zli yi. ¹¹ Ba zúifùwa na 6a vaá yú bín á wee tà hén mí yiwa á po bia ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà jí le Dónbeení bioní sese. Lâa wizooní ká 6a wee kàrán le Dónbeení bioní sese, à loní le bio ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bîa tà a Krista bio 6a tîahú á boo. Ho Keréesisa tîahú, á 6a háawa na níní se cèrèè lè 6a báawa cèrèè á mún tà a Nùhúso bio. ¹³ Ká bio ho Tesaloniiki zúifùwa jí ò o Poole wee bue le Dónbeení bioní ho Beeree yi, á 6a wà 6uara bín á tîn 6ueé kánkáa hón lóhó so nùpua, á lùnkáa 6a yilera. ¹⁴ A 6a kèrètíewa dèenía le o Poole híní lén à dé mí yahó lè mu yámú jumu cón. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bîa bò là a Poole á lèenía wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bio 6a le mí ì bíní á à va ho Beeree, ó o Poole háanía 6a le 6a vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá ja mí món buen fùafùu.

O Poole jî-cúa na ó o fèera ho Ateena yi

¹⁶ Pâahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mɔn à ho lóhó mu sú lè há dofi-kansiwa, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wãaní lè 6a *zúifùwa làa bia yínáí 6a *zúifùwa na wee 6úaaní le Dónbeení na ó o wee yí 6a kàránló zli yi. Làa wizooní ká a wee wãaní lè 6a nùpua na ó o wee yí 6a fémínló lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa* lè 6a Sitoyisíewa† nùwá yèn mún wee 6uee wãaní làa wo. Ba 6úí wee tùaka mín yi ká síi: «O dàn bíoro mu, lée webio ó o yáá ðín wee bío ká.» Ba 6úí bán 6èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bio ó o wee bue.» Ba wee bío bún lé bio ó o Poole wee bío o Yeesu bio, lè ho vèeró bio.

¹⁹ A 6a 6uan wo vannáa ho lóhó tûiá fèerowá cón, à 6a bía nɔn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán lè 6a nùpua á fo dà a zéeni yahó làa wɛn le? ²⁰ Bîo wa wee jí ká lée bè-fla wa cón, á wa wi à wa zún mu kúará.» ²¹ A bîo ho Ateenasa 6úen6úen lè mí káyáwá 6èn wa lè mí sòobéé lé mu bè-fla na wee wé bán jíló lè mu láakáwá tàró.

²² O o Poole wáa líí hínɔn yóó ðín ho lóhó tûiá fèerowá yahó ò o bía: «Ateenasa, í mɔn mu le há dofiná 6úaaníló bio 6èntín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bio á í hékkaa mi lóhó yi á mɔn mu bíowa na mi sonka mi dofiná 6úaaníló bio yi. Í yáá pá mɔn le muiní yeení lahó 6úí à bio ká lé bio túara le wán: «Dofíní na á nùpue yí zú.» Awa! A bio mi wee 6úaaní ká mi yí zú mu, lé bún á ínén 6uara wà 6ueé zéeni làa mia. ²⁴ Le Dónbeení na léra ho ðímíjí lè mu bíowa na wi ho yi 6úen6úen, na lé ho wáayi lè ho tá Nùhúso, á yí máa zoo kéení há zíní na 6a nùpua wee so mítén na le yi. ²⁵ Le màkóo mía à nùpue wé bio 6úí na le yi. Lerén lé ðio wee na le mukáni 6a nùpua yi, lè mu bio 6úen6úen. ²⁶ Le ðín o nùpue ní-kéní wán á léraráa há sííwá nùpua 6úen6úen héera bàráka ho tá wán, á wãana 6a kána súa, á fúana há pònna jíní ðíní. ²⁷ Le Dónbeení wó ká síi bèra a na à 6a nùpua cànka le. Hàrí ká 6a wee héé víná càráa le, jún-sí 6a à yí le. Tûiá poni, le Dónbeení yí khèra lè wa ní-kéní kéní. ²⁸ «Lé bio wa mukáni ló lerén lé ðio níi yi. Lé lerén nɔn wa wee dàñ varákaráa.» Mi len-béwá 6úí yáá mún bía mu wéréwéré ká síi: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ A bio wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa téé le Dónbeení làa sánú táá wáí táá huua kansiwá huúu, bún na 6a nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Há pònna na 6a nùpua fú yí zú mu

* **17:18** Epikuríewa: Ba lé ho Keréesi kòhú bè-zúrílo 6úí na lé o Epikuure ní-kenínia. Ba wee cá bio 6a a wé ká le lònbee máa yí 6a. Ba wee leéka le ho ðímíjí bio 6úen6úen lé ho wé fèráa mín.

† **17:18** Sitoyisíewa: Ba lé ho Keréesi kòhú bè-zúrílo 6úí na 6a le Zenɔn ní-kenínia. Ba wi 6a zúrí bio ho ðímíjí bíowa wee wéráa, á wi 6a yí le sí-hebútee à sánsá le lònbee lè mí sííwá 6úen6úen.

bïo yi, bïn le Dónbeenĩ wáa yí máa loĩ yi ho zuia. Bïo ká wán á 6a nùpua búenbúen lé bïa le wee we há lùà búenbúen yi, le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá. ³¹ Wizonle dà-kéní búí lé dío le Dónbeenĩ bàrá, ò o nùpue na le léra à cítí ho ðímíjá búenbúen lè ho térénló. Le vèenía o nùpue mu, à zéení lè 6a nùpua le orén lé yia le léra ò o fí le cítí mu.» ³² Bïo 6a já ò o Poole wee bío ho vèeró bïo, á 6a búí wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba búí 6èn wee bío: «À ũ bioní mu jíló á wa à pa làa pòn-veere.» ³³ Lé bïn wán ó o Poole 6èn wà ò o díá 6a. ³⁴ Ká 6a nùwá yèn búí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bïo. O búí lé 6a tũíá fèerowà nĩ-kéní na 6a le Denii, là a háa búí na 6a le Damariisi, à pá bïní séení 6a búí.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bïn món ó o Poole ló ho Atæna yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zuífù nĩ búí na 6a le Akilaasi bïn. O nĩ mu ton ho kòhũ na 6a le Põn yi. Orén lè mín háa Pirisiye ló ho Italii kòhũ yi á buara ho Korente yi yí míana, lé bïo ho *Oroomu bá-zàwa bée Koloode non le jii le 6a *zuífùwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wà van 6a cón. ³ A bïo ó orén làa ba tonló léé dà-kéní, á 6a wáa páanía kará wee bí há sònna na wee tá lè há búkúwá. ⁴ Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíoní 6a zuífùwa kàránló zii yi, á wee cà ò o bío búe 6a zuífùwa lè ho *Keræsisisa júná.

⁵ Bïo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi buée dõn, ó o Poole yahó wáa sã le Dónbeenĩ bïo zéeníló mí dòn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zuífùwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ møn léra. ⁶ Ká 6a zuífùwa mu máhá pá a bío à 6a wee là a, ó o Poole púrúnna mí sĩ-zínia khũnkhũní kúaa 6a wán† ò o bíá non 6a yi: «Hen ká mi vñnun, se mu lé minén mi bæere á mu ló yi. Nùpue máa tũa mí bío làa mi. Bïo ká wán á ï wáa à va bíá yínón 6a zuífùwa cón.»

⁷ O o ló bïn á wà van nĩ búí na 6a le Titiyuusi Zusituusi cón. O nĩ mu wee kõnbi le Dónbeenĩ, á zii wi 6a zuífùwa kàránló zii nĩsání. ⁸ Ba zuífùwa kàránló zii jùhũso na 6a le Kirisipuusi lè mí zii nùpua búenbúen á tà a Nùhũso bïo. A ho Korentesa cèrèe na já a Poole bíoní á mún tà a Nùhũso bío á 6a bátízera.

⁹ Ho tĩnàahũ búí yi, ó o Nùhũso zéeníá mĩten là a Poole, á bíá non wo yi: «Yí zõn bío búí. Yí wé tèté, wé bío ká ũ wà. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à bóoní yi wón mía, lé bïo 6a nùpua na bío sã mĩ á boo ho lóhó na ká yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á kàránna 6a nùpua bïn lè le Dónbeenĩ bío.

¹² Bïn món á ho Oroomu nĩ Kaliyon á 6a bàrá ho Akayii kòhũ jùhũ wán. Lé bïn pãahũ á 6a zuífùwa lò a Poole wán. Ba wĩira a buan vannáa le cítí finii, ¹³ á 6a wee bío: «Bïo ó o nĩ na ká le 6a nùpua wé búaanínáa le Dónbeenĩ á wi mí dòn làa bío á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴ Bïo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jii ò o wee bío lè 6a zuífùwa: «Minén zuífùwa, mu lá léé wékhe búí na búaa táá bè-vio búí na wa làndá hò á ï lá à tà á à jí mí cón làa bío mu lá ko mu wéráa. ¹⁵ Ká bío mu lé há bíoní, lè há yènnáa, lè mí kùrú làndá bío, á lé minén miten ko à mí loĩ mu yahó yi.

* **18:1** Korente: Ho lé ho Akayii kòhũ ló-beení. O Poole pãahũ ká ho nĩpomu boo làa sòobée. Ho yèni hãa wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà na wee wé ho yi bío yi. † **18:6** Mi loĩ Matiye vùahũ 10.14

Inén máa fi h́n t́iáwá so síi bàn cítií.»¹⁶ O o le 6a lén. ¹⁷ A 6a búenb́uen wáa ẃira a Sositeena na lé 6a káránló źi j́uh́so á wee ha le cítií finíi. O o Kaliyon cèkè ò o ýi dó mí j́ii 6a yi.

O Poole b́nia van ho Antiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korénte yi. B́n ḿn ó o día ḿn źawa kèrèf́ewa ò o wá van ho Sánkeree lóhó wonna ð́nníi. Sáni ò o zo ho won-beení ó o ńn mí j́uh́ á 6a lera, lé bío ó o lá dó mí j́ii ńn le Dónbeení yi bío búí d́nǎ yi.[†] O orén là a Pirisiye le ḿn báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii ḱhú. ¹⁹⁻²¹ Bío 6a vaá d́n ho Efεeze yi, ó o Poole wá van 6a *zúifúwa káránló źi yi, á vaá zoó wee wáanǎ làa ba. Ba flora a le o cáaka cua-yen, ó o ýi tà. O o b́ia bío ká ńn 6a yi á wá díaráa 6a: «Ká le Dónbeení tà á ì ì va ká ì ì b́nǎ ì buen mí ćn.» O o Poole zon ho won-beení ho Efεeze yi á wá ò o día a Pirisiye là a Akilaasi. ²² Bío 6a vaá d́n ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalemu, á vaá t́enǎ 6a kèrèf́ewa kuure yi. B́n ḿn ó o wá van ho Antiosi. ²³ O cáaka yú b́n á bò yi wáráa. O káa ho Kalasii le ho Firizii kána yi, á wee hení 6a kèrèf́ewa búenb́uen sía le Dónbeení bío yi.

O Apoloosi van ho Efεeze le ho Korénte

²⁴ Zúifú búí na 6a le Apoloosi á buara ho Efεeze yi. O wee lé ho Alekisándiri lóhó yi. O lé o núpue na źi há b́oní. O mún źi le Dónbeení b́oní v́ahú b́oní làa sòobéε. ²⁵ Ba káranna a là a Ńuhso wóhú bío. O ńn mítén á wee bue ká a zéení bío ó o Yeesu bío wóráa binbirí à na 6a núpua yi. Ho *bátéèmu bío d́nǎ yi, ó o Zán bátéèmu bío na 6a káranna làa wo lé b́n mí dòn ó o źi. ²⁶ O wee bío 6a *zúifúwa káránló źi yi ká a ponǎ séra. Bío ó o Pirisiye là a Akilaasi j́á a b́oní, á 6a fó a, á wíokaa zéení le Dónbeení wóhú bío binbirí á ńn wo yi. ²⁷ B́n ḿn ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii ḱhú, á bàn źawa kèrèf́ewa henía o síi mu bío yi. Ba yáá túara ho v́ahú tonǎ ńn b́ia tà a *Krista bío na wi ho ḱhú mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá d́n 6a, à 6a bua a sese. Bío ó o vaá d́n b́n á le Dónbeení sáamu wó ó o séení b́ia tà a Krista bío làa sòobéε. ²⁸ O j́i-cúa na ó o wee lá búenb́uen á 6a zúifúwa ýi máa d́n bío bío búí d́nǎ yi. O wee ð́n le Dónbeení b́oní v́ahú b́oní wán á zéeníáa mu wéréwéré na 6a yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení ḿn lera.

19

O Poole van ho Efεeze

¹ Páahú na ó o Apoloosi wi ho Korénte yi, ó o Poole lá ho wóhú na ló há búaa yi á van ho Efεeze. Kèrèf́ewa nùwá yen búí ó o vaá yú b́n, ² ó o túara 6a yi: «Páahú na mi tà a *Krista bío á mi so yú le Dónbeení Hácírí le?» A 6a b́ia ńn wo yi: «Wa yáá ð́n ýi j́á Dónbeení Hácírí bío ýi ḿn.» ³ O o Poole b́nia túara 6a yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» A 6a b́ia: «Lé o Zán bátéèmu.» ⁴ O o Poole wáa b́ia: «O Zán h́ia wee bátízé b́ia wee tà yèrémá mí yilera le mí wárá, á wee bío là a *Isirayεele nípomu le 6a tà ýia wá a buen orén ḿn bío, o Yeesu.»

⁵ Bío 6a j́á h́n b́oní so vó, á 6a tà ó o bátízera 6a o Ńuhso Yeesu yèni yi. ⁶ O o Poole bò mí nínǎ 6a wán, á le Dónbeení Hácírí lion 6a wán. A

[†] **18:18** Mí lonǎ Míló v́ahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúifúwa ćn ká ýia fú wé dó mí j́ii le mí ì wé bío búí á à na le Dónbeení yi, à bánso j́uhú à foohú máa b́nǎ bè wán. Ká ho páahú na ó o wee leéka bío á j́ii sú, ò o máhǎ lera mí j́uhú.

6a wee bío há sîi-viò bíoní, á wee fεε le Dónbeení jni-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru jnun sîi.

⁸ O Poole yí máa khí 6a zúifùwa kàránló zii yi. Píina bío tîn ká lé bín ó o wee búee bío yí ká a poní séra. O wee bue le *Dónbeení béení bío, á wee cà à bíá wee jí a cón à tà mu yi. ⁹ Ká 6a búí máhá tun mí yiwa, á pá le mí máa tà a Yeesu bío, á wee zùarika a Núhúso wǎhú yi 6a zámáa yío yi. O o Poole fó bíá tà a Krista bío á wàráa ò o díá 6a. Làa wizooní búenbúen ká a wee búee wáaní lè 6a nùpua o Tiranuusi kàránló zii yi. ¹⁰ O wó mu á dǎn há lúlúio bío jnun. Lé búñ nǎn á 6a zúifùwa làa bíá yínǎn 6a zúifùwa na wi ho Azii kǎhú yi búenbúen á jánáa o Núhúso bío.

O Sevaa zàwa nùwā hējnun bío

¹¹ Le Dónbeení wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹² Hári há sî-zínia lè há nín-kéníwá na dǎn o Poole sǎnía á 6a wee bè 6a vǎnvárowá wán à 6a wa, à 6a cínáwa lé bíá 6a wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwā yen búí na wee héε léka há lùá yi à ja 6a cínáwa lén bíá 6a wi yi, á mún le mí ì wé è loñ ká mí dà a ja 6a là a Yeesu yèni pánká. Ba wee bío lè 6a cínáwa ká sîi: «Mí lé là a Yeesu yèni pánká, yía ó o Poole wee bue bío.» ¹⁴ Bíá wee wé mu lé o zúifù nǎi na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowá jhúhúso beení zàwa nùwā hējnun. ¹⁵ Ká a cíná máhá bíá nǎn 6a yi: «O Yeesu á ì zū, á mún zū a Poole. Ká minén bèn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nǎi na ó o cíná wi yi á zon 6a wán, á dàrña 6a, á han lè mí sòobéε sóoníkkaa yi á 6a lùwa ló le zii yi mí kámáa. ¹⁷ Ho Efεεze zúifùwa làa bíá yínǎn 6a zúifùwa búenbúen jíá bío wó, á 6a búenbúen zána, á wíokaa wee kǎnbi o Núhúso Yeesu yèni. ¹⁸ Bíá tà a *Krista bío cèrèε búí wee búee bío à zéeni bío 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zámáa yío yi. ¹⁹ Mu nín-símú wérowá cèrèε á buan mí vǎnna á búee cíná 6a nùpua búenbúen yahó. Ba càtio há vǎnna mu yàamu, á mu yú wén-hāani* muaaseé búará-jnun làa píru. ²⁰ Lé ká sîi ó o Núhúso bíoní wee ben fèráa há lùá ká le wá. Le bǎn pánká á 6a nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bíoní na ó o kánkáa ho Efεεze yi

²¹ Ká búñ bíowa so búenbúen wó khíina, ó o Poole le mí ì káa ho Maseduana lè ho Akayii kǎna yi á à va ho Zeruzalεemu. O wee bío bío ká mí yi: «Hen ká ì vaá dǎn bín, á ì mún ko à ì dá ho *Oroomu.» ²² O o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séeni mín le 6a va ho Maseduana, ò orén mí béere wón kará dóka mí yi ho Azii kǎhú yi.

²³ Mu páahú ò o Núhúso wǎhú bío á kánkáa 6a nùpua dàkhíina ho Efεεze yi. ²⁴ O donkhue-sî-pá búí na 6a le Demetiriyuusi á hía wi ho Efεεze yi. Orén lé yía wee pá a dofní há-níi Aatemiisi† zî-beeni bǎn bè-zàwa lè le wén-hāani. Bíá wee sá a cón á wee yí le wáí na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búí ó o nǎi mu von mí ton-sáwá làa bíá làa ba tonló le mí ì wé dà-kéní á kúaa mín wán, ò o bíá nǎn 6a yi: «Minén nùpua mu, mí zū mu kénkén le lé ho tonló na ká bío yi á wa níi bío wee dérää wán. ²⁶ Háya! O o nǎi mu na 6a le Poole bío na ó o wee wé á mí wee mí, á wee jí. O wee bío le há dofi-kansiwa na 6a nùpua wó mítén á yínǎn dofína. Á 6a nùpua cèrèε tà a bío ho Efεεze yi. Hári ho Azii kǎhú nùpua ó o wó ká cínú. ²⁷ Mu wá làa búñ, á

* 19:19 Wén-hǎnló: Hón páahú so yi, ká le wén-hǎnló dà-kéní lé o nùpue ní-kéní wizon-kùure sámú sǎání. † 19:24 Aatemiisi: O lé le dofní há-níi búí. Ho Efεεze yi, á 6a wee bío le orén lé yía á ho tá lè mí bío búenbúen sá yi. Orén lé yía 6a wee wé fio yi á búeraa ho dínló, á sání mún jinnáa. Ba zî-beeni na 6a hía son o dofní há-níi mu bío yi bǎn síiwá hía yi boo mu páahú.

wa tonló yèni á à yáa. Mu yínɔ́n bún mí dòn. Wa dofiní há-nii Aatemiisi zĩ-beení na 6a son nɔn wo yi á bío púhú mún máa kéń. Orén mí beere á bío mún máa bín máa wé here 6a núpua yi. Wón na á ho Azii kǎhúsa lè ho ðímíjǎ núpua búenbúen wee 6úaaní.»²⁸ Bío 6a jǎ há bióní mu, á 6a sǎ cá, á wee wáamaka ká 6a a bío: «Ho Efɛɛzesa Aatemiisi léé dofiní há-beení!»

²⁹ Ho lóhó núpua búenbúen kánkáa. Ho Maseduana kǎhú núpua nùwá jún búi na là a Poole lá wee bè mín va há kúúio, á 6a wíikaa á búunia bò yi 6uararǎa le wǎaníi la-beení yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki.³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo ðín 6a núpua yahó, ká 6a kèrèṛewa hò a.³¹ Ho pánkǎ ton-sǎwǎ búi na wi ho Azii kǎhú yi na lé o Poole mu 6án bǎnlowà le 6a bío na a yi le o wé mí sǎbéré ò o yí va bín.³² Hón páahú so yi, á 6a zǎamǎa yí máa jí mún yi. Ba wee héé bío mín júná yi fúaa 6a cèrèè búi yǎá wǎa yí zū mí kúeemínwǎnló júhú.³³ Ba zúifúwa jǎana a núpue búi na 6a le Alekisǎndere á léé ðnía 6a núpua yahó. A 6a búi ló 6a tǎahú á zéenia bío ó o kò ò o bío na 6a zǎamǎa yi. O o Alekisǎndere wǎa hónia mí níi dá 6a zǎamǎa yi le 6a wé tété, ò o wi ò o lá le bióní 6a zǎamǎa yahó ká a zéení le orén lè mín zǎwa á níni mía mu yi.³⁴ Ká bío 6a núpua zúna mu le o lé o zúifú, á mu bío dà-kéní na ká lé bío á 6a búenbúen páania wee wǎama á yú há léèrèwa bío jún sii: «Ho Efɛɛzesa Aatemiisi léé dofiní há-beení!»³⁵ Mu véenii, á ho lóhó pánkǎ ton-sǎ vǎn-túaro beení lé yia ðánna bía lè 6a zǎamǎa á 6a wó tété, ò o bía nɔn 6a yi: «Efɛɛzesa, 6a núpua búenbúen zū le ho Efɛɛze lóhó lé hǎa pan wa dofiní há-nii Aatemiisi zĩ-beení yi, á pan o 6án kansi na ló ho wǎayi lion yi.³⁶ Núpue yí dà máa kán mu. Éé ká mi màhá kò á mi wé wayi, ò o búi hǎa yí wé bío ká 6ánsò á yí lon mí yi.³⁷ Ba núpua na ká á mi 6uan 6uararǎa hen á 6a jún yí yáara bío búi wa dofiní há-nii zii, á mún yí bía yí khon yí nɔn wo yi.³⁸ Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sǎwǎ le o búi wó khon làa mí, á le cítii filó wizonle wi, á bǎa wee fi le mún wi. Le 6a va bán cǎn.³⁹ Ká bióní pá bínia wi mi cǎn bío búi ðán yi, á bǎa wee kúee mín wán á loń ho làndá bío, á dà á loń mu yahó yi.⁴⁰ Wa yí wó sese, á 6a hǎa bío le lé warén wee kǎani 6a núpua bío wó ho zuia ká bío yi. Lé bío ho kúeemínwǎnló na ká á júhú mía máa zéení.» Bío ó o bía hǎn bióní so vó, ó o le 6a zǎamǎa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerɛɛsi

¹ Bío mu bío na lá wee kánkǎ ho lóhó yòò kǎína, ó o Poole von bǎa tà a *Krista bío kúaa mín wán, á henía 6a sǎa. Bún mǎn ó o dó 6a cǎawése ò o wǎ jún ho Maseduana.² O kǎa hón kǎhú so yi á bía bío cèrèè á heníanáa bǎa tà a Krista bío sǎa, ò o ló bín wǎ van ho *Kerɛɛsi kǎhú.³ O kará bín á ðǎn há píina bío tǎn. Bún mǎn ó o wi ò o lá ho won-beení á va ho Siirii kǎhú yi. Lé hón páahú so yi á 6a bía nɔn wo yi le 6a *zúifúwa lò a wán. O o ðía ò o yèrémǎa kǎa ho Maseduana.⁴ Bǎa léenú wo lé o Beeree níi Sopateere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekúnduusi na páania wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Deɛbe níi Kayuusi, là a Timotee. A séení ho Azii kǎhúsa Tisiiki, là a Torofiimu.⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi.⁶ Warén bán lá ho won-beení ho Filiipu yi ho *búurú na á jǎ-fini yí dó yi sǎnú ðíró mǎn á wó há wizoní bío hònú á bò yi vaá ðǎnnáa. Bún mǎn á wa vaá yú 6a ho Torowaasi yi. Léé yǎwǎ júhú dà-kéní á wa wó bín.

Bío wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tìbírí zoñ ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú* á à là. A bío ó o Poole lée sín á à lén, ó o tà hã láakáwá lè 6a nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hã nónwíora bío jun níi yí á wa yòò kúaa mín wán yí. Hã fíntéena cèrèè á 6a záníá bín. ⁹ Yàrónza fèè búí na 6a le Etiisi á kará le bonkèè jii. Bío ó o Poole wee bío ká a wá fèèè, á mu dāmu 6ó a yàrónza fèè mu. O o yòò kùera hã nónwíora bío jun níi yí, á líí lùwá. A 6a le mí 6ueé hóoníá a ò o húrun. ¹⁰ O o Poole yòò lion, á líí bánbáa vaá lá a 6uan mí bàra yí ò o bíá: «Mí yí dèé mí yiwa, lé o yíò wí lua.» ¹¹ O o bíníá wá yòora, á yòò cèkkaa ho búurú là. Bún món ó o pá bíníá bíá fúuu fúaa ho tá tñn á wii hà, ó o màhã wá. ¹² O yàrónza fèè 6a 6uan wàráa ká a yíò wí lua. A 6a búenbúen á mu wó sí-hííle cón làa sòobéè.

O Poole ðñ ho Torowaasi yí á vannáa ho Milee

¹³ Bío ó o Poole lon, lé ho bè ho wòhũ à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yí á wa páaní zo ho won-beeni. A warén zon ho won-beeni dú a yahó jónnáa bín. ¹⁴ Bío ó o 6ueé yú wen ho Asoosi yí, ó o páanía zon làa wen á wa wá van ho Mitiléena lóhó. ¹⁵ Wa ðñ bín vaá ló ho Siyoo kòhũ na mu jumu kíniá yí mu tá na lée tñn. Bún 6àn tá na kún bíníá lée tñn, á wa vaá ðñ ho Samòosi kòhũ na mu jumu kíniá yí. Mu 6àn tá na 6èn bíníá lée tñn lé bío wa vaá ðñnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wí ò o ðñ búmaka mítén ho Azii kòhũ yí. Lé bío ó o wí ò o bánbá vaa ðá ho Zeruzalèemu á ho Pántekoote ðí yí bín ká mu ðá a wé. Lé bún non ó o yí ló lè ho Efèeze cón.

O Poole bíá lè ho Efèeze kèrètèewa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa 6a nùpua ho Milee yí le 6a va ho Efèeze, á vaa ve 6a kèrètèewa kuure ya-díwá na bín le 6a 6uen. ¹⁸ Bío 6a 6ueé ðñ, ó o bíá non 6a yí: «À lá í 6uen-nónzon ho Azii kòhũ yí jii, á bío á í 6uan lè íten ho páahũ búenbúen na á í làa mia kará mín wán á mí zũ. ¹⁹ Í liiniá íten á sá a Nùhũso tonló lè le wéè lè le lònbee na yú mí, bío 6a *zúífùwa lò í wán bío yí. ²⁰ Mí zũ mu le bío ðá a séení mia 6àn ðèè woon á í yí sánkaa mia. Mu búenbúen á í buera, á kàráanna làa mia 6a zāamāa yahó lè mí zíní yí. ²¹ Ba zúífùwa làa bíá yínón 6a zúífùwa á í heníá mu non yí le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá, á tà wa jùhũso Yeesu bío. ²² Bío ká wán lé mí tñn wee ja ho Zeruzalèemu làa bío le Dónbeeni Hácírí le í wéráa mu konloon, ká í mún yí zũ bío wá vaá yí mí bín. ²³ Há lórá lè mí ðá-kéní kéní yí á le Dónbeeni Hácírí wee fèn jñ í zeñ wán le ho kásó zoró, lè le lònbee lè mí sííwá á pan mí bín. Bún mí ðòn lé bío á í zũ. ²⁴ Inén cón á í mukáni bío jùhũ míá, ðíká à bío le Dónbeeni tonkaa mí bío yí á yíò lè, á le Dónbeeni sāamu bín-tente bío zéeníló tonló na ó o jùhũso Yeesu kàráfáa mií à í sá à tíí jii. ²⁵ Í héera buera le *Dónbeeni bēení bío mí búenbúen tñahũ, ká bío ká wán á í wāa zũ le minén ó o búí máa bíní máa mí mí. ²⁶ Lé bún non á í wee bíoráa bío ká á à na mia ho zuia: Mí nī-kéní búí vliníá mítén á 6anso bío máa túa làa mí. ²⁷ Lé bío le Dónbeeni bío na á lé le mí ì wé búenbúen á í zéeniá làa mia á yí ká ðèè. ²⁸ Minén miten pa miten bío, á mún pa 6a kèrètèewa kuure bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yí bío síí bíá le Dónbeeni Hácírí kàráfáa mia le mí pa yí. Ba kèrètèewa kuure á mí wé lon bío sese. Lé le Dónbeeni kùrú Za cāni kúaará 6a bío yí á 6a bío sá le yí. ²⁹ Í zũ mu le í lénló món ká 6a nùpua búí na 6onmín lòn dakhínkhínwa na záníí wí á à zo mí tñahũ. Ba á ðé le 6óoníí ho pi-6oohũ yí. ³⁰ Hárí minén

* 20:7 Mí lon Bè-wénia vñahũ 2.42

tíahú á 6a nùpua búí ì lé yi, á à híní wé è fúaa há sabíoní á à khàráa bíá tà a *Krišta bío à bán bè 6a yi. ³¹ Mi cén tíní mi yío, à zúf mu le í jà mi zeñ wán há lúluío bío tín yi, há wisonáa lè mí tñònna yi ká í wee wá.

³² «Hā làa na kà wán, á í wáa à dé mí bío le Dónbeení lè mí sáamu bíoní níi yi. Dén bíoní so lé dío pánká á à na ká mi síadéro á à fàrá à tñ. Lè è na ho nàfòró mia, hia le bàrá ká làa bíá bío sã le Dónbeení yi. ³³ Í sli yí vá nùpue búí wárí là a sánú, là a sí-zínia yi yí mən. ³⁴ Minén mi bæere zū le í níni na ká lé hã á í sáráa, á jíananáa ínén làa bíá làa mi lá páanía wi màkóo. ³⁵ Lé búñ á í wó á zéénia làa mia à mí wé sá làa búñ à séénináa 6a nì-khenia. Mi wa bíni leéka le o jùhúso mí bæere á bíá bío ká: Yia wee há mu bío wón cūnú na ó o yú á búaa po yia 6a wee na mu yi.»

³⁶ Bío ó o bíá làa ba wó, ó orén làa ba búenbúen líí fàrá mí nɔnkójúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wíi o Poole 6ua yi à yèe kíó à dérää o cáawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhíina, lé bío ó o Poole bíá le 6a máa bíni máa mí mí. Búñ món á 6a lèénia wo vannáa ho won-beení lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzalɛmu

¹ Búñ món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beení téréenna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tñ lé bío wa vaá dónnáa ho Oroode lóhó, á dñn bñ vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beení búí bñ na wà a va ho Fenisii kãhú, á wa zon hón wàráa. ³ Bío wa vaá sùaráa ho Siipere kãhú, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kãhú cón á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bñ á ho won-beení sèró ko ho búen yi. ⁴ Wa yú 6a kèrètɛwa búí bñ á wa wó ho yáwá jùhú dá-kéní làa ba. Le Dónbeení Hácírí jà 6a zeñ wán, á 6a bíá là a Poole le o yí va ho Zeruzalɛmu. ⁵ Ká bío ho páahú na wa ko à wa wé bñ wó, á wa lá wa wãhú wà. A 6a kèrètɛwa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lèénia wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bío wa líí dñn mu yámú jumu jii á wa líí fàrá wa nɔnkójúná wán à wa flora. ⁶ Búñ món á wa dó mín cáawése, á tèníkkaa mín yi, á wa yòó zon ho won-beení, à 6arén bèn bínia kíhóon.

⁷ Wa dñn ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tènía wán zàwa kèrètɛwa na bñ yi, á wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bñ á wa veení mu yámú jumu wán wó yi. ⁸ Mu tá na lée tñ á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeení bñ-buero búí wi bñ á yèni 6a le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé 6a nùpua nùwã hẹjrun na 6a hueekaa ho Zeruzalɛmu yi nì-kéní.* ⁹ O hínni nùwã náa wi á yí yan, á wee fɛɛ le Dónbeení jì-cúa na 6a nùpua yi. ¹⁰ Wa wó há wizooní cèrɛɛ bñ, á le *Dónbeení jì-cúa fɛero búí na 6a le Akabuusi ló ho *Zudee yi á 6ueé yú wen bñ. ¹¹ O o wà 6uara wà cón, á 6ueé fó a Poole ku-cɛèní, ò o can mí zení lè mí níni ò o bíá: «Bíó ká lé bío le Dónbeení Hácírí bíá: «Lé ká sii á 6a *zúífúwa á à ca làa yia te le ku-cɛèní na ká ho Zeruzalɛmu yi, á à dé bíá yí zú le Dónbeení níi yi.»» ¹² Bío wa jà há bíoní mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzalɛmu. ¹³ Ká a màhá bíá nɔn wen: «Mi wee wá á wi à mí yáa í yilera le we? I wíokaa íten wó í caró bío yi ho Zeruzalɛmu yi. Hári í búéro bñ o jùhúso Yeesu bío yi á í pá wíokaa íten wó bío yi.» ¹⁴ Bío wa hò a san làa bío ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi à wa bíá: «O Nùhúso lé yia sii bío wé.» ¹⁵ Wa wó há wizooní bío yen bñ. Búñ món á wa wíokaa waten à wa jɔn ho Zeruzalɛmu. ¹⁶ Ho Sezaaree

* 21:8 Mi loñ Bè-wénia vùahú 6.1-6

kèrètíewa búí lèénia wén. Ba dú wa yahó vannáa Siipere nǎi búí na 6a le Munasǎn cǎn. O lé o kèrètíe míana. Lé wón zǎi á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cǎn

¹⁷ Bǎo wa vaá dǎn ho Zeruzalεemu, á wǎn zàwa kèrètíewa na bǎn á sǎ wa yahó lè há zǎmakaa. ¹⁸ Mu tá na lée tǎn, ó o Poole làa wén bò mín van o Zaaki cǎn. Lé bǎn á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi. ¹⁹ O o Poole tǎénia 6a yi, ò o lá bǎo le Dónbeenǎi dóráa mí níi wo yi ho tonló na ó o sǎ bíá yǎnǎi 6a *zúífùwa tǎahǔ á fεera lè mí dà-kéní kéní nǎn 6a yi. ²⁰ Bǎo 6a jí à cǎn vó, á 6a wee khòonǎi le Dónbeenǎi, à 6a bíá nǎn wo yi: «Wǎn za Poole, wǎa lonǎi bǎo 6a kèrètíewa na lé 6a zúífùwa booráa. Ba búenbúen sòobáa o *Mǎyǎize làndá bío dàkhǎina. ²¹ Ba bíá nǎn 6a yi le 6a zúífùwa búenbúen na wi há sǎi-viò nùpua tǎahǔ á fo wee kǎrán le 6a pí ho làndá mi. Le fo wee bío le 6a wé yǎi *kúio mí zàwa, le o búí yǎa yǎi bǎnǎi yǎi bè 6a zúífùwa làndá yi hùú. ²² Háya! A mu wǎa à wé kaka? Bǎo 6a màhá à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Awa! A bío wa à bío á à na fonǎi lé bío à ù wé. Nùpua nùwǎ náa búí wi hen á dó mí jǎnǎi le mí ì wé bío búí á à na le Dónbeenǎi yi. ²⁴ Wǎa fé bán bèráa à 6a ceéró làndá à ù páanǎi wé làa ba, à bío 6a ko 6a lén mu bío yi à ù sǎánǎi, à 6a bè yi à dǎn lεeráa mí jǎnǎi.† Ká mu wó ká sǎi á 6a nùpua búenbúen á à zǎn le bío 6a wee bío ù jǎi yǎi bon. ²⁵ Ká mu lé bíá yǎnǎi 6a zúífùwa na tà a *Krista bío, bán wa túara ho vǎahǔ nǎn yi á zéénia bío wa wi à 6a 6ua lè mítén: Ba yǎi ko 6a là le muinǎi taa, à yǎi dí cǎni, à yǎi là bùaa na yǎi fǎaana taa, á mún pa mítén ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sǎiwá yi.» ²⁶ O o Poole wǎa fó 6a nùpua nùwǎ náa mu, á mu tá na lée tǎn ó o làa ba páanǎi wó 6a ceéró làndá. Bǎn mǎn ó o wǎ zon le *Dónbeenǎi zǎ-beenǎi lún yi, ò o bíá le mí ceéró làndá á à vé há wizoonǎi bío hǎjǎn yi. Bǎn wee zéení le lé ho pǎahǔ na á 6a à wé mu hǎmu yi 6a nǎ-kéní kéní bío yi.

O Poole 6a wǎira le Dónbeenǎi zǎ-beenǎi lún yi

²⁷ Há wizoonǎi bío hǎjǎn mu wǎa lá ká véro, à bǎn à ho Azii kǎhǔ *zúífùwa búí mǎn o Poole le Dónbeenǎi zǎ-beenǎi lún yi. A 6a hǎnǎn súkúra 6a zǎamáa búenbúen, à 6a wǎira a Poole. ²⁸ A 6a wee bío pǎnpǎn: «*Isirayεlesa, mí buen wén, yǎa ká lé o níi na wee hée kǎrán 6a nùpua le 6a yǎi kǎnbi o Isirayεle nǎpomu búenbúen là a Mǎyǎize làndá, lè le Dónbeenǎi zǎ-beenǎi na ká. Há làa na ká wán ó o yǎa bò mín làa bíá yǎnǎi 6a zúífùwa á zonnáa le Dónbeenǎi zǎ-beenǎi lún na bío sǎ 6a zúífùwa yi á zoó tíira dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío bǎn, lé bío ó o Efεeze níi Torofimú á 6a lá mǎn ó orén là a Poole páanǎi bò mín ho lóhó yi. A 6a wee leéka le lé o Poole buan wo zonnáa le Dónbeenǎi zǎ-beenǎi lún na bío sǎ 6a zúífùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yóó ló, á 6a nùpua wee lé làa búenbúen à lùwǎi buen. Ba 6ueé wǎira a Poole le Dónbeenǎi zǎ-beenǎi lún yi á buan lóráa ho khǎuhǎ, à 6a dǎénia pon há wonna. ³¹ Ba wi 6a búe ó Poole à bǎn 6a 6ueé bíá á nǎn ho *Oroomu dásíwá kuure jǎhǎso yi le ho Zeruzalεemu búenbúen kánkáa. ³² Mǎi lahó yi ó o dǎénia fó 6a dásíwá búí lè mí jǎnǎsa, à 6a lùwa mà 6a zǎamáa. Bío á bán mǎn 6a dásíwá kuure lè mí jǎhǎso á 6a día a Poole haró. ³³ A 6a dásíwá jǎhǎso vá vaá bó a Poole yi ò o nǎn le jǎi le 6a wǎi wo à ca lè há zúakúaríwá bío jǎn. Bǎn mǎn ó o túara a léenǎi làa bío ó o wó. ³⁴ Ká 6a zǎamáa màhá wee hée wǎamaka ká 6a a bío mín

† 21:24 Mǎi lonǎi Bè-wénia vǎahǔ 18.18

júná yí, á 6a dásíwá jùhúso yáá wáa yí máa jí bïo 6a wee bío sese. O o nòn le jii le 6a 6ua a Poole vaa dé 6a dásíwá lún yí. ³⁵ Bïo ó o Poole á 6a dásíwá 6uan vaá dōnnáa ho lún zūajii, á bán sá san lá à 6uan lé bïo 6a zāamáa wee jàa 6uennáa o wán lè le hēēē. ³⁶ Ba 6úen6úen 6ura bō a yí ká 6a a bío pōnpōn: «O ò 6úe.»

O Poole wee fεε ho túiá mí jii

³⁷ Páahú na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yí ó o bía lè 6a dásíwá jùhúso lè mu kεεεkimu: «Fo dà a na le nii mii á ì ì bío bío 6úí làa fo le?» Á wón bía nòn wo yí: «Éē! Yaa fo wee jí kεεεkimu. ³⁸ I lá mòn le lé fo lé o *Ezipite nii na cōnía káa á fó 6a nì-6úewá muaaseé náa zonnáa le dùure yí.» ³⁹ O o Poole bía nòn wo yí: «Īnén léé zúifù nii. I wee lé ho Silisii kōhú ló-beení 6úí na 6a le Taasi na yèni ló yí. Sábéré à ù na le nii mii le ì bío lè 6a zāamáa.» ⁴⁰ Á 6a dásíwá jùhúso nòn mu nii wo yí. O o Poole wáa dīn ho lún zūajii ò o dá mí ní 6a zāamáa yí á 6a 6úen6úen wó tétété, ò o lá le bíoní ò o wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22

¹ «Wán maáwà lè wán zàwa, mí jí bío á ì bío há làa na ká wán, á a lénnáa ì jùhú.» ² Bïo 6a já ò o wee bío mu zúifumu, á 6a wíokaa wan tétété. O o Poole wíokaa lá le bíoní ò o bía: ³ «Īnén léé zúifù nii. I ton ho Silisii kōhú lóhó na 6a le Taasi yí, ká ì máhā dōn ho Zeruzalεεmu yí hen. O Kamaliyeli lé yīa kenía mí lè wán 6úaaawa lándá sesese. Inén mún lá can ì kuio le Dónbeení bio yí làa bío minén wee wéráa mu ho zúia bío síi. ⁴ Bía wee bè o Núhúso wōhú 6úí á ì beéra lò á 6ó, á wíikaa 6a báawa lè 6a háawa 6úí kúaa ho kàsó yí. ⁵ Le *Dónbeení yankarowá jùhúso beení lè 6a *nì-kía 6úen6úen á zú le bío á ì wee bío bon. Bán lé bía á ì fó há vōnna cōn, na á ì 6ua á à varáa wán zàwa *zúifúwa na ho Damaasi yí cōn, háa wee zéeni le ì dà vaá wíika bía tà a *Krista bio bín á à 6ua à 6uennáa ho Zeruzalεεmu yí á 6ueé beé lò.

⁶ «Bïo á ì wí ho wōhú wán á wà vaá sùará ho Damaasi yí, ká le wii yóó fará, yí 6ueé tí à khon-beení 6úí ló ho wáayi líi kúaará ì wán á kñía mii. ⁷ Á ì ló lùwá ho tá yí, á támu 6úí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léé webio nòn á fo wee beéráa ì lò.» ⁸ Á ì tùara: «Núhúso, fo léé wée?» A mu támu bía: «Inén lé o Nazareete nii Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bía làa mi bō mín á mòn mu khoomu ká 6a máhā yí já bío bía. ¹⁰ Á ì tùara: «Núhúso, léé webio á ì ko á ì wé?» O o Núhúso bía nòn mii: «Lii híni vaa zo ho Damaasi yí. Bïo le Dónbeení wi à ù wé 6úen6úen á 6a zoó bío á à na foñ.» ¹¹ Ká bío mu khoomu cueéra ì yí á ì yí máa mi, á bía làa mi bō mín tò ì ní yí á zonnáa ho Damaasi yí.

¹² «Nii 6úí na yèni 6a le Ananiasi wi bín. O wee kōnbi le Dónbeení á wee bè wa lándá yí sese. Ba zúifúwa 6úen6úen na ho Damaasi yí wa a bío. ¹³ Wón lé yīa 6uara 6ueé yú mí á bía nòn yí: «Wán za Soole, bíní wé mi.» Mí lahó yí á ì yí héra á mòn wo. ¹⁴ O pá bínía bía: «Wán 6úaaawa bân Dónbeení fera léra fo bèra a na à ù zún le síi bío, à dàñ mí a Yeesu, o nì-térénnii, à jí a bíoní. ¹⁵ Á ùnén lé fo á à wé o sεéráso á à zéeni bío fo mòn làa bío fo já á à na 6a nùpua 6úen6úen yí. ¹⁶ Fo tīn pan mu yén? Híni ve o Núhúso le 6a bátízé fo, à ù bè-kora à sén día.»

¹⁷ «Bïo á ì bínía van ho Zeruzalεεmu, á wizonle 6úí ká ì wee wé ì floró le *Dónbeení zì-beeni lún yí, ¹⁸ ó o Núhúso zéeniá mítén làa mi á bía nòn mii: «Híni fùafùá lé ho Zeruzalεεmu yí, lé bío á 6a nùpua máa tà ho túiá na

á fo wee mí ì dání yi bío.» ¹⁹ A ì bía nòn wo yi: «Núhúso, 6a zū mu kénkén le ínén ìten lá wé va 6a kàránlò zíní yi, à ha bía tà ù bío, à fé 6a vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ A páahú na á ù seéràsò Etièna 6a bó yi ká a ìnén ì bæere wi bín, á tà mu wéró á pan 6a sí-zínia yi.» ²¹ O o Núhúso wáa bía nòn míi: «Día à ù lén va, ì ì tonka fo á fo ò khèn ì va làa bía yínwá 6a zúífùwa cón.»

O Poole bío sà ho Oroomu yi

²² Ba zāamāa jà mí yiwa á jà a Poole cón fúuu á vaá bó dén bíoní so yi, á 6a wee bío pónpón: «Wón núpue so síi á ko ò o 6úe. O mukānì ko le vī.» ²³ Ba wee wāamaka á wee ten mí sí-zínia yòo dáká ká 6a a wé le fíní yòo míi ho wáayi. ²⁴ A 6a dásíwá kuure jùhúso nòn le jii le 6a 6ua a Poole zoo dé 6a dásíwá lún yi, à 6a ha a lè há làbàani ò o zéeni bío ó o wó á nòn 6a zāamāa wee wāamakarāa o wán ká síi. ²⁵ Bío 6a wee ca a Poole lè há hūni á à ha, ó o bía nòn o dásí nni na wi bín yi: «Níi so nòn mia à mi ha núpue na bío sà ho *Oroomu yi ká mi yí cítio wo le?» ²⁶ Bío 6a dásíwá jùhúso jà mu ó o wá vaá bía mu lè mí kuure jùhúso: «Páa! Loí bío fo lá à wé. O nni mu bío sà ho Oroomu yi.» ²⁷ A 6a kuure jùhúso wà van o Poole cón, á vaá tūara a yi: «À ù bío sà ho Oroomu yi kénkén à ù bío mu làa mi.» O o Poole le «Ūuu.» ²⁸ A 6a dásíwá kuure jùhúso bía: «Ìnén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» O o Poole bèn bía: «Ìnén wón ton làa bū.» ²⁹ A bía lá ko 6a ha a dèeniá día a. Ba dásíwá kuure jùhúso mí bæere á zāna bío ó o le 6a ca yia bío sà ho Oroomu yi bío yi.

O Poole đin 6a zúífùwa tūiá fēerowà yahó

³⁰ Lé bín nòn á mu bàn tá na lée tōn á bío 6a dásíwá kuure jùhúso wi ò o zūí bío nòn á 6a zúífùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le 6a yankarowá júnása lè 6a tūiá fēerowá búenbúen kúee mín wán. Bín món ó o 6uan o Poole vannáa 6a yahó.

23

¹ O o Poole wáa fá mí yio ho lándá tūiá fēerowá yi ò o bía: «Wàn zàwa, ì yi yí máa dè. Ìnén ì bæere zū le ì bò le Dónbeení yi sese á 6ueé bó ho zúia yi.» ² A le *Dónbeení yankarowá jùhúso beení Ananiasí nòn le jii bía đin bó à Poole yi le 6a vūaa o jii. ³ Ká a Poole mǎhá bía nòn wo yi: «Fo la lòn soró na 6a khūunía.* Le Dónbeení á à vūaa fo. Fo đin ho lándá wán á kará wee cítirāa mi, à ù mǎhá le 6a vūaa mi ká ho lándá jòn ho mu.» ⁴ A bía bó a Poole yi bía nòn wo yi: «Cáa, yaa fo yáá wáa wee là le Dónbeení yankarowá jùhúso beení.» ⁵ O o Poole bía: «Wàn zàwa, ì lá yí zū ká a lée Dónbeení yankarowá jùhúso beení. Bío á ì mǎhá zū le le Dónbeení bíoní bía bío kà: «Yí mí bín-kohó à léé mi nípomu jùhúso yi.»†» ⁶ O Poole zū mu le ho lándá tūiá fēerowá són-kéní lé 6a *Sadusíewa, ká 6a són-kéní lé 6a *Farizíewa, lé bín nòn ó o bíarāa bío ká pónpón 6a yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwá lé 6a Farizíewa, á ìnén mún lé o Farizíe. Bío á ì dó ì síi 6a nì-hía vèeró bío yi, lé bín nòn 6a wee cítirāa mi.» ⁷ Bío ó o bía hón bíoní so vó á 6a Farizíewa lè 6a *Sadusíewa wee kán mín, á 6a khan, á sankaa mín lè há kuio bío jún. ⁸ Ba Sadusíewa bán wee bío le nì-hía máa vèe. Le wáayi tonkarowá mía, á bè-vio 6úii na yí dà máa mi mún mía. A 6a Farizíewa bèn tà bín búenbúen bío. ⁹ Há wāamakaa wee dé wán ká há wá, á ho *lándá bío zéenílawa na lè 6a Farizíewa lé le kuure á hín nòn pá,

* **23:3** Ho páahú mu yi ká há soni 6a wee wé khūuní à há fīaní wé yi mí. † **23:5** Mi loí Léro vuahú (Exode) 22.27

á wee là mí hεεrè ká 6a a bío: «Wa yí m̄n bè-kohó o n̄i na kà yi. Mu ù wé bío búí zéénia m̄ten là wo, tàá wáayi tonkaro búí bíá làa wo.»

¹⁰ Le wáan̄i wó herera dà fúaa 6a dásíwá kuure j̄uh̄so zána le 6a h̄ia l̄εka a Poole. O o le mí dásíwá búí líi fé o Poole 6a z̄am̄aa f̄lah̄ú à zoráa 6a dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zon t̄n̄aah̄ú, ó o N̄uh̄so zéénia m̄ten là a Poole á bíá n̄n wo yi: «Hení ū s̄i. Fo zéénia í bío ho Zeruzalεmu yi hen, fo mún ko à ū zééní í bío ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na lée t̄n̄ yinb̄i, á 6a *zúifùwa lò. Ba dó mí j̄iní n̄n le Dónbeen̄i yi á le mí máa dí, á máa j̄u ká mí yí yú a Poole yí 6ó. ¹³ Bíá lò há lío mu á po n̄pua búará-j̄un. ¹⁴ Ba wá waá yú 6a yankarowá j̄únása le 6a ya-díwá á bíá n̄n yi: «Wa dó wa j̄iní n̄n le Dónbeen̄i yi le le s̄obéε le wa máa dí, á máa j̄u ká wá yí yú a Poole yí 6ó. ¹⁵ Minén le ho lándá t̄úia f̄εerowá búenb̄uen, mi wáa fio mu 6a dásíwá kuure j̄uh̄so c̄n̄ le o bío le 6a 6ua a Poole 6uennáa mí c̄n̄, à wé le mí wi à mi wíoka loñ o bío yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó ð̄n pan, á à búe o ká a ð̄n yí 6ueé ð̄n hen.» ¹⁶ Ká a Poole 6àn h̄n-za m̄há ð̄n j̄á há lío mu. O o wá zon 6a dásíwá lún yi, á zoó bíá mu n̄n o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von 6a dásíwá j̄uh̄so n̄-kéní, á 6ueé bíá n̄n yi: «Bè là a yàronza na ká varáa mí kuure j̄uh̄so c̄n̄. O bíoní wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí j̄uh̄so c̄n̄, ò o bíá: «O kàsó n̄i Poole le í 6ua a yàronza na ká 6uennáa ū c̄n̄, le o bíoní wi làa fo.» ¹⁹ A 6a dásíwá kuure j̄uh̄so fù a yàronza n̄i yi, á 6a khèra waá ð̄n ò o t̄úara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mí.» ²⁰ A wón bíá: «Ba zúifùwa wó le j̄ii dà-kéní à 6a le mí ì fio fo, à ho yíró, à ū bío le 6a 6ua a Poole à varáa ho lándá t̄úia f̄εerowá yahó, le lé bío á 6a wi 6a wíoka loñ o bío yahó yi sese. ²¹ εε yí j̄i mu. Ba búí wíokaa m̄ten vó, á wi 6a pará w̄i wo. Ba po n̄pua búará-j̄un. Ba dó mí j̄iní n̄n le Dónbeen̄i yi, á le mí máa dí, á máa j̄u ká mu ȳn̄n̄ o Poole á 6a yú 6ó. Ba wíokaa m̄ten vó, á pan à ūnén lé ȳa j̄ii.» ²² A 6a dásíwá kuure j̄uh̄so henia mu n̄n o yàronza mu yi le bío ó o bíá n̄n mí yi ò o yí bío le n̄pue j̄i. O o día a ó o wá.

Ba 6uan o Poole vannáa o kuvεεεere Felikisi c̄n̄

²³ B̄n̄ m̄n̄ á 6a dásíwá kuure j̄uh̄so von mí dásíwá j̄únása n̄wá j̄un á bíá n̄n yi: «Mi ve 6a dásíwá kh̄iá-j̄un à kúee m̄n wán, à bè 6a c̄n̄-yòdorowá búará-t̄n̄ làa píru wán, à séení 6a n̄pua kh̄iá-j̄un na 6uan há c̄n̄b̄úawá, à mi wíoka m̄ten ho *Sezaaree varó bío yi ho t̄n̄aah̄ú l̄εr̄ewa bío ð̄n̄ú p̄aah̄ú. ²⁴ Mi mún cà 6a cúawa na mi ì lá là a Poole, à 6ua vaa dé o kuvεεεere Felikisi n̄i yi ká mí yí le ð̄ε búí wé o.» ²⁵ O o t̄úara há bíoní na ká ho v̄uah̄ú yi á n̄n 6a yi:

²⁶ «Ínén Koloode Liziasi á wee t̄en̄i ūnén Felikisi na lé o kuvεεεere yi.

²⁷ Ba *zúifùwa lá w̄ira a n̄i na kà, á lá wi 6a búe o. Ká í z̄úna mu le o bío s̄á ho *Oroomu yi, á ínén dásíwá á k̄anía wo. ²⁸ Í wi à í z̄ún̄ bío n̄n 6a zúifùwa wee koonínaa wo yi, lé b̄n̄ á í 6uan wo vannáa 6arén lándá t̄úia f̄εerowá c̄n̄. ²⁹ A í z̄úna le lé 6arén k̄urú lándá bío á n̄n 6a wee koonínaa wo yi, ká n̄pue m̄há yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o búe, tàá ò o dé ho kàsó yi. ³⁰ B̄n̄ m̄n̄, á 6a j̄à í zeñ wán le 6a zúifùwa wee le o wán, lé b̄n̄ n̄n á í ð̄en̄ia le 6a 6ua a varáa ū c̄n̄, à í mún le bíá wee kooní a yi à ve o ū c̄n̄.»

³¹ A 6a dásiwá wó bïo 6a ñúhúso bía nɔn 6a yi. Ba fó a Poole ho tɔnàahú mu yi á guan wàráa fúaa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tɔn, á 6a dásiwá na wee varáa bɔnía 6uara mí lún yi, à 6a día bía yòora 6a cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa dɛɛnii ho Sezaaree yi, á 6a dó ho vùahú o kuvɛɛɛɛere nii yi, à 6a nɔn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuvɛɛɛɛere kàràanna ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho kòhú yén yi? O o Poole bía: «Í wee lé ho Silisii yi.» Bïo ó o zúna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía nɔn wo yi: «Bia wee kooní foñ hía 6ueé dɔn, á í mahá à tùa foñ.» O o nɔn le ñii le 6a dé o o *Herodee béení zì-beení† yi à pa yi.

24

O Poole á 6a zúifúwa le o wó khon

¹ Wizooní bio hònú bɔn mɔn, á 6a yankarowá ñúhúso beení Aniansi, lè 6a ya-díwá nùwá yɛn búí, à séení nùpue búí na zú ho *Oroomu làndáwá na 6ueé bío 6a ñii á bò mín 6uara ho *Sezaaree. O yèni 6a le Tɛɛtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvɛɛɛɛere cɔn. ² A 6a guan o Poole 6uararáa. O o Tɛɛtuluusi wáa wee zéeni bío ó o wó khonnáa ká sii: «Wa ñúhúso, únén lé yia nɔn wa yúráa ho héerá. Mu bè-yèrémákana na wíokaa wa kòhú lé ú bè-zúrímíní nɔn á bɔn 6úen6úen wóráa. ³ Mu biowa na wa wee yí 6úen6úen fɛɛɛ há lùà 6úen6úen yi á wa zú bío, á wa yiwa yí dà máa nɔnsá foñ hùúu. ⁴ I yáá máa dɔn máa yáa ú pàahú. I wee fio fo, sábéré à ú jí í cɔn cɔnú. ⁵ Wa mɔn mu le o ñii na ká dà à yáa bío ká mu bùaa. Ba *zúifúwa na ho dímíjá yi 6úen6úen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazaretesa kuure búí ñúhúso. ⁶ Le *Dónbeení zì-beení na bío sá le yi ó o lá wí o ò tíí, lé bɔn te o wíiró. Wa lá le wa à dɔn [wa làndá wán á à cítiráa wo, ⁷ ká 6a dásiwá ñúhúso Liziasi lé yia fáa wo wa ñii yi lè le sí-suee, ⁸ ò o nɔn le ñii bía wee kooní a yi le 6a 6uen ú cɔn.] Fo tùara a ñii mu yi, á únén à úten á à mi bío 6a le o wó khonnáa.» ⁹ A 6a zúifúwa bía sá a ñii mu ñii le bío ó o bía lé ho ttiá.

O Poole wee fɛɛ mí ttiá o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuvɛɛɛɛere wáa dá mí ñii o Poole yi le o bío. O o Poole lá le bioní ò o bía bío ká: «Í zú le fo fá le cítii ho kòhú na ká yi mu míana. Lè bɔn te bío á í láaráa foñ á à fɛɛráa í ttiá á à lénnáa í ñúhú ú yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. Í 6uara ho Zeruzalɛmu yi á wà 6ueé 6úaaní le Dónbeení mu wizooní á dɔn máa dà píjú ñun wán. ¹² Ba yí yú mi ká í wee wáaní là a búí le Dónbeení zì-beení lún yi. Ba mún dɔn yí yú mi ká í wee khà nùpua kúee mín yi 6a zúifúwa kàránló zíní yi, tàa ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéeni le bío 6a wee bío í ñii á bon. ¹⁴ Bío á í zú à í wee wé lé bío ká: Ho wòhú na á barén le ho bío yí bon, hón lé hía á ínen bò á wee sá na wán 6úaaawa bán Dónbeení yi. Bío 6úen6úen na wí ho làndá lè le *Dónbeení ñi-cúa fɛɛrowá vónna yi á í tà bío. ¹⁵ Bío á í dó í síi yi, lé bɔn á barén mún sía dó yi le 6a ñi-tentewá lè 6a ñi-kora á khii vèe. ¹⁶ Lé bɔn nɔn á í wee hení í lò à 6ua íten sese le Dónbeení lè 6a nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio bío yɛn ká í máa va ho Zeruzalɛmu. Ká í bini 6uenló bɔn ñúhú lé le séení wáí á í guan 6ueé nɔn wán ñipomu yi, lè mu hámu na á í 6ueé nɔn le Dónbeení yi. ¹⁸ Bɔn lé bío bán tonló á í kera yi le Dónbeení zì-beení lún yi á 6a 6ueé zoó yú, à bɔn ho ceéro làndá wó vó.

† 23:35 Herodee béení zì-beení: Le lée zì-beení búí ó o Herodee hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zì-beení mu lé dío á ho Oroomu kuvɛɛɛɛrewá hía wee wé keñ yi.

Nùpua na boo yí kera bín làa mi, á wòronlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azii kǎhǔ zúifùwa nùwá yèn búí lé bía ǹnzoñ wi bín. Bán lé bía lá ko à 6a 6uee ð̄n ù yahó, à kooní mii ká 6a m̀n ì wékheró. ²⁰ Tàá le ì t̀a barén na ká yi: Ǹnzoñ na á ì ð̄n ho lándá t̀iá f̀erowà yahó à f̀era ho t̀iá léraráa ì j̀hǔ váá vó, ká b̄io 6a le ì wó khonnáa búí 6a m̀n à 6a zéení mu. ²¹ Ká yínǎn̄ b̄io á ì b̄ia p̀np̀n̄ 6a yahó le ì t̀a 6a n̄i-h̄ia v̀eró b̄io, á ǹn 6a wee cítiráa mi ho zuia.»* ²² O Felikisi zú b̄io o Ǹh̄uso w̄h̄ b̄io karáa sese, ó o b̀ará le cítii f̀lò p̀n-veere yi, ò o b̄ia: «Hen ká 6a dásiwá kuure j̀h̄uso Liziasi buara, á ì m̀há à f̀i mi cítii.» ²³ O o ǹn le j̄ii 6a dásiwá j̀h̄uso na pan o Poole yi le o dé o ho kásó yi, ká a m̀há día le o dá wé mítén, ò o mún na ho w̄h̄ b̀an b̀nlowà yi à 6a wé ð̄n 6uee búεkí o à yí o séení.

O Poole ð̄n o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizoóni b̄io yèn b̄n m̀n, ó o Felikisi lè mún h̄a zúifù h̄nzoró Durusiye á b̀ mún buara. O le 6a vaa ve o Poole le o 6uen, ó o 6ueé j̄á b̄io á wón b̄ia le sídéró o *Krista yi b̄io yi. ²⁵ Ká b̄io ó o Poole h̄ia wee b̄io ho t̀érén mítén lè ho 6ua mítén sese, lè le cítii na wà a 6uen b̄io, ó o Felikisi z̄ana, ó o b̄ia: «Fo w̄á dà a lén. Ká ì yú ní p̄ah̄ na yi, á ì ì b̄iní ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wári wo yi, lé b̄n ǹn ó o wee veráa wó t̀ntún à 6uee t̀à lè h̄a láakáwá. ²⁷ Lúlúio b̄io j̄un b̄n m̀n, ó o Poosiyuusi F̀esituusi á zon o Felikisi lahó, á wá a kuvεεεere. O Felikisi wi ò o wéé 6a zúifùwa sía, ó o día a Poole ho kásó yi.

25

O Poole le 6a bá-zàwa b̄ε lé yia á à cítii mí

¹ O F̀esituusi 6uenlò ho kǎh̄ mu yi wizoóni t̄n b̄n m̀n, ó o ð̄n ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzalεεmu. ² B̄io ó o vaá ð̄n b̄n, á le *Dónbeení yankarowà j̄únása lè 6a *zúifùwa ya-díwá á 6ueé b̄ia a Poole wékheró b̄io ǹn wo yi. Ba flora a F̀esituusi ³ le o j̄lá mí yi ò o na ho w̄h̄ mí yi à mí 6ua a Poole varáa ho Zeruzalεεmu. Yaa 6a lò a wán, á wi 6a 6úe o ho w̄h̄ wán. ⁴ Ká a F̀esituusi m̀há b̄ia ǹn 6a yi: «O Poole wi ho kásó yi ho Sezaaree yi, á hen làa c̄inú ká ìnén ì beere á a b̄iní ì va b̄n.» ⁵ O o b̄inia b̄ia: «Hen ká 6a búí wi mi t̄ah̄ á dà vaá zéení a wékheró, à b̄an w̄á le wa bè mún va.»

⁶ O F̀esituusi wó h̄a wizoóni b̄io h̄t̄n, tàá b̄io píru mí ð̄n làa ba, b̄n m̀n ó o b̄inia van ho Sezaaree. Mu tá na lée t̄n, ó o F̀esituusi lée kará mí cítii finíi lahó yi, ò o le 6a 6ua a Poole 6uennáa. ⁷ Ká a Poole 6ueé ð̄n, á 6a zúifùwa na ló ho Zeruzalεεmu yi k̄nía wo yi á wee kooní a yi làa b̄iowa síiwá càrèε na á barén mí beere yáá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole m̀há p̄ ò o f̀era ho t̀iá léraráa mi j̀h̄ ká síi: «Ì yí wó bè-kohó búí 6a zúifùwa lándá lè le *Dónbeení z̄i-beení d̄ání yi. I mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu b̄ε.» ⁹ B̄io ó o F̀esituusi wi ò o wéé 6a zúifùwa sía, ó o w̄á t̀ara a Poole yi: «Fo o t̀a á à va ho Zeruzalεεmu á 6a vaá cítii fo ì yio yi b̄n le b̄ioní mu d̄ání yi le?» ¹⁰ O o Poole b̄ia: «Ì wi o b̄ε cítii finíi, á le b̄n á ì ko à ì cítii yi. I yí wó yí khon lè 6a zúifùwa. A ùnén ù beere yáá zú mu. ¹¹ Ká ì guan khon, á wó mu búí na b̄io yi á 6a ko 6a 6úe mi, á ì máa p̄ ì húmú. Ká b̄io 6a b̄n le ì wó khonnáa á yí bon, á ǹpue búí b̄n mún yí ko ò o dé mi 6a níi yi. O b̄ε lé yia á à f̀ε ì t̀iá.» ¹² O o F̀esituusi lè 6a ǹpua na wee

* 24:21 Mi lori Bè-wénia v̄uah̄ 23.6

na hã yile-tentewà wo yi m̀n m̀n. B̀n m̀n ó o b́e: «O b́e lé yia á à f̀e ù t̀iá làa b̀o fo le mu wéráa.»

O Poole d̀n o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizoní b̀o ỳn b̀n m̀n, ó o b́e *Akiripaa lè m̀n h̀nló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá t̀enía a F̀situusi yi. ¹⁴ Ba wó hã wizoní b̀o ỳn b̀n, ó o F̀situusi yú zéenía a Poole b̀o là a b́e Akiripaa kà sii: «Ǹpue búu wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yi día. ¹⁵ Páahú na á ì van ho Zeruzalɛmu, á ba yankarowà j̀nása lè ba *zúifùwa ya-díwá buéé bía a ǹi mu wékheró b̀o ǹn mi, à ba le ì b̀o le o ko ò o búe. ¹⁶ A ì bía ǹn ba yi le ho Oroomusa yí máa tá síni ǹpue j̀hú kà síi, kà òanso làa bía le o wó khon yí d̀n m̀n yara ó o yí mà ho t̀iá yí léraráa mi j̀hú b̀o ba le o wó khon d̀n yi. ¹⁷ Ba bò m̀n làa mi á buara hen, á ì wáa yí día á mu yí míana, à mu bàn tá na lée t̀n, à ì van le cítii finíi, à ì le ba bua a ǹpue mu buennáa. ¹⁸ A bía le o wó khon á buara. Ká hã wékheya na á ìnén lá wee leéka b̀o bàn d̀e woon á ba yí mà a j̀i. ¹⁹ Mu lé òarén kúrú làndá b̀o á ba làa wo wáanía wán, là a ǹi búu na ba le Yeesu na húrun ó o Poole wee b̀o le o ỳo wi lua b̀o yi. ²⁰ B̀o á ì ì wé wé è fáaráa hã t̀iáwà mu á ì yí zú. Lé b̀n ǹn á ì t̀ara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalɛmu á ba vaá cítii o ho t̀iá mu d̀n yi le? ²¹ Ká a Poole màhá cà mu le o b́e lé yia á cítii mí. A ì wáa ǹn le j̀i le ba día le o wé ho kàsó yi fúaa ká ì yú a ǹn o Sezaare yi.» ²² O o Akiripaa wáa bía ǹn o F̀situusi yi: «Mu m̀n ò wé sí ìnén yi á ì j̀i a ǹi mu b́oní.» O o F̀situusi bía ǹn wo yi: «Ho yíró ká ù j̀i hã.»

²³ Mu tá na lée t̀n, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè ba dásíwá j̀nása lè ho lóhó ni-beera á bò m̀n, á bán dó ho c̀kú ba yi lèenía buéé zonnáa le cítii finíi. O o F̀situusi ǹn le j̀i le ba bua a Poole buennáa. ²⁴ B̀o ó o buéé d̀n, ó o F̀situusi bía: «À ùnén b́e Akiripaa, lè minén na làa wən páanía wi hen kà búenb́en, o ǹi na d̀n mi yahó kà lé yia b̀o yi ǹn á ba zúifùwa búenb́en vonnáa m̀n ì c̀n hen, lè ho Zeruzalɛmu yi, á wee wáamaka le o ko ò o búe. ²⁵ Ìnén c̀n á ì yí m̀n b̀o búu na ǹn ó o koráa lè mu húmú. E ká b̀o ó orén míten le ba bá-zàwa b́e lé yia ko ò o cítii mí, á ì le b̀n lé b̀o á mu wáa à wéráa. ²⁶ B̀o á ì ì túa sese o ǹi mu d̀n yi á à na ba bá-zàwa b́e mu yi á mía. Lé b̀n ǹn á ì buan wo á buéé d̀nía mi yahó, s̀nkú à ùnén Akiripaa ù b̀ere yahó. Ká fo t̀ara a yi, á ì ì yí b̀o búu á à túa. ²⁷ Lé b̀o mu j̀hú mía ì c̀n à ì b̀o le ba bua kàsó ǹi varáa ho Oroomu ká ì yí zéenía o wékheró.»

26

O Poole lá le b́oní o b́e Akiripaa yahó

¹ O o *Akiripaa bía ǹn o Poole yi: «Ho wáhú ǹn foñ, wáa f̀e ù t̀iá à lénnáa ù j̀hú.» O o Poole wáa dó a Akiripaa káféré ò o wee f̀e ho t̀iá à lénnáa mí j̀hú kà sii: ² «B́e Akiripaa, ì sí b̀en t̀n wan ho wáhú na á ì yú ho zuia b̀o yi à f̀e ì t̀iá à lénnáa ì j̀hú ùnén yahó, làa b̀o búenb́en na ba zúifùwa le ì wó khon b̀o yi. ³ A ùnén ùten yáa zú ba zúifùwa làndáwá búenb́en làa b̀o ba wee wé kán m̀n wán. A ì b́nàa wee flo fo à ù j̀i ù yi à j́nàa ì c̀n. ⁴ Ba zúifùwa búenb́en zú b̀o á ì karáa hàrí ì yàronmu páahú. Ba zú b̀o á ì buan lè ìten hàaní wán síi ǹpua òahú lè ho Zeruzalɛmu yi. ⁵ Ba zú mi míana, á lá tá mu á ba à b̀o mu wérwéré le ìnén m̀n le wa kuure ǹpua na wee hení ho làndá b̀o ǹ-kení, bía ba le Farizléwa.

⁶ Ho zuia á 6a wee cítí mi lé bío á ì dó ì síi bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wàn bùaawa yi. ⁷ Wàn síi nùpua zì-júná píru jùn á mún dó mí sía le mí wé è sá máa khi á wé è bùaaní le Dónbeení fúuu le wisoni le ho tñàahú. Bée Akiripaa, bún lé bío nòn 6a zuífùwa wee koonínáa mií. ⁸ Minén zuífùwa, léé webio nòn á mi wee leéka le le Dónbeení yí dà máa vèení 6a nì-hía?

⁹ «Inén ì bεεre lá wee leéka le ì ko à ì wé bío búenbúen à hèráa o Nazarεete nù Yeesu bío. ¹⁰ Bún lé bío á ì wó ho Zeruzalεemu yi. Mu bán wéró wōhú á ì yú 6a yankarowà júnása cón á wiika le Dónbeení nùpua cèrεε kúaa ho kàsó yi. Ká 6a le mí ì búe 6a à ì mún tà bún. ¹¹ Pònna cèrεε yi ká ì wee héε léka 6a zuífùwa kàránló zíní búenbúen yi à beé 6a lò, á wi à ì kíká 6a yi à 6a yèrémá mí jini à pí a Yeesu bío. I lá jii 6a wán dà, fúaa ì wee màjá lé vaa beé 6a lò há kã-vio búí lórã yi.

¹² «Wizonle búí á ì ló jòn ho Damaasi mu bío yi le le *Dónbeení yankarowà júnása jii na 6a nòn mií. ¹³ Bée Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká ì lá ho wōhú wà, á ì mən mu khoomu na pánkã wi po le wii khoomu à mu yóò ló ho wáayi á líi kñía Inén làa bíã làa mi bò mín yi. ¹⁴ A wa búenbúen ló lùiorã, á ì wee jí à mu tãmu búí wee bío bío kã làa mi le wàn bíoni: «Soole, Soole, fo wee beé ì lò kã síi le we? Fo ka lòn varó nàa na wee yén tá mín so ká wón vña a. Εε kã ù màhá à wé á à sa.» ¹⁵ A ì tùara: «Núhũso, fo léé wée?» O o bíã: «Inén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶ Εε kã ù líi hñí yòò ðñ. I wi à ù wé ì ton-sá. Lé bún nòn á ì zééníánáa ðten làa fo. Fo ò wé ì seéràsò á à zéení ì na 6a nùpua yi le fo mən mi, á mún ñ bío bío á ì bñí ì zéení làa fo á à na 6a yi. ¹⁷ Inén á à kãní fo 6a zuífùwa làa bíã yínóñ 6a zuífùwa nù yi. I wee tonka fo 6a cón, ¹⁸ bèra a na à ù hén 6a yío, à vá bíã wi le tóbíri yi lérãa mu khoomu yi, á mún fé 6a o *Satani pánkã nù yi à na le Dónbeení yi. Ká 6a tà Inén bío yi, á 6a bè-kora á à sén ñ díã á à na 6a yi, á 6a à yí ho lahó bíã bío sã le Dónbeení yi tñahú.»

¹⁹ «Bée Akiripaa, lé kã síi mu wórãa. I yí pã mu bío na zééníã míten làa mi bío. ²⁰ I nín-yání bíã le Dónbeení bío ho Damaasi yi. Bún món á ì zééníã mu ho Zeruzalεemu yi, à lá ho *Zudee kōhú búenbúen, á zééníã mu làa bíã yínóñ 6a zuífùwa. I wee bío na 6a yi le 6a yèrémá mí yilera le mí wárã, à sí mí yara le le Dónbeení, à wé wé há wárã na wee zéení le 6a yèrémãa bío bon. ²¹ Lé bún bío yi 6a zuífùwa wíirarãa mi ká ì wi le Dónbeení zì-beení lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeení màhá pan mií fúuu á búeeé 6ó ho zuia. A ì tñ ðñ mí yahó á wee zéení bío á ì mən làa bío á ì jã à na 6a nì-beera làa bíã kã búenbúen yi. Bío á ì wee bío yí wi mí dòn làa bío 6a jì-cúã fεerowà là a *Moyiize bíã le mu ù wé. ²³ Ba bíã le yia le Dónbeení mən léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nín-yání nùpue na à vée. Le lé orén lé yia á à zéení ho kãníló bío na lé mu khoomu á à na wàn nípomu le há síí-viò yi.»

²⁴ Bío ó o Poole wee fεε ho tñiã á à lénnãa mí jùhú kã síi, ó o Fεsituusi wãamaa o wán: «Éεε Poole. Fo wee khée le? A ù minka bè-zúrminí lé bío wãa nòn á ù jùhú míanãa bñ.» ²⁵ O o Poole bíã nòn wo yi: «Fεsituusi cükúso, ì yí máa khée. Há bíoni na á ì wee bío kã á jùhú wi, á há mún bon. ²⁶ O bée Akiripaa já mu bán tñiãwã. I dà a bío o yahó kã ì poní séra. I zú mu kénkén le mu le mí dà-kéní kéní ó o zú. Lé bío mu yínóñ bío na sãnkã wó kùèrèrè yi. ²⁷ Bée Akiripaa, fo dó ù síi bío le *Dónbeení jì-cúã fεerowà bíã yi le? I zú mu le fo dó ù síi mu yi.» ²⁸ O o Akiripaa bíã nòn o Poole yi: «Fo wãa wi à hen làa cñnú à ì yèrémá wé o kèrètñ.» ²⁹ O o Poole

bía nɔn wo yi: «À mu wé lònɓio, tàá à mu mía poń bũn, á ì pá wee fio le Dónbeenì yi le mu yí kǎɲa ũnén ũ dòn yi, ká bía búenbúen na wee jí ì bíoní ho zuia à wé le ì bío, ká há zúakúariwà na can làa mi níi ló.»

³⁰ O o béε, là a Bereniisi, là a kuvεεεεε, làa bía búenbúen na làa ba wi mín wán á hínɔn yòó ðín, ³¹ à 6a fó mín 6a ló á léε wee bío làa mín: «Wékheró búii na nɔn ó o níi na ká ko ò o búε, tàá ò o dé ho kàsó yi hón mía.» ³² O o Akiripaa bía nɔn o Fesituusi yi: «Mu yínɔń bío ó o níi mu le o béε ñí mí cítíi, ó o lá dà à díá.»

27

Ba guan o Poole ɲɔnnda ho Oroomu

¹ Bío mu bía le wa ko wa lá ho won-beenì à varáa ho Italii kǎhũ yi, á 6a nɔn o Poole lè 6a kàsósa nùwā yɛn búii 6a dásíwá ɲúhũso na 6a le Zuliyuusi yi. O dásí níi mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búii yi, ðio 6a wee ve làa bá-zàwa béε dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beenì dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kǎhũ wonna ðínníi cón á hínɔn wà. Nii búii na 6a le Arisitaaki á zon làa wɛn. O ló ho Maseduana kǎhũ lóhó na 6a le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na léε tɔn, á wa vaá ðɔn ho Sidɔn lóhó. O Zuliyuusi guan o Poole se, ó o nɔn le níi wo yi ò o léka mín bɔnlowà wán à 6a yí o séení. ⁴ Bũn mɔn á wa hínɔn bɔn wà. Ká ho pinpiró wee sɪ wa yahó, á wa kun á khii tun waten yi lè ho Siipere kǎhũ na wi mu ɲumu tɪahũ, á bá hón wà. ⁵ Wa tò mu yámú ɲumu yi á ló ho Silisii lè ho Pánfilii kána nísání yi á vaá ðɔn ho Lisii kǎhũ lóhó na 6a le Miraa. ⁶ Lé bɔn á 6a dásíwá ɲúhũso yú ho Alekisándiri lóhó won-beenì búii na wà a va ho Italii kǎhũ. Á hón lé hía ó o kúaa wɛn yi. ⁷ Wa wó wizoóní ká há boo ho wǎhũ wán. Wa wà yèrèðèðè, á lò bon làa sòobéε á bò yi vaá ðɔnnáa ho Kíniide lóhó ɲii. A bío ho pinpiró hò wɛn á wa yí dà máa lá dén ðání so, á wa kun vaá ló lè ho Salamɔnɛε cón, á bá ho Kerεete kǎhũ na wi mu ɲumu tɪahũ wà. ⁸ Wa bá ho kǎhũ mu, ká mu màhá wó lònbee làa sòobéε. Wa vaá ðɔn ho lahó búii na 6a wee ve làa «Wonna ðínníi La-sení.» Ho wi ho Lasee lóhó nísání. ⁹ Wa míana le vεení mu yi dà, á 6a *zuífùwa ɲiní líró pǎahũ* khíina yú, á ho won-beenì pàró lònbee wíokaa wee wé. Lé bũn ó o Poole ɲánáa 6a zeñ wán ká síi: ¹⁰ «Wán zàwa, ì mɔn mu le le vεení na wa wi yi á à wé lònbe-beenì. Ho won-beenì lè mí sèró á ho yáaró na búaa á à yí. A bè bũn wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukáni á à ví mu yi.» ¹¹ Éε ká 6a dásíwá ɲúhũso màhá dó mí síi bío ho won-beenì ɲúhũso làa yia te ho leékaa le mí ì wé yi, á po bío ó o Poole bía. ¹² Ho keení há wonna ðínníi na ká yi yínɔń bío na se le tɛení pǎahũ. Lé bũn te bío á bía wi ho won-beenì yi boomuso á wó le ɲii dà-kéní à 6a le mí ì híní ho lóhó mu yi á à lén. Ba lá wi à 6a vaa dá ho Kerεete kǎhũ wonna ðínníi la-veere búii na 6a le Feníkisi. Há yèrémáa wi lè lé wii tɛení. Lé bɔn 6a wi à 6a vaa cáaka yi, à le tɛení pǎahũ khíi ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-zàwa búii hínɔn lè le wii hɛeníi ɓàn nín-káahó á wee pɛeka, á 6a wee leéka le mí dà à wé bío 6a lá le mí ì wé. Ba hínɔn á vá léε bá lè ho Kerεete kǎhũ ɓàn ɲi-kání á wà. ¹⁴ Cúa-yɛn á pinpi-beenì búii na 6a le Erakiyon á ló ho kǎhũ mu wii hɛeníi ɓàn nín-tíání. ¹⁵ A ho yèrémá sí ho pinpiró léε bío na yí dà máa wé. A wa sá san díá waten, á ho guan wàráa. ¹⁶ Ho kǎhũ dà-za búii na wi mu ɲumu tɪahũ á yèni 6a le Koda, ká ho wi le

* **27:9** Ba zuífùwa ɲiní líró: Ba zuífùwa wee wé lí mí ɲiní há wiso-poa plihũ vaa véení lè ho tá khóorè plihũ búakáró pǎahũ. Ba ɲiní mu líró mɔn lé bío á há pinpi-beera wee wé và yi. Há wonna pàró yidèèrè wé keñ hón pǎahũ so yi.

wii hènii bàn nín-káahó, lé hón á wa khíina nísání, á ho dá tun wen cínú, á wa màhá wáa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa món á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷ Bío wa lá ho yòó dó wó, á 6a won-pàwa canka há hūni á bánbáa ho won-beení à ho hía yí hekenka. Ba zána ho hía vaa fūuní le hònlè yi ho Libii nii, á 6a lá le dèe na wee tí ho won-beení lùwii yi á can ho won-beení yi lè ho húló á líí dó mu jumu yi, á 6a wáa díá mítén á ho pinpiró lá wàráa. ¹⁸ Bío ho tá tǎn à ho pinpiró pá lan wee vǐnvá ho won-beení lè mí sòobéε, á 6a búakáa wee bùen ho sèró à kúee mu jumu yi. ¹⁹ Mu bàn tá na bǐnía lée tǎn, á ho won-beení bíowa búí á 6arén lè mí nín-bia wee khúaa yénní kúee mu jumu yi. ²⁰ Mu yú wizooní bío yen ká nùpue yère máa dá lé wii lè há mànaayio wán, á ho pinpiró pá lan wee và lè mí pánká. Mu ù va à yí, á wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹ Bía wi ho won-beení yi míana à 6a máa dí bío. O o Poole wáa hǐnǎn dǐn 6a yahó ò o bía nǎn 6a yi: «Mí nǎnzǎn lá zū se bío á í le mi yí le wa lé ho Kerεete yi á mi tà yi. Se mu minka bíowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²² εε ká há laà na ká wán á mi hení mi sía. O búí mukǎnǐ máa ví. Ho won-beení mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho híihú tǐnàahú, á le Dónbeenǐ na á í bío sǎ yi á wee búaaní, lé dén wáayi tonkaro á buara í cǎn, ²⁴ á 6ueé bía nǎn mií: «Poole, yí zǎn. Fo ko á ù vaa dǐn ho Oroomu béε yahó. Le Dónbeenǐ á à fení únén làa bía làa fo páanía wi búenbúen.» ²⁵ Wa nùwá, mi cén hení mí sía. I dó í síi le Dónbeenǐ yi. Mu ù wé làa bío mu bía nǎnnáa mií. ²⁶ Ho pinpiró á à dòn wen á à varáa ho kǎ-veere búí yi.»

²⁷ Mu tǐnǎnna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Mediteranεε yámú jumu wán. Ho tá tǐahú, á ho won-beení ton-sáwá wee leéka le wa và vaá sùará le 6ónbóore yi. ²⁸ A 6a lèera ho húló na ho hǎnló dèe búí na lí á can yi á dó mu jumu yi, á mu booró yú há mεeterewa 6óní làa píru làa bío hēpun. Bío 6a vá van cínú, á 6a tǐn lèera ho dó, á 6a yú mεeterewa 6óní làa bío hētǐn. ²⁹ Ba zána le wa won-beení hía vaá hén há hue-beera búí. Lé bǐn nǎn á 6a khúaaana ho hǎnló bíowa bío náa na líka na wee bua ho dǐnǐ á can ho won-beení yi á kúaa mu jumu yi lè ho món, á 6a wáa kará wee lòoní ho tá tǐló. ³⁰ Ho won-beení ton-sáwá wi 6a lùwí, á 6a vá ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here á dó mu jumu yi, á 6a wee bío le lé mu bíowa na wee bua ho dǐnǐ á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole bía nǎn 6a dásíwá púhúso lè 6a dásíwá na ká yi: «Héyǐ! Ba nùpua mu á yí kará ho won-beení yi, á mí máa fen.» ³² A 6a dásíwá wáa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wá.

³³ Bío 6a wee lòoní ho tá tǐló, ó o Poole henía 6a sía le 6a dí mu bío. O bía làa ba ká: «Bío ká lé mu wizooní píru náa ká mi yí máa dí bío huúu. ³⁴ Mi cén cà mu bío dí, á mí pánkáwá à kerǐ. Mi nǐ-kéní woon á dèε búí ká máa khuee yi.» ³⁵ Hǎn bíoní so bío vaa véenii, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeenǐ bǎráká, ò o cèεkaa ho wee là. ³⁶ A 6a búenbúen màhá wáa yú le sí-hebúee á wee dí. ³⁷ Warén na wi ho won-beení mu yi lée nùpua khíá-jun làa búarǎ-tǐn làa píru làa nùwá hēzǐn. ³⁸ Bío 6a dúka sù á 6a khúaaana ho dǐnló á kúaa mu jumu yi bèra a na à ho won-beení wé záyi.

³⁹ Bío ho tá tǎn, á ho won-beení ton-sáwá á yí zū ho lahó na 6a wi yi. Lahó búí na sùaráa lè le 6ónbóore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé bǐn á 6a lá wi á 6a vaa zoo dǐnǐ ho won-beení yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu bíowa na líka na wee bua ho dǐnǐ á kúaará. Ho won-beení mu bàn pèenía á 6a mún feera kúaará, á 6a can ho pǎnsò-beení ho won-beení mu

yahó, à ho pinpiró wáa dón ho à ònaná hón lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a màhã vaá 6ó le hònlè yi. Ho won-beenĩ mu 6àn yahó á fùunía le hònlè yi á ho yí dà máa va lùe. Ká ho 6àn món á mu òumu na wee híni lè mí pánká á háakaa. ⁴² A 6a dásíwá wi à 6a búe 6a kásósa, ò o búí hĩa yí wáa lén à fen. ⁴³ Ká 6a dásíwá òúhúso màhã wi ò o fení a Poole, ó o pá le 6a yí wé mu. O o bíá non bíá zū mu òumu yi le 6a yénka lé ho yahó á bánbá òa le 6ón6óore. ⁴⁴ Ká bíá ká bán á à 6uaka há penminí táá ho won-beenĩ blowa búí yi á ònaná 6a món. Lé ká síi á wa búenbúen wóráa á dàrna lóráa mu òumu yi à dèe woon á yí wó a búí.

28

Bío wó ho Malite yi

¹ Bío wa mən à wa fera wó, á wa òá à 6a le ho kòhú na wa wi yi yèni 6a le Malite. ² Ho òupua 6uan wən se. Mu wó à ho viohó wee tè á le tènĩ wi, á 6a lò ho dshú á wa kará kńia yi. ³ O o Poole khuiira há búeenĩ le mí ì yènnĩ á à kúee ho dshú yi. A bío ho dshú wunwuró wi, ó o dihioni ló há búeenĩ mu yi, á cūaana a Poole níi 6uan yi wee dándu. ⁴ Bío ho Malitesa man mu, á 6a wee bío làa mín: «Wa òuwá, o níi na ká lée ní-6úe. O fera yí húrún mu òumu yi ká le dofiní na téréna màhã pá yí tà le o mukānĩ kerĩ.» ⁵ Ká a Poole màhã pàrána a fá dó ho dshú yi. O yáá yí mən o vía. ⁶ Ba búenbúen wáa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, táá le o ò òn òn á à lé è lùwá líi hí. A 6a pan san à dèe búí máa wé, á 6a yèrémáa mí òinĩ á wee bío bío ká: «Yia ká lée dofiní búí.»

⁷ Ho kòhú mu na wa wi yi ya-dí á lún beenĩ wi. Ho sùaráa yi làa hen na wa wi yi. O níi mu yèni 6a le Pubiliyuusi. O 6uan wən sese há wizoonĩ bío tĩn yi. ⁸ O níi mu 6àn maá lò yí here wi le dāmu dèe yi. Lée tènĩ làa fin-lonloòró vāmú tò a. O o Poole wà zon o cón, á flora non wo yi, ò o bò mí níni o wán ó o wan. ⁹ Bún món á ho kòhú mu vānvárowà na ká wee 6uen, à bán mún wa. ¹⁰ Le kónbii buaró lè mí síiwá á 6a 6uan làa wən. A bío wa lénlò dōn, á bío wa màkóo wi yi le vèenĩ bío yi á 6a non wən.

O Poole vaá dān ho Oroomu

¹¹ Há piina tĩn lé hĩa wa wó bĩn á bò yi wàráa. Won-beenĩ búí mún kera bĩn làa wən á le tènĩ pāhú khĩna yú. Ho ló ho Alekisāndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofi-hénbéní.* Bío á ho wee lén á hón lé hĩa wa zon. ¹² Wa òn ho Sirakuusi yi, á wó há wizoonĩ tĩn bĩn. ¹³ Lé bĩn wa òn yi á bá le búee vannáa ho Erekió lóhó. Mu 6àn tá na lée tōn á ho pinpiró vā, á wee lé lè le wii hēenĩ 6àn nín-káahó 6uen. Bún 6àn wizoonĩ òun níi lé bío wa vaá dōnnáa ho Puzoolé lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wān zāwa kèrētēwa búí bĩn, á 6a flora wən le wa wé há wizoonĩ bío hējun làa mí. Lé ká síi á wa wá òonnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wān zāwa na tà a *Krista bío ho lóhó mu yi na òá wa 6uenlò sá, á ló 6ueé sá wa yahó ho Apiyuusi yáwá, lè ho lahó na 6a le «Lāanía bío tĩn» yi. Bío ó o Poole mən 6a ó o dó le Dónbeenĩ bārāká á yú le sí-hebúee.

¹⁶ Bío á wa vaá dān ho Oroomu, ó o Poole 6a non le zĩi búí yi ó o làara yi mí dōn, à 6a le o dásí níi búí wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenĩ bēenĩ bío

* **28:11** Dofi-hénbéní: Há dofinia mu yènnáa 6a le Kasitoore làa Polukusi. Há yènnáa hĩa wee lé ho Kerēsisa cón. Lé hārén á ho won-beenĩ ton-sáwá na hón pāhú so yi á hĩa wee karáfá mĩten yi á há pa 6a yi.

¹⁷ Mu wizoní tìn ní zoñ, ó o Poole von 6a *zuífùwa júnása le 6a le mí kúee mín wán. Bío 6a 6ueé fò mín o zii ó o bía nòn 6a yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalemu zuífùwa wíira mi á dó ho Oroomusa níi yi. A ì jònè yí wó yí khon le wàn nípomu. I mún yí yáara wàn 6uaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mií á bío 6úi na 6a à ðñ wán á à búeráa mi á 6a yí yú, á 6a le mí ì díá mi. ¹⁹ Ká bío 6a zuífùwa pǎ mu, á ì wó san le 6a 6ua mi 6uennáa ho Oroomu béé cón á wón fεε ì tũá. Ká mu yínɔñ wàn síi nùpua á ì wà 6ueé kooni yi. ²⁰ Lé bñn nòn á ì le mi buen à ì 6uee bío làa mia. Yíá ó o *Isirayεele nípomu dó mí síi yi lé wón bío yi á ho zúakùarí na kà cannáa làa mi.» ²¹ A 6a zuífùwa bía nòn wo yi: «Warén yí yú vūahũ 6úi na ló ho *Zudee kǎhũ yi na bía á ù bío làa wen. A nùpue 6úi mún yí ló bñn yí 6ueé bía bío 6úi làa wen. Wa mún yí ná ù yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhá wi à ù zéeni bío á ù wee leéka à wa jí. Lé bío le kuure na á fo wi yi, dén 6a nùpua pǎ bío há lùá búenbúen yi.» ²³ A 6a dó le wizonle nòn o Poole yi. Ba cèrεε wee buen o cón hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeení béeni bío na 6a yi, ká a zéenia a *Moyiize làndá bío lè le *Dónbeení jì-cúa fεεrowà bióni yara làa ba, á wee cà ò o bío 6úe 6a jùhũ o Yeesu bío dání yi. Ba kúaa mín wán le yínbii fúaa ho ziihũ. ²⁴ Ba 6úi tà bío ó o Poole wee bío yi, 6a 6úi 6èn yí tà mu yi. ²⁵ Bío 6a bióni wáa wi mín júná yi wee saawaráa, ó o Poole bía há bióni na ká á véeníanáa: «Yaa há bióni na le Dónbeení Hácírí bía á nòn mìn 6uaawa yi là a jì-cúa fεero *Ezayii jii á bon. Bío ká lé bío le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu nípomu na ká yi:

Mi wé è jí mu bío kénkén

ká mi máa zūñ mu kúará.

Mi wé è loñ lè mí yío,

ká mi máa mí dεε.

²⁷ Ba nùpua na ká yí máa jí dεε.

Ba tun mí jikōnna

le mí máa jí bío.

Ba muunía mí yío

á yí wi 6a mi.

Ba yí wi 6a jí bío lè mí jikōnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pǎ le mí máa yèrémá máa buen ì cón à ì weé 6a.

²⁸ Awa, á mi wáa zūñ mu. Le Dónbeení wó á ho fenló bióni mu á à bue á à na bía yínɔñ zuífùwa yi. Bàn ñ tà á à jí le.» ²⁹ [Bío ó o Poole bía hñn bióni so wó, á 6a zuífùwa saawaa wà ká 6a a kán mín.] ³⁰ Zii 6úi na ó o Poole wee da yi ká a sáání, lé dén ó o kará yi lúlúio bío jùn. Bía wi 6a mi a wán búenbúen wee 6uee yí o bñn. ³¹ O wee bue le Dónbeení béeni bío, á wee kàrán o Yeesu Krista bío lè 6a nùpua ká a poní séra, á bío 6úi yí máa hè.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū mu lé o Poole túara ho nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le 6a nùpua búenbúen wó khon lè le Dónbeení, ká bía màhá tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi á le Dónbeení á à wé á 6a à téréen le yahó. Le è kání 6a mu bè-kora yi á à na le mukání binbirí na máa vé 6a yi (1–8).

O Poole bía lè 6a *zúifúwa na wee pí a Yeesu bío le 6a yí dà máa pí le Dónbeení máa lén fɛɛɛ. (9–11).

O le hā laà na kà wán á le Dónbeení sáamu na le wee wé làa bía yínɔ́í 6a zúifúwa á ko mu wé à 6a na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bío sí le Dónbeení yi fɛɛɛ (12.1–15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à ðín bín varáa ho Esipaape. O o tɛéníá bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14–16.27).

Le tɛénti

¹ Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahū na ká á à na mia. Le Dónbeení von mi à ðí wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ðí bue le Dónbeení bin-tente, ² ðio le fèra ðín mí jì-cúa fɛerowà wán dóráa mí jii nɔn mí bíoní vūahū yi.* ³ Le bín-tente mu bío ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide m̀nm̀ǹǹí mu nìpomu ðání yi. ⁴ Eɛ ká le Dónbeení Hácírí zééníá mu lè mí pànká le o lé mí za bío le vèeníá wo bío yi, wón na lé wa Nùhúso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu pànká yi á le Dónbeení sáamu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na hā kána búenbúen nùpua à dé mí sía wo yi, à wé bè o bíoní yi, à déráa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán nùpua so búí, minén na le Dónbeení von, á mi bío sá a Yeesu Krista yi.

⁷ Awa! I wee túa ho vūahū na ká á à na minén búenbúen na le Dónbeení wa làa sòobéɛ á von á mi bío sá le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeení lè wa Nùhúso Yeesu Krista wé mí sáamu làa mia, à na ho h́éerá mia.

O Poole wi o ò vaa búɛɛkí ho Oroomu

⁸ I ðí búáká lè wán Dónbeení b́aráká déró mi búenbúen bío yi o Yeesu Krista pànká yi. Lé bío mí s̀adéró le Dónbeení yi á bío wee bío ho ðímíj́á l̀a búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeení na á ðí wee sá na yi lè ðí síi búenbúen le bín-tente na á ðí wee bue bío yi, ðio bío ciran le Za, dén zū le bío á ðí wee mí lé ho t̀úíá poni. Le zū le ká ðí wee fío à ðí leéka mi bío. ¹⁰ Páahū lée páahū ká ðí wee fío, à ðí le ká mu lé le Dónbeení síi bío, à le tà na mu níí, à ðí ðání buen mi c̀n. ¹¹ Mu bon, ðí b̀nt́n wi à ðí mi mi wán làa sòobéɛ, bèra a na à mu bío wéró pànká na le Dónbeení Hácírí dó mí à mi mún yí, à mi pànká wíoka kɛ́n. ¹² A h́a s̀adéró le Dónbeení yi na wa ḱera yi á wa à hení mín sía bío yi.

¹³ Wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa, ðí wi à mi zún le ðí wi à ðí buen mi c̀n ká h́a búmakaa màhá hò mi á ðí ðín yí yú mu wóhū. I ðí buen mi c̀n, bèra a na à ðí tonló c̀nú kɛ́n làa bío ho kɛraráa h́a kána na ká nùpua c̀n bío síi. ¹⁴ I ko à ðí bue le Dónbeení bín-tente na 6a nùpua búenbúen lè mí

* 1:2 Mi loń Ezayii vūahū 52.7; 61.1

síiwà yì, bìà yìo héra làa bìà yìo yí héra, bìà kàráanna, làa bìà yí kàráanna. ¹⁵ Lé bñn te bño á ì wi à ì buee bue le bñn-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yì.

Le Dónbeení bñn-tente pànká wi

¹⁶ Mu bon, le bñn-tente bueró ñiyio yí máa dí mi. Le bñn-tente mu lé le Dónbeení pànká na le wee kánínáa bìà búenbúen na wee dé mí sía le yì, à búaká làa bìà lé 6a *zúífùwa, à dánáa bìà ká. ¹⁷ Le bñn-tente mu wee zéeni le le Dónbeení wee wé à 6a núpua térén le yahó 6a síaderó le yì mí dòn bño yì, làa bño mu túararáa: «Yia térénna le Dónbeení yahó bño á 6anso dó mí síi le yì bño yì, wón á à keñ le mukāñi binbirí yì.»†

Ba núpua wee wé mu bè-kora lè mí síiwà

¹⁸ Le Dónbeení wi ho wáayi, á wee zéeni le mí yì wee cí 6a núpua yì bño 6a pá le à 6a wee wé bño yí se bño yì. Ba wee ti ho túiá poni yì lè mí wén-kora. ¹⁹ Lé bño á bño ó o núpue dà à zúr le Dónbeení bño dání yì á yí sà 6a yì, lerén mítén zéeniá mu wéréwéré làa ba. ²⁰ A lá ho ðímíjá jùhú búení, á le Dónbeení pànká na jii mía, làa bño le karáa bñn ó o núpue yìo yí máa mi. Eε ká mu máhá wee zúr le bè-wénia yì. Lé bñn te bño 6a túiá yí dà máa wé sínáa. ²¹ Ba zū le le Dónbeení dà, à 6a yí dó le bāraká làa bño mu koráa. Lé bñn wó á bño 6a wee leéka á jùhú míanáa, á háciira mía, á wi le tibirí yì. ²² Ba le mí lé mu bè-zúrminí 6ansowà, à 6a máhá wó 6a bñnbúwá. ²³ Sāni 6a 6uaani le Dónbeení cukúso na máa hí, á 6a día 6a wee 6uaani mu bè-lénia na 6a wee ta lòn núpue, tàá jínza, tàá naju laa náa so, tàá bìà wee wára mí píora wán, bán na búenbúen wee hí.

²⁴ Lé bñn bño yì á le Dónbeení díaráa 6a á 6a wi mu bño na tun wéró yì, à héha lè 6a sía wára na yí se, á wee wé há ñiyi-wára làa mín. ²⁵ Ba pá le Dónbeení túiá poni à 6a bò há sabíoní món. Ba wee 6uaani bño le Dónbeení léra, á wee sá na mu yì, à lerén Dónbeení na léra mu á 6a día, dén na máhá ko lè le khòoní fεεε. Amiina!

²⁶ Lé bñn bño yì á le Dónbeení díaráa 6a á 6a wee wé há ñiyi-wára na bño sí 6a yì. Ba háawa wee da làa mín, à 6a yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa bñn síi á 6a báawa mún yí máa da làa háawa, à 6a sía wee bñi vá mín yì làa sòobεε. Lé bñn bño yì á le lònbee na ko làa ba wee yíráa 6a bño 6a vñnun wee wé bño yì.

²⁸ Bño 6a pá le mí máa zúr le Dónbeení, á le 6èn día á 6a bò mí hácin-kora món, á wee wé bño yí ko. ²⁹ Mu bño na yí térénna lè mí síiwà búenbúen 6a wee wé: Ba wee wé mu yikomu, 6a yìo wee lé mí ninzawa bño, 6a lé 6a ñi-súmaa, le yandee wi 6a yì làa sòobεε. Ba lé 6a ñi-6uéwá, á wa há wará. Ba wee khá 6a núpua, 6a wa mu bè-kora wéró lè 6a núpua. Ba wee fúaa há sabíoní 6a núpua jini, ³⁰ á wee yáa mín yènnáa. Ba lé le Dónbeení zúkúsa. Ba wee là 6a núpua, á wee yòoní mítén. Ba wee khòn, 6a dà mu bè-kora wéró làa sòobεε. Ba wee pí mín nùwá bioní. ³¹ Ba lé 6a bñnbúwá. Ba dó mí jini le mí ì wé bño na, à 6a máa wé mu. Ba yiwa tunka, 6a yí zū makári. ³² Ba jòn zū le Dónbeení cítii bño le bìà wee wé hñn wára so síi bño sã mu húmú yì. Eε ká 6arén mí beere máhá pá wee wé mu, á 6a mún wee tà bìà wee wé mu jii.

2

Ba núpua cítiró bño

† 1:17 Mi loñ Habakuuki vñahú 2.4

¹ Ū wé nùpue lée nùpue á wee cítí bĩa ká, á ũ jùhú máa lé, fo wee síini ho úten. Lé bïo á bĩa fo wee cítí, bán wára 6àn sii lé hĩa únén mún wee wé. ² A wa 6èn zū le bĩa wee wé hón wára so síi á le Dónbeenĩ á à cítí làa bïo téréna. ³ A únén na wee cítí 6a nùpua à ũ jùhú wee wé 6a wára bán sii, fo so wee leéka le ũ jùhú á à lé le Dónbeenĩ cítí yi le? ⁴ Tàá bïo le Dónbeenĩ sii se, á wee jĩ mí yi, á zū mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-káamáa le? Zūn le lé bñn tentemu so wee jàa fo à ũ yèrémá ũ yilera le ũ wára. ⁵ Awa, á bïo fo yí wi ũ jí dèε, á yí wi ũ yèrémá ũ yilera le ũ wára, á le lònbe-sùmúí lé ðio fo 6èn ñ dé úten yi le Dónbeenĩ sí-cíflè wizonle zoñ. Bñn zoñ ká le è fl le cítí làa bïo téréna. ⁶ Le è sáání 6a nùpua yi á à héha le 6a bè-wénia.* ⁷ Bĩa wee wé mu bè-tentewà làa sòobéε, á wee cà ho cùkú le le yèni le Dónbeenĩ cón, le le mukáni binbirĩ, bán le è na le mukáni na máa vé yi. ⁸ Ká bĩa káa le Dónbeenĩ yi, na pá ho tũía poni á 6a tà mu bè-kora bïo, bán le è zéénínaa le mí yi wee cí 6a yi làa sòobéε. ⁹ Le lònbee le le yi véε á à yí bĩa 6úen6úen na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bĩa lé 6a *zúífùwa, á à dānaa bĩa yínorĩ 6a zúífùwa. ¹⁰ εε ká bĩa wee wé mu bè-tentewà, bán le Dónbeenĩ á à dé ho cùkú yi, le è wé á 6a á yí le kñnbii á à κεñ ho héérà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bĩa lé 6a zúífùwa, á bĩa yínorĩ 6a zúífùwa máhá à sí. ¹¹ Mu bon, le Dónbeenĩ yí máa hueeka nùpua mín yi.

¹² Lé bñn nòn á bĩa 6úen6úen na wó mu bè-kora à 6a yí zū a *Moyiize làndá, bán hómú bïo á làndá níi máa yi. Ká bĩa zū ho làndá mu à 6a wee wé mu bè-kora, bán á à cítí le ho làndá. ¹³ Mu bon, bĩa téréna le Dónbeenĩ yahó yínorĩ bĩa wee jí a Moyiize làndá mí dòn ká 6a máa bè ho yi. Bĩa wee wé bïo ho làndá le 6a wé, bán lé bĩa le Dónbeenĩ wee wé à 6a téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bĩa yínorĩ 6a zúífùwa na ó o Moyiize làndá mía cón á wee wé bïo ho làndá bò, se ho làndá mu wi 6a yiwa. ¹⁵ Bñn wee zéeni le bïo ho làndá le 6a wé wé á wi 6a sía yi, á 6a yiwa lé mu seéràsa. Lé bïo á páahú búí à 6arén mítén yilera pí 6a bïo, ká páahú búí à há tà 6a jii. ¹⁶ Le Dónbeenĩ cítí fl nònzoñ, ká mu bïo á à zūn. Bñn zoñ ká le è ðin o Yeesu *Krista wán á à cítíráa 6a nùpua 6a bïo 6úen6úen na sà yi ðání yi, làa bïo le Dónbeenĩ bín-tente bíaráa mu, ðio á ï wee bue.

Ba zúífùwa yi máa bè ho làndá yi làa bïo mu koráa

¹⁷ εε ká únén na lé o zúífù, á zū a *Moyiize làndá, á le ũ sii wan le Dónbeenĩ bïo yi, ¹⁸ fo zū bïo sí le Dónbeenĩ yi. Lé ho làndá nòn á fo zūnaa bïo se. ¹⁹ Fo láa mu yi le fo lé 6a muiiwá ya-dí, á lé bĩa wi le túbiri yi khoomu. ²⁰ Fo le fo lé bĩa yí zū mu bïo ní-karánlo, á lé 6a háyúwá ní-karánlo. Lé bïo fo zū le mu bïo zúnló le ho tũía poni á wi ho làndá yi.

²¹ Awa, únén na máhá le fo lé bĩa ká ní-karánlo 6èn wó kaka yí máa káránnaa úten? Fo wee hení mu na 6a nùpua yi le 6a yí juaa bïo, á únén máhá wee juaa le we? ²² Fo wee kárán 6a nùpua le ho há-fénló le ho bá-fénló 6a khí yi, á únén máhá wee wé mu le we? Fo jina há wónna à ũ máhá wee zoo juaa mu bïo há wónna zíní yi le we? ²³ Fo wee yòoní úten ho làndá bïo yi, á le Dónbeenĩ yèni dén 6èn wee yáa bïo fo yí máa bè ho làndá mu yi bïo yi. ²⁴ Mu bon, bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bíoní vūahú yi: «Lé minén bïo yi á bĩa yí zū le Dónbeenĩ wee yáaráa le yèni.»†

* 2:6 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 62.13 † 2:24 Mi loñ Ezayii vūahú 52.5

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bïo ho lándá bò, se ù *kúiiro† bïo jùhũ wi. Ká fo *kúio à ù màhá yí máa bè bïo ho lándá bò henía yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yía yí kúio ò o 6èn wee bè bïo ho lándá bò henía yi, á le Dónbeenĩ so máa càtĩ 6ánsò lòn nùpue na kúio le? ²⁷ A yía yí kúio ò o wee bè bïo ho lándá bò henía yi lé wón khii cítĩ ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho lándá mu jòn wáa túara non yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínón o nùpue sánía wee wé 6ánsò là a zúifù, á mu mún yínón ho kúiiro wee wé o là a zúifù. ²⁹ Ká a zúifù binbirĩ lé yía lé orén zoó mí sli yi. A ho kúiiro binbirĩ, hón lé le sli na yèrémáa. Bũn lé le Dónbeenĩ Hácirĩ wee wé mu, ká yínón ho kúiiro na ó o Mɔyize lándá bò. O zúifù binbirĩ yí máa yí le yèni nùpua cón. Le Dónbeenĩ lé ðio ó o wee yí le yèni cón.

3

Le Dónbeenĩ le mi ì wé bïo à le wé mu

¹ Awa, á mu zúifumu lè ho kúiiro lée bïo na cùnú wi le? ² Mu cùnú wi làa sòobéé hà dāa búenbúen yi. Barén lé bïa le Dónbeenĩ kàráfáa mí bionĩ yi ho yahó. ³ Awa, á hàrĩ ká 6a búii 6a tñahũ á yí bò bïo le Dónbeenĩ le 6a wé yi, á bũn so ò hè lerén á le máa bè mí bionĩ yi le? ⁴ Bùeé. Wa ko wa zúĩ le le Dónbeenĩ dén wee ðĩn ho tũia poni wán, ká 6a nùpua búenbúen lé 6a sabin-fũaalowa, làa bïo mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vñahũ yi lerén mítén dání yi:

«Ba nùpua ko 6a zúĩ

le bïo fo wee mi búenbúen lé ho tũia poni.

A hàrĩ 6a yáa ù yèni,

se ù bïo pá bon.»*

⁵ Ká bïo warén wee wé à mu yí téréna lé bũn wó á le Dónbeenĩ térénló bïo wíokaa zūnanáa, se ì wáa dà à bïo bïo ká á à héha lè 6a nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenĩ wee beé wa lò bïo búii dání yi, bũn so wee zéeni le le yí téréna le? ⁶ Bùeé dé! Bũn lé 6a nùpua leékaró. Lé bïo ká le Dónbeenĩ yí téréna, á le è cítĩ ho ðimíjñá nùpua kaka?

⁷ Ká inén lá fá le sabéré á le Dónbeenĩ tũia poni bïo wíokaa zūna á dórāa ho cùkú le yi, á lé mu yén 6èn wáa non á ì jùhũ á à sirāa le ì lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búii na wee là wen á yáa wee bïo le wa wee bïo bïo ká: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so júná á à sí.

Nùpue na téréna le Dónbeenĩ yahó á mia

⁹ Awa, á warén *zúifùwa màhá 6èn wee leéka le wa bïo jùhũ so wi po bïa ká lée? Bùeé dé! Ì zéeniá mu le 6a *zúifùwa làa bïa yínón 6a *zúifùwa búenbúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bïo mu túararāa le Dónbeenĩ bionĩ vñahũ yi:

«Ba nùpua búenbúen yi

á nĩ-kénĩ ká yí téréna,

¹¹ hácirĩ 6ánsò nĩ-kénĩ ká á mia,

hàrĩ nĩ-kénĩ ká yí máa cà le Dónbeenĩ.

¹² Ba búenbúen día ho wā-tente,

6a páania wó 6a nùpua na bïo jùhũ mia.

Bè-tente wéro nĩ-kénĩ ká

á mia 6a tñahũ.

¹³ Ba jini ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà 6a nùpua.

Ba bíoní ka lòn dǐhioní sùró.

¹⁴ Ba wee dánkání 6a nùpua làa sòobéé,

6a wee bío hǎ bín-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le nǐ-6úee bío yi.

¹⁶ Hǎ dǎa na 6a wee tè yi

6úen6úen á 6a wee fi mu bío yi,

à dé hǎ yinyio 6a nùpua yi.

¹⁷ Ba yí zū héeṛà wǎhǔ.

¹⁸ Ba yèn-dǎní yi á Dónbeenǐ kǎnbii nùhǔ mía.»†

¹⁹ A wa nǎn zū le ho làndá bò nǎn bǎa wee bè bío ho wee bío yi. Bǔn wó bèra a na à bío léení yí keí o 6úí cǎn, à ho dǐmíjǎ nùpua 6úen6úen mún zǔn le mí wó khon le Dónbeenǐ yahó. ²⁰ Nii woon yí dà máa wé bio ho làndá le o wé 6úen6úen á máa térénna le Dónbeenǐ yahó. Mu bon, ho làndá nùhǔ, léé bèra a na à 6a nùpua zǔn le mí wó khon.

Bio le Dónbeenǐ wee kǎni là a nùpue

²¹ ƐƐ ká hǎ làa na kà wán, á bio le Dónbeenǐ wee wé à wa wé 6a nùpua na térénna le yahó ká ho làndá nii ló, bǔn le Dónbeenǐ mu wǎa zéeníà làa wen. O *Mǎyíize làndá mí beere lè le Dónbeenǐ ji-cúa fεerowà zéeníà mu wéréwéré. ²² Le Dónbeenǐ wee wé à 6a nùpua térén le yahó 6a siadéro o Yeesu *Krista yi bío yi. Le wee wé mu làa bǎa 6úen6úen na wee dé mí sǎa wo yi, hueekaró mía mu yi. ²³ Lé bio 6a nùpua 6úen6úen wó mu bè-kohó, á 6a 6úen6úen khèra lè le Dónbeenǐ cùkúso. ²⁴ ƐƐ ká le Dónbeenǐ sǎamu bío yi, á le wó á 6a térénna o Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á 6a yú mítén mu bè-kohó níi yi. Le wó mu kǎamáa. ²⁵ Le Dónbeenǐ wó a lè le muiní yǎa. Lé bǔn bío yi ó o Krista mu húmú pànká yi á bǎa dó mi sǎa wo yi 6úen6úen á yúráa mu bè-kora séndíaró. Le Dónbeenǐ wó kà sii, à zéenínáa bio le wee wé à 6a nùpua térén le yahó. Hàri ho yánkaa, á 6a nùpua bè-kora na 6a wó ²⁶ á le hǎ mí sǎi bío yi, à zéenínáa bio le wee wé à 6a térén le yahó. Hàri lòn zuia ká le Dónbeenǐ pá térénna, á wee wé à 6a nùpua térén le yahó 6a siadéro o Yeesu yi bío yi.

²⁷ Lé bio á mu lé le siidéro le Dónbeenǐ yi wee wé ò o nùpue térén le yahó, á mu nùhǔ mía ò o yòoní mítén mí wára bío yi. ²⁸ Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee térén le Dónbeenǐ yahó o siidéro le yi bío yi, ká yínǎí o Mǎyíize làndá na ó o wee bè yi bío yi. ²⁹ Tǎá le Dónbeenǐ mu so lé 6a *zúifúwa mí dòn 6àn Dónbeenǐ le? Le so yínǎí hǎ sǎiwà na ká 6úen6úen 6àn Dónbeenǐ le? Uuu, le mún lé hǎ sǎiwà na ká 6àn Dónbeenǐ. ³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeenǐ dà-kéní mí dòn. Lé lerén wee wé à 6a zúifúwa térén le yahó 6a siadéro le yi bío yi, á le mún wee wé à hǎ sǎiwà na ká nùpua mún térén le yahó 6a siadéro le yi bío yi. ³¹ A bǔn so wee zéení le lé dén siidéro so le yi bío yi ó o Mǎyíize làndá nùhǔ wǎa míanáa le? Bùèé dé! Ho làndá mu bio nùhǔ keíló á wa yáa wíokaa wee tíi nii le wa siadéro le Dónbeenǐ yi.

4

O Abarahaamu siidéro le Dónbeenǐ yi bío

¹ A bio wa wǎa à bío wàn 6úaa *Abarahaamu dǎní yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénna le Dónbeenǐ yahó bio ó o

† 3:18 Mi lorí Lení vǎahǔ (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vǎahǔ 59.7-8

wó bïo yi, se o dà à yòní mítén, ká a màhá yí dà máa yòní mítén le Dónbeení yahó. ³ Mu bon, bïo kà lé bïo túara le Dónbeení bióní vūahú yi: «O Abarahaamu dó mí sîi le Dónbeení yi, lé bŭn nŏn le càtío wo là a nùpue na téréna le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sàánii ko làa wo, ká le yínŏrî dèè na 6a wé hā làa wo. ⁵ Èé ká a búí yí máa wé dèè, à 6anso màhá dó mí sîi le Dónbeení na wee wé ò o bè-kora wéro à téréna le yahó, wón le Dónbeení wee càtí le o téréna mí yahó o síidéro le yi bïo yi. ⁶ Lé bŭn te bïo ó o nùpue na le Dónbeení wee càtí le o téréna le yahó ká mu bè-wénia níi ló ó o *Daviide wee bïo jún-sîni bïo ká sîi:

⁷ «Bia le Dónbeení séra wékheró díá, á 6ó bè-kora jūhú, bán júná sî.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Núhúso yí jà a jūhú yi, wón jūhú sî.»†

⁹ Dén jún-sîni so bïo ciran bïa kúiora mí dòn lée, tàá bïa yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bïo bïo ká: «O Abarahaamu síidéro le Dónbeení yi lé bŭn wó a là a nùpue na téréna le yahó.» ¹⁰ Ká lé o *kúiiro mándén á le wóráa wo là a nùpue na téréna lée, tàá le wó mu wó ó o kúioráa? Bùéé, le Dónbeení wó a Abarahaamu là a nùpue na téréna wó ó o kúioráa. ¹¹ Sáni ò o Abarahaamu kúii, à bŭn le Dónbeení wó a là a nùpue na téréna le yahó o síidéro le yi bïo yi. Ká ho kúiiro hón lée fimíní na hò a wán, à zééní le le Dónbeení wó a là a nùpue na téréna mí yahó o síidéro le yi bïo yi. Lé bŭn bïo yi ó o Abarahaamu mu wóráa bïa búenbúen na dó mí sîa le Dónbeení yi à 6a yí kúiora 6àn maá. ¹² Èé ká a mún lé bïa kúiora 6àn maá, bán na yí kánaa ho kúiiro mí dòn yi, à 6a hò bïo á wán maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí sîi le Dónbeení yi sáni ò o kúii.

Hā kīa wee yí le síidéro le Dónbeení yi pánká yi

¹³ Le Dónbeení dó mí jii nŏn o *Abarahaamu là a mŏnmánia yi, le mí ì na ho díimíjá 6a yi á ho ò wé 6a kīa.‡ Ká mu màhá yínŏrî bïo ó o Abarahaamu wee wé bïo ho làndá le o wé bïo yi. Le wó mu lé bïo ó o téréna le yahó o síidéro le yi bïo yi. ¹⁴ Ká hā kīa bïo lá sà a *Moyiize làndá bèrowà yi mí dòn, se le síidéro le Dónbeení yi jūhú mía, á bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì na mí nípomu yi mún lá à kī. ¹⁵ Lé bïo á bïo 6a nùpua yí máa wé bïo ho làndá le 6a wé sese, lé bŭn wee cíi le Dónbeení sîi. Ká làndá lá mía, se làndá yáaró 6èn mún mía.

¹⁶ Lé bŭn bïo yi á hā kīa bïo sánáa bïa dó mí sîa le Dónbeení yi, bèra a na à hā wé bïo na hŏn làa ba, à bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì na à bïo sî bïa lé o Abarahaamu mŏnmánia búenbúen yi. Mu yínŏrî bïa mí dòn na wee wé bïo ho làndá le 6a wé, ká mu mún lé bïa búenbúen na dó mí sîa le Dónbeení yi. ¹⁷ Làa bïo mu túararáa le Dónbeení bióní vūahú yi: «Ī wó fo le hā kána cèrèè nípomu 6àn maá.»§ Le Dónbeení na ó o dó mí sîi yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeení so lé dío wee dé le mukáni 6a ní-hía yi, le wee wé à bïo lá mía à kerí.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí sîi lònía mu bïo na lòníló do, á dó mí sîi le Dónbeení yi, lé bŭn te bïo ó o wóráa hā síiwà na boo 6àn maá, làa bïo le Dónbeení bíaráa mu ká sîi: «Ū mŏnmánia jii máa zŭn.»* ¹⁹ O lúluio á à yí

* 4:3 Mí loŕí Bïo jūhú búenii vūahú (Genèse) 15.6 † 4:8 Mí loŕí Lení vūahú (Psaumes) 32.1-2

‡ 4:13 Mí loŕí Bïo jūhú búenii vūahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 § 4:17 Mí loŕí Bïo jūhú

búenii vūahú (Genèse) 17.5 * 4:18 Mí loŕí Bïo jūhú búenii vūahú (Genèse) 15.5

ho khímàni mu p̄ahũ, á ká mu húmú, á mún zū mín háa Sara máa teró b̄io, ɛɛ ká a sídéró le Dónbeenĩ yi màhã pá fárá ðĩn. ²⁰ B̄io le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa b̄io yi hàrì c̄inú. Ká a sídéró le Dónbeenĩ yi b̄io yi ó o wíokaa yú ho p̄ánká, á dóráa ho cùkú le yi. ²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbirì le b̄io le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á wéró p̄ánká mún wi le c̄n.

²² Lé b̄un n̄on á mu túara a Abarahaamu ðání yi le «le Dónbeenĩ càtio wo là a n̄upue na térénna.»† ²³ ɛɛ ká le b̄ionĩ mu «le Dónbeenĩ wó a là a n̄upue na térénna» á yí túara orén mí ðòn b̄io yi. ²⁴ Le mún túara warén b̄io yi, warén na le Dónbeenĩ càtio le 6a n̄i-térénna, warén na dó wa sía le yi, lerén na v̄enia wa Núhũso Yeesu 6a n̄i-hía ðahũ. ²⁵ Le Dónbeenĩ día á 6a b̄ó a wa bè-kora b̄io yi, á wó ó o v̄era, bèra a na à wa wé 6a n̄upua na térénna le yahó.

5

Le Dónbeenĩ wó á 6a n̄upua làa de b̄inia sí

¹ B̄io le Dónbeenĩ wó w̄en le 6a n̄upua na térénna wa síadéró le yi b̄io yi, á warén làa de á ho héerá w̄aa wi p̄ahũ wa Núhũso Yeesu *Krista p̄ánká yi. ² Lé orén p̄ánká yi á wa wee z̄amakaráa mu s̄amu na wa wi yi wa síadéró le Dónbeenĩ yi b̄io yi, á sía wan b̄io wa dó wa sía wee l̄onni wa páanl̄ó le Dónbeenĩ mu cùkú yi làa de. ³ Mu yáa yín̄on̄ b̄un mí ðòn, wa wee z̄amaka le l̄onbee na wee yí w̄en b̄io yi, Lé b̄io wa zū le le wee wé á wa hí wa sía. ⁴ Ká wa há wa sía, lé b̄un ñ wé á wa à ðàn ñ yí le s̄ee ho kúará khénl̄ó wán. Ká wa ðárna k̄aa ho kúará khénl̄ó mu yi, á wa à ðàn ñ dé wa sía á à l̄onni b̄io le Dónbeenĩ le mí ì wé. ⁵ Wa síadéró à l̄onni á b̄io máa dé niyio w̄en, lé b̄io le Dónbeenĩ z̄eenia le mí wa w̄en làa sóob̄ee le Hácirí na le n̄on w̄en p̄ánká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà ð̄ee búu máa wé waten. A b̄io ho p̄ahũ na le Dónbeenĩ bàrá á ð̄n, ó o Krista búee húrun 6a bè-kora wérowà b̄io yi. ⁷ Ho tà à hí o n̄upue na térénna b̄io yi l̄onbee wi. Nún-sí á n̄upue dà à hení mí síi á à hí yia wee wé mu bè-tente b̄io yi. ⁸ ɛɛ ká le Dónbeenĩ wee z̄eeni le le wa w̄en làa b̄io ká: B̄io wa lá lé 6a bè-kora wérowà mí c̄úee, ká a Krista màhã pá tà húrun wa b̄io yi. ⁹ Wa wó 6a n̄upua na térénna le Dónbeenĩ yahó o Krista húmú c̄ani p̄ánká yi. A léee k̄énk̄én ká wa mún kh̄ii k̄ani le Dónbeenĩ sí-c̄il̄e yi.

¹⁰ Mu bon, b̄io wa lá lé le Dónbeenĩ z̄úkúsa, ó o za húmú p̄ánká yi á wa làa de w̄aa b̄inia sí. A b̄io wa sí làa de ká síi, á wa láa mu yi k̄énk̄én le wa à k̄ani b̄io ó o ylo wi lua p̄ánká yi. ¹¹ Mu yáa yín̄on̄ b̄un mí ðòn, wa wee z̄amaka le Dónbeenĩ b̄io yi wa Núhũso Yeesu Krista p̄ánká yi, wón na wó á wa le le Dónbeenĩ mu b̄inia sí.

O Adáma là a Yeesu Krista b̄io

¹² Lé o n̄upue ni-kéní wékheró b̄io yi á mu bè-kohó wéró zonnáa ho ðim̄j̄ná yi. A lé mu bè-kohó wéró ð̄en n̄on á mu húmú wiráa. A 6a n̄upua búenb̄uen mún wee hí, lé b̄io 6a búenb̄uen lé 6a bè-kora wérowà. ¹³ S̄ani le Dónbeenĩ bè o *M̄oyiize l̄andá, à b̄un mu bè-kohó wi ho ðim̄j̄ná yi wó. Ká b̄io á ho l̄andá lá ð̄in̄ m̄ia, á le Dónbeenĩ ð̄en lá yí máa mí mu bè-kohó b̄io dé ð̄ee yi. ¹⁴ A lá a Adáma p̄ahũ à vaa búe o M̄oyiize p̄ahũ yi, á mu húmú yú le s̄ee 6a n̄upua wán. Hàrì b̄io á bán n̄upua so wékheró yí ka là a Adáma wékheró b̄io síi, wón na wó b̄io le Dónbeenĩ le o yí wé, à 6a búenb̄uen pá húrun, o Adáma na b̄io wee z̄eeni yia kh̄ii búen b̄io. ¹⁵ Ká

† 4:22 M̄i lorì B̄io j̄uhũ búeeni v̄uhũ (Genèse) 15.6

ho wékheró na wó, bñn lè le Dónbeenĩ sãamu yí dà máa tèé. Lé bño ká lé o nùpue nĩ-kéní mí dòn wékheró bño yí á 6a nùpua cèrèè húrunnáa, á le Dónbeenĩ sãamu na le wó lè 6a nùpua cèrèè o nùpue nĩ-kéní pànká yí, wón na lé o Yeesu Krista, bñn sãamu so bño 6èn yí dà máa bño. ¹⁶ Le Dónbeenĩ sãamu là a nùpue nĩ-kéní wékheró á wi mín púná yí. Mu bon, o nùpue nĩ-kéní wékheró lé bñn wó á le Dónbeenĩ siinia 6a nùpua púná. Èè ká mu bè-kora cèrèè wéró món, á le wó mí sãamu lè 6a nùpua, le wó á 6a térénna le Dónbeenĩ yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nĩ-kéní wékheró lé bño wó á mu húmú yí ho pànká. Èè ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká yí, á 6a nùpua na wee yí mu sãamu lè mí síiwà, bña le wee wé à 6a térén le yahó, bán yío á à wé lua, á à páaní ì dí le bèèni làa wo. ¹⁸ Lé kà síi ó o nùpue nĩ-kéní wékheró nòn á 6a nùpua búenbúen púná súrää. Làa bñn síi, ó o nùpue nĩ-kéní bè-wénii na térénna, lé bñn 6èn wee wé à 6a nùpua búenbúen térén, à bè yí yíráa le mukāni. ¹⁹ O nùpue nĩ-kéní mí dòn lé yía yí bò bño le Dónbeenĩ bña yí, lé bñn nòn á 6a zãamää wórää 6a bè-kora wérwà. Làa bñn síi, ó o nùpue nĩ-kéní na tà le Dónbeenĩ bño lé yía 6èn wó á 6a zãamää á à térén le yahó.

²⁰ Bño ho làndá bò, á mu bè-kora 6èn mún wee dé wán ká mu wà. Èè ká hen na mu bè-kora wee dé wán yí, lé bñn á le Dónbeenĩ sãamu 6èn mún wiokaa wee dé wán yí ká mu wà. ²¹ Bñn wee wé bèra a na à bño síi mu bè-kora yíráa ho pànká á wee wé à 6a nùpua hí, lé làa bñn 6àn síi á le Dónbeenĩ sãamu 6èn mún wee yíráa ho pànká, à wé à 6a nùpua térén le yahó, à na le mukāni binbirĩ na máa vé 6a nùpua yí 6a páaníló là a Níhúso Yeesu Krista bño yí.

6

Bño ho bátèèmu bño wee zéeni

¹ Awa, á bño wa wää à bño lé mu yén? Wa so ko wa wiokaa wé wé mu bè-kora à le Dónbeenĩ wé wérää mí sãamu cèrèè làa wèn léé? ² Bùéé dé! Mu bè-kora dāni yí, á wa ka lòn nùpua na húrun. A wa so ko à wa bñn wé wé bè-kora le? ³ Mi so yí zū le warén búenbúen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bño yí, á ka lè wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Awa, ho *bátèèmu wó á wa ka lè wa páanía húrun làa wo, á páanía nùna làa wo, bèra a na à bño síi ó o Maá Dónbeenĩ vèeníanáa o Krista léra 6a nĩ-hía tlahú lè mí pànká na cùkú wi, lé làa bñn síi á warén mún wirää le mukōn-finle yí.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bño yí. Làa bñn síi á wa mún khii vèe wa páaníló làa wo bño yí làa bño ó orén vèerarää bño síi. ⁶ Mi wa zūn le bño wa fù karää, bñn là a Krista páanía 6úaa ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéró púhú 6úe wa cón, à wa yí bñn yí wé mu 6àn wobáani. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wää púhú ló mu bè-kora wéró yí.

⁸ A bño wa páanía húrun làa wo, á wa lía mu yí kénkén le wa mún ñ páaní ì keñ le mukāni yí làa wo. ⁹ Wa zū le bño ó o Krista wää vèera, ó o máa bñn máa hí. Húmú máa bñn máa dān o bño, ¹⁰ lé bño ó o húrun mu bè-kora bño yí le cùekúee á mu wórää. A le mukāni na ó o wää wi yí ó o wi yí le Dónbeenĩ bño yí. ¹¹ Lé làa bñn 6àn síi á minén mún zūn le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dāni yí, á le mukāni na mi wi yí á mi wää wi yí le Dónbeenĩ bño yí mi páaníló là a Yeesu Krista bño yí. ¹² A warén na wi le mukāni yí ho tá wán á mu bè-kora wää yí ko mu bñn yí pànká wán. ¹³ Mi

yí bíní yí díá mi sánia mu bè-kora níi yi à há wé mu bío na yí térénna tonló síá, ká mi wé lòn nùpua na húrun bínia véera bío síi, à sánia wé mu bío na térénna tonló síá, à wé sá na le Dónbeení yi. ¹⁴ Bío mi ka lòn nùpua na húrun véera, á mi le mi sánia wé mu bío na térénna tonló síá, à wé sá na le Dónbeení yi. Lé bío ó o Mòyiize làndá pànká wáa mía mi wán, mu lé le Dónbeení sáamu á mi wi yi.

Wa yi máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Awa, á bío ó o *Mòyiize làndá pànká wáa mía wa wán à wa wi le Dónbeení sáamu yi, á lé bǔn bío yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùèé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora òàn wobáani. Bǔn wee buen lè mu húmú. Ká mi bèn wee bè bío le Dónbeení wee bío yi, á dén ò wé mia lè 6a nùpua na térénna le yahó. ¹⁷ Mi wa dé le Dónbeení bákà! Mi fù lé mu bè-kora wobáani. Eé ká há làa na ká wán, á bío 6a kàráanna làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí síá búenbúen. ¹⁸ Mi níú ná ló mu bè-kora wéró yi, á wáa lé bío térénna wobáani. ¹⁹ I wee bío làa mia làa bío 6a nùpua wee bíoráa, lé bío mi yí máa wé zǔn mu bío yara fùafúa. Mí fù ka lòn wobáani, á wee dé míten mu koomu wárá lè mí sííwá yi, à káa le Dónbeení yi. Làa bǔn òàn síi á há làa na ká wán, á mi mún díá míten lòn wobáani, à wé wé bío térénna, à bío sí le Dónbeení yi.

²⁰ Bío mi fù ka lòn wobáani mu bè-kora wéró níi yi, á bío térénna wéró bío mía mia. ²¹ Awa, á lé ho cǔnú yén mi wáa yú há wárá na mi wee nǔyi bío yi há làa na ká wán. Bío wee lé mu món lé mu húmú. ²² Eé ká há làa na ká wán, á le Dónbeení fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cǔnú na wi mu yi, lé bío mí bío sá le yi, á bío wee lé mu món lé le mukānǐ binbirǐ na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéró sáani lé mu húmú. Eé ká le Dónbeení bío na le wee há làa wén wa páaníló là a Yeesu *Krista na lé wa Núhúso bío yi, bǔn lé le mukānǐ binbirǐ na máa vé.

7

O kèrètíe á ho làndá pànká wáa mía wán

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bío á í bío ò na mia á mi zǔ kénkén, lé bío mi zǔ ho làndá: O nùpue na yío wi lua, wón lé yia ho làndá pànká wi wán. ² Làa bío síi ká a háa yan o báa, à ho làndá cèé wo òàn báa mu yi ho páahú búenbúen na á wón yío wi lua yi. Ká òàn báa hía húrun, se o háa níúhú ló hón làndá so yi. ³ Ká òàn báa mu yí húrun ò o bínia yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Eé ká òàn báa húrun ó o bò yi yannáa, se làndá mía o wán, se o yínóǐ bá-fé. ⁴ Lé làa bǔn síi á minén bío mún karáa. Mí páaníló là a *Krista bío yi á minén mún ka lè mi húrun, á ho làndá wáa bínia mía mi wán. Mí bío wáa sá yia véera ló 6a ní-hía fíahú yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bío sí le Dónbeení yi. ⁵ Mu bon, páahú na á mu bío na yí se poni fù yú ho pànká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni búe wén. A wa sá há ton-kora na wee buen lè mu húmú. ⁶ Eé ká há làa na ká wán, á wa ka lè wa húrun ho làndá dání yi, á wáa yú waten mu bío na á wa lá lé 6a wobáani níi yi. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeení yi lè le hácin-finle, lerén mí bèere Hácírí pànká yi, ká wa wáa máa bíní máa bè *Mòyiize làndá yi máa sá máa nanáa le Dónbeení yi.

Bío nòn ho làndá bòráa

⁷ Awa, á wa wáa bío mu yén? Ho làndá léé bè-kohó le? Bùèé. *Làndá lá mía se í yí zǔ bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bíá le: «Yí le ú yío lé

mi ninza bïo,»* á ĩ lá máa zūn le bñn léé bè-kohó. ⁸ Lé ho lándá á mu bè-kohó bò yi dóráa le sñi bïo na yí se lè mí síiwá 6àn wéro poni mii. Lándá lá máa, se bè-kohó mún máa. ⁹ Bïo á ĩ fù yí zū ho lándá, á ĩ yïo wi lua. Ká bïo ho lándá bò, á mu bè-kohó 6èn yú ho pánká, ¹⁰ á ĩ wáa ká mu húmú. Lé bñn te bïo á ho lándá na lá à wé á ĩ yí le mukānī, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho lándá yi á khā mi yáara.

¹² Ká ho lándá hón wee ce, á bïo bò henía mún wee ce, á térénna, á se. ¹³ Awa, á lé mu bïo na se bñnía wó ínén 6úero le? Bùéé! Éε ká mu bè-kohó máhá ðñn mu bïo na se wán á 6óráa mi. Lé bñn wa zūnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéε, á mún zūnanáa mu bè-kohó sūnsūmámu bïo le Dónbeenī bò henía pánká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zū le ho lándá hón lé le Dónbeenī bò ho le Dónbeenī mu Hácírí pánká yi. Ká ínén wón lé o nùpue, pánká máa mii. I ka lòn wobá-nñi na 6a yéera mu bè-kohó yi.

O nùpue á mu bè-kohó pánká wi wán

¹⁵ Ho tūiá poni, bïo á ĩ wee wé á ĩ 6èntñn yí zū nùhñ: Bïo á ĩ wi à ĩ wé á ĩ yí máa wé, ká bïo á ĩ jina, bñn lé bïo á ĩ máhá wee wé. ¹⁶ Ká ĩ hña wee wé bïo á ĩ yí wi à ĩ wé, se ĩ tà le ho lándá se. ¹⁷ Awa, se bïo á ĩ wee wé ká á yí ló mii, ká lé bïo mu bè-kohó yú ho pánká ĩ wán. ¹⁸ Mu bon, ĩ zū le mu bïo na se wéro pánká máa mii. I wee wé le ĩ wé mu bïo na se, ká ho pánká na á ĩ wé làa bñ lé hña máa. ¹⁹ Bïo se na á ĩ wi à ĩ wé á ĩ yí máa wé, á mu bïo na yí se na á ĩ yí wi à ĩ wé, bñn lé bïo á ĩ máhá wee wé. ²⁰ Ká ĩ wee wé bïo á ĩ yí wi à ĩ wé, se bñn wáa yí ló mii. Lé mu bè-kohó na yú ho pánká ĩ wán á mu ló yi.

²¹ Lé bñn bïo yi á ĩ zūnanáa bïo ká: Hen ká ĩ le ĩ wé mu bïo na se, à bïo yí se lé bñn à ĩ día ká ĩ wé. ²² Le Dónbeenī lándá à ínén ĩ bεere sñi wee wa bïo yi. ²³ Éε ká bè-veere 6úí máhá wi, bñn 6èn wee fi làa bïo á ĩ tà bïo. Mu wee wé mi lè mu bè-kohó bïo na wi mii kásó nñi. ²⁴ A hña 6èn léé yéréké wee sá mii! Yia máhá à kñní mi mu nñ-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Éε ká mi wa dé le Dónbeenī bārākà o Yeesu *Krista na lé wa Nùhñso pánká yi.

Awa, ĩ hácírí yi, á le Dónbeenī lándá pánká wi ĩ wán. Ká hñ sñnía ðñnī yi, á mu bè-kohó 6èn pánká wi ĩ wán.

8

Le Dónbeenī Hácírí wee wé ò o nùpue nùhñ lé

¹ Hñ làa na ká wán á bñ wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán júná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeenī Hácírí, ðño wee na le mukānī o nùpue yí o páaníló là a Krista bïo yi, á kánía mi mu bè-kohó bïo le mu húmú nñi yi. ³ O *Moyiize lándá lá yí ða máa wé bñn, lé bïo 6a nùpua yídámu tun mu wéro wñhñ. Éε ká le Dónbeenī wó mu. Le nñn mí za ó o 6ueé lá hñ sñnía lè 6a bè-kora wérowá bïo, á léraráa 6a júná mu bè-kora nñi yi. Lé ká sñi le Dónbeenī wó á 6óráa mu bè-kora nùhñ, bñn na lá wee yí ho pánká 6a nùpua wán. ⁴ Le Dónbeenī wó ká sñi bèra a na à wa ðañ wé bïo ho lándá le wa wé à mu jñi sí, warén na yí máa wé bïo wa sía wee vá yi na yí se, à wa wee wé bïo sí le Dónbeenī Hácírí yi. ⁵ Mu bon, hña wee 6ua mítén héha làa bïo sí 6a yi na yí se, bán yilera bò bïo sí 6a yi wán. Ká bña wee 6ua mítén làa bïo le Dónbeenī Hácírí le 6a 6uaráa mítén, bán yilera 6èn bò bïo sí le Hácírí mu yi wán. ⁶ Yia wee 6ua mítén héha làa bïo sí a yi,

* 7:7 Mi loñ Léró vñahñ (Exode) 20.17; Lándá zéeníló vñahñ (Deutéronome) 5.21

wón lá mu húmú wǎhú. A yía wee bè bio le Dónbeenĩ Hácírí le o wé yi, wón òn lá le mukānĩ na máa vé lè ho héerá wǎhú. ⁷ Lé bio á bía wee ɓua miten héha làa bio sí ɓa sǎnia yi, bán lé le Dónbeenĩ zúkúsa. Ba yí máa wé bio le Dónbeenĩ làndá le ɓa wé. Ba yàà yí dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bía wee ɓua miten héha làa bio sí ɓa yi, bán bio yí dà máa wé sí le Dónbeenĩ yi.

⁹ Ɛε ká minén bán yí máa ɓua miten làa bio sí mi sǎnia yi. Mi wee wé bio le Dónbeenĩ Hácírí le mi wé, lé bio le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* mía nùpue na yi, se wón ɓanso bio yí sǎ a yi. ¹⁰ Ɛε ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukānĩ le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi, lé bio mi téréna le Dónbeenĩ yahó. Mi ì hí bǔn bon, ¹¹ Ɛε ká le Dónbeenĩ na vènia o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vènia o Krista mu á mún ñ na le mukānĩ mi sǎnia yi le Hácírí mu na wi mia pánká yi, hǎn sǎnia so na bio sǎ mu húmú yi.

¹² Wán zàwa lè wán hǎnni, bio lé hǎ kíkáa wa wán lé à wa wé bio sí le Dónbeenĩ yi, ká yínǎn à ɓua waten héha làa bio sí wɛn. ¹³ Ká mi wee ɓua miten héha làa bio sí mia, á mi ì hí. Ɛε ká mi khú mi kúrú síi bio wéró yi le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi, á mi ì kerĩ le mukānĩ yi.

¹⁴ Mu bon, bía le Dónbeenĩ Hácírí wee dí yahó, bán ɓúenɓúen lé le Dónbeenĩ zàwa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáanĩ, le máa dé zǎnĩ mia. Le wee wé mia lè le Dónbeenĩ zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: I Maá. ¹⁶ Le Dónbeenĩ Hácírí mí beere yàa wee bío mu wéréwéré wa sía yi le wa lé le Dónbeenĩ zàwa. ¹⁷ Awa, á bio wa lé le Dónbeenĩ zàwa, á hǎ kǎa na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bio mún sǎ warén yi. Wa à páanĩ hǎ yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páanĩ le lònbee yi làa wo, á wa mún khíi páanĩ a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeenĩ wi à ɓa nùpua kerĩ le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síiwà na wee yí wɛn ho zuia á yí dà máa tèè lè ho cùkú na wa khíi yí le Dónbeenĩ cǎn. ¹⁹ Mu bon, mu bio ɓúenɓúen na le Dónbeenĩ léra á síi vá làa sòobéε wee lònĩ bio le Dónbeenĩ khíi zéenináa bía lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bio ɓúenɓúen á wi ho pánká na bio jùhú mía níi yi. Yínǎn munén makóo kera mu yi, yía léra mu lé yía wó mu. † Ɛε ká ho dé mí síi lònĩ á jùhú pá wi mu bio mu cǎn. ²¹ Le Dónbeenĩ khíi fé mu bè-lénnii ɓúenɓúen ho yáaró pánká na mu wi níi yi lòn wobá-nii níi yi, á mu ù kerĩ miten, á à kerĩ ho cùkú yi làa bio le Dónbeenĩ zàwa wiráa miten bio síi. ²² Mu bon, wa zū le hǎri lòn zuia á mu wee jinika là a hǎa na sǎnĩ wee ɓúe bio síi. ²³ Ká mu màhǎ yínǎn mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeenĩ Hácírí wó, dén na lé le nín-yání bè-hǎnii, warén mún wee jinika á pannáa bio le khíi mànjá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera bǔn bon. Ká wa fenló mu màhǎ lée bio na wa dó wa sía wee lònĩ. Ɛε ká a nùpue hǎa mɔn mu bio na ó o wee lònĩ, se bǔn bio so ó o máa bini máa lònĩ. Mu bio na ó o nùpue yío wi wán ó o so tǎn bini ì lònĩ le? ²⁵ Ɛε ká wa dó wa sía wee lònĩ bio wa yío mía wán, se wa hǎ wa sía wee lònínáa mu.

²⁶ A le Dónbeenĩ Hácírí mún wee séeni wɛn, lé bio wa lé ɓa yídàwa le Dónbeenĩ bio dánĩ yi. Mu bon, wa yí zū bio wa à floráa. Lé bǔn te bio le Hácírí mu wee fio wa bio yi lè hǎ jinikaa na bio yara yí dà máa zéeni. ²⁷ A le Dónbeenĩ na wee mi bio khíina zoó wi hǎ sía yi, dén zū bio le Hácírí wi

* 8:9 O Krista Hácírí na bio bía hen dén lè le Dónbeenĩ Hácírí ɓúenɓúen lée dà-kéni. † 8:20 Mi loñ Blo jùhú ɓúeenii vuahú (Genèse) 3.17

le fio. Mu bon, le Hácírí mu wee fio bĩa dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi bĩo yi. Le wee wé mu làa bĩo le Dónbeenĩ le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeenĩ wee wé à mu bĩo búenbúen wé ho cǔnú bĩo bĩa wa le cǔn, bán na le hueekaa làa bĩo le lon làa bũ. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenĩ fèra hueeka 6a, á le mún fèra lon à le wé à 6a 6onmín lè le za, bèra a na à wón wé 6a zà-kúii kǐnleso. ³⁰ Bán na le Dónbeenĩ fèra le mí ì wé bĩo kà sǐi á le mún von, á bĩa le von á le mún wó á 6a téréna le yahó, á bĩa le wó á 6a téréna le yahó á le mún wó á 6a yú le cùkú.

Le Dónbeenĩ waminĩ bĩo

³¹ Bĩo wa yáa wáa à bǐnĩ ì bĩo lé mu yén? Bĩo le Dónbeenĩ wi làa wɛn, á yĩa dà à sánsá wɛn lé o yén? ³² Le Dónbeenĩ na yĩ pá mí za húmú, à le tà nɔn wo ó o húrun wa búenbúen bĩo yi, á so máa na mu bĩo búenbúen wɛn máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à baká bĩa le Dónbeenĩ hueekaa yi wón mía. Lé bĩo le Dónbeenĩ wó á 6a téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à sǐinĩ 6a júná wón mía. Lé bĩo ó o *Krista húrun. Mu yáa yǐnɔn bǔn mí dòn, o vèera, á wi le Dónbeenĩ nín-tǐánĩ, á wee fio le yi wa bĩo yi. ³⁵ Lée wée dà à fáa wɛn o Krista na wa wɛn níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi lée, táá lé le yidèérè? Táá lé bĩo 6a nùpua wee beé wa lò bĩo yi le? A lé le hǐnĩ lè mu khemu lée, táá lé mu bĩo na dà wee dé le 6óonĩ. Táá lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wɛn làa bĩo mu túararáa le Dónbeenĩ bǐonĩ vǔahǔ yi: «Lé ùnén Dónbeenĩ bĩo yi á wa wee zàanínáa wa mukánĩ làa wizoonĩ búenbúen. Ba nùpua wee lá wɛn lòn pia na 6a wà vaá búe.»[†] ³⁷ Eɛ ká mu búenbúen yi, á warén lé bĩa lé 6a san-báa binbirĩ o Krista na wa wɛn pánká yi. ³⁸ I láa mu yi binbirĩ le mu húmú, lè ho kéĩ le mukánĩ yi, lè le Dónbeenĩ tonkarowá na ho wáayi, lè há pánkáwá búenbúen, làa bĩo há làa na kà wán, làa bĩo khú wé, ³⁹ lè ho wáayi pánkáwá, làa hǐa ho tá yi, lè mu bè-lénnia búenbúen, á dèe woon yĩ dà máa fáa wɛn le Dónbeenĩ waminĩ na le dǐn wa Nùhúso Yeesu Krista wán zéenia làa wɛn níi yi.

9

O Isirayɛele nǐpomu bĩo sá le Dónbeenĩ yi

¹ I ì mí ho tǔiá poni, í máa fǐ sabéré lé bĩo á ì bĩo sá a *Krista yi. A le Dónbeenĩ Hácírí mún wee zéeni mu wéréwéré í sǐi yi le bĩo á ì bĩo á bon. ² I yi wee dè làa sòobé, á lò wee be mu bĩo yi. ³ Mu bon, ínén í bèere lá à fan le le Dónbeenĩ dánkánĩ mi, á ì là a Krista fáa mín yi ká bǔn lá dà à séeni wán zàwa lè wán hǐnni na làa mi lé ho sǐi kénĩ bĩo yi. ⁴ Ba lé o *Isirayɛele nǐpomu. Le Dónbeenĩ wó 6a lè mí zàwa, á zéenia mí cùkú làa ba, á bò le páanĩ lè mí sǐiwá làa ba. Le nɔn ho làndá 6a yi, á zéenia bĩo 6a wé è 6úaanĩ làa de làa ba. Le dó mí jii nɔn 6a yi bĩo cèrèe dánĩ yi. ⁵ Lé 6arén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu mònmanía, á mu nǐpomu dánĩ yi, á lé 6arén 6àn sǐi ó o Krista mún 6ueé ton yi, wón na wi mu bĩo búenbúen jǔhǔ wán, á lé le Dónbeenĩ, á le khòonĩ bĩo sá yi fèe. *Amiina.

Bĩa lé o Isirayɛele nǐpomu binbirĩ

⁶ Bǔn wee zéeni le bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Bùeé. Eɛ ká bĩa 6a wee ve làa Isirayɛele zàwa yǐnɔn bán búenbúen lé bĩa lé o zàwa binbirĩ. ⁷ O o Abarahaamu zàwa mún yǐnɔn bán búenbúen lé bĩa lé o zàwa binbirĩ. Mu bon, bĩo kà lé bĩo le Dónbeenĩ bĩa nɔn o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ì dó í jii le í na foñ, lé o Izaaki á ì ì dǐn

[†] 8:36 Mi loñ Lení vǔahǔ (Psaumes) 44.23

wán á fo ò yíráa 6a.»* 8 Bún wee zéeni le o Abarahaamu zàwa na ó o ton búenbúen yínón Dónbeení zàwa. Bía lé le zàwa lé bía le Dónbeení dó mí jii bío yi, na lé o Abarahaamu mòmmanía. 9 Mu bon, hã jì-cúa na kà lé hĩa le Dónbeení mà á dóràa mí jii: «Lóhó ló tìkà ká í bíní ì buen ũ cón ká mìn hĩa Sara ton o za báa.»† 10 Bún pá yínón mu mí dòn. O Erebekea mún ton 6a hénbéní lè wàn maá Izaaki. 11-12 Páahũ na 6a yáá ãn yí ton yí á yí wó bío se làa bío yí se, á le Dónbeení bía bío kà: «O kíleso á à wé o fɛeso ton-sá.»‡ Le Dónbeení bía bún bèra a na à bío le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka 6a núpua làa bío sí le yi. Mu yí máa lé 6a núpua wárá yi, ká mu wee lé lerén na wee ve 6a yi. 13 Làa bío mu túararàa le Dónbeení bíoní vūahũ yi kà sii: «O wara a Zakoobu ò o día a Ezayuu.»§

Le Dónbeení le mí ì wee bío na à le wé mu

14 Awa, á bún kúará lé mu yén? Mu so wee zéeni le le Dónbeení yí téréna le? Bùéé dé! 15 Mu bon, bío kà lé bío le bía non o *Moyiize yi: «Ì le ì wé hii làa núpue na, à ì wé le lè 6anso. I le ì zūn núpue na màkàrí à ì zūn 6anso màkàrí.»* 16 Bún wee zéeni le yínón bío 6a núpua wee cà mu, tàá bío 6a wee jì mí lò bío yi. Ká le Dónbeení na wee wé le hii lé ãio mu wee lé yi. 17 Bío kà lé bío bía le Dónbeení bíoní vūahũ yi: «Ì dó fo lè ho *Ezipite kòhũ bée bèra a na à ì dànló bío zūn, à ì yèni mún lé ho ãimíjá búenbúen yi.»† 18 Lé bún non ká le Dónbeení le mí ì zūn núpue na màkàrí, à le zūn 6anso màkàrí. Le le mí ì wé ò o núpue yi ti, à le wé à 6anso yi ti.

19 Ká lé bún mu karáa, jún-sí ó o búí á à tùa mìl le lée webio non le Dónbeení mu pá wee zàráa lè 6a núpua? Mu bon, yía dà à pí bío le Dónbeení le mí ì wé wón mía. 20 Núpue so dà à pí bío le Dónbeení le mí ì wé le? Dà-míni so dà à tùa yía má le yi le lée webio non ó o má mí kà le? 21 O sí-mí so yí dà máa mí ho córó làa bío ó o síi vá yi le? O le mí ì mí ãe na bío jùhũ wi làa sòobéé, tàá ãio bío jùhũ tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

22 Awa, le Dónbeení wi le zéeni le mí síi wee cì, á wi le zéeni mí pánká. A le jón pá jà mí yi làa sòobéé bía le síi wee cì yi bío yi, na bío sá ho yáaró yi. 23 Ká le màhá mún wi le zéeni mí cùkú beení làa bía le zūna màkàrí, bán na le fèra wíokaa à 6a kèr le cùkú beení mu yi. 24 Bán sowaso lé warén. Le von wèn léra 6a *zúifùwa làa bía yínón 6a zúifùwa tñahũ. 25 Bío kà lé bío le Dónbeení bía mí jì-cúa fɛero Ozee vūahũ yi:

«Bia lá yínón ì nìpomu

á ì wé è ve le ì nìpomu.

Mu nìpomu na á ì lá yí wa,

á ì wáa waré làa sòobéé.

26 Hen na 6a lá wé le:

«Mí yínón ì nìpomu»,

á 6a wée ve mia yi lè

le Dónbeení na wi fɛɛɛ zàwa.»‡

27 O jì-cúa fɛero *Ezayii wón 6èn bía bío kà pónpón o *Isirayɛele nìpomu ãnì yi: «Hàrì ò o Isirayɛele nìpomu wé boo lè mu yámú jumu jii hñnlè bia bío síi, á 6a sñn-kéní mí dòn lé bía á à fen. 28 Mu bon, bío ó o Nùhũso

* 9:7 Mí loñ Bío jùhũ búeení vūahũ (Genèse) 21.12 † 9:9 Mí loñ Bío jùhũ búeení vūahũ (Genèse) 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Mí loñ Bío jùhũ búeení vūahũ (Genèse) 25.23 § 9:13 Mí loñ Malasii vūahũ 1.2-3 * 9:15 Mí loñ Léro vūahũ (Exode) 33.19 † 9:17 Mí loñ Léro vūahũ (Exode) 9.16 ‡ 9:26 Mí loñ Ozee vūahũ 2.1-3, 25

bía le mí ì wé o ò wé fùafùà ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa bïo ó o Ezayii mu mún pá fèra bïaráa bïo kà:

«Le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen
lá yí ká bía wa nɔnkāni can yi,
se wa bïo lá à kɛní
lè ho Sodɔɔmu lóhó bïo síi,
wa bïo lá à ɓonmín
lè ho Komɔɔre lóhó bïo síi.»*

Le Dónbeenĩ wee wé à ɓa nùpua téréen le yahó

³⁰ Awa, á bïo wa wáa à bío lé mu yén? Bía yínɔní ɓa *zúifùwa na yí cà à ɓa téréen, á le Dónbeenĩ wó á ɓa téréenna le yahó ɓa siadéro le yi bïo yi. ³¹ O *Isirayɛele nĩpomu bán ɓèn lá wi ɓa ðn ho lándá wán à térénnáa le Dónbeenĩ yahó á mu yí wó yí yú. ³² Lée webio nɔn ɓa yí wóráa mu yí yú? Lé bïo ɓa yí cà à ɓa téréen le Dónbeenĩ yahó lè ɓa siadéro le yi, à ɓa wi ɓa téréen le yahó lè há wárá na ɓa wee wé. A ɓa kākāna le huee na wee wé ò o nùpue lùwá wán.

³³ Làa bïo mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi:
«Mi loń, ho Sion lóhó yi,
á ï bàrá le huee
na wee kōkōn wán,
ho ɓúaahó na wee lùwá a nùpue.
Ɛɛ ká yīa màhá dó mí sīi ho yi,
á ɓànsó máa nīyi.»†

10

Ba zúifùwa làa bía yínɔní ɓa à bío sá a Nùhũso yi

¹ Wán zàwa lè wán hinni, bïo wi ï sīi yi làa sòobéɛ na á ï wee fio le Dónbeenĩ cón ɓa *zúifùwa dānī yi, lé ɓa káníló bïo. ² Mu bon, ï dà à bío mu ɓa jii le ɓa ɓèntñn henía le Dónbeenĩ bïo làa sòobéɛ, ɛɛ ká mu yara binbirĩ á ɓa yí zū. ³ Bïo le Dónbeenĩ wee wé ò o nùpue téréen le yahó á ɓa yí zū, á ɓarén mítén wi ɓa cà bïo ɓa à wé ká ɓa à téréen le yahó. Lé ká sīi á ɓa pánáa bïo wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenĩ yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista nɔn ó o *Mɔyīize lándá bèró bïo jii sūrāa, bèra a na à bía búenbúen na wee dé mí sīa o Krista mu yi, à bán téréen le Dónbeenĩ yahó.

⁵ Bïo ó o Mɔyīize bía ho lándá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenĩ yahó dānī yi lé bïo kà: «Yīa wee wé bïo ho lándá bò henía wón yīo á à wé lua ho pánká yi.»* ⁶ Le siidéro o Krista yi dānī yi na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenĩ yahó á bïo ká lé bïo bía: Yí bío ũ sīi yi le «lé o yén á à yòo ho wáayi?» Mu wee zéeni le lé o yén á yòo wé ó o Krista ɓueé lii. ⁷ Mún yí bío ũ sīi yi le «lé o yén á à lii ho nĩ-hónbó-lóhó yi?» Mu wee zéeni le lé o yén á líi vèeni a Krista ɓa nĩ-hía tīahũ.

⁸ Ká bïo ká lé bïo bía: «Le bionĩ ɓueé ɓó foñ. Dén bionĩ so lé ðio wee zéeni le siidéro o Krista yi bïo.»† Lé lerén bionĩ mu á wa wee bue. ⁹ Ká fo tà bía wéréwéré le o Yeesu lé o Nùhũso, ká fo dó ũ sīi binbirĩ le le Dónbeenĩ vèenía wo léra ɓa nĩ-hía tīahũ, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le sīi na wee dé le Dónbeenĩ yi binbirĩ lé bïo wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yīa bía mí siidéro o *Krista yi bïo wéréwéré, wón ɓànsó á le Dónbeenĩ á à

§ 9:28 Mi loń Ezayii vūahũ 10.22-23 * 9:29 Mi loń Ezayii vūahũ 1.9; Bïo jñhũ búeenĩ vūahũ (Genèse) 19.23-28 † 9:33 Mi loń Ezayii vūahũ 28.16 * 10:5 Mi loń Levii nùwā vūahũ (Lévitique) 18.5 † 10:8 Mi loń Lándá zéeniłó vūahũ (Deutéronome) 30.12-14

fení. ¹¹ Mu bon, bïo kà lé bïo túara le Dónbeení bióní vūahú yi: «Nùpue lée nùpue na dó mí sîi le Dónbeení yi wón máa n̄yi.»[†] ¹² Ba *zúifùwa làa bía yín̄n̄í 6a zúifùwa á hueekaró mía yi. Ba búenbúen lɛ́era o Núhúso n̄i-kéní yi, wón na wee wé mu tentemu làa bía búenbúen na wee fio mu o cón. ¹³ Mu bon, bïo kà lé bïo túara le Dónbeení bióní vūahú yi: «Nùpue lée nùpue na à ve o Núhúso, ó ò k̄n̄í.»[§]

¹⁴ Eɛ ká 6a so dà à ve o Núhúso ká 6a yí dó mí sîa wo yi le? A 6a so dà à dé mí sîa wo yi ká a búí yí zéenia o bïo á 6a yí n̄á le? A 6a so dà à jí mu ká a búí yí buera mu le? ¹⁵ A mu so dà à bue ká a búí yí tonkaa mu bïo yi le? Làa bïo mu túararáa le Dónbeení bióní vūahú yi ká sîi: «Bia wee buen lè h̄a bín-tentewà á miló sî-wɛɛ b̄ɛnt̄n̄ wi làa sòobɛɛ.»^{*} ¹⁶ Ká 6a búenbúen màhá yí bò le Dónbeení bín-tente yi. Mu bon, bïo kà lé bïo ó o *Ezayii bía: «Núhúso, lé o yén yàá dó mí sîi le bín-tente na wa wee bue yi?»[†] ¹⁷ Lé ká sîi á le slidéro le Dónbeení yi wee lé le bióní na ó o nùpue wee jí yi, á le bióní mu lé o Krista bïo bueró.

¹⁸ Awa, le í tùa mia: O *Isirayɛele n̄ipomu á yí n̄á le bín-tente mu le? Ba n̄á le. Bïo kà lé bïo túara le Dónbeení bióní vūahú yi:

«Le Dónbeení bín-tente
á b̄ɛnb̄era h̄a lùà búenbúen.
Le buera n̄on

ho ðímí n̄á nùpua búenbúen yi.»[†]

¹⁹ Le í wíoka tùa mia: A lé o Isirayɛele n̄ipomu yí zūna mu kúará le? Awa, á bïo kà lé bïo ó o *M̄oyiize f̄era bía mu ðání yi:

«Í ì wé á bía yín̄n̄í í n̄ipomu
á mi ì dí lè le yandee.

I ì wé á mi sîa á à c̄í

mu n̄ipomu na hácírí mía yi.»[§]

²⁰ Le *Dónbeení n̄i-cúa f̄ɛero Ezayii yàá henía mí sîi ò o bía bïo kà:

«Bia lá yí máa cà mi
á yú mi.

Bia lá yí máa fio ðɛɛ í cón

á í zéenia lè ðten.»^{*}

²¹ Ká a Isirayɛele n̄ipomu ðání yi, á le Dónbeení n̄i-cúa f̄ɛero Ezayii pá b̄inía le le Dónbeení bía bïo kà: «Làa wizooni búenbúen ká í wee dá í n̄ii ve o Isirayɛele n̄ipomu na yí máa bè í bióní yi, à 6a k̄aa.»[†]

11

Le Dónbeení yí p̄á a Isirayɛele n̄ipomu bïo

¹ Awa, le í tùa mia: Le Dónbeení pá a *Isirayɛele n̄ipomu le? B̄uèé dé! Lé bïo á ínén mún lé 6a n̄i-kéní, á lé o *Abarahaamu m̄onm̄aní. I ló a B̄ɛnzamɛɛ n̄uwá 6àn z̄i-n̄úhú yi. ² Le Dónbeení n̄ipomu na le f̄era hueekaa á le yí p̄á. Mi b̄iní leéka le Dónbeení bióní vūahú bióní na kà bïo, h̄la ó o n̄i-cúa f̄ɛero *Elii mà n̄on le Dónbeení yi ká a s̄li yí wan o Isirayɛele n̄ipomu bïo na 6a wó yi. O le: ³ «Núhúso, ù n̄i-cúa f̄ɛerowà á 6a 6ó. Ú muiní yɛɛn̄i lùà á 6a fù. Lé ínén í ðòn ká, á ínén 6a mún wi 6a búe.»^{*} ⁴ A bïo kà lé bïo

[†] 10:11 Mi loñ Ezayii vūahú 28.16 § 10:13 Mi loñ Zowɛele vūahú 3.5 * 10:15 Mi loñ Ezayii vūahú 52.7 † 10:16 Mi loñ Ezayii vūahú 53.1 † 10:18 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 19.5

§ 10:19 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.21 * 10:20 Mi loñ Ezayii vūahú 65.1

† 10:21 Mi loñ Ezayii vūahú 65.2 * 11:3 Mi loñ Bá-zàwa n̄in-yáni vūahú (1 Rois) 19.10, 14

le Dónbeenĩ bĩa n̄n wo yi: «Ba báawa muaaseé h̄jun á ĩ ká lè ĩten. Bán yí búrá le dofiní na 6a le Baale yahó á yí búaanía le.»[†] ⁵ Mu mún ka ká s̄i ho zuia. Le Dónbeenĩ s̄amu b̄io yi, á 6a s̄n-kéní lé b̄ia le léra. ⁶ Lé le s̄amu b̄io yi á le hueekaaráa 6a, ká yín̄n̄ b̄io 6a wó b̄io yi. Ká b̄n̄ m̄ia se le s̄amu w̄aa yín̄n̄ s̄amu.

⁷ Lée webio á mu wee zéení? Mu wee zéení le b̄io ó o Isirayεele n̄pomu lá wee cà á 6a yí yú. B̄ia le Dónbeenĩ hueekaa lé b̄ia yú mu. Ká b̄ia ká bán yíwa w̄aa tunka. ⁸ Mu bon, b̄io ká lé b̄io túara le Dónbeenĩ b̄ioní v̄uahũ yi:

«Le Dónbeenĩ wó á 6a háciira m̄ia.

Le wó á h̄arí lòn zuia

à 6a yí dà m̄aa mi,

á yí dà m̄aa jí b̄io.»[‡]

⁹ O *Daviide mún b̄ia b̄io ká:

«Le 6a bè-d̄inii wé lòn dádá,

lòn k̄ahũ na 6a à t̄e yi,

à b̄io ko làa ba à sá 6a yi.

¹⁰ Le 6a wé 6a muiiwà,

à yí b̄iní yí mi d̄εε.

N̄i le lònbee 6a n̄n̄á yi.»[§]

¹¹ Awa, le ĩ t̄ua m̄ia: Mi wee leéka le lé 6a *zúifùwa lùwá á mu vóráa le? B̄ueé dé! εε ká lé 6a wékheró p̄anká yi á h̄a s̄i w̄a na ká n̄pua bò yi feraráa. A b̄n̄ lé b̄io dó le yandee 6a zúifùwa mu yi. ¹² Ba wékheró wó á ho d̄im̄ná n̄pua yú mu bè-tentewà le Dónbeenĩ b̄io d̄ání yi. A b̄io 6a khon ho k̄aníló yi wó á b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenĩ b̄io d̄ání yi. B̄n̄ wee zéení le ká 6arén zúifùwa h̄ia tà ho k̄aníló b̄io, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le v̄nd̄εε na ló míten làa d̄io 6a fá b̄io

¹³ H̄a làa na ká wán, á minén na yín̄n̄ 6a *zúifùwa lé m̄ia á ĩ wee b̄ioráa. ĩ le o Yeesu tonkaro b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa c̄n̄, á ĩ s̄i wan ho tonló mu b̄io yi. ¹⁴ ĩ wi à mu yandee zo wán s̄i n̄pua na lé 6a zúifùwa à k̄anínáa 6a n̄i-dòndáa. ¹⁵ Mu bon, b̄io le Dónbeenĩ n̄ana 6a b̄ánía, á b̄n̄ wó á ho d̄im̄nása làa de b̄inía s̄i. Awa, ká le Dónbeenĩ b̄inía tà 6a b̄io, á b̄n̄ so m̄aa k̄εn̄ lè 6a h̄urun v̄era le? ¹⁶ Ká ho d̄inlò bè-yáa b̄io s̄a le Dónbeenĩ yi, se h̄ia ká 6̄un̄6̄un̄ b̄io mún s̄a le yi.* Ká le v̄nd̄εε naní b̄io s̄a le Dónbeenĩ yi, se le 6̄an̄ lakara b̄io mún s̄a le yi. ¹⁷ O *Isirayεele n̄pomu ka lòn oliivewa v̄nd̄εε na fá, á 6a kúiora lakara 6̄úí. Ūnén na yín̄n̄ o zúifù ka lòn oliivewa v̄nd̄εε na ló míten lakahó á 6a séra 6̄ueé c̄éra h̄a oliivewa v̄nd̄εε na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíráa dén yuaamu. ¹⁸ Lé b̄n̄ n̄n̄ á fo yí ko à ū yòoní ūten, à z̄uán̄ b̄ia ka lòn lakara na 6a kúiora yi. Fo ò yòoní ūten le we? Yín̄n̄ ūnén n̄n̄ á h̄a naní ȳio wi luaráa, h̄a naní lé h̄ia n̄n̄ á ūnén ȳio wi lua.

¹⁹ Nún-s̄i fo dà à b̄io: H̄a lakara mu kúiora bèra a na à ĩnén d̄an̄ c̄éé. ²⁰ Mu bon, 6a ka lòn lakara na kúiora, lé b̄io 6a yí dó mí s̄ia le Dónbeenĩ yi. Ūnén 6a 6̄en̄ c̄éra, lé b̄io ū dó ū s̄i le Dónbeenĩ yi. εε ká ū m̄ah̄a pa ūten b̄io, yí yòoní ūten mu b̄io yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeenĩ h̄ia wee kúio le v̄nd̄εε na fá lakara, se le mún dà à wé mu 6̄an̄ s̄i lè ūnén. ²² Awa, loĩ:

[†] **11:4** Mi loĩ Bá-zawa n̄n̄-yání v̄uahũ (1 Rois) 19.18 [‡] **11:8** Mi loĩ Lándá zéenílò v̄uahũ (Deutéronome) 29.3; Ezayii v̄uahũ 6.10 [§] **11:10** Mi loĩ Lení v̄uahũ (Psaumes) 69.23-24

* **11:16** Mi loĩ Miló v̄uahũ (Nombres) 15.19-21

Le Dónbeenĩ wee wé mu tentemu lè 6a nùpua, á le mún jii. Le jii bĩa yí máa bè le Dónbeenĩ mu bionĩ yí wán, ká ünén á le è wé lè mí tentemu ká fo tà bò mu wǎhũ. Ká bũn mía á ünén á le mún ñ sɛn lòn lakahó. ²³ Ká 6a zúífùwa khii biniá tà dó mí sia le Dónbeenĩ yí, á le è biní ì cɛɛ 6a hen na 6a fù wi yí lè ho yahó, mu wéró pánká wi le cǎn. ²⁴ Mu bon, ünén wón sǐ binbirí ka lòn vɛndɛɛ na ló miten 6àn lakahó. Fo séra á 6uee cɛéra le vɛndɛɛ na fá yí, ká hón yínǎn ũ sǐ. Ba zúífùwa bán lá lé le vɛndɛɛ na fá 6àn lakara. A 6a biní cɛéró le vɛndɛɛ na 6a ló yí á lònbee máa kerí le Dónbeenĩ cǎn.

O Isirayɛele nǐpomu kǎnɪló bɪo

²⁵ Wán zàwa lè wán hínni, bɪo le Dónbeenĩ le mí ì wé na sà yí á ì zéeni láa mia, bèra a na à mi yí wé miten lè mu bè-zúrminí 6ànsowá: O *Isirayɛele nǐpomu sǎn-kéní á à ðín máa zúr bɪo 6úu yara, fúaa ká há sǐ-viò nùpua na le Dónbeenĩ hueekaa 6úen6úen yú ho kǎnɪló vó. ²⁶ Bũn món ó o Isirayɛele nǐpomu máhá à kǎní, láa bɪo mu túararáa le Dónbeenĩ bioní vúahũ yí:

«O kǎnɪló á à lé ho Sion lóhó yí.

O *Zakoobu zǐ-júhũ nùpua
píló láa de á le è khíní yí.

²⁷ Dén lé le páanii na á ñén Dónbeenĩ

á à bè láa ba ká ì séra 6a bè-kora día.»†

²⁸ Bɪo 6a zúífùwa pá le bín-tente bɪo, á 6a wó le Dónbeenĩ zúkúsa, lé bũn bɪo yí á minén yúráa ho kǎnɪló. Ká bĩa le Dónbeenĩ hueekaa wó lè mí nǐpomu, á le wa 6àn maáwa bɪo yí. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenĩ hía hǎn bɪo, à le máa biní fé mu. Le hía von nùpue na, à le máa biní pí 6ànsó. ³⁰ Bɪo mi yánkaa yí bò le Dónbeenĩ bioní yí, á há laà na ká wán á le Dónbeenĩ wó le hii láa mia 6a *zúífùwa píló láa de bɪo yí. ³¹ Lé láa bũn á 6arén mún yí bò le Dónbeenĩ bioní yí há laà na ká wán, bèra a na à bɪo le Dónbeenĩ zúrnanáa minén màkárí, à le mún zúr 6arén màkárí láa bũn bɪo. ³² Mu bon, le Dónbeenĩ día á 6a nùpua 6úen6úen wee pí le bioní bɪo, à le bè yí biní zúrnanáa 6a 6úen6úen màkárí.

Le Dónbeenĩ dà po mu bɪo 6úen6úen

³³ Eee! Le Dónbeenĩ bɪo 6úen6úen 6èntín jii sú. Le bè-zúrminí lè le bɪo zúrnló á jii yí zú. Bɪo le le mí ì wé á nùpue yí dà máa zúr. A mu wéró yara á nùpue mún yí dà máa zúr. Bɪo ká lé bɪo túara le Dónbeenĩ bioní vúahũ yí:

³⁴ «Lée wée dà à zúr o Núhũso yilera?

Lée wée dà le zéeni á à na a yí?

³⁵ A lée wée dà mu bɪo á à há láa wo

ò o bè yí hánáa 6ànsó?»‡

³⁶ Lé bɪo mu bɪo 6úen6úen wee lé o cǎn. Lé orén pánká yí á mu 6úen6úen wiráa, á bɪo sá a yí. Le ho cùkú bɪo sǐ a yí fɛɛ. *Amiina!

12

Wa wi le mukǎn-fɪnle yí là a Krista

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bɪo le Dónbeenĩ wáa zéeniá mí tentemu láa wɛn ká sǐ, á ì ì hení bɪo ká láa sóobɛɛ á à na mia: Mí na miten 6úen6úen le Dónbeenĩ yí lòn muini yía ká mi yío jǎn wi lua, à bɪo sǐ le yí, à bɪo wé sǐ le yí. Bũn lé le 6úaaní binbirí na mi ko mi 6úaaní lè le Dónbeenĩ. ² Mí yí

† 11:27 Mí loñ Ezayii vuahũ 59.20-21 ‡ 11:35 Mí loñ Ezayii vuahũ 40.13; Zoobu vúahũ 41.3

bè ho ðímíjǎ bǐowa na yí se yi, ká mi día le le Dónbeení yèrémá mí hácírí à wé lè le hácírí dà-finle. Lé bǔn á à na ká mi ì zǔrǐ bǐo le Dónbeení síi wá yí, bǔn na se, á bǐo sí le yi, á jǔi tun.

³ Le Dónbeení sáamu na le wó làa mi bǐo yi, á ì bǐo bǐo ká á à na mi búenbúen yi: O búí yí leéka le mí bǐo jǔhǔ wi po bǐo ó o bǐo karáa. Ká mi nǐ-kéní kéní wé bua miten làa bǐo mi bǐo karáa à héha lè mi síadéro le Dónbeení yí, bǐo le nǎn pánká mia. ⁴ Mu bon, o nǔpue sǎnía léé dà-kéní, ká bǐo cǎékaa mín yi wó há bǔn lé bǐo boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bǔn síi á warén mún boo, ká wa búenbúen lé há sǎnía dà-kéní wa páaníló là a *Krista bǐo yi. Wa búenbúen cǎékaa mín yi, yía lè mí lahó, yía lè mí lahó, làa bǐo ó o nǔpue sǎnía bǐowa cǎékaaráa bǐo síi. ⁶ Mu bǐo wéro pánká á le Dónbeení nǎn wa nǐ-kéní kéní yi mín júná yi. Yía le Dónbeení nǎn mí jǐ-cúa fǎeró pánká yi, á ðánsó wé wé mu à héha lè le sídéro le Dónbeení yi. ⁷ Yía le nǎn ho pánká yi ò o wé séení ða nǔpua, à wón wé séení ða. Yía le nǎn ho pánká yi ò o wé káran ða nǔpua, à wón wé káran ða. ⁸ Yía le nǎn ho pánká yi ò o wé híí ða nǔpua sía, à wón wé híí ða sía. Yía le Dónbeení nǎn ho pánká yi ò o wé há ða nǔpua lè mu bǐo, à wón wé hén mí yi à hánáa ða. Yía le nǎn ho pánká yi ò o wé dí ða nǔpua yahó, à wón sòobá mítén mu wéro yi. Yía le nǎn ho pánká yi ò o wé zǔrǐ ða nǔpua màkárí, à wón wé wé mu lè le sí-wǎe.

⁹ Mi le bǐo mi wa làa mín à bǐo wé ho tǔiá poni. Mí jǐn mu bè-kora, à ca mi kuio mu bè-tente wéro yi. ¹⁰ Mi warí mín làa sòobéé làa bǐo á ða zàwa mín yi ko ða warínáa mín bǐo síi. Mí wé kǎnbi mín, à dé mí sòobéé mu yi. ¹¹ Mí ca mi kuio o Nǔhǔso tonló sáro yi, mí yí dí parí, à wé mu lè mí sía búenbúen. ¹² Mí wé zámaka bǐo mi dó mí sía wee lòoní bǐo yi. Mí wé hí mí sía le lònbee páahǔ, à wé fio le Dónbeení yi fǎéé. ¹³ Mí wé séení mǐn zàwa lè mǐn hínni kèrètíewa làa bǐo ða màkóo wi yi. Bǐa wee làa mi wán á mí wé bua sese.

¹⁴ Mí wé fan mu bè-tentewà à na bia wee beé mí lò yi, mí wé fan bǔn, ká mí wé yí dánkání ða. ¹⁵ Bǐa wé wee zámaka, à mí zámaka làa ba. Bǐa wé wee wá, à mí wá làa ba. ¹⁶ Mí wé mí yilera làa dà-kéní. Mí wé yí yòoní mítén, ká mí wé línní mítén, à tà páaní lè ða nǐ-khenia. Mí yí wé mítén làa bè-zǔrǐmíní ðánsowà.

¹⁷ Yía wé wó khon làa mia, à mí yí wé yí khe lè ðánsó. Mí wé wé mu tentemu lè ða nǔpua búenbúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mí sòobá mítén, à ho héerá kǎn mínén lè ða nǔpua búenbúen páahǔ, ká ho ðàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Mínén na á ì wa làa sòobéé, mí wé yí dí yúaa miten, ká mí dé mu le Dónbeení nǐi yi. Mu bon, bǐo ká lé bǐo túara le Dónbeení bíoní vǔahǔ yi: «Há yúaa díró bǐo sǎ mǐi. Yía ko làa bǐo na, á ì wé mu lè ðánsó, lé ínén Nǔhǔso Dónbeení bǐa mu.»* ²⁰ Mu pá bǐnía túara: «Hen ká ù zúkúso le hínni wee búe, à ù na mu bǐo wo yi le o dí. Ká le jǔ-hání dà a, à ù na mu jumu wo yi le o jǔ. Ká fo wee wé ká, á mu ù kǎn lòn donfúaa á fo wee khá bè ðánsó jǔhǔ wán.»† ²¹ Mí yí le mu bè-kora yí pánká mí wán, ká mí wé wé mu bè-tentewà à yíràa ho pánká mu wán.

13

Ho pánká ya-díwá lé le Dónbeení bàrà ða

* **12:19** Mí loí Lándá zéeníló vǔahǔ (Deutéronome) 32.35 † **12:20** Mí loí Wáhio vǔahǔ (Proverbes) 25.21-22

¹ Ba nùpua búenbúen ko 6a wé bè ho pànká ya-díwá bíoní yi. Pànká ya-díwá yí dà máa keń ká le Dónbeení yí nɔn mu níi. ² Lé búń nɔn ká yíá pǎ 6a bío, se 6ánsó pǎ le Dónbeení bío na le bò. Ká yíá wee wé búń se o wee síiní mí ɲúhú míten. ³ Yíá wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zǎn ho pànká ya-díwá. Ká yíá wee wé mu bè-kora wón ko ò o zǎn 6a. Hen ká fo wi à ù wé yí zǎn ho pànká ya-díwá, à ù wé wé mu bè-tentewá, á 6a wé è wíoka ù yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeení ton-sáwá ù séeníló bío yi. Éε ká ù 6èn wee wé mu bè-kora, à ù zǎn, lé bío le Dónbeení nɔn ho wǎhú 6a yi à 6a bé bíá wee wé mu bè-kora. Hen ká 6a wee bé 6ánsó, se lé le Dónbeení tonló na le kàrafáa 6a yi á 6a wee sá, à zéeni láa yíá wee wé mu le le Dónbeení síi wee cí 6ánsó yi. ⁵ Lé búń nɔn ó o nùpue ko ò o wé wé bío ho pànká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeení síi yí cí a yi, à mún wé bè mu yi lé bío ó o zǔ le búń lé bío téréna.

⁶ Lé búń bío yi á mi mún ko mi wé sáánínáa ho lànpo. Lé bío le Dónbeení lé dío kàrafáa ho tonló mu 6a yi le 6a sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na bío nùpue na yi, à mi na mu wo yi: Yíá bío léé lànpo, à mi sááni ho wo yi. Bío ko mu sááni ho pànká ya-díwá yi à mi sááni mu. Yíá mi ko mi kǎnbi, à mi kǎnbi o. Yíá ko láa hézǎní, à mi hézǎn wo.

Yíá wa 6a nùpua se 6ánsó bò le Dónbeení làndá yi

⁸ Mi yí le kee 6úi keń mia. Bío ko mu keń mia lòn kee féεε lé mi warímínló. Yíá wa mín zàwa le mín hínni, se wón wee wé bío ho làndá le o wé binbirí. ⁹ Mu bon, há làndáwá na ká á mi zǔ: «Yí wé há-fé tǎá bá-fé. Yí 6úe nùpue. Yí ɲuaa bío. Yí le ù yíó lé mi ninza bío.»* Hǎn làndáwá so láa há ká búenbúen á ɲii wee sí le bíoní dà-kéni na ká yi: «Wáń mi ninza láa bío á fo waráa úten bío síi.» ¹⁰ Yíá wa mí ninza binbirí á máa wé bío na yí se láa wo. Yíá wa mí ninzàwa se wón wee wé bío ho làndá le o wé binbirí.

Mi wa 6ua waten sese à lóoníndá o Krista buenló

¹¹ Mi wa wé láa búń, sǎnkú bío mi yáa zǔ ho pǎahú na wa wi yi síi. Ho pǎahú dǎn à mi fání mí yío. Mu bon, há làn na ká wán á ho kǎníló wǎa suaráa láa wen á po pǎahú na wa 6úa wa síadéro o *Krista yi ɲúhú. ¹² Ho tá ní-kíá, hen làa cíinú ká ho ò tí. Awa, á mi wǎa le wa díá há wára búenbúen na wee wé le túbirí yi. Mi wa lá mu khoomu tonló síá à sáráa. ¹³ Mi wa 6ua waten sese lòn nùpua na wi mu khoomu yi bío síi. Mi yí wa dé waten ho dǎndǎnló le ho ɲa-ɲunló yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénló le ho há-fénló yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten há fio le le yandee yi. ¹⁴ Mi le o Núhúso Yeesu Krista bío à keń mia. Mi yí díá le bío mí síá wee vá yi na yí se à yí pànká mi wán, à mi wé wé bío sí mia.

14

Mi wé yí cítí mín dǎnló bío yi

¹ Yíá síidéro yí fǎrá yí tína sese le Dónbeení yí á mi wé zǔń buaró, à wé yí wáani bío ó o wee leéka. ² Làa bío síi á 6a 6úi wee leéka le mi dà mu bè-díinii búenbúen wé è dí, éε ká 6a 6úi na síadéro le Dónbeení yí á yí fǎrá yí tína sese bán 6èn lé ho dǎn-poni mí dòn 6a wee dí ká há taa níí lo. ³ A yíá wee dí mu bè-díinii búenbúen yí ko ò o zúan yíá yí máa là há taa yi. Làa búń síi, á yíá yí máa là há taa mún yí ko ò o cítí yíá wee dí mu bè-díinii

* **13:9** Mi loń Léro vüahú (Exode) 20.13-17; Làndá zéeníló vüahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vüahú (Psaumes) 19.18

búenbúen, lé bïo le Dónbeenĩ mún tà wón bïo. ⁴ Ûnén lé o yén á à cítíráa o ñi-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se 6a ñúhúso lé yïa á à fεε mu túiá. O yáá à wé á mu ù wé se, lé bïo ó o Ñúhúso ñánká wi dà à séení a.

⁵ O 6úi cón á hã wizoonĩ ñúná wi po mín. Εε Ká a 6úi cón á hã wizoonĩ búenbúen lée dà-kéní. Mi ñi-kéní kéní ko mi láa bïo mi wee leéka yi mu dání yi. ⁶ Yia le hã wizoonĩ ñúná wi po mín wee wé mu o Ñúhúso bïo yi. Yia 6èn wee dí mu bè-dínii búenbúen wón mún wee wé mu o Ñúhúso bïo yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeenĩ bárakà mí bè-dínii bïo yi. Á yïa wee dí ho zen-6uahó bïo mí dòn wón mún wee wé mu o Ñúhúso bïo yi. Wón mún wee dé le Dónbeenĩ bárakà. ⁷ Mu bon, wa t̄ahũ á yïa mukāñi wi míten bïo yi wón mía, á yïa á à hí míten bïo yi wa t̄ahũ wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yïo wi lua, se lé o Ñúhúso á wa yïo wi lua bïo yi. Ká wa húrun, se lé o Ñúhúso á wa mún húrun bïo yi. Awa, á hãri wa hí loo, à wa yïo wé lua loo, se wa bïo pá sã a Ñúhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á vèera bèra a na ò o wé bia húrun làa bia yïo wi lua Ñúhúso. ¹⁰ Ká ùnén, lée webio ñon á fo wee cítíráa mìn za tàá mìn hĩnló? Á ùnén 6èn, lée webio ñon á fo wee zùarínáa mìn za tàá mìn hĩnló yi? Wa búenbúen khíi d̄in Le Dónbeenĩ yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bíoni v̄uahũ yi: «ñén Ñúhúso á wi fεεε.

Ho ðim̄iná ñupua búenbúen

á à fárá mí ñankóñúná wán 1 yahó,

6a búenbúen á à bïo le 1 lé le Dónbeenĩ bïo bon.»*

¹² Làa bún síi, á bïo wa ñi-kéní kéní wó á wa ko wa zéení na le Dónbeenĩ yi.

Yi dé mìn za tàá mìn hĩnló bè-kora wéró yi

¹³ A mi wãa yí le wa wé cítí mín. Bïo ká lé bïo á mi le mu keñi mi yiwa: Mi yí wé bïo 6úi na à dé mìn za tàá mìn hĩnló kerèt̄ε mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ I páaníló là a Ñúhúso Yeesu bïo yi, á i zũ mu, á mún láa mu yi le mu bïo búenbúen wee ce le Dónbeenĩ yahó. Εε ká a 6úi wee leéka le mu 6úi yí máa ce, se mu 6èn yí máa ce 6ãnsó cón. ¹⁵ Ká mìn za tàá mìn hĩnló lò hĩa wee be ùnén bè-dínii bïo yi, se fo wãa yí máa zéení le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za tàá mìn hĩnló na ó o *Krista húrun bïo yi à hĩa ví ùnén bè-dínii bïo yi. ¹⁶ Bïo se minén cón á yí ko mu wé á 6a ñupua wé b̄ini bïo mu bè-kohó bïo mi dání yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeenĩ bá-zàmu bïo yí máa zéení bè-dínii tàá bè-ñunii bïo. Mu lé ho térénlò, lè ho hээрà, lè hã zãmakaa na le Dónbeenĩ Háciri wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonlò làa bún bïo síi wón bïo á à wé sí le Dónbeenĩ yi, á 6a ñupua mún ñ tà a bïo.

¹⁹ Awa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bïo á à dé ho hээрà wa p̄ahũ, làa bïo wa ñi-kéní kéní ì wé á wa siadéro le Dónbeenĩ yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loñ mu bè-dínii yi à yáaráa le Dónbeenĩ tonlò. Mu bon, mu bïo búenbúen dà wee dí. Εε ká mu bè-dínii na à wé á mi ñinza à wé mu bè-kohó bún yí se. ²¹ Bïo se, lé ù khí mu bïo búenbúen na dà à dé mìn za tàá mìn hĩnló mu bè-kora wéró yi. Hãri mu wé taa, tàá ðiv̄en ñuló, tàá bè-vio. ²² Le siidéro na fo yú mu bïo mu dání yi ù 6ua ù dòn le Dónbeenĩ yahó. Yia síi yí máa kán wo bïo á 6ãnsó wee 6ua lè míten dání yi, wón ñúhũ sí. ²³ Ká yïa síi wee kán wo o bè-dínii 6úi dání yi, se wón 6ãnsó ñúhũ sú, lé bïo ó o yí máa wé mu à héha lè mí siidéro le Dónbeenĩ yi. Bïo lée bïo na yí máa wé héha lè le siidéro le Dónbeenĩ yi, bún lée bè-kohó.

* 14:11 Mi loñ Ezayii v̄uahũ 45.23

15

Wa ko wa wé hĩ wa sia

¹ Warén na siadéro le Dónbeenĩ yi fára tĩna ko wa wé hĩ wa sia bia siadéro yĩ fára yĩ tĩna bio yi. Wa yĩ ko wa wé wé bio si wɛn. ² Wa nĩ-kénĩ kénĩ ko wa wé wé bio si wàn zàwa lè wàn hĩnni yi, na à séení 6a, bèra a na à 6a siadéro le Dónbeenĩ yi va lè ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yĩ wó bio si a yi, 6ueé. Bio kà lé bio bía le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi: «Hã bín-kora na 6a nùpua bía nɔn ũnén Dónbeenĩ yi lé inén á hã bía nɔn yi.»* ⁴ Le Dónbeenĩ biónĩ vōnna na túara hàání 6úen6úen túara bèra a na à hã kàrán wɛn, à wa dàrĩ hĩ wa sia, à sia wé hereka. Lé bũn wee na à wa dàrĩ dé wa sia lòonĩ bio le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé. ⁵ Le le Dónbeenĩ na le sí-hĩlè lè le sí-he6úee wee lé cón à wé à mi wé wíoka jí mín yi, làa bio ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé bũn ñ na ká mi 6úen6úen á à wé le jii dà-kénĩ, á à déráa ho cùkú le Dónbeenĩ yi, dén na lé wa Nùhũso Yeesu Krista 6àn Maá.

⁷ Awa, á mi cén wé tà mín yi làa bio ó o Krista tàráa mia bio sii à déráa ho cùkú le Dónbeenĩ yi. ⁸ O Krista 6ueé wó 6a *zúifùwa ton-sá, á tíraráa bio le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé è na 6àn maáwà yi jii à zéení le ká le Dónbeenĩ bía bio na à le máa lé mu món. ⁹ O Krista mún 6ueé wó á bia yinɔn 6a zúifùwa wee dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi le hii bio yi, làa bio mu túraráa le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi kà sii:

«Lé bũn te bio á ì wé è sío

á à khòonínáa fo hã síiwà nùpua t̄ahũ.»†

¹⁰ Mu mún túara:

«Síiwà nùpua,

mi páaní zámaka lè le Dónbeenĩ n̄pomu.»‡

¹¹ Mu mún bínía túara:

«Dímjíná kána 6úen6úen nùpua,

mi khòonĩ a Nùhũso,

síiwà 6úen6úen nùpua,

mi zéení a beemu.»§

¹² Le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛero *Ezayii mún bía bio kà:

«Nùpue 6úí á à lé o Zesee zĩ-jũhũ nùpua t̄ahũ

á à dí hã síiwà n̄pomu yahó,

á mu n̄pomu mu mún ñ dé mí sii wo yi.»*

¹³ Le le Dónbeenĩ na wee wé à mi dé mí sia lòonĩ bio le dó mí jii le mí ì wé, à wé à mi keñ ho héerà lè hã zámakaa na jii mía yi mi siadéro le yi bio yi. Lé bũn ñ na ká le Dónbeenĩ mu Hácírĩ pánká yi, á mi ì dàrĩ ñ dé mí sia làa sòobéé á à lòonĩ bio le dó mí jii le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, inén ñ beere láa mu yi le mu bè-tentewà wéró bio wi mia làa sòobéé. Bio mi ko mi zūn á mi zū 6úen6úen, á dà wee zéení mín. ¹⁵ Bũn jɔn pá yĩ hò bio á ì bínía leékaa mia ho vūahũ na kà lara 6úí yi làa bio mi zū vó, á yĩ titikaa mu bio yi. I wó mu lé bio le Dónbeenĩ le mí sáamu ¹⁶ á wó á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá bia yinɔn 6a *zúifùwa bio yi. Le Dónbeenĩ tonló na á ì wee sá lé le bín-tente na á ì wee bue, bèra a na à le Hácírĩ pánká yi à bia yinɔn 6a zúifùwa wé lòn hãmu na bio sã

* 15:3 Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mi loñ Samuweele nín-yání vūahũ 22.50

‡ 15:10 Mi loñ Làndá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mi loñ Lení vūahũ

(Psaumes) 117.1 * 15:12 Mi loñ Ezayii vūahũ 11.10

le Dónbeenĩ yi, á bïo sí le yi. ¹⁷ I páaníló là a Krista bïo yi, á ï síi wan le Dónbeenĩ tonló na á ï wee sá bïo yi. ¹⁸ Mu bon, bïo á ï wee hení ï síi bïo á yínǎí bè-veere ká mu yínǎí bïo ó o Krista ðĩn ï wán á wó. O Krista ðĩn ï wán á ï wee wé á bïa yínǎí 6a zúífúwa tà le Dónbeenĩ bïo. O wó mu lè ï bïoní, lè ï bè-wénia, ¹⁹ lè mu yéréké bïowa lè mí síiwà, le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi. Lé làa bũn á ï bueraráa o Krista bín-tente, à ðĩn ho Zeruzalεemu lóhó yi à vaa 6úe ho Ilirii kǎhũ yi.† ²⁰ Ká bïo dà-kéní na kera ï síi yi, lé à ï bue le Dónbeenĩ bín-tente há dǎa na nùpua ðĩn yí ná a Krista bïo yi, bèra a na à nùpue háa yí bïo le ï wee so a 6úí zǐ nùhũ na ó o bàrá wán. ²¹ I wó mu á héhaa làa bïo le Dónbeenĩ bïoní vūahũ bía:

«Bia na 6a ðĩn yí buera a bïo yí nǎn yi

á à mi a,

bïa ðĩn yí ná bïo 6úí o ðǎní yi

á à zǔn o bïo yara.»‡

O Poole wee bïo mí kúio varó bïo

²² Lé bũn láa wee hè mi nǎn á ï ðĩn yí bueraráa mi cǎn. ²³ Eε ká há làa na ká wán á bïo á ï lá ko à ï wé bĩn á nǐi wǎa tun. Mi 6úεkíró bïo 6èntĩn wi mǐi míana. ²⁴ I wi à ï va ho Esipaape. Ká ï yú wee va bĩn, nún-sí á ï 6ueé 6úεkí mia. Mu bon, ï wi à ï 6uee mi mi wán à khíínáa, à mi séení mi à ï ðǎn varáa hón kǎhũ so. Ká ï màhá 6ueé wé wizooní bïo yen mi cǎn á à khíínáa. ²⁵ Ká há làa na ká wán á ï ï va ho Zeruzalεemu, á vaá séení bïa bïo sá le Dónbeenĩ yi bĩn. ²⁶ Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kǎna kèrètíewa á mu ló sía yi le mí ï cǎ le wárí á à séenínáa ho Zeruzalεemu kèrètíewa kuure nùpua 6úí na lé 6a nǐ-khenia. ²⁷ Lé 6arén mítén leékaa mu. Eε ká lé ho tǔiá le 6a mǐ mí, á 6a ko 6a séení 6a. Lé bïo á hǎn kǎna so kèrètíewa yínǎí *zúífúwa, à ho Zeruzalεemu kèrètíewa na lé 6a zúífúwa màhá pá tà séení 6a lè le Dónbeenĩ bïo. Awa, á 6arén 6èn mún ko 6a séení bán lè mí nǐi bïo. ²⁸ Ká ï yú le wárí mu dó ho Zeruzalεemu kèrètíewa nǐi yi, á ï 6ueé lé lè mi cǎn á à varáa ho Esipaape kǎhũ. ²⁹ I zǔ le ká ï wee buen mi cǎn, á ï buen là a *Krista bè-tentewà cèera na ó o wee wé lè 6a nùpua.

³⁰ Wán zàwa lè wán hínni, mi páaní ca mi kúio làa mi, à wé fio le Dónbeenĩ yi ï bïo yi. Bũn lé bïo á ï wee cà mi cǎn wa páaníló là a Nùhũso Yeesu Krista, lè le waminí na le Dónbeenĩ Hácírí wee dé wen bïo yi. ³¹ Mi wé fio, bèra a na à ï kǎní ho *Zudee kǎhũsa na yínǎí 6a kèrètíewa nǐi yi. Mi mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzalεemu kèrètíewa vaa tà le séení na á ï ï 6ua vaá na 6a yi bïo lè le sí-wεε. ³² Ká mu wó ká síi, ká le Dónbeenĩ tà á ï buen mi cǎn lè há zǎmakaa, á 6ueé vǔnka mi cǎn. ³³ Le le Dónbeenĩ na wee wé à wa keń ho héera yí à keń lè mi búen6úen. *Amiina!

16

Le tǎenii

¹ I wee tonka a Febe mi cǎn, wón na lé wán hínló mu kèrètíemu ðǎní yi, na wee sá le Dónbeenĩ tonló ho lóhó na 6a le Sǎnkeree yi. ² Ká a 6ueé ðǎn mia à mi 6ua a sese o Nùhũso yèni yi. Mi 6ua a làa bïo á bïa dó mí sía le Dónbeenĩ yi wee buaráa mín bïo síi. Mi wé séení a bïo léé bïo na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí beere séení 6a nùpua cèrεε, sǎnkú ínén.

† 15:19 Ho Ilirii: Ho lé ho Oroomu kǎhũ sǎn-kéní 6úí. ‡ 15:21 Mi lorí Ezayii vūahũ 52.15

³I wee tɛɛní a Pirisiiye là a Akilaasi yi, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴Ba zàanía mí mukání á káníánaa mi. I yi yí dà máa sà bún yi. A 6a kèrɛ̀tɛ̀wa na yínɔ́ 6a *zúífúwa mún yiwa máa sà mu yi. ⁵Ba kèrɛ̀tɛ̀wa na wee kúee mín wán b̀àn z̀íi á ì mún wee tɛɛní yi. I wee tɛɛní wán b̀ónlo na 6a le Epayinɛɛte yi. Wón lé o nín-yání nùpue na dó mí síi o Krista yi ho Azii káhú yi. ⁶I wee tɛɛní a háa na 6a le Mari yi, wón na séenía mia làa sòobéɛ. ⁷I wee tɛɛní a Andoronikuusi là a z̀úniasi yi. Ba làa mi léé síi kéní, á 6a mún kera ho kásó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowá na bío j̀úhú wi làa sòobéɛ. Ba tà a Krista bío á dú ínén yahó.

⁸I wee tɛɛní a Anpiliatuusi yi, wón na á ì wa làa sòobéɛ wa páanílo là a Nùhúso bío yi. ⁹I wee tɛɛní a Uubɛn yi, wón na làa wɛn páanía wee sá a Krista tonló, á wee tɛɛní a Sitakiisi yi, wón na á ì wa làa sòobéɛ. ¹⁰I wee tɛɛní a Apelɛɛsi yi, wón zéení le mí dó mí síi binbirí o *Krista yi. O n̄i na 6a le Arisitobuule lè mí z̀ii nùpua á ì wee tɛɛní yi. ¹¹O Herodion, yia lé ho síi kéní làa mi á ì wee tɛɛní yi. I wee tɛɛní a Naasiisi z̀ii nùpua yi, bán na dó mí sía o *Krista yi. ¹²I wee tɛɛní a háa na 6a le Tirifɛɛna làa yia 6a le Tirifooze yi. Ba wee sá a Nùhúso tonló làa sòobéɛ. Wán b̀ónlo háa na 6a le Pɛɛsiide á ì wee tɛɛní yi. Wón mún sá a Nùhúso tonló làa sòobéɛ. ¹³I wee tɛɛní a Urufuusi yi, wón na bío j̀úhú wi làa sòobéɛ o Krista tonló sáró yi. B̀an nu á ì wee tɛɛní yi. O mún lé ínén wán nu. ¹⁴O Aseñkiriite, là a Filekon, là a Hɛɛmɛɛsi, là a Patorobaasi, là a Hɛɛmaasi, lè wán z̀awa kèrɛ̀tɛ̀wa na páanía wi làa ba, bán búenb̀úen á ì wee tɛɛní yi. ¹⁵O Filolooki là a Zulii á ì wee tɛɛní yi. I wee tɛɛní a Nɛree lè mín h̄nló yi, á wee tɛɛní a Olenpaasi yi, làa bía búenb̀úen na dó mí sía o Krista yi, na páanía wi làa ba á ì wee tɛɛní yi.

¹⁶Mi tɛɛní mín yi lè le k̀ònbi tɛɛní. Ba kèrɛ̀tɛ̀wa kuio búenb̀úen wee tɛɛní mia.

Le zéení na ó o Poole n̄n

¹⁷Wán z̀awa lè wán h̄inni kèrɛ̀tɛ̀wa, bío á ì hení á à na mia lé bío kà: Mi pa miten bío 6a nùpua na wee dé ho sankaró 6a kèrɛ̀tɛ̀wa kuure yi. Ho k̀aránló na mi yú á 6a p̄a bío, á 6a wee k̀arán mia làa bè-veere á à v̄inínáa mia. Mi p̄i 6a bío, ¹⁸lé bío 6a nùpua mu síi á wa Nùhúso na lé o *Krista tonló sáró bío yí here c̀ón. Bío bío here 6a c̀ón lé 6a dío bío. Ba wee bío h̄a b̄in-s̄ia à v̄inínáa bío yí máa d̄an z̀úñ le sabéré lè ho t̄úia poni à hueeka mín yi. ¹⁹Mu bon, 6a nùpua búenb̀úen z̀ú bío mi wee tà bèráa bío ó o Nùhúso wee bío yi. Lé bún n̄n á ì síi wannáa mi bío yi. ɛ́ ká ì máh̄a wi à mi wé mu bè-z̀úr̄m̄iní b̀ansowá binbirí à wé wéráa bío se. I wi à mi ce, à wé yí wé mu bío na yí se. ²⁰Hen làa c̀inú ká le Dónbeení na lé ho h̄éerá b̀anso á à yáa o Satáni p̀anká, á à dé o mi zení tá.

Le o Nùhúso Yeesu wé mí s̄amu làa mia!

²¹O Timɔtee, yia làa mi páanía wee sá ho ton-kéní á wee tɛɛní mia. O Lisiyuusi là a Zas̄n là a Sosipatɛɛre, bán làa mi lé ho síi kéní á mún wee tɛɛní mia.

²²Inén Tɛɛtiyuusi* na túara a Poole j̀i-cúa á mún wee tɛɛní mia wa Nùhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

²³O Kayuusi, yia á ì làara wán mún wee tɛɛní mia. Lé wón z̀ii á 6a kèrɛ̀tɛ̀wa wee kúee mín wán yi. Ho lóhó wén-b̀aráló na 6a le Erasiite,

* **16:22** O Tɛɛtiyuusi: O Tɛɛtiyuusi h̄a lé o kèrɛ̀tɛ̀ v̄n-túaro. Lé orén ó o Poole fɛɛra mí j̀i-cúa n̄n yi ó o túara.

wón lè wàn za Kaatuusi á wee tɛɛní mia. ²⁴ [Le wa Núhũso Yeesu Krista à wé mí sãamu lè mi búenbúen. *Amiina!]

Mi wa khòoni le Dónbeenĩ mí dòn

²⁵ Mi wa khòoni le Dónbeenĩ. Lerén lé dño dà à wé, á mi siadéro le yi á à fára à tĩn. Le è wé mu le bín-tente na bio ciran o Yeesu Krista, dño á ì wee bue pánká yi. Lé dén bín-tente so á le Dónbeenĩ wee dñn wán zéenináa mí bio na lá sà yi hã lúlúio zanzàn. ²⁶ ƐƐ ká hã laà na kà wán, á mu wáa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeenĩ ni-cúa fɛɛrowà vónna na 6a yáania túara pánká yi. Lé le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ á non dén nii so bán yi le 6a túa mu, bèra a na, à hã sí-viò núpua zũn le, à dé mí sĩa le yi, à wé bè le bioní yi.

²⁷ Le le Dónbeenĩ na mí dòn lé mu bè-zũnminí 6ànso, à yí ho cùkú fɛɛɛ, o Yeesu *Krista pánká yi. *Amiina!

Ho nin-yáni vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Korɛnte kèrètɛwa kuure yi

Vūahú túaró jūhú

Le Dónbeení tonló lé o Poole búakáa ho ho Korɛnte lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí pìina bio hèzín (Bè-wénia 18.11).

Ho Korɛnte hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. A mu lùnkáa o Poole yilera. Lé bñn te bío ó o túararáa hā wǎnna nɔn 6a kèrètɛwa kuure na wi bñn yi, à 6a zūn bío 6a à 6ua lè miten.

O 6ua ho Korɛnte kèrètɛwa kuure yi: Le ho sankamínló à 6a khí yi à día mu koomu wárá (1–5). Ba tūiáwà fɛɛró làa bio 6a wé è 6ua lè miten ó o zéénia yara làa ba (6).

Bío 6a tuakaa bio làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muiní taa, o Yeesu dínló, le Dónbeení Hácírí bè-hānii na le wee na, lè 6a nǐ-hía vèèró bío (7–15).

O Poole vūahú vaa véení, ó o bía ho Zeruzalɛmu kèrètɛwa nǐ-khenia séeníló bío, bñn mǎn, ó o tɛɛnía 6a yi (16).

Le tɛɛnii

¹⁻² Inén Poole na le Dónbeení lè mí sɔi bío á léra à ï wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na ká. Inén lè wán za Sositeena á wee tɛɛní minén kèrètɛwa kuure na wi ho Korɛnte lóhó yi, minén na le Dónbeení ceéra à mi bío sɔi le yi mi páaníló là a Yeesu Krista bio yi. Le hueekaa minén làa bñn búenbúen na wee ve wa Núhúso Yeesu Krista mu yèni hā lùà búenbúen yi, à mi wé 6ua miten làa bío le Dónbeení sɔi vá yi. O Krista mu lé wa búenbúen Núhúso. ³ Le wán Maá Dónbeení, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sáamu làa mia à na ho hɛérà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení bāraká

⁴ I wee dé le Dónbeení bāraká fɛɛɛ mi bío yi, lé bío le wó mu sáamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu bio yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Núhúso á nɔn mi yúràa le Dónbeení bè-hānia lè mí síwà búenbúen, s̀nkú le Dónbeení bioní bueró lè le Dónbeení bío zūnló, ⁶ lé bío ó o Krista bín-tente na zéénia nɔn mia á mi tà bío làa sòobéɛ. ⁷ Lé bñn te bío le Dónbeení bè-hānii búii á yí fòoraráa mia, minén na wee lóní ho páahú na wa khii mi wa Núhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeení lé dío á à sɔi mia á à díni fúaa mu véení, à wékhe bío yí mǐ léé mia wa Núhúso Yeesu Krista buen ǹnzɔn. ⁹ Lerén mí bæere von mia à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núhúso. Hen ká le Dónbeení dó mí jii le mí ï wé bío na, à le wé mu.

Ba kèrètɛwa jii-cúa yi máa fè mǐn

¹⁰ Wán zàwa lè wán hínni, ï wee yanka mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi páahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, ï wee bío ká sɔi lé bío 6a nùpua búii na wi o Kulowee c̀sn á buéé bía nɔn mǐ le hā fio wi mi páahú. ¹² Bío nɔn á ï biaráa bñn lé bío mi búenbúen jii-cúa wi mǐn júná yi. O búii le minén bò a Poole yi, ká a búii 6èn le minén bò a Apoloosi táá o Piere yi. O búii wón 6èn le minén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yía húrun ho *kùrùwá wán mi bío yi le? Lé

o Poole yèni á 6a bátízéráa mia le? ¹⁴I yàá wee dé le Dónbeení b́arákà, lé b́io ká mu yínórí o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi nń-kéní 6úi á ínén yí bátízera. ¹⁵O o 6úi tń wáa à lé wen ká a b́io le mí bátízera lè í yèni. ¹⁶Mu bon, í lá le ì nńsá. I mún bátízera o Sitefanaasi lè mí zń núpua. Bán nń ló, á í wáa ka le í yí b́inia yí bátízera a 6úi mi cón. ¹⁷O Krista yàá yí tonkaa mi le í bátízé núpua. B́ueé. O tonkaa mi, b́era a na à í bue le b́in-tente à na 6a yi. O le í bue le ká í yí wé mu lè mu b̀e-zúrminí b́ioní. Ká í wó mu làa b́ń, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á b́áhéé máa kéń.

Le Dónbeení pánkà lè le b̀e-zúrminí bio

¹⁸Mu bon. B́ia lá mu húmú ẃhú cón, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán b́io zéeníló lé mu b́ńb́umu. Éé ká warén na lá ho káníló ẃhú cón, á mu wee zéení le Dónbeení pánkà. ¹⁹B́io ká lé b́io túara le Dónbeení b́ioní v́uahú yi:

«Mu b̀e-zúrminí 6̀ansowà b̀e-zúrminí á í khíi 6́ue j́uhú.

B́ia le mí zń mu b́io b́io na 6a zń á í khíi pí b́io.»*

²⁰Ká mu wó ká síi, á léé webio á mu b̀e-zúrminí 6̀ansowà, làa b́ia zń há làndáwá, lè ho ðímíjá na ká b́in-zúrflowá wáa dà a b́io? Le Dónbeení zéenia mu le ho ðímíjá b̀e-zúrminí léé b́ńb́umu. ²¹Ho ðímíjá núpua lè mí b̀e-zúrminí hácírí á yí dàina yí zńna le Dónbeení le b̀e-zúrminí wára na á le wee wé yi. Lé b́ń nńn á warén b́ioní na wa zéenia na ka lòn b́ńb́umu b́io, á le Dónbeení ðńn wán á kánianáa b́ia tà le yi. ²²Ba *zúífúwa wi à 6a mi mu yéréké b́iowa na wee zéení le Dónbeení pánkà. A b́ia yínórí 6a zúífúwa bán 6̀en lé mu b̀e-zúrminí á 6a wee cà. ²³Éé ká warén bán lé o Krista na 6a 6́úaa ho kùrùwá wán b́io á wa weé bue. B́ńn lé b́io wee 6́ooní 6a zúífúwa yi, á b́ia 6̀en yínórí 6a zúífúwa cón, á mu lé mu b́ńb́umu. ²⁴Éé ká bán na le Dónbeení hueekaa cón, à 6a wé zúífúwa t́áá 6a yí wé zúífúwa, bán zń le o Krista wee zéení le Dónbeení pánkà lè le b̀e-zúrminí. ²⁵Mu bon. Le Dónbeení b́io na 6a núpua le mu lé mu b́ńb́umu, b́ńn dà 6arén b̀e-zúrminí wán. A b́io 6a núpua le mu lé mu yídamu le Dónbeení cón, b́ńn dà 6a núpua pánkà wán.

²⁶Wán zàwa lè wán hínni, mi loń mu sese. Minén na le Dónbeení hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè 6a núpua d́ání yi, á 6a b̀e-zúrminí 6̀ansowà, lè ho pánkà 6̀ansowà, lè há zń-j́úná núpua na b́io se, á yí boo mi t́ahú. ²⁷Éé ká le Dónbeení ḿahá ðńn b́io ho ðímíjása le mu lé mu b́ńb́umu wán, á zéeníanáa le mu b̀e-zúrminí 6̀ansowà b́io j́uhú mía. Le ðńn b́io ho ðímíjása le mu lé mu yídamu wán, á zéeníanáa le b́ia pánkáwá wi b́io j́uhú mía. ²⁸Le hueekaa b́ia ho ðímíjása wee loń dà wán, b́ia lé 6a nń-káamáawa na b́io j́uhú mía, b́era a na à b́io 6a le mu b́io j́uhú wi, à b́ńn wé mu b̀e-káamáa. ²⁹Lé b́ńn nńn á núpue yí dà máa khòn le Dónbeení yahó. ³⁰Le Dónbeení wó á wa páanía là a Yeesu Krista. Lé b́ńn nńn á wa yúráa mu b̀e-zúrminí binbirí na ló le cón. Mu lé o Krista mu á wa ðńn wán á wóráa 6a núpua na téréna le Dónbeení yahó. Lé orén wó á wa b́io sá le Dónbeení yi. Lé orén kánia wen. ³¹Lé b́ńn b́io yi á le Dónbeení b́ioní v́uahú á mu túara yi ká síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn b́io ó o Ńuhúso wó b́io yi.»†

* 1:19 Mi loń Ezayii v́uahú 29.14 † 1:31 Mi loń Zeremii v́uahú 9.23

2

Bío ó o Poole buera ho Korénte yi

¹ Wàn zàwa lè wàn híní, bío á ìnéní bēere ɓuara mi cón á ɓueé zééní le Dónbeení bío na sà yi làa mia, á ì yí bía làa mia làa bióní na kokókaa. Mu mún yínón ho ðímíjǎ bè-zúrímíní bióní á ì bíaráa làa mia. ² Ho pǎahú na á ì wi làa mia, á bío á ì lá wi à ì zééní làa mia yínón bè-veere ɓúí ká mu yínón o Yeesu *Krista bío, o Yeesu na ɓa ɓúaa ho *kùrùwá wán. ³ Ho pǎahú na ì ɓuara mi cón ká ì pánká mía, á le zǎnii wi yi. ⁴ Ì bióní làa bío á ì kàráanna lè ɓa nùpua á wi mí dòn lè ho ðímíjǎsa ðen-sla bióní na ɓa wee bío à ɓúeráa ɓa nùpua júná. Ká mu lé le Dónbeení Hácírí pánká á zééní mu làa mia le bío á ì bía á bon. ⁵ Lé bǔn nǎn á mi sídéró le Dónbeení yi á yí fàrá ɓa nùpua bè-zúrímíní wán, ká ho fàrá le Dónbeení pánká wán.

Le Dónbeení bè-zúrímíní

⁶ Wa wee zééní mu bè-zúrímíní lè ɓa kèrɛtɛwa ɓúenɓúen na sídéró fàrá tina o Yeesu *Krista yi, bǔn bon. Ɛɛ ká mu bè-zúrímíní mu màhá yínón ho ðímíjǎ bè-zúrímíní. Mu bè-zúrímíní mu mún yínón ho ðímíjǎ ní-beera bè-zúrímíní. Bán khíi hí ì vé. ⁷ Bío á warén wee zééní lè ɓa nùpua lé le Dónbeení bè-zúrímíní na bío sà ho ðímíjǎsa yi. Mu bè-zúrímíní mu bío fèra wi le Dónbeení sli yi hàrí ká ho ðímíjǎ ðìñ yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zúrímíní mu á ho ðímíjǎ ní-beera yí zǔ. Ká ɓa lá zǔna mu, se ɓa yí ɓúaa o Nùhúso na lé o cùkúso ho *kùrùwá wán. ⁹ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vūahú yi:

«Mu bío na ó o nùpue ðìñ yí mǎn, á ðìñ yí jǎ,
bío na ó o nùpue yáá ðìñ yí leékaa hùúu,

lé bǔn le Dónbeení wíokaa á bàrá ká làa bía wa le.»*

¹⁰ Bǔn bío so á le Dónbeení zééní lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeení Hácírí wee mí mu bío ɓúenɓúen sese á zǔrì, hàrí le Dónbeení mí bēere bío na khíina zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí dòn lé ðio zǔ há yilera na wi o yi. Lé làa bǔn sii á le Dónbeení Hácírí mí dòn lé ðio ɓèn mún zǔ le Dónbeení yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínón ho ðímíjǎ na ká hácírí, ká ðio wa yú lé le Dónbeení Hácírí. Le Dónbeení dó mí Hácírí mu wɛn, à wa ðàñ zúrínáa mu sǎamu na le wó làa wɛn. ¹³ Warén yí máa bío mu sǎamu mu bío yi lè ho ðímíjǎ bè-zúrímíní kàránló na wa yú. Bùeé. Wa wee bío mu sǎamu mu bío yi lè le Dónbeení Hácírí bióní na le wee zééní làa wɛn. Lé ká sii á wa wee zéénínáa le Dónbeení bío yara lè le Dónbeení Hácírí mu bióní. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírí mǎn, wón nùpue so yí dà máa tà bío wee lé le Dónbeení Hácírí cǎn. Mu ka lòn bǔnbúmu ɓànsò cǎn. O yí dà máa zǔrì mu kúará. Lé bío le Dónbeení Hácírí mí dòn lé ðio wee na ò o nùpue ðàñ cikon mu bío. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeení Hácírí wi yi, wón wee ðàñ cikon mu bío ɓúenɓúen, ká ní-veere yí dà máa cikon bío wi orén yi. ¹⁶ Làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní vūahú yi kà:

«Lée wée dà à zǔrì o Nùhúso yilera?

Lée wée dà le zééní á à na a yi?»†

Ɛɛ ká warén na le Dónbeení Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kéní.

* 2:9 Mi lorì Ezayii vūahú 64.3 † 2:16 Mi lorì Ezayii vūahú 40.13

3

Wa lé le Dónbeení ton-sáwá

¹ Wán záwa lè wán hínni, mu bon. Mi ka lòn òmíjńása na le Dónbeení Hácírí mía yi. Lé bńn nńn á ĩ yí dàńna yí bía làa mìa lè 6a nùpua na sídéro fárá tńna bńo síi, à ĩ bía làa mìa lòn nùpua na lée kńnkúzawa mi sídéro dńnı yi. ² Lé bńn te bńo hń bńonı na á ĩ bía nńn mìa ka lòn yoomu. Hń yí ka lòn dńnló na lı. Mu bon, ĩ lá bía làa mìa lè hń bńonı na ka lòn dńnló na lı á mi máa dàń máa zńń hń kúará. Hńrí hń laà na kà wán, á mi pá yí dà máa zńń hń kúará, ³ lé bńo á mi pá 6uan miten lè ho òmíjńása bńo síi. Le yandee na mi wee dí làa mńn lè hń fio na wi mi pńahń á so yí máa zéeni le mi 6uan miten lè 6a bńo síi, á wára 6úen6úen so yńńń 6a wára le? ⁴ Bńo ó o 6úı le mńen bńo a Poole yi, ò o 6úı le o Apoloosi lé yń á mńen bńo yi. A bńn 6a òmíjńása wára lè mi wára yńńń dà-kéni le? ⁵ Le ĩ yáá tńa mìa. O Apoloosi lée wée? A ĩnńn Poole lée wée? Wa so yńńń le Dónbeení ton-sáwá na mi bńo nńni yí á tńráa le bńo le? Warńn lè wa nń-kéni kéni wee sá ho tonló na ó o Nńhńso nńn wen le wa sá. ⁶ ĩnńn lé yńa dù, ó o Apoloosi hń. Ká le Dónbeení lé dńo wee dńé mu. ⁷ Bńn wee zéeni le yńa dù làa yńa hń hń 6úen6úen lée dà-kéni. Le Dónbeení khńi sáanı 6a nń-kéni kéni yi á à héha lè ho tonló na 6a sá. ⁹ Mu bon. Wa páanıa wee sá na le Dónbeení yi. Minńn lé le Dónbeení mńhń na le wee vń. Mi mún lé le Dónbeení zńi na le wee so.

¹⁰ ĩnńn le Dónbeení nńn mí pńnká yi, á ĩ ka lòn zń-so tente na wń le zńi á bńará jńhń. Hń laà na kà wán á nń-vio lé bía wee so le zńi jńhń na á ĩ bńará wán. Ee ká 6a lè mí nń-kéni kéni mńhá ko 6a yí hácírı bńo 6a à soráa wán. ¹¹ Le zńi jńhń dén wńa bńará vń, mu lé o Yeesu Krista. A nùpue na kńn dà a bńará zńi jńhń veere wńn mía. ¹² Ba 6úı wee so le zńi jńhń mu wán lè ho sńnú, tńá tńńń. Ba 6úı lé hń huua na yáwá here á 6a wee soráa. Ba 6úı yáá 6ńn lée 6úenı, tńá jńakńa, tńá kńanı á 6a wee soráa. ¹³ Ká bńo á 6a lè mí nń-kéni kéni tonló sáráa, bńn á à wé le cítiı fı nńnzńń á mu ù zńń yi wéwéwé. Mu zńń ká ho dńhń lé hńa á à khńn wa nń-kéni kéni tonńi kúará. ¹⁴ Ká yńa son lè mu bńo na dà ho dńhń, á wńn á à yí mu cńnú. ¹⁵ Ká yńa bńo na ó o sonnńa 6ńn cń, á wńn á à khe 6úen6úen. Bńnsń á à kńń, ká a mńhá à keń lòn nùpue na kńa ho dńhń yi khńi ló á bńo yi kńńńńń. ¹⁶ Mi so yí zń ká minńn lé le Dónbeení zńi, á le Dónbeení Hácírı wi mìa le? ¹⁷ Awa, ká a 6úı yńara minńn na lé le Dónbeení zńi, á le Dónbeení á à síni wńn 6ńnsń jńhń, lé bńo le Dónbeení zńi bńo sń lerńn mí dńn yi.

¹⁸ Héyii! O 6úı yí khńa mńten. Hen ká a 6úı wi mi fıahń á wee leeka le mí lée bń-zńńmńni 6ńnsń làa bńo ho òmíjńá nùpua wee leekarńa mu, á 6ńnsń wé lòn bńńbń, lé bńn nń na ká à wé mu bń-zńńmńni 6ńnsń binbirı. ¹⁹ Lé bńo á ho òmíjńá na ká bń-zńńmńni á lé mu bńńbńmu le Dónbeení cńń. Mu túara le Dónbeení bńonı vńahń yi ká síi: «Le Dónbeení wee vń mu bń-zńńmńni 6ńnsowń lè 6a hénnı na wi 6a yi.»* ²⁰ Mu mún pá bńńńa túara ho vńahń mu yi: «O Nńhńso zń le mu bń-zńńmńni 6ńnsowń yńlera lée kńamńa.»† ²¹ Bńn bńo yi, ò o 6úı wńa yí yńonı mńten 6a nùpua bńo yi. Bńn jńhń mía. Lé bńo á mu bńo 6úen6úen bńo sń mìa. ²² ĩnńn Poole lá a Apoloosi lá a Piere 6úen6úen bńo sń mìa. Hńrí ho òmíjńá lè le mukńń lè mu hńmń á bńo pá sń mìa. Bńo wee wé ho zuia làa bńo yńró ò wé 6úen6úen

* 3:19 Mi loń Zoobu vńahń 5.13 † 3:20 Mi loń Lenı vńahń (Psaumes) 94.11

bïo sã mia. ²³ A minén bán bïo sã a *Krista yi, ó o Krista bïo bèn sã le Dónbeenĩ yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zũn le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeenĩ kàràfáa mu bïo na sã yi le wa zéeni lè 6a nùpua. ² Bïo 6a wee cà a ton-sá cón lé ò o bè bïo 6a le o wé yi lè mí dà-kéni kéní. ³ Hàri mu wé minén, tàá 6a nì-vio à cítí mi í tonló na 6a dó mĩ dání yi, se bũn búenbúen lée coon. Inén í bæere yáá yí máa cítí iten. ⁴ Í láa iten yi bũn bon, èe ká bũn màhá yí máa zéeni le í téréna. O Nùhũso lé yíá á à cítí mi. ⁵ Lé bũn bïo yi, à mi yí cítí nùpue ká mu pãahũ á yí dãn. Mi pa a Nùhũso búenlò. Ká a khíi 6ueé dãn, á bïo 6a nùpua wee sã míten le tìbirí yi wé búenbúen ó o 6ueé dé mu khoomu wán, á bïo 6a wee leéka mí yiwa ó o 6ueé 6enka. Hón pãahũ so yi, ká yia ko láa fòbúa, á le Dónbeenĩ ì dé 6anso fòbúa.

⁶ Wán zàwa lè wán hĩnni, bïo á í bía khíina wán bũn á í bía bò inén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séeni mia à mi zũrnáa le bionĩ na ká kúará: «Mi yí dà bïo túara wán.» Minén tĩahũ ó o 6úí yí yòoní míten bïo ó o bò a 6úí yi á pánáa o 6úí bïo. ⁷ O 6úí yí bïo le mí po bía ká. Bïo wi mi cón lé le Dónbeenĩ non mu mia. Ká mu ka ká, á lée webio non á mi wee yòonínáa miten ka lè mu lée bïo na á mi yú míten? ⁸ Minén bán wãa yú bïo mi màkóo wi yi búenbúen lon? Bïo 6úí yí fòora mia sá? Mi wãa wee dí le béeni ká warén níi ló lon? Í yáá 6èn wee fan le mu wé láa bũn à warén mún páani dí le béeni mu láa mia. ⁹ Mu bon. Í wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenĩ wó á wa ka lè wa dú 6a nùpua na ká món. Wa ka lòn kásósa na 6a ko 6a 6ue 6a nùpua yahó lè ho wáyai tonkarowà yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bónbúwá ho ðímínása cón wa páanílò là a Krista bïo yi. Ká minén bán wee leéka le mi lè mi bè-zúrminĩ 6ansowà mi páanílò láa wo bïo yi lon? Warén ka lòn yídàwa, ká minén bán wee leéka le mi pánkáwá wi lon? Warén 6a nùpua wee loní dà wán, ká minén bán 6a wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàri lòn zuia, ká warén le hĩni lè le ju-hání wee 6úe. Hã sĩ-zinia wee fòo wen. Ba wee hée ha wen. Wa lòn-kéni mia. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yíráa wa jii ðínlò. Hen ká yíá là wen, à wa dú6ua 6anso yi. Hen ká 6a wee beé wa lò, à wa hí wa sía. ¹³ Hen ká 6a wee yáa wa yèni, à wa bío mu sãamu bioní làa ba. Ho ðímínása yèn-dání yi, á hàri lòn zuia á warén ka lòn zàn-bïo na 6a wee cà lée kúia. Ba wee càtí wen lòn yíráa.

¹⁴ Bïo á í túara ká á yínón bïo na á í túara à dérãa nýio mia. Bùeé. Í wi à í zéeni mia le í zàwa na á í wa láa sòobéé bïo síi. ¹⁵ Mu bon. Hàri ká bía wee pa mi bïo o Krista wõhũ wán á ka cèrèe, se mìn maá o Krista mu bïo dání yi lé inén í dòn. Lé bïo á inén lé yíá á buera a Yeesu Krista bín-tente non mia, á mi tà le yi. ¹⁶ Awa, á í 6èntĩn wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bïo á inén wee wé yi. ¹⁷ Lé bũn bïo yi á í ì tonka a Timotee na lé í za na á í wa láa sòobéé, wón na bò a Nùhũso wõhũ lè mí sòobéé. Í ì tonka a ò o 6uee wíoka leéka mia láa bïo á inén í bæere 6uannáa iten o Yeesu Krista wõhũ wán. Lé bũn á í mún wee kàrán lè 6a kèrètíewa kuio há lùá búenbúen na á í wee va dá yi.

* **4:9** Mu pãahũ ká há hía táró wi, ká kòhũsa na ló le mí hũn-táwá vaá dàina bía 6a funnáa, á 6a sè 6a níi bïo búenbúen à bini varáa mìn kòhũ. Hàri 6a zúkúsa na 6a wíikaa á 6a mún wee wé 6ua varáa lè mí yèn-véeni. Ká 6a vaá dãn à 6a zãamáa lé lée ðĩn, à 6a wé 6uee khíi yahó láa bïo 6a sò. Ká mu búenbúen khíina vó, à 6a màhá 6úe bía 6a wíikaa 6uan 6a zãamáa yahó.

18 Ba búí mi t̄ahú wáa búakáa wee bío le í máa b̄íní máa káa lè mi c̄ón, á 6a wee búaaní mítén. 19 Εε ká a Núhúso tà mu, á hen làa c̄ínú ká í b̄íní búeé búεεkí mia. Hón p̄ahú so yi ká mu máa wé 6a n̄upua mu khon-bióní na 6a bíá á í j̄á á mu ù k̄a yi mí dòn, ká bío 6a dà wee wé á í mún ò mi. 20 Mu bon. Le Dónbeení b̄éeni bío yí k̄a na bióní mí dòn yi, búeé. Ba n̄upua ko 6a mi le Dónbeení p̄anká wa wárá yi. 21 Mi wi á í 6ua b̄úini buennáa mi wán lée, tàá í wayí íten à buennáa, à mi z̄úñ ká í wa mia?

5

Mu koomu na wó 6a k̄èrèt̄ewa kuure yi

1 Í j̄á à 6a le mu koomu na á bíá yí z̄ú le Dónbeení yáá yí máa wé, á 6a búí wee wé minén t̄ahú. Ba le o búí á wee fé mín nu f̄εε. 2 A b̄ún pá yí máa vá mia, à mi pá wee búaaní mítén lon? Yia wee wé b̄ún bío so á ko ò o ja lén mi t̄ahú. 3 Inén wón hàrì bío á í míá mi t̄ahú mi cúee, ká í hácírí dén wi làa mia. I ka le í wi mi t̄ahú á f̄ánáa le cítii 6anso bío yi 4 wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mín wán, á mi z̄úñ le í wi làa mia lè í hácírí, á wa Núhúso Yeesu p̄anká mún wi làa mia. 5 Mu zoñ, à mi lén 6anso mi t̄ahú ò o *Satáni yáa o s̄ánia. Ká mu wó kà, á le Dónbeení á à k̄ání a m̄anáka wa Núhúso buenlò p̄ahú. 6 Miten búaanílò p̄hú míá. Mi so yí z̄ú ká le ja-fini 6a dó mu d̄umu yi c̄ínú k̄han à mu búenb̄úen lé le? 7 A mi cén ceé mitén. B̄ún bè-kohó so sii na ka lòn ja-fini á mi búe p̄hú mi t̄ahú. Ká mi wó b̄ún, á mi ì wé 6a n̄upua na wee ce, á à k̄εñ lòn d̄ún-k̄hanii na á ja-fini míá yi. Mi yáá lé 6a n̄upua na wee ce wó, lé bío á ho *Paaki muini *Pioza á 6a bó wa bío yi, wón Pioza so lé o *Krista mí bæεε. 8 Lé b̄ún n̄on á mi wáa yí le wa dí ho Paaki s̄ánú lè mu bío na yí se lè mu s̄uns̄umámu na ka lòn ja-fini. Ká mi wa dí ho lè mu cemú lè ho t̄úia poni na ka lòn búurú na á ja-fini míá yi.

9 Í m̄ondén v̄uahú na á í túara n̄on mia á í bíá le mi wé yí va d̄á bíá wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. 10 Í yí bíá le mi wé yí va d̄á bíá yí z̄ú le Dónbeení na wee dé mítén ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi, á sía wee vá mí n̄inzawa bío yi, á wee ja-aa, á wee há há w̄onna. Mu lá lé làa b̄ún, se mi lá à lé ho d̄im̄j̄á yi. 11 Εε ká bío á í wi á í bío, lé bíá m̄ahá le mí lé 6a k̄èrèt̄ewa, à 6a wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, á sía wee vá mí n̄inzawa bío yi, á wee há há w̄onna, á wee yáa mí n̄inzawa yènnáa, ká 6a a ja khée, á lé 6a k̄onlowà, bán sii lé bíá á í le mi wé yí va d̄á. Mi yáá yí ko à mi wé páaní dí làa ba. 12-13 Ho d̄im̄j̄ása na yí z̄ú le Dónbeení á bío yí ciran mí. Le Dónbeení lé d̄io khii cítii bán. Εε ká minén 6èn ko mi wé f̄i mi kuure n̄upua cítii. Bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní v̄uahú yi: «Mi ja a n̄i-s̄umúí lén mi t̄ahú.»*

6

Ba k̄èrèt̄ewa na wee ve mín le cítii yi

1 Bío lon lon ká minén ó o búí lè mín za k̄èrèt̄ε á há bióní wi p̄ahú ò o máa va le Dónbeení n̄upua c̄ón à bán fáa há, ká a va bíá yí z̄ú le Dónbeení c̄ón le bán wé mu lée webio? 2 Mi so yí z̄ú ká bíá bío s̄á le Dónbeení yi lé bán khii cítii ho d̄im̄j̄ása le? Ká lé minén khii cítii ho d̄im̄j̄ása á se mi mún dà á cítii bío p̄hú míá. 3 Mi so yí z̄ú ká lé warén á khii cítii ho wáayi

* 5:12-13 Mi loní Làndá zéeniólò v̄uahú (Deutéronome) 17.7

tonkarowà le? Ká mu wó kà se ho ðímíjána bío á wa mún dà a cítí. ⁴ Lée webio nòn ká hã bíoní wi mi páahũ à mi lén va bíà 6a kèrètíewa kuure bío jùhũ míá cǎn na lé ho ðímíjána à bán cítí mia? ⁵ Hã nìyio so yí máa dí mia le? Bè-zúrímíní òanso so míá mi t̄ahũ na dà à fɛɛ hã bíoní na wi bíà lé 6a zàwa páahũ le? ⁶ Awa, bío á mi wé lén va bíà yínǎn 6a kèrètíewa cǎn à bán fáa mi t̄úíawà so lée bío na ko làa wéró le?

⁷ Bío mi wee 6ua mìn varáa le cítí yi bún yáá wee zéení le mi bío yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à 6a t̄è mi wán le? ⁸ Minén lé bíà yáá wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hĩnni, á wee t̄è 6a wán. ⁹ Mi so yí zū kénkén le bíà wee wé mu bè-kora á níní máa k̄er̄ le Dónbeení b̄éení yi le? A mi cén yí khà miten. Lé 6a nùpua na wee dé miten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi, làa bíà wee hã hã wǎnna, 6a bá-féwá lè 6a hã-féwá, 6a báawa mín yi na wee da làa mín, ¹⁰ 6a kǎnlowà, làa bíà sía wee vá mí ninzàwa bío yi, làa bíà wee ju khée, làa bíà wee yáa mí ninzàwa yènnáa, lè 6a n̄-wanna, bán búenbúen níní máa k̄er̄ le Dónbeení b̄éení yi. ¹¹ Bío á ì t̄ò yi kà búenbúen lé bún 6a búí fù wee wé mí t̄ahũ. Ɛɛ ká le Dónbeení wáa ceéra mia. Mi bío sã le yi. Mi wó 6a nùpua na t̄érenna le Dónbeení yahó. Bún búenbúen wó wa Nùhũso Yeesu *Krista pánká lè le Dónbeení Hácírí pánká yi.

Mi wé 6ua miten sese

¹² Ba búí wi mi t̄ahũ wee bío le mu bío búenbúen wéro níi nòn mí yi, á bún wáa bon. Ɛɛ ká mu bío búí wéró màhá yí máa na à mi va làa yahó. Inén dà a bío le mu bío búenbúen wéró níi nòn mi. Ɛɛ ká ì màhá máa díá á mu bío mu búí máa yí pánká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho ðínló wó ho píohó bío yi, á ho píohó 6èn wó ho ðínló bío yi. Ɛɛ ká ho píohó loo, ho ðínló loo á le Dónbeení khíi búe jùhũ. Mi cén yí hácírí, wa sánia yí wó ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà bío yi. Hã bío sã a Nùhũso yi, ó o Nùhũso wee pa hã bío. ¹⁴ Bío á le Dónbeení v̄eeníanáa o Nùhũso lé bún 6an síi ó o mún khíi v̄eenínáa w̄en lè mí pánká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sánia lé o *Krista sánia bío búí le? O Krista sánia bío búí so ko à hã páaní là a hãa na wee ȳéé miten le? B̄ueé dé. ¹⁶ Tàá mi so yí zū ká a báa na páanía là a hãa na wee ȳéé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bío ká lé bío túara le Dónbeení bíoní v̄úahũ yi: «Ba mí n̄uwá j̄un á à wé sánia dà-kéní.»* ¹⁷ Ɛɛ lé bún ká ȳia 6èn páanía là a Nùhũso á wón 6anso á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khí ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéró yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa 6oonía sánia yi ká mu yínǎn ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. Yia wee dé miten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéró yi, á wee wé khe lè mí k̄urú sánia. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mi sánia lé le Dónbeení Hácírí zii le? Le Dónbeení nòn mí Hácírí mia à le k̄er̄ mia. Le Dónbeení yà mia ho yà-n̄n heb̄úee yi. Mi wáa yí te miten. A mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeení yi lè mi sánia.

7

Mu yaamu bío

¹ Hã làa na kà wán, á bío mi tuakaa làa mi, lé bún á ì wáa à zéení yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a hãa. ² Ɛɛ ká bío ho hã-fénló lè ho bá-fénló boo hã làa na kà wán, á inén 6èn le o báa ko ò o wé

* **6:16** Mi loñ Bío jùhũ búéení v̄úahũ (Genèse) 2.24

páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón mākóo wi o yi, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón mākóo wi o yi. ⁴ O háa sánia bío yí sá a yi, lé bân báa á há bío sá yi. O o báa sánia bío mún yí sá a yi, lé bân háa á há bío sá yi. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko 6a pí mín. Ká 6a háa yí máa páaní á mu ko mu wé bío na 6a bía tò wán le mí ì khí mín yi á à dā pāahū 6úí, ká mí ì dé mí sòobéé ho floró wéró yi. Ká ho pāahū mu khíina, à 6a bíní wé páaní làa mín. Ká bñn yí wó á ñún-sí 6a háa máa dàñ mítén máa 6ua yi bío ó o *Satāni wee khà lè 6a nùpua vīnī dāñ yi. ⁶ Bío á ì bía nōn mia ká á yí máa zéeni le ì le mi wé mu konloon. Éé ká mi mahá mún dà wé è wé làa bñn. ⁷ Inén wón lá wi á 6a nùpua 6úen6úen yí yaka lè ì bío síi. Éé ká le Dónbeení wee na mu bío wéró pánká wa ní-kéní kéní yi mín ñúná yi. O 6úí á à ya, ká a 6úí dà á a kéení máa ya.

⁸ Bío ká lé bío á ì 6èn ñ bío ò na 6a mabáawa lè 6a maháawa yi: Mi wáa lá kará á yí yanka lé Inén bío, se mu se. ⁹ Éé ká mi yí dà mu, à mi yaka. O nùpue yan, á sūaaní bío ó o ò kéení á máa ya, ká a ñōñ yí dà mí síi máa hí.

¹⁰ Bia lé 6a kèrètíewa na yan mín, bán á ì bío bío ká á na yi. Hón ñi-cúa so yínōñ Inén te há, lé o Núhūso te mí ñi-cúa. O háa á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a háa wá, ò o 6èn mún yí bíní vaa ya. Tàá ká a wi ò o bíní ya, ò o véení há bíoní lè mín báa, à 6a ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o ña mín háa.

¹² Há ñi-cúa na á ì 6èn ñ fée bío ká wán á à na bía ká yi, hón yínōñ o Núhūso te há, lé Inén te ì ñi-cúa. Ká a báa là a háa yan mín, ó o báa háa wó a kèrètíe, à bân háa na yínōñ kèrètíe á tà le mí ì kéení làa wo, á bân báa yí ko ò o ña a. ¹³ Lé làa bñn síi, ká a háa là a báa yan mín, ó o háa háa wó a kèrètíe, à bân báa na yínōñ kèrètíe á yí pā a, á bân háa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ I wee bío ká síi lé bío ó o báa na ññn yínōñ o kèrètíe á bío sá le Dónbeení yi bân háa na lé o kèrètíe bío yi. Mu mún léé dà-kéní là a háa na yínōñ o kèrètíe. Wón mún bío sá le Dónbeení yi bân báa na lé o kèrètíe bío yi. Mu lá yí ka ká, á 6a zàwa bío máa sí le Dónbeení yi. Éé ká 6a bío sá le yi. ¹⁵ Éé ká yía mahá yínōñ o kèrètíe háa wi ò o fáa mu yaamu à yia lé o kèrètíe díá le o fáa. Ká mu wó ká, se yia lé o kèrètíe yi mítén. Le Dónbeení von mia à mi kéení mín wán làa héerà. ¹⁶ Nún-sí, á minén háawa na lé 6a kèrètíewa á le Dónbeení dà à ññn wán á à kánínáa mí bārání na yínōñ 6a kèrètíewa. Tàá minén báawa na lé 6a kèrètíewa á le Dónbeení dà à ññn wán á à kánínáa mí hánání na yínōñ 6a kèrètíewa.

Mi díá miten làa bío mi fù karáa

¹⁷ Ká bío á ì bía nōn mia ká níi ló, á bío ó o Núhūso wó á mi ní-kéní kéní bío karáa á le Dónbeení vonnáa mia, lé bñn à mi pá díá lè miten. Bñn lé bío á ì wee kārán lè 6a kèrètíewa kuio há lùà 6úen6úen yi. ¹⁸ O 6úí lá *kúio á le Dónbeení vonnáa wo, à bānsō yí sá mu. Tàá yia le Dónbeení von ò o ññn yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹ Ho *kúiiró lè ho yí kúiiró bío ñúhū mia. Bío bío ñúhū wi lé á wé bè le Dónbeení bío na le bō henía yi. ²⁰ Mi ní-kéní kéní díá miten làa bío mi fù karáa á le Dónbeení vonnáa mia. ²¹ Yia lá léé wobá-nñi á le Dónbeení vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bñn bío yi. Éé ká bío á bānsō á à kéñínáa mítén níi khíi nōn wo yi, ò o wáa bè bñn bāhó yi. ²² O wobá-nñi na ó o Núhūso von ó o bío sá a yi, wón wáa wi mítén o páaníló là a Núhūso bío yi. Lé làa bñn síi ó o nùpue na ó o *Krista von ká a wi mítén wón 6èn lé o Krista wobá-nñi. ²³ Le Dónbeení yà mia ho yā-nōn he6úee yi, á mi wáa yí díá le 6a nùpua wé mia lè mí wobáaní. ²⁴ Wán

zàwa lè wàn hínni, bïo mi fù karáa á le Dónbeenĩ vonnáa mia lé bñn á mi día lè miten le Dónbeenĩ yahó.

Bïa ðĩn yí yan bïo

²⁵ Ká bïa ðĩn yí yan húúu, bán bïo na à ï bío 6a ðání yi na le o Núhũso bïo na ó o bò henía bñn mia. $\text{\textcircled{E}}$ ká bïo á ï lé o nùpue na á 6a dà a dé mí sía yi mu sãamu na le Dónbeenĩ wó làa mi bïo yi, á ï ï zéení 6a. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bïo yi á bío ká lé bío á ï wee leéka: Mu se à 6a día miten làa bío 6a bío karáa. ²⁷ Yia bò mu fũaamu à wón wãa yí cà bïo o ò búe làa bũ. Ká yia 6èn ðĩn yí bò mu, à wón wãa día. ²⁸ Ká yia màhá pá yan, se mu yínóń bè-kohó. O hínzoró na bán fũaalè wi ká a yan, se mu yínóń bè-kohó. Ká bïa yanka bán wi le lònbee yi ho ðímíjńá yi. A le dén lònbee so á ï yí wi à le yí 6arén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bïo ká lé bío á ï wi à ï bío na mia. Ho pãahũ na ká á yí túee. A wãa lá bío ká jii wán, le bïa yan à wé le 6a yí yan. ³⁰ Le bïa wee wá à wé le 6a yí máa wá. Le bïa wee zãmaka à wé le 6a yí máa zãmaka. Le bïa wee yà mu bïo à yí dé mí sía bío 6a yà yi. ³¹ A bïa ho ðímíjńá bío símu zon, à ho ðímíjńá bío wé lòn bè-kãamãa cñn. Lé bío á ho ðímíjńá làa bío mí mñn làa ho á máa mia ká ho ò vé.

³² Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ï wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéé o Núhũso tonló yi. O wee cà ò o wé bío sí a Núhũso yi. ³³ Ká a báa na yan, wón 6èn yahó sã ho ðímíjńá bío. O wee cà ò o wé bío sí mín háa yi. ³⁴ O wãa wi lè há sãa jñun. Lé bñn mún lé o háa na yí yan tàa o hínzoró na bán fũaalè wi. Ba wee dé mí sòobéé o Núhũso tonló yi. Ba wee cà à 6a bío búenbúen sí a Núhũso yi. Ká yia yan wón yahó sã ho ðímíjńá bío. O wee cà ò o wé bío sí mín báa yi. ³⁵ I wee bío ká síi lé mi séení bïo yi, ká ï yí máa kíká mia. Ká ï màhá wi à bío ko lè ho wéro bñn lé bío à mi wé, à na miten búenbúen o Núhũso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búu wee leéka le ká mí yí yan mín fũaalè se mi wó khon làa wo, ká a zũ le mí yí dà mí síi máa hí húúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bñn yínóń bè-kohó. A 6a ya mín. ³⁷ $\text{\textcircled{E}}$ ká a yàronza búu màhá lon mu miten le mí máa ya mín fũaalè, á zũ le mí dà à hí mí síi, ká mu ló arén miten yi binbirĩ, ò o búu yí kíkãa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bïo wi bñn lé bío ká: O yàronza na fó mín fũaalè á yan á wó se. $\text{\textcircled{E}}$ ká yia le mí máa ya, wón 6èn bío sã sũaaní.

³⁹ O háa là a báa na mu yaamu cẽera á yí dà máa fáa mín yi ká yínóń o báa húrun. Ká bán báa húrun, se o wi miten, á dà a ya a báa na ó o síi vá yi. Ká a báa mu màhá ko ò o wé o kèrètĩé. ⁴⁰ $\text{\textcircled{E}}$ ká a màhá kará yí yan, se o bío á à wíoka à wé se. Bñn lé bío á ínén wee leéka. A ï mún zũ le le Dónbeenĩ Hácírĩ wi làa mi.

8

Le muini taa bïo

¹ Há laa na ká wán, á wa 6èn ñ loń ho tuaró na sã 6a bùaa na yan lè le muini taa bïo. Mi wee bío le wa búenbúen lé 6a bè-zũrlowà, bñn bon. Bñn bío zũrló so lé bío wee na ò o nùpue 6uaanínãa miten. $\text{\textcircled{E}}$ ká le waminĩ dén wee wé à wa sladéro va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zũrĩlo wón 6anso ðĩn yí zũ mu làa bío ó o ko ó o zũrínãa mu. ³ $\text{\textcircled{E}}$ ká yia wa le Dónbeenĩ wón le Dónbeenĩ zũ le o bío sã mí yi.

⁴ Awa! Ba bùaa na 6a yan lè le muini há wõnna wán taa làró ðání yi, á bío ká lé bío á ï bío: Wa búenbúen zũ le mu bíowa na 6a nùpua wee lá

lòn doffina ho ðímíjá yí á bío jùhú mía. Warén zū le le Dónbeení lée dà-kéní mí dòn. ⁵ Hã pànká-beera na yí máa mi, á 6a nùpua 6úi wee ve làa doffina tàá júnása, á boo. Hàrì ká h́n pànká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zū le le Dónbeení lée dà-kéní mí dòn. Dén lé ðio lé wa Maá na léra mu bío 6úen6úen. Lé lerén mún léra wen á wa bío sí le yí. Wa mún zū le o Nùhúso lée nì-kéní mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia nòn á mu bío 6úen6úen wiráa. Lé orén mún nòn á wa à yíráa le mukání binbirí.

⁷ Warén zū le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn doffina bío jùhú mía. Eε ká 6a kèrètíewa 6úen6úen màhá ðin yí yú b́n bío zúrló so. Ba 6úi na sòobáa dó mí sia hã wónna háló yí á hàrì lòn zuia ká 6a wee là le muiní taa, à kèí le 6a níní pá wi hã wónna háló yí. A bío 6a lé 6a nùpua na pànkáwá mía le Dónbeení bío ðání yí, ká 6a wee là hã taa mu, à 6a leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínón ðínló lé h́a wee wé à wa bío wé sí le Dónbeení yí. Wa dú ho loo, á bío 6úi máa bè wa bío wán. Wa mún yí dú ho loo, á bío 6úi máa fá wa bío jii. ⁹ Minén bán zū le mi dà ho ðínló 6úen6úen wé è dí. Eε ká mi màhá le mi yiwa. Nún-sí, á yia pànká tà mía le Dónbeení bío ðání yí á dà a va a ví bío minén wee wé bío yí. ¹⁰ Ká yia pànká mía le Dónbeení bío ðání yí á m̀n únén na zū mu bío à ù kará hã wónna zii á wee là le muiní taa, ó o so mún máa yí hã làró sí-he6úee le? ¹¹ B́n ká yia pànká mía le Dónbeení bío ðání yí, wón na ó o Krista húrun bío yí, á h́a ví únén bio zúrló bio yí. ¹² Hen ká mi wee wé khe lè m̀n zàwa lè m̀n h́nni na pànkáwá mía le Dónbeení bío ðání yí ká sii, se lé o Krista mí beere á mi wee wé kheráa. ¹³ Lé b́n nòn, ká í bè-ðínii 6úi dà à v́iní wán za tàá wán h́nló, á í máa b́nii máa là taa huúu, bèra a na à 6a h́a yí ví ínén bio yí.

9

Bio ó o Poole bia mi tonkaa tonló ðání yí

¹ Inén so yínón nùpue na wi íten le? I so yínón o Yeesu tonkaro 6úi le? Inén í beere á m̀n wa Nùhúso Yeesu. Minén so yínón ho c̀nù na ló í tonló na á í sá a Nùhúso bio yí le? ² Ba 6úi dà a pí á máa zúrlé le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zū le í lé orén. Lé bio mi páaníló là a Nùhúso á wee zéeni le í lé orén tonkaro bío bon.

³ Bío ká lé bío á í wee bío na bia wee yáa í yèni yí à 6úeráa 6a jùhú. ⁴ Wa so lá yí ko làa bè-ðínii tàá bè-junii bío wa wee sá a *Krista tonló bío yí le? ⁵ Warén lé wa nì-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a h́a na lé o kèrètíe ò o wé bè làa wen wa tonló mu sáró yí, làa bío ó o Nùhúso 6án zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶ Tàá ínén là a Baanabaasi wa dòn lé wen so ko wa wé sá à bè yí yíráa wa jii ðínló le? ⁷ Dásí nni na á à lén mí nii yí á à wéráa mu dásimu wón mía. A nùpue na á à fá le v́indé ká a máa wé è dí le bia wón mía. O o ǹn-pa na yí máa ju 6a nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸ Bío á í wee bío ká yínón 6a nùpua bío na 6a wee wé mí dòn á í m̀n mu yí. Le Dónbeení làndá na ó o *M̀yíize túara yí á mu pá ka ká. ⁹ Bío ká lé bío túara ho làndá mu yí: «O nàa na 6a wee sáráa ho ðínló làró p̀ahú á 6a yí ko 6a hè lè ho ðínló làró.»* Bío le Dónbeení bia ká sii so wee zéeni le lé 6a nàwa bío here le yí le? ¹⁰ Mu so yínón warén bío yí á le bíaráa ká sii

* 9:9 Mi lorí Làndá zéeniíló v́uahú (Deutéronome) 25.4

le? Ká wεεε. Mu lé warén bïo yi á le bióni mu túararáa. Yia 6a lá ó o wee và ko ò o dé mí sïi bïo ó o khii yi bïo yi. Yia 6a lá ó o wee vïaa ho ðínló ko ò o dé mí sïi bïo o ò yi bïo yi. ¹¹ Le Dónbeení bín-tente na wa zééní làa mia á ka lòn bïo na wa dù. Ká mí lá wee na mi níi bïo wεn, se mu léé bïo na so po wεn le? ¹² Ká mí wee na mu 6a 6úí yi, á warén so yí ko làa bũ yí po bán le? Εε ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi níi bïo wεn. Wa yí wi à bïo 6úí ðínú à bũmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bũn bïo yi á wa ðiaráa á mu bïo 6úén6úén wee kúu wεn. ¹³ Mi so yí zũ le bïa wee sá ho tonló le *Dónbeení zĩ-beení yi á bè-dínií wee lé bïo 6a nùpua wee wé lè mu hãmu yi bĩn le? A bïa wee fũaa 6a bùaa le muini yεení bán mún wee yí bïo sã 6a yi. ¹⁴ Lé làa bũn síi ó o Nuhúso mún bórãa mu henía le yia wee bue le Dónbeení bín-tente á jii ðínló wé è lé ho tonló mu yi.

¹⁵ Bïo á ï lá wi làa mia, á bïo ko làa mi, á ï yí le mi na hàrì dεε mií. A bïo á ï wee túa ká síi, mún yí máa zéení le ï le mi wé mu na mií. Bũn yi ká ï yáa lá húrun se mu sũaaní. Dén sí-wεε so na wi mií á nùpue yí dà máa hè yi. ¹⁶ ï yí ko à ï khòoní ïten le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. Mu yáa léé bïo na á ï ko à ï wé konloon. Ká ï le ï máa bue le bín-tente mu, à wàn dεε suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ïnén ïten dó ïten ho tonló mu yi, se ï lá le 6a wé sãání mií. Εε ká ho lé dεε na á ï ko à ï sá konloon, á ï máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ï sãání lé le sí-wεε na ï wee yí le bín-tente na á ï wee bue làa kãamãa bïo yi ká ï yí máa fé bïo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ïnén léé nùpue na wi ïten, á yínɔ́n wobá-nii. Εε ká ï màhá wó ïten lè 6a nùpua 6úén6úén wobá-nii, bèra a na à ï yíráa 6a boomuso à 6a tà a Krista bïo. ²⁰ Hen ká ï wi làa bïa lé 6a *zúífúwa, à ï wé ïten làa zúífú, bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. O Mɔ̀yíize làndá á ïnén mia yi. Εε ká ï wi làa bïa wi ho yi, à ï 6ua ïten lè 6a bïo síi, ká ï jɔ́n mia ho làndá mu yi, bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. ²¹ Ká ï mún wi làa bïa yí zũ dεε o Mɔ̀yíize làndá bïo dání yi, à ï 6ua ïten lè 6a bïo síi bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. Bũn yí máa zéení le le Dónbeení làndá bïo yí ciran mi. ï wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká ï wi làa bïa pánkáwá mia le Dónbeení bïo dání yi, à ï mún wé lòn nùpue na pánká mia, bèra a na à ï yí bán à 6a tà a Krista bïo. Lé làa bũn á ï wee wé à zorãa 6a nùpua le mí sííwá fíahú à yíráa 6a ní-dòndãa 6úí à kãní konloon. ²³ Bũn 6úén6úén á ï wee wé bèra a na à le Dónbeení bín-tente à bènbén, à ïnén níi mún kέn mu bè-tentewá na le bín-tente mu wee zéení yi.

²⁴ Mi zũ le bïa wee lùwí khíika mín 6úén6úén ó o nĩ-kéni na khíina bïa ká lé yia 6a wee wé na mu bïo yi. Minén mún hení mi lò làa bïa wee lùwí khíika mín bïo síi bèra a na à mi yí mu bïo. ²⁵ Bïa wee wé hã penkaa jínkaa 6úén6úén á wee wé mání mí sãnía lè le lònbee à càráa mu bïo. Ká mu bïo mu màhá dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sãnía lè le lònbee à càráa mu bïo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bũn nɔ́n á ïnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. ï mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ ï wee kíkã ïten yi làa sòobéε á wee mání ï sãnía lè le lònbee bèra a na ká ï khii buera le Dónbeení bín-tente vó à le Dónbeení yí pí mi día.

10

Mi dia hã wɔ̀nna hãlɔ́

¹ Wàn zãwa lè wàn hínni, ï wi à mi bĩní leéka mi yiwa bïo yánkaa wó wán pãahú na á wàn 6úaaawa bò a *Mɔ̀yíize yi. Le dùndúure yánkaa pon

6a búenbúen yi. A 6a búenbúen mún kãa ho muhũ yi.* 2 Ba búenbúen ka lè 6a yí ho *bátéèmu lè dùndúure lè ho muhũ yi, à 6a là a M̃yíize wé dà-kéní. 3 Ba búenbúen dú ho ðínló dà-kéní na ló le Dónbeení cón. 4 A 6a búenbúen mún ñun mu ñumu dà-kéní na ló le Dónbeení cón. Bún ñumu so ló ho lèhó na le Dónbeení n̄n 6a yi. Ho lèhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† 5 Èé ká 6a boomuso màhã pá b̄io yí wó sina le Dónbeení yi, á 6a húrun ho tá hení yi.

6 Bún b̄iowa so búenbúen lée bio na wee zéení wen, à wa s̄ia yí vá mu b̄io na yí se yi, làa bio á 6arén wórãa mu. 7 Mi yí dé mi s̄ia hã w̄onna yi làa b̄io á 6arén búí wórãa b̄io síi. Mu túara le Dónbeení bíoní v̄uahũ yi ká síi: «Mu ñipomu lée kará à 6a dú á ñun, à 6a h̄in̄n wee wé hã kãakó-wárã.»‡ 8 Mi yí wa dé waten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi làa b̄io 6arén búí wórãa mu b̄io síi, á 6a ñupua muaaseé 6óní làa muaaseé t̄in á húrunnãa le wizon-kéní.§ 9 Mi yí wa kh̄uaa o Krista ñii yi làa b̄io á 6arén búí wórãa mu á 6a háwá hàararãa 6a 6ó. 10 Mi yí bío le le Dónbeení yí wó yí se làa mia, làa b̄io á 6arén búí wórãa mu, á le Dónbeení wáyai tonkaro bueé 6órãa 6a.

11 Bún b̄iowa so búenbúen wó, à zéenínaa wen. Mu túara le Dónbeení bíoní v̄uahũ yi á fèn ñinaa warén na wi ho ðim̄íjã véró p̄onna yi zen wán. 12 Lé bún n̄n ká yia wee leéka le mí p̄anká wi le Dónbeení b̄io yi, à 6anso pa mítén b̄io, ò o h̄ia yí lé lùwá. 13 Ho s̄unló na wee yí mia á mún wee yí 6a ñupua na ká. Le Dónbeení na bíã mu b̄io à le máa yèrémã mí ñii, á máa díã á ho s̄unló máa yí mia máa dà mi p̄anká wán. Ho s̄unló p̄ahũ á le Dónbeení á à wé á mí ì z̄un le ho ò kh̄íí. Lé bún ñ na ká mí ì ðan̄ mí yiwa á à ñi ho b̄io yi.

14 Wán b̄onlowà na á ì wa làa s̄obéé, bún b̄iowa so búenbúen b̄io yi á mi pa miten hã w̄onna h̄aló yi. 15 I wee bío ká síi làa mia lé b̄io á ñén cón á mí ka lòn ñupua na ȳio t̄on. Minén mi beere wãa loñ b̄io á ì bíã ká mu bon, tàã mu yí bon. 16 Hen ká wa lá ho b̄arákã déro ñuuníi d̄èe 6uan à wa dó le Dónbeení b̄arákã à wa ñun làa de, à mu so máa páaní wen là a Krista c̄aní le? A ho búurú na wa wee c̄èeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wen là a Krista s̄anía le? 17 A b̄io ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí cúee, ká wa lé hã s̄anía dà-kéní ho búurú mu na wa wee sankã b̄io yi.

18 Mi loñ o *Isirayēele ñipomu lon, bíã wee là 6a bùaa na 6a f̄uaana le muiní yeení na b̄io s̄ã le Dónbeení yi wán bán búenbúen páanía lè le Dónbeení. 19 Bún so wee zéení le o yia na 6a f̄ã ho w̄ahũ wán, lè ho w̄ahũ mí beere á b̄io ñúhũ wi le? B̄ueé. 20 I wi à ì bío le 6a bùaa na 6a yan lè le muiní hã w̄onna wán lé hã p̄anká s̄umãa 6ansowà na á ñupue yí dà máa mí á mu wó n̄n yi, ká mu yí n̄n Dónbeení yi. A b̄io á ñén màhã yí wi à minén lè hã p̄anká-s̄umãa 6ansowà mu à páaní b̄io búí yi. 21 O Ñúhũso ñuuníi d̄èe á mí yí dà máa ñunãa á máa b̄iní máa kh̄íí ñu lè hã p̄anká-s̄umãa 6ansowà ñuuníi d̄èe. Mí mún yí dà máa dí o Ñúhũso ðínló á máa b̄iní máa vaá dí hã p̄anká s̄umãa 6ansowà ðínló. 22 Tãã wa wi à wa wé ò o Ñúhũso síi c̄i wen wa wárã b̄io yi le? Wa so wee leéka le wa p̄anká wi po a Ñúhũso mu le?

* 10:1 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † 10:4 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 16.4-35; Míló v̄uahũ (Nombres) 20.8-11 ‡ 10:7 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 32.6 § 10:8 Mi loñ Míló v̄uahũ (Nombres) 25.1-9

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeení yi

²³ Ba 6úi wí mi ùhú á wee bío le mu bío búenbúen dà wee wé. Mu bon. Éé ká bío búenbúen yínón bío na se. Bío búenbúen dà wee wé, éé ká mu búenbúen yí máa wé à 6a kèrètíewa kuure va lè mí yahó. ²⁴ Mi nì-kéní kéní yí ko à mi leéka mi kùrú bío mí dòn. Mi mún ko à mi leéka bío mí ì wé ká mu ù séení mìn zàwa na ká. ²⁵ Mu bío búenbúen na wee yèè ho yàwá yí á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lùnkáa mi yilera á ðn tùa miten yi le mu ló wen, ²⁶ lé bío á bío ká lé bío túara: «Ho tá làa bío wi ho yi búenbúen á bío sá a Nùhúso yi.»* ²⁷ Hen ká yia yínón o kèrètíe á von mia lè ho ðnló mí zii, ká mi tà van, à bío 6a à na mia búenbúen à mi dí, ká mi yí lùnkáa mi yilera à tùa miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹ Ká a 6úi màhá bíá le há taa na ká lé 6a bùaa na 6a yan lè le muini taa, à mi yí là há. Hàri ká minén yilera yí lùnkáa mu bío yi, à mi pá yí là há yia bíá mu non mia bío yi, à lùnkáa wón yilera.

Bíó á ìnén wee wé ká ì poní séra, á so lá ko à mu lùnká a 6úi yilera le? ³⁰ Ho ðnló na á ì dó le Dónbeení bára ká à ì dú, á 6a à yáa ì yèni bío yi lée webio? I so yí dó le Dónbeení bára ká yí dúráa ho le?

³¹ Lé bún non ká mi wé wee dí, ká mi wee ju, tàá ká mi wé wee wé bío lée bío, à mi wé mu, à dérää ho cùkú le Dónbeení yi. ³² Bia wee vliní 6a *zúifúwa, tàá bia yínón zúifúwa, tàá mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³ Lé ká síi á ì wí à ì wéráa. I wí à ì bío búenbúen wé sí bia ká yi. I yí máa cà ì kùrú bío. Bío á ì ì wé á 6a cèrèe á à kánináa lé bún á ì wee bánbá yi.

11

¹ Bío á ì wee wé á mi wé bè yi, làa bío á ìnén wee bèráa bío ó o Krista wó yi.

Bíó mi ko mi 6ua lè miten ho kúeemínwánló yi

² I yáa 6èntín wee tēni mia, mi fo6úa, lé bío á bío á ì wó non mia á mi wee leéka bío fēee, á wa kèrètíewa káranló na á ì yú á kárána làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Éé ká ì màhá pá wi à mi zūn bío ká yara: O báa nùhúso lé o *Krista, ó o háa nùhúso lé o báa, ó o Krista nùhúso lé le Dónbeení. ⁴ Awa. Ká a báa 6úi wee fio, tàá o wee fēe le Dónbeení ñi-cúa ò o pon mí nùhú yi, se o wee zuañ o Krista na lé o nùhú yi. ⁵ Ká a háa 6úi 6èn wee fio tàá o wee fēe le Dónbeení ñi-cúa lè 6a nùpua ò o yí pon mí nùhú yi se o wee zuañ o báa na lé o nùhú yi, se o ka lòn háa na nùhú léera.* ⁶ Ká a háa 6úi yí máa pe mí nùhú yi se o wáa dà a khè ho. Mu búenbúen lé dà-kéní. Ká ho nùhú khèró tàá ho léro á lé há nýio o háa cón, ò o wáa wé pe ho yi. ⁷ O báa yí ko ò o pe mí nùhú yi, lé bío ó o 6onmín lè le Dónbeení, le Dónbeení cùkú wee mi a yi. Éé ká a háa ko ò o pe mí nùhú yi, lé bío ó o báa cùkú wee mi a yi. ⁸ Ho lée túiá, le Dónbeení yí léra a háa bío 6úi á yí wó là a báa. O báa bío 6úi lé bío le léra á wó là a háa. ⁹ O báa yí léra a háa bío yi. O háa lé yia léra a báa bío yi. ¹⁰ Lé bún non le Dónbeení wáayi tonkarowà bío yi, ó o háa na wee fio tàá o wee fēe le Dónbeení ñi-cúa á ko ò o pe mí nùhú yi à zéénináa ho pánká na o yú bío. ¹¹ Éé ká wa páaníló là a Nùhúso bío yi, ó o háa yí dà máa keñ ká a báa níi ló, ó o báa mún yí dà máa keñ ká a háa níi ló. ¹² Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa 6èn wee te o háa yi, ká 6a mí nùwá ñun màhá lé le Dónbeení léra 6a.

* **10:26** Mi loñ Leni vūahú (Psaumes) 24.1 há nýio miten yi.

* **11:5** Mu páahú, ká a háa léera mí nùhú se o dó

13 Minén mi bæere wáa loń mu sese. Mu so léé bïo na se ò o háa hén mí ñúhú yí díá ká a wee fio le? 14 Ba núpua zū le ká a báa ñún-vání á túeeka, se mu lé há ñiyio o wán. 15 Eε ká a háa cón á le ñún-vání na túeeka so yínoń cùkú bïo le? O háa ñún-vání le Dónbeenĩ nɔn wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o ñúhú yi. 16 Ká a búí wi ò o pá bíní wáani bïo á ï bía, à òanso zūń le lé bűn á warén lè 6a kèrètíewa kuio búenbűen wee wé.

O Nùhúso dńnló dńni yi

17 Bïo á mu lé le zéeni túiáwá á wa wi yi, á bïo búí wi bńn á ï yí dà máa khòoní mia bïo yi. Mu lé bïo á mi kúeemínwánlò yí máa wé à mi va lè ho yahó. Ho yáá wee lén mia lè mi món. 18 Bïo á ï ì cí wán lé bïo ká: I ñá à 6a le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé cūii mín. Mu ka lè mu bon. 19 Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí tlahú, à bía lé 6a kèrètíewa binbirí bïo dán zūńnáa. 20 Lé bűn te bïo ká mi kúaa mín wán, á 6a yí dà máa bïo le lé o Nùhúso dńnló á mi wee dí. 21 Mu bon, mi ñi-kéní kéní dńnló na mi wee 6ua 6uennáa lé hĩa mi wee wé bánbá dí. Bűn lé bïo wee na à 6a búí le hĩni búe, ká 6a búí ñun sù wee khée. 22 Mi zĩní so mĩa á mi máa wé è dí ká mi ï ñu yi le? Táá lé 6a kèrètíewa kuure á mi wi mi zuań yi, à dé há ñiyio bĩa khon yi le? Léé webio á mi yáá wáa le ï bïo na mia? Mi wi à ï pá dé mí fo6úa le? Eε ká búeé. I 6èntĩn yí dà máa dé mi fo6úa mu bïo yi.

23 Awa, ho káranlò na ló a Nùhúso cón na á ínén yú á 6èn yèrémáa nɔn mia lé hĩa ká: Ho tñaaħú na 6a à dé o Nùhúso Yeesu á na, ó o lá ho búurú, 24 á dó le Dónbeenĩ bára ká ò o cèekaa ho ò o bía: «Hĩa lé ï sánia na á ï nɔn mi bïo yi. Mi wé wé mu, à leékaráa ï bïo.» 25 Lé làa bűn bïo sii, ká 6a dú vó, ó o 6èn lá le ñuunii dèe na ho *dívén wi yi ò o bía: «Bïo ká lé le páanii finle na le Dónbeenĩ bò lè ï cāni. Pāahú léé pāahú ká mi wé wee ñu mu, à mi wé mu à leékaráa ï bïo.» 26 Awa, á pāahú léé pāahú na mi wé là ho búurú mu, á ñun mu bïo mu, se lé o Nùhúso húmú á mi wee zéeni bïo. Mi wé wé mu, fúaa ká a khii bĩnia 6uara.

27 Lé bűn nɔn ká núpue léé núpue wé là a Nùhúso búurú mu, á ñun o bïo mu làa bïo mu yí koráa, se òanso wó khon, lé bïo ó o zuańna a Nùhúso sánia là a cāni yi. 28 Núpue na wé le mí ï là ho búurú mu, á à ñu mu bïo mu, à òanso cén loń mĩten sese à bè yi wéráa mu. 29 Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ñu mu bïo mu ò o yí máa kòñbi o Nùhúso sánia, se òanso wee siini mí ñúhú. 30 Lé bűn te mu á mi tlahú á 6a cèrèe lé 6a vánvárowá, 6a cèrèe pánkáwá mĩa, á 6a búí húrun. 31 Ká wa lá wee fèn loń waten sese, se le Dónbeenĩ lá máa wé è cití wɛn. 32 Eε ká a Nùhúso máhá wee cití wɛn, à bé wɛn, bèra a na à wa ñúná khii yí páani yí sí lè ho dímĩnáa.

33 Awa, wán zawa lè wán hĩni, mi wé kúaa mín wán o Nùhúso dńnló bïo yi, à mi yí dí mín ñúná yi, mi wé pa mín. 34 Ká yia le hĩni wé dà, à òanso dí mí zii à bè yi 6uennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenĩ sii yí cĩ mia. Bïo ká na mi tũakaa bïo, bűn á ï ì díá ká ï khii 6uara mi cón, á ï 6ueé zéeni bűn yara làa mia.

12

Le Dónbeenĩ Háciri bè-hānia

1 Wán zawa lè wán hĩni, há làa na ká wán, á le Dónbeenĩ Háciri bè-wéni na wa wee mi lé bïo á ï bïo dńni yi. I wi à mi zūń mu yara. 2 Mi zū le pāahú na mi dńn yí zū le Dónbeenĩ, ká mi díá mĩten á há wòńna na yí

dà máa bío á yú ho pànká mi wán. ³ Lé bŭn te mu, á ì wi à ì zéení mu làa mia à mi zŭn le o nùpue na wee bío le le Dónbeenĩ Hácírí pànká, wón yí dà máa dánkání Yeesu. A nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhŭso ká le Dónbeenĩ Hácírí yí dó mu òanso jii yí.

⁴ Mu biowa wéró pànká na le Dónbeenĩ Hácírí wee na á sŭiwà boo, ká lé le Hácírí dà-kéní màhà wee na mu. ⁵ O Nùhŭso tonló á júná boo, ká lé o Nùhŭso nĩ-kéní á wa wee sá na yí. ⁶ Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeenĩ dà-kéní lé dŭo wee na mu búenbúen wéró pànká 6a nùpua búenbúen yí.

⁷ Le Dónbeenĩ Hácírí wee zéení mítén wa nĩ-kéní kéní yí le mí bè-wénia à séenínaa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí wee wé ò o búí wé bío mu bè-zŭnminí bioní. O búí wón le Hácírí mu wee wé ò o wé bío mu bío zŭnló bioní. ⁹ O búí wón le Hácírí mu wee wé à le slidéro na òàn sŭi mia à kerí wo yí, ká a búí wón lé 6a wánvárovà wééro pànká á le Hácírí dà-kéní mu wee na a yí. ¹⁰ Le Dónbeenĩ Hácírí wee na mu yéréké biowa wéró pànká o búí yí. O búí lé le Dónbeenĩ jì-cúa fээрó pànká ó o wee yí. Ká a búí wón 6èn lé le Dónbeenĩ Hácírí le hã hácín-kora hueeka lenló mín yí òàn pànká á nòn wo yí. O búí le Dónbeenĩ Hácírí mu wee wé ò o wé bío hã bioní na a nùpue yí zŭ, ká a búí le Hácírí mu 6èn wee wé ò o wé jí hã bioní mu à tání na 6a nùpua yí. ¹¹ Lé le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní mu á wee wé bŭn búenbúen. Lé lerén wee na mu bío wéró pànká wa nĩ-kéní kéní yí mín júná yí làa bío á le sŭi vá yí.

O Krista sánia

¹² Wa zŭ le hã sánia léé dà-kéní, ká bío ceékaa mín yí wó hã lé bío á boo. Ee ká bŭn màhà yí hò bío mu páania lé hã sánia dà-kéní. Wa páaníló là a *Krista bío mún ka ká sŭi. ¹³ Wa búenbúen zŭira le Hácírí dà-kéní yí á wóràa hã sánia dà-kéní. Wa wé *zúifùwa loo, à wa yí wé zúifùwa loo, à wa wé wobá-nŭi, tàà nùpua na wi mítén, se lé le Hácírí dà-kéní mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sánia yínón bío dà-kéní mí dòn á wó làa hã, mu boo. ¹⁵ Ká le zeñ lá bía le bío mínén yínón le níi, á mí wáa yínón hã sánia bío búí, se bŭn pá máa hè bío le can hã sánia mu yí. ¹⁶ Ká ho jikāahŭ lá le bío mínén yínón le yère, á mí wáa yínón hã sánia bío búí, se bŭn pá máa hè bío ho can hã sánia mu yí. ¹⁷ O nùpue sánia lá lé le yère mí dòn, á hã lá wé è jí mu bío kaka? Ká hã lá lé ho jikāahŭ mí dòn, á hã lá wé è tá mu bío sŭii kaka? ¹⁸ Mu bon, mu biowa dà-kéní kéní na lé o nùpue sánia á le Dónbeenĩ ceékaa mín yí làa bío le sŭi vá yí. ¹⁹ Mu lá léé bío dà-kéní mí dòn, se hã yínón sánia. ²⁰ Bío wee ceéka mín yí wé hã sánia bŭn lé bío boo, ká hã sánia hŭn léé dà-kéní. ²¹ Lé bŭn nòn á le yère yí dà máa bío máa na le níi yí le mí màkóo mía le yí, á ho jŭhŭ yí dà máa bío le hã zení le mí màkóo mía hã yí. ²² Hári hã sánia biowa na ka le hã jŭhŭ mía sese wa cŭn á wa màkóo yàá pá wi yí. ²³ Hŭa bío cùkú mía wa cŭn lé hŭa wa wee pa bío. A hŭa bío bioró nŭyio wi, hŭn lé hŭa á wa yàá wíokaa wee pa bío. ²⁴ Hŭa cùkú wi màkóo mía bŭn yí. Ká le Dónbeenĩ wíokaa o nùpue sánia biowa à hŭa cùkú mía ò o wé dé ho cùkú yí. ²⁵ Le Dónbeenĩ wó mu ká sŭi bèra a na à mu biowa na ceékaa mín yí wó hã sánia à cŭiiná yí kerí yí, ká hã le mí dà-kéní kéní wé leéka mín bío. ²⁶ Ká hã sánia bío búí yú le lónbee, à bío ká léé le yí làa bú. Ká hã sánia bío búí yú ho cùkú, à bío ká léé le sí-wee yí làa bú.

27 Minén mún ka lòn sǎnia dà-kéní na bǐo sǎ a *Krista yi, á mi le mi ní-kéní kéní lé há sǎnia mu bǐo búí. 28 Lé làa bún síi á 6a kèrètíewa kuure yi, á le Dónbeení nin-yání wó 6a búí là a Yeesu tonkarowà. Bǐa sǎ lé le *Dónbeení jì-cúa fεεrowà, mu tǐn níi lé bǐa wee kàrán le Dónbeení bǐo le 6a nùpua. Bǐa ká lé bǐa yú ho pànká à wéráa mu yéréké bǐowa, làa bǐa wee wεé 6a vǎnvárowà, làa bǐa wee séení 6a nùpua, làa bǐa dà wee dí 6a kèrètíewa yahó, làa bǐa wee bǐo há bióní na á nùpue yí zū. 29 Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fεε le Dónbeení jì-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeení bǐo le 6a nùpua le? Mu so lé 6a búenbúen á dà mu yéréké bǐowa wee wé le? 30 Tàá lé 6a búenbúen so wee wéé 6a vǎnvárowà le? Á lé 6a búenbúen so wee bǐo há bióní na á nùpue yí zū le? Á lé 6a búenbúen so wee tǎní há le? Bùéé. 31 Bǐo le Dónbeení nǎn wéró pànká wεn, á bǐo jǐhǐ wǐ po bǐo ká lé bún á mi wé cà le mi sía búenbúen. Bún bǐo yi, á ì zéení wǎhǐ búí na se po bǐo ká làa mia.

13

Le waminí bǐo

1 Ká ì lá dà wee bǐo há sí-viò bióní, le le Dónbeení wáayi tonkarowà bióní, ká ì yí wa 6a nùpua, se ì ka lòn bírínbóóní na 6a wee búia, tàá hǎndèé búí na 6a wee vǐaa. 2 Ká ì lá dà wee fεε le Dónbeení jì-cúa à na 6a nùpua yi, á zū le Dónbeení bǐo na sà yi, le mu bǐo na ká búenbúen, hàrí ká ì lá dó ì síi le Dónbeení yi á dà wee hóóní há búiaa mí lara yi, ká ì yí wa 6a nùpua, se ì bǐo jǐhǐ mía. 3 Hàrí ká ì lá wee lá ì níi bǐo à sanká na 6a nǐ-khenia yi, á dà wee khòn bǐo á ì tà le lònbee yi bǐa ká bǐo yi* ká ì yí wa 6a nùpua, á ì pá máa yí dεε búí mu yi.

4 Yia wa 6a nùpua wón wee wé dàní mí síi hǐ. O wee wé mu tentemu le 6a nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. 5 O yí máa wé nǐyi-wárá. O yí máa bàrá mí bǐo bǐa ká bǐo yahó. O síi yí máa cí fùafù. Ba wó khon làa wo ó o máa 6ua mu mí yi. 6 Yia wa 6a nùpua á síi máa wé wa mu bǐo na yí téréna bǐo yi, o síi wee wé wa ho tǔiá poni bǐo yi. 7 Yia wa 6a nùpua á mu bǐo búenbúen wee wé kúu yi. Mu bǐo búenbúen yi, o wee tà le Dónbeení bǐo, á dé mí síi le yi. O wee hǐ mí síi mu bǐo búenbúen yi.

8 Le waminí léé dεε na máa vé máa mi. Le Dónbeení jì-cúa fεεrowà bǐo á khíi vé. Há bióní na a nùpue yí zū á bíoró jii khíi bàrá. Mu bǐo zǔnló á khíi vé. 9 Mu bon. Wa bǐo zǔnló á jii yí sú, á le Dónbeení jì-cúa na wa wee fεε á jii mún yí máa sí. 10 Eε ká mu bǐo na jii sú páahǐ khíi dǎn, bún ká bǐo jii yí sú á à vé. 11 Mi loń, bǐo á ì fù lé o háyónza, á ì bióní, le ì yilera, làa bǐo á ì zū lé mu bǐo yara, bún búenbúen á mu háyónmu wǐ yi. Ká bǐo á ì yǐo yòò tǎn, á ì ló mu háyónmu yi. 12 Há làa na ká wán, á bǐo wa wee mi ka sùiyóon. Eε ká ho páahǐ mu khíi dǎn wa wé è mi mu bǐo búenbúen wéréwéré. Há làa na ká wán á ì Dónbeení zǔnló jii dǐn yí sú. Eε ká ho páahǐ mu khíi dǎn, á ì zǔnló làa de jii ì sí, làa bǐo lerén mí bεere zúnáa mi. 13 Bǐowa bǐo tǐn wǐ bún á máa vé hùuu máa mi. Bún lé le waminí, le le síidéro le Dónbeení yi làa bǐo wa pan bǐo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bǐo tǐn tǐahǐ á le waminí lé dǐo po bǐo ká.

* 13:3 «á ì tà le lònbee yi bǐa ká bǐo yi» Le Dónbeení bióní vǎn-kǐa búí yi, á bǐo ká lé bǐo bǐa: «á nǎn lten 6a cíina.»

14

Le Dónbeenì Hácírì bè-hànii ìúì bíò

¹ Awa, á mi wáa bè le waminì wòhù na á ì zéenia làa mia, à mu biowa wéro pànká na le Dónbeenì Hácírì wee na à mi wé cà lè mi sía búenbúen, sònkú le Dónbeenì ñi-cúa fεεró. ² Yia wee bíò há bióní na á nùpue yí zū, wón yí máa bíò lè 6a nùpua, o wee bíò lè le Dónbeenì. Nùpue yí máa jí bíò ó o wee bíò. Le Dónbeenì Hácírì pànká wee wé ò o bíò há bióní na á nùpue yí dà máa zūrì. ³ Ká yia wee fεε le Dónbeenì ñi-cúa, wón wee bíò lè 6a nùpua. O wee wé à 6a kèrètíewa síidéro le Dónbeenì yi va lè mí yahó, o wee hení 6a sía, á hǐí há. ⁴ Yia wee bíò há bióní na á nùpue yí zū, wón wee wé ò orén mí dòn síidéro le Dónbeenì yi va lè mí yahó. Ká yia wee fεε le Dónbeenì ñi-cúa wee wé á 6a kèrètíewa kuure síidéro va lè mí yahó. ⁵ I wee fan à mí búenbúen wé bíò há bióní na á nùpue yí zū. Eε ká mi máhá wee fεε le Dónbeenì ñi-cúa á mu ù wé sí mǐ á à porì bǔn. Yia wee fεε le Dónbeenì ñi-cúa wón bíò cǔnú wi po yia wee bíò há bióní na á nùpue yí zū, se o ìúì bèn wee dàń bǐnǐ tǎnǐ há bióní mu à 6a kèrètíewa kuure síidéro le Dónbeenì yi va làa yahó.

⁶ Wán zàwa lè wán hǐnǐ, ká ì wáa lá ìueé bíá há bióní na á nùpue yí zū á nòn mia mí dòn, á ì kèrìlò mi cón cǔnú lá à wé ho yén? I yí dà máa séení mia ká mu yǐnǐ bíò ìúì na le Dónbeenì zéenia làa mi, táa mu bíò zūrìlò á ì zéenia làa mia, táa le Dónbeenì ñi-cúa á ì fεεra nòn mia, táa kàránlò ìúì á ì nòn mia. ⁷ Mi lon há sí-búania, ho cáahú tàà ho coohú, ká há búaró yí bò bíò wán á 6a à zūrì bíò há wee bíò kaka? ⁸ Lé o yén á à òn òn á à lá há hǐa sía ká a yí ñá bíò le òn búaní bíá wéréwéré? ⁹ Minén mún bíò ka ká síi. Hen ká mi wee bíò há bióní na á nùpue yí zū, à nùpue na dà à tǎnǐ há á míá, á 6a à wé kaka à ñínáa bíò mi wee bíò? Há à kèrì lòn bín-conconwá. ¹⁰ Ho òmǐ ñá yi á há síiwá boo, ká há búenbúen wi lè mín bióní á síi na 6àn bióní kúará míá hón míá. ¹¹ Ká yia wee bíò làa mi á ì hǐa yí máa jí bióní, bǔn ká ì ka lòn ñi-hǎni o cón, ó orén mún ñ kèrì lòn ñi-hǎni òn cón. ¹² Minén mún bíò ka ká síi. Bíò mi wee cà mu biowa na le Dónbeenì Hácírì wee na wéro pànká lè mi sía búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bíò wee wé à 6a kèrètíewa kuure síidéro le Dónbeenì yi va lè mí yahó.

¹³ Awa, yia wee bíò há bióní na á nùpue yí zū ko ò o fio le Dónbeenì yi ò o wé dàń há tǎnǐ à 6a nùpua jí. ¹⁴ Hen ká ì wee fio lè há bióní na á nùpue yí zū, á ì hácírì dén á à kèrì ho floró wán, ká ì yí máa le ì yi à wéráa ho. ¹⁵ Awa, á lé mu yén á ì wé? I ì fio lè há bióní na á nùpue yí zū lè ì hácírì, ká ì mún pá à le ì yi á à fio lè le bióní na 6a nùpua zū à 6a jí. I ì sío há lení lè há bióní na á nùpue yí zū lè ì hácírì, ká ì mún pá à le ì yi á à sío lè le bióní na 6a nùpua zū à 6a nùpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bǔn, ká yia wee wé ho bǎrákà déro floró lè há bióní na á nùpue yí zū lè mí hácírì á bíá ká á à wé kaka à tàráa ho «*Amiina» ho floró mu vaa véení. ¹⁷ Hǎrì à ù bǎrákà déro floró mu wé se kaka, á bíá yí ñá ho máa yí cǔnú ho yi.

¹⁸ I wee dé le Dónbeenì bǎrákà, lé bíò há bióní na á nùpue yí zū, á òn wee bíò po mi búenbúen. ¹⁹ Eε ká 6a kèrètíewa kúaa mín wán, á há bióní bíò hònú na á ì ì bíò làa ba lè le bióní na 6a zū á ì ì bíò á à kàrán làa ba, á ì wa á po há bióní muaaseé píru na á ì ì bíò làa ba na á nùpue yí zū.

²⁰ Wán zàwa lè wán hǐnǐ, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yi. Mu bè-kora dàń yi bǔn mi wé lòn háyúwá. Ká mi máhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tǐnia sa. ²¹ Bíò ká lé bíò túara le Dónbeenì bióní vǎahú yi: «ì ò òn há síi-viò nùpua wán

á à b́ioráa lè ì n̄pomu lè h́a b́ioní na 6a yí máa jí.
 Hàrí ká ì wó b́ún,
 á ì n̄pomu pá máa jí ì c̄s̄n.»*

²² Lé b́ún á h́a b́ioní na á n̄pue yí z̄ú h́s̄n b́ioró wee źeení làa b́ia ýnóń 6a k̀er̀et̄ewa le 6a n̄ii ḿia 6a k̀er̀et̄ewa b́io yi. B́ún b̀e-źeenínii so yahó yí s̄á 6a k̀er̀et̄ewa. Ká le Dónbeení j̄i-cúa h́s̄n f̄eéró 6̀en wee źeení lè 6a k̀er̀et̄ewa le le Dónbeení wi làa ba. B́ún yahó yí s̄á b́ia ýnóń 6a k̀er̀et̄ewa.
²³ Mi lorí. Ká 6a k̀er̀et̄ewa kuure n̄pua búenb́úen lá kúaa m̄n wán s̄í, á 6a búenb́úen wee b́io h́a b́ioní na á n̄pue yí z̄ú, ó o búii na ðín yí z̄ú 6a k̀er̀et̄ewa b́io yara, tàá o búii na ýnóń o k̀er̀et̄e 6ueé ð̄n, á 6a so máa b́io le mi wee khée le? ²⁴ Ee ká 6a búenb́úen wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa, ó o búii na ýnóń o k̀er̀et̄e, tàá o búii na ðín yí z̄ú 6a k̀er̀et̄ewa b́io yara 6ueé ð̄n, á 6a so máa le mí yiwa, á máa z̄ún le mí wó khon b́io 6a wee jí b́io yi le? ²⁵ B́io wi 6a yiwa na á n̄pue yí z̄ú, á b́io ò z̄ún. Hón páah̄ so yi, ká 6a máh̄á líí búrá á à 6̀uaaní le Dónbeení ká 6a à b́io: «Túáa poni, le Dónbeení 6̀ent̄ín wi làa ḿia.»

Ba k̀er̀et̄ewa kúeemínwánlò b́io

²⁶ Wán z̄awa lè wán h́inni, á b́io ẃaa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa m̄n wán, ká ýa yú lení ò o sío le, ká ýa yú b́io o ò k̀arán làa b́ia ká, ò o k̀arán 6a. Ká ýa le Dónbeení źeenía làa b́io búii ò o źeení mu, ká ýa yú h́a b́ioní na á n̄pue yí z̄ú b́ioró p̀anká, ò o b́io h́a, ká ýa 6̀en yú h́a t́ánílò p̀anká, ò o t́ání h́a. B́ún búenb́úen á à ðar̄ ñ śeení 6a k̀er̀et̄ewa kuure à 6a síidéro le Dónbeení yi wíoka f́ará ðín. ²⁷ Ká 6a búii wi mi t́ah̄á á wee b́io h́a b́ioní na á n̄pue yí z̄ú, á b́ún ko làa n̄pua nùwá j̄un, tàá nùwá t̄ín à wé mu. Ká ýa wé b́ia mí b́io, à ýa so 6̀en b́io mí b́io, ò o búii mún wé t́ání b́io 6a n̄i-kéní kéní wee b́io. ²⁸ Ká ýa á à t́ání mu ḿia, á 6̀anso ko ó o wé t́été, ò o b́io le le Dónbeení mí yi.

²⁹ Ká mu lé 6a búii wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa, á bán nùwá j̄un tàá nùwá t̄ín á ko 6a wé b́io ká b́ia ká wee và mí yiwa b́io h́a j̄i-cúa mu wi à 6a 6ua lè mít̄en wán. ³⁰ Ká le Dónbeení źeenía b́io búii là a búii mi t́ah̄á, á ýa lá wee b́io ko ò o wé t́été ká a ðía le b́ioní na wón 6̀anso yi. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi búenb́úen ðà wé è f̄e le Dónbeení j̄i-cúa, ýa wé b́ia mí b́io, á ýa á à b́io mí b́io, b̀era a na à mi búenb́úen yí ho k̀aránlò, à mún yí le sí-heb́úee. ³² Ýa wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa ko ò o z̄ún mít̄en ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeení yí wa b́io na l̀unkaa. B́io wee wé ho h́eérà b́ún lé b́io le Dónbeení wa. B́ún lé b́io mu wee wéráa b́ia b́io s̄á le Dónbeení yi kuio búenb́úen yi.

³⁴ Ká 6a k̀er̀et̄ewa wé kúaa m̄n wán, á 6a h́awa ko 6a wé t́été. Nii yí n̄n 6a yi à 6a b́io. Ba ko 6a wé liiní mít̄en làa b́io 6a *z̄úif̀ùwa làndá b́iaráa mu. ³⁵ Ká 6a wi à 6a z̄ún b́io búii yara, à 6a t̀ua b́ún lè mí b́arání mí z̄íní yi. Mu yí se ò o h́aa b́io 6a k̀er̀et̄ewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeení b́ín-tente so ló mínén c̄s̄n le? Tàá mu so lé mínén mí ðòn á le b́io s̄á yi le? ³⁷ Hen ká a búii wee leéka le mí lé le *Dónbeení j̄i-cúa f̄eero, tàá 6̀anso wee leéka le mí yú le Dónbeení b́io wéro p̀anká, à 6̀anso z̄ún mu le b́io á ì túara n̄n ḿia ká lé o Nùh̄so b́io na ó o b̀o henía. ³⁸ Ká ýa yí tà mu, á le Dónbeení máa tà wón b́io.

³⁹ Wán z̄awa lè wán h́inni, á b́io mi ẃaa ko mi cà lè mi sía búenb́úen lé le Dónbeení j̄i-cúa f̄eéró, à b́ia wee b́io h́a b́ioní na á n̄pue yí z̄ú à mi

* 14:21 Mi lorí Ezayii v̄uah̄ 28.11

mún yí hè. ⁴⁰ Bïo here, lé à mu búenbúen wé làa bïo mu koráa, à mu yí lúnka.

15

O Krista vèeró bïo

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeení bín-tente na á ì buera nòn mia, lé dén á ì bínia wee leéka bïo làa mia. Lé lerén á mi tà bïo á bò yi lè mi sòobé. ² Lerén lé ðïo á à kâní mia ká mi wee 6ua le sese làa bïo á ì bueraráa le nòn mia. Ká bïn mía se mi tà le bïo coon.

³ Ho kàránlò na bïo jùhũ wi po hĩa ká, hĩa ínén ì beere yú á nòn mia le hĩa ká: O *Krista húrun wa bè-kora bïo yi làa bïo mu túararáa le Dónbeení bióní vüahũ yi. ⁴ Ba nùuna a, á mu wizooní tïn zoñ, ó o vèera làa bïo mu túararáa le Dónbeení bióní vüahũ yi. ⁵ O zéenia míten là a Piere, bïn món ó o màhá zéenia míten lè mí tonkarowà píru jùn. ⁶ Bïn món á wàn zàwa lè wàn hínni na po khiá-hònú ó o zéenia lè míten làa cúekúee. Ba cèrèè pá yïo wi lua hàrí lòn zuia. Ba nùwã yen búí lé bïa húrun 6a tïahũ. ⁷ Bïn món ó o zéenia míten là a Zaaki, á màhá zéeníanáa míten lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸ Bïo ó o zéenia míten lè 6a búenbúen vó, ó o mún zéenia míten lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé 6a tonkarowà búenbúen món dí. Ba yáá yí ko 6a ve mi làa tonkaro, lé bïo á bïa bïo sã le Dónbeení yi á ì beera lò. ¹⁰ Bïo á ì karáa ho zuia, lé le Dónbeení sãamu pánká yi. A le sãamu na le wó làa mi á yí tò, 6ueé. I sã ho tonlò á lò bon po 6a tonkarowà na ká búenbúen. Ee ká mu yínwí ínén lè ì pánká á wó mu. Lé le Dónbeení sãamu lé bïo nòn á ì dàrna wóráa mu. ¹¹ Lé bïn bïo yi, à mu wé ínén loo, tàà 6arén loo, se ðïo ká lé le bióní na wa wee bue, á lé lerén mi tà bïo.

Ba ni-hia vèeró bïo

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bïo á wa wee bue, á lée webio nòn á mi tïahũ á 6a búí wee bíoráa le 6a ni-hía máa vèe? ¹³ Ká 6a ni-hía máa vèe bïo bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bïo wa wee bue jùhũ mía, á bïo mi tà yi mún mía. ¹⁵ A bè bïn wán, á se wa lé 6a sabín-füaalowa, lé bïo wa bía kénkén le le Dónbeení vèenia o Krista léra 6a ni-hía tïahũ. Ká mu bon ká 6a ni-hía máa vèe, se bïo á wa le le Dónbeení vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká 6a ni-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Ee ká a Krista yí vèera, se bïo mi tà yi jùhũ mía, á mi bè-kora pá jà mi júná yi. ¹⁸ Mu yáá po bïn, mu wee zéeni le bïa tà a Krista bïo á húrunnáa á bïo yáara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukāni na wa wi yi há laà na ká wán mí dòn bïo yi á wa dóráa wa sía o Krista yi, se wa miinà po 6a nùpua na ká búenbúen miinà.

²⁰ Ee ká a Krista 6èntïn vèera bïo bon. Bïo á mu bè-yáa wee zéeni le ho ðínlò á à be è wé se, lé bïn bán síí ó o Krista vèeró bïo mún wee zéeni le 6a ni-hía à vèe. ²¹ O nùpue ni-kéni lé yia nòn á 6a nùpua wee híráa, lé bïn 6àn síí ó o nùpue ni-kéni lé yia mún nòn á 6a ni-hía wee vèeráa. ²² Bïo 6a nùpua búenbúen wee hí lé bïo 6a lée síí dà-kéni là a Adáma, lé bïn á 6a búenbúen mún ñ vèe, 6a páanílò là a Krista bïo yi. ²³ Ká ho vèeró mu màhá à wé làa bïo mu sánáa mín. O Krista lé yia dú 6a búenbúen yahó lòn bè-yáa. Bïn món ó o 6uenlò páahũ á bïa bïo sã a yi màhá à vèe. ²⁴ Hón páahũ so yi ká mu bïo búenbúen jùhũ á à 6ue. O Krista á à 6ue há pánká sümáa 6ansowà lè mí sííwà búenbúen na yí máa mi júná ká a bíní ì na le béeni o Maá Dónbeení yi. ²⁵ Mu bon, o Krista 6ueé lá le béeni

fúaa bïo ó o òúrú mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* 26 O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. 27 Mu bon, mu túara le Dónbeení bioní vūahú yi le le Dónbeení dó mu bïo búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeení dó mu bïo búenbúen o tá, se mu wee zéeni le le Dónbeení na dó mu dén níi ló. 28 Ká a Krista khíi wi mu bïo búenbúen jùhú wán, ó orén na lé o Za á òen ò dé mítén le Dónbeení tá. Bún ká le Dónbeení na lá dó mu bïo búenbúen o tá, á à wé mu bïo búenbúen béε.

29 Ká 6a nǐ-hía yí máa vèe, á léε webio á bía wee bátizé mítén 6a bïo yi á wee cà? Léε webio nɔn 6a wee wéráa mu? 30 A warén òen léε webio nɔn á wa wee zàaníaa wa mukání làa wizooní. 31 Wizonle léε wizonle ká í wee sánsá mu húmú. Wán zàwa le wán hínni, í wee bïo bún le bïo á bïo wa Núhúso Yeesu Krista wee wé mi t̄ahú á í s̄li wan bïo yi. 32 Ho Efεεze yi, á í lò bon 6a nùpua níi yi le í san làa zín-búaa. Ká mu lé ho ðímj̄ná bïo mí dòn bïo yi á í wóráa mu se lé ho cùnú yén á í yú? Ká 6a nǐ-hía yí máa vèe, se le bioní na ká bïo bon: «Mí wé wa dí ká wa a ju, lé bïo wa yíró húrún se mu vó.»‡ 33 Mí yí khá mitén: «Lé o nùpue na téréna ò o wee bè là a bè-kora wéro á h̄a wé là a bïo síi.» 34 A mí cén t̄íní mí ȳio, á mí khí mu bè-kora wéró yi. Ba búii wi mí t̄ahú á yí zū le Dónbeení. Í wee bïo ká síi á h̄a níyio dí mía.

Wa s̄anía yèrémálo bïo

35 Εε ká 6a búii pá wee túa le 6a nǐ-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba s̄anía á à keñ kaka 6a vèeró p̄ahú? 36 Mí òent̄ín lé 6a b̄ónbúwá. Mí loñ, hen ká a búii dù ðεε búii beεre, ká le yí s̄una, á yí ló bïo le lá karáa wán, á le so ò ðañ lé á yòò ðá le? 37 Mu bïo na hà yòò ló yínɔñ bún mí dù, mu 6àn beεre lé ðio á mí dù. Mu ðá á wé weñí t̄áá bè-ðínii búii. 38 Bïo á le bïo h̄a wéráa, bún s̄a le Dónbeení yi. Mu bè-ðínii búenbúen bïo na mu wee lé á s̄aráa síi yínɔñ ðá-kéní. 39 A bía ȳio wi lua búenbúen s̄anía yínɔñ ðá-kéní. Ba nùpua, 6a s̄arón búaa, 6a j̄ínzàwa le 6a cezàwa búenbúen s̄anía wi ká h̄a búenbúen mah̄á wi mín j̄úná yi. 40 Ho wáayi b̄iowa semu wi mí dòn làa b̄ia ȳio wi lua na wi ho tá yi semu. 41 Le wii semu wi mí dòn, ho piihú semu wi mí dòn, á h̄a mànàayio semu wi mí dòn. A h̄a mànàayio mu le mí ðá-kéní kéní semu pá wi mín j̄úná yi.

42 Lé bún le 6a nǐ-hía vèeró bïo léε ðá-kéní. Hen ká 6a s̄anía h̄a líi dó ho tá yi làa bïo le beεre wee ðiráa bïo síi, á h̄a soo. Ká h̄a h̄a vèera, á h̄a síi yèrémá á máa bíni hí. 43 H̄a s̄anía na 6a nùuna, á cùkú mía, h̄a yí ðá bïo búii máa wé. Ká h̄a h̄a vèera á h̄a cùkú wé á p̄anká keñ. 44 H̄a s̄anía na wee nùu, h̄ón bïo s̄a ho ðímj̄ná na ká yi. Ká h̄a khíi vèera, á h̄a a yèrémá á bïo ò sí ho wáayi yi. Bïo h̄a s̄anía na bïo s̄a ho ðímj̄ná yi wiráa, lé bún 6àn síi á h̄a s̄anía na bïo s̄a ho wáayi yi mún wiráa.

45 Mu so yí túara le Dónbeení bioní vūahú yi ká síi le? «O Adáma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeení wó ó o ȳio wi lua.»§ Ká a *Krista na lé o mónðén Adáma wón lé ho wáayi nùpue na wee na le mukání. 46 Bïo dú ho yahó yínɔñ h̄a s̄anía na bïo s̄a ho wáayi, h̄a s̄anía na bïo s̄a ho ðímj̄ná yi lé h̄a dú ho yahó. Ho wáayi s̄anía h̄ón wi làa món. 47 O yahón nùpue na má le le t̄íní wón bïo s̄a ho tá yi. Ká a «jun níi nùpue» bïo s̄a ho wáayi. 48 B̄ia bïo s̄a ho tá yi ka làa ȳia má le le t̄íní bïo síi. Ká b̄ia bïo s̄a ho wáayi

* 15:25 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mí loñ Ezayii vūahú 22.13 § 15:45 Mí loñ Bïo j̄úhú búeenii vūahú (Genèse) 2.7

yi, bán 6èn ka làa yia bio sá ho wáayi bio síi. ⁴⁹ Bio wa laráa ho tá yi nùpue síi, lé bún wa mún khii laráa ho wáayi nùpue síi.*

⁵⁰ Wàn zàwa lè wàn hinni, bio á ì wi à ì zéeni làa mia, lé à mi zún le wa yí dà máa kèni hen na le Dónbeení wee dí mí béeni yi lè wa sánia na bio sá ho díminá yi. Mu biowa na dà wee yáa níi yí dà máa kèni bio yí dà máa yáa yi. ⁵¹ Mí jí bio kà. I ì zéeni bio búí na le Dónbeení lá sá yi làa mia: Mu yínorí wa búenbúen lé bia à hí. Ká 6a ni-hía làa bia ylo wi lua lé warén búenbúen síi á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé fùafùà, lè le yèrè kèbúenlò bio síi, ho pàahú na le búaaní sá á à jí yi le mónđen wizonle zoñ. Ká le búaaní mu sá jí, á 6a ni-hía á à vèe, á sánia à yèrémá, á wáa máa bíní máa hí hùúu. Ká warén na ylo wi lua, á sánia à yèrémá. ⁵³ Mu bon, há sánia na wee hí à soo, á ko há yèrémá à wé hía yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká há sánia na wee hí à soo á khii yèrémá á wó hía yí dà máa hí máa soo, bún ká bio túara le Dónbeení bíoní vùahú yi ká màhá wáa jii ì sí:

«Húmú, ù fùuhú fá á mu vóráa.†

⁵⁵ Húmú, ù pánká wi wen?

Húmú, ù hini na ù wee táaráa wi wen?»‡

⁵⁶ Mu húmú hini na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. A bio 6èn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pánká wa wán lé o *Moyiize làndá. ⁵⁷ Eε ká wa wee dé le Dónbeení bārāká, lerén na wó á wa dàrnáa mu húmú wa Nuhúso Yeesu Krista pánká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hinni na á ì wa làa sòobéε, bún lé bio non á mi fàrá tñ, à yí díá le 6a dèké mia. Mi ca mi kuio o Nuhúso tonlò sáró yi. Lé bio mi wáa zū le le lònbee na mi wee lá a Nuhúso bio yi á yínorí kāmáa.

16

Le wári na cōn non ho Zeruzalεmu kèrètɛwa yi

¹ Mí wáa le wa khii zo le wári na wee cā à séenináa bia bio sá le Dónbeení yi na wi ho Zeruzalεmu yi tuiáwá yi. I bíá bio le wári caló mu bio ko mu wéráa á non ho Kalasii kèrètɛwa kuure yi vó. Minén mún wé làa bún bio síi. ² Há dimaasiwa búenbúen à mi ni-kéni kéní wári na mí sá yú búí á mi bàrá mí dòn làa bio mí dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ì buenlò mi cōn à bío le mi ì cānāa wári. ³ I khii bueé dōn mi cōn, á 6a nùpua na á minén mi beere hueekaa lé bán á ì ì fé mi hāmu bio á à túa há vōnna à bè wán á à na yi, á 6a à bua à varáa ho Zeruzalεmu. ⁴ Ká ínén ì beere pa ko à ì bua mu varáa, á 6a à bè làa mi.

Bio ó o Poole wi ò o wé

⁵ I wi à ì buen mi cōn, ká ì màhá à káa ho Maseduana kōhú yi á à buennáa. ⁶ Nún-sí á ì bueé cāaka làa mia cúa-yen, jún-sí á le tēni pàahú búenbúen á ì yáá à wé mi cōn. Bún ká mi wáa à yí mi á à séeni á ì vaá dānāa hen na á ì bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ì yí wi à ì bue mi mia làa miló ká síi ká ì khií. I wi à ì bue cāaka làa mia ká a Nuhúso tà mu. ⁸ Bio ká wán, á ì ì kēni ho Efeze lóhó yi á ho *Pantekoote á à yí mi bín. ⁹ Lé bio á ton-beeni sáró jii héra díá non mii bín, á bia wi 6a hè ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee bueé dōn mia, à mi sábéré à mi wíoka a bua, lé bio ó o wee sá a Nuhúso tonlò ì ínén bio. ¹¹ O búí yí zuarí wo yi. Ká a khii bíniá

* **15:49** Le Dónbeení bíoní vōn-kía búí yi á bio ká lé bio túara: Lé bún á mi mún wa laráa ho wáayi nùpue síi. † **15:54** Mí lorí Ezayii vùahú 24.8 ‡ **15:55** Mí lorí Ozee vùahú 13.14

wà à buen í cón, à mi séení a ò o bueé dǎ làa héerà. Í pan wo, orén lè wàn zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á í henía síi á à yí cúa-yen le o bè lè wàn zàwa na bínía wà à buen mi cón à buennáa, ká a síi ǒèntín yí tà le véenì mu bǐo bǐo ká wán. Í zū mu le pǎahǔ na ò o yí le níi yi, o ò buen.

O Poole bioní véení

¹³ Mí tǐnì mi yǐo, mí fǎrá dǐn mi síidéro le Dónbeenì yi. Mi zéení le mí lé 6a nùpua na sía hereka, á pánkává wi. ¹⁴ Mí bè-wénía búenbúen á mí wé wé lè le waminì.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, le í pá bíní hení bǐo dà-kení bǐo na mia. Mí zū a Sitefanaasi lè mín zǐi nùpua. Mí zū le ho Akayii kǎhǔ búenbúen yi, á ǒarén lé bǐa nín-yání tà a Nùhǔso bǐo. Mí mún zū le 6a dèeníá bánbáa wee séení bǐa bǐo sǎ le Dónbeenì yi. ¹⁶ Awa, bán nùpua so síi, làa bǐa làa ba lééra ho tonló yi, á mí wé tà día le 6a dí mi yahó. ¹⁷ Bǐo á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fǒotunatuusi á bueé búekíio mí á ǒèntín lée bǐo na wan í síi làa sòobéé. Lé bǐo á bǐo mí yí dà máa wé máa na míi bǐo mí khèra làa mí bǐo yi, lé bǔn á ǒarén wó mí lahó yi. ¹⁸ Ba ǒèntín híina í síi làa bǐo 6a wee wéráa mu làa mia pǒnna cèrèé yi. Ba nùpua mu síi á mí wé kǎnbi.

Le tǔenii

¹⁹ Ba kèrètǔewa kuio na wi ho Azii kǎhǔ yi á wee tǔení mia. O Akilaasi là a Pirisiye lè 6a kèrètǔewa na wee buee kúee mín wán 6a cón, á wee tǔení mia wa Nùhǔso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa búenbúen wee tǔení mia. Mínén mún tǔeníka mín yi sese.

²¹ Lònǐo lé ínén Poole lè í nín-bia á wee túa le tǔení ì na mia.

²² Ká a búii yí wa a Nùhǔso mí tǎahǔ, á mí lén wo mí tǎahǔ. «Maranataa», le wa Nùhǔso buen.

²³ Le wa Nùhǔso Yeesu *Krista sǎamu á kerí làa mia. ²⁴ Í ǒèntín wa mia lè í síi búenbúen wa pǎaníló là a Yeesu Krista bǐo yi. *Amiina!

Ho jun nɛi vɛahɔ na ɔ o Poole tɛara nɔn ho Korɛnte kɛrɛtɛwa kuure yi

Vɛahɔ tɛarɔ juhu

O Poole lɛ yɛa wiokaa tɛara ho vɛahɔ na kà nɔn ho Korɛnte kɛrɛtɛwa kuure yi. Sàni ɔ o tɛa ho, à bɛn ɓa ɓúí ɓa tɛahɔ lá pà a Poole mu bɛo le o yɛnɔ́ o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole màhá tɛara ɓa yi, á zéenia mí bɛo yahó làa ba. O le mí wa ɓa ɓúenɓúen, á wi à ɓa bɛní wé sí.

O nɛn-yáni zéenia bɛo ɔ lò bonnáa, làa bɛo le Dónbeení séeníanáa wo (1.1-11). Hà bɛn-zàwa na wi orén làa ba pàahɔ ɔ o bɛa dání yi, á zéenia le lé o Yeesu nɔn le jii mí yi à mí jɛ ɓa zeñ wán. O Poole vɛahɔ ɓúí yi ɔ o zá làa ba, ɛɛ ká ho vɛahɔ na kà yi ɔ o le mí sɛi wan làa sòobéɛ bɛo ɓa tà yèrémáa mi yilera le mi wára bɛo yi (1.12–7.16).

O Poole le ho Korɛnte kɛrɛtɛwa wé hén mí nɛni à wéráa mu hãmu séeni ho Zeruzalɛmu kɛrɛtɛwa na lé ɓa nɛ-khenia (8–9).

Ho vɛahɔ mu lii véenii, ɔ o Poole zá làa bɛa le o yɛnɔ́ le Dónbeení tonkaro, á zéenia le ɓa bɛo yí bon (10–13).

Le tɛeni

¹ Mu lé ínén Poole na le Dónbeení le mí sɛi bɛo á wó là a Yeesu Krista tonkaro, le wán za Timotee á wee tɛeni ɓa kɛrɛtɛwa kuure na wi ho Korɛnte lóhó yi ho Akayii kòhɔ yi. Wa mún wee tɛeni bɛa bɛo sã le Dónbeení yi na wi ho kòhɔ mu ɓúenɓúen yi ² Le wán Maá Dónbeení le wa Nùhɔso Yeesu Krista wé mu sãamu làa mia, à na ho h́érà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení b́aràkà

³ Le le khòonii à bɛo sí wa Nùhɔso Yeesu *Krista ɓàn Maá yi. Wón na lé o maá na zú le màkàrí, á wee hení wa sía f́ɛɛɛ. ⁴ O wee hení wa sía le lònbee na wee yí wɛn ɓúenɓúen yi, bèra a na à warén ɓèn dàñ ðɛn bɛn wán à henínáa bɛa lò wee be sía, á ɓa yí le sí-hebútee na warén wa bɛere yú le Dónbeení cón. ⁵ Mu bon, làa bɛo síi á le lònbee wee yíráa wɛn dà khíí o Krista bɛo yi, lé làa bɛn síi á le sí-hebútee na wa wee yí le Dónbeení cón o Krista pánká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen ká wa lò wee be, se lée bèra a na à mi yí le sí-hebútee, à mún kání. ɛɛ ká wa yú le sí-hebútee, se lée bèra a na à minén mún yí le à bè yi dàñ láráa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷ Mi siadéro le Dónbeení yi á wa láa yi binbirí. Bɛo mi páanía le lònbee yi làa wɛn, á wa ɓèn mún zú le mi mún páanía le sí-hebútee na wa yú yi làa wɛn. ⁸ Mu bon, wán zàwa le wán h́inni kɛrɛtɛwa, wa ko wa zéeni bɛo sá wɛn ho Azii kòhɔ yi làa mia. Wa lá le lònbee bɛn làa sòobéɛ. Le lònbee mu ɓèntɛn wó herera wa wán f́úaa wa yàá lá máa dàñ le. Wa yàá lá wee leéka le le máa ká wɛn. ⁹ Wa ɓèntɛn lá wee leéka le ɓa à ɓúe wɛn. Lé bɛn nɔn á wa yí dó wa sía waten yi à wa dó há le Dónbeení na wee véeni ɓa nɛ-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeení lé ðio kánia wɛn bɛn h́úmú so síi yi, á le pá à bɛní ì kání wɛn. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è kání wɛn. ¹¹ Minén mún séeni wɛn le mí floró. Lé bɛn á à na ká mu sãamu na wa à yí ɓa c̀èrèɛ floró pánká yi, á ɓa nùpua c̀èrèɛ á à bè yi á à déráa le Dónbeení b́aràkà wa bɛo yi.

O Poole khinia mí véeni yi

¹² Bïo wa sïa wee zéeni làa wɛn lé bɛn wa sïa wee wa bïo yi, mu lé bïo wa wee ɓua le waten ho ðimíjǎ yi le mu húaarǎmu, le le yi na wee ce, ðio wee lé le Dónbeení cǎn, sǎnkú bïo wa ɓuan le waten minén ðání yi. Mu yí wó le há sǎnia bè-zúrímíní pǎnká, ká mu wó le Dónbeení sǎamu pǎnká yi. ¹³ Mu bon, wa wǎnna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio ɓúí yi ká mu yínǎí bïo mi wee kǎrán làa bïo mi wee jí há yi. Í láa mu yi le mi ì jí bïo wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi ðín yí jǎ bïo ká ɓúenɓúen: Mí dà à zǎmaka wa bïo yi, làa bïo á warén mún ñ zǎmakarǎa mi bïo yi ñonzoñ na wa Núhúso Yeesu ù ɓuen yi.

¹⁵ Í láa bɛn yi. Lé bɛn ñon á í lá wi à í ɓuee lé mi cǎn vé, bèra a na à mi séeni mi há cúa-jun. ¹⁶ Mu bon, í lá wi à í ɓuee ðín mi cǎn vé à ɓuennáa hen ho Maseduana yi. Ká í bɛnía, á í tɛn ɓuee ðín mi cǎn à mi séeni mi à í ðán varáa ho *Zudee kǎhú. ¹⁷ Bïo á í bía le í wé ká à mu yí wó so wee zéeni le í láa yi mia le? Hen ká í le í wé bïo, à í so wé mu là a jíní jun ɓanso bïo sii le, yía wee tà ho ũuu ho zuia ká ho yíró ò o le ɓùeé lòn nùpue na yí zú Dónbeení le? ¹⁸ Le Dónbeení na máa wé yèrémá mí jii lé í seéraso. Há jii-cúa na wa wee fɛe na mia yínǎí ũuu làa ɓùeé. ¹⁹ Le Dónbeení Za, o Yeesu Krista, yía á ínén là a Silivén là a Timotee bía bïo ñon mia jii-cúa yínǎí ũuu làa ɓùeé. Mu bon, o jii-cúa léee ũuu mí ðon. ²⁰ Orén lé yía lé ho ũuu na wee zéeni le bïo ɓúenɓúen na le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé lé ho túiá. Lé bɛn ñon á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à tárǎa wa amiina à dérǎa ho cùkú le Dónbeení yi. ²¹ Lé lerén ñon á warén làa mia wee ðán fǎrá ðín wa pǎaníló là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wɛn, ²² á bò mí fíiminí wán. Le dó mí Hácírí wa sïa yi, à zéeni le bïo le dó mí jii le mí ì na wɛn á le è wé máa kǎhí.

²³ Í wee báa mu jii wán le Dónbeení yahó á à dé í mukǎní ì na mu bïo yi, le bïo ñon á í yí bɛnía yí ɓuararǎa mi cǎn ho Korente yi, lé bïo á í yí wi à í ɓóoní mia. ²⁴ Wa yí wi à wa kǎkǎ mia à mi dé mi sïa, lé bïo wa zú le mi síadéréo o Krista yi fǎrá tɛna, á wa wi à wa séeni mia bèra a na à mi sïa wa.

2

¹ Awa! A í wǎa le í máa ɓuen mi cǎn lé bïo á í yí wi à í tɛn véeni mi yiwa. ² Ká í véeniá mi yiwa, á lé ɓa yén wǎa dà à wɛé í sli, bïo á bía dà à wɛé í sli lé bán á í véeniá yiwa. ³ Lé bɛn ñon á í túararǎa ho vǎahú mu. Í lá ɓuara mi cǎn ho pǎahú mu yi, á mi bïo lá à véení í yi, ká minén lé bía jǎn lá ko mi wɛé í sli. Mu bon, í ɓɛntɛn láa mu yi le ká ínén sli wan, á minén ɓúenɓúen sïa mún ñ wa. ⁴ Pǎahú na á í wee túa ho vǎahú mu, ká í hácírí yáara fúaa í yáa wá há yèn-ca-poa. Bïo á í túara ho yi yínǎí à véení mi yiwa, ká í wi à mi zúrín le í wa mia làa sòobɛɛ.

O Poole séra día ñon bía wó khon làa wo yi

⁵ Yía wó khon làa mi mi tǎahú á yí véeniá ínén í ðon yi, mu lé mi ɓúenɓúen á ɓanso véeniá yiwa. Bùeé yáa, í bía dà í níi wán, mu lé ɓa ɓúí mi tǎahú á ɓanso véeniá yiwa. ⁶ Wón nùpue so á nùpua cèrɛɛ mi tǎahú á zǎráa, á bɛn wǎa à yí o. ⁷ Há laa na ká wán á mi sɛn mu día na a yi à hení a sli, bɛn mia ó o yi ì vá dàkhíina, á yilera à yáa. ⁸ Bɛn bïo yi á í wee fio mu mi cǎn le mi zéeni mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹ Mu bon, í túara ho vǎahú mu à loínáa le mi wee bè bïo á í bía ñon mia yi le. ¹⁰ Awa! A í wǎa à bïo bïo ká à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora día ñon wo yi, á ínén mún ñ sɛn mu ù día á à na ɓanso yi. Ká í lá ko à í sɛn bïo ɓúí día

na a búí yí, á ì sén mu ù díá á à na a yí minén bïo yí o *Krista yahó. ¹¹ I wé è wé mu bèra a na ò o *Satáni yí yí sée mi wán, lé bïo á bïo ó o wi ò o wé á wa zū.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bïo á ì vaá dñn ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bïo yí, á ì mən ò o Nùhúso héra ì tonló sáró wǎhú. ¹³ Ká ì yí pá wee dè, lé bïo á ì yí yú wán za Tiite bïn, á bïn lé bïo nɔn á ì dóráa ho Torowaasisa mu cǎa wé se, à ì wá buara ho Maseduana kǎhú wá buéé loñ le ì yí o hen le.

Wa wee fáa há fūna o Krista pánká yi

¹⁴ Εε ká mi le wa khòní le Dónbeení, lé bïo á le wee dí wa yahó à fáaráa há fūna féεε wa páaníló là a *Krista bïo yí. Le Dónbeení wee ðñn wa wán à zéénínáa o Krista à 6a núpua zūñ wo há lùà búenbúen yí. O zūñló mu ka lòn sǎmu na sí á wee bènben fè há lùà búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bïo na sǎmu sí na ó o Krista wee na le Dónbeení yí, bïa kǎnía làa bïa wee vīníní mítén tǎhú. ¹⁶ Bïa wee vīníní mítén cǎn á mu ka lòn sǎmu na wee na mu húmú, ká bïa kǎnía cǎn á mu bèn ka lòn sǎmu na wee na le mukǎnì binbirí. Yía yáá dà à sá hón tonló so léé wée. ¹⁷ Ba núpua cèrεε wee bue le Dónbeení bioní à càráa mu bïo, ká warén yí máa wé làa bán bïo síi. Le Dónbeení tonkaa wɛn, á wa wee hén wa yiwa à sáráa há tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bïo yí.

3

Le páanti finle ton-sáwá bïo

¹ Wa so wi à wa tñn zéení waten làa mia le? Tǎá wǎ so màkóo wi à wa 6ua vūahú na wee zéení làa mia le 6a tonkaa wɛn mi cǎn làa bïo 6a búí wee wéráa mu le? Tǎá wa bïo le mi túa ho búí na wɛn à wa 6ua vaa zéénínáa waten lòn-veere yí le? ² Minén mi bæere ka lè mi lé ho vūahú na túara wa sǎa yí á 6a núpua búenbúen wee kǎrán à zūñ. ³ Mu bon. Minén mi bæere lé ho vūahú na ó o *Krista túara á kǎráfáa wɛn. Ho yí túara lè le dèe na 6a wee túaráa ho vūahú wán, ká ho túara lè le Dónbeení na wi féεε Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara 6a núpua sǎa yí. ⁴ Wa wee bío ká, lé bïo wa láa le Dónbeení yí o Yeesu Krista pánká yí.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà à sá lè wa kúrú pánká. Lé Le Dónbeení wee na à wa dàñ wéráa mu. ⁶ Lé lerén nɔn á wa dàrna wóráa le páanii finle ton-sáwá. Dén páanii finle so yí yú mí pánká ho làndá na túara yí. Le yú ho le Dónbeení Hácírí pánká yí. Ho làndá na túara wee wé à 6a núpua hí mu húmú binbirí, ká le Dónbeení Hácírí bèn wee wé à 6a núpua yí le mukǎnì binbirí.

⁷ O *Mɔyiize làndá hía túara há hue-pɛnɛnwá wán.* Ho pǎahú mu yí á le Dónbeení cùkú nuiíkaa làa sòobéε, fúaa o Mɔyiize yahó wee nuiíka ho cùkú mu bïo yí. Bío ó o Mɔyiize yahó nuiíkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayεεle zàwa yí dàrna yí lora ho yí lé bïo ho wee nuiíka dàkhína. Ká hón làndá so na wee na ò o núpue hí á zéénía le Dónbeení cùkú beení ká síi, ⁸ á le Dónbeení cùkú beení mu bïo so khíi máa poñ bïn ká mu lé le Dónbeení Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zū le ho làndá tonló na vaa véenii á dà à síiní a núpue nùhú á cùkú wi. Ká mu ka ká, á ho tonló na wee na ò o núpue téréen so cùkú máa kɛñ máa poñ bïn le? ¹⁰ Wa yáá dà à bío le ho cùkú na yánkaa wi wǎa yí máa mi, lé bïo á hía há làa na ká wán

* 3:7 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 34:27-35

á 6èn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bïo na hĩa khiĩ á cùkú wi, se bïo wee keĩ bĩn fěεε cùkú 6èn ñ poĩ bĩn cùkú.

¹² A bïo wa dó wa sĩa wee lòní ho cùkú mu, lé bĩn ñon wa poní sénkãa kúaarã wee bïorãa. ¹³ Warén yí máa wé là a Mɔyĩize bïo, wón yánkaa pon mí yahó yí lè le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayεele ñipomu yí mi ho cùkú na máa mía véró o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayεele ñipomu hácírí fù yí dà máa jí le páanĩ kíñle vónna bíoní na wee kàrán na 6a yi. Hàrí ho zuia á mu pá ka lè 6a pon mí yara yí lè le nín-kéní mu. O ñupue páaníló là a *Krista lé bĩn mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén hã yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayεele ñipomu wee kàrán o Mɔyĩize vónna à 6a máa zũn hã 6àn kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon 6a sĩa yi. ¹⁶ Ká yĩ tà a Nùhũso bïo à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O Nùhũso na bïo bíá lé le Dónbeenĩ Hácírí. O Nùhũso Hácírí hĩa wi lahó na yí à hón lahó so ñupua keĩ mítén. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí pon yara yí á wee loĩ mi a Nùhũso cùkú làa bïo ó o ñupue wé minãa mí yahó ho zúbalén yi bïo síi. O cùkú mu wee juĩika wa wán. O Nùhũso na lé le Dónbeenĩ Hácírí á wee wé à wa wé yèrémã ká wa wã, à keĩ là a bïo síi, à cùkú wé dé wán fěεε.

4

O Poole yi tèera mi bàra le Dónbeenĩ tonló sáró yi

¹ Le Dónbeenĩ lè mí tentemu á kàrafãa ho tonló mu wɛn. Lé bĩn ñon wa yí máa tèé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sã waten wérãa bïo, á pá hã ñiyi-wará díã. Wa yínɔñ ñi-khãwa, á wa mún yí máa dé yèrémáló le Dónbeenĩ bíoní yi. Ká wa wee zéení ho tũiã poni bïo wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeenĩ yahó bèra a na à 6a ñupua búenbúen zũn le wa lé 6a húaarãwa. ³ Ká le bĩn-tente na wa wee bue á kúará sã yi, se lé bíã wee vĩ á le kúará sã yi cón. ⁴ Bán ñupua so yí zũ le bĩn-tente kúará lé bïo ó o *Satãni na wee dí mí béení ho ðimíjã yi, á wee wé à 6a háciira máa ðan mu kúará zũn à dé mí sĩa le Dónbeenĩ yi. Ba yí máa mi le bĩn-tente mu khoomu juĩikaró. Bĩn na wee zéení a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bío waten bïo ká a Yeesu Krista na lé o Nùhũso lé yĩ á wa wee bue bïo. Warén wa bæere lé mí ton-sáwã o Yeesu bïo yi. ⁶ Le Dónbeenĩ yánkaa bíã: «Le mu khoomu keĩ le tĩbíri lahó yi». Lerén lé ðio mún wó á mu khoomu wi wa sĩa yi, à wa zũrnãa le cùkú bïo na wee mi a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bĩn bè-beení so wi warén na ka lòn sĩa na má lè ho córó yi, bèra à na à 6a ñupua zũn le ho ðanlò na 6àn síi mía wee lé le Dónbeenĩ cón, ká ho yí máa lé warén cón. ⁸ Le lònbee lè mí síiwã wee yí wɛn, εε ká le màhã yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee ðè, εε ká wa háciira màhã pá yí yãara. ⁹ Ba ñupua wee jíiní wa sãniã, εε ká le Dónbeenĩ yí pá wɛn yí díã. Ba wee lùiorã wɛn, εε ká mu yí máa yãa wɛn. ¹⁰ Pónna búenbúen ká 6a wee cà wa búeró yahó làa bïo 6a wó wó bórãa o Yeesu, bèra a na à le mukãní binbirĩ na ló a Yeesu cón à mi wɛn wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukãní yi. εε ká 6a wee cà 6a búe wɛn pónna búenbúen yi o Yeesu bïo yi. Bĩn wee wé bèra a na à le mukãní binbirĩ na ló a Yeesu cón à mi wa sãniã na dà à hí yi. ¹² Lé ká síi á warén wee zãanínãa wa mukãní pónna búenbúen yi, bèra a na à le mukãní binbirĩ na ho pãnkã mia.

† 3:13 Mi loĩ Léró vuahũ (Exode) 34.33-35

¹³ Wa páania le siidéro dà-kéní yi. Mu ka làa bïo mu túararàa le Dónbeení bíoní vūahū yi le: «ĩ bía lé bïo á ĩ dó ĩ sīi.»* Awa, á warén mún dó wa sía làa bñn sīi, lé bñn nɔn á wa mún wee bíoràa. ¹⁴ Wa zū le yía vèenía o Nūhūso Yeesu lé wón mún ñ vèení wɛn, lé bïo wa páania là a Yeesu. O ò páaní ì fé wɛn làa mia yòó bàrá mí cón. ¹⁵ Bïo wee wé kà búenbúen lé minén bïo yi, bèra a na à 6a núpua cèrèè wé yí le Dónbeení sáamu ká 6a wà. Ká mu wó kà, á 6a núpua na à dé le Dónbeení bāràkà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khii yi hā sánia bè-fla

¹⁶ Lé bñn nɔn á wa yí máa tèéràa wa bàra. Hári ká wa sánia pánkà wee tī yi ká ho wà, á wa hácírí fiamu bñn wee dé wán ká mu wà lè hā wizooní. ¹⁷ Le lònbee na wee yí wɛn hā laà na kà wán na khii vé á máa tèè lè ho cùkú beení na wa khii yí, hón na máa vé máa mi. ¹⁸ Warén yí máa cà mu bïo na wee mi. Bïo yí máa mi lé bïo wa wee cà. Lé bïo á bïo wee mi yí máa mía, ká mu bïo na yí máa mi bñn wi bñn fèèè.

5

¹ Wa zū le ká le wizonle na wa sánia na lé wa mànákàwa zíní yáara, á le Dónbeení ì na hā sánia wa ñ-kéní kéníwà yi ho wáayi. Hón mànákàwa zíní so na á núpue níi yí wó á à keñ bñn fèèè. ² Bïo ká wán á wa yiwa wee vá lé bïo wa wee cà mu lè wa sòobéè à le Dónbeení na hā sánia bè-fla mu wɛn ho wáayi. ³ Ká wa yú hñn sánia bè-fla so, á wa mànákàwa máa wé bïo na wee héeka mí bírí á yí yú sánia. ⁴ Mu bon, Bïo wa wi hā sánia na ka lòn zíní yi á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeení fé wa sánia mí dòn, ká wa wi à le wé hā làa bè-fla, bèra a na à hā sánia na à keñ bñn fèèè à zo hā bè-kía na à hí lahó. ⁵ Le Dónbeení mí beere lé dïo wíokaa wɛn bñn bïo yi. Le nɔn mí Hácírí wɛn à zéení le bïo le dó mí jii le mí ñ na, á le è na máa khi. ⁶ Lé bñn bïo yi á wa yí máa tèè wa bàra, ká wa jòn zū le bïo wa wi ho tá wán, á wa dání nàyi là a Nūhūso.

⁷ Mu bon, bïo wa wee 6ua lè waten á wa wee wé héha làa bïo wa dóràa wa sía le Dónbeení yi, ká mu yínɔn bïo wa wee mi lè wa yïo bïo yi. ⁸ Wa sía hereka, á mu mún lá à wé sí wɛn à wa lé ho ñmíjná na ká yi à vaa keení a Nūhūso nisání. ⁹ Hári à wa keñ ho ñmíjná yi, tàá à wa lén vaa keení a nisání, se bïo wa màkóo wi yi lé ho wé bïo sí a yi. ¹⁰ Lé bïo wa búenbúen ko à wa khii vaa ñn o *Krista yahó ò o cítí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ó ò sàání wɛn á à héha làa bïo wa ñ-kéní kéní wó ho ñmíjná yi.

Wa lè le Dónbeení bñtia sí o Yeesu pánkà yi

¹¹ Bïo wa zū a Nūhūso kònbii jùhū, á wa wee bánbá à 6a núpua tà ho tūiá poni. Le Dónbeení zū wɛn binbirí, á ĩ wee leéka le minén mún zū mi mi sía yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zéení làa mia le mi ko mi tà wa bïo. Bïo mí sía á à waràa wa bïo yi lé bñn wa wee cà, bèra a na à mi ñn bío sí bía wee yòoní miten bïo 6a karàa dání yi, ká bïo 6a sía yi á 6a yí máa loñ. ¹³ Ká lé bïo wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeení yahó á wa wee wéràa mu. Ká lé bïo wa wee wé lòn núpua na júná wi bñn, bñn lé minén bïo yi. ¹⁴ O *Krista waminí pánkà 6úaa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o núpue ñ-kéní na húrun 6a núpua búenbúen bïo yi, á le Dónbeení cón á wa búenbúen páania húrun làa wo. ¹⁵ O húrun 6a búenbúen bïo yi bèra

* 4:13 Mi loñ Lení vūahū (Psaumes) 116.10

a na à bĩa yío wi lua wé yí wé bío sí 6a yi, ká 6a wé wé bío sí yia húrun 6a bío yi, á vèera.

¹⁶ Lé bűn bío yi, á wa wáa yí máa loń 6a núpua làa bío wa wee mi làa ba à héha lè mu nípomu. Hàrí ká wa yánkaa wee loń o Yeesu yi làa bűn bío, á há làa na kà wán á wa wáa yí máa loń wo yi làa bűn.

¹⁷ Hen ká a núpue páanía là a *Krista, se wón 6ánsò lée nĩ-finle. Mu bè-kía wáa khlína, mu bío 6úen6úen wáa wó bè-fla. ¹⁸ Bűn 6úen6úen lé le Dónbeenĩ wó mu. O Krista pánká yi, á le wó á warén làa de bínía sí, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à bĩa ká mún wé sí làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pánká yi, á le Dónbeenĩ non le nii á ho ðimjńása làa de bíní wé sí. Le wáa yí máa loń 6a núpua 6úen6úen bè-kora yi. Le le wa bío na 6a núpua na ká yi le 6a bíní wé sí làa mín.

²⁰ Awa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le biónĩ o Krista yèni yi. A mu ka lè mu lé le Dónbeenĩ mí bεεre ðin wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee 6ón6óní mia o Krista yèni yi le mi ðía le le Dónbeenĩ làa mia bíní wé sí. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mɔn, à le Dónbeenĩ síinia a jńhũ lòn bè-kora wéro bío síi warén bío yi, bèra a na à wa wé 6a núpua na téréna le Dónbeenĩ yahó wa páaníló làa wo bío yi.

6

¹ Lé ká síi á warén na lè le Dónbeenĩ páanía wee sá, á pá wíokaa wee henĩ mu na mia, le mi yí ðía le le Dónbeenĩ sáamu na le wó làa mia bío wé káamáa. ² Lerén lé ðío bía mu ká síi:

«Ho páahũ na mu ko yi,

á ĩ jńí ũ floró.

Ho káníló wizonle zoń,

á ĩ bueé séení fo.»*

Awa, ho páahũ na wa wi yi lé ho pńn-tente, ho zuia lé ho káníló wizonle.

³ Wa yí wi à wa wé bío 6úí na hía na ká wa à wé è khe lè 6a núpua, lé bío wa yí wi à núpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bío wa wee sá 6úen6úen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeenĩ ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee lè mí síiwà, lè le yi véε yi, ⁵ ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wɛn 6a zámáa níi yi, há ton-hebúaa sáró yi, mu dāmu fòoró lè le hĩni yi. ⁶ Wa buan waten lè le yi na wee ce, á zũ le Dónbeenĩ, á wee jń wa yiwa, á wayika. Le Dónbeenĩ Hácírí yi làa wɛn, wa wa 6a núpua lè wa sía 6úen6úen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho tũiá poni biónĩ na wa wee bue le Dónbeenĩ pánká yi. Wa wee wé bío téréna, bűn ka lòn fio sía na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba núpua 6úí wee dé ho cùkú wɛn ká 6a 6úí bán wee yáa wa yèni. Ba 6úí wee khòoní wɛn, ká 6a 6úí wee là wɛn. Ba wee bío le wa lé 6a sabín-fũaalowa, ká wa jɔń wee mĩ ho tũiá poni. ⁹ Ba wee bío le núpue woon yí zũ wɛn, à 6a núpua jɔń zũ wɛn. Ba núpua yèn-dání yi, á wa ka lè wa húrun, à wa jɔń yío wi lua. Ba wee beé wa lò, ká 6a mähá máa 6úe wɛn. ¹⁰ Hàrí bío 6a wee vééni wa yiwa, ká wa sía pá wee wa féεε. Wa lé 6a nĩ-khenia, ká wa jɔń wee wé à 6a núpua cèrèε wé ho náfòró 6ánsowà. Wa ka lòn núpua na dèε 6úí mia, à mu bío 6úen6úen jɔń bío sá wɛn.

¹¹ Minén Korente lóhó kèrèŕɛwa kuure, wa héra wa yiwa á bía wéréwéré non mia. ¹² Wa yí pá le wa máa warĩ mia, minén lé bía yí tà yí wa wɛn. ¹³ I wee bío làa mia ka lè mi lé ĩ zāwa: Mi mún warĩ wɛn làa bío wa waráa mia.

* 6:2 Mi loń Ezayii vūahũ 49.8

Le tìbirí lè mu khoomu yi dà mǎa páani

¹⁴ Bǎa yí dó mí sǎa o Yeesu yi bè-wénia mi yí páani yi làa ba. Mu bon, mu bǐo na téréna lè mu bǐo na yí téréna dà à wé kaka à páaniná? A mu khoomu lè le tìbirí so dà à páani le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satāni so dà à páani bǐo dà-kéní yi le? Yǎa dó mí sǎa o Yeesu yi làa yǎa dó mí sǎa o Satāni yi yilera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶ Lé le páanii yén yǎa wi le *Dónbeení zǐ-beení lè hǎ wǎnna páahǔ? Mu bon, mi so yí zǔ le warén lé bǎa lé le Dónbeení na wi fǎǎ zǐ-beení le? Mu ka làa bǐo á le bíarǎa mu kǎ sǎi:

«ǎ i kǎnǎ ǎa fǎahǔ,

ǎ i vará làa ba,

ǎ i wé ǎan Dónbeení,

á ǎa à wé ǎ nǐpomu».

¹⁷ Lé bǔn bǐo yí ó o Nǔhǔso bíarǎa bǐo kǎ:

«Mi lé ǎa fǎahǔ,

mi yí páani làa ba.

Mi yí dǎ bǐo na tun hǔúú,

á ǎnǎn á à tà mi bǐo.

¹⁸ ǎ i wé mǎn maá,

á minǎn á à wé ǎnǎn zǎ-hǎnni lè ǎ zǎ-báawa.

O Nǔhǔso na dà mu bǐo búenbúen lé wón te mí jǎi-cúa.»†

7

¹ Wǎn zǎwa na á ǎ wa làa sòobé, bǔn bǐowa so búenbúen á le Dónbeení dó mí jǎi le mí i wé. A bǐo mu ka kǎ, á mi le wa ceé wa sǎnǎa lè wa yiwa. Mi wa ǎua waten, à bǐo sǎ le Dónbeení yi, à wé kǎnbi le.

O Poole yi véé yèrémǎa wó le sí-wéé

² Mi waǎ wǎn! Wa yí wó yí khon làa nǎi woon, wa yí yǎara a búii bǐo, wa mún yí tò a búii wán. ³ ǎ i yí bíaa bǔn à síinǎa mi jǎnǎ. ǎ yǎa lá bíaa mu le wa ǎntǎn wa mia làa sòobé. A wa yǎo wé lua, táá à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ ǎ i ǎntǎn láa mia, ǎ sǎi wan mi bǐo yi làa sòobé. Le lónbee na wee yí mi búenbúen á ǎ sǎi here yi, á wee zǎmaka.

⁵ Mu bon, bǐo wa búé dǎn ho Maseduana, á wa yí yú vǔrǎnǎ, le lónbee lè mí síiwǎ yú wǎn hen. Ba nǔpua wee pǎ wa bǐo à kǎn wǎn, wa yilera hǎn yí kará lón-kéní ⁶ Hen kǎ a nǔpue bǎra tò, à le Dónbeení bǎnǎ hení a sǎi. O Tiite buenló wa cǎn lé bǔn á le dǎn wán henǎnǎa warén sǎa. ⁷ Mu yǎa yǎnǎn bǔn mí dòn. Bǐo ó o Tiite búé bíaa á mún henǎa wa sǎa. O bíaa nǎn wǎn le mi henǎa mí sǎi, o le mi sǎa vá làa sòobé à mi bǎnǎ mi mi, le bǐo mi wó làa mi khǎna á bǎnǎa yí sǎi mia, le mi henǎa ǎ bǐo. Bǐo á ǎ jǎnǎ bǔn, á ǎ sǎi wǎkkaa wan.

⁸ Hǎrǎ kǎ ho vǔahǔ na á ǎ túara nǎn mia á véénǎa mi yiwa, á ǎnǎn mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mǎi lé bǐo á ǎ zǔ le ǎ véénǎa mi yiwa ho pǎn-zǎ dǎé yi, ⁹ éé kǎ ǎ mǎhǎ sǎi wan hǎ laa na kǎ wán. ǎ sǎi yí wan bǐo á ǎ véénǎa mi yiwa bǐo yi. ǎ wee zǎmaka lé bǐo mi yiwa vá hǎ wén-kora na mi wó bǐo yi, á pá hǎ díaa. Le yi-véé na yú mia kǎ, lé le Dónbeení wi à mu wé làa bǔn, bǎra a na à mi sǎa cǎ mi wén-kora mu bǐo yi à pǎ hǎ. Kǎ mu wó kǎ, se wa vǔahǔ mu túaró yǎnǎn bǐo na wa wó khon làa mia. ¹⁰ Kǎ a nǔpue yi wee vá lé bǐo mu lé le Dónbeení sǎi bǐo, à dǎn yi-véé so wé ò o yèrémǎa mí yilera lè mí wǎrǎ, lé bǔn wee na à le Dónbeení kǎnǎ ǎanso. Dǎn yi-véé so sǎi bǐo

† **6:18** Mi loǎ Levii nǔwǎ vǔahǔ (Lévitique) 26.12; Ezekiyéle vǔahǔ 27.37; Ezayii vǔahǔ 52.11; Ezekiyéle vǔahǔ 20.34; Samuwéle jun ní vǔahǔ 7.14; Ezayii vǔahǔ 43.6

máa vá wɛn. Ɛ́ ká le yi-véé na màhá ka làa bǎa yí zū le Dónbeení yi-véé bǎo síi, á wee ɓua a nùpue varáa mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bǎo mu lé le Dónbeení síi bǎo, á mi wáa loń bǎo wó mia bǎo ká wán. Mi loń bǎo mi nǎnnáa miten, á yilera búenbúen yèrémáa. Mi wee bǎo síi miten yi làa sòobéé. Mi wee zéení bǎo ká wán le mi yí wa mu bè-kora. Mi wee cíí mi sía mu bǎo yi. Bǎo lá dà à yí mia mu bǎo yi á mi yáa zána. Mi sía vá à mi bíńí mi mi, á mi wi à mi bíńí wé le Dónbeení síi bǎo, ká mi bé yía wó mu bè-kohó. Mi zéení mu bǎo cèrèé yi le mi níńí mia búń bǎowa so wéení.

¹² Ká í túara ho vǎahǔ nǎn mia, se mu yínǎń yía wó khon bǎo yi, á mu múń yínǎń yía ɓa wó khonnáa bǎo yi. Í túara ho bèra a na à bǎo mi nǎnnáa miten wa bǎo yi à bǎo zǔń wéréwéré le Dónbeení yahó. ¹³ Lé búń bǎo yi á wa yúráa le sí-hebúee.

Mu bon, mu yáa yínǎń búń mí dòn á wa sía há bǎo yi. Wa múń wee zámaka bǎo ó o Tiite síi wan bǎo yi, lé bǎo mi búenbúen híina a síi. ¹⁴ Í khòńía mia o Tiite yǎo yi, á bǎo ó o van mi cǎn bíńía, á mi ɓèn yí dó nǎyio mií. Bǎo á bǎo wa wee bǎo búenbúen lé ho túiá ponináa, lé làa búń á bǎo wa khòńía làa mia o Tiite yǎo yi múń wóráa ho túiá. ¹⁵ Bǎo ó o ɓuara mi cǎn á mi ɓuan wo se. Mi bò a bíńí yi lè le sòobéé lè le kǎnbii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka wań mia. ¹⁶ Í wee zámaka lé bǎo á í láa mia mu bǎo búenbúen yi.

8

Mu hǎmu cǎló bǎo

¹ Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zǔń bǎo nǎn le Dónbeení wóráa mu sǎamu lè ho Maseduana kèrètíewa kuio. ² Ɓa lò bon làa sòobéé, ká ɓa sía ɓèńtín pá wan làa sòobéé. Ɓa khon binbirí, Ɛ́ ká ɓa màhá wó mu hǎmu cèrèé le Dónbeení tonló sáró bǎo yi. ³ Í lé mu ɓàn seéráso, ɓa wó bǎo ɓa dà wee wé, ɓa wó mu miten á yóo puunía lé bǎo mu sí ɓa yi. ⁴ Ɓa flora mu wa cǎn á henía, le wa día le mí dé mí níńí à séenínaa ho Zeruzalɛmu kèrètíewa kuure. ⁵ Ɓa wó mu á dà bǎo wa lá wee leéka wán. Ɓarén nǎn miten le Dónbeení yi, á ɓa día miten nǎn wɛn làa bǎo mu sínáa le Dónbeení yi.

⁶ Lé búń bǎo yi á wa le ho cǎló tonló mu na ó o Tiite lá búakáa mi cǎn ò o wíoka sá à tíi jii. ⁷ Mi síadéro lè mí bíńí yi, mi bǎo zǔńló lè miten naló yi, lè le waminí na mi yú wa cǎn, búń búenbúen á mi dó mi sòobéé yi, á wó mu sese. Lé ká síi á mi sòobáaráa miten sáráa ho cǎló tonló na ká.

⁸ Í yí máa kíká mia. Í wi à í zéení bǎo ɓa kèrètíewa kuio na ká wóráa làa mia, bèra a na à mi dàń zéení le mi wa bǎa ká bǎo bon. ⁹ Lé bǎo mi zū wa Núhúso Yeesu *Krista sǎamu na ó o wó nǎn wɛn bǎo. Orén na mu bǎo búenbúen wi níi yi, á día búń búenbúen ò o tà mu khemu yi mi bǎo yi. O wó ká síi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho nǎfòró ɓànsowà mi sía yi.

¹⁰ Í wi à í bǎo bǎo á í wee leéka ho cǎló mu dáńí yi: Bǎo mi wó á se, minén lé bǎa zenín lé ɓa nín-yání nùpua na tà ho bǎo, á lé minén múń nín-yání wó ho. ¹¹ Hǎ laa na ká wán á mi tíí ho tonló mu jii. Bǎo mi fù sòobáa miten á tà mu, lé làa búń à mi pá wé sòobáráa miten à sá ho tonló mu vaa tíi jii. Mi wé mu làa bǎo mi dáráa mu. ¹² Lé bǎo ká mi sòobáa miten á nǎn bǎo le Dónbeení yi, á le è tà à fé bǎo wi mi cǎn, ká le máa loń bǎo mia mi cǎn. ¹³ Mi yí leéka le í wee sèení bǎa ká lónbee làa mia bèra a na à ɓarén vǔń ká minén lò be. Bùéé, í wi à mi màńí.

¹⁴ Hã laà na kà wán á mi bïo wi cèrèè á mu sũaaní à mi wé hã bïa khon. Ká n̄n̄zò̄n na minén b̄en khon à ɓarén bïo wi boo, á ɓa à hã mia. Ká mu wee wé kà, b̄n̄n ká mi màa. ¹⁵ Mu ù wé làa bïo mu túararáa le Dónbeení bioní v̄uahú yi: «Yia yú ho d̄n̄lò cèrèè á yí yú yí puunía, á yia yí yú bïo na boo á bïo ɓúí mún yí fòora yi.»*

O Tiite lè ɓa ɓúí varó ho Korente yi bïo

¹⁶ Wa wee dé le Dónbeení b̄arákà, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bïo yi làa bïo warén wó làa b̄. ¹⁷ Lé bïo á bïo wa le o Tiite va mi c̄n̄ ó o tà. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yáá henía mí b̄n̄í varó mi c̄n̄ bïo. ¹⁸ Wa w̄a à tonka a Tiite mu lè wán za na ɓa kèrèt̄ɛwa kuio ɓúenɓúen wee wíoka yèni le Dónbeení b̄in-tente bueró bïo yi. ¹⁹ Mu yín̄n̄ b̄n̄ mí d̄n̄, ɓa kèrèt̄ɛwa kuio lé b̄ia léra wán za mu ò o wé bè làa w̄en wa varáa yi. O wee bè làa w̄en à sáráa ho c̄lò mu tonlò na wee dé ho cùkú o N̄uh̄so mí b̄ere yi, á mu wee zéeni le wa wi wa wé bïo se. ²⁰ Le minka w̄arí mu á wa wé è pa bïo bèra a na à n̄pue yí bïo khe na w̄en le ɓuaró d̄n̄í yi. ²¹ Lé bïo wa wi à wa wé bïo se o N̄uh̄so yahó lè ɓa n̄pua yahó. ²² Wa mún ñ p̄aaní ñ tonka wán za ɓúí làa ba. P̄onna cèrèè wa lora a, á m̄on ò o wee sòobá miten le Dónbeení tonlò sáró yi. Hã laà na kà wán ó o yáá wíokaa wee na miten ho tonlò mu yi á po bïo lè ho yahó lé bïo ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonlò yi, wa p̄aanía wee sá à séenináa mia. Ká b̄ia á à bè mín làa wo bán lé ɓa kèrèt̄ɛwa kuio tonkaa ɓa mi c̄n̄. Ba tonlò wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Ká ɓa ɓueé d̄n̄ mi c̄n̄, à mi zéeni làa ba le mi wa ɓa, à ɓa kèrèt̄ɛwa kuio na tonkaa ɓa à z̄n̄ le bïo wa wee khòni mia bïo yi á ɓ̄n̄t̄n̄ lée t̄úá poni.

9

Le Dónbeení wa yia wee hã mu bïo lè le sí-w̄e

¹ Mu yáá ka lè mu j̄uh̄ú mia à ñ túa ho v̄uahú na kà na mia ɓa kèrèt̄ɛwa kuure séeni mu d̄n̄í yi. ² Lé bïo á ñ z̄ú bïo mi sòobáaráa miten ɓa séenilò bïo yi. I s̄i wan mi bïo yi á wee bïo na ho Maseduana kèrèt̄ɛwa yi hen le «Ho Akayii kèrèt̄ɛwa wi ɓa séeni ɓa kèrèt̄ɛwa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáá ɓúakáa wee wíoka miten mu bïo yi h̄arí zenín». Ká ho Maseduana kèrèt̄ɛwa mún j̄á mu, á ɓa cèrèè wíokaa n̄n̄ miten le séeni mu bïo yi. ³ Ɛ ká ñ mah̄á à tonka wán z̄awa mu mi c̄n̄ bèra a na à bïo n̄n̄ wa khòonianáa mia à yí wé k̄amáa. A ñ wi à mi wíoka miten làa bïo á ñ b̄iaráa mu. ⁴ B̄n̄n mia ká ñn̄n̄ lè ho Maseduana kèrèt̄ɛwa ɓueé d̄n̄ mia ká mi d̄n̄ yí wíokaa miten ho c̄lò mu bïo yi, á warén lé b̄ia hã n̄yio ò dí ɓa yio yi, lé bïo wa láa mia. I z̄ú le minén á hã n̄yio mún ñ dí. ⁵ Lé b̄n̄n̄n̄n̄ á ñ leékaa le mu sũaaní à ñ fio wán z̄awa mu à ɓa dí ñ yahó ɓuen mi c̄n̄, à ɓuee loñ le séeni mu bïo, dén na mi dó mi j̄in̄í n̄n̄ bïo yi. Ká ñ ɓueé d̄n̄ ká mu yio ló, á b̄n̄n̄n̄n̄ zéeni le mi h̄era mi yiwa wóráa mu ká k̄k̄áa yí k̄era mu yi.

⁶ Mi z̄n̄n̄ mu! N̄pue yí dù bïo na boo, ó o máa lá bïo na boo. N̄pue na dù mu bïo na boo, wón ñ lá mu bïo na boo. ⁷ Mi na, à héha làa bïo wi mi ñ-kéní kéníwà s̄ia yi. Mí yí wé mu làa yi v̄é, à k̄eñ lè mu lée k̄k̄áa mi wán. Lé bïo á yia wee na mu bïo lè le sí-w̄e wón bïo sí le Dónbeení yi. ⁸ Le Dónbeení dà à na bïo cèrèè mia á yòò puuní bïo mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú hã p̄onna ɓúenɓúen yi á yòò puunía, á mi ñ d̄n̄ ñ wé

* 8:15 Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 16.18

bïo na se cêrêe làa bû. ⁹ Mu ù keñ làa bïo mu túararáa le Dónbeení bioní vùahú yi: «O wee hén mí yi à hánáa ba nî-khenia, o wee wé mu tentemu fêe.»* ¹⁰ Yia wee na mu bè-dà ba nùpua yi á wee hã ba làa bïo ba à dí, á mún ñ na mu bè-dà minén yi. O ò ò wé á mu ù jin á mí tentemu cúnú wé è dé wán. ¹¹ O ò ò na bïo cêrêe mia bèra a na à minén òn hén mi yiwa à hánáa ba nùpua. Mu ù wé á ba nùpua cêrêe á à dé le Dónbeení bárakà bïo mi ñn wen á wa ñn ba yi bïo yi. ¹² Le séení na mi wee wé yínón dèe na wee séení ho Zeruzalému kèrètíewa kuure ba makóo bïo yi mí dòn, le mún wee wé à ba wíoka wé dé le Dónbeení bárakà cêrêe. ¹³ Le séení na mi wee wé ká á à zéení le mí héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bïo o *Krista bín-tente bïo, á bò le yi, á ba nùpua cêrêe wee dé ho cùkú le Dónbeení yi mu bïo yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bïo mi héraráa mi yiwa á ñn mi nîi bïo barén lè ba nùpua búenbúen yi bïo yi. ¹⁴ A ba wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bïo le Dónbeení wó mí sáamu làa mia yóo puunía. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeení bárakà mu bè-tente na bân síi mía, na le wó ñn wen bïo yi.

10

O Poole wee bïo mí tonkaró tonló bïo

¹ Inén Poole í beere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a síi na se pánká yi. Ba le ká í wi làa mia à í wé hézón, ká í khèra làa mia à í síi wé here. ² Ká í màhã wee fio mia le mí yí día le ká í khíi bínía buara mi cón à í yí mia zaráa. Ba nùpua búí wi mí fahú á wee bïo le í wee bua íten lòn nùpue na yí zú Dónbeení. Bán sowaso á í bueé mí lè sòobéé á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho dímíná yi, ká hã fio na wa wi yi á wa yí máa fi lè ho dímíná fio bïo síi. ⁴ Hã fio sía na wa wee firáa yínón ho dímíná fio sía. Bueé! Warén fio sía lé le Dónbeení na pánká wi fio sía. Hã pánká wi à firáa hã lù na ba zúkúsa wee sà míten yi. Wa wee bïo búe ba sabín-fúaalowa juná. ⁵ Hã yile-kora búenbúen na á bïa wee yóní míten wee lá à díñ sánsaráa le Dónbeení bïo zúnló á wa wee kánká kúia. Wa wee yèrémá ba nùpua hácírí à ba bè o Krista bioní yi. ⁶ Ká pàahú na mi cêrêe khíi zéení le mí bò a Krista bioní mu yi bïo bon, á warén ñ bé bïa ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee loñ bïo wee mí mí dòn. Hen ká a búí bía le mí bïo sá a *Krista yi, ó o ko ò o zún le inén mún bïo sá a Krista mu yi. ⁸ Hàrí ká í ka lè í dá khònía íten ho pánká na ó o Núhúso ñn wen bïo yi, á nìyio máa dí mí. Hón pánká so na ó o Núhúso ñn wen, lé à wa séenínaa mí kuure, ká mu yínón mí yáaró bïo yi. ⁹ I yí wi à í keñ lè í wi à í zání mia lè í vónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bïo ba búí le: «O Poole vónna bioní léé bioní na hereka làa bioní na wee vá. Ee ká a màhã wi làa wen ò o pánká máa keñ, à bioní pánká máa keñ.» ¹¹ Bïa wee bïo hón bioní so zún le bïo wa wee túa hã vónna yi à toní na ba yi lé bún mí beere wa à wéráa ká wa khíi bueé dñn ba. ¹² Ba búí sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yàá à tà á à màní lè waten le? Ba wee wé míten lòn mònzání sía à mònzá lè míten mí dòn. Ba hácírí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeení dó wen lé hón wa wee kána yi. Lé bún bïo yi wa buararáa mí cón. ¹⁴ Wa yí dà bïo le Dónbeení le wa wé wán. Mu bon, warén lé bïa nín-yání buara mi cón bueé buera le bín-tente na bïo ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòní waten ho tonló na á ba búí sá bïo yi. Wa láa mu yi le mi

* 9:9 Mi loñ Lení vùahú (Psaumes) 112.9

siadéro le Dónbeení yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ò va lè mí yahó làa sòobéε mi cón, ká wa máa dà bío le Dónbeení le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa búñ, á wa à dàń ò va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeení bín-tente há kána na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sá ho lahó na 6a 6úi búakáa wee sá yi á khòoní waten ho tonló na 6a sá bío yi.

¹⁷ «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bío ó o Núhúso wó bío yi.»* ¹⁸ Yia wee khòoní míten yínón yia ó o Núhúso tà bío, mu lé yia ó o Núhúso mí beere wee khòoní.

11

O Poole le 6a tonkarowà na bío yí bon bío

¹ I wi à mi tà à í bío làa mia lòn khéero cùeée. Uuu! Mi tà mu yi. ² Mi bío sí mii làa sòobéε fúaa í yí wi ò o 6úi túii mia làa bío le Dónbeení yí wi ò o 6úi túiináa mia bío síi. Mu bon, í bò mi fúamu nòn báa ñi-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. I wee zéení mia làa wo lòn hínzo-sínii na yí zú báa. ³ εε ká bío ó o háa khàráa o εεve vínia, á í zāna à minén mún yilera hía lúnka à ví làa búñ síi, à yí díá miten naló lè mí cemu mi páaníló là a Krista bío yi.* ⁴ Mu bon, ká a 6úi 6ueé wee bío Yeesu veere na warén yí bía bío làa mia, tàá ká a 6úi 6ueé nòn hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeení Hácírí mia, tàá ká a 6úi 6ueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa dío warén buera nòn mia, à búñ mi dēení tà fúafúa.

⁵ A ínén cón, á 6a núpua mu na mi wee ñaká bío le 6a lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ínén. ⁶ Núhú sí á í yí dàń bío lè 6arén bío, ká mu bío zúnló á í po 6a. Wa zéenia mu làa mia wéréwéré há pònna 6úen6úen lè mu bío 6úen6úen yi.

⁷ Tàá bío á í buera le Dónbeení bín-tente nòn mia há káamáa yi, á liinia íten nòn mia bèra a na à minén ñúná hóoní, á í so wó khon le? ⁸ I tà á fó 6a kèrètíewa kuio 6úi níi bío á sáráa ho tonló nòn mia. ⁹ Bío á í fù wi mi cón á màkóo wi le séení yí á í bío yí wó Nún-sèró o 6úi wán. Wán zàwa kèrètíewa na ló ho Maseduana yi lé bán 6uan bío á í màkóo wi yi 6ueé nòn mii. Ho pàahú mu yi á í bío yí wó Nún-sèró minén 6úi wán, á í mún yí wi à í bío wé sèró o 6úi wán mi tíahú. ¹⁰ I dà à khòoní íten búñ bío yi, á núpue na à hè mi ho Akayii kòhú yi mu wéro yi wón mia. O *Krista na wi mii yèni yi á bío á í wee bío ká lé ho túiá poni. ¹¹ Bío á í bía ká so wee zéení le í yí wa mia le? Bùeé! Le Dónbeení zú le í wa mia.

¹² Bío á í bío lá yínón ñún-sèró o 6úi wán, lé búñ mu pá karáa, bèra à na à bía le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè búñ yi khòonínáa miten le mi wee sá làa bío á warén wee sáráa. ¹³ Ba núpua mu yínón Krista tonkarowà, 6a lé 6a ñi-khàwa, á wee wé míten lòn Krista tonkarowà. ¹⁴ Mi yí le mu wé mia coon, lé bío á pàahú 6úi ò o *Satáni mún yèrémá míten wé lòn Dónbeení tonkaro na ló ho wáayi, à wé ñuíka lòn khoomu. ¹⁵ A mi yí le bío ó o Satáni ton-sáwá bío na 6a wee yèrémá míten wé lòn ton-sáwá na térenna wé mia coon. Mu vaa véení á bío 6a wó sáanú á 6a so máa yí le?

Le lònbee na yú a Poole bío

¹⁶ Le í wíoka bío mu na mia: O 6úi yí leéka le í wee khée. εε ká mi wee leéka le í wee khée, à mi na le níi mii le í khòoní íten làa bío mi lá à nanáa le o khéero yi. ¹⁷ Bío á í bío há laà na ká wán yínón bío ó o Núhúso

* **10:17** Mi loń Zeremii vuahú 9.23 * **11:3** Mi loń Bío ñúhú 6úeenii vuahú (Genèse) 3.1-6, 13

wi à ì b́ioráa, búeé! B́io á ì wáa lan wee khòoní ìten kà, á ì wee b́io lòn khéero. ¹⁸ Yínóí 6a nùpua cèrèe wáa wee khòoní míten ho òmíná b́io d́ání yi le? Awa, á ìnén mún wáa à khòoní ìten. ¹⁹ Minén na lé mu bè-zúrímíní 6ànsowà á wee tà b́io 6a khéerowà wee wé yi. ²⁰ Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáaní, à wé h́un mia, à wé ɲuaa mi b́io, à wé ɲin mia, à wé fio mi sáará, á mi wee día à b́un búenb́uen kúu mia. ²¹ Mu 6àn b́ioró n̄iyio wi. Mi sáberé, warén s̄ia yí wó herera yí vaá 6ó b́un yi. Εε ká ì pá à b́io lòn khéero ò lén. B́io á b́ia ká wee khòoní míten b́io yi, b́un á ìnén mún dà à khòoní ìten b́io yi. ²² Ba lé 6a *Heberewa le? Awa, á ìnén mún lé o hebere nii. Ba ló a *Isirayεele n̄ipomu yi lée? A ìnén mún ló a n̄ipomu yi. Ba ló a *Abarahaamu n̄onk̄ani yi lée? A ìnén mún lé o m̀onm̀aní. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá lée? I yaá à b́io lè ì ɲúh̄ú mia b́in, ìnén lé o Krista ton-sá po 6a. I sá lò bon po 6a, 6a dó mi ho kàsó yí á po 6arén, 6a han mi po po 6arén. I zàanía ì muk̄ani cúa cèrèe po 6a. ²⁴ Ba *Zúífúwa han mi lè le labàani yimù cúa-6úará-ɲun dà-kéní mía á d̄n h̄a zen cúa-h̀onú. ²⁵ Ba nùpua v́uaana mi lè le b́úni, á d̄n h̄a zen cúa-t̄in. Cúekúee 6úí á 6a lèekaa mi lè h̄a huaa le mí ì búe. Ho won-been̄í lú mu ɲumu yi làa mi d̄n h̄a zen cúa-t̄in. Cúekúee 6úí á ì wó le wizon-k̀ure lè mí t̄nàah̄ú mu ɲun-been̄í yi. ²⁶ P̀onna cèrèe ká ì wi le veen̄í yi á ì lò bon b́io cèrèe b́io yi: H̄a muna 6úí na sú cáa á ì lò bon k̄aaló yi. Ba k̀onlowà, lè wàn s̄í nùpua, làa b́ia yínóí wàn s̄í nùpua, bán búenb́uen beera ì lò ì veen̄í yi. I lò bon h̄a ló-beera yi, h̄a mana yi, mu ɲun-been̄í yi. Wàn zàwa na le mí lé 6a kèrèt̄ewa à mu ɲon̄ yí bon bán mún beera ì lò. ²⁷ I sá lò bon dàkh̄ina. H̄a p̀onna 6úí á ì cáana yí d̄uma, le h̄ini lè le ɲu-h̄ani beera ì lò. P̀onna cèrèe à ì máa yí b́io dí. Le t̄en̄í lè ho péerú mún beera ì lò. ²⁸ Mu yaá pá yínóí b́un mí d̄on. B́io á ì wee leéka b́io h̄a wizooní búenb́uen mún wi b́in: Ba kèrèt̄ewa kuio búenb́uen á ì yi wee dè b́io yi. ²⁹ Hen ká a 6úí lée yídà, á ì lò wé be mu b́io yi. Ká a 6úí wó bè-kohó à mu vá m̄i làa sòobéε.

³⁰ Ká ì ko à ì khòoní ìten, à ì wé mu ì yídamu b́io yi. ³¹ Le Dónbeen̄í na lé wa ɲúh̄uso Yeesu 6àn Maá, d̄en na ko lè le 6úaaní f̄εε, á z̄ú le ì yí máa f̄i sáberé. ³² P̄aah̄ú na á ì 6ueé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvεεεere na wee sá a b̄ε Aretaasi yèni yi le 6a pe ho lóhó z̄uj̄iní búenb́uen, à 6a w̄i mi. ³³ Ká 6a màhá can ho lío-been̄í lè h̄a h̄ini á ì zon yi á 6a lée liinía lè ho soró m̀ón, lé b́un fenía mi.†

12

B́io ó o ɲúh̄uso zéenia là a Poole

¹ I ko à ì khòoní ìten à mu ɲon̄ ɲúh̄ú mia. Εε ká ì màhá à b́io mu bè-s̄ankania na ó o ɲúh̄uso zéenia làa mi d́ání yi. ² I z̄ú a kèrèt̄ε 6úí. Le Dónbeen̄í buan wo ỳoraráa ho wáayi ɲún-t̄ah̄ú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbir̄í lée, tàá h̄a lée k̀onkórá ɲà a yí lée, b́un á ì yí z̄ú. Le Dónbeen̄í lé ðio z̄ú mu. ³ Mu bon! I z̄ú le le Dónbeen̄í buan wo ỳoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbir̄í lée tàá h̄a lée k̀onkórá ɲà a yí lée, b́un á ì yí z̄ú. Le Dónbeen̄í lé ðio z̄ú mu. ⁴ B́io ó o vaá ɲá le Dónbeen̄í c̄n ho wáayi mu yi á yí dà máa b́io, á mu níi mún yí n̄on nùpue yi ò o b́io mu. ⁵ I ì khòoní ìten b́io wó a níi mu yi b́io yi. Ká ìnén ì beere d́ání yi, á ì khòoní ìten ì yídamu b́io yi. ⁶ Ká ì yaá pá lá wi à ì khòoní ìten,

† 11:33 Mi lorí Bè-wénia v̄uah̄ú 9.25

se í pá yínón khéero, lé bío á ì ì mí ho túiá poni. Εε κά í mǎhǎ máa bío, í yí wí à 6a nùpua cáti mi à dà bío á ì wee wé làa bío á ì wee bío wán.

⁷ Mi yí mǎn le, í lá dà à yòoní íten bún bè-beera so na le Dónbeení zéenia làa mi bún bío yi. Εε lé bún nǎn á le dó bío búii mi na wee vá í sǎnia yi. Le díá ó o *Satāni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à í yí yòoní íten. ⁸ Í flora a Núhũso dǎn hǎ zen cúa-tín le o véení í lònbee mu. ⁹ O o bía nǎn mi: «í sǎamu ù kǎpa fo, lé bío á ho páahũ na fo wee mi ù yídamu yi lé hón páahũ so yi á í pǎnká 6èn wíokaa wee mi yi». Awa, á mu sǎaaní à í wé khòn bío á í lé o yídà bío yi, bèra a na ò o *Krista pǎnká kerí mi binbirí. ¹⁰ Lé bún bío yi, á í sli wan bío á í lé o yídà bío yi. O Krista bío yi hàrí 6a wé là mi, à le lònbee yí mi, hàrí à 6a wé níni í sǎnia, à í hácírí yáa, á í sli pá à wa. Lé bío ká í lé o yídà páahũ na yi, à í yí ho pǎnká hón páahũ so yi.

O Poole yilera lunkaa ho Korente kerètewa bío yi

¹¹ Í bíá là í jǎhũ mía bún, èε ká lé minén nǎn á í bíaráa ká. Mu bon, minén lé bíá lá ko à mi mí ho túiá í níi 6a nùpua yahó. Hàrí ká í yínón dèε á bíá mí wee pǎká bío le 6a lé 6a tonkarowá binbirí á yí sǎaaní mi bío woon yi. ¹² Bío á ínén lé o Yeesu tonkaro, á í jǎ í yi làa sòobéε, á le Dónbeení dǎn í wán á wórǎa mu yéréké bíowa là mí síiwá. ¹³ Lé mu yén á í wó nǎn 6a kerètewa kuio na ká yi ká í yí wó mu yí nǎn mia, ká mu yínón bío á í yí díá á mí lá í jún-sèró. Mi wǎa sén díá na mi bún bío yi.

¹⁴ Hen làa cǎnú ká í buen mi cǎn á bún wǎa à wé mu cúa-tín níi. Bún á í mún máa bío le mí na bío búii mi. Minén mi bèere lé bíá á í wee cá, í mǎkóo mía mi níi bío yi. Mu yínón 6a zàwa wee bàrá mí níi bío ká là mǎn nùwǎ, ká 6a zàwa bǎn nùwǎ lé bíá wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Inén cǎn á í níi bío búenbúen lá déró ho tonló yi mi bío yi á à wé sí mi. Í yáa dà à na í mukáni búenbúen mi bío yi. Bío á ínén wa mia là í sòobéε jún-sí lé bún wee lén mu búii bío mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zún le í bío yí wó jún-sèró mi wán. Ba búii wee bío le o Poole 6èntín héra, o wee khà wen à fé níi bío. ¹⁷ Bíá búenbúen na á í tonkaa mi cǎn ó o búii á í so dǎn wán á tò mi wán le? ¹⁸ Í hía flora a Tiite, ó o 6uara mi cǎn, á wán za ní-kení búii na mi zǎ á bò làa wo. O Tiite mu so 6ueé khà mia fó bío búii le? Inén làa wo so yí wó yilera dà-kení á yí sárǎa le? Le dǎní na wa lá so yínón dà-kení le?

¹⁹ Bío wa bíá ho vǎahũ yi 6ueé 6ó hen, jún-sí mi wee leéka le wa wee bío sí waten yi. Εε ká 6ueé. Wa bíá mu le Dónbeení yahó wa páaníló là a *Krista bío yi. Wán zàwa là wán hínni na á í wa làa sòobéε, wa wee bío bún búenbúen bèra a na mi jǎa va là mí yahó le Dónbeení wǎhũ wán. ²⁰ Í zǎna à í 6uee yí mia ká mi yí ka làa bío á í wee leéka, ká ínén 6èn yí ka làa bío á minén wee leéka. Í zǎna le jún-sí á í 6uee yí mia ká mi wí hǎ fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á sía wee cí mín yi, á wee penka làa mín ká mi ì là mín, á wee jùu mín ká mi ì yòoní miten, á yú bío na à mi wé. ²¹ Í zǎna le ká í 6uara mi cǎn, à wán Dónbeení díá à hǎ níyio dí mi mi bío yi. Í zǎna à í 6uee mí mia à wá mi bío yi, lé bío á bíá fù wí mu bè-kora wéró yi á yí yèrémáa mí yilera là mí wárá, á pá wí ho hǎ-fénló là ho bá-fénló là mí síiwá wéró yi. Í zǎna à í 6uee yí 6a ká 6a pá wee wé mu bío na yí se là mí síiwá búenbúen.

13

O Poole mǎndén zéenti là a tǎenti bío

¹ Bïo á ï buen mi cón kà á wáa à wé ï buenlò cúa-tín nii. Mu túara kà síi: «Mu bïo búenbúen á wa à lén yïo 6a seéràsa nùwá jun tàá nùwá tín bè-bionii wán.»* ² Mu cúa-jun nii na á ï buara mi cón, á ï ñà bïa wee wé mu bè-kora làa bïa ká búenbúen zeñ wán. Bïo á ï wáa khèra làa mia bïo ká wán, á ï wíokaa wee ñi mi zeñ wán le ká ï khii bïnia buara á nii woon nii máa lé ho béró yi. ³ Mi wi à mi zúr wéréwéré le o *Krista wee ðn ïnén wán à bïoráa. Awa! A mi zúr mu le o Krista yíná yí dà mi ñahú. I wee ñi mi zeñ wán, o ò zéení mí pánká làa mia. ⁴ O búeró ho *kùrùwá wán ó o zéenia le mí lé o yidà bún bon, ká hã làa na ká wán ó o yïo wi lua le Dónbeení pánká yi. Warén páaníló làa wo bïo yi á wa mún lé 6a yidàwa bún bon. Eε ká wa màhá wee ñi mi zeñ wán: Le Dónbeení pánká yi á warén làa wo yïo á à wé lua mi ñahú!

⁵ Mi loñ miten à dándá miten miten, à zúr le mi dó mi sía o Yeesu Krista yi. Mi so yí zú le o wi mia le? Nún-sí á mi loñna miten nòn à mi yí ka làa bún! ⁶ Eε ká ï láa mu yi le mi zú le warén bán zéenia le wa dó wa sía wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeení yi bèra a na à mi wé yí wé mu bè-kora. Eε ká wa màhá yí máa wé mu à zéenína le warén á sée wi yi. Wa wee wé mu bèra a na à mi wé wé ho túia poni bïo mí dòn, hãri ká wa bïo búenbúen ka lè mu ñii yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho túia poni, bïo bon bún mí dòn lé bïo wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee zámaka bïo á warén lé 6a yidàwa, à minén pánká wi bïo yi. Bïo wa wee cà wa fioró yi lé à mi wé 6a nùpua na á wékeró bïo yí máa mĩ léé yi. ¹⁰ Bïo nòn á ï fèra wee túaràa ho vùahú mu ù na mia léé bèra a na ká ï khii buéé ðñ mia à ï yí ðn ho pánká na ó o Nùhúso nòn mii wán à zaráa làa mia. Mu bon, le Dónbeení yí nòn ho mii à ï yáa mia, ká léé bèra a na à ï séení mia à mi síadéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, mi le mi sía wa, à síadéro le Dónbeení yi va làa yahó. Mi wé hení mín sía à ñi-cúa wé dà-kéní à kerí mín wán làa héerà. A le Dónbeení na wa wén á wee na ho héerà 6a nùpua yi á à kerí làa mia.

¹² Mi tèní mín yi sese lòn nu zàwa. Bïa bïo sã le Dónbeení yi hen búenbúen wee tèní mia. ¹³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sãamu, lè le Dónbeení waminí, lè le Dónbeení Hácírí páaníló làa wén, à kerí lè mi búenbúen.

* **13:1** Mi loñ Lándá zéenílò vùahú (Deutéronome) 19.15

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Kalasii kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró ñuhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Kalasii k̄hú kèrètíewa kuure yi. B̄io ó o yánkaa buera le Dónbeení b̄in-tente b̄in, á 6a n̄pua 6úí dó mí s̄ia o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba 6úí ló 6ueé b̄ia le b̄ia yín̄n 6a *zuífùwa ko 6a kúio mítén làa b̄io ho làndá b̄oráa mu. O o Poole túara ho vūahú n̄n 6a yi le 6a yí bè hón kàránló so yi, lé b̄io ho yí héhaa là a Yeesu *Krista b̄in-tente. O b̄ia le b̄io 6a dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé b̄in te b̄io 6a térénnanáa le Dónbeení yahó, ká yín̄n b̄io 6a b̄o ho làndá yi. O Poole n̄n-yání zéénia b̄io ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1–2).

O Poole ñ̄n le Dónbeení v̄n-k̄ia wán á zéénia le ȳia dó mí s̄ii o Yeesu yi, á wón ñ̄ k̄n̄í, ká yín̄n 6a zuífùwa làndá bèrò lé b̄io ò k̄n̄í 6̄anso (3–4).

Ho vūahú lii véenii ó o b̄ia le 6a ko 6a 6ua miten lòn n̄pua na wi miten b̄io s̄ii. Ba ko 6a ñ̄a le le Dónbeení Hácirí dí 6a yahó, á 6a à yí le muk̄n-finle, á mún ñ̄ wañ m̄ín (5–6).

Le t̄en̄ti

¹ Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yín̄n n̄pua wó mi là a tonkaro, á ñ̄ mún yí ñ̄n nii woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeení lé b̄ia tonkaa mi, lerén Dónbeení mu na véénia wo léra 6a ñ̄-hía t̄lahú. ² Mu lé inén lè wán zàwa na làa mi páanía wi 6úen6úen lé warén wee túa ho vūahú na ká á à na minén kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii k̄hú yi.

³ Le wán Maá Dónbeení lè wa Núh̄tso Yeesu Krista à wé mí s̄amu làa mia, à na ho h̄erà mia. ⁴ O Krista tà n̄n mítén á wó wa bè-kora séndiáró muin̄i ȳia, á k̄n̄ianáa wen ho zuia ñ̄m̄iá kohó na ká nii yi. Lé ká s̄ii ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeení s̄ii b̄io, ⁵ wón na ho cùkú b̄io s̄á yi h̄a lúlúio na ñ̄i m̄ia yi. *Amiina!

Le Dónbeení b̄in-tente lée dà-kéní mí dòn

⁶ B̄io mi pá le Dónbeení na von mia o *Krista s̄amu p̄nká yi à mi yèrémáa b̄o b̄in-tente veere na b̄io yí bon yi f̄uaf̄uà 6̄ent̄in lée b̄io na vá mi làa s̄obéé. ⁷ Mu yí máa zéení le b̄in-tente 6úí b̄in̄ia wi, 6ueé! Ba n̄pua 6úí lé b̄ia wee l̄nka mi yilera, á wi 6a yèrémá a Krista b̄in-tente. ⁸ Awa! Ká a 6úí, tàá warén wa b̄eere, tàá wáayi tonkaro 6úí k̄hii 6ueé buera b̄in-tente 6úí na wi mí dòn làa ñ̄o á warén buera n̄n mia, à wón 6̄anso à h̄a d̄ánkáa yí. ⁹ Wa b̄ia mu, á ñ̄ pá b̄in̄ia wee b̄io mu: Hen ká a 6úí ló 6ueé buera b̄in-tente na wi mí dòn làa ñ̄o mi tà b̄io, à 6̄anso à h̄a d̄ánkáa yí. ¹⁰ Awa! A mi so wee leéka le ñ̄ wi à 6a n̄pua tà ñ̄ b̄io lée, tàá lé le Dónbeení? Lé 6a n̄pua á ñ̄ so wi à ñ̄ b̄io wé s̄i yi le? Ká mu lé à wé à ñ̄ b̄io wé s̄i 6a n̄pua yi, se ñ̄ lá máa wé Krista ton-sá.

B̄io ó o Núh̄tso vonnáa o Poole wó là a tonkaro

¹¹ Wán zàwa lè wán h̄inni, le ñ̄ b̄io b̄io ká na mia: Le Dónbeení b̄in-tente na á ñ̄ buera n̄n mia á yí ló n̄pue c̄n̄. ¹² A le mún yín̄n d̄èe na á ñ̄ yú n̄pue 6úí c̄n̄, tàá d̄èe na ó o 6úí kàránna làa mi. Le b̄in-tente na á ñ̄ wee bue lé o Yeesu *Krista mí b̄eere lé ȳia zéénia le làa mi. ¹³ Mí yàá ñ̄a b̄io

á ì kuio lá cannáa 6a *zúífùwa làndá bèró yi. I lá wee nííni le Dónbeení nípomu sánia làa sòobéε, á wi à ì búe mu jùhũ. ¹⁴ Ba zúífùwa làndá bèró á ì lá henía bío po wa ninzáwa na ká. A bío á wàn maáwà bò henía á ì lá wee là hεεrè á po 6a nùpua na ká. ¹⁵ εε ká le Dónbeení màhã fèra léra mí bàrá mí dòn ká ì yáá ðín yí ton. Le sáamu na le wó làa mi lé bún bío yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéénia mí Za Yeesu bío làa mi, à ìnén 6èn bíní zéení mu làa bía yí zū le Dónbeení. A ì dèénia hínòn wà à ì yí tùara nùpue yi làa bío á ì wé. ¹⁷ I yáá yí van ho Zeruzalεemu á yí vaá mòn mín làa bía wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à ì wà van ho Arabii kòhũ, á ðín bín bínia 6uararàa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bío tìn bún mòn á ì wà van ho Zeruzalεemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó hã wizooní píru hònú bín làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búí á ì yí mòn ká yínón o Nùhũso 6àn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeení lé ì seéràsò, bío á ì wee túa á à na mia ká yínón sabéré. ²¹ Bún mòn á ì wà van ho Siirii lè ho Silisii kána yi. ²² εε ká ho *Zudee kòhũ kèrètíewa kuio màhã lá ðín yí mòn mi. ²³ Bío 6a já mí dòn lé bío ká: «Yia lá wee nííni wa sánia lé wón wáa wee bue le síidéro bío na ó o lá wi ò o búe jùhũ». ²⁴ A 6a wee khòoní le Dónbeení ì bío yi.

2

O Poole lè 6a tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píru náa bún mòn á ìnén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzalεemu. I mún fó a Tiite bòráa.

² I tà yòora ho Zeruzalεemu, lé bío le Dónbeení zéénia mu làa mi le ì wé mu. I yòò ðñ, á 6a kèrètíewa ya-díwá mí dòn lé bía á ì zéénia le bín-tente na á ì wee bue na bía yínón 6a *zúífùwa yi bío nòn yi. Lé bío á ì lá yí wi à ho tonló na á ì sá khíina, làa hía á ì lá lan wee sá hã laà na ká wán à wé ton-káamáa.

³ O Tiite lé o kerεeki níi, à 6a yáá pá yí kíkkaa wo yi le o bè ho *kúiiro làndá yi. ⁴ Ká 6a búí na le mí lé wán záwa à mu jòn yí bon, á sà míten zon wa tñahũ, à loñ bío ó o Yeesu *Krista wó á wa wiráa waten, bèra a na 6a yèrémá wèn wé lè ho làndá wobáani.

⁵ εε ká wa màhã yí tà yí nòn mu níi 6a yi huúu, bèra a na à le bín-tente ttiá poni kerí bín mi bío yi.

⁶ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá (bío 6a karáa bío yí ciran mi, le Dónbeení yí máa hueeka nùpua mín yi), 6a ya-díwá mu á yí kíkkaa mi le ì bíní bè bío búí mu wán. ⁷ Ba yáá zūna le le bín-tente bue naló bía yínón 6a zúífùwa yi 6àn tonló á le Dónbeení kàráfáa mi làa bío le kàráfáaràa ho o Piere yi le o bue le na 6a zúífùwa yi. ⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro 6a zúífùwa cón, lé wón mún wó á ì lé o Yeesu tonkaro bía yínón 6a zúífùwa cón. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zán, bán na 6a wee lá lòn bòròbòròwa na 6uan 6a kèrètíewa 6úen6úen kuure ðínia á zūna le lé le Dónbeení lè mí sáamu á kàráfáa ho tonló mu mi. Lé bún nòn á 6a dá mí níni ìnén là a Baanabaasi yi á wa tēénia mín yi, à zéení le 6a tà wa bío, le 6a léé dà-kéní làa wèn. A wa le warén ñ va làa bía yínón 6a zúífùwa cón, ká 6arén 6èn ñ va làa bía lé 6a zúífùwa cón. ¹⁰ Bío 6a cà wa cón séénia, lé à wa wé pa 6a kèrètíewa kuure ñi-khenia bío. A ì 6èn sòobáa ñten bún wéro yi.

¹¹ Ká pãahũ na ó o Piere 6uara ho Antiois lóhó yi, á ì zéénia o wékheró làa wo 6a 6úen6úen yío yi. ¹² Mu bon, pãahũ na 6a nùpua búí na là a Zaaki zū mín ðín yí 6uara, ká a Piere mu wee páani dí lé wán záwa na yínón 6a *zúífùwa. Ká pãahũ na á bán nùpua so 6ueé ðñ yi, ó o khú á yí máa dí

lâa ba, lé bio ó o zâna ba kèrètŕewa na wee hení ba zúífùwa làndá bio. ¹³ Wàn zâwa kèrètŕewa na lé ba zúífùwa mún zon o Piere mu bio yi. Hàrí o Baanabaasi ba yaá pá cá dó mu yi. ¹⁴ Eε ká pãahú na á ĩ m̄n à ba varáa yí térénna à héha lè ho túiá poni na le Dónbeení bín-tente le mu koráa, á ĩ bía làa wo wàn zâwa búenbúen ylo yi ká s̄i: «Ūnén na lé o zúífù à ù wee ɓua ũten làa b̄ia yín̄n̄ ba zúífùwa bio s̄i à ù día mu zúífùmu, á dà à wé kaka à k̄k̄n̄áa wàn zâwa na yín̄n̄ ba zúífùwa yi le ba ɓua mítén lè ba zúífùwa bio s̄i?»

Bia le ba zúífùwa làa b̄ia yín̄n̄ ba k̄n̄l̄ó bio

¹⁵ Warén na lé ba *zúífùwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowà so na yín̄n̄ ba zúífùwa j̄ii. ¹⁶ Eε ká wa màh̄á zū le mu yín̄n̄ o *M̄oyiize làndá bèró wee wé ò o n̄pue térénna le Dónbeení yahó, ká lé bio á ɓanso dó mí s̄i o Yeesu *Krista yi. Lé b̄n̄ n̄n̄ á wa dóráa wa s̄ia o Yeesu Krista mu yi á à wéráa ba n̄pua na térénna bio wa dó wa s̄ia wo yi bio yi, ká mu yín̄n̄ bio wa bò ho làndá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa térén le Dónbeení yahó o Yeesu Krista p̄nká yi, à lé b̄n̄ t̄n̄ b̄n̄ia wee wé w̄en lè ba bè-kora wérowà, se b̄n̄ so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? B̄ueé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ĩ yèrèmaa bò ho làndá na á ĩ pá día yi, se b̄n̄ wee zéeni le ĩ s̄in̄ia ĩ j̄uh̄ú ĩten. ¹⁹ Ho làndá bio d̄n̄i yi, á ĩ ka lòn n̄pue na húrun. Á lé horén làndá mu j̄n̄n̄ mún wó mu. B̄n̄ wó bèra a na à ĩ d̄n̄ k̄n̄ le muk̄n̄i yi le Dónbeení bio yi. ĩ ka lòn n̄pue na páania ɓúaa ho *k̄ur̄wá wán là a Krista. ²⁰ ĩ muk̄n̄i wi b̄n̄ bon, ká ĩ w̄aa yí te ĩten, o Krista mí beere lé yia wi mi. Le muk̄n̄i na á ĩ wi yi h̄a laà na ká wán á ĩ wi yi ĩ s̄id̄éro o Krista yi bio yi, wón na wara mi, á tà n̄n̄ mítén ĩ bio yi. ²¹ ĩ yí dà máa pí le Dónbeení s̄amu na le wó làa mi bio. Mu bon, hen ká mu lá lé o M̄oyiize làndá lé h̄ia wee wé ò o n̄pue térén le Dónbeení yahó, se o Krista húrun k̄amáa.

3

Ho Kalasiisa b̄n̄b̄umu bio

¹ Eee! Kalasii k̄h̄usa, mi so lée b̄n̄b̄uwá le? Yia khà mia v̄in̄ia lée wée? O *Krista na ɓúaa ho *k̄ur̄wá wán bio j̄n̄n̄ zéenia làa mia wéréwéré. ² ĩ ì t̄ua mia làa bio dà-kéní: Bio mi yú le Dónbeení Hácírí so lé bio mi tíra ho làndá j̄ii lée? B̄ueé! Mu lé bio mi dó mi s̄ia le Dónbeení bín-tente na mi j̄á yi. ³ Mi b̄n̄b̄ura vaá ɓó b̄n̄ yi le? Mi ɓúakáa lè le Dónbeení Hácírí, á lé h̄a laà na ká wán á mi wi mi d̄n̄ mi k̄ur̄ú p̄nká wán le? ⁴ Bio sá mia búenbúen so lée k̄amáa le? B̄ueé! Mu yí dà máa wé k̄amáa. ⁵ Mi wa loñ lon! Hen ká le Dónbeení wee na mí Hácírí w̄en, á wee wé ho yéréké b̄iowa mi t̄ah̄ú à le so wé mu lé bio mi wee bè o *M̄oyiize làndá yi lée, táá lé bio mi dó mi s̄ia le bín-tente na mi j̄á yi?

Le Dónbeení wee wé ò o n̄pue térén le yahó

⁶ Bio ó o *Abarahaamu bio wóráa lé bio ká: «O dó mí s̄i le Dónbeení yi, lé b̄n̄ n̄n̄ le càt̄io wo là a n̄pue na térénna le yahó.»* ⁷ Awa, mi w̄aa z̄n̄ bio ká: B̄ia dó mí s̄ia le Dónbeení yi bán lé b̄ia lé o Abarahaamu zâwa. ⁸ Mu fèra túara le Dónbeení b̄ion̄i v̄uah̄ú yi le b̄ia yín̄n̄ ba *zúífùwa á le Dónbeení ì wé á ba à térén le yahó ba s̄iád̄éro le yi bio yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu d̄n̄i yi á b̄ia n̄n̄ wo yi: «Le Dónbeení á à d̄n̄ ũnén wán á à wéráa mu bè-tentewà lè h̄a s̄iŵá búenbúen.»† ⁹ Awa, á b̄ia

* 3:6 Mi loñ Bio j̄uh̄ú búen̄ii v̄uah̄ú (Genèse) 12.3 † 3:8 Mi loñ Bio j̄uh̄ú búen̄ii v̄uah̄ú (Genèse) 12.3

dó mí sía le Dónbeenĩ yi á le è wé lè mu tentemu là a Abarahaamu mu bĩo síi. ¹⁰ Mu bon, bĩa wĩ 6a bè ho làndá yi à kãnínáa á hã dánkã á à yĩ. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi kã síi: «Le o nùpue na yĩ máa bè bĩo túara ho làndá vũahũ yi búenbúen fɛɛɛ à tíi jii à dánkãní.»[†] ¹¹ Mu lée kénkén, nùpue yĩ dà máa térén le Dónbeenĩ yahó ho làndá na á 6ãnsò bò yi bĩo yi, lé bĩo mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi le «yĩa térénna le Dónbeenĩ yahó bĩo á 6ãnsò dó mí síi le yi bĩo yi, wón á à keĩ le mukãní binbirĩ yi.»[§] ¹² Ho làndá bèrò bĩo yĩ cɛɛra le síidérò le Dónbeenĩ yi. Ká yĩa màhá wee bè bĩo ho làndá bò henía yi à tíi jii, wón yĩ á à wé lua ho pánká yi. ¹³ Hã dánkãa na lá ñà wa ñúná yi ho làndá bĩo yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bĩo mu túara: «Le yĩa búaa le búɛɛnĩ wán à dánkãní.»^{*} ¹⁴ Bũn wó bèra a na à mu bè-tentewà na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé là a Abarahaamu à bènbén dà bĩa yínɔɔ 6a zúífúwa 6a páaníló là a Krista bĩo yi, à wa yĩ le Dónbeenĩ Hácírí na le dó mí jii le mí ì na, wa síadérò le yi bĩo yi.

Ho làndá lè le jii dérò bĩo

¹⁵ Wán zàwa lè wán hínni, mi wa héha mu lè 6a nùpua bĩo. Mu bĩo na ó o nùpue le mí ì wé na ó o túara bàrá, ká mu héhaa lè ho kòhũ làndá, á nùpue yĩ dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé kã síi le Dónbeenĩ dó mí jii ñon o *Abarahaamu là a ñonkãni yi. A mu ñon lé o Abarahaamu làa yĩa ñonkãni can wo yi á bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé bĩo sã yi. Mu yĩ túara le: «Làa bĩa ñonkãní can wo yi», à wãa keĩ lè hã boo. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi le: «Yĩa ñonkãni can foñ», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Awa! A ì wãa wee bío bĩo kã: Le Dónbeenĩ bĩo na le le mí ì wé na le dó mí jii bĩo yi vó á ho làndá na 6uara hã lúlúio khiá-náa làa 6óní làa píru le jii dérò mu món yĩ dà máa khíní yi, tàá máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká hã kĩa wee yĩ le Dónbeenĩ cón ho làndá bèrò pánká yi, se hã bĩo wãa yĩ ló bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé yi. A mu ñon lé bĩo le dó mí jii le mí ì wé á le ñin wán wórãa mí sãamu là a Abarahaamu.

Ho làndá bèrò 6àn ñúhũ

¹⁹ Awa, á lée webio ñon le Dónbeenĩ bòráa ho làndá? Le bò ho bèra a na 6a nùpua wé zũn mí wékheró fúaa ho pãahũ na á yĩa khíi te o *Abarahaamu yi 6ueé ton. Lé orén bĩo yi á le Dónbeenĩ dó mí jii. Le Dónbeenĩ tonkarowà na ho wáyai lé bĩa zéénia ho làndá. Ká a nùpue 6úí lé yĩa mu ñin wán wórãa. ²⁰ Ká mu lée nùpue ñi-kéní le mí ì wé mí bĩo, se o màkóo máa keĩ yĩa o ò ñin wán yi. A le Dónbeenĩ dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí jii ñon. ²¹ Awa! Bũn so wee zéení le ho làndá làa bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé yĩ máa tà mín yi le? Bùéé, hen kã làndá 6úí lá dà wee na le mukãní 6a nùpua yi, á hón làndá so pánká yi, á 6a lá dà à térén le Dónbeenĩ yahó. ²² Ká le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi á mu bía le mu bè-kohó pánká wi ho ñimíñá nùpua búenbúen wán, bèra a na à bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na bĩa sía dó le yi à bĩo sí 6a yi 6a síadérò o Yeesu Krista yi pánká yi.

Hã kĩa na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na wen

²³ Sãni à le síidérò o *Krista yi pãahũ dà, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá ñii yi, á pannáa ho pãahũ na le Dónbeenĩ ì wé á wa à zũn dén

[†] **3:10** Mi lorí Làndá bío zéenílò vũahũ (Deutéronome) 27.26 **§ 3:11** Mi lorí Habakuuki vũahũ

2.4 ^{*} **3:13** Mi lorí Làndá zéenílò vũahũ (Deutéronome) 21.23

siidéro so. ²⁴ Ho làndá lé hĩa wó wa paro fúaa o Krista 6uenló, bèra a na à wa térén le Dónbeenĩ yahó wa siadéro o Krista mu yi pànká yi. ²⁵ Hã laà na kà wán á le siidéro o Krista yi pãahũ dõn, wa bïo wãa bĩnĩa mĩa o paro mu nũ yi.

²⁶ Mu bon, mi 6úen6úen lé le Dónbeenĩ zàwa mi siadéro o Krista yi bïo yi. ²⁷ Minén 6úen6úen na ho *bátéèmu wó á mi pãanía là a Krista á wãa ka lè mi zã a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wãa mĩa 6a *zúifùwa làa bĩa yínorĩ 6a zúifùwa pãahũ. Hueekaró mĩa 6a wobáani làa bĩa wi míten pãahũ, hueekaró mĩa báawa làa hãawa pãahũ, lé bïo mi 6úen6úen lée dà-kéní mi pãanílo là a Yeesu Krista bïo yi. ²⁹ Ká mi bïo sã a Krista yi, se mi wãa lé o *Abarahaamu mònmanĩa. A hã kĩa na le Dónbeenĩ dó mi jii le mí ì na a yi á bïo ò sí mĩa.

4

Mu wobámu lè ho kerĩ míten bïo

¹ Bïo ká lé bïo á ì wi à ì zéeni: Pãahũ na ó o kĩa 6ãnsó lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-nĩ á hueekaró mĩa pãahũ, hãrĩ bïo mu bïo 6úen6úen sã a yi mí cúee. ² Eé ká 6a nùpua 6úí lé bĩa màhã wee loĩ orén làa bïo sã a yi yi, à parãa ho pãahũ na á 6àn maá bàrá. ³ Pãahũ na warén mún hĩa ka lòn háyúwá, á wa lé ho ðimĩjã bïowa wobáani.

⁴ Ká ho pãahũ na le Dónbeenĩ bàrá á dõn, á le tonkaa mí za ó o 6ueé ton o hãa yi. O 6uan míten làa bïo ó o *Moyiize làndá bõráa mu. ⁵ O 6uara 6ueé wó bèra a na à bĩa lá wee bè ho làndá yi kerĩ míten, á mún wó wen lè le Dónbeenĩ zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenĩ zàwa. Lé bũn nòn le dó mí Za Hácirĩ wa sĩa yi, ðio wee wé à wa ðàn ve le pónpón le: «Abaa.» Mu kúarã le: 1 Maá. ⁷ Awa, á fo wãa yínorĩ wobá-nĩ, fo lé le Dónbeenĩ za. A bïo fo lé le za, á le kĩa na bïo sã le zàwa yi, á le mún ñ na foñ.

O Poole yilera lùnkaa ho Kalasiisa bïo yi

⁸ Bïo mi yánkaa yí zũ le Dónbeenĩ, á mi wee sá lòn wobáani à na hã doffina na yínorĩ le Dónbeenĩ yi. ⁹ Eé ká hã laà na kà wán á mi zũ le Dónbeenĩ. Bïo yáá here lé bïo le zũna le mi bïo sã mí yi. Awa! A mu wó kaka á mi bĩnĩa bõ bũn bïowa so na pànkáwá mĩa, á bïo pũhũ mĩa yi? Mĩ wi mi bĩnĩ wé mu bïowa mu wobáani le? ¹⁰ Hã wizoonĩ 6úí, lè hã pĩina 6úí, lè hã pònna 6úí, lè hã lúlúio 6úí á mi wee henĩ bïo dà. ¹¹ I zãna à ho tonló na á ì sã mi bïo yi à wé kãamãa.

Le bĩn-tente zúkúsa

¹² Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ì wee fio mu mi cõn, mi wé lè ì bïo síi. Inén so yí wó ìten lè mi bïo síi le? Mĩ yí wó bïo na yí se làa mi. ¹³ Mĩ zũ le mu vãmú lé bïo nòn á ì ðĩnnãa mi cõn á nín-yání buerarãa le bĩn-tente nòn mĩa. ¹⁴ Mĩ lò bon ì vãmú bïo yi. Mĩ lá dà à pĩ ì bïo, ká mi yí wó mu. Mĩ 6uan mi lòn Dónbeenĩ wáayi tonkaro. Mĩ yáá 6uan mi là a *Krista Yeesu bïo. ¹⁵ Mĩ sí-wee na fù dén bïo wó kaka? Mu bon, ì láa mu yi le ká mi lá dà à khũaa mi yĩo á à na miĩ, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho tũiá poni na á ì wee mĩ na mĩa bïo yi á ì wórãa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sã, ká hã yilera na màhã wi 6a yi mi ðání yi á yí se. Ba wi 6a kheé mĩa làa mi ká 6a wé à mi yèrémã henĩ 6arén bïo. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bïo na se sã, se mu se. Ká a wee wé mu hãrĩ pònna 6úen6úen yi, se mu se, ká mu yí wé pãahũ na á ì wi làa mĩa mí dòn. ¹⁹ I zàwa, ì wiokaa lò wee be mi bïo yi lòn hãa na wee te bïo síi, fúaa bïo mi lá a Krista ferenkóomu. ²⁰ Mu 6èntĩn lá à wé

sí mi à ì kéń mi nǐsǎní, à yèrémá ì bíoní bíoró à bíoráa làa mia. Lé bío á ì yilera yáara mi bío yi.

O Akaare là a Sara bío

²¹ Mi bío lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yí ná bío ho bía le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahǔ yi le «o *Abarahaamu yú 6a zàwa bùaa ñun. O yà-kéní ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hǎnǐ, ká yía so ó o yú lè mín háa Sara.»* ²³ O za na ó o wobá-hǎnǐ ton, wón ton héhaa lè 6a nùpua sía bío. Ká a za na ó o yú lè mín háa wón ton le Dónbeenǐ ñii déró pánká yi. ²⁴ Bío bía ká 6àn kúará binbirí wi: Ba háawa nùwá ñun mu bío wee zéení le páanǐ cúa-ñun na le Dónbeenǐ bò. Le nín-yání páanǐ bò ho pǎahǔ na le Dónbeenǐ nǎn ho làndá yi le Sinayii búee wán. Dén páanǐ so zàwa lé 6a wobáanǐ làa bío ó o wobá-hǐnzoró Akaare zàwa lé 6a wobáanǐ bío síi. ²⁵ O Akaare bío wee zéení ho Sinayii búee na wi ho Arabii kǎhǔ yi bío. O bío mún wee zéení ho Zeruzalεemu na há laà na ká wán bío, hón na lè mí zàwa lé 6a wobáanǐ. ²⁶ Ká ho Zeruzalεemu na ho wáyai hón wi mítén. Lé horén lé wán nu. ²⁷ Mu bon! Bío ká lé bío túara le Dónbeenǐ bíonǐ vūahǔ yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,
wéé ũ síi.

Ūnén na yí zūna a za teró vía,

wé zèeka lè le sí-wεε.

Mu bon, o háa na 6a pǎ díá

zàwa boo po a háa na 6àn báa wi.»†

²⁸ Minén wán zàwa lè wán hǐnni, mi lé le Dónbeenǐ ñii déró zàwa là a *Izaaki bío síi. ²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè 6a nùpua sía bío á wee beé yía ton le Dónbeenǐ Hácírí pánká yi lò. Lé bún mu pá karáa há laà na ká wán. ³⁰ Εε ká lée webio túara le Dónbeenǐ bíonǐ vūahǔ yi? «Dia le o wobá-hǎnǐ lén lè mí za. Lé bío ó o wobá-hǎnǐ za yí ko ò o leé há kǐa yi là a háa na wi mítén za.»‡ ³¹ Awa, wán zàwa lè wán hǐnni, wa yínǎn wobá-hǎnǐ zàwa, ká wa lé o háa na wi mítén zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa ñúná bèra a na à wa kéń waten binbirí. A mi cén ca vǐnvǐn. Mi yí bǐnǐ yí díá mítén mu wobámu níi yi. ² Inén Poole wee bío le ká mi wee *kúio mítén, se o Krista bío ñúhǔ wǎa bǐnǐa mía mi cǎn. ³ I wi à ì pá bǐnǐ wíoka bío mu na mia: Nùpue léee nùpue na bǐnǐa kúio mítén ho *làndá bío yi ko ò o bè ho làndá mu búenbúen yi à tíi ñii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeenǐ wé mia lè 6a ñi-térénnia ho làndá na mi wee bè yi bío yi, mi là a Krista fáara mín yi. Mu sǎamu na ó o wó làa mia á mi vǐnǐa. ⁵ Ká warén bán wee lònǐ le Dónbeenǐ Hácírí pánká yi bío wa à téréen le yahó wa síadéro le yi bío yi. ⁶ Mu bon, bío páanǐa là a Krista cǎn, á bío here yínǎn à ũ kúii tàá à ũ yí kúii. Ká bío here lè ũ síidéro le Dónbeenǐ yi na wee mi le waminǐ wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí bǐnǐ yí bè ho túiá poni yi? ⁸ Bío hò mia ká yí ló le Dónbeenǐ na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ña-fi-za dèe na ká le dó mu dùmu yi khan à mu búenbúen lé. ¹⁰ Εε ká ì láa mia, á dó ì síi o Núhǔso yi le bío mi wee leéka máa kéń mí dòn lè ínén

* 4:22 Mi lon Bío ñúhǔ búeenǐ vūahǔ (Genèse) 16.15; 21.2 † 4:27 Mi lon Ezayii vūahǔ 54.1

‡ 4:30 Mi lon Bío ñúhǔ búeenǐ vūahǔ (Genèse) 21.10

bè-leékanii. Ká yia màhá kúaa mia mín yi hàrì ò o kɛ́n kaka, ó o jùhù á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká ínéń lá bínía wee kàrán 6a nùpua le ho *kúúiró lée bïo na ko, á lée webio nɔn á 6a tɛn lá wé è jínínáa í sánía? Mu bon, ká í lá wee wé bɛn, se o Krista húmú ho *kùrùwá wán bïo lá máa kánká 6a nùpua. ¹² Awa! Le bïa wee kúee mia mín yi wáa 6úe mí bámu jùhù kènkèrèkè le wa loń!

Mi wé día le le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenĩ von mia à mi kɛ́n miten, èe ká mi màhá yí bè bɛn yi à wé wéráa bïo mí sía wee vá yi na yí se. Mi wé sá na mín yi lè le waminĩ. ¹⁴ Mu bon, o *Mɔyíize lándá 6úen6úen jii tun le bionĩ na ká yi: «Wań mi ninza làa bïo á únén ũ bɛere waráa ũten bïo síi.»* ¹⁵ Èe ká mi wee 6óonika mín yi, á wee fi mín yi, à mi zúń mu le lé minén mi bɛere wee yáa mín.

¹⁶ Í wáa à bïo bïo ká à na mia: Mi día le le Dónbeenĩ Hácírí dí mí bïo 6úen6úen yahó. Lé bɛn ñ na ká mi máa bè bïo mí sía wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bïo há sánía síi wee vá yi na yí se lè le Dónbeenĩ Hácírí wee fi. A le Dónbeenĩ Hácírí mún yí máa tà bïo ó o nùpue síi wee vá yi. Mu mí bïo jún yí máa tà mín yi. Lé bɛn nɔn á mi yí dà máa wé bïo mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee día à le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó, se mi bïo wáa mía ho lándá níi yi.

¹⁹ Bïo wa sía wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-féńlò lè ho há-féńlò lè mí síiwá, lè há niyi-wará. ²⁰ Há wónna háló, lè mu nín-símú wéró. Ho jinmínlò, há fio lè le yandee. Le sí-khùaarè, ho penka làa mín, ho máa jí mín yi à sanká mín lè há kuio. ²¹ Há yïo na wee lé mí ninzàwa bïo, ho ja-junlò, ho dándɛnɛn, lè mu 6àn síiwá. Bïo á í bía nɔn mia lè ho yahó, lé bɛn á í pá wíokaa wee bïo ò na mia: Bïa wee wé hɔn wárá so 6úen6úen lahó mía le Dónbeenĩ bɛenĩ diinĩ.

²² Bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee wé à mu kɛ́n o nùpue yi lé bïo ká: Mu lé le waminĩ, le sí-wɛɛ, ho héerá, le yi jilò, le hii wéró, le síi na se, le síidéró le Dónbeenĩ yi, ²³ Ho wayiró, ho dán míten 6ua yi. Bɛn biowa so 6úen6úen á ho lándá yí pá bïo. ²⁴ Bïa bïo sá a *Krista yi bán ka lè 6a 6úaa bïo 6a sía wee vá yi lè mí síiwá na yí se ho *kùrùwá wán. ²⁵ Bïo le Dónbeenĩ Hácírí nɔn á wa yïo wé luaráa, à mi le wa día waten à le Hácírí mu dí wa bïo 6úen6úen yahó. ²⁶ Mi yí le wa wé yòní waten, à wé yí cà há bionĩ làa mín, à yïo wé yí lé mín biowa.

6

Mi wé tà séení mín

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a 6úí mi zù yi ò o wee wé mu bïo na yí se, à minén na le Dónbeenĩ Hácírí dú yahó à bàrá a ho wá-tente wán. Èe ká mi màhá wayii miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bïo, à yí día à minén mi bɛere bíní wé mu bè-kora. ² Mi wé séení mín à láráa mín jún-séró. Ká mi wee wé ká, á mi ì bè o *Krista lándá yi á à tíí jii. ³ Ká a 6úí wee leéka le mínén bïo jùhù wi ò o yáa yínɔń dɛɛ, se o wee khá míten. ⁴ Le mi ní-kéní kéní wíoka loń bïo minén mi bɛere wee 6ua lè míten, á mi ì mi bïo mi dà à wéé mi sía bïo yi miten dání yi, ká mi máa tèé miten là a 6úí. ⁵ Mu bon, mi lè mí ní-kéní kéní wárá na mi wee wé bïo ciran mia. ⁶ Le yia 6a wee kàrán lè le Dónbeenĩ bionĩ wé lén bïo ó o wee yí

* 5:14 Mi loń Levii nùwá wúahɛ (Lévítique) 19.18

búenbúen búí à hã làa yĩa wee kàrán wo. ⁷ Mi yí khà miten. Le Dónbeenĩ yí máa zùarĩ yi. Bĩo ó o nùpue dù lé bũn ó o ò lá. ⁸ Yĩa wee ã bĩo sí hã sãnia yi wón bĩo khíi yáa. Ká yĩa wee ã bĩo sí le Dónbeenĩ Hácírĩ yi, ó ò yí le mukãní na máa vé. ⁹ Mi yí le wa téé wa bàra mu bè-tentewà wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khíi lá bĩo wa dù ho pãahũ na mu ko yi. ¹⁰ Lé bũn te mu á pãahũ léé pãahũ na wa yú mu ãn nũ yi, à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè ãa nùpua búenbúen, sònkú bĩa dó mí sia le Dónbeenĩ yi lè warén bĩo.

Móndén tēēni

¹¹ Mi loĩ ho túaró na ká ãaakaró. Lé ínén lè ì nín-bia wee túa bĩo ká á à na mia. ¹² Bĩa wee kíkã mia à mi *kúio miten, bán nùpua so wi ãa zéeni miten à ãa mi. Bĩo ãa wee cà lé bĩo ãa à wé ká ãa nùpua máa beé ãa lò o *Krista *kùrùwá bĩo yi. ¹³ Ba nùpua mu wee henĩ ho *kúiiró bĩo ká ãarén mí beere yí máa bè ho làndá yi. Ká ãa màhã wi à mi mún kúio à ãarén khòonĩ mítén bĩo yi. ¹⁴ Inén máa khòonĩ iten bĩo búí bĩo yi ká yínarĩ wa Nùhũso Yeesu Krista kùrùwá bĩo yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bĩo yi, á ho ãimĩná ka lòn dèe na húrun ínén c̄n. A ho ãimĩná bĩo ããní yi á ã mún ka lè ì húrun. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo táá fo yí kúio loo, bũn yínarĩ bĩo na here. Bĩo here lé bĩo le Dónbeenĩ bĩnĩa wó wen lè ãa nĩ-fla. ¹⁶ Le bĩa búenbúen na à bè ho kàránló na á ã n̄n ãa yi yi à le Dónbeenĩ wé lè mí héerà, à zũn ãa màkárĩ, à le mún wé mu lè mí n̄pomu búenbúen. ¹⁷ Le bĩo ká wán ò o búí wãa yí bĩnĩ yí seé mi. Lé bĩo ó o Krista bĩo yi á hã fãani wi ì wán. ¹⁸ Wán zàwa lè wán hĩnni, le wa Nùhũso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amiina!

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Efeeze kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

O Poole lé yia túara ho vūahú na kà. Ho Efeeze lé ho Azii kòhú ló-beeni lé bɔn te bɔ ó o nɔnnáa ho vūahú mu 6a kèrètíewa kuure na bɔn làa bɔa ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efeeze yi yú há lúlúio bɔo tɔn (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé bɔn mɔn ó o túararáa ho vūahú mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahú mu yi ó o Poole dó le Dónbeeni bārakà, ò o zéenia bɔo le hueekaaràa mí nɔpomu, á séraràa 6a bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán pànká (1–3).

Bɔn mɔn, ó o Poole wee fan à bɔa búenbúen na dó mí sɔa o Yeesu yi à wé dàni 6ua mítén làa bɔo le Dónbeeni le mu koráa (4–6).

Bɔo le Dónbeeni nɔpomu wóràa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa bɔowa bɔo tɔn:

1. O le mu ka lòn nùpue sánia, ó o Yeesu lé há jùhú (1.23).
2. O le mu ka lòn zii mɔnkúio, ó o Yeesu lé le huee na 6uan ho soró ðnía (2.20-22).
3. O le mu ka lòn háa, ó o Yeesu lé o háa 6àn báa (5.21-33).

Le tɛeni

¹ Mu léínén Poole, yia le Dónbeeni lè mí sɔi bɔo á wó á ì lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee tɛeni minén na bɔo sá le Dónbeeni yi [ho Efeeze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á sladéro wo yi fàrá tina. ² Le wán Maá Dónbeeni, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sáamu làa mia, à na ho héerá mia.

Le Dónbeeni sáamu na le wó làa wɛn bɔo

³ Mí wa khòoní le Dónbeeni, ðio lé wa Núhúso Yeesu *Krista 6àn Dónbeeni lè 6àn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewá lè mí síwà na wee lé le cɔn á wi wɛn wa páaniló là a Krista bɔo yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeeni fèra hueekaa wɛn à wa páani là a Krista ká bɔo 6úii ðin yí léra. Le wó bɔn à wa wé 6a nùpua na wee ce le yahó, à wékhe bɔo yí mí léé yi. Bɔo le Dónbeeni wara wɛn, ⁵ á le fèra le mí ì ðin o Yeesu Krista wán á à wéráa wɛn lè mí záwa binbirí. Bɔn lé bɔo le sɔi vá yi le mí ì wé. ⁶ A wa wáa ko wa wé khòoní le Dónbeeni le sáamu beeni bɔo yi. Bɔn sáamu beeni so le wó làa wɛn bɔo le Za na le wa làa sòobéé wó bɔo yi.

⁷ Bɔo wa páania là a Krista, wón na kúaará mí cāni húrunnáa wa bɔo yi, á le Dónbeeni kánia wɛn á séra wa bè-kora día. Bɔn lé le sáamu na jii mia, ⁸ bɔo le wó á wa yú yòó puunia. Le Dónbeeni lè mí bè-zúminí na jii tun ⁹ á wó á wa dàrina zūna bɔo le sɔi vá yi le mí ì wé na lá sà yi, bɔo le fèra le mí ì ðin o Krista wán á à wé. ¹⁰ Bɔn lé à bɔo ho wáayi làa bɔo ho tá wán búenbúen à le vá kúee mín wán ho pāahú na le le mu ko yi o jùhúso nĩ-kéní tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bɔo wa páania là a Krista á le Dónbeeni hueeka wɛn à wa bɔo sɔi le yi. Le wó mu lé bɔo le fèra le mí ì wé mu. A bɔo le le mí ì wé búenbúen á le wee wé làa bɔo le sɔi vá yi. ¹² A warén na nín-yání dó wa sɔa o Krista bɔo yi wee lòní á wáa ko wa wé khòoní le le cùkú beeni bɔo yi.

¹³ Minén mún páania là a Krista. Mi já le bín-tente na lé ho tũia poni na wee kãni mia á dó mi sia o Krista yi. Bío mi páania làa wo, á le Dónbeenĩ n̄n mí Háciri mia, d̄io á le dó mi jii le mí ì na. Dén Háciri so lé le Dónbeenĩ flimini na bò mi wán. ¹⁴ Bío le Dónbeenĩ fèra n̄n dén Háciri so w̄en, á wa w̄aa dà à zũn le. Le mún ñ na hã k̄ia na le dó mi jii le mí ì na w̄en. H̄sn̄ k̄ia so á wa à yí p̄aahũ na á le kh̄ii tíi warén búenbúen na b̄io s̄a le yi k̄anilo jii. A wa w̄aa ko wa wé kh̄ooni le Dónbeenĩ le cùkú beenĩ b̄io yi.

O Poole floró na ó o wó b̄io

¹⁵ Lé b̄un n̄n á b̄io á ínén já b̄io mi dórãa mi sia o N̄hũso Yeesu yi b̄io, làa b̄io mi warãa b̄ia búenbúen na b̄io s̄a le Dónbeenĩ yi b̄io, ¹⁶ á ã wee dé le Dónbeenĩ b̄arákà f̄eee mi b̄io yi, á wee flo mi b̄io yi. ¹⁷ I wee flo wa N̄hũso Yeesu *Krista b̄an Dónbeenĩ yi, d̄io lé wán Maá cùkúso, le le na mu b̄io zũnló p̄anká mia, à wé zéeni mu b̄io làa mia mí Háciri p̄anká yi, bèra a na à mi wíoka zũn le sese. ¹⁸ Le le h̄én mi háciri à b̄io mi dó mi sia wee l̄ooni na le von mia b̄io yi à mi d̄an zũn. A mi mún d̄an zũn le Dónbeenĩ k̄ia na semu b̄an sii mia b̄io, h̄ia á b̄ia b̄io s̄a le yi níni wi yi. ¹⁹ A mi mún d̄an zũn le Dónbeenĩ p̄anká beenĩ na b̄an sii mia b̄io, h̄ia le wee séeni le warén na dó wa sia le yi. Hón p̄anká beenĩ so lé h̄ia ²⁰ ó o v̄eenia là a Krista á yòò b̄ará mí n̄n-fl̄ani ho w̄aayi. ²¹ Le Dónbeenĩ yòoni a Krista k̄a sii hã p̄ankáwá le mí s̄iwa búenbúen j̄uhũ wán, o ȳeni po hã p̄ankáwá búenbúen ȳennáa, h̄ia hã làa na k̄a wán làa h̄ia wi lè ho m̄on. ²² Le Dónbeenĩ b̄ará a Krista mu b̄io búenbúen j̄uhũ wán, á wón na wi mu b̄io búenbúen j̄uhũ wán á le wó lè 6a k̄er̄et̄ewa búenbúen kuure j̄uhũso. ²³ Dén kuure so lé o s̄ania, ó o Krista mu mí kùure wi yi jii sú, ó o mún sú hã l̄ua búenbúen.

2

Le Dónbeenĩ s̄amu na k̄ania w̄en b̄io

¹ Minén w̄ekhewa le mi bè-kora na mi lá wee wé b̄io yi, á mi lá lé 6a n̄pua na h̄urun mu h̄umú binbiri le Dónbeenĩ c̄n. ² Mi lá wee 6ua m̄iten lè ho ñm̄j̄asa na yí zũ le Dónbeenĩ b̄io sii, á wee wé 6a c̄nawa j̄uhũso sii b̄io. Ba c̄nawa j̄uhũso mu lé ȳia wee wíoka v̄ini b̄ia pá le Dónbeenĩ sii b̄io w̄eró. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè 6a b̄io, á wee wé b̄io wa sia wee vá yi na yí se. Wa lá wee wé b̄io yí se na sí wa s̄ania lè wa yilera yi. Lé b̄un n̄n á le Dónbeenĩ mún lá ko le siini warén j̄uná làa b̄ia k̄a b̄io.

⁴ Ēe k̄a le Dónbeenĩ mak̄ari b̄ent̄in jii mia. B̄io á le wa w̄en d̄akh̄ina, ⁵ lé b̄un te b̄io le n̄nnáa le muk̄ani binbiri w̄en wa páanilo là a *Krista b̄io yi, h̄ari k̄a wa lá lé 6a n̄pua na h̄urun mu h̄umú binbiri wa bè-kora b̄io yi. Mu bon. Lé le Dónbeenĩ s̄amu k̄ania mia. ⁶ A wa páanilo là a Yeesu Krista b̄io yi á le mún páania v̄eenia w̄en làa wo, á yòò b̄ará ho w̄aayi. ⁷ Le Dónbeenĩ wó mu tentemu làa w̄en wa páanilo là a Yeesu Krista b̄io yi, bèra à na à le s̄amu na jii mia à le zéeni lè 6a n̄pua búenbúen ho ȳiró na lua yi. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeenĩ le mí s̄amu n̄n mi k̄anianáa mi s̄adéro le yi b̄io yi. Ho k̄anilo mu b̄io yí ló mia, mu lé le Dónbeenĩ wó mu làa mia làa k̄amãa. ⁹ Ho k̄anilo mu b̄io yãá pá yí ló mi wárã yi, ó o b̄ui w̄aa yí ko ò o yòoni m̄iten mu b̄io yi. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeenĩ lé d̄io má w̄en, á n̄n le muk̄ani binbiri w̄en wa páanilo là a Yeesu Krista b̄io yi, bèra a na à wa wé wé hã w̄en-tentewá, h̄ia le f̄era bò le wa wé wé.

Ba zuif̄uwa làa b̄ia yin̄on 6a zuif̄uwa wó le dà-k̄eni

¹¹ Minén na yínǎn 6a *zúífùwa, mi bíní leéka bïo mi lá karáa bïo. Ba zúífùwa le mí lé le Dónbeení nïpomu bïo 6a kúiora bïo yi. A 6a jina mia lé bïo mi yí kúiora lè 6a bïo síi. ¹² Ho pãahú mu yi, ká mi yí zū a Krista. Mí lá yí dà máa mí máa dé o *Isirayēle nïpomu jii, bñn na le Dónbeení lera á mu bïo sã le yi. Le Dónbeení páaní na le bò làa bïo le dó mí jii le mí ì wé á mi ní lá mía yi. Mí lá 6uan miten ho ðímíjã yi ká bïo mi dó mi sã wee lòní lá mía, mí lá yí zū le Dónbeení. ¹³ Eε ká hã laà na kà wán, mí páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, á minén na lá khèra le Dónbeení yi á wáa vá bueé 6ó le yi, o Krista na kúará mí cãni húrunnáa mi bïo yi pánká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu míten lé yia dó ho hээрà wa pãahú. Hã jinmia na lá wi 6a zúífùwa làa bïa yínǎn 6a zúífùwa pãahú lòn soró, ó o bueé fù lera mí húmú pánká yi, á wó 6a lè mu nïpomu dà-kéní. ¹⁵ Ba zúífùwa làndá làa bïo 6a bò henía búenbúen ó o bueé 6ó jùhú, bèra a na à 6a wé le kuure dà-finle 6a páaníló làa wo bïo yi. Lé bñn ó o wó á dóráa ho hээрà 6a pãahú. ¹⁶ O Krista mu wó á hã jinmia na lá wi 6arén mín yi pãahú á wáa wó. O wó á 6a lé le kuure dà-kéní, á wó á 6a bñnia sí lè le Dónbeení o húmú ho *kùrùwá wán pánká yi. ¹⁷ O Krista mu bueé buera ho hээрà bñntente á nñn minén na lá khèra lè le Dónbeení yi, lè warén na 6ó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bïo yi á wa búenbúen dà à ðinnáa wán Maá Dónbeení yahó, le Dónbeení Hácíri dà-kéní na wa yú pánká yi.

¹⁹ Awa, á minén na yínǎn 6a zúífùwa, mí wáa yínǎn nì-hãní na bïo yi sã le Dónbeení nïpomu yi, mí wáa wee mí dé le Dónbeení nïpomu jii, mí lé le Dónbeení zii nùpua. ²⁰ Mí ka lòn zii na 6a wee so 6àn mónkúio. Ba tonkarowà lè 6a jì-cúa fεerowà ka lòn zii jùhú. Ká a Yeesu Krista mí bæere ka lòn huee na 6uan ho soró ðñnia. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bïo yi á wa 6uannáa mín yi sese lòn zii mónkúio, á soni wee yòo, à wé le zii na bïo sã a Nùhúso yi. ²² Lé mí páaníló là a Krista bïo yi á minén mún làa bïa ká 6uannáa mín yi lòn zii mónkúio, à wé le zii na le Dónbeení wi yi lè mí Hácíri.

3

Ho tonló na le Dónbeení kàràfáa o Poole yi

¹ Lé bñn te bïo á ìnén Poole wee fio le Dónbeení yi mí bïo yi. Ba dó mí ho kásó yi lé bïo á ì lè o Yeesu *Krista ton-sá minén na yínǎn 6a *zúífùwa bïo yi.

² Ho tonló na le Dónbeení kàràfáa mii lè mí sãamu mí bïo yi á mí jã bïo kénkén. ³ Le Dónbeení zéenia mu bïo na lá sã yi làa mí, bïo á ì túara dání yi cñnú. ⁴ Mí kàrána ho, á mí ì mí bïo á ì zúnáa mu bïo na lá sã yi o Krista dání yi bïo. ⁵ Mu bïo mu á le yí fera yí zéenia lè 6a nùpua na háaní làa bïo á le zéeníanáa mu há laà na kà wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jì-cúa fεerowà, mí Hácíri pánká yi. ⁶ Mu bïo mu lé bïo kà: Bïa yínǎn 6a zúífùwa páaníló là a Yeesu Krista bïo yi, á 6a wáa léera hã kía yi làa bïa lé 6a zúífùwa, 6a lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé è na mí nïpomu yi á 6a níni mún wi yi. Bñn dà wee wé le bñn-tente pánká yi.

⁷ Lé dén bñn-tente so á ì wee bue lé bïo le Dónbeení lè mí sãamu á nñn ho tonló mu mii á ì wee sã lè lerén mí bæere pánká. ⁸ Bïa bïo sã le yi búenbúen ðahú ìnén lé yia bïo jùhú mía po 6a. Eε ká le Dónbeení lè mí sãamu máhã pá nñn ho tonló mu mii le ì bue o Krista bè-tentewà na jii mía bïo à na bïa yínǎn 6a zúífùwa yi. ⁹ A le mún nñn ho tonló mii à bïo le le mí ì wé

na lá sà yi wéro à ì zéeni bío wéréwéré na 6a nùpua yi. Le Dónbeení, ðio léra mu bío búenbúen, á lá sà mu yi hàání. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáayi pánkáwá wáa zūn le bè-zūriminí lè mí síwà bío, 6a kèrèṭṭewa búenbúen kuure pánká yi. ¹¹ Bún á le Dónbeení fèra le mí ì wé ká bío búí ðin yi léra, lé bún le wáa tíra jii wa Nùhúso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaniló làa wo le wa siadéro wo yi bío yi, lé bún non á wa dà wee ðinnáa le Dónbeení yahó ká zánii mia wen. ¹³ Lé bún te bío á ì ì fioráa mia à le lònbee lè mí síwà na á ì wee lá mi bío yi à mí yí tée mi bàra bío yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bío jùhú wi binbirí.

Le waminí binbirí na ó o Krista zéenia

¹⁴ Lé bún te bío á ì wee fàrá ì nonkójúná wán wán Maá Dónbeení yahó à fio, ¹⁵ dén na lé há zì-júná na ho wáayi làa hã ho tá wán búenbúen bân Maá. ¹⁶ I wee fio lerén na semu bân sii mia yi, le le Hácírí dé ho pánká mia ¹⁷ à mí siadéro ó *Krista yi bío yi, ò o kerí làa mia fèe. I wee fio le mi waí le Dónbeení, à minén mún waí mín. Ká mi wee wé bún, á mí ì kerí lòn vîndèe na naní zon ho tá yi, táá lòn zii na jùhú fàrá se. ¹⁸ Bún lé bío á à na á minén làa bía bío sá le Dónbeení yi búenbúen á à zūrnáa le o Krista bènṭin wa wen làa sóobé. ¹⁹ A bío ó o Krista wa làa wen á mí ì zūn, hàrí ká nùpue yí dà máa zūn mu máa véení. Lé bún ñ na ká mí ì kerí làa bío le Dónbeení le mi kerínáa búenbúen.

²⁰ Le Dónbeení dà mu bío búenbúen. Bío wa dà à fio le cón, hàrí bío wa yáá wee leéka, bún búenbúen á le bè-wénia wee puuní yi lè le pánká na le wee séení làa wen. ²¹ A mi wáa wa khòoní le Dónbeení bío le wee ðin 6a kèrèṭṭewa búenbúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bío yi. Mi wa khòoní le fèe há lúluúo na jii mia yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéní

¹ A bío á ìnén Poole na wi ho kàsò yi o Nùhúso tonló na á ì wee sá bío yi wáa wee cà mí cón làa sóobé lé bío kà: Minén na le Dónbeení von, mí 6ua miten làa bío mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayi, à wé jii mi yiwa. Mi wé hĩ mí sía mín biowa yi bío mí wa mín bío yi. ³ Le Dónbeení Hácírí wó mia lè le dà-kéní, á mí bánbá à ho héréà kerí mí pãahú, à mí wé le dà-kéní fèe.

⁴ Wa lée dà-kéní làa bío á há sánia lée dà-kénináa, á le Dónbeení Hácírí dà-kéní lé ðio á wa búenbúen yú, á bío wa búenbúen mún dó wa sía wee lòní lée dà-kéní, bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wen pãahú na le von wen yi. ⁵ Wa Nùhúso lée ñi-kéní, á mu bío na wa tà yi lée dà-kéní, á ho *bátéemù na wa yú mún lée dà-kéní. ⁶ Le Dónbeení lée dà-kéní á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen jùhú wán, le wee ðin wa búenbúen wán à wéráa bío le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷ Ée ká le Dónbeení màhá hõn wa ñi-kéní kéní lè mu biowa wéro pánká làa bío ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vùahú yi:

«O wlikaa mí zúkúsa na ó o dàrina
á khèra yòoraráa.

O non mí bè-hãnia 6a nùpua yi.»*

⁹ Bío 6a wee bío le «o yòora», bún kúará lée webio? Bún wee zéeni le sání ò o yòo, ó o lion ho tá wán wó. ¹⁰ O orén mu na lion làa bún bío, lé orén

* 4:8 Mi loñ Lení vùahú (Psaumes) 68.19

nǐ-kéní mu lé yia pá bǐnía yòora ho wáayi nún-tíahú á tíraráa mu bǐo búenbúen jii. ¹¹ Lé orén hǎn 6a núpua lè mu bǐowa wéró pánká: 'Ba búí ó o wó lè mí tonkarowá, 6a búí ó o wó á 6a wee fɛɛ le Dónbeení jǐ-cúa, 6a búí ó o wó á 6a wee bue le Dónbeení bín-tente. 'Ba búí ó o wó á 6a wee pa le Dónbeení nǐpomu bǐo á kárán 6a. ¹² O nǎn bǐn bǐowa so wéró pánká à bán núpua so wé dàń séení bǐa bǐo sǎ le Dónbeení yi à 6a dàń sǎ nanáa le yi, bèra a na à 6a kèrètíewa búenbúen kuure na lé o *Krista sǎnía à pánká wé dé wán. ¹³ Lé bǐn ñ na á wa siadéro le Dónbeení Za yi là a zúrúlo á à wé wɛn lè le dà-kéní, à wé 6a kèrètíewa na dǎn wó, là a Krista na á bǐo búí yí fòora yi bǐo sǐi. ¹⁴ Ká mu wó kà, á wa wáa máa bǐnǐ máa kɛń lòn háyónzàwa na khàro yí do, lòn woohú na ho pinpiro lè mu jumu yànbónló wee hɛɛ yèrèmaká. Nǐ-khàwa máa bǐnǐ máa vǐnǐ wɛn máa yí lè mí káránló. ¹⁵ Ká wa wee mí ho tǔiá na mín yi bǐo wa wa mín bǐo yi, á wa kɛńló là a Krista bǐo sǐi wé è dé wán ká mu wà, wón na lé ho jǐhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o nǐpomu wé le dà-kéní, làa bǐo ó o núpue sǎnía bǐo cɛ́kaaráa mín yi wó a núpue bǐo sǐi. Ká a núpue sǎnía bǐowa lè mí dà-kéní kéní wee sá mí tonló làa bǐo mu koráa, à há dá wé se. Lé ká sǐi 6a kèrètíewa búenbúen kuure bǐo karáa. Ká 6a lè mí nǐ-kéní kéní wa mín, á wee sá mí tonni làa bǐo mu koráa, à le kuure mu dá wé se.

Le mukǎn-finle na 6a kèrètíewa yú bǐo

¹⁷ Awa, á bǐo ká lé bǐo á ñ ñ héní ñ na mia wa Núhtso yèni yi: Mi wáa yí bǐnǐ yí 6ua miten làa bǐa yí zú le Dónbeení bǐo sǐi. 'Ba wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ Ba yí zú dɛɛ le Dónbeení bǐo dǎní yi. Le mukǎnǐ binbirí na wee lé le Dónbeení cǎn á 6a nǐi máa yi. Lé bǐo 6a tun mí yiwa, á le Dónbeení bǐo dǎní yi á 6a mún yí zú hàrí dɛɛ. ¹⁹ Ba yí zú nǐyio. Mu koomu lè mí síiwá á 6a wee wé ká 6a wà, mu jii finǐi máa. ²⁰ Ká páahú na minén tà a *Krista bǐo yi, á yínǎnǐ làa bǐnǐ sǐi á 6a le mi 6ua lè miten. ²¹ Bǐo bǐo ciran wo búenbúen á minén jǎ kɛ́nkɛ́n, á mi páaníló làa wo bǐo yi á 6a mún káránna mia là a Yeesu Krista mu tǔiá poni. ²² Bǐn wee zéení le mi ko mi día bǐo mi fù wee 6ua lè miten ká mi yínǎnǐ 6a kèrètíewa. Bǐn páahú ká bǐo 6a núpua sǐa wee vá yi na wee vǐnǐ 6a á wee yáa mia. ²³ Mi día le le Dónbeení yèrémá mia à mi yilera wé há bè-fla. ²⁴ Mi yèrémá wé 6a nǐ-fla. Le Dónbeení wó mia lè 6a nǐ-fla à mi 6onmín làa de. A mi wáa 6ua miten héha làa bǐn, à wé 6a núpua na téréenna á wee ce le Dónbeení yahó làa bǐo le tǔiá poni bòráa mu.

²⁵ Awa, á mi wáa khí há sabíonǐ fúaaló yi. Mi wé mí ho tǔiá na mín yi, lé bǐo wa lé há sǎnía dà-kéní. ²⁶ Ká mi sǐa wé cǎ à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí día le le wii tɛ ká mi sǐa pá wee cǐ. ²⁷ Mi yí día le o *Satǎni yí pánká mi wán. ²⁸ Yia lá léé kǎnlo à 6ànsó yí bǐnǐ yí juaa bǐo. Bǎnsó wé sá ó ò yí mu bǐo á à jǎnǎa mí màkóo, á mún ñ séenínáa 6a nǐ-khenia. ²⁹ Mi wé yí mí bín-kora na mín yi. Há bín-tentewà na dà à héní 6a núpua sǐa ho páahú na mu ko yi lé hǐa mi wé bǐo bèra a na à bǐa wee jǐ há à há wé séení. ³⁰ A le Dónbeení Hácírí na le nǎn mia á mi yí véɛnǐ yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeení fiminǐ na bò mi wán, à zéení le mi bǐo sǎ le yi, á pan ho páahú na le khúí tíi mi kǎnǐló jii. ³¹ Bǐo 6a wó làa mia ká mu yí se, à mi yí 6ua mi yiwa yi. Mi wé yí cǐi mi sǐa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi día mu sǎnsǔmámu lè mí síiwá. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zúrú mín màkárí. Mi wé sɛn día na mín yi làa bǐo le Dónbeení dǐn o *Krista wán á séra día ñonnáa mia.

5

¹ A bïo mi lé le Dónbeenĩ zàwa na le wa làa sòobɛɛ, á mi cén wé wé lè le bïo síi. ² Mi le le waminĩ wé mi mi wára búenbúen yi làa bïo ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bïo yi. O wara wen á nɔn mí mukānĩ wa bïo yi. Bïo ó o wó lé le muinĩ na bïo sí le Dónbeenĩ yi. ³ Bïo mi bïo sá le Dónbeenĩ yi, á mi wáa ko mi khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, á khí há n̄yi-wará na síii m̄a yi. Mi yí wé n̄pua na yío yí m̄a sí làa bïo. Bún bïowa so búenbúen á yí ko à mu bïo wé mí lɛɛ mia húúu. ⁴ Há n̄yi-bióní lè há bín-conconwà lè há kàakó-bióní á mi yí ko mi wé bïo. Bïo mi ko mi wé wé lé le Dónbeenĩ b̄arákà d̄eró. ⁵ Mi ko mi z̄ur̄ mu sese le b̄ia wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, làa b̄ia wee wé há n̄yi-wará na síii m̄a b̄an búenbúen m̄a dí le Dónbeenĩ là a Krista b̄ɛnĩ húúu. A b̄ia yío yí m̄a sí lè mu bïo, b̄an mún m̄a dí le b̄ɛnĩ mu. Lé bïo á bïo ɓa wee cà ka lòn w̄onna na ɓa dó mí s̄ia yi. ⁶ Mi yí día le ɓa n̄i-khàwa à v̄inĩ mia lè mí bióní, lé bïo á b̄ia yí m̄a bè le Dónbeenĩ bióní yi à ɓa wee wé bún bïowa so á le kh̄ii síinĩ j̄uná. ⁷ Awa, á minén yí lɛɛ ɓa wára yi làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le t̄ibírí yi, ká mi páaníló là a Krista bïo yi á mi wáa wi mu khoomu yi. A mi cén wáa ɓua miten làa b̄ia wi mu khoomu yi bïo. ⁹ Lé bïo á b̄ia bïo s̄a mu khoomu yi á wee wé há wára na se, na t̄érinna, á bïo lé ho t̄úia. ¹⁰ A mi cén b̄anbá à mi z̄ur̄ bïo sí a N̄uh̄so yi, ¹¹ à há wára na c̄nú m̄a, há a b̄ia bïo s̄a le t̄ibírí yi wee wé à minén yí lɛɛ yi làa ba. Mi yáa b̄io mu w̄érw̄éré le b̄io ɓa wee wé á yí se. ¹² Mu bon, bïo ɓa wee s̄anka miten wé á b̄ioró n̄yio yáa wi. ¹³ Eɛ ká ɓa wára mu búenbúen á b̄io b̄ia w̄érw̄éré, à mu k̄ɛn lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu b̄io búenbúen na mu khoomu ló wán bún bïo so b̄io s̄a mu yi. Lé bún n̄on á b̄io ká b̄iaráa:

«Ūnén na d̄uma, s̄in.

H̄iní lé ɓa n̄i-h̄ia t̄lah̄,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵ Awa, á mi cén pa miten b̄io b̄io mi ì ɓua lè miten d̄ání yi sese. Mi wé mu bè-z̄ur̄minĩ ɓansowà ká mi yí wé b̄ónbúwá. ¹⁶ P̄ah̄ l̄ée p̄ah̄ na mi dà à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu lé b̄io ho p̄ah̄ na wa wi yi n̄pua wee wé mu bè-kora d̄akh̄ina. ¹⁷ Lé bún n̄on á mi ko à mi b̄anbá à mi z̄ur̄ b̄io ó o N̄uh̄so le mi wé wé ká mi yí wé ɓa n̄pua na yí wi mí z̄ur̄ b̄io. ¹⁸ Mi wé yí j̄u ho d̄iv̄én dà kh̄í, bún wee yáa o n̄pue. Ká mi wé día le le Dónbeenĩ Hácírí p̄anká à k̄ɛn mi wán. ¹⁹ Mi wé sío há lení lè mi síiwà na wee lé le Dónbeenĩ c̄n à henínáa mín s̄ia. Mi wé sío à khòoní a N̄uh̄so lè mi s̄ia búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wán Maá Dónbeenĩ b̄arákà f̄ɛɛ mu b̄io búenbúen b̄io yi, wa N̄uh̄so Yeesu Krista ȳeni yi.

B̄io ɓa k̄èr̄ɛt̄ɛwa ko ɓa wé ɓua làa mín

²¹ B̄io mi wee k̄n̄bi o Krista, á mi wé liiní miten na mín yi.

²² Háawa, mi wé liiní miten na mi b̄arání yi làa b̄io mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi b̄io síi. ²³ Mu bon, o háa n̄uh̄so lé ɓan b̄aa, làa b̄io ɓa k̄èr̄ɛt̄ɛwa búenbúen kuure n̄uh̄so lé o Krista b̄io síi. Le kuure mu lé o s̄anía na ó o k̄anía. ²⁴ B̄io á ɓa k̄èr̄ɛt̄ɛwa búenbúen kuure wee liinínáa miten à na a Krista yi, lé bún ɓan síi à ɓa háawa mún wé liinínáa miten à na mí b̄arání yi mu b̄io búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé wañ mi h̄ánání làa b̄io ó o Krista waráa ɓa k̄èr̄ɛt̄ɛwa búenbúen kuure b̄io síi, á n̄on mi mukānĩ le b̄io yi. ²⁶ O wó bún bèra a na à le b̄io sí le Dónbeenĩ yi. O ceéra le lè mu j̄umu lè le b̄ioní, ²⁷ bèra a na à ɓa k̄èr̄ɛt̄ɛwa búenbúen kuure mu wé d̄ɛ na wee ce, á fianĩ m̄a yi, á c̄ukú wi,

à le dàń ðĩn o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve leé le yi. ²⁸ Bũn búenbúen wee zéeni bĩo ó o báa ko ò o warĩnaa mín háa. O ko ò o warĩ wo làa bĩo ó o waráa mi kúrú sánia. Báa na wa mín háa se o wa míten. ²⁹ A nùpue na ɓèn ðĩn jina mí sánia wón mía. O yàá wee wé ðiini há à pa há bĩo, làa bĩo ó o Krista wee wéráa mu lè ɓa kèrètíewa búenbúen kuure ³⁰ na lé o sánia bĩo síi. A warén so yínɔ́n o sánia biowa búí le? ³¹ Le Dónbeenĩ bíonĩ vúahú yi á bĩo kà lé bĩo túara: «Lé bũn nɔn ó o báa á à ðia mín maá lè mín nu ká à leé lè mín háa, á ɓa mí nùwá jun á à wé sánia dà-kéní.»* ³² Bĩo bía kà léé bè-beeni na sà yi. A ínén wee bío le mu lé o Krista lè ɓa kèrètíewa búenbúen kuure bĩo á mu wee zéeni. ³³ Ká mu màhá mún wee zéeni minén bĩo: Ba báawa lè mí nĩ-kéní kéní ko ɓa warĩ mí hánáni làa bĩo ɓa waráa míten bĩo síi. A ɓa háawa mún ko à ɓa wé kɔnbi mí bārání.

6

¹ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà bíoní yi mi páaníló là a Nùhũso bĩo yi. Lé bĩo á lé bũn mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeenĩ bĩo na le bò henía t̄ahú, á bĩo lé nín-yání dó mí jii bò wán lé bĩo kà: «Wé kɔnbi mĩn maá lè mĩn nu, ³ á ũ bĩo á à wé se á à yí le mukɔn-tóní ho tá wán.»*

⁴ Maáwà, mi wé yí c̄í mi zàwa sía. Mi wé bé ɓa sese à zéeni ɓa làa bĩo sí a Nùhũso yi à ɓuaráa ɓa.

⁵ Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho ðimíjá yi bíoní yi. Mi wé kɔnbi ɓa sese lè le yi poni. Mi wé bè ɓa bíoní yi làa bĩo mi wee bèráa o *Krista bíoní yi bĩo síi. ⁶ Mi wé yí wé mu ɓa yĩ yi mí ðòn à càráa le yèni ɓa c̄n. Ká mi wé wé bĩo le Dónbeenĩ síi vá yi lè mi sía búenbúen lé bĩo mi lé o Krista wobáaní. ⁷ Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sía búenbúen, à kerĩ lè mu lé o Nùhũso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ⁸ Mi zúrĩ le bĩo mi nĩ-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khiĩ yí ɓàn c̄nú o Nùhũso c̄n, à mi wé wobáaní táa nùpua na wi míten.

⁹ Wobáaní júnása, mi mún ɓua mi wobáaní sese. Mi wé yí là h̄erè làa ba. Mi zúrĩ le minén làa ba á leéra a Nùhũso nĩ-kéní yi, wón wi ho wáayi, o yí máa hueeka nùpua mín yi.

Hã fio sía na le Dónbeenĩ nɔn wen bio

¹⁰ Bĩo á ĩ bío ò na mia á à véenínáa lé bĩo kà: Bĩo mi páanía là a Nùhũso, á mi cà ho pánká orén na pánká beenĩ ɓàn síi mía c̄n. ¹¹ Mi khiĩ há fio sía na le Dónbeenĩ nɔn mia, à dàń fárá ðĩn sánsáráa o *Satáni nĩ-khènló. ¹² Mu yínɔ́n nùpua á wa wee firáa, ɓueé. Lé há pánká-súmáa na yí máa mi, háa wee dí le béeni ho ðimíjá na bĩo sá a Satáni yi yi, lè há pánká-súmáa na wi ho wáayi, lé h̄n wa wee firáa. ¹³ Lé bũn nɔn á ĩ le mi khiĩráa há fio sía na le Dónbeenĩ nɔn mia búenbúen, bèra a na ká p̄ahú na mu wé here yi à mi dàń ðĩn à sánsá mu, á mu véenii ká mi pá à fárá à ðĩn. ¹⁴ Awa, á mi wáa wíoka miten. Mi ðĩn le Dónbeenĩ túiá poni wán à bũn wé lòn ku-c̄enii na mi can lè mi kuio. Mi wé ɓa nĩ-térénia à bũn wé lòn h̄ia h̄eenii sía á mi pon mi kosía yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeenĩ b̄in-tente na wee na ho h̄erá buero yi, à bũn wé lòn nakáa á mi zá. ¹⁶ P̄ahú léé p̄ahú, à mi wé wíoka dé mi sía le Dónbeenĩ yi, à bũn wé lòn h̄ia h̄eenii sía na mi ɓuan mi yahó à h̄eráa o Satáni h̄ia d̄anaso. ¹⁷ Mi wíoka zúrĩ k̄enk̄én le le Dónbeenĩ k̄anía mia, à bũn wé lòn kónlé

* **5:31** Mi loń Bĩo jũhũ búeenii vúahú (Genèse) 2.24
Lándá zéeniłó vúahú (Deutéronome) 5.16

* **6:3** Mi loń Léró vúahú (Exode) 20.12;

na mi búra. Mi wíoka zŭn le Dónbeenĩ bionĩ sese à bŭn wé lòn khà-tóní, hĩa le Dónbeenĩ Hácírí nɔn mia. ¹⁸ Mi wé flo le Dónbeenĩ yi fɛɛɛ mu bïo búenbúen bïo yi, à wé día le le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó à mi floráa. Bŭn bïo yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho floró tá. Mi wé flo na bĩa bïo sã le Dónbeenĩ yi búenbúen yi fɛɛɛ. ¹⁹ Mi mún wé flo na ínén yi, bèra a na à hã bíoní na á ĩ ko à ĩ bío à le Dónbeenĩ dé ĩ jii yi, à ĩ dàr zéení le bín-tente bïo na lá sà yi lè le sí-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ĩ zéení le bín-tente mu lè ɓa nùpua. Lé bŭn nɔn ɓa dóráa mi ho kàsó yi. Awa, á mi flo na miĩ à ĩ dàr zéení le bín-tente mu bïo lè le sí-hebúee làa bïo mu koráa.

Móndén tɛɛnĩ

²¹ Wàn za Tisiiki na wa wa làa sòobéɛ, wón na wee sá a Núhúso tonló sese, wón ɓueé zéení bío á ĩ bïo karáa búenbúen làa mia, à mi zŭn mu. ²² Lé bŭn bïo yi á ĩ wee tonkaráa wo mi cŭn, ò o ɓuee zéení bïo wa bïo karáa làa mia, à hĩ mi sía.

²³ Le wàn Maá Dónbeenĩ là a Núhúso Yeesu *Krista à na ho héerà minén na lé wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètŭewa yi. Le ɓa wé à mi warí mún, à wíoka dé mi sía o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeenĩ wé wé mu sãamu làa bĩa búenbúen na wa wa Núhúso Yeesu Krista lè le waminĩ na jii mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Filiipu kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró nūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé ɓarén lé 6a nín-yání nùpua na ó o Poole buera le bín-tente nɔn yi ho Maseduana kǎhū yi (Bè-wénia 16.12-40), á 6a tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ho vūahū mu ó o Poole hía wee túa ká a wi ho kàsó yi ká a màhá túara ho lè le sí-wɛɛ.

Ho vūahū mu nūhū búɛɛnii ó o Poole zéénia le mí sii wan ho Filiipusa bío yi. Bún món ó o zéénia bío ó o bío kará làa ba, ò o henía 6a sía. O mún bía nɔn 6a yi le 6a wé liini mítén làa bío ó o Yeesu wóráa mu bío sii. O zéénia le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cón (1-2).

O nà 6a zeñ wán le 6a wé yí jii ho kàránlò na bío yí bon bío, ká 6a sòobá mítén à wé wé là arén bío sii (3).

O zéénia bío le Dónbeení wee nanáa le sí-wɛɛ lè ho héerà bía búenbúen na páanía là a Krista yi (4).

Le tɛɛnii

¹ Inén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tɛɛnii minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tɛɛnii 6a ya-díwá làa bía wee séení 6a yi, làa bía ká búenbúen na bío sá le Dónbeení yi 6a páanílo là a Yeesu Krista bío yi. ² Le wán Maá Dónbeení là a Nūhúso Yeesu Krista á wé mí sáamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole flora ho Filiipusa bío yi

³ Páahū léé páahū ká í leékaa mi bío, à í dé wán Dónbeení bārákà. ⁴ Páahū léé páahū ká í wee fio à í mún fio na mi búenbúen yi lè le sí-wɛɛ. ⁵ Lé bío, à lá ho páahū na mi dó mí sía o *Krista yi á ɓueé 6ó ho zuia yi, á mi dó mí níni mií le Dónbeení bín-tente bueró tonló yi. ⁶ Í láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeení ɓúa nūhū mia, á le è sá á à tíí jii o Yeesu Krista bíní ɓuen-nònzòñ. ⁷ Í tūiá sí à hón yilera so kɛn mií mi búenbúen dání yi, lé bío á í wa mia làa sòobéɛ. Mu bon, le Dónbeení wó á mi lééra le bín-tente bueró tonló yi làa mi. A páahū na á í wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeení bioní jii o cítí-fi yahó, á í wee zéení mu wéréwéré le mu lé ho tūiá. ⁸ Mu bon, le Dónbeení zū le mu lé ho tūiá poni, le í wa mia làa sòobéɛ làa bío ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ A í wee fio le Dónbeení cón le mí waminí wíoka wé dé wán, à mí bío zūnló le Dónbeení bío dání yi, làa bío se làa bío yí se hueekaró mín yi à wíoka wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mí ì dání n lén bío se po bío ká bèra a na à mi ce le Dónbeení yahó à wékheró bío yí mī yí léé yi à vaa ɓúe o Krista bíní ɓuen-nònzòñ. ¹¹ A mi bè-wénia búenbúen á à térén o Yeesu Krista pánká yi, á 6a nùpua á à dé ho cùkú le Dónbeení yi, á à khòoní le.

Le bín-tente bueró bío

¹² Wán zàwa lè wán hinni, í wi à mi zūn le bío sá mií lé bún wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu béɛ zí-beení parowá núnása làa bía ká búenbúen zū le lé o *Krista bío yi á í wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bío á í wi ho kàsó yi lé bún mún wó á wán zàwa lè

wàn hinni boomuso wiokaa dó mí sía o Núhũso yi, á wiokaa henía mí sía le Dónbeení bíoní bueró yi. ¹⁵ Ba búí wi 6a t̄ahũ wee bue o Krista bín-tente lé b̄io 6a wee dí le yandee làa mi, á wi à 6a b̄io n̄úhũ wé poń mi. Eε ká 6a búí bán wee bue le bíoní mu lè le yi na se. ¹⁶ B̄ansowa so wee wé mu lé b̄io 6a wa mi, á z̄ú le 1̄ wi hen le b̄ín-tente n̄ii t̄aró b̄io yi. ¹⁷ Ká b̄ia wi à 6a b̄io n̄úhũ wé poń mi o Krista bín-tente bueró b̄io yi, bán yilera na wi 6a yi yí se. Ba wi à 6a beé 1̄ lò à bè b̄io á 1̄ wi ho k̄asó yi wán. ¹⁸ Eε ká b̄ún búenb̄úen n̄úhũ mía. A mu wé le yi na se loo, t̄áá yi na yí se loo, b̄ún yí here. B̄io n̄úhũ wi lé ò o Krista b̄io wé bue. B̄io ó o Krista b̄io yú wee bue b̄ún léé z̄amakaa 1̄ c̄ón, á 1̄ wé è z̄amaka mu b̄io yi f̄éεε. ¹⁹ Lé b̄io á 1̄ z̄ú le b̄io wee wé ká búenb̄úen vaa véenii lé 1̄ k̄ánlò mi floró p̄anká yi, là a Yeesu Krista Hácírí* na wee séení mi p̄anká yi. ²⁰ B̄io á 1̄ pan làa s̄obéε á dó 1̄ s̄ii wee lòoní lé b̄io k̄a: I máa wé b̄io búí na h̄a n̄iyio dà à dí mi b̄io yi. Ká 1̄ s̄ii á à wé here á w̄aa wé è dé ho c̄ukú o Krista yi 1̄ wárá yi làa b̄io á 1̄ wee wéráa mu, à 1̄ ȳio wé lua, t̄áá à 1̄ hí. ²¹ Mu bon, ínén c̄ón ká 1̄ ȳio wi lua, se lé ho c̄ukú déró o Krista yi b̄io yi. Ká 1̄ b̄èn h̄urun loo, á 1̄ mún n̄ yí c̄únú b̄ún yi. ²² Eε ká b̄io á 1̄ ȳio wi lua wà, á tonlò c̄únú wi 6a n̄upua c̄ón, á b̄io á 1̄ w̄aa à lén á 1̄ yí z̄ú. ²³ I wee héh̄éeka mu mí b̄io n̄un p̄ahũ. 1̄ lá h̄urun á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé s̄i m̄ii, lé b̄io á b̄ún lé b̄io b̄ènt̄n s̄taaní. ²⁴ Eε ká minén b̄io yi á 1̄ keńlò làa mia á n̄úhũ b̄èn wiokaa wi po b̄ún. ²⁵ A b̄io á 1̄ w̄aa láa mu yi, á 1̄ z̄ú le 1̄ keń b̄ín, á à keń lè mi búenb̄úen á wé è séení mia, à mi wíoka z̄úń le Dónbeení b̄io, à s̄ia wa mi siadéro o Yeesu yi b̄io yi. ²⁶ Lé b̄ún n̄ na ká 1̄ k̄h̄ii b̄ínia 6uara mi c̄ón, á mi ì wioka z̄amaka làa s̄obéε 1̄ b̄io yi mi p̄aanílò là a Krista yi.

B̄io 6a k̄èrèt̄ewa ko 6a 6ua lè miten

²⁷ B̄io b̄io here lé b̄io mi ì 6ua miten sese á à héha làa b̄io ó o *Krista bín-tente le mu koráa, bèra a na ká 1̄ 6uara mi c̄ón loo t̄áá ká 1̄ yí 6uara loo, à 1̄ wé n̄í le mi f̄ará d̄ín mi siadéro o Krista yi wán lè le hácírí dà-kéní, á wó le n̄ii dà-kéní p̄aanía lá le lònbee wee tà le Dónbeení b̄ín-tente n̄ii. ²⁸ Mi yí día le mi z̄úkusa z̄ánika mia b̄io woon yi. B̄ún n̄ zéení làa ba le 6a à yáa, ká mu b̄èn n̄ zéení lè minén le mi ì k̄ání. B̄ún búenb̄úen lé le Dónbeení wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dónbeení wó mu s̄aamu làa mia: Le wó á mi dó mi s̄ia o Krista yi á mún lò wee be o b̄io yi. ³⁰ Mu bon, ínén làa mia p̄aanía wee lá le lònbee dà-kéní, d̄io á 1̄ h̄ia lá lè ho yahó á mi m̄on. A lé dén lònbee so á 1̄ p̄a lan wee lá á mi wee n̄í b̄io.

2

¹ Mi p̄anká wee wíoka keń mi p̄aanílò là a *Krista b̄io yi. O waminí wee hení mi s̄ia. Mi p̄aanía le Dónbeení Hácírí p̄anká yi. Mi s̄ia se á z̄ú le m̄akárí. ² Awa, á mi cén w̄aa wé n̄í m̄ín yi, á wań m̄ín, á wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé b̄ún búenb̄úen á t̄íráa 1̄ s̄i-wεε n̄ii. ³ Mi yí wé b̄io búí na wee wé à mi b̄io n̄úhũ keń poń b̄ia ká. Mi wé yí yooní miten b̄ia ká wán à 6a mi mia. Ká mi wé liiní miten à wé leéka le b̄ia ká s̄taaní mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi d̄on b̄io, ká mi mún wé leéka b̄ia ká b̄io.

⁵ B̄io mi p̄aanía là a Yeesu Krista, á mi 6ua miten làa b̄io ó o 6uannáa miten b̄io s̄ii:

⁶ Orén na ka lè le Dónbeení b̄io, á yí le mí ì 6ua mí m̄amínlò làa de konloon.

* 1:19 Yeesu Krista Hácírí: O Yeesu Krista Hácírí na b̄io b̄ia hen lè le Dónbeení Hácírí léé dà-kéní.

7 Bùeé. O tà díá bǔn búenbúen ò o òueé ton lè 6a nùpua bǐo síi á lé o nùpue binbirí, á wó mítén là a ton-sá bǐo síi.

8 O liinía mítén á tà bò le Dónbeení bioní yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrì mu húmú ho *kùrùwá wán.

9 Lé bǔn nǎn le Dónbeení wáa yòonianáa wo ó o wi mu bǐo búenbúen jùhǔ wán, á wó ó o yú le yèni na po há yènnáa búenbúen.

10 A bǐa wi ho wáayi làa bǐa wi ho tá wán làa bǐa wi ho ní-hǎnbó-lóhó yi búenbúen ñ fàrá mí nǎnkóúná wán o yahó.

11 A 6a búenbúen á à bǐo wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhúso, á à dérása ho cùkú o Maá Dónbeení yi.

Ba kèrètɛwa ka lòn khoomu ho ðmíndá yi

12 Minén na á ï wa làa sòobéé, bǐo mi wee bè le Dónbeení bioní yi, á mi wé wé bǐo á bǐa le kǎnía ko 6a wé. Mi wé kǎnbi le Dónbeení làa sòobéé à wérása mu. Bǐo mi lá wee wé mu ká ï wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrì bǐo á ï mía làa mia. 13 Lé le Dónbeení wee na ho pànká mia à mi sía vá há wára na sí le yi à dàní wérása há.

14 Bǐo léé bǐo na mi wee wé, à mi yí khí mi kíó yi ká mi ì zá làa mín à wérása mu, 15 bèra a na à wékhe bǐo yí mǐ yí léé mia, à mi wé 6a nùpua na wee ce le Dónbeení yahó, le Dónbeení záwa na á fianí mía yi ho lónbǐo nùpua na lé 6a ní-súmáa tǎahǔ. Mi ka lòn khoomu 6a tǎahǔ lòn fíntéena na dó bǐo síi, 16 minén na wee bue le bín-tente, ðio wee na le mukǎní binbirí. Ká mi wee wé làa bǔn, á ï dà à zámaka mi bǐo yi o *Krista bǐnǐ bǐen-nǎnzòñ, lé bǐo le lònbee na á ï lá mi bǐo yi yinǎñ kǎamáa. 17 Bǐo mi dó mi sía le Dónbeení yi á mi nǎn mítén le yi bǔn ka lòn muiní na 6a yan bǐo síi. A hàrì ká 6a ko 6a búé mi, á ï wé lòn hámu na bò mu wán, á ï wee zámaka mu bǐo yi á à zámaka lè mi búenbúen. 18 Làa bǔn bǐo síi, á minén mún wé zámaka, à mún zámaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bǐo

19 I wee leéka le hen làa cǐnú ká a Núhúso Yeesu tà, á ï tonka a Timotee mi cǎn bèra a na à ï jí mi sǎ à síi hí mi bǐo yi. 20 Lé bǐo ká mu yínǎñ wón á nùpua na wee leéka mi bǐo làa bǐo á ïnén wee leékaráa mu á mía. 21 Bǐa ká búenbúen yara sá mí kùrú bǐo ká a Yeesu *Krista bǐo níi ló. 22 Minén mi bæere zǔ bǐo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bǐo ó o za wé sárása lè mín maá. 23 Awa! Ká ï zǔna bǐo á ï bǐo ò wérása, ó orén lé yǎa á ï wee leéka à ï ðèní tonka mi cǎn. 24 I láa mu yi le hen làa cǐnú ká a Núhúso ò na ho wǎhǔ mi á ïnén ï bæere á à bǐen mi cǎn. 25 Ée ká wán za Epaforodiite na mi lá tonkaa ï cǎn ò o òuee na mi níi bǐo na mi le mi ì séení làa mi mi, á ï le mu ko à ï día wo ò o bǐnǐ bǐen mi cǎn. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobéé. 26 O 6èntǐn wi ò o mi mi wán, á mún yilera lúnkaa lé bǐo ó o zǔ le mi jǎ mí vǎnvámu bǐo. 27 Mu bon, o lò lá yí here làa sòobéé, léé cǐnú ká a yáá lá à hí. Ká le Dónbeení mahá zǔna a makárí, mu yáá yínǎñ orén mí ðon, ïnén á le mún zǔna makárí bèra a na à le yí-véé na wi ï wán à yí ðé wán. 28 Lé bǔn nǎn á ï wi à ï día wo ò o bǐen mi cǎn fúafú, bèra a na ká mi mǎn wo, à mi sía wa, à ïnén yí-véé 6èn yòò tǐ yi. 29 Awa! A mi sí a yahó lè há zámaka-beení mi páaníló là a Krista bǐo yi. Ba nùpua na ka là a bǐo á mi wé kǎnbi, 30 lé bǐo á cǐnú ká ká a lá à hí o Krista tonló bǐo yi. Bǐo mi yí dà máa wé máa na mi ï lé bǐo mi khèra làa mi, lé bǔn ó orén zǎanía mí mukǎní á wó séeníanáa mi.

4

¹ Awa, wàn zàwa lè wàn hínna na í wa làa sòobée, í sîi bèn̄tfn vá à í bíní mi mia. Mi bïo wee wée í sîi, á lé minén bio yi à í yí ho cùkú, á mi wáa wíokaa fàrá ðín mi páaníló là a Nùhúso yi.

Le zéenti bïo

² O Evodii là a Sēntiisi á í wee hení bïo kà á à na yi le 6a ñi-cúa wé le dà-kéní 6a páaníló là a Nùhúso bïo yi. ³ Εε ká únén na páania wee sá ho tonló làa mi lè mí yahó á í wee bío bío kà á à na yi: 'Ba háawa mu mí nùwá ñun á ù séení. 'Ba páania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. O Kileman lè wàn zàwa na ká mún páania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. Bán yènnáa túara bía yú le mukání binbirí yènnáa vūahú yi.

⁴ Mi wé zámaka fέε mi páaníló là a Nùhúso bïo yi. I wíokaa wee bío mu, mi wé zámaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zūn bío. Mi wé leéka le hen làa ðínú ká a Nùhúso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácirí yáa bío woon yi. Εε ká mi màkóo wé wi bío lée bío yi, à mi zéení mu lè le Dónbeení. Mi mún wé dé le bārakà fέε. ⁷ Ká mi wee wé kà, á le Dónbeení á à na mí hээрà mia, hón hээрà so dà bío wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi.

⁸ Wàn zàwa lè wàn hínna, á bío kà wán á í bío bío kà làa mia: Bío ko mu wé here mia lé ho tūiá poni bío, làa bío búenbúen na ko lè le kǎnbii, làa bío téréna, làa bío wee ce, làa bío ó o nùpue ko ò warí, làa bío ko lè ho cùkú. Bío búenbúen na se làa sòobée, làa bío ko lè le gúaaní lé bñn bío ko mu wé here mia. ⁹ Bío á í kāranna làa mia á mi tà yi, bío mi ñá í cón làa bío mi m̄n à í wee wé lé bñn á mi wé bè yi. Ká mi wee wé kà, á le Dónbeení na wee na ho hээрà, á à keí làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètewa bārakà déro bío

¹⁰ I wee zámaka làa sòobée í páaníló là a Nùhúso yi, lé bío mi màhá wáa dàrina zéenia làa mi le mi pan í bío. Mu bon, mi pan í bío yí khú ká lé bío mi lá ðín yí yú mu wéró nii. ¹¹ Mu yín̄n bío búí fòora mií á n̄n á í wee bíoráa kà. Hen ká í bío ka làa bío na, à í sîi wa mu bío yi lé bío á í mána mu búenbúen. ¹² Í khon loo, á í zū bío á í ì gúa lè ìten. Í bío wi loo á í zū bío á í ì gúa lè ìten. Í yú bío á í dí loo, tàá í yí yú bío á í dí loo, à í yí puuní loo, tàá à bío wi í cón fòo mií loo, mu búenbúen yi á í zū bío á í ì gúa lè ìten sese. ¹³ Bñn bíowa so wéró pánkà ó o *Krista wee na mií. ¹⁴ Εε ká bío mi séenia mi le lònbee na yú mi bío yi bèn̄tfn lée bío na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zū le p̄ahú na á í gúa le Dónbeení bín-tente bueró ñúhú mi cón, á ló ho Maseduana k̄hú yi, á lé minén mi dòn lé 6a kèrètewa kuure na séenia mi. ¹⁶ P̄ahú na á í wi ho Tesaloniiki yi lé bñn mi gúa mu ñúhú yi, á séenia mi làa bío á í màkóo wi yi á ðñn há cúa-ñun. ¹⁷ Bñn yí máa zéení le í wee cà à mi wé séení mi làa bñn sîi fέε, èe ká í màhá wi à le Dónbeení na bío mi wee wé b̄n cùnú mia. ¹⁸ Mi hámu na mi tonkaa là a Epaforodiite buée ðñn mi lè mí ñi-káa, mu yáa puunia bío á í màkóo wi yi búenbúen. Bío mi n̄n mií ka lòn muini yia na c̄ina á s̄amu s̄i le Dónbeení yi. ¹⁹ Wàn Dónbeení na n̄fóró ñii mía á à na bío mi màkóo wi yi búenbúen mia mi páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi. ²⁰ Le ho cùkú à bío s̄i wàn Maá Dónbeení yi fέε há lúlúio na ñii mía yi. *Amiina!

²¹ Bĩa bïo sã le Dónbeenĩ yi 6a pãaníló là a Yeesu *Krista bïo yi á mi tẽnĩ yi lè mí nĩ-kénĩ kénĩ. Wàn zàwa lè wàn hĩnni na làa mi pãanía wi mún wee tẽnĩ mia. ²² Bĩa hen na bïo sã le Dónbeenĩ yi 6uen6uen wee tẽnĩ mia, sũnkú bĩa wee sá ho *Oroomu bée cín.

²³ Le o Núhũso Yeesu Krista wé mu sãamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró ñuhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeení bioní bín lé yia 6a le Epafaraasi, o là a Poole páania wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bεεre yi (1.7; 4.12).

Pāahū na ó o Poole wi ho kásó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi 6ueé 6úεkíó wo á bía nɔn wo yi le 6a nùpua 6úí hínɔn wee vīíní ho Koloosi kèrètíewa lè ho kàránló 6úí síí.

Lé bñn nɔn ó o Poole túararáa ho vūahū na kà nɔn 6a yi, à zéení le Dónbeení túiá poni làa ba, bèra a na à 6a pí 6a nùpua mu kàránló. O mún bía nɔn 6a yi le le Dónbeení ðín o Yeesu *Krista wán léraráa ho ðímíjá, á lé orén le wee ðín wán kânínáa 6a nùpua (1–2).

O zéenia bío 6a wé è 6ua lè mítén 6a páaníló là a *Krista yi (3–4).

Lé o Tisiiki là a Oneziimu ó o Poole tonkaa lè ho vūahū mu á 6a vaá nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tēenti

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí síi bío á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahū na kà. Inén lè wán za Timotee ² á wee tēení minén wán zàwa lè wán hñni na bío sá le Dónbeení yi ho Koloosi lóhó yi á páania là a Krista, á siadéro wo yi fàrá tina. Le wán Maá Dónbeení à wé mu sáamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole Dónbeení bārakà déro bío

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Nuhūso Yeesu *Krista 6àn Maá Dónbeení yi mi bío yi, à wa dé le bārakà. ⁴ Wa wee dé le bārakà lé bío wa já bío mí sía dóráa o Yeesu Krista yi bío, làa bío mí waráa bíá 6úén6úén na bío sá le Dónbeení yi. ⁵ Mi dó mi sía á wa mín, lé bío mi dó mi sía á wee lóní le Dónbeení bè-tente na le dó mí jii le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mi já bío pāahū na 6a buera le bín-tente nɔn mia yi, dén na lé ho túiá poni. ⁶ Ho ðímíjá 6úén6úén yi, á bíá wee tà le bín-tente mu bío, à wé bío sí le Dónbeení yi á wee dé wán ká 6a wà. Lé ká síi á mu mún wee wéráa minén cón à lá ho pāahū na mi já le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeení sáamu bío binbirí à 6uee 6úe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sòobéε na làa wen páania wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu nɔn mia. O wee sòobá mítén à sáráa o Krista tonló wa lahó yi mi cón. ⁸ Lé orén 6ueé bíá le waminí na á le Dónbeení Hácírí wó á mi wa làa mín bío làa wen.

⁹ Lé bñn nɔn á pāahū na wa já mi bío yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeení yi fεε mí bío yi. Wa wee fio le le Dónbeení na mu bè-zūmíní lè mu bío zūrló 6úén6úén na wee lé lerén mí bεεre Hácírí cón mia. Lé bñn ñ na ká mi ì zūn bío le síi vá yi á mu jii ì sí. ¹⁰ Bñn ká mi ì ðán ñ 6ua miten làa bío mu koráa là a Nuhūso, á mi wé è wé bío sí a yi 6úén6úén fεε lè há wára na se lè mí síiwá 6úén6úén, á à wíoka à zūn le Dónbeení. ¹¹ Bío le Dónbeení pánká jii mía, á wa wee fio le yi le le wé à mi pánká kεrí bèra a na à mi wé ðán hí mi sía, à jii mi yiwa lè le sí-wεε. ¹² Mí wé dé wán Maá

Dónbeení bǎrákà. Le wó á mi kò á mi níi kẹ́n hǎ kǐa na le bǎrá kǎ làa bíà bío sǎ le yi mu koomu yi le cón. ¹³ Le kǎnía wɛn le tǐbírí pǎnká níi yi, á wa wǎa wi le Za na le wǎa làa sòobéé bééni díinií ¹⁴ Lé o Za mu pǎnká yi á le kǎnía wɛn, á séra wa bè-kora día.

O Krista khòoníló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeení na yi dà máa mi.

O kí mu bío búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen jǔhǔ wán.

¹⁶ Lé bío ó orén lé yǎ le Dónbeení ðín wán léraráa mu bío búenbúen,
bío ho wáayi, làa bío ho tá yi,
bío wee mi, làa bío yí máa mi,
hǎ pǎnkáwá lè mí síiwá búenbúen.

Le Dónbeení ðín orén wán á léraráa mu bío búenbúen,
mu bío búenbúen le léra orén bío yi.

¹⁷ Orén wi kǎ bío búí ðín yí léra.

Lé orén pǎnká yi á mu bío búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètiéwa búenbúen kuure na ka lòn sǎnía bǎn jǔhǔ lé orén.

Lé orén le kuure mu búá wán.

Lé orén lé ba ní-hía nín-yání so na vèera á máa bíni máa hí
bèra a na ò o dí mu bío búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bío mu wó sína le Dónbeení yi á bío lerén karáa búenbúen à le Za
mún kẹ́n làa búń.

²⁰ A mu mún wó sína le yi á le ðín orén wán à bío ho wáayi làa bío ho tá
yi búenbúen làa de bíni wé sí.

Lé o Za na húrun á *kùrùwá wán á cǎni kúarǎ pǎnká yi á le dórǎa ho
héerǎ lerén lè mu bío búenbúen pǎahǔ.

²¹ A mínén na lá lé ba ní-hání le Dónbeení cón, á lá lé le zúkúsa mi yile-
kora lè mí bè-kora wéroró bío yi, ²² á le wǎa wó á mi bíni sí làa de bío le
wó á le Za wó a núpue á húrun pǎnká yi. Le wó kǎ síi bèra a na à mi dàń
ðín le yahó kǎ mi wee ce á fíanií mía yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi.

²³ Kǎ mi máhǎ ko mi wíoka dé mí sía o Za mu yi, á fǎrá ðín. Bío mi dó mi
sía wee lòní bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mi yí
khènnáa. Le bín-tente mu lé ðio mi jǎ khíina, ðio buera nòn ho ðímíjǎ
núpua búenbúen yi. A lé lerén bín-tente mu bueró tonló á ñén Poole mún
wee sǎ.

O Poole lònbee na ó o wee lá bío

²⁴ Hǎ làa na kǎ wán á le lònbee na á ì wee lá mi bío yi á ì wee zámaka
bío yi. Lé kǎ síi á ì sǎnía lò ò beráa á à tíirǎa le lònbee na wa ko wa kǎa
yi jii* o *Krista tonló sǎró yi ba kèrètiéwa búenbúen kuure na lé o sǎnía
bío yi. ²⁵ Inén wǎa lé ba kèrètiéwa búenbúen kuure mu ton-sǎ lé bío le
Dónbeení kǎráfǎa ho tonló mií, á le ì zéeni mí bíoni bío yahó búenbúen
mi séeníló bío yi. ²⁶ Le bíoni mu lé mu bío na le Dónbeení lá sà ho ðímíjǎ
núpua búenbúen yi hááni. Éé kǎ hǎ làa na kǎ wán á le wǎa zéeni le bíoni
mu bío làa bío sǎ le yi. ²⁷ Le Dónbeení le mí ì zéeni làa ba le le bío na
lá sǎ yi na semu bǎn síi mía á ba núpua búenbúen níni dàń kẹ́n yi. Bún
bío so lé o Krista páaníló làa mia. Lé bún nòn á mi dó mi sía wee lòní
ho cùkú na le Dónbeení dó mí jii le mi níni ì kẹ́n yi. ²⁸ Lé wón Krista so
á wa wee zéeni bío, á wee jii le Dónbeení nípomu ní-kéní kéní zení wán,
á wee kǎrán ba lè mí ní-kéní kéní mu bè-zúminí pǎnká yi. Wa wee wé
bún bèra a na à ba ní-kéní kéní dàń dǎ vé ba páaníló là a Krista pǎnká

* 1:24 Mi loń Matiye vǎahǔ 24.3-14; Maaki vǎahǔ 13.19-23

yi. ²⁹ Lé bǔn te bǐo á ï wee sáráa ho tonló mu lè ï sòobéε là a Krista pánká beení na wee mi bǐo á ï wee wé yi.

2

¹ I wi à mi zǔn le ï wee sá lè ï sòobéε minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètíewa, làa bǐa ká búenbúen na yère mún ðín yí dá ï wán bǐo yi. ² I wee sá lè ï sòobéε bèra a na à mi búenbúen sía wé hereka à mi wé le dà-kéní bǐo mi wa làa mún bǐo yi. Bǔn bǐo yi á mi ï yí mu bè-tentewà lè mí síiwà búenbúen na ko làa mia ká mi bènṭín zǔna le le Dónbeení bín-tente na mi ná lè ho tǔiá poni. Lé bǔn ñ na ká mi ï zǔn le Dónbeení bǐo na lá sà yi, bǔn na lé o *Krista. ³ Lé orén mí ðòn á mu bǐo zǔnló lè mu bè-zǔrminí búenbúen na lé ho náforó binbirí wee lé cǔn. ⁴ I bǐa bǔn non mia bèra a na à mi yí día mítén le o búí khà lè mí bín-sía vǐníní. ⁵ I mia mi tǐahǔ bǔn bon, ká ï hácirí ðén màhǎ wi làa mia. Bǐo mi buannáa mún sese, làa bǐo mí siadéro o Krista yi fàrá tǐna á ï síi wan bǐo yi.

Wa páníló là a Krista bǐo

⁶ Awa, á bǐo mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Núhǔso, á mi wǎa bua miten làa bǐo sí a yi mi páníló làa wo bǐo yi. ⁷ Mi fàrá mi siadéro wo yi lòn vǐndéε na naní zon ho tá yi bǐo síi. Mi le mi siadéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mi wíoka fàrá ðín mi siadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha lè ho kàránló na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeení bǎráká féeε.

⁸ Mi pa miten bǐo. Mi yí día le 6a nǔpua vǐ mia lè mí kàránló na yí bon á jǔhǔ mia. Hón kàránló so fàrá 6a nǔpua làndáwá lè ho ðímíná pánkáwá na yí máa mi wán, ká ho yí fàrá Krista wán. ⁹ Mu bon, bǐo ó o Krista wó a nǔpue mí cúee á bǐo le Dónbeení karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ A le Dónbeení bǐo ðání yi á mi bǐo búenbúen jii sú mi páníló là a Krista yi, wón na wi há pánkáwá na yí máa mi búenbúen jǔhǔ wán. ¹¹ Bǐo mi pánía làa wo, á mi lé 6a nǔpua na 6a kúiora. Ká hón kúioró so màhǎ yí wó mi sǎnia yi. Ho *kúiiro na ó o *Krista wó lé mu bè-kohó pánká na ó o léra mia. ¹² Pǎahǔ na mi bátízera yi, á mi ka lòn nǔpua na pánía nùna là a Krista á mún pánía vèera làa wo lé bǐo mi dó mi sía le Dónbeení pánká na vèenia wo léra 6a ñí-hía tǐahǔ yi. ¹³ A minén na lá húrun le Dónbeení cǔn mu bè-kora na mi lá wee wé làa bǐo mi yí kúiora bǐo yi, á le wǎa vèenia mia mi páníló là a Krista bǐo yi. Le séra wa bè-kora búenbúen día. ¹⁴ Wa wékheró bǐo na jà wa júná yi á le 6ó jǔhǔ lòn kení vǔahǔ bǐo síi. Le búaa mu ho *kùrúwá wán á 6óràa mu jǔhǔ. ¹⁵ Le fáara há pánkáwá na yí máa mi búenbúen fúna á dó há nǔyio há yi 6a nǔpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kùrúwá wán pánká yi.

¹⁶ O o búí wǎa yí ko ò o cítí mia bǐo mi yí bò 6a *làndá yi mu bè-dínii lè mu bè-junii ðání yi, tàá bǐo mi yí máa dí há sǔn-beera, tàá ho piihǔ miló nín-yání wizonle sǎnú, tàá 6a *zúifúwa vǔnkalo wizonle sǎnú. ¹⁷ Bǔn búenbúen fù lé bǐo lá wá 6ueé wé 6àn khàkhánaamu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mi yí día le o búí bǐo le mi yí ko lè ho cǔnú le Dónbeení cǔn. I wee bǐo bǐa wee wé lè 6a wee liiní mítén à 6uani ho wáyí tonkarowá bǐo. Ba wee bǐo le mi bǐo jǔhǔ wi po bǐa ká 6a bè-minii bǐo yi. Lé 6arén te mí kùrú yilera. Ba wee yòoní mítén mu bǐo yi káamaa. ¹⁹ Ba yí céeera a Krista na ka lòn sǎnia 6àn jǔhǔ yi. Lé orén wee wé à há sǎnia bǐowa na céeékaa mún yi à wé ðǎ làa bǐo le Dónbeení le mu wéráa.

Wa húmú lè wa vèeró là a Krista bǐo

²⁰ Mi páania húrun là a Krista, á kánia ho ðímíná pánkává na yí máa mi níi yi. A léé webio nɔn á mi pá wee díá miten à 6a kíkáká yi lè mí *làndává, ka lè mi bío pá sã ho ðímíná yi? ²¹ Ba le mi yí lá bío ká, à yí dí bío ká, à bío ká mi yí dã. ²² Hón làndává so bío ciran mu bío na ká a nùpue njána mu lè mí màkóo, à mu vé. Lé 6a nùpua bò hã á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zúrúminí bío na se á wee zéení le 6a nùpua wé dé mí sòobéé le Dónbeení bío yi, à wé liíní míten, à wé beé mí sánia lò. Eε ká mu jùhũ màhã mía. Mu wee kãna bío 6a nùpua sia wee vá yi mí dòn yi.

3

¹ A bío mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wãa wé cànka bío bío sã ho wáayi, hen na ó o Krista yòó kará yi le Dónbeení nín-ñání. ² Mi wé leéka bío bío sã ho wáayi bío, ká mi wé yí leéka bío bío sã ho ðímíná yi bío. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrun, á mi wãa yú le mukɔn-ñinle là a Krista, wón na páania lè le Dónbeení. Bía bío sã ho ðímíná yi á le mukɔn-ñinle mu bío sã yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukãní. Ká a Krista khii wà 6ueé zéení míten lè ho ðímínása, á mún ñ zéení làa ba le mi bío sã mí yi, á mi ì páaní a cùkú yi làa wo.

Le mukɔn-ñinle lè le mukɔn-kinle bío

⁵ Awa, á bío wi mia na bío sã ho ðímíná yi á mi 6úe jùhũ. Bún na lé ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, lè hã n̄yi-wará, lè mu bío na yí se na mi sia wee vá yi, lè hã yio na yí máa sí lè mu bío. Bún na ka lòn wónna na mi dó mi sia yi. ⁶ Hón wékhewa so lé hãa wee wé à le Dónbeení s̄i ðínáa [bia yí máa bè le bíoní yi.] ⁷ Lé bún 6àn síi á minén mún lá wee wé p̄aahũ na hã wékhewa pánká wi mi wán. ⁸ Eε ká hã laa na ká wán á mi khi mu 6úen6úen yi. Mi wé yí le mi sia c̄i, mi díá le mukɔn-ñiilè, lè hã làntaa, lè hã kàakó-bioní. ⁹ Mi wé yí f̄úaa sabioní na mín yi. Mi wé yí wé bún bíowa so, lé bío mi wãa díá bío mi fù wee 6ua lè miten. ¹⁰ Mi wãa yèrémáa wó 6a ñi-fla. Lé le Dónbeení wó mia lè 6a ñi-fla á wee yèrémá mia f̄éé, à mi 6onmín làa de, à mi zúrú le binbirí. ¹¹ Lé bún nɔn á 6a *zúífùwa làa b̄ia yín̄ó 6a zúífùwa, làa b̄ia kúiora làa b̄ia yí kúiora, lè 6a ñi-hãní, làa b̄ia yio yí héra, lè 6a wobáaní làa b̄ia wi míten, bán 6úen6úen á hueekaró mía yi. O *Krista mí dòn lé yia bío jùhũ wi. Bía dó mí sia wo yi 6úen6úen ó o páanianáa.

¹² Awa, minén na le Dónbeení wa á hueekaa á mi bío sã le yi, mi wãa wé 6a nùpua na zū le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liíní míten à wé wayika. Mi wé j̄i mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sia c̄i mín yi. Ká a 6úí wé wó khon lè mí ninza, à mi s̄en díá na mín yi. Bío ó o Nùhúso séraráa mi wékhéro díá, lé bún 6àn síi á minén mún wé s̄en díá nanáa mín yi. ¹⁴ Mi wañ mín, bún lé bío bío here á po bío ká 6úen6úen. Lé bún á à wé mia lè le dà-kéní binbirí.

¹⁵ Le o Krista h̄éerà na ó o wee na mia à dí mi bíowa 6úen6úen yahó. Lé hón h̄éerà so á le Dónbeení hueekaa mia à mi k̄en yi, à mi wé lòn sánia dà-kéní. Mi wé dé le b̄arákà. ¹⁶ Le o Krista bíoní k̄en mi yiwa à j̄ii sí, à mi wé kàrán mín, à wé hení mín sia lè mu bè-zúrúminí na j̄ii sú. Mi wé sío hã lení lè mí síiwà lè mi sia 6úen6úen à dérãa le Dónbeení b̄arákà. ¹⁷ Bío mi wee bío làa bío mi wee wé 6úen6úen á mi wé wé là a Nùhúso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeení b̄arákà o Yeesu mu pánká yi.

Bio wa ko wa bua làa mín

¹⁸ Hãawa, mi wé liiní miten na mi b́arání yi, làa b́io mi ko mi wé wé làa b́u mi páaníló là a Ńuh́so bio yi. ¹⁹ Báawa, mi wań mi h́ánání. Mi wé yí j́iiní mi mukání 6a wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà b́ioní yi mu b́io 6́úen6́úen yi, lé b́io á b́ún sí a Ńuh́so yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí ćfí mi zàwa sía à tèè 6a bàra.

²² Wobáaní, mi wé bè mi j́únása na wi ho ðímíj́ná yi b́ioní 6́úen6́úen yi. Mi wé yí wé mu 6a ýio yi mí ðòn à càráa le yèni 6a cón. Ká mi màhá wé sá na 6a yi lè le yi na wee ce, b́io mi wee kónbi o Ńuh́so bio yi. ²³ Mi wé wee sá tonló lée tonló, à mi hén mi yiwa sáráa ho, à keń lè mu lé o Ńuh́so á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé b́io mi zū le o Ńuh́so á à sáání mia, dén sáání so lé h́a ḱia na ó o bàrà ká làa b́ia bio sá a yi. Yia lé mi Ńuh́so lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká b́ia 6́èn wee wé bio yí térénna, bán ó o Ńuh́so á à sáání yi á à héha làa b́ún, o máa hueeka nùpua mín yi.

4

¹ Wobáaní j́únása, mi wé wé b́io térénna á héhaa lè mi wobáaní. Lé b́io mi zū le minén mún Ńuh́so wi ho wáayi.

Le zéeni lè le t́èni b́io

² Mi yí ḱhí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi à wé dé le Dónbeení b́arákà féé. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeení hén mí b́in-tente bueró j́ii na wen, b́ún na lé o *Krista bio na lá sá yi. Lé b́ún bio yi á ìwiráa ho kásó yi. ⁴ Mi fio na mii bèra a na à ì ðán zéeni mu wéréwéré làa b́io á ì ko à ì zéeni làa b́u.

⁵ Mi wé zún miten 6uaró b́ia yínón 6a kèrèt́ewa t́ahú. Páahú lée páahú na mi dà à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé 6a nùpua na zū h́a b́ioní à wé b́io h́a b́in-tentewá, à wé ðán b́io lè 6a nùpua làa b́io mu koráa.

⁷ O Tisiiki 6ueé zéeni b́io á ì b́io karáa 6́úen6́úen làa mia. Wón lé wán za mu kèrèt́emu ðání yi á ì wa làa sòobéé. O wee sòobá miten à sáráa o Ńuh́so tonló làa mi. ⁸ B́io non á ì wee tonkaráa wo mi cón lée bèra a na à mi zún b́io wa b́io karáa, o ò h́í mi sía. ⁹ O Onεziimu na wee lé mi cón á à bè mín làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrèt́emu ðání yi á ì wa làa sòobéé. O sídéro o Krista yi f́ará t́ina. Lé 6arén mí nùwá j́un á à bè mín 6ueé zéeni b́io wó wa cón 6́úen6́úen làa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yia làa mi páanía wi ho kásó yi á wee t́èni mia. O 6uenló b́io f́era b́ia non mia. Ká a 6ueé ðn mia, à mí 6ua a sese. ¹¹ O Yeesu, yia 6a mún wee ve le Zusituusi wón mún wee t́èni mia. Ba *zúífúwa na lé 6a kèrèt́ewa t́ahú, á bán mí ðòn lé b́ia làa mi páanía wee sá, à zéeni le Dónbeení bá-zámu b́io. Ba henía 1 síi. ¹² O Epafaraasi, yia wee lé mí cón, á mún wee t́èni mia. Wón mún lé o Yeesu Krista ton-sá, á wee sòobá miten à fio féé mi b́io yi bèra a na à mi síadéro le Dónbeení yi wioka f́ará t́in, à wé 6a kèrèt́ewa na ðn wó, á yí máa titika le Dónbeení síi bio wéro yi. ¹³ Inén 1 βερε mōn b́io ó o wee beéráa miten lò làa sòobéé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá kèrèt́ewa bio yi. ¹⁴ O Luki na lé o ðòkòt́úarán, yia á ì wa làa sòobéé, là a Demaasi mún wee t́èni mia.

¹⁵ Mi t́èni wán zàwa lè wán h́inni kèrèt́ewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún t́èni a Ninfa lè 6a kèrèt́ewa na wee kúee mín wán o źii yi.

¹⁶ Ká mi kàrána í vūahũ mu vó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi à bán mún kàrán. Ká bán mún tonía ho vūahũ na nɔn 6a yi á nɔn mia, à mi mún kàrán hón.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Núhũso kàràfáa wo yi ò o wé sá à ho jii sí.

¹⁸ Lònbió lé ínén Poole lè í nín-bia á wee túa bió kà à na mia. Mi yí le mi yiwa sà miĩ ho kàsó na á í wi yi. Le le Dónbeenĩ à wé mí sãamu làa mia.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jūhū

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho á n̄n ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kōhū ló-beeni. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fàrá le. Èe ká a màhá yí dàrna yí kará bín yí míana. Lé b̄io á ho kàránlò na ó o wee na á 6a *zuífūwa b̄uú yí tà b̄io, á 6a n̄n wo (Bè-wénia vūahú 17.1-17). B̄io n̄n ó o túararáa ho vūahú mu lé ho tonlò na ó o sá hūinia yi b̄in ó o wi ò o b̄iní s̄jii.

B̄io le kuure mu yí fàrá yí míana, ká b̄io le kèrètíewa wee wé ká mu se búenb̄úen ó o j̄á, ó o wee zámaka mu b̄io yi, á wee hení 6a s̄ia le 6a bánbá à 6a kèrètíemu wé va lè ho yahó. O b̄ia 6a ní-hía vèeró b̄io làa ba, làa b̄io ó o *Krista à b̄iní ì buen á buee fé b̄ia dó mí s̄ia wo yi. O mún b̄ia le 6a wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zūrlowà tò mu wán le ho vūahú mu lé h̄ia lé o Poole nín-yání vūahú na ó o túara. O túara ho há lúlúio búarà-jun làa píru (50), lè ho búarà-jun làa píru làa dà-kéní (51) p̄ahú o Yeesu teró m̄n.

¹ Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na ká á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na b̄io s̄a a Maá Dónbeeni là a Nuh̄uso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeeni wé mí s̄amu làa mia à na ho h̄erà mia.

B̄io ho Tesaloniiki kèrètíewa buan lè m̄ten

² Wa wee dé le Dónbeeni b̄arákà f̄éé mi búenb̄úen b̄io yi. Wa yí máa khí le Dónbeeni floró yi mi b̄io yi. ³ Wa wee leéka mi b̄io fúuu wàn Maá Dónbeeni yahó. Lé b̄io á mi yí dú parí mi siadéro le Dónbeeni yi. Le waminí na wi mia lé dén n̄n á mi wee wéráa mu bè-tentewà. A mi siadéro wa Nuh̄uso Yeesu *Krista yi á mún fàrá d̄in. ⁴ Wàn zawa lè wàn h̄inni, wa zū mu le le Dónbeeni wa mia á hueekaa à mi b̄io s̄i le yi. ⁵ Wa yí buera le b̄in-tente yí n̄n mia lè wa j̄iní mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeeni Hácirí p̄anká, á mún láa mu yi kénkén le le b̄in-tente mu b̄io lé ho t̄iá. B̄io wa buan lè waten mi t̄ahú à mi b̄io wé seráa á mi zū. ⁶ B̄io warén wó á mi b̄o yi, á mún b̄o b̄io ó o Nuh̄uso wó yi. H̄arí b̄io mi lò wee be làa s̄obéé mí cúee, à mi pá tà b̄o le Dónbeeni b̄ioní yi lè le s̄i-wéé, d̄io le Dónbeeni Hácirí wee na.

⁷ B̄io mi wó ká lé b̄ún á b̄ia tà a Krista b̄io ho Maseduana lè ho Akayii k̄ana yi búenb̄úen lá ko 6a wé loí yi à wé. ⁸ Lé lè minén c̄s̄n ó o Nuh̄uso b̄ioní d̄in yi á s̄a j̄ánáa ho Maseduana lè ho Akayii yi. Mu yínóí b̄ún mí dòn. Mi Dónbeeni b̄io t̄aró á b̄enb̄era há lùà búenb̄úen, á mu b̄an b̄ioró yáá w̄aa j̄uh̄ú mia wa c̄s̄n. ⁹ Ba n̄pua búenb̄úen wee b̄io b̄io mi buan làa w̄en b̄io, p̄ahú na wa van mi c̄s̄n yi. Ba mún wee b̄io b̄io mi p̄á h̄a w̄onna à mi tà le Dónbeeni binbirí na wi f̄éé b̄io, á n̄n miten le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáayi ì buen, wón na le v̄enía. Orén Yeesu mu lé ȳia á à k̄aní w̄en le Dónbeeni s̄i-c̄ilè cítií p̄ahú.

2

Ho tonlò na ó o Poole sá ho Tesaloniiki lóhó yi b̄io

1 Wàn zàwa lè wàn hínni, minén miten mən wa buenló mi cón cūnú.
 2 Mi zū mu le sáni wa buen mi cón, á 6a beéra wa lò, á zùarína wen ho Filiiipu lóhó yi. Ká le Dónbeenĩ màhá henía wa sía á wa bueraráa le Dónbeenĩ bín-tente nən mia lè há kánkáa.* 3 Wa bè-bíonii yí dín bío na yí bon wán. Yilera na yí se mia wen. Wa yí máa cà à wa vīnī nùpue. 4 Bùeé. Le Dónbeenĩ lora wen, á mən à wa ko làa bú, á le kàràfáa mí bín-tente wen á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínōrī nùpua á wa le wa à wéé sía, ká mu lé le Dónbeenĩ. Dén na zū bío khíina zoó wi wa sía yi. 5 Mi zū mu kénkén le wa bíonī yínōrī nī-khènló bíonī. Wa yí máa bío à cà bío nùpue búí cón. Būn le Dónbeenĩ mí beere zū. 6 Wa mún yí cà à minén táá nī-vio khòoní wen. 7 Wa yàá lá ko à wa wé fé bío búí mi cón lé bío wa lé o *Krista tonkarowà. Ée ká wa màhá tà wayíira waten mi fahú làa bío ó o há-ḡàa wé wayíiráa mítén à loínáa mí zàwa yi bío síi. 8 Wa wa mia làa sòobéé lé būn nən á wa yí káḡaa le Dónbeenĩ bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bío yi. Būn wee zéeni le mi bío bēntīn here wen dakhíina. 9 Wàn zàwa lè wàn hínni, ho tonló na wa sá, làa bío wa lò bonnáa á mi zū bío. Wa sá le wisoni lè ho tīnàahú, bèra a na à wa bío yí wé sèró mi nī-kéní búí wán. Lé ká síi á wa wóráa á bueraráa le Dónbeenĩ bín-tente nən mia. 10 Minén na tà a Krista bío á wa buan waten sese yahó, á téréna waten. Bío 6a dà à bío le wa wó khon yi á mia. Minén lè le Dónbeenĩ lé mu scéràsa. 11 Mi zū mu le mi nī-kéní kéní á wa buan làa bío ó o maá wee wé bua lè mí zàwa bío síi. 12 Wa nən há yile-tentewà mia, á híina mi sía, á bía mu henía nən mia le mi bua miten làa bío le Dónbeenĩ síi vá yi. Dén na von mia à mi keŋ le bá-zàmu cùkú yi.

13 Wa mún pá bínía wee dé le Dónbeenĩ bārakà bè-vio búí bío yi. Pāahú na mi ná le Dónbeenĩ bíonī wa jíní yi, á mi yí buan le lòn nùpue bíonī, à mi buan le lè le Dónbeenĩ bíonī bío síi. Mu bon. Le bēntīn ló le Dónbeenĩ cón làa tūiá. Le bíonī mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bío cón. 14 Wàn zàwa lè wàn hínni, ho *Zudee kōhú kèrētīewa kuio na bío sá le Dónbeenĩ yi bío na sá 6a yí lé būn bān síi á minén mún káa yi. Le lònbee na yú 6a 6a *zúifúwa níi yi, lé dé n lònbee so síi á mīn zàwa mún beéra lè mi lò. 15 Lé barén zúifúwa yáania bó le *Dónbeenĩ jī-cúa fēerowà. Lé 6a zúifúwa mún bó a Nuhúso Yeesu. Warén wa beere á 6a beéra lò. Le Dónbeenĩ síi bío wéró mia 6a yi huúu. Bío bío wi 6a nùpua búenbúen yi á 6a tun wāna. 16 Wa lá wi à wa bue le Dónbeenĩ bíonī à na bíi yínōrī 6a zúifúwa yi à bán fen, á 6a wi 6a hē wen. Lé ká síi á 6a wó à tīraráa mí bè-kora na 6a wee wé fēe jīi. Ée ká mu véenī á le Dónbeenĩ síi cà 6a yi.

O Poole síi vá ó o mi ho kèrētīewa wán

17 Wàn zàwa lè wàn hínni, wa saawaa mún yi á yú pāahú à wa máa mi mún, ká wa màhá wee leéka mi bío. A wa wee bánbá, á wi wa mi mi wán, lé bío á mi bío wi wen làa sòobéé. 18 Lé būn nən á wa lá wi à wa bíní buee búεékí mia. Inén Poole wó mu lora dōn há zen cúa-yen. Ká a *Satāni màhá hò wen. 19 Bío nən á wa dóráa wa sía, á wi le sí-wεε yi, lé minén bío yi. Lé minén lé le saánii na à à wéé wa sía wa Nuhúso Yeesu yahó o khíi bíní buenló pāahú. 20 Mu bon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sí-wεε.

3

1 Bío wa míana wa máa jí mi sá, á wa ḡà wa yiwa san. Lé būn nən á wa tò mu wán le wa à keenī ho Atēna lóhó yi wa dòn, 2 à wa tonkaa

* 2:2 Mi loŋ Bè-wénia vūahú 16.19-24; 17.1-9

wàn za Timotee mi cón, wón na wee sá le bín-tente bueró tonló le Dónbeení, dío bío ciran o *Krista. Wa tonkaa wo ò o buee wé à mi siadéro le Dónbeení yi wíoka fàrá dín, ò o mún hení mi sía. ³ Lé bún á à na ká minén búí máa díá mítén á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yáá zū mu le warén na tà a *Krista bío ko wa káa le lònbee mu yi. ⁴ Bío wa hía wi mi cón á wa fèra bía mu nòn mia le wa lò ò be làa sòobéé. Mi zū le bún lé bío bèn wó. ⁵ Lé bún nòn á ì jà ì yi san á ì tonkaa o Timotee mi cón ò o buee loñ bío mi siadéro le Dónbeení yi bío karáa à bíní buee bío na mií. Bío dà-kéní á ì lá zána yi, le jún-sí ó o *Satáni khà mia víníá. Ká mu lá wó làa bún se wa sèéra waten mi bío yi káamáa.

⁶ Éé ká bío ó o Timotee ló mi cón buée dñn, á bío ó o bía mi siadéro le Dónbeení yi lè mi waminí dñní yi léé sí-wéé bío. O bía le ká mi san san lon wa bío à mi sía wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bío á warén mún wi à wa mináa mi wán bío síi. ⁷ Wàn zàwa lè wán hínni, lé bún nòn wa yúráa le sí-hífilè mi siadéro le Dónbeení yi bío yi le hácírí yáaró lè le lònbee na wee yí wén yi. ⁸ Há làa na ká wán á bío mi can tina o Núhúso yi á wee fání wa sáníá. ⁹ Wa yáá yí zū bío wa à dé lè le Dónbeení bárakà le sí-wéé na wa wee yí le yahó mi bío yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeení yi lè wa sòobéé le wisoni lè ho tñàahú à wa làa mia bíní mi mín, à bío fòora mia mi siadéro le Dónbeení yi bío yi à wa tí bún jii.

¹¹ Le wàn Maá Dónbeení mí bæere lè wa Núhúso Yeesu à wíoka ho wõhú na wa à bè buée mináa mi wán. ¹² Le o Núhúso wé à le waminí na mi wa làa mín á mún wa lè ba núpua búenbúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu bonmín làa dío á wa waráa mia. ¹³ Bún ká a Núhúso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeení yahó, wa Núhúso Yeesu làa bíá búenbúen na bío sá a yi buenló pãahú.

4

Bío ba kèrètíewa ko ba gua lè miten

¹ Wàn zàwa lè wán hínni, wa kenía mia làa bío mi ì guaráa miten á bío á à wé sínáa le Dónbeení yi. A le làa bún mi guan lè miten. Éé ká wa màhã wee fio mu mi cón làa sòobéé á wee hení mu na mia o Núhúso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² Há yile-tentewà na wa nòn mia á mi zū. Lé o Núhúso Yeesu á há ló yi. ³ Bío le Dónbeení wee cà lé à minén mi kuio bío sí le yi: Mi pa miten bío ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi. ⁴ Mi nì-kéní kéní zún bío mi ì hénínáa mi sáníá yi mu bío yi à héha làa bío le Dónbeení síi vá yi. ⁵ Mi yí díá miten à mu bío na yí se poní wé bué làa bío á bía yí zū le Dónbeení wee wéráa mu. ⁶ Nii woon yí wé yí khe lè mín za mu bío mu dñní yi huúu. Wa bía mu nòn mia vó á jà mi zeñ wán le bíá wee wé hñn wára so síi ó o Núhúso síi á à cì yi á à cítí. ⁷ Bío bía bon, le Dónbeení yí von wén le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síiwà. Le von wén à wa bío sí le yi búenbúen. ⁸ Lé bún nòn ká yia pã há bíoní na ká, se mu yínòñ núpue á bánso pã bío. Mu lé le Dónbeení ó o pã, dío wee na mí Há círí mia.

⁹ Bún khíina bín, á mu jùhú mún wáa mía à ba túa vūahú na mia ba kèrètíewa waminí dñní yi. Bío mi ì wañ làa mín á le Dónbeení zéenia làa mia wó. ¹⁰ Bún lé bío á mi yáá guan lè wán zàwa lè wán hínni búenbúen na ho Maseduana kòhú búenbúen yi. Éé ká wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à kerí mín wán ho héerà yi. Bío bío ciran

mia lé bǐo mi wé loń. Mi wé sá à ńiá mi màkóo miten làa bǐo wa heníánáa mu nǎn mia. ¹² Lé bǔn á à na ká bǐa yínǎń 6a kèrètíewa wé è kǎnbi mia á mi bǐo mún máa wé sèró o 6úí wán.

O Nùhúso bǐnǐ bueńlǒ bǐo

¹³ Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zǔń bǐa húrun tǔiá. Lé bǔn á à na ká mi yilera máa yáa làa bǐa yí dó mí sǐa 6a ńi-hía vèeró bǐo yi bǐo sǐi. ¹⁴ Wa dó wa sǐa le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bǐo yi á le Dónbeenǐ á à ve bǐa húrun á à kúee mín wán làa wo.

¹⁵ O Nùhúso bǐonǐ 6úí dǎńí yi, á bǐo ká lé bǐo wa à bǐo: Ká a Nùhúso khíi bǐnǐa 6uara, á warén na yǐo á à wé lua hón pǎahǔ so yi á máa dí bǐa húrun yahó. ¹⁶ Le zèeré á à dé, á le Dónbeenǐ wáyí tonkarowá ńúhúso tǎmu, lè le Dónbeenǐ bǔaanǐ tǎmu sǎ á à ńí. Bǔn ká a Nùhúso mí beere á à lé ho wáyí á à líi. A bǐa húrun ká 6a dó mí sǐa o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Bǔn món á warén na yǐo wi lua á le Dónbeenǐ á à pǎaní i lá làa ba hǎ dundúio wán á yòó sǐnǎa o Nùhúso yahó. Bǔn ká wa à keń lá a Nùhúso fèe. ¹⁸ Mi wé bǐo hǎ bǐonǐ mu na mín yi à heníánáa mín sǐa.

5

¹ Wán zàwa lè wán hínni, mu ńúhǔ mia à 6a túa vǔahǔ na mia mu bǐowa mu 6úen6úen 6àn wéror pǎahǔ lè mu 6àn wizonle dǎńí yi. ² Minén mi beere yáá zǔ mu sese le o Nùhúso bueńlǒ á khíi wé mu bè-vńíkanií làa bǐo ó o kǎnlo wee wé buennáa ho tńàahǔ bǐo sǐi. ³ Ká 6a nùpua khíi wee bǐo: «Wa wi ho hèerá yi. Bǐo na yí se máa yí wen.» Lé hón pǎahǔ so 6a yǐo 6ueé tí ká mu bǐo 6úen6úen fù lúnkaa mín yi 6a wán. Mu khíi yòoka 6a wán làa bǐo ó o hǎ-sǎńiso sǎńí vía wee wé yòokaráa o wán bǐo sǐi o teró pǎahǔ. Ba máa fen le wizonle mu zoń. ⁴ Eé ká minén wán zàwa lè wán hínni, minén bán mia le tǐbírí yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kǎnlo bǐo. ⁵ Mi 6úen6úen bǐo sǎ mu khoomu yi, mi bǐo sǎ le wisoni yi. Mu yínǎń tńàahǔ wa wi yi. Wa mia tǐbírí yi. ⁶ Awa, á mi yí le dǎmu 6úe wen làa bǐa ká bǐo. Mi wa fání wa yǐo à zǔń waten wee wé da yi, á lé ho tńàahǔ á 6a mún wee wé ńu khée yi. ⁸ Eé ká warén bán bǐo sǎ le wisoni yi á wa ko wa zǔń waten 6uaró mu bǐo 6úen6úen yi. Wa sǐadéror le Dónbeenǐ yi, lè wa waminǐ á ko mu wé lòn hǐa táró báká na wa à zǐ á à paráa waten yi, á wa sǐadéror ho kǎńiló bǐo yi á ko mu wé lòn hǎńlǒ kónlè na wa wé è bún. ⁹ Le Dónbeenǐ yí lera wen cítíi bǐo yi. Le wi à le kǎńí wen lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yǐa húrun wa bǐo yi, bèra a na ká wa yǐo wi lua loo, tàá ká wà húrun loo, à wa làa wo pǎaní keń mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sǐa ká sǐi, à wé sèenika mín à mi sǐadéror le Dónbeenǐ yi wé dé wán làa bǐo mi yáá wee wéráa mu.

Hǎ bǐonǐ na bǐo heníá nǎn 6a kèrètíewa yi

¹² Wán zàwa lè wán hínni, wa wee fio bǐo ká mi cǎn: Mi wé kǎnbi bǐa wee sá le Dónbeenǐ tonló mi cǎn, bán na ó o Nùhúso bàrá mi ńúhǔ wán le 6a wé zéení mia. ¹³ Mi wé kǎnbi 6a, à warǐ 6a lè mí sòobéé le Dónbeenǐ tonló na 6a wee sá bǐo yi. Mi keń mín wán làa hèerá.

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, wa pá bǐnǐa wee fio mia: Mi wé bǐo 6a paríwá cǎn. Bǐa le hézǎńií wi yi à mi hení bán sǐa. Mi wé sǐ 6a yídàwa. Mi wé ńǐ mi yiwa 6a nùpua 6úen6úen bǐowa yi. ¹⁵ Mi pa miten bǐo, mi wé

yí dī yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín féeε, à mún wé mu làa bía ká búenbúen.

¹⁶ Mi wé le mi sía wa féeε, ¹⁷ à yí kǎí ho floró yi. ¹⁸ Mi wé dé le Dónbeení bǎrákà bío búenbúen yi. Bún lé bío le Dónbeení cà minén na lé lè dà-kení là a Yeesu *Krista cón.

¹⁹ Mi yí hè le Dónbeení Hácírí bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeení jii-cúa na lé wee fεε á mi yí pí à wé làa kǎakó-bío. ²¹ Mi wé cincíí mu bío búenbúen vé, à lén bío se mu yi à 6ua. ²² Mu bío na yí se lè mí sííwà á mi khènnáa.

²³ Le le Dónbeení na wee na ho héeérà lé dío wé à mi kǎí lè lerén bío binbirí. Le minén mi kùio, mi hácírí, lè mi mànáká, lè mi sánía à le pa bío à flání yí zo, à lònínáa wa Núhúso Yeesu Krista búenló. ²⁴ Le Dónbeení na von mia wee wé bío le dó mí jii le mí ì wé. Lerén lé dío á à wé mu á à tíí jii.

²⁵ Wán zàwa lè wán hínni, mi wé fio na wεn.

Le tēenti

²⁶ Mi tēení wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa búenbúen yi lè le kǎnbii.

²⁷ I dǎn o Núhúso wán wee bónbónínáa mia, le ho vūahú na kǎ à mi kǎrán le 6a kèrètíewa búenbúen jí.

²⁸ Le wa Núhúso Yeesu Krista sǎamu à kǎí làa mia.

Ho jun ní vūahú na ó o Poole túara non ho Tsaloniiki kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jūhū

Ho vūahú mu na kà yi, ó o Poole bíníá lá a Núhúso buenlò bío wee zéení yahó. Lé bío 6a nùpua búí hía wee bío wéréwéré le o buara vó. A mu dó le zání 6a kèrètíewa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bía le sání ò o Yeesu bíní buen, ó o ní-súmúí búí á à híní ì káaní 6a nùpua, á 6a à sánsá le Dónbeení. Ba búí wee leéka le bío ó o Núhúso buenlò wáa suaráa ká síí, á mí ì kèení máa wé è sá dèè, á 6a ninzàwa wé è díní. O o Poole pá mu, ò o bía bío ká non 6a yi: «Yia yí wi ò o wé sá dèè, á 6ánsò 6èn mún yí ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahú á píina bío yen bún món ó o 6èn túara hía ká.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na ká á à na minén Tsaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bío sá wán Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista wé mí sáamu làa mia, à na ho héerá mia.

O Núhúso Yeesu bueé fi le citti

³ Wán zàwa lè wán híní kèrètíewa, wa ko wa wé dé le Dónbeení bárakà fèèè mi bío yi. Mu téréna à wa wé mu, lé bío mi siadéro le Dónbeení yi wee va lè mí yahó làa sòobèè, á le waminí na mí ní-kéní kéní wa làa mín á wee dé wán. ⁴ Lé bún non wa wee khòoníáa waten 6a kèrètíewa kuio tlahú bío mí tà fàrá dín sese bío yi, làa bío 6a nùpua jina mia á wee beé mí lò à mí pá tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéení le le Dónbeení citti filó téréna. Lé bún nà na ká mí ì koí lè le Dónbeení bá-zámu, bío mí lò wee be bío yi. ⁶ Bío téréna lé bío le Dónbeení á à wé. Bía wee beé mí lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeení khíi na há vūnà yi làa wen páahú na ó o Núhúso Yeesu khíi yóó lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na pánká wi á bueé líi zéení mítén. ⁸ O ò buen ho dāhú na yèkèyèkè yi, á bueé beé bía yí wi 6a zūn le Dónbeení lò, á yí máa bè wa Núhúso Yeesu bín-tente yi. ⁹ Lónbee na jii mia lé díó á à yí 6a. Le Dónbeení á à ja 6a á 6a á khèn lerén lè mí dànló na cùkú wi yi. ¹⁰ Nònzòh na o ò lé á à buen yi, á bía bío sá a yi á à dé ho cùkú wo yi. Bía dó mí sía o yi á à mí a, á à zámaka a bío yi. Minén mún nà kèí 6a tlahú, lé bío mí tà le bíoní na wa buera non mia bío.

¹¹ Lé bún non wa wee fio fèèè mi bío yi. Wa wee fio le Dónbeení yi le le wé à mí koí lè ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeení dànló pánká yi, à mu tentemu na mí wee leéka wéro lè mí siadéro le Dónbeení yi á le Dónbeení tí jii. ¹² Ká mu wó làa bún, á wa Núhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mí bío yi, á minén mún nà yí ho cùkú o bío yi. Bún lé wán Dónbeení là a Núhúso Yeesu Krista sáamu.

2

Bío zéenia le Dónbeení zúkúso dāni yi

¹ Wán zàwa lè wán híní, hen ká mu lé bío ciran wa Núhúso Yeesu *Krista buenlò lè wa fémínlò làa wo bío, á wa wee fio mia ² le mí yí dèení

lũnka mi yilera à wé lè mi jʉúná mia bɪn, ka lè o Núhũso buara mi jʉá sá. Mu dà à wé le mu fɛɛra nɔn mia lòn Dónbeenɪ jɪ-cúa, tàá mu bía nɔn mia, tàá mu zéénia le wa ka lè wa túara mu ho vʉahũ yi nɔn mia. ³ Mi yí díá le nùpue khà mia làa bɪo búí sɪí hùúu, lé bɪo le wizonle mu máa dá ká 6a nùpua á yí káa, á yí pá le Dónbeenɪ bɪo. A le Dónbeenɪ zúkúso*, yíá jʉúhũ sú á yí zéénia míten yí vó. ⁴ Bɪo 6a nùpua wee ɔuaaní búenbúen lòn doffina ó o ò firáa. O ò yòoní míten bɪn búenbúen wán. O khíi hení mí sɪí á yòó zo le *Dónbeenɪ zɪ-beenɪ yi á zoó kɛɛní ká a bɪo le mínén lé le Dónbeenɪ. ⁵ Bɪo á ɪ hɪa ðɪn yí ló mi cón, á ɪ bía mu làa mia, tàá mi yi sà mu yi le? ⁶ Mi wáa zú bɪo buan wo ðɪnɪa bɪo ká wán. Lé bɪn nɔn ó o máa zééní míten ká mu yínɔn ho pʉahũ na fɛra bò díá ðɔn. ⁷ Mu bè-sũmúí na bɪo sànkáa á ðɛɛnɪa búakáa wee wé. Pʉahũ na á bɪo pá buan mu ðɪnɪa á à khèn làa bú, ⁸ bɪn ká le Dónbeenɪ zúkúso màhã à zééní míten. O o Núhũso Yeesu jɪi sɔnsámu pánká á à búe o. O ò yáa wo lè mí búenló pánká. ⁹ Le Dónbeenɪ zúkúso mu khíi búen là a *Satáni ðànló, á búeé wé mu yéréké biowa lè mí sɪíwá á à khà lè 6a nùpua. ¹⁰ Hã wén-kora lè mí sɪíwá o ò wé á à khà làa bɪa wee vɪiní míten. Ba wee vɪiní míten lé bɪo 6a pá ho túiá poni na dà 6a wee kání, á yí wa ho. ¹¹ Lé bɪn nɔn á ho pánká na wee vɪiní á le Dónbeenɪ á à dé 6a yi, bèra a na à 6a dé mí sɪa bɪo yí bon yi. ¹² A bɪa búenbúen na yí máa dé mí sɪa ho túiá poni yi à 6a wee wéé mí sɪa mu bè-kora wéró yi, bán búenbúen jʉúná á à sɪ.

Le Dónbeenɪ hueekaa mia á kánia

¹³ Wán zàwa lè wán hɪnni, mínén na ó o Núhũso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenɪ bára ká fɛɛɛ mi bɪo yi. Lé bɪo mu nín-yání, á le Dónbeenɪ hueekaa mia le mí ì kání lè mí Hácírí pánká, ðio wee wé à wa bɪo sɪ le yi, á séení bɪo mi dó mi sɪa ho túiá poni yi. ¹⁴ Lé bɪn le Dónbeenɪ von mia bɪo yi le bɪn-tente na wa buera nɔn mia pánká yi. Le von mia bèra a na ò o Núhũso Yeesu *Krista cùkú à mi nɪ kɛɛn yi.

¹⁵ Wán zàwa lè wán hɪnni, lé bɪn nɔn à mi cén hení mi lò, à fárá ðɪn. Bɪo wa bía lè wa jɪnɪ nɔn mia làa bɪo wa túara há vɔnna yi á kenía làa mia à mi bè yi sese. ¹⁶ Wa Núhũso Yeesu Krista mí beere lè wán Maá Dónbeenɪ á wó á wa yú le sɪ-hebúee na jɪi mía lè le sɪidéro binbirí. ¹⁷ Le 6a wíoka dé mi sɪ-hebúee wán, à na ho pánká mia, hɪa mi à wéráa mu bɪo búenbúen na se, mi bíoní lè mi wárá yi.

3

Mi wé flo na wɛn

¹ Wán zàwa lè wán hɪnni, mu véení á mi wé flo na wɛn bèra a na ò o Núhũso bíoní wíoka wé ðàñ ben fè hã lùa fùafùá à le yí ho cùkú há lòn-vio yi làa bɪo á le bɪo wóráa mínén cón bɪo sɪí. ² Mi mún flo à le Dónbeenɪ kání wɛn 6a nɪ-kora lè 6a nɪ-sũmáa níní yi, bɪo 6a búenbúen yínɔn nùpua na wee tà à dé mí sɪa le Dónbeenɪ yi. ³ Eɛ ká a Núhũso wón le mí ì wé bɪo na ò o wé mu. O ò sɪ mia á à pa mi bɪo ó o nɪ-sũmúí máa yí mia. ⁴ O Núhũso hɪina wa sɪa mi bɪo yi, o wee zééní mu na wɛn le bɪo wa henía nɔn mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà fɛɛɛ. ⁵ Le o Núhũso séení mia mi yilera yi, à mi waré le Dónbeenɪ, à mi mún ðàñ wé jɪ mi yiwa làa bɪo ó o *Krista jʉánáa mí yi bɪo sɪí.

* 2:3 Dónbeenɪ zúkúso: O zúkúso mu lé o Satáni tonkaro. O pá le Dónbeenɪ bɪo. Orén mí beere làndá na ó o bò yi mía. Le Dónbeenɪ dánkáa wi o wán fɛɛɛ.

Mi wé sá làa bïo á warén wórda mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn hinni, wa wee hení mu ù na mia wa Nùhúso Yeesu *Krista yèni yi, le bïa búenbúen na lé 6a paríwà mi t̄ahú á yí máa 6ua mítén héha lè ho kàránlò na wa n̄n mia, á mi pa miten bïo yi. ⁷ Minén mi beere zū bïo mi ì 6ua lè miten á à wéráa lè wa bïo. Warén kera làa mia á wa yí dú parí. ⁸ Wa yí día waten ó o búí yí díinía káamáa. Bueé! Wa sá á lò bon làa sòobé le wisoni lè ho t̄nàahú, bèra a na à wa bïo yí wé sèró mi n̄i-kéní woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú bïo yi, á wa lá dà à bïo le mi wé séení wén. Éé ká wa le wa máa bïo mu. Wa wó mu kà síi á zéénía làa mia le mi bè yi. ¹⁰ P̄ahú na wa kera mi c̄ón á bïo kà lè bïo wa henía n̄n mia: Yia yí wi ò o sá d̄é, á 6anso 6èn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bïo làa mia kà síi lé bïo wa wee jí le 6a búí wi mi t̄ahú lé 6a paríwà. Ba yí máa sá d̄é. Ba bè-wénia búí mía ká yín̄n à dé mítén 6a n̄i-vio bïowa yi. ¹² Bán n̄upua so á wa wee fio á à hení bïo kà á à na yi o Nùhúso Yeesu Krista yèni yi, le 6a ko 6a wé sá à dànnáa mítén 6ua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hinni, minén bán yí le mi bará t̄è mu bïo na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a búí p̄ le mí máa bè bïo wa bía ho v̄ahú na kà yi, à mi zūí 6anso bïo, à wé yí va d̄a a, á h̄a n̄iyio ò dí o. ¹⁵ Éé ká mi màh̄á yí wé o lè mi zúkúso, ká mi wé zéení a lè m̄n za bïo síi.

H̄a d̄ubuaa lè le t̄ènti

¹⁶ Le o Nùhúso mítén, yia lé ho héerà 6anso, à wé na ho héerà mia h̄a p̄nna búenbúen yi f̄éé. Le o Nùhúso k̄én lè mi búenbúen. ¹⁷ Lé ínén Poole lè ì n̄n-bia á te le t̄èní na kà bïo wee túa. I wee wé túa mu à véenínaa ì v̄onna. Lé b̄n le ì v̄onna túaró síi. ¹⁸ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mí s̄amu lè mi búenbúen.

Ho nín-yání vūahū na ó o Poole túara nɔn o Timotee yi

Vūahū túaró jūhū

O Timotee bān maá hīa lé o *Kereesi nīi, ká bān nu hīa lé o zúifù hīnzoró, á lé o kèrètíe. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà vaá bue le Dónbeenī bionī ho Lisitere lóhó yi. Mu pāahū ká a Timotee lé o yàrónza fēe. O hīa dó mí sīi le Dónbeenī yi làa sòobéé (Bè-wénia 16.1-3). A lá bñn jii wán, ó o Timotee wáa bō a Poole yi á 6a wee sá le Dónbeenī tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole vōnna na ó o túara nɔn o Timotee yi lé hā bio jūn.

Ho nín-yání vūahū yi ó o bía bīowa bio tñn bio:

1. O jà 6a kèrètíewa zeñ wán le 6a pa mítén bīa wee kàrán 6a le mu bīo na yí bon bīo yi.
2. O zéenia bio 6a kèrètíewa ko 6a wé 6uāanínáa le Dónbeenī. O mún zéenia bio á 6a kèrètíewa búenbúen, lè 6a kuio ní-kía làa bīa wee séení 6a ko 6a 6ua le mítén.
3. Mu véení ó o Poole zéenia bio ó o Timotee ko ò o 6ua le 6a kèrètíewa á dàñ sáráa le Dónbeenī tonló sese.

Le tēenti

¹ Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé bio le Dónbeenī na lé wa kánilo là a Yeesu Krista mu le í sá ho tonló mu konloon. ² Timotee, lé ünén á í wee túa ho vūahū na ká á à na yi, lé bio á wa siadéro o Krista yi dání yi á ũ lé í za. Le wán Maá Dónbeenī là a Yeesu Krista na lé wa Nūhūso á wé mu bè-tentewà làa fo. Le 6a na mí waminī lè mí hээрà mia.

Yi hácirí bīa wee vīni 6a nūpua lè mí kàránló yi

³ Làa bio á í biaráa mu nɔn foñ, díá à ũ kéení ho Efeze yi. Ba nūpua búii wi ho lóhó mu yi á wee vīnī 6a nūpua lè mí kàránló. Cén hè 6a le 6a díá mu. ⁴ Mún bio na 6a yi le 6a yí na mítén hā wāhio bè-bionii yi, làa bio á bān 6uāawa bio wóráa bio bíoró. Bñn lé bio wee dé le wāanī na here 6a pāahū, mu yi máa wé á 6a na mítén bio le Dónbeenī le mí ì wé yi, á wa yí dà máa zūn bio le Dónbeenī le mí ì wé ká wa yí dó wa sía le yi. ⁵ Bio nɔn á í le ũ bíoráa mu na 6a yi lé bio á 6a ko 6a wañ mí ninzàwa. Ká 6a le mí wa mí ninzàwa á 6a ko à 6a sía ce à wé le hā yile-tentewà, à dé mí sía búenbúen le Dónbeenī yi. ⁶ Hñn wén-tentewà so búenbúen á 6a búii pǎ díá à 6a wee vīnī mítén lè le wāanī-kánlè na jūhū mia. ⁷ O *Moyiize lándá kàránló lè 6a nūpua bio á 6a wee hení ká bio 6a wee bio làa bio 6a wee kàrán á 6arén mí beere yí zū kúará. ⁸ Mu bon, o Mōyiize lándá se, ká wa wee bè ho yi làa bio á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bàrá nūpua na téréna bio yi. Bùeé! Bīa ho bàrá bio yi lé bīa yí máa bè le Dónbeenī bionī yi, lè 6a nī-kāania lè 6a nī-sūmáa, lè 6a bè-kora wérowà. Ho bàrá bīa yí máa kñnbi le Dónbeenī, làa bīa wee 6ua mítén lè le bio jūhū mia bio yi, làa bīa wee 6úe mí maáwà táá mí nuwà bio yi. Nī-6úe lée nī-6úe á ho bàrá bio yi. ¹⁰ Ho mún bàrá bīa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, lè 6a báawa na wee dà lè mí ninzàwa báawa, làa bīa wee yéé 6a nūpua bio yi. Ho lándá mu bàrá 6a sabín-fūaalowa làa bīa wee dé mí jini na ká 6a máa bè mu yi bio yi. Ho bàrá bīa búenbúen na yí máa bè

ho kàránlò na téréna yi bïo yi. ¹¹ Hón kàránlò so héhaa lè le Dónbeení cùkúso bín-tente. Le Dónbeení na wee wé mu bè-tentewà lé dén kàràfáa le bín-tente mu mií.

O Poole wee dé o Krista bárakà

¹² I wee dé wa Núhúso Yeesu *Krista bárakà lé bïo ó o non ho pànká mií á ì wee sáráa o tonlò. I wee dé o bárakà lé bïo ó o láa mií, á léra mi wó lè mí ton-sá. ¹³ Inén na fù wee yáa o yèni, á wee beé bia tà a bïo lò, á mún wee là a, èè ká arén wón màhá zūna ì màkàrí lé bïo á ì lá yí zū bïo á ì wee wé, á ì yí dó ì sli wo yi. ¹⁴ Wa Núhúso Yeesu Krista wó mu sáamu lè mí sífwa làa mi. O wó á ì dó ì sli wo yi, á wa a, á mún wa 6a nùpua. ¹⁵ Bïo á ì wee bïo ká láayi wi á ko à 6a nùpua dé mí sía mu yi: O Yeesu Krista 6uara ho òmíná yi bèra a na à 6a bè-kora wérowà kání. A inén lé yia lé o bè-kora wéro po bia ká. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá zūna ì màkàrí, inén na bè-kora wi po bia ká, á nà mí yí ì bïo yi. O wó mu á zéenia lè 6a nùpua na khii tà a bïo á à yiráa le mukání binbirí na máa vé. ¹⁷ Le 6a nùpua 6úen6úen dé ho cùkú le Dónbeení yi à wé kòmbi le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi fèèè, á wee dí le bèèni fèèè. Lerén mí dòn lé le Dónbeení. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee sí

¹⁸ I za Timotee, bïo ká lé bïo á ì hení ì na fon, à héha lè há bioní na le Dónbeení ni-cúa fèerowà yáania bia ù dání yi, bèra a na ù sli wé here le bín-tente tonlò na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ù sli, à sá ho lè le yi na se. Ba nì-dòndáa 6úí pá bún á 6a 6èn yí bínía yí dó mí sía le Dónbeení yi. ²⁰ Bán nùpua so ó o Himeneè là a Alekisándere wi òahú. A ì día 6a á 6a bïo sá a Satáni yi, bèra a na à 6a yí bíní yí là le Dónbeení.

2

Bïo á wa ko à wa wé fio bïo yi

¹ Bïo á à wé here mia á à dí bïo ká 6úen6úen yahó lé bïo ká: Mi wé fio le Dónbeení yi lè mí sòobèè, á bónbóní le, á dé le bárakà 6a nùpua 6úen6úen bïo yi. ² Mi wé fio na 6a bá-zàwa làa bia á ho pànká wi níi yí 6úen6úen yi, lé bún ò na ká wa à keí ho héerá yi, á à wé waten, á mún wé è wé há wára na se. ³ Ho fio à na 6a nùpua yí léé bïo na se, á mu mún sí le Dónbeení na kánía wen yi. ⁴ Le wi à 6a nùpua 6úen6úen kání à zūn ho tūiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeení léé dà-kéní. A yia wi 6a nùpua làa de páahú léé nì-kéní. Wón lé o Yeesu *Krista na 6ueé wó a nùpue. ⁶ O 6uara 6ueé non mítén á káníanáa 6a nùpua. O wó mu á zéeníanáa le le Dónbeení wi le kání 6a nùpua 6úen6úen ho páahú na mu ko yi. ⁷ Lé bún bïo yi á le Dónbeení wóráa mi lè mí bín-buero, á tonkaa mi le ì kàrán bia yínóí 6a *zúífúwa, à 6a dé mí sía le yi. Bïo á ì mà ká léé tūiá poni, sabéré mia mu yi.

Bïo 6a háawa ko 6a wé 6ua lè mítén

⁸ Awa, á bún lé bïo non á ì wi à há lùà 6úen6úen yi à 6a nùpua hóoní mí níní dá ho wáayi à floráa. Ba yí le mí sía cī mín yi, 6a mún yí zá làa mín à wéráa mu. ⁹ I mún wi à 6a háawa sía zílò à héha làa bïo mu koráa 6a nùpua 6úen6úen cón. Ba ko 6a wé dé le kònbii mí sía zílò yi, à wé 6ua mítén sese. Le 6a nún-vání wíokaró yí wé bïo na à na ká 6a nùpua wé è loí 6a yi. Há donkhue-sia na wó lè ho sánú tàà bè-vio 6úí na yáwá here à 6a wé yí zí. Ba yáá pá yí ko 6a wé zí há sía na yáwá here dàkhíina. ¹⁰ Èè ká 6a wé sòobá mítén à wéráa há wára na se. Bún lé bïo 6a háawa na le mí wee kòmbi le Dónbeení ko 6a wé 6ua lè mítén. ¹¹ Ho kàránlò páahú á 6a háawa ko 6a wé tété à bé zo à jínáa yia wee na ho kàránlò cón. ¹² I yí tà le

6a hãawa wé kàrán 6a báawa, tàá à 6a yí pànká 6a wán. Ba ko 6a wé kɛɛní sũuní. ¹³ Mu bon, o Adãma lé yia le Dónbeení má ho yahó á màhá bò yi mánáa o Eɛve. ¹⁴ A mu mún yínɔ́n o Adãma lé yia ó o *Satáni sũna, o hãa lé yia ó o sũna, á lé wón lé yia yí bò le Dónbeení bè-bíonii yi. ¹⁵ Hàrí bïo mu wó ká á 6a hãawa á à kání 6a hámu bïo yi, ká 6a dó mí sïa le Dónbeení yi, á le waminí wi 6a yi, á wee 6ua míten sese làa bïo le Dónbeení le mu koráa.

3

Ba kèrètɛwa kuure ya-díwá

¹ Bïo á ì mǐ ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí 6a kèrètɛwa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zũn míten ɓuaró à wékheró bïo yí mǐ lɛé yi. O ko ò o wé hãa yà-kéní ɓanso. O wará ko à hã wé se, à wé o nùpue na bïo ɓúenɓúen ó o wee wé kǎɓa, á 6a nùpua wee kǎnbi. O mún ko ò o zũn 6a nǐ-hání ɓuaró, à zũn 6a nùpua kàránló. ³ O yí ko ò o wé ɓa-ɓu, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, ɓúeé. O sïi ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí sïi le wá rí yi. ⁴ O ko ò o dàí mí zii nùpua ɓua, ò o zàwa wé jí a cǎn, à wé kǎnbi o. ⁵ Ká a nùpue hãa yí dà mí kùrú zii nùpua máa ɓua, ó o ò wé kaka à dàí ñ ɓuaráa 6a kèrètɛwa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sliidéro o *Krista yi ðín yí míana, bèra a na o hãa yí yòoní míten mu bïo yi, à le Dónbeení sïiní a ɓúhú làa bïo le sïinánáa o Satáni ɓúhú bïo sïi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee ɓua míten sese à bïa yínɔ́n 6a kèrètɛwa wé kǎnbi o o wén-tentewa bïo yi, bèra a na à bè-kohó bïo yí mǐ lɛé wo yi, ò o Satáni hãa yí yí o ví.

Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá bïo

⁸ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ko à 6a wé 6a nùpua na wee ɓua míten sese, à yí wé ɓiní ɓun ɓansowà. Ba yí ko 6a wé ɓu ho *ðivén dà mí nii wán, à sòobá dé mí sïi le wá rí càrò yi. ⁹ Le Dónbeení tũiá poni bíoní na le zéenia hã sliadéro le yi dání yi á 6a ko 6a wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mi ì lén nùpua á à wé lè 6a kèrètɛwa kuure ton-sáwá à mi loí 6a ká fiani mía 6a yí, ká 6a dà à sá ho tonló mu, à mi wãa ɓua bán. ¹¹ Ba hánání ko à 6a ɓua míten sese, à yí waí hã nǐ-ɓua. Ba ko 6a wé 6a nùpua na bïo ɓúenɓúen 6a wee wé kǎɓa, à láayi kɛɛn mu bïo ɓúenɓúen yi. ¹² Ba kèrètɛwa kuure ton-sá ko à ɓàn hãa wé yà-kéní, o ko ò o dàí mí zàwa lè mín zii nùpua ɓua. ¹³ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá na tonló se bán á 6a nùpua wee kǎnbi, á 6a poní á à sén á à bíoráa o Yeesu na 6a dó mí sïa yi bïo.

Mu bïo zũnító na wa wee yi o Krista yi cǎn

¹⁴ I wee leéka à ì ɓuen ũ cǎn hen làa cǎnú. Eɛ ká i wee túa bïo ká ¹⁵ bèra a na ká i míana ɓuararáa à ũ pá zũn bïo á ũ ɓuaráa ũten 6a kèrètɛwa kuure yi. Dén kuure so lé 6a kèrètɛwa zii-ɓúhú na bïo sá le Dónbeení yi. Le kuure mu lé ðio sá ho tũiá poni ðínía làa bïo á hã bòròbòròwa wé sínáa le zii ðíní bïo sïi, lé lerén á ho tũiá poni mu ðín wán. ¹⁶ Le Dónbeení bè-sànkani na le zéenia làa wɛn wa sliadéro o Yeesu yi dání yi ɓɛntín lée bè-beení.

O Krista

ɓúeé wó a nùpue,

á le Dónbeení Hácírí vèenia wo zéeníanáa le o bïo bon.*

* 3:16 Mi loí Oroomusa vùahú 1.4

O o zéenia míten lè le Dónbeení tonkarowà na ho wáayi.
 O bío buera non hã síiwà búenbúen yi.
 Ho òmíjńá yi á 6a núpua dó mí sía wo yi.
 Le Dónbeení yòonía wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeení bè-wénia búenbúen se

¹ Le Dónbeení Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho òmíjńá véró khii dón á 6a núpua búí wáa à khí á máa dé mí sía le Dónbeení yi. Ba à yèrémá khii bè mu biowa na wee khà 6a núpua víní yi, lè 6a cínáwa kàránló yi. ² Bán núpua so wee ti bío wi 6a yiwa yi ká 6a fúaa hã sabioní à vínínáa 6a núpua. Ba bè-leékana yi, á 6a yí zū bío se làa bío yí se máa hueeka mín yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yí se, á wee hè mu. Ba mún wee hè 6a núpua lè mu bè-dínia búí díró ká le Dónbeení nòn léra mu ho díró bío yi, bèra a na à bía dó mí sía o *Krista yi, na zū ho túiá poni wé dé le Dónbeení bárakà díráa mu. ⁴ Bío le Dónbeení léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bárakà mu bío yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeení bioní lè ho floró lè bún wee wé à mu bío búenbúen ce le Dónbeení yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Bún biowa so na ká búenbúen á ũ kàrán lè 6a kèrètíewa, bún ká fo màhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeení bioní wee kàrán féεε ũ síidéro le yi bío yi, làa bío fo bóràa bío 6a kàránna làa fo yi bío yi. ⁷ Hã wáhio na yí máa zéeni mu bè-tente là a núpue, hã yí héhaa lè wa síadéro le Dónbeení yi á ũ pí bío. Bío fo ko à ũ wé lé ho kení ũten làa bío á fo ò bèráa le Dónbeení yi sese. ⁸ Bío fo ò kení lè ũ sánia léé bío na dà fo wé è séení. εε ká ho sòobá ũten à wé bè le Dónbeení yi sese bún cúnú wi bío búenbúen yi, lé bío á yía bò le Dónbeení yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukáni binbirí yi hã làa na ká wán, lè ho yíró na lua yi. ⁹ Le bioní na ká léé bioní na láayi wi á 6a núpua ko 6a tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bío wa dó wa sía wee lòoní bío le Dónbeení na wi féεε le mí ì wé. Le lé 6a núpua búenbúen kánílo, sònkú bía dó mí sía le yi. ¹¹ Bún lé bío á fo ko à ũ bè hení à wé kàrán lè 6a núpua.

Bío á fo ko ũ bua lè ũten

¹² Yí día le 6a zùaní foñ lé bío á fo lé o háyónza. εε ká ũ màhá bua ũten sese à bía dó mí sía le Dónbeení yi mi à bè yi: ũ bioní yi, ũ wára yi, bío á fo wa lè 6a núpua yi, ũ síidéro yi lè ũ síi na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá ũten à kàrán le Dónbeení bioní vūahú à na 6a kèrètíewa yi. Wé hení 6a sía à kàrán 6a à paráa í buenló. ¹⁴ Le Dónbeení Hácírí hāmu na fo yú á ũ yí wé làa bío na nūhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bío le Dónbeení jii-cúa féεrowà bía pāahú na á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá bò mí níní ũ wán. ¹⁵ Bío á ï zéenia làa fo búenbúen á ũ wé sòobá ũten à wé wé. Na ũten búenbúen ho tonló mu yi à 6a núpua mí bío á fo wee varáa lè ũ yahó. ¹⁶ Pa ũten bío fo wee buarāa ũten làa bío fo wee kàrán lè 6a núpua dāní yi. Fára ðñ à bè le Dónbeení yi mu búenbúen yi. Ká fo dàrina wee wé làa bún bío, á ũnén ũ bæere á à kání ũten á mún ñ kání bía wee jí ũ bioní.

5

¹ Wé yí là hεεrè làa ñ-kínle. Fo wé le fo o zéeni a, à ũ wé mu lè le kònbii, à kerí lè o lé mìn maá. Ba yàrówá á ũ wé zéeni lè mìn zàwa bío sii. ² Ba

há-kíá ũ zŭn̄ buaró à keń lè 6a lé m̄n̄ nuwà. Ba há-yàrówá á ũ wé zéeni lè m̄n̄ h̄nni b̄io síi, ká ũ mahá wé mu lè há yilera na se.

Ba maháwá na wi 6a kèrètɛwá kuure yi b̄io

³ Wé pa 6a maháwá b̄io, s̄onkú b̄ia n̄pua na wee loń 6a yi m̄ia. ⁴ Ká mahá zàwá tàá o m̄n̄m̄n̄ia wi á 6a ko 6a zŭn̄ le 6arén lé b̄ia ko à 6a wé loń m̄n̄ z̄i-ɲúh̄ b̄io. Ká 6a wee wé ká se 6a wee w̄i b̄io á 6àn n̄wá lè 6àn 6úaawa wó n̄n̄ 6a yi kh̄ina. B̄n̄ lé b̄io sí le Dónbeen̄i yi. ⁵ Ká a mahá na n̄pue na à loń wo yi m̄ia, ó o kará mí d̄on, wón b̄io 6úen6úen ó o dó le Dónbeen̄i n̄i yi. O wee fio le Dónbeen̄i yi à 6ón6óni le le wisoni lè ho t̄n̄ah̄ à m̄aa kh̄i. ⁶ Ká mahá na 6èn wee wé b̄io sí a yi, wón ka lè o húrun h̄ar̄i ká a ȳo wi lua. ⁷ B̄n̄ lé b̄io á ũ hen̄i na 6a yi, bèra à na à wékheró b̄io ȳi m̄i léé 6a yi. ⁸ Ká a n̄pue ȳi m̄aa loń b̄ia làa wo te m̄in̄ yi, s̄onkú b̄ia b̄io s̄a a yi binbir̄i, se b̄io ó o le mí dó mí síi o *Krista yi ó o b̄in̄ia m̄on. O yáá s̄un̄s̄um̄ana po ȳia ȳi dó mí síi wo yi.

⁹ O háa na l̄ulúio yú ho 6úará-t̄n̄ lé ȳia ko ò o m̄i dé 6a maháwá t̄h̄ah̄, o ko ò o wé o háa na yan le cúekúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na 6a n̄pua wee k̄onbi o wén-tentewá na ká b̄io yi: O 6uan mí zàwá sese, o tà á 6a n̄i-h̄an̄i làara a wán, o seera b̄ia b̄io s̄a le Dónbeen̄i yi zen̄i,* o séenia b̄ia yú le lònbee lè mí síiwá, há wén-tentewá lè mí síiwá c̄èrèe ó o wó.

¹¹ Ká 6a mahá-fia bán ũ lén̄ n̄i. Lé b̄io á p̄ah̄ na ká mu yaamu b̄io wi 6a yi, à 6a sía b̄io wéró wé à 6a b̄in̄i a Krista m̄on. ¹² Ká 6a wó ká, se 6a ɲúná sú lé b̄io á b̄io 6a dó mí ɲin̄i le mí m̄aa ya á 6a yáara.

¹³ Hen ká fo mà 6a dó 6a maháwá ɲii á 6a wé è h̄éè è vará 6a n̄pua ɲin̄i ká 6a m̄aa sá d̄èè. Mu yáá m̄aa k̄ɲa b̄n̄ yi mí d̄on, 6a lé 6a d̄an b̄iorowá, á wee kúee mí ɲin̄i há t̄úiwá na b̄io ȳi ciran 6a yi. ¹⁴ Lé b̄n̄ 6úen6úen b̄io yi á ï wi à 6a mahá-fia à yaka à te mí zàwá wé loń yi mí z̄in̄i yi, bèra a na à wa zúkúsa ȳi ȳi b̄in̄-kora m̄i léé w̄en. ¹⁵ I wee b̄io b̄n̄ lé b̄io á 6a 6úii yáá d̄èen̄ia ȳèr̄em̄aa b̄o a *Sat̄ani yi. ¹⁶ Ká háa 6úii na lé o kèrètɛ 6àn tem̄in̄lowá 6úii léé maháwá, ó orén lé ȳia ko ò o wé séeni 6a, bèra a na à bán b̄io w̄aa ȳi wé s̄èr̄o 6a kèrètɛwá kuure wán. B̄n̄ ká 6a maháwá na séen̄ilowá m̄ia á 6a kèrètɛwá kuure á à d̄ar̄i wé è séeni.

¹⁷ Ba kèrètɛwá kuure ya-d̄iwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le k̄onbi lè le séeni, s̄onkú b̄ia wee dé mí s̄ob̄éè le Dónbeen̄i b̄ion̄i bueró yi à wé k̄ar̄an̄ 6a n̄pua làa de. ¹⁸ Le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uah̄ á b̄io ká túara yi: «Hen ká a nàa wee v̄a ho d̄in̄ló yi à ũ ȳi ca a ɲii.»† Mu pá b̄in̄ia túara: «O ton-sá ko lè mí s̄aáníi.»‡ ¹⁹ Hen ká 6a kèrètɛwá kuure ya-d̄i 6úii ó o 6úii le o wó khon b̄io 6úii b̄io yi à ũ le 6ànso seér̄asa n̄wá ɲun̄ tàá n̄wá t̄n̄ keń, ká b̄n̄ m̄ia à ũ ȳi tà mu. ²⁰ Ȳia wé wó khon à ũ ve o à b̄ioráa 6a n̄pua ȳo yi. Ká fo wee wé làa b̄n̄ á mu ù z̄an̄i b̄ia ká á 6a m̄aa dé m̄iten h̄on̄ wárá so yi.

²¹ B̄io ká lé b̄io á ï wee hen̄i ì na foń le Dónbeen̄i là a Yeesu Krista lè 6a tonkarowá na ho wáayi yahó: S̄oobá úten à bè mu yi, à wé ȳi hueeka 6a n̄pua m̄in̄ yi. ²² Wé ȳi z̄a ũ síi wán à bè ũ n̄in̄i n̄pue wán dér̄aa wo ho tonló yi 6a kèrètɛwá kuure yi ká fo ȳi z̄u b̄io ó o karáa sese. Ȳi léé o 6úii bè-kora yi làa wo, le ũn̄én̄ ũ b̄eere à wé o n̄pue na wee ce le Dónbeen̄i yahó.

* **5:10** Há zen̄i seeró: Mu kúará le o tà lin̄ia m̄iten á sá n̄n̄ b̄ia b̄io s̄a le Dónbeen̄i yi. † **5:18** Mi loń Lándá zéeni lo v̄uah̄ (Deutéronome) 25.4 ‡ **5:18** Mi loń Luki v̄uah̄ 10.7

²³ Wé yí ɲu ɲumu mí dòn, ká ũ wé ɲu ho *dìvɛ́n cínú ũ pío hó na wee vá túntún bío yí.

²⁴ Ba nùpua búí bè-kora na 6a wee wé wee mi ðenkheɛn hàrì ká 6a yáá ðìh yí cítíó 6a. Ká 6a búí bán 6èn bío wee zúrì làa món. ²⁵ Lé làa bún sùí á há wén-tentewá wee mínáa wéréwéré mu khoomu yí. Há yí máa sà yí hàrì ká há bío yí zúna fùa.

6

¹ Bía lé 6a wobáaní búenbúen ko 6a wé kǎnbi mí ɲúnása, bèra a na à 6a nùpua yí yáa le Dónbeení yèni, à mún yí bío yí khe ho kàránlò na wa wee na dání yí. ² Ká bía ɲúnása dó mí sía o *Krista yí à 6a yí leéka le bío 6a lé 6àn zàwa 6a sàdéró bío yí á 6a máa wé è kǎnbi 6a. Ba yáá ko 6a wíoka wé sá na 6a yí lè mí sòobéɛ, lé bío á 6a ɲúnása mu na 6a wee sá na yí á dó mí sía le Dónbeení yí á 6a wa 6a.

Bún bǐowa so á ũ kàrán lè 6a nùpua à hení 6a sía mu wéro yí.

Ho kàránlò na bío yí bon lè le wárí warílò bío

³ Ká a búí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Nùhúso Yeosu *Krista bioní binbirí yí, á mún yí tà bío wa wee kàrán lè 6a nùpua waten buaró dání yí, ⁴ se wón 6ànso wee yòoní miten, o yí zū hàrì dèɛ. Bío ò wa lée zía làa wàaní kánlò. Bún wee buen lè le yandee lè há zía lè há làntàa, lè há yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín fɛɛɛ lé bío 6a yilera yí se, làa bío 6a yí zū ho tǔiá poni. Ba wee leéka le ká mí tà bò bío sí le Dónbeení yí á mí ì yí le wárí. ⁶ Mu bon, le siidéro le Dónbeení yí cǔnú wi làa sòobéɛ ká bío fo yú á ũ sùí wan bío yí. ⁷ Wa wee te ká wa dèɛ búí mía, ká wa khíi wee hí á wa mún máa 6ua dèɛ búí máa lénnaa. ⁸ Lé bún ká wa yú bío wa à dí, á yú há sí-zínia se bún á à yí wén. ⁹ Ká bía wi à 6a wé ho nàfòró 6ànsowà konloon bán wee dé míten mu bè-kora wéro yí, à kɛ́n lòn nùpua na á dádá vǔn. Ba wa mu bío na ɲúhú mía, na wee bóoní a nùpue yí, à yáa wo búenbúenbúen. ¹⁰ Mu bon, le wárí warílò á wee buen lè mu bío na yí se lè mí síwà. Ba nùpua búí khèra lè le Dónbeení, lé bío 6a sòobáa dó mí sía le wárí càrò yí dà, á 6a lò 6èn wee be mu tá làa sòobéɛ.

Le zéentí na ó o Poole non o Timotee yí

¹¹ Ká únén na dó ũ sùí le Dónbeení yí, khèn làa bún bǐowa so búenbúen. Wíoka sòobá úten à wé wé bío téréna le Dónbeení yahó. Bua úten làa bío mu sínáa le Dónbeení yí. Wé dé ũ sùí le yí fɛɛɛ, à warí 6a nùpua, à wé hí ũ sùí à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobéɛ ũ siidéro o *Krista yí làa bío ó o dásí wee dérása mí sòobéɛ à firáa há fio bío síi, à ũ yí le mukǎní na máa vé. Lé bún bío yí á le vonnáa fo, á fo bía ũ siidéro le Dónbeení yí bío wéréwéré 6a seérása cèrèɛ yahó. ¹³ I wee hení bío ká á à na foñ le Dónbeení yahó, lerén na wee na le mukǎní mu bío búenbúen yí, ì mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tǔiá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bío á ì bía non foñ yí sese, wé mu le mu ɲii sí bèra a na à nùpue yí dàñ mǐ wékheró bío léé foñ fúaa wa Nùhúso Yeosu Krista khíi bínía 6uara. ¹⁵ O khíi buen ho pàahú na le Dónbeení le mu ko yí:

Lerén Dónbeení na mu bè-tentewá lè mí síwà wee lé cǎn, na dà mu bío búenbúen, á lé le Dónbeení mí dòn.

Le lé 6a bá-zàwa búenbúen béɛ, á lé 6a ɲúnása búenbúen Nùhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé ðio wi fɛɛɛ.

Mu khoomu na le wi yí bán síi á nùpue yí dà máa sùará yí.

Nùpue òn yí m̀on le, ó o búí mún yí dà máa mi le.
Le ho cùkú lè ho p̀anká à b̀io sí le yí f̀ééé. Amiina!

Ho nàfòró b̀ansowà zéenti

¹⁷ Hení mu na ho nàfòró b̀ansowà yi le 6a wé yí ỳoní mítén, le 6a yí dé mí sía ho nàfòró na yí máa mía yi, à leéka le ho dà à k̀ání 6a mu b̀io búenb̀uen yi, ká 6a dé mí sía le Dónbeení yi, dén na wee na mu b̀io búenb̀uen wən à wa sía wa b̀io yi. ¹⁸ Bío na 6a yi le 6a wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu c̀èr̀èé. Le 6a wé hén mí níní à séení 6a nùpua. ¹⁹ Ká 6a wee wé ká síi, se léé nàfòró binbirí á 6a wee bàrà sese ká lè mítén à k̀híi yíráa le mukáni binbirí.

Le m̀ondén zéenti

²⁰ Timotee, b̀io le Dónbeení kàràfáa fon á ù wíoka pa b̀io sese. Hã bín-conconwà làa h̀la b̀io búí yí c̀éera le Dónbeení yi à ù yí tà b̀io. Mu b̀io na 6a wee ve làa b̀io z̀uríló ká mu m̀on yí bon b̀an kàránló á ù mún yí tà b̀io. ²¹ B̀un b̀io z̀uríló so á 6a búí dó mí sía yi lé b̀un te b̀io á 6a b̀iníanáa le Dónbeení m̀on. Le le Dónbeení wé mí sãamu làa mia.

Ho jun nii vūahū na ó o Poole túara nɔn o Timotee yi

Vūahū túaró jūhū

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bío ó o Poole mu wee leéka le mí húmú wà ɓueé sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéɛ. O Poole wee dé le Dónbeení bārákà o Timotee mu bío yi. O wee hení na a yi le o fàrá ñin mí siidéro o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló, hàri ká ɓa nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáro bío yi (1.1–2.13).

O Poole pá bínía bía nɔn wo yi le o hè ɓa nùpua na wa hā bín-conconwà bíoró. Lé bío á mu yí máa na à le Dónbeení tonló va làa yahó, ò o bía nɔn o Timotee yi le o wé làa bío mínén wee wéráa, à lá ho tūiá poni, lè le waminí, lè ho ten liiníló ñání. O mún bía nɔn wo yi le o yí nɔnsá ho kàránló tente na ó o yú bío yi (2.14–4.5).

Ho vūahū véení ó o zéeníá bío ó orén mí ɓeere lò bonnáa, làa bío le Dónbeení séeníanáa wo o lònbee yi (4.6-18).

Le tɛɛnti

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí sli bío á wó á ñ lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na kà. Le tonkaa mi le í bue le mukānī binbirī na máa vé bío, ñio le Dónbeení dó mí jui le mí ñ na wɛn wa páaníló là a Yeesu Krista bío yi. ² I wee túa ho á à na ũnén Timotee na lé í za na í wa làa sòobéɛ yi. Le o Maá Dónbeení lè wa Nuhūso Yeesu Krista wé mu sáamu làa fo, à zūn ũ makári, à na ho hээрà foñ.

O Poole wee hení a Timotee sī

³ I wee dé le Dónbeení bārákà, dén na á ñ wee sá na yi lè le yi na wee ce làa bío á wán maáwà fù wee sá nanáa le yi bío sī. Le wisoni lè ho ñnàahū ká ñ wee flo, à ñ mún wé flo na foñ. ⁴ Hen ká ñ wee leéka le wéɛ na fo wá bío pāahū na á ñ wá ñía fo yi, à ñ sli vá làa sòobéɛ à ñ bini mi ũ wán à zámaka mu bío yi. ⁵ I mún wee leéka bío á fo dóráa ũ sli lè ũ sòobéɛ o Yeesu *Krista yi bío. Dén siidéro so na kera mín ɓuaa Loyiisi lè mín nu Eniisi yi, á ñ láa le lé dén ɓàn sī mún wi ũnén yi. ⁶ Lé bñ nɔn á mu bío wéro pánká na le Dónbeení nɔn foñ pāahū na á ñ bó ñ níní ũ wán yi, á ũ wíoka dé sòobéɛ yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeení Hácírí na le nɔn wɛn yínɔn zānii Hácírí, ká le mahá wee na ho pánká wɛn, á wee wé à wa wañ ɓa nùpua, à mún ñan waten ɓua yi.

⁸ Awa, á ũ yí ñiyi o Nuhūso bío bíoró yi, à ũ mún yí ñiyi bío á ínén wi ho kàsó yi bío yi. Ká ũ tà à wa páaní le lònbee yi le Dónbeení bín-tente bío yi, à wé mu lè ho pánká na le Dónbeení nɔn foñ. ⁹ Le Dónbeení mu lé ñio kánia wɛn á hueekaa wɛn à wa bío sī le yi. Mu yínɔn wa wén-tentewà bío yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí sáamu kánia wɛn làa bío le lon le mí ñ wéráa mu. Bñ le fèra wíokaa wa bío yi o Yeesu Krista pánká yi ká ho ñimíjā ñin yí léra. ¹⁰ Bío ká wán á mu sáamu mu bío wáa wee mi wéréwéré, lé bío á wa kánilo Yeesu Krista ɓuara ɓueé fá mu húmú fūuhū. O zéeníá le ká wa tà le Dónbeení bín-tente bío, á wa à yí le mukānī binbirī na máa vé.

¹¹ Inén le Dónbeení léra á wó lè mí tonkaro, á le í bue mí bín-tente na 6a nùpua yi à mún kàrán 6a làa de. ¹² Lé bñn bño yi á í wiráa le lònbee na kà yi, á mu nìyio mún yí dú mi, lé bño á í zù yía á í dó í síi yi, á í láa mu yi le le dà à pa le bín-tente na le kàràfáa mi bño. Mu bon, le è pa le bño fúaa le wizonle na ó o khíi bñní ì buen yi.

¹³ Ho tũíá poni bioní na á fo já í cón á ù 6ua, à bè le yi. Wé mu lè le sídéró o Yeesu Krista yi à waí 6a nùpua ù páaníló làa wo bño yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeení kàràfáa fon mí Hácírí na wi làa wen pánká yi, á ù pa bño.

¹⁵ Fo zù le ho Azii kǎhũ nùpua na dó mí sía le Dónbeení yi cèrèe pá mi día. O Fizee le là a Heemōzeene mún wi 6a tǎhũ. ¹⁶ Le o Nùhũso wé mí sãamu là a Onézifoore zì-jùhũ nùpua, lé bño ó o wee híi í síi túntún. Bño á í wi ho kàsó yí ó o yí máa nìyi bño yi 6a nùpua yahó. ¹⁷ Páahũ na ó o 6uara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o cànkaa mi fúaa bño ó o yú mi. ¹⁸ Le o Nùhũso zũn o màkárí nònzoñ na ó o khíi 6ueé cítí 6a nùpua yi. Fo zù le páahũ na á í hía wi ho Efeze lóhó yí ó o séenia mi làa sòobé.

2

O ton-sá ko lè mí sàdní

¹ Ká únén na lé í za, wé yí ù pánká mu sãamu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² Bño á í kàráanna lè 6a nùpua 6a seéràsa cèrèe yahó na fo já í cón, ù bñní kàrán lè 6a nùpua na láayi wi, bíà dà à bñní ì kàrán mu lè 6a 6úí. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà yi làa bño ó o dásí tente wee táráa le lònbee yi bño síi. ⁴ O dásí na wi ò o bño wé sí mí jùhũso yi wón yí máa wé día mítén à bè-vio 6úí bũmaka. ⁵ O nùpue na wi há penkaa lùwíi yi á mún yí dà máa yí bio ko làa wo ká a yí bò 6a lùwílowá làndá yi. ⁶ O vâro na wee tà beé mí lò ho vâro yí lé yia ko ò o wé o yahón nùpue na á à yí mí lònbee cũnú. ⁷ Wé và ù yi bño á í wee bío na fon wán, ó o Nùhũso ò wé á fo ò zũn mu 6úen6úen kúará. ⁸ Bñní leéka a Yeesu Krista na vèera bño, wón na lé o *Daviide mònmaníi. Bñn lé le bín-tente na á í wee bue. ⁹ Lé lerén bín-tente mu bño yi á 6a cannáa mi dó ho kàsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Ee ká le Dónbeení bioní dén á nùpue yí can. ¹⁰ Lé bñn non á í wee tà le lònbee lè mí síiwà yi bíà le Dónbeení hueekaa bño yi, bèra a na à bán mún kání 6a páaníló là a Yeesu Krista bño yi à 6a dàñ zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bioní na kà láayi wi:

Ká wa ká lòn nùpua na páanía húrún làa wo,

á wa mún ñ yí le mukání làa wo.

¹² Ká wa wee dàñ hí wa sía,

á wa à dí le béení làa wo.

Ká wa pá a,

ó orén mún ñ pí wen.

¹³ Ká wa yí máa wé bño ó o le wa wé,

ó orén yí máa yèrè má mí jii.

Mu bon, bño ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeení bioní bueró na jii tun

¹⁴ Bío na 6a kèrètíewa yi le 6a bñní leéka mu bíowa na kà bño, à hení mu na 6a yi le Dónbeení yahó le 6a wé yí dé mítén le wãaníi na jùhũ mía yi. Le yí máa séení bíà wee jí le ká mu yínóñ 6a yáaró. ¹⁵ Sòobá ütén à wé o nùpue na láayi wi le Dónbeení yahó. Bua ütén là a ton-sá na yí máa

n̄yi mí ton-sánii bío yi bío síi, à wé bue ho túiá poni bíoní. ¹⁶ Hã bín-conconwà làa h̄a bío búí yí c̄éera le Dónbeení yi à ù yí dé úten yi, lé bío á b̄ia wee dé mítén h̄ón bíoní so síi yi á wee wíoka khèn lè le Dónbeení ká 6a wà. ¹⁷ Bán n̄pua so bíoní ka lòn c̄áká na wee b̄eeni. O Himenee là a Filēete wi 6a n̄pua mu t̄ahú. ¹⁸ Ba khèra lè ho túiá poni lé bío 6a wee bío le 6a n̄-hía vēera kh̄ina, à v̄ininaa 6a n̄pua à 6a b̄inia a Yeesu m̄ón. ¹⁹ Ee ká le Dónbeení n̄pomu bán yí máa d̄eké yi lòn z̄ii na n̄uhú f̄ará t̄ina bío síi. Mu túara le z̄ii mu n̄uhú na f̄ará t̄ina wán ká síi: «O N̄uhúso z̄ú b̄ia bío s̄á a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bío s̄á a N̄uhúso yi lè mí n̄-kéní kéní w̄áa wé yí wé b̄è-kohó».

²⁰ O n̄af̄oró 6̄anso z̄ii yi á ho d̄inl̄o s̄ia lè mí síiwá wi yi. Hã búí wó lè ho s̄ánú, hã búí wó lè ho t̄j̄n̄n̄, hã búí má lè ho córó, hã búí lé hã búeení á 6a tan. Hã búí 6a wee s̄aráa hã wizon-beera yi, ká hã búí 6a wee s̄aráa hã wizon-k̄amáawa yi. ²¹ Hen ká ȳia wee ceé mítén ho k̄aránl̄o mu d̄ání yi, wón á à k̄eñ lòn d̄inl̄o d̄e na 6a wee s̄aráa le wizon-beení yi bío síi. O bío á à s̄í mí N̄uhúso yi, á bío n̄uhú ù k̄eñ o c̄ón. O wíokaa hã wén-tentewá wéró bío yi.

²² Awa, á mu bío na yí se na wee vá 6a ȳarówá dé mu b̄è-kohó yi á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o n̄pue na t̄érinna, à síid̄eró le Dónbeení yi f̄ará t̄in, à wañ 6a n̄pua, à wé à ho h̄éerà k̄eñ ūnén làa ba p̄ahú. A b̄ia s̄ia wee ce á wee fio wa N̄uhúso yi à mún wé làa b̄in bío síi. ²³ Hã bín-conconwá bíoró á ù yí dé úten yi, fo z̄ú le mu wee 6uen lè hã warà. ²⁴ O o N̄uhúso ton-sá n̄n̄ yí ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè 6a n̄pua búenb̄uen, à wé d̄án k̄arán 6a n̄pua. O ko ò o wé o n̄pue na mu bío búenb̄uen wee kúu yi. ²⁵ H̄arí b̄ia yí tà a bío ó o pá ko ò o wé wayiráa à k̄arán 6a, n̄n̄-sí á le Dónbeení ì wé á 6a s̄ia á à ȳèrémá á à tà ho túiá poni bío. ²⁶ Le è wé á 6a à z̄ún bío se, á à fee mítén o *Sat̄ani níi yi, wón na ka lòn d̄adá na lá v̄un 6a á 6a wee wé o síi bío.

3

Mu bíowa na khii wé á ho d̄im̄j̄á à vérdá

¹ Z̄ún mu, le ká mu bío búenb̄uen véro khii wà 6ueé d̄á, á le lònbee á à k̄eñ làa s̄ob̄é. ² Lé bío mu p̄ahú ká 6a n̄pua wé è c̄á mí k̄urú bío mí d̄ón. Ba à wañ le w̄arí á à poñ mu bío búenb̄uen. Ba wé è khòoní mítén, á à yòoní mítén. Ba wé è bío hã b̄in-kora á à l̄é le Dónbeení yi. Ba z̄awa máa wé è jí mín n̄w̄á bíoní. Ba n̄pua á à wé 6a b̄è-ȳiz̄úrlowá. Bío lé le Dónbeení bío á 6a máa wé è dé k̄onbii yi. ³ Ba máa wañ mín n̄pua. Ba máa wé è z̄ún n̄pue mak̄arí. Ba wé è ȳaa 6a n̄pua ȳennáa. Ba máa wé è d̄án mítén máa 6ua yi, 6a à wé 6a n̄-s̄umáa, bío se á 6a máa wañ. ⁴ B̄ia làa ba lé le n̄ii á 6a wé è lé m̄ón. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bío. Ba à wé 6a khònlowá, 6a à wañ mí s̄ia bío á à poñ le Dónbeení. ⁵ Ba wé è 6ua mítén lè 6a wee wé bío sí le Dónbeení yi, à le p̄ánká 6a n̄n̄ yí tà bío. Bán n̄pua so á ù khènnáa. ⁶ Ba n̄pua mu t̄ahú 6a búí wé è lé yi á à zo h̄á z̄iní, á zoó khà 6a h̄áawa búí na s̄lad̄eró yí f̄ará yí t̄ina, á sú lè mu b̄è-kora, à 6a ȳèrémá b̄è 6a bíoní yi. Ba h̄áawa mu s̄ia wee vá mu bío na yí se lè mí síiwá wéró yi. ⁷ Ba wee kení mítén f̄éee ká 6a m̄ah̄á yí d̄ánna yí z̄úna ho túiá poni. ⁸ Bán n̄pua so yí tà ho túiá poni bío làa bío ó o Zan̄eesi là a Z̄an̄ber̄eesi* h̄á yí t̄àraa o *M̄oyiize bío bío síi. Ba yilera yí se, 6a yí dó

* 3:8 Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 7.11-12

mí sía sese le Dónbeení yi. ⁹ Εε ká 6a bïo màhã máa va làa yahó lé bïo 6a nùpua búenbúen zú le 6a vùnun làa bïo ó o Zanεesi là a Zånβεεesi vïló bïo hía zūnanáa bïo sii.

Bïo 6a kenía làa fo, á ù 6ua sese

¹⁰ Εε ká ùnén wón zú bïo á ï wee kàrán lè 6a nùpua, á zú bïo á ï wee 6ua lè ïten. Fo zú ï tonló jùhú, á zú bïo á ï dóráa ï sii le Dónbeení yi. Fo mún zú bïo á ï wee hínáa ï sii làa bïo á ï waráa 6a nùpua. Fo zú bïo á ï wee jínáa ï yi. ¹¹ Bïo 6a nùpua jíníánáa ï sánía, á beéra ï lò ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zú. Mu bon, 6a 6èntín beéra ï lò làa sòobéε. Εε ká wa Núhúso màhã kánía mi mu búenbúen yi. ¹² Bïa búenbúen na wi 6a 6ua míten à héha làa bïo le Dónbeení sii vá yi wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, bán 6a à beé lò. ¹³ Ká 6a nĩ-súmáa lè 6a sabín-fúaalowa, bán sūnsūmámu lè 6a sabioní wé è dé wán ká mu wá. Ba à vīnī 6a nùpua, á 6a nùpua mún ñ vīnī barén. ¹⁴ Ká ùnén, bánbá à ù wé bè bïo á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù sii búenbúen. Ùnén ù βεεε zú bïa kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeení bioní vūahú á fo zú bïo hàrì ù háyónmu yi. Lé lerén dà à na mu bè-zūrniní binbirí fon, bïo á fo dà à bè yi á à dérää ù sii o Yeesu Krista yi á à kánínáa. ¹⁶ Le Dónbeení bioní vūahú á túara lè lerén mí βεεε Hácírí pánká. Le bioní mu bïo jùhú wí làa sòobéε. Lé lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bïo yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bïo térénna. ¹⁷ Lé bñn ñ na ká le Dónbeení nùpue á à dàñ wé è wé hã wará na se.

4

O Poole mǎndén bïo na ó o henía

¹ Bïo ká lé bïo á ï wee hení ï na fon lè le sòobéε le Dónbeení yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khii buen 6ueé cítí 6a yèn-vèeniasa lè 6a nĩ-hía á mún 6ueé dí mí béení. ² Hàrì ho pāahú wé se loo, à ho yí wé se loo, à ù wé bue le Dónbeení bioní. Bïa wé wó khon à ù zéeni 6a wékheró bïo na 6a yi, à hení mu na 6a yi le 6a día mu bè-kora wéró. Wé hení 6a sía. Bñn búenbúen á ù wé jñ ù yi à wé kàrán 6a. ³ Lé bïo á pāahú 6úí khii dá ká 6a nùpua máa wé è jí bïa wee kàrán 6a lè ho tūiá poni cñn, ká 6a wé è wé bïo sí 6a yi, á wé è jí 6a nĩ-kàránlowà cèrèε na bïo yí bon cñn. ⁴ Ba à pí ho tūiá poni bïo ká 6a à bè hã sabioní món. ⁵ Εε ká ùnén wón zūñ ütēn 6uaró mu bïo búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeení bín-tente na 6a nùpua yi. Sá ho tonló mu sese làa bïo mu koráa.

⁶ Ká ïnén wón húmú sùaráa, ï ka lòn yía na 6a yan lè le muiní vó. ⁷ ï sá a Yeesu Krista tonló lè ï sii búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobéε. Bïo le Dónbeení le ï wé á ï wó á mu jñi sú lòn nùpue na lùwa vaá dñn hen na ó o ko ó o vaa dā yi. ï siidéro o Yeesu Krista yi á ï yí día. ⁸ Bïo ká wán á ho cñnú na ko làa mi bïo á ï wó bïo térénna bïo yi, á bàrà pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fi na térénna á à na ho cñnú mu mii pāahú na ó o khii cítí 6a nùpua yi. Mu máa wé ïnén ï dòn ó ò na ho cñnú yi, ká bïa búenbúen na wee lònñ a bñní buenló ó o mún ñ na ho yi.

O Poole wi ò o Timotee buen o cñn

⁹ Bánbá à ù buen ï cñn fùafù. ¹⁰ Lé bïo ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniiki lóhó ho dímjná bïowa na ó o wa bïo yi. O Keresán wón wá van ho Kalasii kñhú, ò o Tiite 6èn van ho Dalamati kñhú. ¹¹ O Luki mí dòn lé yía wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ù fé o Maaki 6uennáa, lé bïo ó o dà wee séení mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á ï tonkaa ó o van ho Efεεze.

¹³ Fo bò o ɓuen à ù ɓuee lé ho Torowaasi yi à ù lá í báká beení na á í díá o Kaapuusi cón ɓua ɓuennáa. Fo bò o ɓuen à ù mún khuii í vɔnna, sɔ̀nkú í sɔ̀nna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Aleksándere na lé o kháa-likí ɓèntín wó khon làa mi dàkhíina. Le Dónbeení á à sáání a yi á à héha làa ɓío ó o wó. ¹⁵ Unén mún pa ũten ɓío lé ɓío á ɓío wa wee kàrán lè ɓa nùpua ó o yí tà ɓío hùúu. ¹⁶ ɓío ɓa nín-yání ɓuan mi vannáa le cítíi fliníi, á hàrí nùpue yí ɓueé tà í jii, ɓa ɓúenɓúen pã mi díá. Le le Dónbeení sɛn mu díá na ɓa yi. ¹⁷ Εε ká a Núhũso wón pan í ɓío á nɔn ho pánká mi á í bueraráa o ɓíoní á ɓía yí zū le Dónbeení cèrèε já le. Lé orén kánía mi ɓa kúdenwá yi. ¹⁸ O Núhũso á à kání mi mu bè-sũmáa ɓúenɓúen yi. O ò kání mi á í kɛí ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à ɓío sí a yi féeε há lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le mónɗén tɛɛní

¹⁹ I wee tɛɛní a Pirisiye là a Akilaasi yi. I mún wee tɛɛní a Onɛzifoore zí-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korɛnte yi, ká a Torofiimu wón á í díá ho Milee yi lé ɓío ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ù ɓuen ká le tɛɛní ðìh yí hínɔn.

O Ebuluusi, là a Pudɛnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa na wi hen ɓúenɓúen wee tɛɛní foñ.

²² Le wa Núhũso kɛí làa fo, le o wé mí sãamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara n̄n o Tiite yi

Vūahū túaró n̄hū

O Tiite h̄a lé o Poole n̄-ken̄nii. O yín̄n̄ zúifù (Kalasiisa 2.1-3). O h̄a wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeen̄i b̄n-tente bueró tonló.

Pāhū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà á à na a yi, ká a wi ho Kerete yi á wee loñ 6a kèrètewa kuio na wi h̄a lórà na b̄n yi b̄o, à h̄a wé va le mí yahó (1.5).

Mu n̄n-yání ó o Poole zéenia b̄o á 6a kèrètewa kuure ya-díwá ko 6a 6ua le mítén (1.5-16).

B̄n m̄n̄ ó o Poole zéenia o Tiite làa b̄o ó o ko ò o wé kàrán le 6a kèrètewa kuio. H̄n̄ kuio so lé 6a n̄-k̄ia kuure, le 6a h̄a-k̄ia kuure, le 6a yàrówá kuure, le 6a wobáan̄i kuure (2).

O mún zéenia b̄o 6a kèrètewa ko 6a 6ua le mítén à dàr̄i k̄en̄ináa m̄n wán le ho h̄erà, ká h̄a zía le h̄a b̄n-zàwa le ho sankaró mía 6a pāhū. B̄n m̄n̄ ó o t̄enia 6a yi (3).

Le t̄enti

¹ Mu lé ín̄n̄ Poole á túara ho vūahū na kà. I lé le Dónbeen̄i ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à b̄ia le hueekaa à 6a s̄adéró wíoka fàrá t̄in à 6a z̄n̄ ho t̄iá poni na à wé á 6a à 6ua mítén á à héha làa b̄o sí le Dónbeen̄i yi. ² Lé b̄n̄ n̄ na á 6a dà à dé mí s̄ia wé è lòn̄i le mukān̄i binbir̄i na máa vé, d̄io le Dónbeen̄i dó mí j̄ii le mí ì na b̄ia b̄o s̄a le yi yi ká b̄o búí d̄iñ yi léra. Wa láa mu yi lé b̄o wa z̄u le le Dónbeen̄i máa wé f̄i sabéré. ³ Ká b̄o le le mí ì wé pāhū d̄n̄, á le zéenia b̄o le dó mí j̄ii le mí ì wé wéréwéré le 6a n̄pua làa b̄ia le tonkaa le 6a bue mí b̄n-tente j̄in̄i. Lé h̄on tonló so á wa k̄n̄ilo Dónbeen̄i k̄aráfáa m̄i.

⁴ Mu lé ín̄n̄ Poole á túara ho vūahū mu n̄n̄ ūn̄n̄ Tiite yi. Fo lé 1 za binbir̄i wa s̄adéró le Dónbeen̄i yi b̄o yi. Le wán Maá Dónbeen̄i le wa k̄n̄ilo Yeesu *Krista à wé mí s̄amu làa fo à na ho h̄erà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kerete yi

⁵ I wà à ì dia fo ho Kerete k̄h̄ū yi, à ū wíoka b̄o á ín̄n̄ làa fo 6ua j̄h̄ū à véen̄i, à mún hueeka 6a n̄pua b̄araka h̄a lórà le mi dà-kén̄i kén̄i na 6a kèrètewa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liin̄i ū h̄ac̄ir̄i b̄o á ì hen̄ia n̄n̄ foñ wán.

⁶ O ya-dí ko ò o wé n̄pue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o h̄a ya-kén̄i na ó o yan lé wón mí d̄on ò o k̄āja yi à yí lé m̄n̄. O z̄awa ko à 6a dé mí s̄ia o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a z̄n̄ mítén 6uaró, bèra a na à bè-kohó b̄o yí m̄i léé 6a yi, à 6a mún yí wé 6a z̄a-k̄ania. ⁷ Lé b̄o 6a kèrètewa kuure ya-dí lé le Dónbeen̄i ton-sá, lé b̄n̄ b̄o yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé n̄pue na yí máa tà j̄i b̄ia ká c̄n̄,

á s̄i s̄uwa. O yí ko ò o wé o n̄pue na wee j̄u ho *d̄iv̄én̄ d̄akh̄ina, á wa h̄a b̄ion̄i. O yí ko ò o wé o n̄pue na s̄obáa dó mí s̄i le wár̄i yi, á wee cà le làa b̄o yín̄n̄ mu. ⁸ Ēe ká a m̄h̄á ko ò o wé o n̄pue na wee h̄én̄ mí yahó sí 6a n̄pua. O ko ò o war̄i mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-z̄ūn̄m̄in̄i b̄anso, á t̄er̄enna, á wee wé b̄o sí le Dónbeen̄i yi, á dà wee 6ua mítén sese.

⁹ Le Dónbeen̄i b̄n-tente, d̄io lé ho t̄iá poni na k̄aranna làa wo ó o ko ò o wíoka 6ua sese. Ká a wee wé ká s̄i, o ò dàr̄i wé è hen̄i b̄ia ká s̄ia á 6a à

bè ho kàránlò na bio bon yi, á mún ò dàń ò zéení wéréwéré làa bía le ho kàránlò mu bio yi bon le 6a wee víiní mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètíewa cèrèè, sònkú bía wee bè ho *kúiiró làndá yi tíaḥú, á yí máa jí dèè, á wee bío há bín-conconwà à khàráa 6a nùpua víiní. ¹¹ Yí díá le bǎnsowa so wé kàrán 6a nùpua lé bío 6a kàránlò mu yi bon, ho wee yáa há zì-jún-kúio. Mu yáa yínòń bǎn mí dòn, 6a wee wé mu à càráa le wáń. ¹² Ho Kεεεte kòḥúsa ñ-kéní búí na 6arén wee lá làa jí-cúa fεero á bía bío kà: «Ho Kεεεtesa lé 6a sabín-fúaalowa, 6a sǔnsǔmána lòn zín-búaa, 6a lé 6a paríwà, bío 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ A mu 6èn bon, o ñii mu túiá sí. Lé bǎn ñon, á ù zá làa ba à mí le sòobéè na 6a yi à 6a yèrémá dé mí sía bio bon yi ¹⁴ à yí tà 6a *zúífúwa hácin-bíoní, làa bía pǎ ho túiá poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeení yahó, á làndá yí máa hè làa bío búí díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeení yahó, á yí dó mí síi o Yeesu yi, wón wára búenbúen yí máa ce. Hàrí o yilera yáa yí máa ce. O wó bío yí se à mu ñiyio máa dí o. ¹⁶ O wee bío wéréwéré le mí zú le Dónbeení èè ká a wára hón wee zéení le mu yi bon. O bío sǔii ló, o yí máa bè le Dónbeení bíoní yi, o yí dà bío na se máa wé.

2

Bio 6a kèrètíewa ko à 6a 6ua lè mítén

¹ Èè ká únén wón wé kàrán 6a nùpua lè ho kàránlò na bio bon. ² Bío na 6a ñí-kía yi le 6a wé 6ua mítén yi mu bío búenbúen yi. Le bío 6a à 6ua lè mítén à wé à 6a nùpua kǎnbi 6a. Ba ko à 6a wé mu bè-zúrminí 6ánsowà, à wé 6a nùpua na fàrá tína mí síadéro le Dónbeení yi, à wé warí 6a nùpua làa sòobéè, à wé jí mí yiwa. ³ A ù mún bío na 6a há-kía yi le bío 6a wee 6ua lè mítén à héha làa bio le Dónbeení síi vá yi. Ba yí ko 6a wé yáa bía ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *divén júló yi. Ba ko à 6a wé zéení 6a nùpua làa bío se. ⁴ Ká 6a wee wé ká síi á 6a à dàń wé è kàrán 6a há-fla làa bío 6a ko 6a warína mí bǎrání lè mí zàwa, ⁵ á à wé mu bè-zúrminí 6ánsowà, á wé è kǎpa mí bǎrání mí dòn yi, á wé è loń mí zíní tonni yi sese, á à wé 6a há-tentewà, á wé è liiní mítén á à na mí bǎrání yi. Ká 6a wee 6ua mítén ká síi, á 6a nùpua máa wé è bío há bín-kora máa kèé le Dónbeení bíoní yi.

⁶ Mún hení na 6a yàrówá yi le 6a wé mu bè-zúrminí 6ánsowà ⁷ mu bío búenbúen yi. Unén ù beere ko à ù wé wé há wára na se à bía ká mi, à bè yi. Dé sòobéè ù kàránlò yi á wé wé ho lè le yi na púaara díá. ⁸ Wé mí ho túiá poni, háa á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à há ñiyio dí bía yí tà ù bío lé bío 6a máa dàń máa bío bín-kohó wa dǎní yi.

⁹ Ba wobáaní bǎn á ù bío na yi le 6a wé liiní mítén na mí júnáasa yi mu bío búenbúen yi, à wé wé bío sí 6a yi, à wé yí kán 6a, ¹⁰ à wé yí kǎnbúní 6a níi bío. Ba yáa ko à 6a wé zéení le mí láayi wi binbirí mu bío búenbúen yi. Ká 6a wee wé ká síi, á 6a wára búenbúen á à wé á 6a nùpua wé è kǎnbi ho kàránlò wa kǎniló Dónbeení dǎní yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí sǎamu á h́eraráa ho kǎniló wǎḥú ñon 6a nùpua búenbúen yi. ¹² Mu sǎamu mu bío yi, á le Dónbeení wee kàrán wen á wa pǎ bío yí sí le yi lè ho dímíná bío na wa sía wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zúrminí 6ánsowà, lè 6a ñí-térénnia, lè 6a nùpua na wee wé bío sí le Dónbeení yi há làa na ká wán. ¹³ Bǎn lé bío wa ko wa wé à dérása wa sía lóní le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beení á lé

wa kãnilo khii ɓueé zéeni míten mí cùkú yi. ¹⁴O tà húrun wa ɓio yi, bèra a na ò o kãní wɛn ho pànká na wee ɓàa wɛn dé mu bè-kora lè mí síiwà ɓúenɓúen níi yi, à wa wé ɓa nùpua na wee ce o yahó, à ɓio sí a yi, à há wára na se wéro ɓio keń yi fɛɛɛ.

¹⁵Ɓio á í bía nɔn foń á ù wé kàrán lè ɓa kèrètɛwa lè ho pànká ɓúenɓúen na fo yú. Wé hení ɓa sía le ɓa bè mu yi. Ká ɓia yí máa bè mu yi bán à ù wé záraa. Yí tà le nùpue zùan foń.

3

¹Ɓiní leéka ɓa kèrètɛwa le ɓa ko à ɓa wé liiní míten ɓa bá-zàwa lè ho pànká ya-díwá yahó à wé bè ɓa ɓioní yi, à há wára na se wéro ɓio keń ɓa yi. ²Ɓio na ɓa yi le ɓa wé yí ɓio yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè ɓa nùpua, à wé ɓa nùpua na wayika, à wé yí zùan ɓa nùpua yi. ³Mu bon, warén mún lá yí máa jí dɛɛ, á lé ɓa nĩ-kãania, á dó wa sía mu ɓio na yí bon yi. Ɓio wa sía wee vá yi ɓúenɓúen lé ɓún á wa hía wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé ɓa yi-kora ɓànsowá á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à ɓa nùpua ɓin wɛn, à warén mún ɓin ɓa. ⁴Ɛɛ ká wa kãnilo Dónbeení á zéenia mí tentemu, làa ɓio le wa lè ɓa nùpua. ⁵Le kãnia wɛn lé ɓio á le zúna wa màkàrí, ká mu yínan wa wára na téréna na wa dàrna wó ɓio yi. Le kãnia wɛn á ceéra wɛn lè mí Hácírí pànká, á wa yú le mukɔn-finle. ⁶Le Hácírí mu á le Dónbeení nɔn wɛn á le wi wɛn wa kãnilo Yeesu *Krista pànká yi. ⁷Lé ɓún ɓio yi á wa dà à yí le mukáni binbirí na máa ve, dío wa dó wa sía wee lóoni. Mu ɓúenɓúen dà à wé lé ɓio le Dónbeení wó wɛn lè ɓa nĩ-térénnia le sáamu pànká yi. ⁸Há ɓioní na á í bía nɔn foń ká á láayi wi.

I wi à ù hení há ɓio làa sòobɛɛ à na ɓa nùpua yi bèra a na à ɓia dó mí sía le Dónbeení yi wíoka ca mí kuio mu ɓio na se wéro yi. Ho kàránló mu se á ɓúhú wi ɓa ɓúenɓúen cón. ⁹Ká ɓa nùpua na wa le wãanii na ɓúhú mia, làa ɓia wa le nɔnkãni wãanii, làa ɓia wa há zía, làa ɓia wa a *Mɔyize lándá ɓio wãanii, bán ɓúenɓúen à ù khènnáa. Ɓún ɓúenɓúen ɓúhú mia, mu yí máa séeni nùpue. ¹⁰Yia wee khéé ɓa kèrètɛwa à ù ve o ɓioráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o há cúa-ɓun níi ɓioráa. Ká a pá yí ɓá mu, à ù wé ɓàa wo ɓani. ¹¹Mún zún mu kénkén le wón nùpue so síi á día ho wã-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéeni le o ɓúhú sú.

Le mɔndén tɛenti

¹²I ì tonka a Aatemaasi tàá o Tisiiki mí cón. Ká ɓarén á yia ɓueé dɔn mia, á únén ɓèn ɓánbá à ù ɓuee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. I wi à í ɓuee keení ɓín le tɛeni pãahú. ¹³O Zenaasi na lé ho *lándá zúrúlo là a Apoloosi, à ù ɓánbá à ù séeni mí veeni yi. Yí le dɛɛ ɓúí fòo ɓa yi. ¹⁴Ɓia dó mí sía le Dónbeení yi lè wa ɓio síi mún ko ɓa ca mí kuio mu ɓio na se wéro yi, à wé séeni ɓa nùpua làa ɓio ɓa màkóo wi yi, bèra a na à ɓa ɓio ɓúhú keń.

¹⁵Ɓia wi hen làa mí ɓúenɓúen wee tɛeni foń. Ɓia wa wɛn mí síadéro le Dónbeení yi ɓio yi á únén mún tɛeni yi. Le le Dónbeení wé mí sáamu le mí ɓúenɓúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole ɓàn ɓónlo. O fù lé o nùpue na ɓio jùhú wi ɓa nùpua cǎn làa sòobée, á lé ho Koloosi kèrètíewa kuure nǐ-kéní. O Filemɔn wobá-nǐ ɓúí fù wi á lùwa ò o díá a. O yèni ɓa le Oneziimu.

Ho vūahú mu yi ó o Poole tɛnía o Filemɔn làa ɓia làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeení bǎrákà o Filemɔn síidéró o Yeesu *Krista yi ɓio yi, làa ɓio ó o wa lè mín zàwa lè mín hǐnni kèrètíewa ɓio yi (4-7).

Ɓio ó o Oneziimu wà díá mí jùhúso, ó o fò mín là a Poole ká wón wi ho kàsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu ɓio, á lé o kèrètíe. Ɓio mu wó ká, ó o Poole le o ɓíní yèrémá va mí jùhúso Filemɔn cǎn. Lé ɓún te ɓio ó o túara ho vūahú nɔn o Filemɔn mu yi, á flora a le ká a Oneziimu ɓínía ɓuara a cǎn, ò o tà sɛn ɓio ó o wó ɓúenɓúen díá à na a yi, à ɓua a sese ɓio ó o wǎa lé ɓàn za mu kèrètíemu dǎní yi ɓio yi (8-22).

Le tɛnii

¹ Mu lé ínén Poole, yǐa wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sǎró ɓio yi, lé mi wee túa ho vūahú na kà á na ũnén Filemɔn yi. O Timotee na lé wàn za, wón làa mí páanía wee tɛnii foñ, ũnén na làa wɛn páanía wee sá, na wa wa làa sòobée. ² Wa mún wee tɛnii wàn hǐnló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wɛn páanía wee lá le lònbee lè mí síiwà. Ba kèrètíewa kuure na wee kúee mín wán ũ zii á wa mún wee tɛnii yi. ³ Le wàn Maá Dónbeení là a Jùhúso Yeesu *Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole sǐi wan o Filemɔn ɓio yi

⁴ Hen ká í sansan wee fio le Dónbeení yi, á í dé le bǎrákà ũ ɓio yi. ⁵ Lé ɓio á ũ síidéró o Yeesu *Krista yi á í wee jí ɓio, á mún wee jí ɓio fo wa làa ɓia ɓúenɓúen na ɓio sǎ le Dónbeení yi. ⁶ Í wee fio le ɓia dó mi sǐa o Krista yi làa fo páaní à pǎnká wíoka keñ á wíoka zǔn mu bè-tentewà ɓúenɓúen, ɓio le Dónbeení wee wé làa wɛn wa páanílo là a Krista ɓio yi. ⁷ Lé ɓio á ɓio fo wa lè wàn zàwa lè wàn hǐnni á í jǎ, á í sǐi ɓèntǐn wan, á sǐi há làa sòobée mu ɓio yi. Mu bon, ɓia ɓio sǎ le Dónbeení yi á fo hǐina sǐa.

O Poole wee fio o Filemɔn o Oneziimu dǎní yi

⁸⁻⁹ Lé ɓún te ɓio á í wee fioráa fo le ũ wé ɓio fo ko à ũ wé. Wa páanílo là a *Krista ɓio yi, á í lá dà à na le jii á à ɓio le ũ wé mu. Ee ká í mǎhá pá à fio fo ɓio wa wa làa mín ɓio yi. Awa, á ínén nǐ-kǐnle Poole, yǐa wi ho kàsó yi o Yeesu Krista tonló sǎró ɓio yi á pá wee fio fo ɓio wa wa làa mín ɓio yi, ¹⁰ le ũ sǎbéré à ũ wé ɓio á í ɓio ò na foñ o Oneziimu dǎní yi, wón na á í wó ó o lé í za mu kèrètíemu dǎní yi ho kàsó yi. ¹¹ O ɓio jùhú lá mía ũ cǎn ɓún bon, ee ká há laà na kà wán á ínén làa fo ó o ɓio jùhú wǎa wi cǎn.*

¹² Awa, á í wǎa à ɓio le o Oneziimu mu ɓíní ɓuen ũ cǎn, o ɓio ɓèntǐn here miǐ làa sòobée. ¹³ Ɓio á í wi ho kàsó yi le ɓín-tente ɓio yi, á í yáá lá wi à í día wo í nisǎní, ò o wé sɛnii mi ũ lahó yi. ¹⁴ Ee ká í mǎhá yí wi à í wé ɓio

* **1:11** Oneziimu: Le yèni mu kúará le «mu jùhú wi».

6úi o dǎní yi ká í làa fo yí ná mín yi. Lé bǐo á í yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mií à wé lè í wee kíkǎ foñ lè mu wéró, ká mu lé ùnén ũ bεεre yi.

¹⁵ Nún-sí á le Dónbeení yáá wó ó o Onεziimu khèra làa fo ho pòn-za dεε yi, bèra a na ká a bǐnía 6uara ũ cǎn, à mi wáa páaní kεεní fεεε. ¹⁶ Hǎ làa na ká wán ó o yínǎn wobá-nǐi mí dòn, o bǐo ɲúhú wi po bún. O wáa lé mǐn za kèrètíε, á fo ko à ũ wíoka waí wo làa sòobéε. O lé wán za kèrètíε na á í bènfin wa làa sòobéε. Á í mún làa mu yi le fo ò wíoka à waí wo á yáá a poí ínén, bǐo ó o bǐo sǎ foñ bǐo yi, làa bǐo mi páanía là a Núhúso bǐo yi.

¹⁷ Awa, ká fo zū le warén lé 6a bǐnlowà binbirí, ká a bǐnía 6uara ũ cǎn, à ũ 6ua a sese, à kεní lè lé ínén í bεεre. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bǐo 6úi yi, tàá ká a ko ò o wí bǐo 6úi foñ síi, à ũ ɲi mu ínén ɲúhú yi. ¹⁹ Hǎ ɲi-cúa na á í wee túa lè í nín-bia lé hǎa ká: «ínén Poole á à wí ũ kení na wi o yi». Í yí máa bǐo le fo ko à ũ wí bǐo 6úi mií, ká fo màhǎ ko à ũ zūn lé ínén lé yía zéenia o Yeesu bǐo làa fo á fo yúráa le mukāni binbirí. ²⁰ Awa, wán za Filemon, á í wee fio fo o Núhúso yèni yi le ũ wé bǐo á í wee fio fo le ũ wé. Wa páaníó là a *Krista bǐo yi, ũ yí día le í yilera lúnka mu bǐo yi.

²¹ Í làa mu yi le bǐo á í túara ho vūahú yi le ũ wé á fo ò wé kénkén. Í yáá zū le fo ò wé yòò puuní bǐo á í le ũ wé yi. ²² Mún cà le zǐi 6úi ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé í bǐo yi, á í làa mu yi le hen làa cǐnú ká í yí íten 6úεékí mia.

Le mónǎn tɛnɛni

²³ O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kásó yi o Yeesu *Krista tonló sǎró bǐo yi wee tɛnɛní foñ. ²⁴ O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán 6úen6úen na làa wɛn páanía wee sǎ ho tonló dà-kéní á mún wee tɛnɛní foñ.

²⁵ Le wa Núhúso Yeesu *Krista à wé mí sǎamu làa mia.

Hebere vūahú

Vūahú túaró jūhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bānsu túara ho n̄n b̄ia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí síiwà yú. O túara ho n̄n 6a yi bèra a na à 6a yí pí le Dónbeení b̄io, ká 6a hení mí sía à fàrá ð̄n, à zūn̄ le b̄io ó o Yeesu wó á po mu b̄io 6úen6úen.

Ho vūahú mu wee zéeni le le Dónbeení ð̄n mí Za Yeesu wán zéeniánáa miten lè 6a n̄pua á mu vóráa. Le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà ó orén b̄io jūhú wi po. O po ho wáayi tonkarowà, á po a *M̄oyiize là a Zozue (1–3).

O Yeesu mu b̄io jūhú wi po le *Dónbeení yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeení yankaro binbirí. Lé b̄un te b̄io le Dónbeení mu wee s̄en 6a n̄pua bè-kora díá à k̄ánínáa 6a mu h̄umú yi o p̄anká yi. B̄io ó o *Isiraȳele n̄ipomu f̄u wee ya h̄a muiní lè 6a bà-kũio na le Dónbeení yi, lé b̄un f̄u wee zéeni a Yeesu *Krista na 6ueé hí b̄io (4–10).

Ho vūahú lii véenii wee hení 6a k̄èr̄t̄īewa sía à 6a wíoka ca mí kuio le Dónbeení b̄io yi. B̄io le Dónbeení n̄ipomu f̄u fàrá ð̄nnáa mí siad̄eró le Dónbeení yi á ho vūahú mu b̄ia b̄io. Ho mún wee k̄ar̄án 6a n̄pua à 6a k̄ar̄áfá miten o Yeesu mí ð̄on yi. Le 6a fá mí ȳo wo yi, à hí mí sía le lònbee lè mí síiwà yi, á fàrá ð̄n f̄úaa mu véenii (11–13).

Le Dónbeení ð̄n mí Za wán wee b̄ioráa

¹ Le Dónbeení yánkaa ð̄n 6a j̄i-cúa f̄erowà wán á b̄iaráa lè wán 6úaaawa. Le wó mu p̄onna c̄èr̄e yi, á le b̄ioró làa ba mún síiwà boo. ² Ēe ká h̄a làa na ká wán h̄a p̄onna vaa véenii, á le ð̄n mí Za wán wee b̄ioráa làa w̄en. Lé le Za mu le ð̄n wán á léraráa mu b̄io 6úen6úen. Lé orén le wáa dó mu b̄io 6úen6úen níi yi. ³ Orén lé yia le Dónbeení c̄ukú beení wee mi yi. B̄io á le Dónbeení karáa lé b̄un ó orén mún karáa. O 6uan mu b̄iowa 6úen6úen ð̄nía lè mí b̄ioní na p̄anká wi. Lé orén le Dónbeení ð̄n wán á séraráa 6a n̄pua bè-kora díá, á 6a wee ce le yahó. B̄un mún ó o yòò kará ho wáayi le Dónbeení n̄n-t̄īání, ð̄en na po mu b̄io 6úen6úen.

Le Dónbeení Za po ho wáayi tonkarowà

⁴ Làa b̄io le Dónbeení Za po poráa ho wáayi tonkarowà, lé ká síi á le ȳeni na le wee ve làa wo mún po poráa 6a ȳeni. ⁵ Le Dónbeení ð̄n yí b̄ia làa wáayi tonkaro 6úí le:

«Fo lé ì Za.

Ho zuia j̄ii wán á ì lé m̄in Maá.»*

Le mún ð̄n yí b̄ia b̄io ká là a 6úí:

«Ìn̄én á à wé 6àn Maá,

ó orén á à wé ì Za.»†

⁶ Ká p̄aahú na le Dónbeení tonkaa mí Za k̄inleso ho ð̄im̄j̄ná yi, á le b̄ia b̄io ká:

«Ho wáayi tonkarowà 6úen6úen ko 6a wé 6úaaní a.»‡

⁷ A le 6̄en b̄ia ho wáayi tonkarowà ð̄n̄i yi le:

«Le Dónbeení wee wé à le tonkarowà k̄er̄n̄ lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu k̄er̄n̄ lòn ð̄sh̄u ð̄enní.»§

⁸ Ká le mahá b̄ia b̄io ká mí Za ð̄n̄i yi:

* 1:5 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 1:5 Mi loñ Samuw̄ēle cúa-j̄un níi vūahú 7.14 ‡ 1:6 Mi loñ Lándá zéenīl̄o vūahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 104.4

«Ūnén Dónbeenĩ, ũ béeñĩ díró jii máa fi máa mi.

Fo ò pa ũ ñipomu bio lè ho térénló.

⁹ Fo wa bio térénna, fo jina mu bè-kora.

Lé bñn non á ñnén na lé ũ Dónbeenĩ á kúaa ho jiló ũ jùhũ wán

à zéení le í tà ũ bio.

Lé bñn wééra ũ sii.

I dó ho cùkú foñ á po mi ninzàwa na ká.»*

¹⁰ Le pá bñnia bía bio kà mí Za mu dání yi:

«Mu jùhũ ñúakánii ká bio búii ñnén yí léra, á ũnén Nùhũso lé fo léra ho tá, á lé fo mún léra ho wáayi.

¹¹ Bñn bè-lénna so búenbúen khii vé, ká ũnén á à keñi bñn féeé.

Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn sí-zínia.

¹² Fo ò bí mu lòn báká beenĩ á à bàrà,

mu ù yèrémá lòn sí-zínia,

ká ũnén á à ñnén làa bio fo karáa, fo ò keñi bñn féeé.»†

¹³ Le Dónbeenĩ ñnén yí bía làa wáayi tonkaro búii le:

«Buee keñi í nín-ñlání,

fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá

á ũ bò ũ zení wán.»‡

¹⁴ Á ba tonkarowà na wee lé ho wáayi ñnén lé ba yén? Ba lé le Dónbeenĩ ton-sáwá. Le wee tonka ba à ba buee séení bía á à yí ho kániló le Dónbeenĩ cón.

2

Mi wa dé ho kániló bio le sòobée yi

¹ Lé bñn non á bio wa já á wa ko wa bua lè wa sòobée, bèra a na wa

yí wí. ² Le Dónbeenĩ jii-cúa na ho wáayi tonkarowà mà á bio lé ho tũíá,

á ñupue léee ñupue na ñnén yí bò hã yi, wón yú mu ñnén lònbee na ko làa

wo.* ³ Awa, ká warén mún yí dó ho kániló na ká ñnén sii bio le sòobée yi,

á wa so dà à kání waten le lònbee na ko làa wen yi le? Ho kániló mu bio

lé o Nùhũso mítén á nín-yání buera mu. A bía já mu á zéení lè warén

le ho bio bon. ⁴ A le Dónbeenĩ zéení le bio ba bía bon. Le zéení mu lè

mu yéréké biowa lè mí síiwà na wee zéení le pánká, lè mu biowa wéró

pánká na lerén mí bæere Hácíri wee na ba ñupua yi làa bio le sii vá yi.

Le Dónbeenĩ ñnén o Yeesu wán wee káninda ba ñupua

⁵ Le Dónbeenĩ yí dó ho yíron ñnén na wa wee bio bio ho wáayi

tonkarowà níi yi. ⁶ Le Dónbeenĩ bíoní vūahũ yi, ó o búii yáa túara bio ká:

«Éee Dónbeenĩ! O ñupue léee wée á fo ò leékaráa o bio?

O ñupue léee wée á fo ò paráa o bio?

⁷ Fo wó á ho wáayi tonkarowà bio jùhũ wí á po a ho ñnén-za dèe yi.

Bñn món á fo bñnia wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸ fo bàrà a mu bio búenbúen jùhũ wán.»†

Bñn wee zéení le le Dónbeenĩ wó ó o wi mu bio búenbúen jùhũ wán, á

dèe búii yí ká. Ée ká hã làa na ká wán á wa ñnén yí máa mi mu. ⁹ Ée ká bio

ká lé bio wa zū: Le Dónbeenĩ wó á ho wáayi tonkarowà bio jùhũ wí á po

a Yeesu ho ñnén-za dèe yi. A hã làa na ká wán á le bñnia wó ó o yú ho cùkú

* **1:9** Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 45.7-8 † **1:12** Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 102.26-28

‡ **1:13** Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 110.1 * **2:2** Le Dónbeenĩ jii-cúa na le tonkarowà mà: Mu

wee bio o Məyiize lándá bio dání yi. Ba zúifūwa cón á le Dónbeenĩ ñnén ho wáayi tonkarowà wán

á bíaràa là a Məyiize. † **2:8** Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 8.5-7

lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bío yi. Le wó mu kà síi bèra a na à le sãamu pánká yi, ò o húmú bío séení 6a nùpua búenbúen. ¹⁰ Mu bon, mu se à le Dónbeení na lèra mu bío búenbúen, dío buan mu búenbúen díná à wé ò o Yeesu kãa le lònbee yi bèra a na ò o bío jii síi làa bío mu lá ko mu wéráa. Le wó kà síi bèra a na à 6a nùpua cèrèè páaní le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á 6a nùpua cèrèè wé è yíráa ho kãnílò. ¹¹ O Yeesu lé yia wee wé à 6a nùpua ce le Dónbeení yahó. A bíá ó o wee wé à 6a ce bán búenbúen làa wo wáa lée Maá nì-kéní zàwa. Lé bún te bío ó o Yeesu wee veráa 6a le mín zàwa le mín hínni ká mu nìyio mía wo yi. ¹² Bío kà lé bío ó o bíá:

«Dónbeení, í ì zéení ũ bío le wàn zàwa le wàn hínni.

I ì khòoní fo ũ nìpomu búenbúen t̄hah̄.»[†]

¹³ O mún bíá le:

«Ínén á à dé í síi le Dónbeení yi.»

O pá bíníá bíá le:

«Lé wɛn na páanía wi, ínén le 6a zàwa na fo nɔn mii.»[§]

¹⁴ Awa, á bío á bán zàwa so lé 6a nùpua binbirí, ó o Yeesu mí bæere mún lá 6a síi, bèra a na ò orén mí bæere húmú pánká yi ò o yí ho pánká o *Satáni wán, yia wee wé à 6a nùpua hí, ¹⁵ ò o mún kání bíá búenbúen na mu húmú zónlò lá can lòn wobáaní 6a síi wizooní búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáayi tonkarowà séenílò bío yi. Lé o *Abarahaamu mòmánía ó o wà buéé séení. ¹⁷ Lé bún nɔn ó o ko ò o láráa mín zàwa le mín hínni síi binbirí, bèra a na ò o dañ wé mín zàwa le mín hínni mu yankarowà jùhúso, á zū 6a nùpua makári, á láayi wi le Dónbeení cón, à le Dónbeení wé sɛn 6a nùpua bè-kora díá. ¹⁸ A bío ó o Yeesu mí bæere kãa le lònbee yi á kúará khéra, lé bún nɔn ó o dà wee séenínáa bíá búenbúen na ho kúará khénlò wee yí.

3

O Yeesu bío jùhú wi po a Mɔyiize

¹ Lé bún nɔn á minén wàn zàwa le wàn hínni na bío sã le Dónbeení yi, minén na le mún hueekaa à mi níní kɛní le bío yi, mi le mi yilera kɛní o Yeesu bío wán. Lé orén le Dónbeení tonkaa ó o buéé wó bío wa dó wa sía yi wee bío wéréwéré yankarowà jùhúso. ² Le Dónbeení lèra a ò o sá ho tonlò mu, ó o mún bò bío búenbúen na le le o wé yi, làa bío ó o *Mɔyiize yánkaa wóráa mu le le Dónbeení nìpomu. ³ Èé ká a Yeesu màhá ko le ho cùkú á po a Mɔyiize, làa bío á yia son le zii koráa le ho cùkú á po le zii mí bæere bío síi. ⁴ Mu bon, zii na wi à nùpue yí son le dén mía. Ká le Dónbeení lé dío bèn wó á mu bío búenbúen wi làa bío mu karáa. ⁵ O Mɔyiize yánkaa bò bío le Dónbeení le o wé yi le zii nìpomu búenbúen t̄hah̄. Wón lé le Dónbeení ton-sá, á bío ó o wee wé ko mu zéení le Dónbeení jì-cúa na le è fɛɛ. ⁶ O *Krista mún bò bío le Dónbeení le o wé yi ká wón bèn lé le Za, á le bàrá mí zii nìpomu jùhú wán. Bún nìpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sía wee lóoní bío wa dó wa sía yi.

Bíá dó mí sía le Dónbeení yi khii kɛní le vurná yi

⁷ Lé bún nɔn le Dónbeení Hácirí bíá bío kà:

«Ho zuia, ká le Dónbeení wee bío làa mia,

⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi 6a jí dɛɛ

[†] 2:12 Mi loñ Lení v̄uh̄ (Psaumes) 22.23 § 2:13 Mi loñ Ezayii v̄uh̄ 8.18

lâa bio á mi wórâa mu ho pâahũ na mi kâa á khũaana le Dónbeenĩ jii yi
ho tá henĩ yi bio síi.

⁹ A le bía le mĩn òuaawa yánkaa khũaana mí jii yi ho tá henĩ yi
á khéraráa mí kúará

à 6a ɲɔ̀n mɔ̀n bio mi wó hã lúlúio búará-ɲun yi.

¹⁰ Lé bũn te bio á le sli cânáa 6a yi, á bía bio kà:

Ba nùpua na kà wee pí í bio fɛɛɛ, le dǎní na á ĩ wi à 6a lá á 6a díá.

¹¹ Bio le síi cá 6a yi, á le báa

le ho laho na á le wiokaa à 6a vũn yi á 6a wãa máa zo yi hùúu.»*

¹² Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi pa miten bio, ò o búii hĩa yí wé sí-kohó
bãnsò mi t̄ahũ à kãa pí le Dónbeenĩ díá, dío wi fɛɛɛ. ¹³ Mi wé hení mĩn sía
lâa wizooní búenbúen, pâahũ na wa wi «ho zuia» na le Dónbeenĩ bía bio.
Ká mi wé wé mu bèra a na à mi ní-kéní woon yí díá míten le mu bè-kohó
khà vĩnĩ, à wé lòn nùpua na yí wi 6a ɲí dèɛ bio síi. ¹⁴ Ká wa fàrá d̄in bio
wa dó wa sía yi wán mu ɲũhũ búeenĩ fúaa wa mukãní véro, se wa màhã
páania sá là a Krista. ¹⁵ Lâa bio mu biaráa kà síi:

«Ho zuia, ká le Dónbeenĩ wee bio lâa mia,

à mi yí wé lòn nùpua na yí wi à 6a ɲí dèɛ

lâa bio á mi wórâa mu ho pâahũ na mi kâa á khũaana le Dónbeenĩ jii yi
bio síi.»†

¹⁶ Bĩa ɲá le Dónbeenĩ bíonĩ à 6a «kãa á khũaana le jii yi» lé 6a yén? Mu
so yínɔ̀n bĩa búenbúen na ó o Mɔ̀yiize fó lórâa ho *Ezipite k̄shũ yi le? ¹⁷ Bĩa
«le Dónbeenĩ síi cá yi hã lúlúio búará-ɲun yi» lé 6a yén? Mu so yínɔ̀n bĩa
wó mu bè-kora ho tá henĩ yi á húrun b̄in le? ¹⁸ A bĩa le «báa le ho laho na
á le wiokaa à 6a vũn yi á 6a wãa máa zo hùúu» lé 6a yén? Mu so yínɔ̀n bĩa
pã á yí bò bio le bía yi le? ¹⁹ Wa 6èn mɔ̀n le 6a yí dǎrna yí zon hã vũrnã
lahó mu yi, lé bio 6a yí tà yí dó mí sía le Dónbeenĩ yi.

4

¹ Awa, á bio le Dónbeenĩ jii na le dó le wa à zo hã vũrnã laho na le
wiokaa ká lâa wen pá wi b̄in wa bio yi, á mi cén wa pa waten bio à wa
yí khe ho laho mu yi. ² Mu bon, dén b̄in-tente so á wa ɲá lâa bio á wàn
òuaawa yánkaa ɲánáa le bio síi. Ká le bíonĩ mu màhã yí séenia 6a, lé bio
6a dó mí sía le bíonĩ mu yi. ³ Ká warén bán ñ zo hã vũrnã laho mu yi, lé
bio wa dó wa sía le bíonĩ mu yi. Ho laho mu na le bía bio kà dǎní yi:

«Bio á ĩ síi cá 6a yi, á ĩ báa

le ho laho na á ĩ wiokaa à 6a vũn yi á 6a wãa máa yí hùúu.»*

Pâahũ na le Dónbeenĩ bía mu yi, à bũn le léra mu bio búenbúen vó. ⁴ Le
Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ búii yi á bio kà lé bio bía hã wizooní bio h̄ɛɲun níi
dǎní yi: «Bio le Dónbeenĩ sá mí tonló búenbúen vó, á le vũrna hã wizooní
bio h̄ɛɲun níi zon.»† ⁵ A bio kà pá b̄inía bía: «Ho laho na á ĩ wiokaa à 6a
vũn yi á 6a wãa máa yí hùúu.»

⁶ Bĩa le Dónbeenĩ nín-yání bía le b̄in-tente mu nɔ̀n yi bán yí zon hã
vũrnã laho mu yi, lé bio 6a yí tà yí dó mí sía le yi. Lé bũn te bio á 6a búii
dã à zorâa ho laho mu yi. ⁷ Lé bũn te bio le Dónbeenĩ b̄inía dó le wizonle
búii, á wee ve lâa «zuia». Le wizonle mu ó o *Daviide bía dǎní yi lúlúio
cèrɛɛ bũn món lè hã bíonĩ na kà, hĩa wa ló wán:

* **3:11** Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 95.7-11 † **3:15** Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 95.7-8

* **4:3** Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 95.11 † **4:4** Mi loĩ Bio ɲũhũ búeenĩ vũahũ (Genèse) 2.2

«Ho zuia, ká le Dónbeenĩ wee bío làa mia,
à mi yí wé lòn nùpua na yí wí 6a jí dɛɛ.»†

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nìpomu yahó á 6a zon há vùrnà mu lahó yi, se le Dónbeenĩ wáa lá máa bíní máa bío wizonle búí bío. ⁹ Lé bún nɔn á há vùrnà na ka lè há wizooní bío hɛɲun ní vùrnà bío á le Dónbeenĩ wíokaa bío ká lè mí nìpomu. ¹⁰ Mu bon, yia zon le Dónbeenĩ vùrnà yi, wón mún sá wó wee vùn làa bío le Dónbeenĩ sá à le vùrnánaa bío síi. ¹¹ Awa, á mi cén wa dé sòobɛɛ à wa dàɪ zo há vùrnà mu yi. Mi wa pa waten bío à wa hía yí pí le Dónbeenĩ bío, làa bío á wàn bùaawa pánáa le bío bío síi. ¹² Le Dónbeenĩ bíoní wee na le mukānī binbirī, le pānká wi làa sòobɛɛ po ho khà-tóní na yara lé há bío ɲun. Le wee zo 6a nùpua khíi zoo búe 6a sía yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fūaa há hūn-ɲúná khíi zoo búe ho sánbániló yi. Bío ó o nùpue síi wee vá yi, là a yilera á le bíoní mu wee zūn wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénnia yi á dɛɛ woon yí sà le Dónbeenĩ yi. Mu búenbúen dīn dɛnkhɛɛn á le wee mi. Dén Dónbeenĩ so lé dío wa búenbúen lè wa nī-kéní kéní ko wa khíi zééní bío wa wó à na yi.

O Yeesu lé 6a yankarowà ɲúhúso beenĩ

¹⁴ Wa yú le *Dónbeenĩ yankarowà ɲúhúso beenĩ. Wón khíina zoó 6ó le Dónbeenĩ mí bɛɛre yi yáa. Ba yankarowà ɲúhúso beenĩ mu lé o Yeesu, le Dónbeenĩ Za. Awa, á bío wa dó wa sía yi á mi cén wáa le wa wíoka pa bío làa sòobɛɛ. ¹⁵ Ba yankarowà ɲúhúso beenĩ na wa yú yínɔn nùpue na yí dà máa séení wɛn wa yídamu yi. Orén mí bɛɛre á ho kúará khénlò lè mí sííwá yáa yú làa bío warén kúará wee khénnáa, ká arén màhá yi wó bè-kohó yí mɔn. ¹⁶ A mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeenĩ na wee wé mu sáamu yi ká zānīi mīa wɛn. Ká wa wó bún, á le è zūn wa makári, á à sɛn wa bè-kora à día. Le è wé mu ho pāhú na mu ko yi.

5

¹ Ba yankarowà ɲúhúso á le Dónbeenĩ léra 6a nùpua tīahú, ò o wé sá le tonló 6a bío yi. Orén lé yia wee na 6a nùpua mu hāmu le Dónbeenĩ yi, á wee ya 6a bè-kora séndiáro muiní. ² Ba nùpua na yí zū mu bío yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zū bío, lé bío ó orén mí bɛɛre mún lé o yídà. ³ Lé bún bío yi ó o ko ò o wé ya orén lè 6a zāamāa bè-kora séndiáro muiní. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà ɲúhúso mítén. Le Dónbeenĩ lé dío wee ve o nùpue à dé ho tonló mu yi, làa bío le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bío síi. ⁵ O *Krista bío mún ka ká síi. O yí wó mítén làa yankarowà ɲúhúso. Lé le Dónbeenĩ dó a ho tonló mu yi, á bía bío ká nɔn wo yi:

«Fo lé í Za.

Ho zuia ɲii wán á í lé mīn Maá.»*

⁶ Le Dónbeenĩ pá bínía bía bío kà:

«Fo lé o yankaro fɛɛɛ

là a Melkisedɛɛki bío síi.»†

⁷ Pāahú na ó o *Krista hía wi ho tá wán, ó o flora á 6ón6ónía le Dónbeenĩ lè mí pānká, lè há yèn-caa, dío lá dà wee kání a mu húmú yi. A bío ó o liinía mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeenĩ ná a floró. ⁸ Bío ó o lé le Dónbeenĩ Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenbúen na yú a yi á keníanáa mítén làa bío ó ò bèráa le Dónbeenĩ bíoní yi. ⁹ Lé bún tíra a bío búenbúen ɲii, á nɔn á bía wee bè o bíoní yi búenbúen wé è yíráa ho kánílò na lé le

† 4:7 Mi loĩ Lení vūahú (Psaumes) 95.7-8 * 5:5 Mi loĩ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 5:6 Mi loĩ Lení vūahú (Psaumes) 110.4

mukānī na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeenī dó a wó lè 6a yankarowà nùhũso là a Melékisedeeki bïo síi.

Héyï! Mi yí pí le Dónbeenī bïo

¹¹ Bïo cèrèè wi wa cón wa dà à bïo o Melékisedeeki mu bïo dānī yi, ká mu yara zééníló lònbee màhã wi, lé bïo mi yí máa wé jí mu bïo à zūn yara fùafù. ¹² Mi wãa lá ko mi wé 6a nĩ-kàránlowà, à hàrì lòn zuia mi màkóo pá wi 6a wíoka kàrán mia lè le Dónbeenī bïo na nín-yání kàránna làa mia. Mi màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí dīnló na lĩ. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ Èé ká ho dīnló na lĩ hón lé bïa dōn vó te mí dīnló. Bán fá, á zū bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bñn nɔn ó o *Krista nín-yání bïo na 6a kàránna làa wen á mi wa dà wán, ká wa va làa yahó o bïo zūnló yi lòn nùpua na dōn vó. Bïo wa zū vó á mi yí wa bñnĩ búá kàránlò nùhũ: Mu lé à pí hã wárá na yí se, à dé ú síi le Dónbeenī yi, ² làa bïo 6a wee wé à ceéráa mítén le Dónbeenī yahó,* lè le nii bèrò 6a nùpua wán, làa bïo 6a nĩ-hía á à vèeráa, lè le mónđen cítii bïo. ³ Bñn lé bïo wa à wé, ká le Dónbeenī tà. ⁴ Mi loñ. Ba nùpua búí wi bñn á yú mu khoomu, le Dónbeenī hōn 6a lè mu bè-tentewà cèrèè, 6a mún yú le Dónbeenī Hácirí, ⁵ á zū le le Dónbeenī bionĩ se làa sòobéé. Ho dīmíjã na ho yíró á 6a zū pánkã bïo. ⁶ Bñn búenbúen món, à 6a pá bñnĩa wee wé mí bè-kíã, á bïo wãa bñnĩ ì wé á 6a à yèrèmánáa mí yilera lè mí wárá bñn mĩa. Bán nùpua so síi ka lè 6a bñnĩa wee búéé le Dónbeenī Za ho *kùrùwã wán, á wee zùañ wo yi 6a nùpua yïo yi.

⁷ Hen ká ho viohó wee tè wé se ho tá wán ò o vário dīnló be wé se, à le Dónbeenī dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hã kíkara lè le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cūnú mĩa. Le Dónbeenī hĩa dánkání ho, á mu véenii ká ho ò cíi.

⁹ Wán zàwa lè wán hñnni na wa wa làa sòobéé, hàrì ká wa wee bïo ká síi, á wa pá láa mu yi le mi bò ho wã-tente, hĩa wee va ho kãnló lahó yi. ¹⁰ Le Dónbeenī téréenna, le yi máa sà mi bè-wénia yi, làa bïo mi zééníanáa le mi wa làa de. Le séenii na mi wó, làa dïo mi pá lan wee wé 6a kèrètewa dānī yi á le zū. ¹¹ Ká wa màhã wi à mi nĩ-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véenii, bèra a na à bïo mi dó mi sía wee lōoní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wãa yí dí parí, ká mi wé lè 6a nùpua na wee dé mí sía le Dónbeenī yi fééé bïo síi, à yírãa bïo le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeenī dó mí jii à le máa yèrèma le

¹³ Bïo le Dónbeenī hĩa dó mí jii nɔn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bïo á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mĩa. ¹⁴ Bïo ká lé bïo le bía: «Ūuu, í ì wé mu bè-tentewà cèrèè làa fo, í ì wé á ù mōnmáníã á à wé boo làa sòobéé.»† ¹⁵ O o Abarahaamu 6èn hã mi síi pannáa bïo le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu nɔn wo yi. ¹⁶ Ká 6a nùpua le mí ì báa, à 6a báa là a búí na po 6a yèni, á nùpue mún máa wé bñnĩ kán bïo 6a báa jii wán. ¹⁷ Làa bñnĩ síi á le Dónbeenī mún wi à bïa le dó mí jii le mí ì wé lè mu bè-tentewà à zūn kénkén le le è wé mu. Lé bñn te bïo le báa á bò bïo le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu biowa bïo jün mu na yí máa yèrèma á le Dónbeenī yí máa fi sabéré yi. Awa, á warén

* 6:2 Le Dónbeenī bionĩ vñnna búí yi á mu bía le: Lè hã bátéémüwa. † 6:14 Mi loñ Bïo nùhũ búéennĩ vñahũ (Genèse) 22.16-17

na pã mu bïo búenbúen á sía há làa sòobéé wíokaa wee dé wa sía lòní bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bïo wa dó wa sía wee lòní lé bün wën ðíníá vínvín le Dónbeení yahó, á wó á wa ðárina cúaa ho pönsò-beení na sankaa há pönsóni búkú lé há cúa-jun, á yòó zon le *sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùe bàn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa bæere bïo yi. Mu bon, lé orén lé 6a yankarowà jùhúso féεε là a nñi na 6a le Melekisedεεki bïo sii.

7

O Melekisedεεki lé o béε, á lé le Dónbeení yankaro

¹ O Melekisedεεki mu lé ho lóhó na 6a le Salεεmu béε, á mún lé le Dónbeení na wi mu bïo búenbúen jùhú wán yankaro. Pãahú na ó o *Abarahaamu hía tá há hía lé 6a bá-zàwa á ðárina 6a, á bïo ó o bíníá wee buen, ó o Melekisedεεki lée sã a yahó, á dúbuua wo yi.* ² A bïo ó o *Abarahaamu yú há hía téeníi bàn cúa-pírú níi ó o nön o Melekisedεεki yi. Le yèni mu kúará le «térenló béε». A bïo ó o lé ho Salεεmu béε, bün kúará le o lé ho «héérá béε». ³ Bàn maá lé bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nönkãni cεníi. O teró bïo yí bía yí mən, ó o húmú bïo mún yí bía yí mən. O bïo 6onmín lé le Dónbeení Za bïo: O lé o yankaro féεε.

⁴ Mi loñ bïo ó o Melekisedεεki mu bïo jùhú wiráa. Hàrí wàn 6úaa Abarahaamu bïo na ó o yú há hía téeníi bàn cúa-pírú níi á wón nön wo yi. ⁵ O nñi na 6a le *Levii mòmmanía na lé 6a yankarowà ó o Məyiize lándá nön le níi yi le 6a wé fé o *Isirayεεle nïpomu bïo na 6a wee yí bàn cúa-pírú níi. O o Isirayεεle nïpomu mu jòn lé bàn zàwa, lé bïo á bán nönkãni mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedεεki wón nönkãni yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhá pá nön bïo ó o yú bàn cúa-pírú níi wo yi. O Melekisedεεki mu dúbuua o Abarahaamu na le Dónbeení dó mí jii nön yi. ⁷ A wa zū kénkén le yía wee dúbuua wón bïo jùhú wi po yía 6a wee dúbuua yi. ⁸ O Levii nùwá, bía ó o Isirayεεle nïpomu wee na bïo 6a wee yí bàn cúa-pírú níi yi, bán lée nùpua, 6a wee hí. Ká a Melekisedεεki na ó o Abarahaamu nön mí bïo bàn cúa-pírú níi yi, wón yïo wi lua làa bïo le Dónbeení bíoní vùahú bíaráa mu. ⁹ O Levii nùwá lé bía á mu bïo bàn cúa-pírú níi wee na yi. Éε ká bïo ó o Abarahaamu na lé bàn 6úaa á léra mu, bün wee zéeni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, pãahú na ó o Melekisedεεki sã a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii ðin yí ton. Éε ká mu pãahú ká a wi mín 6úaa mu yi.

¹¹ O Isirayεεle nïpomu *lándá yi, ó o Levii zí-jùhú lé hía ho yankaró tonló bïo sã yi. Ba lé 6a yankarowà là a *Aaron bïo sii. Éε Ká 6a yankaró tonló jii màhá yí sú. Lé bün nön á yankaro veere 6úi ló na ka là a Melekisedεεki bïo, wón yí ló Aaron nönkãni yi. ¹² Ká ho yankaro tonló hía yèrémáa, se ho lándá mún ko ho yèrémá. ¹³ Yía há bíoní mu bía ðání yi bàn zí-jùhú nùpua yí wó yankarowà yí mən. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa Nùhúso á ton o *Zúdaa zí-jùhú yi. A bïo ó o Məyiize wee bïo 6a yankarowà bïo, ó o 6èn mún yí bía bïo 6úi ho zí-jùhú mu ðání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedεεki bïo sii

¹⁵ A bïo wáa wíokaa nön ó o yankaro mu bïo wee ceráa lé bïo ká: O yankaro 6úi ló á ka là a Melekisedεεki bïo sii. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bïo

* 7:1 Mi loñ Bïo jùhú 6úeenii vùahú (Genèse) 14.18-20

6a nùpua bòráa mu bïo síi. O wó a yankaro le mukáni na wi o yi na máa vé máa mi bïo yi. ¹⁷ Bïo kà lé bïo le Dónbeení bioní vūahú bía:

«Fo lé o yankaro fěεε

là a Mεlekisedεεki bïo síi.»†

¹⁸ Le Dónbeení khínía ho nín-yání làndá yi, lé bio ho pànká mía, ho bïo ñúhú mía. ¹⁹ Ho làndá mu lá yí dà máa wé á nùpue máa térén le Dónbeení yahó. Ká hã làa na kà wán á bïo wa dó wa sía yi wee lòoní bñn bèn wíokaa sūaani. Lé bñn pànká yi á wa wee dàñ vá vaa búeráa le Dónbeení yi.

²⁰ Mu yínɔní bñn mí dòn. Le Dónbeení báa mu ñii wán. Bïa ká bán wó 6a yankarowà à le yí báa bïo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeení wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bïo kà:

«O Nùhúso á báa mu ñii wán,
á máa bñn máa yèrèma mi ñii.

Fo lé o yankaro fěεε.»‡

²² Lé bñn nɔn á le páaní na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeení pāahú á sūaani dño lè ho yahó.

²³ Bïo pá bñnía wee sanká mu mín yi lé bïo kà: Ba yankaro cèrεε khíina, lé bio mu húmú yí máa díá à 6a sá lén. ²⁴ εε ká bïo ó o Yeesu ù kεñ bñn fěεε, á ñi-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bñn nɔn ó o dà wee kánínáa bïa wee vá 6uee búe le Dónbeení yi orén pànká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi fěεε, á wee fio le Dónbeení yi 6a bïo yi.

²⁶ A wón yankarowà ñúhúso so na lé o Yeesu lé yía á ko làa wεn. O wee ce le Dónbeení yahó, o bè-yáanii mía, fñnía mía wo yi, o yí máa páaní làa bè-kora wérowà. Le Dónbeení bàrá a mu bïo búenbúen ñúhú wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wízoní mí bè-kora bïo yi lè 6a zāamāa bè-kora bïo yi làa bïo 6a yankarowà ñúnása na ká wee wéráa mu bïo síi. Le muini ó o yan cúekúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén míten mún wó le muini mu yia. ²⁸ Ba yankarowà ñúnása na 6a wee ñin o *Mɔyiize làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à ví. Ká ho *làndá bèró món á le Dónbeení báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bïo búenbúen ñii sú fěεε.

8

O Yeesu lé 6a yankarowà ñúhúso

¹ Bio wa le wa à bïo búenbúen á bïo ñúhú wi po bïo ká lé bïo kà: Ba yankarowà ñúhúso na bïo bía kà lé yía á warén yú. O yòó kará ho wáyai le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen nín-tiáni. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hã pñnsòni búkú binbirí yi, hã á nùpue yí tá, lé o Nùhúso Dónbeení míten tá ho. Nùpue yí tá hón. ³ Yankarowà ñúhúso lée yankarowà ñúhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hãmu, à ya hã muini na le Dónbeení yi. Awa, á warén yankarowà ñúhúso bèn mún ko ò o yí bïo búí à hã lè le Dónbeení. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yáá lá máa wé yankaro. Lé bïo 6a búí wi vó á wee hã le Dónbeení làa bïo ó o *Mɔyiize làndá bòráa mu. ⁵ Bán yankarowà ñúnása so tonló na 6a wee sá lé ho binbirí so na wi ho wáyai bñn khñkhñnáamu. Mu bon, pāahú na ó o Mɔyiize hía ko ò o búaká tá hã pñnsòni búkú yi, á le Dónbeení bía nɔn wo yi: «Loñ, wé mu búenbúen làa bïo á ñ zéeníanáa mu nɔn foñ le búee wán.»* ⁶ Ká hã làa na ká wán ó o Yeesu wón le Dónbeení kàráfáa ho tonló yi. Ho bïo ñúhú wi làa sòobéε, lé bio le páaní na ó o bò le Dónbeení lè 6a nùpua pāahú á

† 7:17 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.4 ‡ 7:21 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.4 * 8:5 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 25.40

s̄aaaní s̄aaaní ðio lá wi lè ho yahó, lé b̄io á b̄io le Dónbeenĩ dó mí j̄ii le mí ì wé è na w̄en le páanii mu yi b̄un s̄aaaní b̄io lè ho yahó.

Le Dónbeenĩ dó mí j̄ii le mí ì bè le páanii finle

⁷ Ká le *páanii na le Dónbeenĩ bò lè ho yahó á fianĩ lá mía yi se le lá máa b̄inĩ máa bè páanii búí. ⁸ Eε ká lé b̄io le Dónbeenĩ n̄ipomu wó khon làa de á n̄on le bíaráa b̄io kà:

«Mi loĩ, lé ínén Núhũso Dónbeenĩ bía b̄io kà:

P̄aahũ búí khúí d̄á, ká ì bè le páanii finle

là a *Isirayεele n̄ipomu, là a *Zudaa z̄i-ɲúhũ n̄ipomu.

⁹ Dén páanii so á à wé mí dòn làa ðio á ì bò lè ɓàn ɓúaaawa

p̄aahũ na á ì tò ɓa níi wán lóráa ho *Ezipite k̄ohũ yi.

Bán yi bò b̄io wa bía tò wán yi.

Lé b̄un te b̄io á ì ɓèn mún p̄á ɓa día, lé ínén Núhũso bía mu.

¹⁰ B̄io kà món le páanii na á ínén Núhũso á à bè là a *Isirayεele n̄ipomu lé ðio kà:

Ì ì wé á ɓa wé è leéka ì lándáwá b̄io,

ì ì dé h̄á ɓa s̄ia yi. Lé ínén Núhũso bía mu.

Ì ì wé ɓàn Dónbeenĩ,

á ɓarén ñ wé ì n̄ipomu.

¹¹ N̄upue máa b̄inĩ máa k̄arán mín za tàá mí ninza le ɓa tà ínén Núhũso b̄io,

lé b̄io ɓa ɓúenɓúen á à tà ì b̄io,

à lá ɓa n̄i-k̄ia yi líi ɓúe ɓa háyúwá yi.

¹² Ì ì s̄én ɓa bè-kora á à día,

á máa b̄inĩ máa leéka ɓa wékheró b̄io h̄úúu.»†

¹³ B̄io le Dónbeenĩ wee b̄io le páanii finle b̄io, b̄un wee z̄eenĩ le le càtio le páanii na bò lè ho yahó làa dà-k̄inle. A b̄io léé b̄io ɓèn h̄ia k̄ina, se mu ká ho v̄iló.

9

Le nin-yání páanii bèrò

¹ Le páanii na bò lè ho yahó á lándáwá wi wee k̄arán ɓa n̄upua làa b̄io le Dónbeenĩ wee ɓúaanínáa. A ɓa n̄upua lè le Dónbeenĩ mu f̄emínló lahó mún wi ho tá wán. ² Mu bon, h̄á p̄nsòni búkú á tá mu b̄io yi, á k̄ana lè h̄á cúa-ɲun. A ho nín-yání lahó na ɓa wee ve làa s̄obá-lùe lé b̄in á le f̄intá-cúaa, lè le tàbári na ho búuru na b̄io s̄á le Dónbeenĩ yi wi wán, á zoó wi yi. ³ A ho ɲun níi lahó lé h̄ia ɓa le *s̄obá-lùe ɓàn binbiriso. ⁴ Lé h̄on lahó so á mu b̄io na s̄amu sí c̄ínúí d̄èe na wó lè ho s̄ánú b̄io c̄éera yi, á le páanii ɓonkonĩ na mání lè le yahó wó lè ho s̄ánú zoó wi yi. Dén ɓonkonĩ so á le d̄èe búí wi yi á mu b̄io na ɓa le *maan̄e wi yi. O o *Aaron b̄ün-za na sà h̄á v̄onna mún wi le ɓonkonĩ mu yi, á s̄eenĩ h̄á hue-p̄enlenwà, h̄ia le páanii lándáwá na le Dónbeenĩ n̄on o *M̄oyiize yi á túara wán. ⁵ Le ɓonkonĩ mu ɓàn ɲúhũ á ho wáayi tonkarowà na ɓa le Serub̄enwa wi yi, á wee z̄eenĩ le Dónbeenĩ c̄ukú. Ba mía tàró pon le ɓonkonĩ mu ɲi-p̄eε yi, b̄in na ɓa n̄upua bè-kora wee s̄én día yi. Eε ká b̄un bíoró p̄aahũ yín̄on h̄ia kà.

⁶ Lé làa b̄un á h̄á s̄ia mu bàrákaráa. A le *s̄obá-lùe lé b̄in le *Dónbeenĩ yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizoonĩ. ⁷ Ká le s̄obá-lùe ɓàn binbiriso dén lé ɓa yankarowà ɲúhũso mí dòn wee zo le yi. O wee zo b̄in le c̄úekúee le lúlúure yi lè ɓa bùaa na ó o f̄úaaana c̄áni, á zoo na le

† 8:12 Mi loĩ Zeremii v̄uahũ 31.31-34

Dónbeenĩ yi orén mí bæere bè-kora séndíaró bïo yi, lè le Dónbeenĩ ñipomu na ká bè-kora séndíaró bïo yi. ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí wee zéení mu le ká le sòobá-lùe wi bín wà, á se le sòobá-lùe àn binbiriso jii yí dà máa hén. ⁹ Bún biowa so wee zéení bïo wee wé há làà na ká wán bïo. Mu wee zéení le mu hãmu na 6a nùpua wee wé, lè há muini na 6a wee ya yí dà máa wé á 6a máa téréen le Dónbeenĩ yahó. ¹⁰ Mu lé 6a nùpua mí dòn *lándáwá na 6a bò ho ònló, lè mu bè-ñunii, làa bïo 6a wee seeka lè miten dání yi. Há lándáwá mu kera bín fúaa pãahũ na le Dónbeenĩ yèrémáa mu biowa yi.

O Krista lé mu bè-kora séndíaró muini yia

¹¹ O *Krista 6uara 6ueé wó 6a yankarowà ñúhũso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén jii mún sú po há pñsòni bùkú na yáania tá ho tá henĩ yi. Le yíná dèe na á nùpua tá. Le bïo yí sã ho òmíjáyá yi. ¹² O Krista zon le Dónbeenĩ *sòobá-lùe àn binbiriso yi le cùekúee mí dòn á mu vóráa. Mu yíná bà-kúio cãni ó o zonnáa, lé o kùrú cãni lé òo ó o zonnáa, á wee kãnínáa 6a nùpua fèe. ¹³ O nòn-zútle na 6a wee cí sãni na 6a wee kúee mu ñumu yi á wãa lè 6a nùpua na yí máa ce á héha là a *Moyiize lándá, lè 6a kókówá lè 6a dãani cãni, lé bún wee ceé 6a à héha lè ho lándá mu. ¹⁴ Ká bún wee wé ká síi, se o Krista cãni dén bïo 6èn wíokaa yóo po bún. Le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi ó o Krista mu tá nòn miten á wó a muini yia na á fianĩ mia yi. O cãni lé dén á à ceé wa yiwa há wára na wee 6ua wèn varáa mu húmú laho yi yi, bèra a na à wa dàni sá na le Dónbeenĩ na wi fèe yi.

Le cãni lé le pãanti na bò ñimini

¹⁵ Lé bún nòn o *Krista bòráa le *pãanii finle le Dónbeenĩ lè 6a nùpua pãahũ. O húrun á feníanaa 6a nùpua mu bè-kora na 6a wó le nín-yání pãanii pãahũ, á bía na le Dónbeenĩ von dàni yí há kãa na máa vé, háa bïo fèra bía díá.

¹⁶ Nùpue mómódn ñi-cúá bïo háa wee bïo, se 6ànso húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yia mà há ñi-cúá mu húrun, á há bïo màhá wé le sòobé. Lé bïo ká a yío wi lua, á há ñi-cúá mu bïo máa wé here. ¹⁸ Lé bún yàá nòn le cãni kúaará á bòráa le nín-yání pãanii. ¹⁹ Bïo ó o *Moyiize kàráanna há lándáwá á nòn o *Isirayeele ñipomu búenbúen yi vó, ó o lá 6a nòn-zàwa lè 6a kókówá cãni na ó o cñ, á bò mu ñumu wán. O o lá le vñdè-za na 6a le *izoo pu lakahó, lè ho yènsé muhũ, ò o wee wãa há lándáwá vùahũ, lè 6a nùpua búenbúen ²⁰ ká a bïo bïo ká: «Dìo ká lé le pãanii na le Dónbeenĩ bò nòn mia 6àn cãni.» ²¹ Làa bún síi, ó o mún wãana há pñsòni bùkú lè há sãa na wi ho yi búenbúen. ²² Ho lándá vùahũ yi á mu yàá bía le mu bïo búenbúen wee ceé lè le cãni, le ká cãni yí kúaará á bè-kora yí dà máa sèn máa díá.

O Krista nòn miten le cùekúee mu vóráa

²³ Awa, Ká bïo wi ho wáyai 6àn khãkhãnáamu wee ceé là a *Moyiize lándáwá, á mu 6àn binbiriso ko mu ceé làa bïo sũaaní sũaaní bún. ²⁴ O *Krista yí zon há pñsòni bùkú na 6a nùpua tá yi. Hón bùkú so lé hen na le Dónbeenĩ wi yi 6àn khãkhãnáamu, ká ho yíná horén mí bæere. Lé ho wáyai ó o Krista yòora á yóo ònl le Dónbeenĩ yahó wee yanka le wa bïo yi. ²⁵ Làa lúúio á le *Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ wé zo le sòobá-lùe àn binbiriso yi lè 6a búaa na 6a fúaana cãni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya miten làa muini fèe. ²⁶ Ká a lá wee wé bún fèe, se o lò lá wé è

* 9:20 Mi loñ Léró vùahũ (Exode) 24.3-8

be féeε à lá ho ðímíjǎ lénlǒ pǎahǔ buee búe ho zuia yi. Εε kǎ há pǎnna vaa véenii, ó o Krista fuara le cúekúee mí ðòn á bueé wó mítén lè le muini yǎ á bórǎa mu bè-kohó jǎhǔ. ²⁷ Nùpue lée nùpue á à hí le cúekúee mí ðòn. Bǔn mǎn á le Dónbeenǐ ì cǐtí o. ²⁸ Lé làa bǔn ó o Krista wórǎa mítén lè le muini yǎ le cúekúee mí ðòn á bórǎa ǎa minka nùpua bè-kora jǎhǔ. O khíi bǐnǐ ì buen, kǎ bǔn màhǎ máa wé bè-kora ó o bueé búe jǎhǔ. O bueé kǎnǐ bǐa pan o buenlǒ.

10

O Krista bueé bó há muini yaró jǎhǔ

¹ Bǐo ó o *Moyiize làndá wee zéeni yǐnǎn bǐo wi ǎn binbiriso mí bæere. Mu lé mu ǎn khǎnkhǎnǎamu. Hón làndá so wee zéeni le há muini dà-kéní kéní mu ko há wé ya làa lúlúio féeε. Lé bǔn nǎn á bǐa ǎa wee ya há bǐo yǐ á há yǐ dà máa wé á ǎa máa téréen le Dónbeenǐ yahó. ² Kǎ bǔn mǎa se bǐa ǎa wee ya há muini mu bǐo yǐ á bè-kora wǎa lá à sén á à día làa cúekúee, á lá máa bǐnǐ máa leéka mí bè-kora mu bǐo, á máa ya muini mu bǐo yi. ³ Εε kǎ búee. Làa lúlúio kǎ há muini mu wee wé à ǎa bǐnǐ leéka mí bè-kora bǐo. ⁴ Mu bon, ǎa nǎn-zǎwa lè ǎa kókówǎ cǎni yǐ dà máa búe mu bè-kora jǎhǔ.

⁵ Lé bǔn nǎn á bǐo ó o *Krista fuara ho ðímíjǎ yi, ó o bǐa nǎn le Dónbeenǐ yi:

«Fo yǐ tà há muini lè mu bè-hǎnii bǐo,

à ũ wó á ĩ sǎnǎa wǐ.

⁶ Ba bùaa na ǎa fǔaa á cǐfna le muini yεenǐ ðεε wǎn

lè há muini mu búe na ǎa wee ya mu bè-kora séndiároró bǐo yi búenbúen bǐo yǐ wó sǐna foñ.

⁷ A ĩ wǎa bǐa: Lé mi na wà à buen

bueé wé ũ sǐi bǐo.

Bǔn lé bǐo túara ĩ ðǎnǐ yi le Dónbeenǐ bǐonǐ vǎahǔ yi.»*

⁸ Bǐo kǎ lé bǐo ó o Krista bǐa lè ho yahó: «Fo yǐ tà há muini lè mu bè-hǎnii bǐo. Fo mún yǐ tà ǎa bùaa na ǎa wee fǔaa à cǐf le muini yεenǐ ðεε wǎn, lè le muini na ǎa wee ya mu bè-kora séndiároró bǐo yi bǐo. Bǔn búenbúen yǐ máa wa ũ sǐi.» A há muini mu jǎn wee ya à héha làa bǐo ho *làndá bórǎa mu.

⁹ O Krista tǐn bǐnǐa bǐa: «Lé mi na wà à buen bueé wé ũ sǐi bǐo.» O Krista bó ho háǎnǐ muini jǎhǔ ò orén mí bæere wó mítén là a muini yǎ dó há lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeenǐ sǐi bǐo. Bǐo ó o Krista nǎn mítén á húrun le cúekúee á mu wórǎa, lé bǔn wó á wa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi.

¹¹ Ba yankarowà búenbúen wee ðǐn ya há muini dà-kéní kéní mu làa wizoonǐ, à há jǎn yǐ dà máa sén bè-kora máa día húúu. ¹² Εε kǎ a Krista yan mu bè-kora séndiároró muini le cúekúee, ò o yòó kará le Dónbeenǐ nǐn-tǐǎnǐ féeε, ¹³ á pan bǐo le Dónbeenǐ á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wǎn.

¹⁴ Le muini dà-kéní mí ðòn na ó o Yeesu mu yan lé ðén wó á bǐa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi téréna le yahó. ¹⁵ Lé bǔn le Dónbeenǐ Hácírǐ mún bǐa. Le bǐa bǐo kǎ lè ho yahó:

¹⁶ «Bǐo kǎ lé bǐo ó o Nǐhǔso bǐa:

Hǎ wizoonǐ mu khǐlǒ mǎndén

á ðio kǎ lé le pǎanǐ na á ĩ ì bè làa ba.

ĩ ì dé ĩ làndáwǎ ǎa sǐa yi,

ĩ ì wé á ǎa wé è leéka há bǐo,

¹⁷ ĩ máa bǐnǐ máa leéka ǎa bè-kora lè ǎa wékheró bǐo húúu.»†

* **10:7** Mi loñ Lení vǎahǔ (Psaumes) 40.7-9 † **10:17** Mi loñ Zeremii vǎahǔ 31.33-34

18 Hen ká mu bè-kora hía séra díá, se muini yaró wáa mía bún bè-kora so séndiaró bío yi.

O Krista héra ho wǎhú nǎn wɛn

19 Awa, wán zàwa lè wán hínni, lé o Yeesu cǎni pánká yi á wa láa mu yi le wa à zo le *sòobá-lùe ɓàn binbiriso yi. 20 O có ho wǎ-finle na lé ho wǎ-binbirí á nǎn wɛn. O héra ho pǎnsò-beeni na ka lè ho lé o sǎnia á wa wee dǎni yòo zo le sòobá-lùe ɓàn binbiriso yi. 21 A wa yú ɓa yankarowà jǎhúso na wi le *Dónbeeni zǐ-beeni jǎhú yi. 22 Mi wáa wa vá vaa ɓúe le Dónbeeni yi lè le yi na púaara díá, lè le síidéro binbirí. Mu bío na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa sía yi à há ce, à mún sɛɛ wa sǎnia lè mu jumu na wee ce. 23 Bío wa dó wa sía yi wee lóní á mi le wa wé zéeni bío wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé bío na, à le wé mu. 24 Mi wa pa mín bío, à wé hení mín sía le wamini lè há wára na se dǎni yi. 25 Mi yí wa khí à wé yí ɓuen wa kuure fémínló làa bío ɓa ní-dòndáa ɓúí khú yí máa ɓuennáa bío síi, ká mi màhá wa wé hení mín sía, sǎnkú bío wa zú le o Núhúso wizonle jàana lua.

26 Bío wa zú ho túiá wó ká wa wó bè-kora làa cǎni, se muini wáa kún mía máa ya bún bè-kora so séndiaró bío yi. 27 Bío ká, lé ho lóní le cítii lè ho dǎ-súmú na à cǐi le Dónbeeni zúkúsa. 28 Hen ká a ɓúí yáara a *Mɔyize làndá, ká mu ɓàn séérása núwǎ jɔn táa núwǎ tɛn wi, á ɓánsò ko ò o ɓúe, màkárí zúrnló mía mu yi. 29 Sǎnkú yia zùarína le Dónbeeni Za yi, á wó le páanii cǎni na ceera ɓánsò lè mu kàakó-bío, á là le Dónbeeni Hácírí sáamuso, wón lònbee so máa porí bún le. 30 Yia bío ká á wa zú: «Hǎ yúaa diró bío sǎ mi. Yia ko làa bío na, á ì wé mu lè ɓánsò». O mún pá bío ká: «O Núhúso á à fí le cítii mí nǐpomu wán.» † 31 Le Dónbeeni na wi fɛɛɛ á núpue hía zon níi, bún zǎni wi làa sòobéɛ. 32 Mi bíni leéka bío wó khíina, le pǎahú na le Dónbeeni dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mia làa sòobéɛ. 33 Ba là mia, á beera mi lò ɓa núpua ɓúenɓúen yío yi, táa bío ɓa beera lò làa bún síi á mi tà jii. 34 Mu bon, mi lò páania bon làa bío wi ho kásó yi. Hàri mi níi bío ɓa fó á mi yáa pá tà mu lè le sí-wɛɛ, lé bío mi zú le bío sǎ mia á súaani súaani mu, bún á à keɛn bíi fɛɛɛ. 35 Awa, á mi wáa yí titika bío mi láa yi. Lé lerén síidéro mu bío yi á mi ì yíraa le sǎanii na bío jǎhú wi làa sòobéɛ. 36 Mi ko mi hí mi sía bèra a na à mi dǎni wé bío le Dónbeeni le mi wé. Lé bún ñ na ká mi ì yí bío le dó mí jii le mí ì na mia. 37 Le Dónbeeni bíoni vǎahú yi á bío ká bío:

«Hen làa cǐnú tente ká yia lua á ɓueé dǎ.

O máa mía.

38 O núpue na téréna wón ñ keɛn le mukáni binbirí na máa vé yi o síidéro le Dónbeeni yi pánká yi.

Ɛɛ ká ɓánsò bínia ló lè mí món, á ì síi máa wa a bío yi.» §

39 Ɛɛ ká bán na wee lé lè mí món à ví lén á warén mía tǎahú. Warén bán dó wa sía le Dónbeeni yi, á wi ho kǎniló wǎhú wán.

11

Wán ɓuaawa síadéro le Dónbeeni yi bío

1 O núpue síidéro le Dónbeeni yi wee zéeni le mu bío na á ɓánsò dó mí síi wee lóní yíró ó o láa yi. Mu wee zéeni le bío á ɓánsò yío yí máa mi ó o

† 10:30 Mi loɛ Làndá zéeni lo vǎahú (Deutéronome) 32.35-36

§ 10:38 Mi loɛ Habakuuki vǎahú 2.3-4

lÁa yi le mu bïo bon binbirì. ² Lé wàn maáwà siadéro le Dónbeenì yi nòn á le tàráa 6a bïo.

³ Lé bïo wa dó wa sía le Dónbeenì yi á nòn wa zúnáa le le léra ho ðímíjǎ le mí bíonì. Lé kà síi wa zúnáa le bïo yí máa mi lé bǔn le ðín wán léraráa bïo wa wee mi. ⁴ O *Abεεle dó mí síi le Dónbeenì yi, lé bǔn nòn le muinì na ó o yan á sǎaaní a *Kaηεε muinì. Lé o síidéro mu nòn le Dónbeenì tà fóráa o hámu, á bía le o térénná. O Abεεle húrun, εε ká a síidéro le Dónbeenì yi bïo yi, á bïo ó o wó á 6a nùpua pá wee bïo bïo.*

⁵ Lé o Enɔaki síidéro le Dónbeenì yi bïo yi ó o guan yòoraráa ho wáayi le mí yèn-vèenì «á nùpue yí bíniá yí mǎn, lé bïo le Dónbeenì guan wo yòoraráa ho wáayi.» Sǎni ò o bua yòo ho wáayi, á le Dónbeenì bíonì vǔahǔ zéeniá mu le «o bïo wó sína le Dónbeenì yi.»† ⁶ A bǔn ηǎn bueé wé ká mu yínǎn le síidéro le Dónbeenì yi bïo yi, á nùpue bïo yí dà máa wé sí Dónbeenì yi huúu. Yia wee vá vaá bue le Dónbeenì yi ko ò o lÁa mu yi le le wi binbirì, á bïa wee cà 6a zǔn le á le mún wee sǎání yi.

⁷ Lé o Nɔwee síidéro le Dónbeenì yi bïo yi á le zéeniánáa bïo wà bueé wé lÁa wo. O o Nɔwee dó mu le sòobεε yi, ó o wíokaa ho won-beenì ó orén là a zii nùpua kǎnianáa. Lé o síidéro mu le Dónbeenì yi á síiniá ho ðímíjǎ ηǔhǔ. A lé o síidéro mu bïo yi á le Dónbeenì le o térénnanáa.

⁸ Lé o *Abarahaamu síidéro le Dónbeenì yi bïo yi ó o tàráa le veró á wà van ho kǎhǔ na le Dónbeenì le mí ì na a yi, á ho bïo sí a yi. O yáá hǎnǎn wá ká a yí zǔ hen na ó o wee va yi. ⁹ O dó mí síi le Dónbeenì yi, ó o wá vaá káyáa ho kǎhǔ na le Dónbeenì dó mí ηii le mí ì na a yi yi, á kεra há pǎnsóni bükúwá yí bǎn là a *Izaaki là a *Zakoobu, bǎn na á há kǎ dá-kéní kéní mu bïo mún sǎ yi.

¹⁰ O Abarahaamu mu lá wee lòoní ho lóhó na ηǔhǔ fǎrá tǎna. Hón lóhó so lé le Dónbeenì zéeniá bïo ho fǎráráa, á lé lerén mún fǎrá ho.

¹¹ Lé o Sara síidéro le Dónbeenì yi á nòn le wó ó o yúráa o za ká a ηǎn hǎna yí máa te, ò o mún kǎna. Εε ká a màhǎ lÁa le ká le Dónbeenì dó mí ηii le mí ì wé bïo na, á le wé mu. ¹² Lé bǔn nòn á wàn 6úaawa nǐ-kéní mí dòn, o Abarahaamu, á wó 6a zǎamáa 6àn maá, ká a húmú yáá lá sùaráa. Mu nǐpomu na sǎ a mǎn á boo le há mànáayio bïo síi, tàá le le hǎnlè na mu yámú ηumu ηii bia bïo síi. Nùpue yáá yí dà máa mǐ 6a máa zǔn ηii.

¹³ Bǎn 6úen6úen dó mí sía le Dónbeenì yi á húrun à bïo le dó mí ηii le mí ì wé yí kúaa 6a wán. Εε ká 6a màhǎ pá khèra mǎn mu, á 6a sía wan mu bïo yi, á 6a bía wéréwéré le mí lé 6a káyáwá ho tá wán. ¹⁴ Bïo 6a bía bǔn kà síi wee zéeni le 6a màkóo wi maá zii yi ho wáayi. ¹⁵ Hen ká 6a lá leékaa ho kǎhǔ na 6a ló día bíni varó bïo binbirì, se 6a lá à dàñ nǐ bíni ì va ho. ¹⁶ Εε ká lé bïo le maá zii na bïo sǎaaní, ðio wi ho wáayi, lé dén 6a màkóo wi yi. Lé bǔn nòn le Dónbeenì yí máa nǐyi bïo 6a wee ve le le mín Dónbeenì bïo yi, dén na son ho lóhó ká làa ba.

¹⁷ Lé o Abarahaamu síidéro le Dónbeenì yi bïo yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki le le muinì á à na le yi páahǔ na le le mí ì khén o kúará yi, ká a ηǎn zǔ kénkén le le Dónbeenì mu dó mí ηii nòn wo yi. ¹⁸ Mu bon, le Dónbeenì hǎ bía nòn wo yi: «Ba zǎwa na á ì dó ì ηii le ì na foñ, lé o Izaaki á ì ðín wán á fo ò yíráa 6a.»‡ ¹⁹ Εε ká a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeenì

* **11:4** Mi lon Bïo ηǔhǔ 6úeení vǔahǔ (Genèse) 4.3-10 † **11:5** Mi lon Bïo ηǔhǔ 6úeení vǔahǔ (Genèse) 5.21.24 ‡ **11:18** Mi lon Bïo ηǔhǔ 6úeení vǔahǔ (Genèse) 21.12

dà 6a nĩ-hía wee vèení. Lé bũn nɔn á le Dónbeenĩ mu díaráa o za nɔn wo yĩ, ó o ka lòn yĩa na vèera.

²⁰ Lé o Izaaki siidéro le Dónbeenĩ yi bĩo yi ó o dúbuaaráa o Zakoobu là a Ezayuu yi bĩo wà 6ueé wé dání yi.

²¹ Lé o Zakoobu siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn á bĩo ó o húmú dɔn, ó o dúbuaaráa o Zozεεfu zàwa lè mí nĩ-kéní kéní yi, ò o 6uan mí búini yi á líí 6úrá ò o 6úaanía le Dónbeenĩ.

²² Lé o Zozεεfu siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn ó o húmú p̄ahũ ó o bíaráa o *Isirayεele nĩpomu léro ho *Ezipite yi bĩo, á zéenia bĩo 6a à wé là a nĩ-hínmu.

²³ Lé o *M̄oyiize 6àn nùwā siadéro le Dónbeenĩ yi bĩo yi á 6a sànkaraa wo hã p̄ina t̄in. Bĩo 6a m̄on o za semu, ó o b̄εε bíonĩ 6a yĩ z̄ana.

²⁴ Lé o M̄oyiize siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn á bĩo ó o h̄ia dɔn, ó o p̄á le 6a wé yĩ ve mí làa Ezipite b̄εε h̄inlò za. ²⁵ O tà lá le lònbee lè le Dónbeenĩ nĩpomu, à bĩo lá dà à wεé o s̄ii ho p̄ɔn-za yi, búin na lé mu bè-kora ó o p̄á día. ²⁶ Ho Ezipite k̄shũ náfòró wi búin bon. Εε ká a M̄oyiize c̄ɔn, á hã lantàa na à là làa wo làa bĩo 6a wee là làa yĩa le Dónbeenĩ m̄on léra bĩo s̄ii á bĩo n̄uhũ wi o c̄ɔn làa s̄òob̄εε, lé bĩo ó o kh̄era m̄on ho c̄unú na pan wo ho ȳirò.

²⁷ Lé o M̄oyiize siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn ó o lóráa ho Ezipite k̄shũ yi wà ò o yĩ z̄ana bĩo ho k̄shũ mu b̄εε s̄ii á à c̄l a yi. O ka lè o ȳio wi le Dónbeenĩ na yĩ máa mí wán, lé búin te bĩo ó o f̄ará t̄inanáa. ²⁸ Lé o siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn ó o dúráa 6a *zúif̄uwa s̄anú na 6a le Paaki, á nɔn le j̄ii le 6a kh̄ii o Isirayεele nĩpomu z̄iní z̄uaj̄iní lè le c̄ani bèra a na à ho wáayi tonkaro na wee 6úte 6a n̄upua à yĩ 6úte 6a h̄inb̄ii z̄awa.

²⁹ Lé o Isirayεele nĩpomu siadéro le Dónbeenĩ yi nɔn 6a dàrina k̄aanáa mu yámú j̄umu bè-muhũ yi lè mí laà lòn tá hení bĩo s̄ii. Εε ká ho Ezipitesa j̄on 6a m̄on 6ueé zon, á mu j̄umu 6ó 6a búenb̄uen.

³⁰ Lé o *Isirayεele nĩpomu siadéro le Dónbeenĩ yi nɔn 6a bánbáa ho Zerikoo lóhó hã wizooní bĩo h̄ej̄un, á ho dándá beenĩ na son k̄inía ho lóhó mu yi á tò. ³¹ Lé o h̄aa na lá wee ȳèè mít̄en, ȳia 6a le Arahaabu siidéro le Dónbeenĩ yi nɔn ó o k̄ánianáa, ò o yĩ páania yĩ húrun lè le Dónbeenĩ zúkúsa. Lé bĩo 6a c̄uĩlowà na ló 6a Isirayεelesa c̄ɔn ó o 6uan se.

³² Bĩo á ĩ yáa wáa à b̄iní ì bío lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samus̄on, là a Zefitee, là a *Daviide, là a Samuwεele lè 6a j̄i-cúa f̄εerowà bĩo na 6a wó á ĩ yĩ dà máa tè yi búenb̄uen máa véení. ³³ Lé 6a siadéro le Dónbeenĩ yi bĩo yi nɔn 6a dàrina 6a bá-zàwa, á wó bĩo t̄ér̄enna, á yú bĩo le Dónbeenĩ dó mí j̄ii le mí ì na 6a yi, á mún dàrina tunnáa 6a kúdenwà j̄iní. ³⁴ Lé le siidéro mu le Dónbeenĩ yi bĩo yi nɔn 6a dàrina 6óráa hã d̄a-s̄umáa, á k̄anía mit̄en ho kh̄a-tóní búeró yi. Ba buεekaa á lò b̄inía fá. Ba henía mí s̄ia táráa hã h̄ia, á dàrina j̄on mí zúkúsa h̄in-táwá. ³⁵ Lé 6a h̄áawa 6úí siadéro le Dónbeenĩ yi nɔn 6a b̄inía m̄onnáa mín n̄upua na lá húrun lè bĩo 6a vèera.

Ba n̄upua 6úí 6a j̄inía s̄anía 6a siadéro le Dónbeenĩ yi bĩo yi, á 6a p̄á le mí máa k̄ání mít̄en á 6a húrun, bèra a na à 6a b̄iní vèe à kerí le muk̄anĩ binbirí yi. ³⁶ Ba 6úí j̄à mí yiwa á hã lantàa kúio 6a yi. Ba han 6a, á can lè hã zúakuaríwà kúaa ho kàsò yi. ³⁷ Ba 6úí 6a lèekaa lè hã huua 6ó, 6a búí 6a kúiora lè hã k̄arakáráwá, ká 6a 6úí bán 6a 6ó lè ho kh̄a-tóní. Ba 6úí bán yĩ z̄u hen na 6a à zo, á wee z̄l 6a pia lè 6a via s̄onna. Mu bĩo búenb̄uen f̄òra 6a yi. Ba beéra 6a lò làa s̄òob̄εε. ³⁸ Ho d̄im̄iná yĩ ko làa ba, lé bĩo

6a sũaaní ho. Ba wee héε vĩná ho tá hení lè hã búaa yi, á wee héε zo hã hue-beera p̃nna lè hã kãna yi.

³⁹ Le Dónbeení tà bán búenbúen bío 6a siadéro le yi bío yi. Éε ká bío le Dónbeení mu dó mí jii n̄n le mí ì na 6a yi á 6a màhá pá yí yú, ⁴⁰ lé bío Le Dónbeení lá wíokaa bío sũaaní b̃n á ká lè wa búenbúen. Lé b̃n n̄n barén mí dòn yí ko 6a bío jii sí ká warén na ká níi ló.

12

Mi wa hĩ wa s̃ta le lònbee lè mí s̃t̃wà yi

¹ Awa, bío á bán seérà-kúii so kífiá w̄n, á minén mún wa pí bío búenbúen na wee h̄ w̄n wa máa va lè ho yahó, à mu bè-kora na wee búmaka w̄n à wa pí día, ká mi wa lùwí lè wa sòobéε vaa dā hen na wa ko wa vaa dā. ² Mi wa fá wa yío o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dàñ dé wa s̃ta le Dónbeení yi. Lé orén wee tíí wa siadéro mu jii. O tà á 6a búaa wo ho *kùrúwá wán ó o húrun, á tà mu bán níyio yi, lé bío ó o f̄era m̄n le sí-w̄ε na wí mu m̄n. A hã laà na ká wán, ó o b̄en kará le Dónbeení n̄n-t̃ání.

³ Mi leéka a Yeesu bío. Ba bè-kora w̄erowà h̄n̄n o wán, ká a màhá j̄a mí yi mu búenbúen yi. A mi w̄aa yí le mi bàra t̄erò à yí p̄nká mi wán. ⁴ Mi wee fi lè mu bè-kora, éε ká mi ðñ yí fun làa b̃n yí vaá 6ó mu húmú yi. ⁵ Mi so yiwa s̄a le z̄eení na le Dónbeení n̄n mia yi lè le z̄awa bío síi le?

«Í za, hen ká a Nùhũso wee bé fo, à ù yí pí.

Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí t̄é ù bàra.

⁶ Mu bon, o Nùhũso wee wé bé bío ó o wa.

Bia ó o z̄ú le 6a bío s̄a a yi bán búenbúen lé bío ó o wee wé ha.»*

⁷ A lé mí b̄eró bío yi n̄n mi lò wee beráa. Le Dónbeení buan mia lè mí kùrú z̄awa bío síi. Lé o za yén á bán maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeení yí máa bé mia lè mí z̄awa na ká búenbúen bío, se mí lé le z̄i z̄awa, ká mi ȳn̄n le z̄awa binbirí. ⁹ Wa maáwà f̄u wee bé w̄n á wa mún f̄u wee k̄nbi 6a. A mu so yí sũaaní à wa wé k̄nbi o Maá Dónbeení porí b̃n b̄era a na wa yí le muk̄n̄i le? ¹⁰ Wa maáwà wee bé w̄n ho p̄n̄n-za yi héha lè 6a kùrú yilera. Ká le Dónbeení d̄en wee bé w̄n b̄era a na wa bío wé se. Le wí à wa ce làa bío lerén wee ceráa. ¹¹ Wa b̄eró p̄ahũ á mu máa wé wé sí w̄n, mu wee wé beé wa lò. Éε ká mu véení á bío bó bán lé bío wee wé 6a n̄pua na t̄er̄enna, bán wee wé k̄n̄ ho héérà yi mu bío yi.

¹² A mi c̄en hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̄umaka à mi f̄ará ðñí. ¹³ Mi bè ho w̄hũ na muina, b̄era a na à yia lé o lóní bío yí dé wán, ká a véení dàñ t̄er̄en.

¹⁴ Mi wé à ho héérà k̄n̄ minén lè 6a n̄pua búenbúen p̄ahũ, à ceé miten le Dónbeení yahó, ká b̃n m̄ia á n̄pue woon máa mi a Nùhũso Dónbeení.

¹⁵ O búí yí ví ví à pí le Dónbeení s̄amu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bío, mí yí día le bío búí na yí se à lé mí f̄ahũ lòn v̄ind̄-h̄εεε à d̄é bío ká.

¹⁶ Mi pa miten bío mu koomu lè mí s̃t̃wà w̄eró yi. Mi wé yí z̄uañ bío bío s̄a le Dónbeení yi làa bío á yia 6a le Ezayuu wórãa mu bío síi. Wón m̄n ho ðñl̄o yí á p̄n̄aa mí n̄-k̄n̄mu n̄n mín f̄εε yi. ¹⁷ A mu vaa véení ó o wí à bán maá dúúua a yi, ká wón màhá yí wó mu. O o wá hã ȳn̄-ca-poa san à mu yí dàrna yi ȳr̄emáa.

* 12:6 Mi loñ Wáhio v̄uahũ (Proverbes) 3.11-12

18 Bïo ho fù làa yahó nùpua vá vaá bóráa le búee na 6a le Sinayii yi, bñn na ó o nùpue dà wee túii yi, na lé ho dšhũ, lè le tíbí-cúaa, lè ho pinpi-beeni, á minén yí vá yí vaá bóráa lahó búii yi làa bñn 6àn síi. 19 Ba ná le búaañi wíló, lè mu tñn-beeni sá, á 6a yí dàrna mu. A 6a le le Dónbeeni yí bñni yí bío làa mí mítén. 20 Lé bïo á bío mà non 6a yi po 6a. Bïo kà lé bío mu tãmu bía: «Nùpue léee nùpue túaa le búee mu yi, hàrì ò o wé zàn-yĩa, á wón ñ lèeka lè hà huua á à búe.»† 21 Bïo á bán mən á zánía 6a làa sòobée, fúaa o *Məyiize bía bïo kà: I zána zána á wee zà.

22 Εε ká minén bán vá vaá 6ó le búee na 6a le Sion yi, lè le Dónbeeni na wi féεε 6a lóhó yi, hón na lé ho Zeruzaleemu na wi ho wáayi. Mi vá vaá 6ó 6a nùpua cêrêe na wee dí ho sánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeeni hínbii zàwa na yènnáa túara le cón ho wáayi. 23 Mi vá vaá 6ó le Dónbeeni hínbii zàwa na yènnáa túara le cón ho wáayi yi. Le Dónbeeni na wee fi le cítii 6a nùpua búenbúen wán lé dïo mi vá vaá 6ó yi, á vá vaá 6ó 6a nùpua na téréna á bío ñii sú yi. 24 O Yeesu, yia kúaará mí cãni ceéraráa wen lé wón mi vá vaá 6ó yi. Lé orén le Dónbeeni ñin wán bóráa le páanii finle làa wen. O o cãni mún bío ñúhũ wi po a *Abeele bío.

25 A mi cén wé ñí yia wee bío làa mia cón sese. O *Isirayεεle ñipomu yáania yí ná yia ñà 6a zeñ wán cón, á le lònbee 6èn yú 6a. Ká warén bán lé le Dónbeeni wee bío làa wen ho wáayi. Ká wa tun wa ñikónna le wa máa ñí le cón, á le lònbee mún ñ yí wen léee kénkén. 26 Le Dónbeeni yánkaa wee bío à ho tá búenbúen dèké. A ho zuia á bío kà lé bío le dó mi ñii non wen le mí ì wé: «Í pá à bñni ì wíoka à dèké ho tá, á mún ñ dèké ho wáayi.»‡ 27 Bñn kúará le bío léra na dà wee dèké á khií vé. Ká bío yí dà máa dèké bñn ñ keñ bñn.

28 Lé bñn non á warén bá-zàmu na wa yú á yí dà máa dèké. Bñn bío yi à mi wa zũñ le Dónbeeni sãamu na le wó làa wen bío, à sá na le yi à héha làa bío le síi vá yi, lè le kònbi, lè le ya-hézání. 29 Mu bon, wán Dónbeeni ka lòn dšhũ na wee yáa mu bío.

13

Bïo le Dónbeeni ñipomu ko 6a 6ua lè miten

1 Mi wañ mún làa bío 6a nuzàwa waráa mún bío síi. 2 Nì-hãni wé huera mi wán à mi 6ua a sese, mi yí le mi yiwa sà bñn yi. Ba ñi-dòndáa búii wó mu, á 6a 6uan ho wáayi tonkarowà ká 6a yí zũ mu. 3 Mi wé leéka bía wi ho kásó yi bío, à keñ lè mi páania wi ho yi làa ba. Mi mún wé leéka bía 6a wee beé lò bío, à keñ lè minén 6a mún wee beé lò.

4 Báawa lè mí hánáni, mi wé bè bío le Dónbeeni bía yi mu yaamu dání yi. O báa táa o háa á yí ko ò o wé há-fénló táa bá-fénló. Mi zũñ le le Dónbeeni khií síini 6a há-féwá lè 6a bá-féwá ñúná.

5 Mi yí le mi sía sòobá wé vá le wári yí dà khií. Mi le bío wi mi cón à mi sía wa bío yi. Le Dónbeeni mí beere yáa bía bío kà: «Loñ, í máa día fo ù dòn, í máa pí fo hùúu.»* 6 Lé bñn te bío wa sía hereka á dà à bíoráa bío kà:

«O Nùhũso Dónbeeni wee séeni wen féεε,
á wa máa zón dèε.

† 12:20 Mi loñ Léró vüahũ (Exode) 19.12-13 ‡ 12:26 Mi loñ Aazee vüahũ 2.6 * 13:5 Le bíoni mu bía bô bío túara ho Lándá zéenióló vüahũ (Deutéronome) 31.6, 8 yi là a Zozue vüahũ 1.5 yi.

Nùpua yí dà dèe búí máa wé làa mi»†

⁷ Bía zéenía le Dónbeení bïo làa mia á mi tà le yi á mi wé leéka bïo. Mi loń bïo 6a 6uan le miten le Dónbeení bïo dání yi vaá húrunnáa. Minén mún 6ua miten lè 6a bïo síi. ⁸ Bïo ó o Yeesu *Krista karáa ho híihũ lé bũn ó o mún karáa ho zuia. Lé bũn ó o ò ðinnáa fèeé máa yèrémá hùúu. ⁹ Mi pa miten bïo, à yí día le 6a khà mia vîini lè ho kàránló síiwá na yí se. Bïo se lé à wa yí ho pánká le Dónbeení sáamu na le wee wé bïo yi, Ká yínóí hã lándáwá na bò ho ðínló wán bïo yi.

¹⁰ Warén muinĩ yeenĩ dèe wi. A 6a yankarowà na wee sá 6a *zúifùwa pñsòni búkú yi á yí ko 6a wé dí bïo wi le wán. ¹¹ Ba yankarowà nùhũso wee 6ua 6a bùaa na 6a fúaaana cãni à zoráa le *sòobá-lùe yi mu bè-kora séndiaró bïo yi. Ká 6a bùaa mu bán 6a wee lée cíi ho donkiahũ. ¹² Lé làa bũn síi 6a mún 6uan o Yeesu lóráa ho Zeruzalému lóhó donkiahũ á lée bó. O bïo wó ká síi bèra a na ò o cãni pánká yi, à 6a nùpua bè-kora sèn día. ¹³ A mi wáa wa lée sí a Yeesu mu yahó ho donkiahũ, à hã lantáa na là làa wo bân síi à wa mún tà yi. ¹⁴ Ho lahó na wa wi yi ho ðímíjá yi á máa keń bĩn fèeé. Lé bũn te bïo wa wee càráa hĩa wa khii keeni yí ho yĩró na lua yi. ¹⁵ Mi wé wa khòoni le Dónbeení fèeé o Yeesu pánká yi, à bũn wé lòn muinĩ na wa yan non le yi. Dén muinĩ so lé wa jiní bè-bionii na wa wé è khòonínáa le. ¹⁶ Mí wíoka wé wé mu bè-tentewà lè 6a nùpua, à wé séení mín lè mí níi bïo. Bũn ka lòn muinĩ, mu bïo sí le Dónbeení yi. Mi yí le mi yiwa sà bũn yi.

¹⁷ Bía wi mi nùhũ wán á mi wé bè bioní yi. Ba wee pa mi bïo, á lé 6arén mún khii zéeni bïo mi bïo karáa lè le Dónbeení. Ká mi wee bè 6a bioní yi, á 6a wé è sá mí tonló lè le sí-wèe. Ká mi yí máa wé bũn, á 6a wé è sá ho ká 6a sía yí wan, bũn á cúnú mia yi.

¹⁸ Mí wé fio na wen. Wa láa waten yi, á zũ le wa yí wó yí khon bïo búí yi. A wa mún wi à wa wé wé bïo se fèeé. ¹⁹ I wee hení mu á à na mia le mi fio le Dónbeení yi bèra a na à ĩ yí ho wǎhũ bini 6uen mi cón fùafùu.

Hã farà

²⁰⁻²¹ Le le Dónbeení wé à mi dàń wé bïo se á le síi vá yi. Lé lerén lé ho héerà 6ànsò. Le bò le páanii làa wen fèeé lè wa Nùhũso Yeesu cãni. Lé lerén vèenía wo lera mu húmú yi á wó lè mí nìpomu paro binbirĩ. Le o Yeesu *Krista pánká yi à le Dónbeení mu wé à wa dàń wé bïo le síi vá yi. Le ho cùkú bïo sí a Yeesu Krista yi fèeé. *Amiina!

Móndén bioní làa tēeni

²² Wán zàwa lè wán hínni, hã bioní bïo yen na á ĩ túara ká á mi pa bïo sese, ĩ túara hã non mia à henínáa mi sía. ²³ Wán za Timotee á 6a wáa lera ho kásó yi día. Ká a yú 6ueé dñn fùafùu, á wa à bè mín 6ueé búeeki mia. ²⁴ Mi tēení mi ya-díwá 6úen6úen yi, làa bĩa bïo sã le Dónbeení yi 6úen6úen. Wán zàwa lè wán hínni na wi ho Italii kǎhũ yi wee tēení mia. ²⁵ Le le Dónbeení wé mí sáamu lè mi 6úen6úen.

† 13:6 Mi loń Lení vùahũ (Psaumes) 118.6

Ho vūahū na ó o Zaaki túara

Vūahū túaró jūhū

O Zaaki na lé o Yeesu ɓàn za, lé yía túara ho vūahū na kà. O Yeesu húmú là a vèeró món lé bío ó o tàráa o bío, á wó a nī-kenínii. O o bío zéenía le o wó ho Zeruzalɛmu kèrètɛwa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O bióni yahó sá ɓa *zúífúwa na lé ɓa kèrètɛwa, na saawaa wi hā kā-vio yi (1.1).

Bío ɓa kèrètɛwa ko ɓa ɓua lè mítén lé bǔn ó o Zaaki bía bío mí vūahū yi. O bía le mu bè-zúrminí wee lé le Dónbeení cǔn. O mún bía ho nàfòró, lè mu khemu, lè ho kúará khénló bío (1.2–2.13).

O Zaaki bía le le síidéro le Dónbeení yi lè hā wára á ɛéra (2.14-26). O bía le wa jíní paa ko hā kɛrɛ (3.1-13). O mún bía mu bè-zúrminí binbirí bío (3.13-18). Bía wee kúee ɓa nùpua mín yi, làa bía wee jùu mín, lè ho nàfòró ɓànsowà bán ɓúenɓúen ó o jà zeñ wán (4.1–5.6). O Zaaki vūahū lii véenii, ó o jà ɓa kèrètɛwa zeñ wán le ɓa wé hǐ mí sía, á wé fio le Dónbeení yi na mín yi.

Le tɛɛnii

¹ Mu lé ínén Zaaki na lé le Dónbeení là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vūahū na kà. I wee tɛɛní a *Isirayɛele zí-júná píru jún nǐpomu yi, bía tà a Krista bío, na saawaa wi ho dímíjǎ yi.

Mi hǐ mi sía le lònbee pāahū

² Wàn zàwa lè wàn hǐni kèrètɛwa, ká le lònbee lè mí síwà wé yú mia, à mi zūn le mi júná sí làa sòobɛ. ³ Hen ká mi síadéro le Dónbeení yi fàrá tǐna le lònbee pāahū, lé bǔn n na ká mi ì wíoka à dàrɛ le lònbee mu. ⁴ Mi ko mi wíoka ca mi kuio à sánsá le lònbee fúaa mu vaa véenii. Lé bǔn n na ká mi ì wé ɓa nùpua na bío ɓúenɓúen se, á bè-kohó bío yí máa mǐ ɛé yi, á dɛe ɓúí yí fòora yi.

Mi wé dé mi sía le Dónbeení yi à floráa

⁵ Ká a ɓúí wi mi tǐahū á mu bè-zúrminí fòora yi, à ɓànsó fio mu le Dónbeení cǔn, á le è na mu wo yi. Le Dónbeení hii wi, le wee hā ɓa nùpua ɓúenɓúen, le yí máa wé héhèeka bío ɓúí yi. ⁶ Ɛ ká ɓànsó màhā ko ò o dé mí síi binbirí le Dónbeení yi à floráa, à yí titika. Yía wee fio ká a titika bío ɓonmín lòn dɛe ɓúí na ho pinpiró wee yèrɛmáka làa bío ho síi vá yi. ⁷ Ɔànsó yí ko ò o leéka le mí ì yí bío le Dónbeení cǔn. ⁸ O yí zū bío ó o ò dé mí síi yi. O yí dà máa bè bío dà-kéní món.

O kèrètɛ na khon làa yía nàfòró wi bío

⁹ O kèrètɛ na khon á bío jūhū mía ò o le mí síi wa, lé bío le Dónbeení cǔn ó o bío jūhū wi. ¹⁰ O o kèrètɛ na lé o nàfòró ɓànsó síi mún dà á wa, lé bío le Dónbeení zéenía làa wo le ká mínén bío níi mía, se o bío jūhū mía. O bío ɓúenɓúen á à vé lè le púílè ɓúí síi na máa wé mía ká le di bío síi. ¹¹ Ká le wii hà á yòò wee jí lè mí sòobɛ, à le jíní he, à púílè di, à semu ɓúenɓúen dɛɛní vǐ. Lé ká síi ó o nàfòró ɓànsó bío khii wéráa. O bío ɓúenɓúen khii dǐn dǐn á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéro yilera wee lé o nùpue yi

¹² Yia káa le lònbee le mí síwà yi, ò o slidéro le Dónbeení yi pá fàrá òn wón ònso jùhú sí. Mu bon. Yia há mí síi fúaa mu vaa véení, á le Dónbeení ò na le mukáni binbirí na máa vé ònso yi. Dén lé le sàání na le dó mí jii le mí ò na bia wa le yi. ¹³ Yia síi wé vá mu bè-kora wéro yi, á ònso yí bío le lé le Dónbeení mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeení síi yí dà máa vá bè-kora wéro yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéro yilera o nùpue yi. ¹⁴ Éé ká mu lé wa sía váró mu bè-kora wéro yi, lé bún wee khà wen vliní. ¹⁵ Ká yia máhá síi vá mu bío na yí se yi á tà wó mu, á bún lé bío wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó háa fàrá mí naní ònso yi á vivio tina, á mu wé mu húmú.

¹⁶ Wàn zàwa le wàn hínni na á ò wa làa sòobéé, mi yí khà miten. ¹⁷ Mu bè-tentewà búenbúen wee lé le Dónbeení cón, dén mí òn na léra mu khoomu. Le Dónbeení òn mí ònní, le yí máa yèremáka lòn taró. ¹⁸ Le Dónbeení le mí síi bío á yáa òn mí mukáni wen le mí bíoní na lé ho túiá poní, á wa wáa dú mu bè-lénna búenbúen yahó le mu bè-yáa bío síi.

Mi wé wé bío le Dónbeení bíoní bia

¹⁹ Wàn zàwa le wàn hínni na á ò wa làa sòobéé, mi zún bío ká: Mi ní-kéní kéní ko á mi wé tá mi jikónna sese. Mi wé yí cí bíoní wán. Mi mún wé yí le mi sía cí fúafú. ²⁰ Mu bon, o nùpue na síi wee cí á yí dà máa wé bío térénna le Dónbeení cón. ²¹ Lé bún òn á bío wee tíí o nùpue yí búenbúen, le mu sùnsùmámu á mi dí. Mi líni miten á tà le Dónbeení bíoní bío, dío le dù mí yiwa. Dén dà á kání mia.

²² Ká mi máhá wé yí jii le bíoní mu mí òn. Mi wé wé bío le bíoní mu le mi wé. Ká mi yí máa wé bún, se mi wee khà miten. ²³ Mu bon. Yia wee jii le bíoní mí òn ò o yí máa wé bío le bíoní mu le o wé, wón ònso ka lòn nùpue na lá ho zùbálén ò o lora mí yahó. ²⁴ Bío ó o lora mítén vó ò o wá, ó o yi ònna sà bío ó o karáa yi. ²⁵ Ká yia òn wee cùii le Dónbeení làndá, ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón ònso jùhú á á wé sí mu bío yi. Bòso yí máa jii ho làndá mu á bíni ònna yi. O wee bè ho yi.

²⁶ Hen ká a búii wee leéka le bío mí wee wé lé bío sí le Dónbeení yi, á ònso máhá jii pèé mia, se o wee khà mítén, se bío ó o le mí wee wé bío sí le Dónbeení yi jùhú mia. ²⁷ Wàn Maá Dónbeení yahó á bío sí le yi binbirí lé á wa séení áa híiminí le áa maháawa na lò wee be, á mún yí dí le ho òmíná bío vá wen dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yí hueeka áa nùpua mín yi

¹ Wàn zàwa le wàn hínni, bío mi dó mi sía wa Núhúso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mi wáa wé yí hueeka áa nùpua mín yi. ² Hen ká a búii lá áa mi kúeemínwánlò lùe yi síi, á zá mí nín-kíza fibæere na wó le ho sánú le mí sí-sení. Mu páahú á ní-khenii búii mún vaá ló áa ho kúeemínwánlò dá-kéní kéní mu yi le mí sí-lénna. ³ A mi kónbio há sí-sení ònso á bia òn wo yi: «Únén, búee kéení le kanmúini wán.» A mi òn bia òn o sí-lénna ònso yi: «Únén òn ho wáayi», bún mia á «ú búee kéení ho tá yi ò nísání.» ⁴ Ká mi wee wé bún, se mi so yí máa hueeka mín le? Ká mi wee wé ká, se lé há yile-kora lé há mi áa wé cítíráa mín.

⁵ Wàn zàwa le wàn hínni na á ò wa làa sòobéé, mi jii bío ká: Mu so yínón le Dónbeení hueekaa bia le áa ní-khenia ho òmíná cón, á áa dé mí sía le

yi le? Dén sùdéró so lé ðio lé 6a náfòró binbirì. Ba níní ì kerí le Dónbeení béeñí na le dó mí jii le mí na bíà wa le yi. ⁶ Eε ká minén bán mähá wee zùarí 6a ní-khenia yi. A bíà wee beé mi lò, á wee 6ua mia varáa le cítíí fíiníí lara yi so yínóí ho náfòró 6ànsowá le? ⁷ Ho náfòró 6ànsowá mu mí bεere lé bán mún wee yáa o Yeesu na mi bío sá yi yèni. ⁸ Le Dónbeení bá-zámu làndá na túara le Dónbeení bíoní vūahú yi lé hía kà: «Wáí mi ninza làa bío ūnén ū bεere waráa ūten bío síi.»* Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirì, se mu se. ⁹ Eε ká mi wee hueeka 6a nùpua mín yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi júná á à sí, lé bío mi yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰ Mu bon, ká a 6úí vūnun bío le Dónbeení bò henía dà-kéní 6úí wán, hàrí ká a bò bío ká 6úen6úen yi, se lé mu 6úen6úen ó o pá vūnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeení na bíà le ū yí fé báa tàá háa,† lé dén mún bíà le ū yí 6úe nùpue.‡ Awa! Á ka lè fo yí fó háa tàá fo yí fó báa, à fo mähá 6ó a nùpue, se fo pá vūnun le Dónbeení làndá wán. ¹² Mí zūrí le le Dónbeení á à cítíí mia lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé bún ñon á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bíoní lè mi wárá yi. ¹³ Mu bon, páahú na le Dónbeení khíí cítíí 6a nùpua yi, á bíà yí zūna mí ninzáwa màkárí á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeení mún khíí máa zūrí 6a màkárí á máa wé le hii làa ba. Ká yía wee zūrí mí ninzáwa màkárí à wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítíí fí ñnznòñ.

Le sùdéró le Dónbeení yi ko mu wé mi há wárá yi

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, ká a 6úí bíà le mí tà a *Krista bío ò o wárá á mu mähá yí máa mi yi, se mu jùhú so wi le? Bún so dà a kání a le? ¹⁵ Ka lè mìn za tàá mìn hínló na lé o kèrètíε á sí-zínia tà mia, á bè-dínii wee fòo wo yi síi, ¹⁶ ó o 6úí ló mi fíahú bíà ñon wo yi: «Lén làa héérà, vaa lá ū tēñí dēε zí, à vaa yí ho ðínló dí sí.» A 6ànsò mähá yí hñn wo làa bío ó o màkóo wi yi, se mu jùhú so wi le? ¹⁷ Lé bún á yía le mí tà a Krista bío à mu yí máa mi a wárá yi, se mu jùhú mia.

¹⁸ Mu dà a wé le o 6úí bíà bío kà: «Ba 6úí tà a Krista bío mí dòn, à 6a 6úí 6èn wee wé há wárá na se mí dòn.» Awa! Á ū wáa zéení ū Krista bío tàró binbirì na há wárá mia yi làa mi, á ínén 6èn ñ zéení làa foñ lè í wárá na se le í tà a Krista bío binbirì. ¹⁹ Fo tà le le Dónbeení lée dà-kéní mí dòn le? Á bún se lon. Á 6a cínáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le záníí.

²⁰ Fo lée bónbú le? Fo wi à í zéení làa fo le o Krista bío tàró na yí máa mi há wárá yi jùhú mia le?

²¹ Mí loñ wán 6úaa *Abarahaamu. Lée webio ñon á le Dónbeení le o lé o nùpue na téréenna? Mu so yínóí bío ó o wó bío yi le? O tà hñn mí za *Izaaki lè le Dónbeení le muiní yeeníí dēε wán. ²² Fo yí mən le? O sùdéró le Dónbeení yi á lēéra là a wárá. Lé bún ó o sùdéró mu jii sùráa há wárá na ó o wó bío yi. ²³ Bún lé bío ñon á bío túara le Dónbeení bíoní vūahú yi o dǎní yi á jii sùráa: «O *Abarahaamu dó mí síi le Dónbeení yi, lé bún ñon le càtío wo là a nùpue na téréenna le yahó,»§ á le dú mu bónmu làa wo.*

²⁴ Mí yí mən le? O nùpue wárá lé hía wee wé ò o wé o nùpue na téréenna, ká mu yínóí o Krista bío tàró mí dòn. ²⁵ Lé bún ó o háa 6úí na hía wee yēé mítén bío hía wóráa. O yèni 6a le Arahaabu.† O hía téréenna le Dónbeení yahó bío ó o wó bío yi. O hía tà ó o *Isirayεele nípomu tonkarowá làara a wán, á séenia 6a á 6a ló ho lóhó yi à nùpue yí mən 6a.

* 2:8 Mí loñ Levii nūwá vūahú (Lévítique) 19.18 † 2:11 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 20.13

‡ 2:11 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 20.14 § 2:23 Mí loñ Bío Núhú Búeeníí vūahú (Genèse) 15.6

* 2:23 Mí loñ Ezayii vūahú 41.8 † 2:25 Arahaabu: Mí loñ Zozue vūahú 2.1-21; 6.22-25

²⁶ Mu bon, nùpue mànaká hía ló a yi ò o hí. Lé bǔn ó o Krista bio tǎrò na yí máa mi há wára yi á mún ka lòn bio na húrun.

3

O nùpue ko ò o jii pèè wé

¹ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mi búenbúen yí cà à mi wé nǐ-karánlowà. Mi zǔ le warén nǐ-karánlowà á le cítí khíi wé here wán á à porí 6a nùpua na ká. ² Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bǐo cèrèè yi. Nùpue búí lá yí máa bío khe síi, se wón 6ànsò lée nùpue na jii tun á dà mí sǎnía wee 6ua yi.

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bio wa le o wé yi, à wa dé ho kàràfi o jii yi. Lé bǔn wa wee wé à dàrnáa o bío. ⁴ Mi mún loń ho won-beenǐ na 6a wee ca ho pǎnsò-beenǐ yi à ho pinpi-beenǐ wé jàa. Lée dà-za dèè búí pènpèrèké na cèera ho món yi, lé dén á yia wee pà ho won-beenǐ mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵ O nùpue jii mún ka ká síi. Le ka cǐnú, ká le màhá wee khòoní mǐten mu bè-beera na le dà wee wé bio yi. Mi loń, yínóń ho dǎ-za wee cǐi le dùu-beenǐ le? ⁶ O nùpue jii mún ka lòn dǎhú. Wa sǎnía biowa búenbúen tǎhú á le jii le dǐo sú lè mu bè-kora á wee dèè wa sǎnía búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bio búenbúen lè ho dǎhú bío síi. Bǔn bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Satáni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání 6a nǎpuwà lè mí síwà, lè mu jumu bùaa, lè 6a jǐnzàwa, ó o mún mánia 6a. ⁸ Ká le jii dén á nùpue yí dà máa hè yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn súró na wi le yi, á wee búe 6a nùpua. ⁹ Lé le jii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeenǐ na lé wa Maá. A lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè 6a nùpua, bán na le Dónbeenǐ léra à 6a 6onmín làa de. ¹⁰ Le khòoníi lè há dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mu lá yí ko mu wé wé ká síi. ¹¹ Mi so dǐn mǎn à jumu na sí làa bío yí sí á páanía wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mónkòró vǐndèè so dà a ha jia le? A jinna so dà a ha mónkòró le? Làa bǔn síi, á mu jumu na sí yí dà máa lé le buii na jumu yí sí yi.

Mu bè-zúrmini wee lé le Dónbeenǐ cǎn

¹³ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, nùpue na bè-zúrmini binbirǐ wi á wi mi tǎhú le? A 6ànsò wáa zéení mu làa bío ó o wee 6uaráa mǐten sese, lè há wára na ó o wee liini mǐten wé. Lé bǔn á à zéení le o bè-zúrmini binbirǐ wi. ¹⁴ Èé ká lé le yande-súmú wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní mǐten bío mi le mi lé mu bè-zúrmini 6ànsowà bío yi. Ká bǔn wi mia, se mi pǎ ho tǔiá poni. ¹⁵ Mu bè-zúrmini mu lé ho dǐmǐjása bè-zúrmini. Mu yí ló le Dónbeenǐ Hácírí cǎn. Mu yáa ló a Satáni cǎn. ¹⁶ Hen ká le yandee lè há penkaa wi lùe na yi, à dén lùe so bío lúnka. Há wén-kora lè mí síwà wee wé keń bǐn. ¹⁷ Èé ká yia le Dónbeenǐ bè-zúrmini wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho héerà keń 6a nùpua pǎahú, o wayi, o bíoní mia. Bǎnsò zǔ mí nǐnzàwa màkárí. O hǐi wi á wára búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaarà. ¹⁸ Bán wee wé à ho héerà keń 6a nùpua pǎahú, 6a wára ka lòn bè-dǐni, bío wee lé mu món lée bio na sí le Dónbeenǐ yi.

4

Bio á mi sǐa wee vá wéroró yi na yí se á mi khi yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínóń mi sía bío na yí se càró bǎn poni na wee búe mia fèèè bio yi á mu

wee wéráa le? ² Mi sía wee vá mu bío búí yí ká mi màhá yí dà máa yí mu á mi wáa wé búe mín. Le yandee wi mia á bío mi yí máa yí bío mi sía vá yí, à mi wáa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bío mi sía vá yí, lé bío mi yí máa fio mu le Dónbeení cón. ³ Táá ká mi flora le Dónbeení cón á mi máa yí mu, lé bío á bío mi leékaa wee floráa yí se. Mi floró jùhú lé à mi yí mu bío à wééráa mi sía cùéé. ⁴ Mi ka lòn háa na bán báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mi so yí zú le yia wa ho ðímíjǎ bío se wón jina le Dónbeení le? Yia wi ò o wañ ho ðímíjǎ bío, á bánso bèn ñ wé le Dónbeení zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeení bíoní vūahú yí á há bíoní na ká bía kāmáa le? «Le Dónbeení Hácírí na le dó wén á le yí wi à le léé yí là a búí huúu.» ⁶ Éé ká le sāamu na le màhá wee wé làa wén á po bún. Bío ká lé bío bía le Dónbeení bíoní vūahú yí: «Bia wee yòoní mítén á le Dónbeení pá bío, ká le màhá wee wé mí sāamu làa bía wee liiní mítén.»* ⁷ A mi cén wé liiní miten le Dónbeení yahó. Mi ðín sánsá a Satāni, ó o ò lùwí ká à díá mia. ⁸ Mi lén va lè le Dónbeení cón á lerén bèn ñ sí mí yahó. Minén bè-kora wérowá, mi khí mu bè-kora wé ró yí. Minén na yí máa bè mu bío dà-kéní món, mi díá miten búenbúen na le Dónbeení yí. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi díá há konsíní à mi wá. Mi díá le sí-wéé à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liiní miten o Núhúso yahó ó o ò yòoní mia.

Mi wé yí cítí mín

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, mi wé yí jùu mín. Yia jùuna mín za tàá mìn hínló, tàá á cítí wo, se bánso bía khon le Dónbeení làndá dǎní yí, o wee cítí ho. Ká fo hía wee fi le cítí ho làndá wán, se fo wáa yí máa bè ho yí. Fo wee wé úten lè le Dónbeení làndá cítí-fi. ¹² Le Dónbeení mí ðòn lé ðio bàrá ho làndá á lé lerén mún lé o cítí-fi. Lé lerén dà à kǎní a nùpue, á mún dà à wé ó o bío á à yáa. A ùnén bèn lé o yén á wee cítírāa mín za?

Minén nǎfòró bánsowà, héyí!

¹³ Awa, mi le í bío bío dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia tàá ho yíró ká mi ì va ho lóhó na ká, á vaá duan le lúlú-kùure, á à yí ho cúnú. ¹⁴ Mi wee wé bío bún ká mi jòñ yí zú bío pan mia ho yíró. Mi ka lòn 6ó-khūumu na wé fà à ðèení bíni khíi fùafùu. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bío ká: «Ká le Dónbeení tà, á wa yío wi lua ho yíró á séení wén á wa à wé bío ká làa bío ká.» ¹⁶ Éé á bún mi yí máa wé à mi wee yòoní miten lè mi khònbíoní. Bún síi yí se. ¹⁷ Lé bún nǎn, ká yia zú bío ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se bánso wó khon.

5

¹ Awa, bío ká wán lé minén nǎfòró bánsowà á í wiráa. Mi wá, á wāamaka mu bè-sūmáa na khíi yí mia bío yí. ² Mi nǎfòró wee yáa. Mi sí-zínia á ho bénló wee là. ³ Mi sǎnú lè mi tǒjǎn semu wee yáa. Lé bún wee zéení le mi wó khon. Lé bún nǎn le Dónbeení cítíi fi nǎnzoñ, ká mi bío á à yáa búenbúen làa bío ho ðshú wé cínáa mu bío bío síi. Cínú ká, ká ho ðímíjǎ á à vé, à minén pá pan mi nǎfòró bío á 6ó6ókaa ho yí lée webio? ⁴ Mi loí, 6a nùpua na wee sá mi manawà yí á mi máa wé ðèení sǎání yí. Lé bún lé mi wékheró, á nǎn 6a wee zárāa làa mia. A 6a zía mu á le Dónbeení na dà mu bío búenbúen jǎ. ⁵ Ho tá wán, á bío búí yí fòora mia. Mi wee wé bío mi sía vá yí. Mi wee wéé mi sía. Mi wee ðiíní miten lòn bùaa na 6a wee há ho búero bío yí ká le cítíi filó wizonle dén

* 4:6 Mi loí Wáhio vūahú (Proverbes) 3.34

6èn ɲàana lua. ⁶ Bia yí wó yí khon, á mi siinia ɲúná á 6ó, à 6a yàá yí tãmaa hàrí cínú.

Mi wé hĩ mi sĩa à pa a Nùhũso

⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bũn nɔn, á mi hĩ mi sĩa fúaa ká a Nùhũso bĩnia ɓuara. Mi lońi o v̄aro. O wee wé hĩ mí s̄ii pa hã vi-yáa na ó o ò dĩ mí b̄io, à mún hĩ mí s̄ii pa hã viora na à d̄ɛ́ o bè-d̄inii, à bè yi láráa mí dĩnló. ⁸ Minén mún wé hĩ mi sĩa, mi hení mi sĩa, lé b̄io ó o Nùhũso ò buen hen làa c̄inú.

⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí le mi sĩa c̄i m̄in yi à ɲùu m̄in, ó o Nùhũso máa cíti mia. Hen làa c̄inú ká a Nùhũso na lé o cíti-ñi á à buen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenĩ ɲi-cúa f̄ɛɛrowà na b̄ia a Nùhũso Dónbeenĩ yèni yi, á lò bon ká 6a pá hã mí sĩa. Minén mún hĩ mi sĩa le lònbee yi lè 6a b̄io s̄ii. ¹¹ Mi lońi, wa wee b̄io le bán na tà le lònbee yi, á ɲúná s̄i. A mu 6èn bon, mi ɲá a Zoobu b̄io. O h̄ia hã mí s̄ii á mu b̄io búenbúen kúio wo yi, á mi 6èn m̄on b̄io ó o Nùhũso wó nɔn wo yi mu va à véenii. Tũiá poni, o Nùhũso zũ le makárí làa sòob̄ɛɛ.

Mi wé le ɲi-kéni ɓansowa

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, b̄io yàá pá wi b̄in á ĩ hení ì na mia lé b̄io kà: Mi yí v̄i v̄i yí dé d̄ɛɛ. Mi yí dé ho tá, tàà ho wáayi, tàà bè-vio ɓúii. Mi wé le úuu, à mi dĩn b̄un wán. Ká mi le ɓúeé, à mi dĩn b̄un wán. B̄un lé b̄io ò na ká le Dónbeenĩ máa siini mí ɲúná.

Mi wé séeni m̄in ho floró yi

¹³ Hen ká minén ó o ɓúii lò wee be ò o fio le Dónbeenĩ yi. Ká a ɓúii s̄ii wan, ò o sío à khòoní a Nùhũso. ¹⁴ Hen ká minén ó o ɓúii lò yí here, ò o ve 6a k̄èr̄ɛ́ɛwa kuure ya-díwá à bán ɓuee kh̄ii ho ɲiló làa wo o Nùhũso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí s̄ii binbirí á floraráa, á yia lò yí here á à wa. O Nùhũso á à w̄éé wo. Ká ɓanso wó bè-kora ɓúii, ó o Nùhũso ò s̄en mu ù día. ¹⁶ Awa! A mi wáa wé b̄io mi wékheró làa m̄in. Mi wé fio na m̄in yi, bèra a na à mi wa. O n̄upue na t̄ér̄enna wón floró p̄anká wi. ¹⁷ Mi lońi, le *Dónbeenĩ ɲi-cúa f̄ɛɛro *Elii h̄ia lé o n̄upue lè warén b̄io s̄ii. A b̄io ó o flora lè mí sòob̄ɛɛ bèra a na à ho v̄iohó yí tè, á ho 6èn yí tò á d̄ɔn hã lúlúio b̄io t̄in lè mí sanká.* ¹⁸ B̄un m̄on ó o b̄inia flora á ho v̄iohó tò á ho tá b̄io na dà wee ha á han mí bia.

Yia v̄ũnun b̄ini buenlò

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká a ɓúii v̄ũnun día le Dónbeenĩ tũiá poni mi t̄lahũ, ó o ɓúii ɓuan ɓueé bàrá ho w̄a-tente wán, ²⁰ à mi z̄ũn le yia fó a bè-kora w̄ero ho w̄a-kohó na ó o lá wi wán, wón k̄ánia wo mu húmú yi. Lé b̄un ñ na ká le Dónbeenĩ máa b̄ini máa leéka ɓanso bè-kora na ó o wó búenbúen b̄io.

* 5:17 Mi lońi Bá-zàwa n̄in-yání v̄uahũ (1 Rois) 17-18

Ho nín-yání vūahú na ó o

Piere túara

Vūahú túaró ñuhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara ñon 6a kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Mineree kána 6úí yi. Nún-sí lé o Poole, tàá bía làa wo páanía sá á zéenia le Dónbeení bío làa ba, á 6a táráa mu yi. Ba núpua fù wee baká 6a yi, á wee beé 6a lò bío 6a dó mí sía o Yeesu yi bío yi. Lé bűn te bío ó o Piere túararáa ho vūahú na kà ñon 6a yi, á henía 6a sía, à 6a yara sí a Yeesu *Krista, à wé fára tın le lònbee pāahú, làa bío ó o Yeesu na bío ñon 6a kánianáa á wóráa mu. O Piere leékaa 6a làa bío le Dónbeení kánianáa 6a, làa bío le wó á 6a yúráa le síidéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pánká yi, á dó mí sía wee lònóní binbirí. O henía 6a sía bèra a na, à 6a wíoka fání mí yío, à 6ua mítén sese 6a páaníló là a Krista bío yi. Bío ó o Yeesu 6uannáa mítén le lònbee lè mí sííwà na yú a yi, lé bűn 6àn síi á 6arén mún ko 6a bè yi. O Piere ñon le zéení lè mí sííwà 6a yi, bèra a na à 6a zúrú mún 6uaró mu bío 6úen6úen yi, à bía yí zú le Dónbeení wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeení bío, à wé 6úaaní le.

Le tēenti

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na bía le Dónbeení hueekaa wó lè mí ñipomu yi, na saawaa wi mu ñi-hāmu yi ho Pōn, lè ho Kalasii, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinii kána yi. ² O Maá Dónbeení hueekaa mia á héhaa làa bío le fèra le mí ì wé làa bű, á wó mia lè mu ñipomu na bío sá le yi mí Hácírí pánká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pánká yi, à mí wé 6a núpua na wee ce le Dónbeení yahó, à wé wé bío ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeení wíoka wé wé mí sāamu làa mia, à wíoka wé na mí hēerá mia.

Wa siadéro à lònóní ho káníló bío

³ Mi wa 6úaaní le Dónbeení, dén lé wa Núhúso Yeesu *Krista 6àn Maá. Le minka tentemu bío yi, á le wó á wa yú le mukōn-finle o Yeesu Krista na lá húrun na á le vèenía pánká yi. Lé bűn bío yi á wa dó wa sía wee lònóní làa sòobéé, ⁴ á pannáa bío bío sá le ñipomu yi na le bārā ho wáayi ká làa mia. Bűn bío so yí máa yáa, timu mía mu yi, mu yí máa yèrémá. ⁵ Bío mi dó mí sía le Dónbeení yi, á le dàńló pan mia, bèra a na à mí yí ho káníló, hía bío wíokaa vó día pan mí zéeníló ho ñmíńá vé ñnzon. ⁶ Lé bűn bío yi, á mi wee zāmakarāa làa sòobéé, hārí ká le lònbee lè mí sííwà wee yí mia há làa na kà wán ho pōn-za yi. ⁷ Ho sánú yáá lé mu bío na wee yáa. Ée ká ho mǎhá pá wee wé pá ho dšhú yi, à zúrúnáa le ho lé ho sánú binbirí. Lé kà síi á minén siadéro le Dónbeení yi na bío ñuhú wi làa sòobéé po ho sánú 6àn kúarā mún ko lè ho khénló, à zúrúnáa le mi dó mí sía binbirí le yi. Ká mi siadéro le Dónbeení yi fára tina, á pāahú na ó o Yeesu Krista kħii 6ueé zéení mítén yi, á mí ì yí le khòoní, lè ho cùkú, lè le kōnbii. ⁸ O Yeesu mu á mí yí mōn, à mí ñōn pá wa a. Hārí bío mi pá ñin yí máa mi a mí cúee, à mí dó mí sía wo yi. Lé bűn ñon á mí wiráa le sí-wēe yi làa sòobéé. Dén sí-wēe so bío á yí dà máa bío. ⁹ Mi wi le sí-wēe yi, lé bío mi dó mí sía o Yeesu yi ó o kánía mia.

10 Le Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà yánkaa cinciĩra ho kãniló mu bĩo làa sòobéε, á fεεra hã jì-cúa na bĩo ciran mu sãamu na le Dónbeenĩ le mí ì wé làa mia. 11 O Krista Hácírì* kera lè 6a jì-cúa fεεrowà mu, á le lònbee na ó o ò kãa yi, lè ho cùkú na ó o ò yí mu 6àn món, á le Hácírì mu fèra zéénia bĩo làa ba. A 6a cà lè mí sòobéε à zūrì mu wéró pãahũ, làa bĩo mu ù wéráa síi. 12 A mu zéénia làa ba le mu biowa mu 6àn jì-cúa na 6a wee fεε á bĩo yí ciran 6arén mí bεere, ká mu lé minén á mu ciran. A lé bũn á bia wee bue le bín-tente hã laà na ká wán á zéénia làa mia lè le Dónbeenĩ Hácírì na ló ho wáayi pánká. Ho wáayi tonkarowà yáá mún sía vá à 6a zūrì mu bĩo mu.

Bio le Dónbeenĩ nĩpomu ko 6a 6ua lè mĩten

13 Lé bũn nɔn, à mi wãa fání mi yĩo le Dónbeenĩ tonló sáró bĩo yi, à zūrì mĩten 6uaró. Mi dé mi sía làa sòobéε à lòní mu sãamu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista bĩnĩ 6uen nɔnzɔn. 14 Bĩo mi lá ãn yí zū le Dónbeenĩ bĩo yara á bĩo mi sía lá wé vá wéró yi na yí se á mi wãa día, ká mi wé wé bĩo le Dónbeenĩ le mí wé. 15 Le Dónbeenĩ na von mia á wee ce, á minén mún wé 6a nũpua na wee ce le yahó mi bĩo 6úen6úen yi. 16 Mu bon, mu túara le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ yi ká síi: «Mi kɛn mu cemu yi, lé bĩo á ínén wee ce.»†

17 Bĩo ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeenĩ lè mĩn Maá, dén na yí máa hueeka 6a nũpua mĩn yi, le wee cítí 6a 6úen6úen à héha làa bĩo 6a nĩ-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka 6a mĩn yi. Awa, á mi 6ua mĩten à zéení le mi wee kɔnbi le Dónbeenĩ ho pãahũ na mi ì wé ho tá wán yi. 18 Le Dónbeenĩ léra mi júná bĩo mi lá wee 6ua lè mĩten yi, bũn na mi kenía mĩn maáwà cɔn na jũhũ mía. Mi zū le mu yínɔn le wárí tàá ho sánú na wee yáa á le wó làa bũ. 19 Búéé, o Yeesu Krista, yía ka lòn muinĩ pioza na á fianĩ woon mía yi, lé wón cãni na bĩo jũhũ wi binbirĩ pánká yi á le léraráa mi júná. 20 Le Dónbeenĩ fèra léra a mu bĩo yi, ká bĩo 6úi ãn yí léra, á hã pɔnna véení na ká yi, ó o *Krista mu wãa zéénia mĩten minén bĩo yi. 21 Lé o Krista bĩo yi á mi dóráa mi sía le Dónbeenĩ yi, dén na vèénia wo á dó ho cùkú yi. Lé bũn wó á mi dóráa mi sía le Dónbeenĩ yi wee lòní bĩo le le mí ì wé.

22 Ho túia poni biónĩ na mi bò yi lé dén nɔn á mi wee ceráa le Dónbeenĩ yahó, bèra a na à le waminĩ binbirĩ kɛn mia. Awa, á mi cén wañ mĩn làa sòobéε lè hã yiwa na wee ce. 23 Mu bon, mi wãa bĩnía ton, ká mi màhá yínɔn nũpua na ton à bĩo sí mu húmú yi. Lé le Dónbeenĩ biónĩ na wi bĩn fεεε pánká yi á mi tonnáa, dén na wee na le mukãnĩ binbirĩ. 24 Mu bon, mu túara le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ yi ká síi:

«Ba nũpua 6úen6úen ka lè le jíní bĩo síi,
á ho cùkú na 6a wee yí ka lè le pũiflè bĩo síi.
Le jíní wé he, à le pũiflè di,

25 ká a Nũhũso biónĩ dén wi bĩn fεεε hã lúlúio na jii mía yi.»‡
Dén biónĩ so lé le bín-tente na buera nɔn mia.

2

1 Awa, á mi khí mu sũnsũmámu lè mí síwà yi. Mi wé yí fũaa sabiónĩ hũuu, mi yí wé nĩ-khàwa, mi wé yí dí yandee hũuu, mi wé yí jũu nũpua à yáa 6a yènnáa. 2 Mi wañ le Dónbeenĩ biónĩ mí dòn làa bĩo 6a kúnkúzàwa

* 1:11 Krista Hácírì: O Krista Hácírì na bĩo bía hen lè le Dónbeenĩ Hácírì lée dà-kéní † 1:16 Mi loñ Levii nũwã vũahũ (Lévítique) 19.2 ‡ 1:25 Mi loñ Ezayii vũahũ 24.25

waráa mi nuwà yoomu bïo síi, bèra a na à mi dá le Dónbeenĩ bïo dání yi mi kánílò bïo yi. ³ Mu bon, mi zūna bïo ó o Núhúso seráa.

Bĩa dó mí sía le Dónbeenĩ yi lé le nípomu

⁴ Mi vá 6uee 6úe o Yeesu yi, wón na lé le mukānĩ 6ànsò, na ka lòn huee na 6a nùpua pǎ díá, ká lé lerén á le Dónbeenĩ màhǎ léra, le bïo jùhũ wi le cón làa sòobéε. ⁵ Minén mún le mukānĩ wi yi, á mi mún ka lòn huua. Awa, á mi díá le le Dónbeenĩ khuii mia soráa le zli na le Dónbeenĩ Hácírí wi yi, à wé le *Dónbeenĩ yankarowà na wé è ya hǎ muini làa bïo le Dónbeenĩ Hácírí mu le mu koráa, hǎ le wé è tà bïo o Yeesu *Krista bïo yi. ⁶ Mu bon, bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi: «Mi loĩ, í léra le huee na wee 6ua ho soró dñí, dño bïo jùhũ wi làa sòobéε, á à bàrá ho lóhò na 6a le *Sion yi. Yia á à dé mí síi le yi á ñiyio máa dí huúu.»* ⁷ Awa, á minén na wǎa dó mi sía o Yeesu yi, minén á à yí le kǎnbii. Ká bĩa yí dó mi sía wo yi, á mu túara: «Le huee na 6a so-sowa lá pǎ díá lé dño hǎa bñía 6ueé 6uan ho soró dñía.»† ⁸ A mu mún túara: «Le lé le huee na wee kǎkǎn wán, ho 6úaa hó na wee lùwá a nùpue».‡ Bán wee kǎkǎn le wán lé bïo 6a pǎ le Dónbeenĩ bíonĩ bïo. A bñn lé bïo mún sǎ 6a yi. ⁹ Εε ká minén bán lé mu nípomu na léra, á lé 6a yankarowà na bïo sǎ a bée yi. Mi lé ho síi na wee ce le Dónbeenĩ yahó. Le Dónbeenĩ wó mia lè mí nípomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó bïo, dén na léra mia le túbírí yi á dó mí khoomu na 6àn síi mia yi. ¹⁰ Mi yánkaa lá yínǎn Dónbeenĩ nípomu, ká hǎ laà na ká wán á mi wǎa lé le nípomu. Le Dónbeenĩ lá yí máa wé le hii làa mia, ká hǎ laà na ká wán á le wee wé le làa mia.

Mi 6ua miten sese bĩa yí zū le Dónbeenĩ tñahũ

¹¹ Minén na á í wa làa sòobéε, mi lé 6a ñi-hǎnĩ ho tá wán na khii lé á à lén. A í wee hení mu ù na mia, à bïo 6a nùpua sía wee vá yi na yí se, bïo wee yáa o nùpue mukānĩ binbirí bïo à mi khènnáa. ¹² Mi 6ua miten sese bĩa yí zū le Dónbeenĩ tñahũ. Mi 6ua miten làa bñn, bèra a na ká 6a wee yáa mi yèni le mi lé 6a bè-kora wérowà, à 6a mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi pǎahũ na á dén ñ zéeni miten làa ba yi.

Le kǎnbi na ko lè ho pànká ya-díwá

¹³ Mi wé liiní miten na ho pànká ya-díwá 6úen6úen yi mi pánílò là a Núhúso bïo yi. Mi wé liiní miten na a bée yi, wón á wi 6a 6úen6úen jùhũ wán, ¹⁴ à mún wé liiní miten na 6a júnása yi, bán na ó o wee tonka à 6a beé bĩa wee wé mu bè-kora lò, ká 6a wíoka bĩa wee wé mu bïo na se yènnáa. ¹⁵ Mu bon, bïo sí le Dónbeenĩ yi lé à mi wén-tentewà bïo yi, à bĩa wee bïo hǎ bín-conconwà na yí zū le dèε à yí dǎn bïo 6úi mi dání yi. ¹⁶ Mi 6ua miten lè 6a nùpua na wi miten bïo síi. Ká mi màhǎ yí bè bñn yi à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenĩ ton-sáwá binbirí. ¹⁷ Mi wé kǎnbi 6a nùpua 6úen6úen, à warí mǎn zàwa lè mǎn hǎnni kèrètíεwa. Mi wé hézǎn le Dónbeenĩ, à wé kǎnbi o bée.

Mi ko mi wé tà le lònbee yi là a Krista bïo síi

¹⁸ Minén ton-sáwá, mi wé bè mi júnása bíonĩ yi lè le kǎnbii binbirí. Mi wé yí wé mu làa bĩa sía se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa bĩa lònbee wi. ¹⁹ Mu bon, ká a nùpue wee hǎ mí síi le lònbee na lá yí ko le yí o yi le Dónbeenĩ kǎnbii bïo yi, se mu lée bïo na se. ²⁰ Ká 6a wee ha mia

* 2:6 Mi loĩ Ezayii vūahũ 28.16 † 2:7 Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 118.22 ‡ 2:8 Mi loĩ Ezayii vūahũ 8.14

mu bè-kora na mi wó bïo yi á mi há mi sía, se bún so cùkú wi le? Εε κά 6a wee beé mi lò mu bè-tentewà na mi wee wé bïo yi á mi há mi sía, se bún lee bïo na se le Dónbeenĩ yahó. ²¹ Lé bún wéró bïo yi le Dónbeenĩ vonnáa mia, lé bïo ó o *Krista mí beere mún lò bon mi bïo yi. O wó mu zéenia làa mia, bèra a na à mi bè mu yi. ²² O yí wó bè-kohó yí mən, o yí fà sabéré yí mən. ²³ Ba nùpua là a, ká arén yí là nùpue. Bïa beéra a lò ó o yí là làa heere, ká a màhá dó mí bïo le Dónbeenĩ nù yi, dén wee cíti 6a nùpua làa bïo téréna. ²⁴ Orén mí beere lò bon wa bè-kora bïo yi ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora dání yi á wa wé lòn nùpua na húrun, ká wa keń le mukāni yi bïo téréna wéró bïo yi. Le lònbee na ó o lá lé dén weera mia. ²⁵ Mu bon, mi lá ka lòn pia na vñun, εε ká há làa na ká wán á mi wáa yèrémáa 6uara mi paro cón, yia wee pa mi mukāni bïo.

3

Bïo 6a hāwawa le mí bārání ko 6a wé 6ua làa mìn

¹ Làa bún síi á minén hāwawa mún wé liiní miten na mi bārání yi, bèra a na, ká mi bārání 6úi na pǎ yí dó mí sía le Dónbeenĩ bionĩ yi á mən bïo mi wee 6ua le miten, à bán dé mí sía le yi ká bionĩ yí bía yí nən 6a yi, ² lé bïo 6a wee mi bïo mi wee 6ua le miten sese, làa bïo mi wee kǎnbiraa 6a. ³ Mi yí le miten wíokaró à wé mi sánia wíokaró, lòn júná páró, le mu bè-zínia na wó le ho sánú, le há sí-sení zíló. ⁴ Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa wíokaró, bún na lé le síi na máa yáa, na wayi, na wi ho héerà yi. Bún lé bïo bïo jùhú wi le Dónbeenĩ cón làa sòobéε. ⁵ Lé làa bún á 6a hāwawa na dó mí sía le Dónbeenĩ yi, na bïo sǎ le yi yánkaa wee wíokaraa miten, 6a yánkaa wee liiní miten na mí bārání yi, ⁶ là a hāa na 6a le Sara bïo síi. Wón yánkaa wee bè bïo á 6àn baa *Abarahaamu le o wé yi, á wee ve o le mí jùhúso. Minén á à wé wón Sara so mənmanía mu tentemu na mi wé è wé bïo yi, ká zánii woon yí lúnka mi yilera. ⁷ Minén báawa 6èn mún zún le mi hánání na mi wiraa á pánkává tà mia. Mi wé 6ua 6a sese, à wé kǎnbi 6a, lé bïo 6arén làa mia á à páani i yí mu hāmu na lé le mukāni binbirĩ. Mi wé wé ká síi bèra a na à bïo 6úi yí bũmaka mi floró.

Mi ko mi wé wé bïo téréna

⁸ Awa, á mi 6uən6uən le mi yilera wé dà-kení, à zún mìn makáři, à wań mìn. Mi wé 6a nùpua na sía se, à wé liiní miten na mìn yi. ⁹ Yia wé wó khon làa mia à mí yí wí mu kee. Yia wé là mia à mí yí là 6anso. Mu bè-tentewà lé bïo á mi wé fan na mìn yi. Mu bon, le Dónbeenĩ von mia bún bïo yi, bèra á na à mí yí mu bè-tentewà na le dó mí jii le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yia wa ò o keń le mukāni yi,

à síi wizooni wé se,

à 6anso khí há bín-kora bíoró yi,

à wé yí fūaa há sabióni.

¹¹ Bànso pí mu bè-kora wéró, à wé wé bïo téréna, à wé cà ho héerà fεεε.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bïa wee wé bïo téréna bïo,
o wee jí 6a floró.

Ká bïa wee wé mu bè-kora bán ó o pǎ bïo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàri ká le lònbee á à yí mia bïo mi wee wé bïo téréna bïo yi, se mi júná sí. Mi yí zán bïa dà à beé mi lò, à mí mún yí lúnka mi yilera.

* 3:12 Mi loń Leni vñahú (Psaumes) 34.13-17

15 Ká mi òuàaní a *Krista mi sía yi, à zǔn le o lé o Núhũso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bío mi dó mi sía wee lòní bío, à mi dàń zéení mu yara. 16 Ká mi màhá wé wayí miten à wéráa mu, lè le kǒnbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bía wee bàká mia, na wee là mia lé bío mi wee òua miten làa bío mu koráa mi páaníló là a Krista bío yi, à há nǐyio dí. 17 Mu bon, ká mu lé le Dónbeení síi bío ò o nùpue lò be bío ó o wee wé mu bío na se bío yi, bǔn sǔaani bío le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bío yi.

18 Mu bon, o Krista mí bæere lò bon òa nùpua óúenóúen bè-kora bío yi. Wón na yí wó bè-kohó yí mǎn á húrun le cúekúee òa bè-kora wérowá bío yi, bèra a na ò o dàń òua mia varáa le Dónbeení cǔn. Ba ó a, ká a màhá vèera le Dónbeení Hácírí pánká yi. 19 Lé dén Hácírí so pánká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente nǎn bíá wi òa nǐ-hía lùe yi lòn kàsósa. 20 Ba lé bíá hía pá le Dónbeení bío, á dén há mí síi òa bío yi o Nǒwee won-beení wíokaró páahũ. O won-beení mu á nǐ-kúii hía yí zon, lé nùpua nùwá hètín mí dòn, bán lé bíá le Dónbeení kánia mu òun-beení yi. 21 Mu hía wee zéení ho *bátéèmu na wee kání mia há làa na ká wán bío. Ho bátéèmu yínǎn wa sánia timu á ho wee seé lén. Ho wee zéení le wa lé òa nùpua na tà bò le Dónbeení yi lè há yíwa na wee ce. Bǔn wó o Yeesu Krista vèeró pánká yi. 22 O Yeesu mu yòora ho wáyai, á yòó wi le Dónbeení nín-tfání. Le Dónbeení wáyai tonkarowá lè há pánkáwá óúenóúen lè mí síiwá ó o wi òúhũ wán.

4

Le mukǎn-fínle bío

1 Bío ó o *Krista lò bon mí sánia yi ká síi, á minén mún le há yilera mu síi kéń mia. Mu bon, yía sánia lò bon, wón wáa bínia mia bè-kora wéení. 2 A mi síi wizooní na mi ì wé ho tá wán á mi wáa yí ko à mi wé wé bío mí sía wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bío sí le Dónbeení yi. 3 Mu bon, ho páahũ na khíina yi, á mi sòobáa wó bíá yí zú le Dónbeení sía bío. Mi lá wee wé mu koomu lè mí síiwá, á wee wé bío mí sía wee vá yi na yí se. Mi lá lé òa òa-òuwá lè òa dándiwá, á lá wee há há wǎnna, bǔn na le Dónbeení òina. 4 Ká há làa na ká wán á òa wó coon bío mi yí léera mu koomu lè mí síiwá na òa wee wé yi làa ba, á òa wáa wee là mia. 5 Éé ká òa màhá khíi éé bío òa wó túiá làa yía wíokaa mítén wó òa yèn-vèeniasa lè òa nǐ-hía cítíró bío yi. 6 Lé bǔn bío yi á le bín-tente mu buera nǎnnáa bíá húrun yi. Mu lé bíá húrun mu húmú na òa nùpua óúenóúen ko òa yí mu bè-kora bío yi. Le buera nǎn bèra a na à òa yí le mukání binbirí le Dónbeení Hácírí pánká yi.

Mi ko mi wé zǔn mǐn òuaró

7 Hen làa clínú ká mu bío óúenóúen á à vé. A mi cén fání mi yío à zǔn miten òuaró, à mi wé dàń fio. 8 Bío òúhũ wi làa sòobéé lé à mi wan mǐn lè mi sía óúenóúen. Mu bon, mi wé sén mu bè-kora cèrèé díá.* 9 Yía wé van yía cǔn, ò o òua a sese, ká a yí khí mí kíó yi à wéráa mu. 10 Mu bío wéroró pánká na le Dónbeení nǎn mi nǐ-kéní kéní yi á mi wé séení làa mǐn. Ká mi wee wé ká síi, á mu tentemu lè mí síiwá na le Dónbeení wó làa mia á mi ì dàń ò pa bío sese. 11 Yía le bíoní bíoró pánká nǎn yi à wón wé bío le Dónbeení bíoní na òa nùpua yi. Yía léé ton-sá, à wón wé sá lè ho pánká

* 4:8 Mi loń Wáhio vùahũ (Proverbs) 10.12

na le Dónbeenĩ nɔn wo yi, bèra a na à mu bïo búenbúen yi à ho cùkú bïo sí le Dónbeenĩ yi o Yeesu *Krista pànká yi, wón na ho cùkú lè ho pànká á bïo sá yi hà lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Bia lò wee be o Krista bïo yi jún-sini bïo

¹² Minén na á ĩ wa làa sòobéε, mi yí le le lònbe-sùmúí na wee yí mia à bïo wé mia coon, à κεĩ lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yáá wεé mi sía bïo mi lò wee be bïo yi làa bïo ó o *Krista lò bonnáa bïo, bèra a na ká a khiĩ zéenia míten mí cùkú yi, á mi sía mún ñ wa, á à zámaka làa sòobéε. ¹⁴ Hen ká 6a nùpua wee là mia o Krista bïo yi, se mi júná sí, lé bïo le Dónbeenĩ Hácírí cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O búí mi t̄ahũ lònbee jũhũ á yí ko à mu wé bïo á 6ànso lé o ñi-búe, táá k̄nlo, táá bè-kora wéro, táá bïo á 6ànso wee héε dé mí jii hà t̄iáwà na yí ciran wo yi bïo yi. ¹⁶ Εε ká a búí màhá lò wee be bïo ó o lé o kèrèt̄ε bïo yi, à 6ànso yí ñiyi mu bïo yi. Bànso yáá dé le Dónbeenĩ b̄arákà bïo 6a wee ve o là a kèrèt̄ε bïo yi. ¹⁷ Mu bon, le cítii fló p̄ahũ d̄n, á le j̄n ñ búaká lè le Dónbeenĩ ñipomu. Ká le wee búaká lè warén na lé le ñipomu, á bia p̄á yí dó mí sía le Dónbeenĩ b̄in-tente yi bán bïo 6èn ñ wé kaka coon? ¹⁸ «Ká bia wee wé bïo t̄érinna wee káa le lònbee lè mí síiwà yi à fennáa, á bia yí bó le Dónbeenĩ yi lè 6a bè-kora wérowà bán bïo 6èn ñ wé kaka coon?»† ¹⁹ Awa, á bia lò wee be à héha lè le Dónbeenĩ síi bïo wíoka wé wé bïo se. Ba wáa díá mí bïo le níi yi, dén na léra mu bïo búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí ì wé bïo na, à le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéenti na nɔn 6a yi bïo

¹ Há laà na ká wán á ĩ bionĩ yahó 6èn ñ sí 6a ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè 6a bïo síi. I lé o seéràso le lònbee na yú a *Krista dání yi, ó o cùkú na le Dónbeenĩ khiĩ zéeni á 6a nùpua á à mi á ĩ ì κεĩ yi. ² Le Dónbeenĩ ñipomu na le k̄aráfáa mia na ka lòn pi-6oohũ á mi wé pa bïo sese. Mi wé yí wé mu lòn bïo na 6a k̄k̄aa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bïo mu ló mí sía yi, à wé wé mu làa bïo le Dónbeenĩ le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le w̄arí càró bïo yi, ká mi wé wé mu lè mi sía búenbúen. ³ Bia le Dónbeenĩ k̄aráfáa mia á mi wé yí wé pànká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bïo se, à 6a wé mi à bè yi. ⁴ Ká mi wee wé ká síi, ká yia ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bïo khiĩ 6uara, á mi ì yí le s̄áníi na cùkú wi, dío máa yáa.

Le zéenti na yahó sá 6a kèrèt̄εwa kuure bïo

⁵ Minén yàrówá mún wé bè 6a ya-díwá bionĩ yi, mi búenbúen wé liinĩ miten na mín yi. Mu bon. «Bia wee yòoní míten á le Dónbeenĩ p̄á bïo, ká le màhá wee wé mí s̄amu làa bia wee liinĩ míten.»* ⁶ A mi cén liinĩ miten le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen yahó, bèra a na à le yòoní mia ho p̄ahũ na mu ko yi. ⁷ Mu bïo búenbúen na mi yilera wee lúnka bïo yi á mi dé bïo le Dónbeenĩ níi yi, lé bïo le wee pa mi bïo. ⁸ Mi z̄urĩ miten, à f̄ání mi ȳo, mi z̄úkúso na lé o *Sat̄áni na ka lòn kúden na wé héε wunwún ká a muu, á wee cà yia ó o ò yí á à là. ⁹ Mi wíoka f̄ará mi síadéro le Dónbeenĩ yi t̄iní, à s̄ansá a. Mi z̄ū le m̄in z̄àwa lè m̄in hínni kèrèt̄εwa na wi ho d̄im̄j̄ná yi mún lò wee be lè mi bïo síi. ¹⁰ Mi lò á à be ho p̄n̄-za d̄εε yi. Εε ká le Dónbeenĩ ì wé á mi bïo búenbúen b̄iní ì wé se, á mi síadéro á à wíoka à

† 4:18 Mi loĩ Wáhio v̄uah̄t̄ (Proverbs) 11.31 * 5:5 Mi loĩ Wáhio v̄uah̄t̄ (Proverbs) 3.34

fára à t̄n, le è dé ho pánká mia, le è wé á b̄io óúí máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà lè mí síwà. Le von mia bèra a na à mi níní k̄n̄ le cùkú na j̄ii máa yí mi páaníló là a *Krista b̄io yí. ¹¹ Ho pánká á b̄io s̄a le yí f̄ééé. *Amiina!

Le m̄óndén t̄éni

¹²O Siliv̄en, ȳia lé wàn za k̄èrèt̄é na á ì láa yí, lé wón séení mi túararáa ho v̄n-za na k̄a. I túara ho à henínáa mi sía, à zéení làa mia le le Dónbeen̄i s̄amu binbir̄i b̄n̄ lé b̄io mi wi yí. ¹³Ba k̄èrèt̄éwa kuure na wi ho *Babiloona yí hen, b̄ia le Dónbeen̄i hueekaa lè mi b̄io síi á wee t̄éni mia. I za Maaki mún wee t̄éni mia. ¹⁴Mi t̄éni mín yí sese. Le ho h̄éerà à k̄n̄ lè mi óúenóúen na páanía là a Krista!

Ho jun nii v̄ahú na ó o **Piere** **túara**

V̄ahú túaró j̄uhú

Ho v̄ahú na kà lé o Piere túara ho n̄on b̄ia búenb̄úen na dó mí s̄ia o Yeesu *Krista yi. Ba n̄upua búí zon 6a k̄er̄t̄ewa kuio yi, á wee v̄iiní 6a l̄è ho k̄aránl̄ó na wi mí d̄òn l̄è le Dónbeení b̄in-tente. A 6a k̄er̄t̄ewa mu dó mít̄en há wárá l̄è mí s̄íwá na yí se yi. Lé bán n̄upua so b̄io yi n̄on ó o Piere túarar̄áa ho v̄ahú mu.

O Piere le 6a ko 6a wé 6ua mít̄en làa b̄io le Dónbeení le mu koráa, à f̄ará d̄in ho t̄úia poni wán, h̄ia ó o Yeesu tonkarowá k̄aránna làa ba (1).

O b̄ia le 6a pa mít̄en 6a n̄i-k̄aránlowá k̄aránl̄ó na b̄io yí bon yi (2).

O Piere le b̄ia le o Yeesu máa b̄iní máa buen á lé 6a sab̄in-f̄úaalowa. O le o Yeesu mu há mí s̄i ó o máa buen f̄ua, lé 6a n̄upua b̄io yi, á wi à hàr̄i n̄i-k̄ení kà à yí v̄í, ká 6a búenb̄úen dàr̄i yí ho p̄ahú à yèr̄emá mí yilera l̄è mí wárá, à le Dónbeení k̄aní 6a (3).

Le t̄eení

¹ Mu lé ín̄en Sim̄on Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho v̄ahú na kà. I wee túa ho á à na min̄én na s̄iad̄eró o Yeesu yi l̄è dà-k̄ení l̄è war̄én s̄iad̄eró wo yi. B̄in dàr̄na wó o Yeesu Krista na lé wán Dónbeení l̄è wa k̄án̄ilo t̄ér̄enl̄ó p̄anká yi. ² Le le Dónbeení l̄è wa N̄uh̄uso Yeesu z̄úrl̄ó b̄io yi, à le Dónbeení wé mu s̄āmu c̄èr̄è làa mia, à na ho h̄èr̄á c̄èr̄è mia.

B̄io 6a k̄er̄t̄ewa ko 6a buar̄da mít̄en

³ Le Dónbeení p̄anká wó á wa yú b̄io ko làa wen búenb̄úen na à séení wen á wa à ker̄ le muk̄aní yi, á à wér̄áa b̄io sí le yi. Mu bon, le wó á wa z̄úna yia von wen à wa n̄iní ker̄ o c̄ukú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa b̄in á le Dónbeení dó mí j̄ii wó mu bè-beera na b̄io j̄uhú wi làa s̄òob̄éé á n̄on wen, bèra a na à mi k̄aní ho d̄im̄j̄á b̄io na 6a n̄upua s̄ia wee vá yi na yí se yi, à páaní wé le dà-k̄ení l̄è le Dónbeení. ⁵ Lé b̄in b̄io yi à mi dé s̄òob̄éé mít̄en yi, à wé 6ua mít̄en sese, à bè b̄io mi dó mí s̄ia le Dónbeení yi wán. Mi wíoka z̄úrl̄é le Dónbeení, à bè b̄io mi wee 6ua mít̄en sese wán, ⁶ à wé dàr̄i mít̄en 6ua mu b̄io búenb̄úen yi à bè b̄io mi z̄ú le Dónbeení wán. Mi yí t̄èé mi bàra à bè b̄io mi dà mít̄en wee 6ua mu b̄io búenb̄úen yi wán, à wíoka ca t̄in le Dónbeení yi à bè b̄io mi yí máa t̄èé mi bàra wán. ⁷ Mi le mi b̄io wé sí mín yi à bè b̄io mi wee ca t̄in le Dónbeení yi wán, à war̄i mín bè b̄io mi b̄io sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká b̄in búenb̄úen wi mia làa s̄òob̄éé, á wa N̄uh̄uso Yeesu *Krista z̄úrl̄ó mi c̄ón c̄únú á à ker̄, á mi wé è wé mu b̄io na se. ⁹ Ká b̄ia á b̄in b̄iowa so mia yi, bán yí máa mi b̄io sese, 6a ka lòn muiwá. B̄io le Dónbeení séra 6a bè-kora na 6a wó kh̄ina díá á 6a yiwa sà yi.

¹⁰ Awa, á min̄én wán z̄áwa l̄è wán h̄inni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à b̄io le Dónbeení von mia á hueekaa b̄io yi à mi d̄in wán. Ká mi 6uan mít̄en làa b̄in, á mi máa v̄í ho w̄sh̄ú yi máa mi huúu. ¹¹ Lé b̄in ñ na ká a Yeesu Krista, wa N̄uh̄uso na lé wa k̄án̄ilo béení na wi f̄ééé díró á mi n̄iní á à ker̄ yi binbirí.

¹² Lé b̄in b̄io yi á í pá wé è leéka mia f̄ééé l̄è mu b̄iowa mu b̄io, hàr̄i b̄io á í z̄ú le mu b̄iowa mu á mi z̄ú wó, á mi mún dó mí s̄ia làa s̄òob̄éé ho t̄úia

poni bíoní na kàráanna làa mia yi. ¹³I wee leéka le ká í yío wi lua, á mu se à í wé bíní leéka mia lè mu bíowa mu à mí hácírí keń mu wán. ¹⁴Mu bon, í zú le hen làa cínú ká í hí làa bío wa Núhúso Yeesu Krista zééníánaa mu làa mi. ¹⁵Ɛé ká í mahá à bánbá, bèra a na à í húmú mónđen, à mí pá wé leéka mu bíowa mu bío féeé.

O Yeesu Krista cùkú beení na wa mən bío

¹⁶Mu bon, bío wa Núhúso Yeesu *Krista buara lè mí pànká, á wa yí bíá bío làa mia lè 6a nùpua hácín-bíoní, 6ùéé. Warén wa beere mən wo lè mí cùkú beení. ¹⁷Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeení cùkú beení. O cùkú beení 6ànsò Dónbeení bíá làa wo kà síi: «Yia ká lé í Za na á í bò í tàká wán, o bío sí mí làa sòobéé».* ¹⁸Warén wa beere já mu tãmu mu sã ho wáayi ká wa là a Yeesu mu páanía wi le 6úee na bío sã le Dónbeení yi wán.† ¹⁹Lé bún te bío le Dónbeení jì-cúa fèerowà bíoní láayi wíokaa wiráa wa cón, à mí cén wé pa hã bío sese. Mu bon, hã jì-cúa mu ka lòn fíntání na dó hen na mu yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tía mànàayiire à zéení mítén mí sía yi. ²⁰Mi yáá ko mí zúń le le Dónbeení jì-cúa na wi le Dónbeení bíoní vūahú yi á nùpue yí dà máa zéení bío yara wéréwéré miten. ²¹Mu bon, le Dónbeení jì-cúa fèerowà jì-cúa na 6a fèera á yí ló 6arén mí beere yi. Lé le Dónbeení Hácírí dó hã bíoní mu 6a jíní yi á 6a bíá le yèni yi.

2

Ba nì-kàránlowà na bío yí bon bío

¹Bíá le mí lé le Dónbeení jì-cúa fèerowà à mu yí bon á hía wi o *Isirayeele nípomu tìahú. Làa bún síi á 6a nì-kàránlowà na bío yí bon á mún ì keń mí tìahú. Ba wé è kàrán 6a nùpua làa bío yí bon á à yáaráa 6a. Hàrí o Núhúso na séra 6a bè-kora díá á kánía 6a á 6a à pí ì díá. Lé bún te bío á 6a à dǐndǐn ñ yáa. ²Nùpua cèrèé á à tà 6a bío á wé è wé mu koomu lè mí síiwá na 6a wee wé. Lé 6arén bío yí á 6a nùpua wé è yáaráa le Dónbeení tũíá poni wšhú yèni. ³Le wáří càró làa ponii bío yí á 6a nì-kàránlowà mu wé è khà mia lè hã bín-sía. Ɛé ká 6a júná síiníló bío mahá wíokaa vó díá míana, le Dónbeení á à yáa 6a máa khí.

⁴Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeení yáá pá yí díá coon, ká le mahá dó 6a le lònbee lahó yi, á can 6a lè hã zúakàriwà le tíbì-cúaa yi pannáa le cítíí fló wizonle. ⁵Hàrí ho háání nùpua na yí bò bío le Dónbeení bíá yi á le yí díá coon, le dúee be-beení 6ó 6a jùhú. Yia le kánía lé o nñi na 6a le Nòwee, wón na fù wee bío lè 6a nùpua le 6a wé wé bío téréńna, lé wón lè 6a nùpua nùwá hẹ̀nun á le Dónbeení kánía. ⁶Ho *Sodòmú lè ho *Komòore lórása á le Dónbeení mún síinía júná, á hã lóra mu lè mí nùpua cá búkúbúkúbúkú. Lé ká síi á le wóráa, à zéení le bíá yí máa bè bío le wee bío yí á le mún khíi síiní júná làa bún bío. ⁷Ɛé ká a nñi na 6a le Loote, yia téréńna, wón á le kánía. O nñi mu páahú nùpua bè-wénia na fù yí se á véenia o yi. ⁸Mu bon, o nì-téréńni mu yi fù wee vá làa sòobéé, lé bío ó o fù wi làa ba, á wee mi bío 6a wee wé, á wee jí bío 6a wee bío na yí se làa wizooní 6úen6úen. ⁹Lé làa bún ó o Núhúso wee káníńaa bíá can tina a yi le lònbee yi, ká a 6èn wee 6ua bíá wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítíí fì nònzon à à beéráa

* **1:17** Mi loń Matiye vūahú 3.17 † **1:18** Mi loń Matiye vūahú 17.1-5; Maaki vūahú 9.2-7; Luki vūahú 9.28-35

bán lò. ¹⁰ Bĩa ó o Núhũso màṅáá á à beé lò lé bĩa wee zùan̄ le Dónbeenĩ jũhũsomu yi à 6a wee wé mí sĩa bĩo na yí se.

Ba ñĩ-kàránlowà mu láa mítén yi làa sòobéé, 6a wee yòoní mítén, á yí máa kǎnbi ho wáayi bùaa na cùkú wi. Ba yáá wee là 6a. ¹¹ Hàrí ho wáayi tonkarowà na pànkáwá yáá wi po barén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi bùaa mu yi o Núhũso yahó. ¹² Ba nùpua mu ka lòn napuwà á háciira mía, na bío sã ho wli búeró yi. Ba wee là bío 6a yí zũ, á 6a bèn ñ búe 6a làa bío 6a wee búeráa 6a napuwà bío síi. ¹³ Lé hón yéréké so ò sá 6a yi há wén-kora na 6a wee wé bío yi. Bío 6a wee wéé mí sĩa yi lé há ñiyi-wará na 6a wee wé, hàrí le wisoni yi yáá. Hen ká 6a páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à há ñiyio dí mia, lé bío 6a wa mí wará mu. ¹⁴ Ho há-fénlò á 6a dó mí sĩa yi làa sòobéé. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bĩa pànkáwá mía lé bán 6a wee khà dé mítén yi. Ba yĩo yí máa sí làa bío hũúu, á há dánkáa bèn wi 6a wán. ¹⁵ Ba vùnun día ho wõhũ á 6a bò a ñii na 6a le Bozoore za *Balaamu wará yi, wón na 6a yà ñii lè le wárilé o wé mu bè-kora, ó o mún tà fó le. ¹⁶ Éé ká a wékheró mu màhá bío mà ñon wo yi. O sũnpèenĩ na yí máa bío, á bĩa làa wo lòn nùpue, á hòráa o ñi-cúa fero Balaamu mu o sáá-wará na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷ Ba ñĩ-kàránlowà mu ka lòn jun-dáa na á ñumu mía yi, á mún ka lòn viohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeenĩ á à kúee 6a le tibi-cúaá lahó yi. ¹⁸ Há bín-hebúaa na ñúná mía lè há ñiyi-wará na 6a wee wé lé bũn 6a wee héé khà lè 6a nùpua na còonía día bío na lá vùnun wee wé, à bán mún bĩni wé wé lè barén bío síi. ¹⁹ Ba wee bío na 6a yi le ká 6a tà á 6a à keñ mítén, à barén mí beere ñon̄ lé 6a wobáani 6a sĩa bío na wee yáa 6a ñii yi. Mu bon, bío léé bío hĩa yú pànká nùpue wán, à 6anso wé mu bío mu wobá-nii. ²⁰ Ba búu zũ a Yeesu Krista, yĩa lé wa Núhũso á lé wa kãnilo, lé bũn bío yi á bán wáa día ho ñimĩná bío na wee vĩni 6a nùpua. Éé ká 6a màhá bĩniá día mítén á ho ñimĩná bío mu yú pànká 6a wán, à 6a bío wíoka yáa à poñ bío mu fù karáa. ²¹ Mu bon, 6a yáá lá yí zũna bío le Dónbeenĩ le 6a bua lè mítén sũaaní bío 6a zũ mu à 6a yí máa bè le Dónbeenĩ mu lándáwá na kàráanna làa ba yi. ²² Mu bè-zũrĩminĩ bionĩ na ká lé hĩa bío sá 6a yi: Bío ó o buenza lá támaa lé bũn ó o bĩniá vaá wee dí, ó o ñonbùeenĩ na 6a lá seera á bĩniá wee zo ho fãncínlò yi.

3

O Núhũso bini buenlò bío

¹ Minén na á ã wa làa sòobéé, bío ká wáa lé mu cúa-ñun ní ká ã wee túa mia. Há wõnna mu mí bío ñun yi á ã wee leéka mia, á wee dé pànká há hácin-tentewà na wi mia yi. ² Mi le mi hácirí keñ le *Dónbeenĩ ñi-cúa feroowà ñi-cúa na 6a fèra mà wán. Mi mún bĩni leéka a Yeesu tonkarowà bío na 6a kàráanna làa mia bío, bũn na lé wa Núhũso lè wa kãnilo bío na ó o bò henía. ³ Bío mi ko mi zũn̄ ho yahó lé bío ká: Ho pãahũ vaa véenii ká 6a nùpua búu á à hĩni wé è wé bío 6a sĩa vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí ñini yi á à na mia, ⁴ á wé è bío bío ká: «Bíò ó o Yeesu wáa dó mí ñii le mí ì buen, ó o wen? Wán búaawa húmú ñii wán, á mu bío búenbúen pá ñin̄ làa bío mu lá karáa hàrí ho ñimĩná jũhũ búeenii.» ⁵ Ba wé è bío bũn lé bío 6a wee wé le cãnií à keñ lè 6a yí zũ bío wó khĩina, le le Dónbeenĩ yãnkaa léra ho wáayi lè ho tá, ká mu ñumu fù wi há lùu búenbúen yi, á le bĩa á ho tá ló mu ñumu yi. ⁶ Lé mu ñumu á le Dónbeenĩ mún pá bĩniá véenía lè ho ñimĩná bío mu na le fù léra. ⁷ Làa bũn síi, á le Dónbeenĩ mún bĩa le ho wáayi lè

ho tá na ho zuia à keń bín à pa bío le khíi cíí 6a nùpua yí, á à síiní bíá pǎ le Dónbeení júná. Mu zoń ká ho wáayi lè ho tá á à cí búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, bío dà-kéní na mi yáá yí ko à mi nǎnsá yí lé bío kà: O Nùhúso cón á le wizonle dà-kéní ka lòn lúlúio khíá-pírú, á hǎ lúlúio khíá-pírú ka lòn wizonle dà-kéní. ⁹ Ba nùpua búí wee leéka le o Nùhúso wee mía á à wéráa bío ó o dó mí jii le mí ì wé. Εε ká búεé. O hǎ mí síi mi bío yí, á yí wi à hàrí nǐ-kéní vǐ, ká mi búenbúen yèrémá mi yilera lè mí wárá.

¹⁰ Εε ká a Nùhúso bíní buenló wizonle dén pá khíi cí 6a nùpua wán là a kǎnlo bío síi. Mu zoń ká ho wáayi bíowa á à yáa, ho juùvǐló sǎ á à jí pǎnpǎn. Ho tá làa bío wi ho yí búenbúen á à vǐ. ¹¹ Bío á búń bíowa so búenbúen khíi wé, á mi cén zǔń bío mi ì 6ua lè miten. Mi 6ua miten làa bío sí le Dónbeení yí, à ca tǐn le yí. ¹² Mí lònó le wizonle na le Dónbeení ì wé ó o *Krista á à bíní ì buen yí, à 6ua miten sese bèra a na à le wizonle mu dǎ fuafúa. Mu zoń le Dónbeení á à búε ho wáayi jùhǔ lè ho dǎhǔ. A mu bíowa na wi ho yí búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fla, á bío téréna wé è wé yí. Bún lé bío wa wee lònó.

Mi ko mi zǔń miten guaró

¹⁴ Awa, minén na á ĩ wa làa sòobéε, á bío mi wee lònó le wizonle mu, á mi bánbá téréń miten, à wékhe bío yí mǐ léé mia, à mi keń ho héérà yí. ¹⁵ Mí zǔń le bío ó o Nùhúso jánáa mí yí ò o máa buen jùhǔ léε bèra a na à 6a nùpua fen, làa bío á wán za Poole na wa wa làa sòobéε túararáa mu nǎn mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zǔńminí na le Dónbeení nǎn wo yí. ¹⁶ Lé búń ó o Poole wee túa mí vǎnna búenbúen yí ká a wee bío mu bío. Hǎ bíoní búí wi hǎ vǎnna mu yí á jíló do. Lé búń te bío 6a nùpua búí na yí zǔ mu bío yara, na síadéro le Dónbeení yí yí fǎrá yí tǐna, á wee yèrémá hǎ bíoní mu kúará. Ba wee yèrémá hǎ kúará làa bío 6a wee yèrémánáa le Dónbeení bíoní vǎahǔ bíoní búí 6àn kúará. Lé ká síi 6a wee wé à yáarǎa míten.

¹⁷ Εε ká minén na á ĩ wa làa sòobéε, ĩ jǎ mi zeń wán vó. Mí yí díá le bíá yí téréna à vǐnǐ mia, mí fǎrá tǐn mí síadéro le Dónbeení yí. ¹⁸ Mí wa wé à wa wíoka keń wa Nùhúso Yeesu *Krista na lé wa kǎnǐlo sǎamu yí, à wa zǔńló làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bío sí a yí hǎ laà na ká wán lè hǎ lúlúio na jii mía yí. *Amiina!

Ho nin-yani vūahū na ó o Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yia lé o Yeesu ni-keninia ni-kéni, lé wón túara ho vūahū na kà. O túara ho à jīnāa 6a kèrètɛwa zeñ wán 6a nǐ-khàwa bǐo yi. O bía mí vūahū mu yi le o Yeesu lé le Dónbeení Za bǐo bon á 6ueé wó a nùpue binbirí. O mún zéeniá le 6a kèrètɛwa lé le Dónbeení zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua mítén làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo, à mún wañ mín. Lé bǐo le Dónbeení lé le waminí 6anso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeení bioní wee na le mukānī binbirí

¹ Bǐo á í wee túa á à na mia lé bǐo bǐo ciran yia lé le Bioní na wee na le mukānī binbirí. Mu jūhū 6úεnii ká bǐo 6úí dīñ yí léra ká arén wi fεεε. Ká bǐo ká wán wa já a tǎmu, á mǎn wo, á fá wa yǐo wo yi, á 6uan wo yi. ² Yia wee na le mukānī binbirí á zéeniá mítén làa wεn. Wa mǎn wo á wee mí ho túiá o jii. Wa wee bue le orén na wee na le mukānī binbirí á wi fεεε. O páania wi là a Maá Dónbeení. Ká hǎ làa na ká wán á le Dónbeení wó á wa mǎn wo. ³ Mu bon. Bǐo wa mǎn làa bǐo wa já lé bún wa wee bue bǐo á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wεn mún páaní. Warén páania là a Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ I wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-wεε jii à sí bǐo wa páania bǐo yi.

Mi 6ua mítén làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo sǐi

⁵ Dǐo ká lé le bioní na wa já o Yeesu *Krista cǎn, dǐo wa à bue á a na mia: Le Dónbeení ka wéréwéré lòn khoomu. Hǎrí bǐo 6úí yúiii lòn tǐbírí á mí le yi. ⁶ Ká wa le wa páania làa de à wa pá wee 6ua waten làa bǐa wi le tǐbírí yi bǐo sǐi, se wa lé 6a sabín-fúaalowá, á yí máa bè le Dónbeení túiá yi. ⁷ εε ká wa wee 6ua waten làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo, làa bǐo le Dónbeení mí bèere karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wǎa páania, á le Dónbeení Za Yeesu cǎni á wé è ceé wεn wa bè-kora 6úen6úen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vǐnín waten, á yí tà le Dónbeení túiá poni bǐo. ⁹ εε ká wa wee tà bǐo wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeení na téréna á yí máa yèrémá mí jii, dén á à sén wa bè-kora á à díá, á à ceé wεn bǐo wa wó khon yi 6úen6úen. ¹⁰ Ká wa le wa yínǎn bè-kora wérowá, se wa wee lá le Dónbeení lòn sabín-fúaaloo, se wa yí tà bǐo le bía yi.

2

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

¹ I zàwa, í túara bǐo ká, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a 6úí pá khíi vǎ vǎ wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeení nísání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ² Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndiaró muini yia. O yí wó mu warén wa dòn bǐo yi. O mún wó mu ho dímjáasa 6úen6úen bè-kora bǐo yi.

³ Hen ká wa wee bè bǐo le Dónbeení bò henía yi, se wa wǎa zū le wa zū le Dónbeení binbirí. ⁴ Ká a 6úí le mí zū le, ò o yí máa bè bǐo á le bò henía yi, se wón lée sabín-fúaaloo á yí tà le Dónbeení túiá poni bǐo. ⁵ Ká yia màhǎ wee bè le bioní yi, wón wee zéeni le mí wa le Dónbeení bǐo bon. Lé ká sǐi

á wa à zūnńáa le wa páanía làa de. ⁶ Yia le mínén lè le Dónbeení páanía, á òanso òn mún ko ò o òua mítén làa bío ó o Yeesu òuannáa mítén bío síi.

Mu bè-finle na le Dónbeení bò henía

⁷ Minén na á i wa làa sòobéé, bío kà yínón bè-finle na le Dónbeení bò henía á i wee túa á à na mia, òueé. Mu lée bè-kínle na mi ná páahú na òa òueé buera le Dónbeení bín-tente non mia yi. Bún bè-kínle so lé le bioní na mi ná mu páahú. ⁸ Éé ká mu mún lée bè-finle á i wee túa á à na mia. Mu bè-finle mu bío bon binbirí. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè mínén mi bèere yi. Lé bío á bío yùííi lòn túbírí óúakáa wee ví, á le Dónbeení tǔiá poni na ka lòn khoomu á òa nùpua dèenía wee mi. ⁹ Yia le mí wi bún khoomu so yi ò o òina mín za tǔá mín hínló kèrètíé, se òanso pá wi le túbírí yi. ¹⁰ Yia wa mín zàwa lè mín hínni kèrètíéwa, wón wi mu khoomu yi. Wón òanso á bío na dà wee víiní mía yi. ¹¹ Ká yia òina mín za tǔá mín hínló kèrètíé, wón wi le túbírí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bío le túbírí wó a là a muii.

¹² I zàwa, i túara mia lé bío mi bè-kora séra díá o Yeesu Krista pánká yi.

¹³ Minén ní-kía, i túara mia lé bío á yia wi bín ká bío óúí òn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, i túara mia lé bío ó o Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁴ I zàwa, i túara mia lé bío ó o Maá Dónbeení á mi zū.

Minén ní-kía, i túara mia lé bío á yia wi bín ká mu bío óúí òn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, i túara mia lé bío mi síadéro o Yeesu yi pánká wi, á pan le Dónbeení bioní bío, ó o *Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁵ Awa, lé mi óúenóúen á i wee bío bío ká á à na yi: Mi yí waí mu biowa na bío sá ho òimíjǎ yi. Ká a óúí wa ho òimíjǎ bío, se òanso yí wa a Maá.

¹⁶ Lé bío le síi na wé vá mu bío na yí se yi, làa bío há yío wé lé òan yíró poni, lè ho nǎòró yíró na wee wé ò o nùpue yòoní mítén, bún óúenóúen yí ló a Maá yi, mu bío sá ho òimíjǎ yi. ¹⁷ A hón òimíjǎ so lè ho biowa na yí se na òa nùpua sía wee vá yi á òon wee khíí. Ká yia wee wé bío le Dónbeení síi vá yi, wón á à kèí bín fééé.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸ I zàwa, hen làa óínú ká hón òimíjǎ so á à vé. Mi ná le o *Krista zúkúso á à zéení mítén. Éé ká há làa na ká wán yáá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé bún non á wa zúnáa le hen làa óínú ká hón òimíjǎ so á à vé. ¹⁹ O Krista zúkúsa mu lá wi wa tǎhú ká òa òèntín lá yí tà a bío, lé bún non òa lóráa wa tǎhú. Mu bon, ká òa òèntín lá tà a bío, se òa yí ló wa tǎhú á yí wà. Éé ká bío òa ló wa tǎhú wà, bún wee zéení le òa òèntín lá yí tà a Krista bío. ²⁰ Éé ká mínén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeení Hácírí, á mi óúenóúen mún zū ho tǔiá poni bío. ²¹ I wee túa mia yínón bío mi yí zū ho tǔiá poni, òueé. Ho tǔiá poni á mi zū, á zū le ho tǔiá poni á sabéré mía yi.

²² Awa, á yia wáa lé o sabín-fútaalo lé o yén? Mu so yínón yia le o Yeesu yínón *Yia le Dónbeení mǎn léra le? Mu bon, yia wee bío bún wón lé yia lé o Krista zúkúso. Wón pá a Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu bío. ²³ Nùpue lée nùpue na pá le Dónbeení Za Yeesu bío, se òanso yí páanía là a Maá Dónbeení. Nùpue lée nùpue na tà le Dónbeení Za Yeesu bío, se òanso páanía là a Maá Dónbeení. ²⁴ Lé bún non á bío mi ná páahú na òa òueé buera le Dónbeení bín-tente non mia yi á mi pan bío lè mí sòobéé. Ká mi pan bío mi ná bío páahú na òa òueé buera le Dónbeení bín-tente non mia yi, á mínén mún ò páaní lè le Dónbeení Za Yeesu là a Maá Dónbeení. ²⁵ Ká

wa páania kà sii, á wa à yí le mukānī binbirī na máa vé, ðio ó o Yeesu dó mí jii le mí ì na wɛn.

²⁶ Bío nɔn á ĩ túararāa bún biowa so nɔn mia, lé 6a núpua na wi 6a wé khà mia vīnī bío yi. ²⁷ ƐƐ ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenī Hácírí á le wí làa mia. A mi makóo yáá wāa bīnía mía nī-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenī Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bío le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tūiá poni, le yí máa fī sabéré. A mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bío le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yia páania là a Yeesu yi ko ò o wé bè-kora

²⁸ Awa, 1 zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khii lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à n̄yio yí dí wɛn.

²⁹ Mi zū le o Yeesu *Krista á térénna. Bún bío yi à mi mún zūn le núpue lée núpue na wee wé bío térénna le Dónbeenī yahó, se wón 6ānsò mún lé le Dónbeenī Za.

3

¹ Eee! Mi loñ bío ó o Maá Dónbeenī warāa wɛn! O Maá Dónbeenī wa wɛn làa sòobéé, ó o wee ve wɛn le mí zàwa, á wa 6èn lé le zàwa bío bon. ƐƐ ká ho ðimjása bán yí zū le wa lé le Dónbeenī zàwa lé bío á 6a yí zū le. ² Awa, minén na á ĩ wa làa sòobéé, wa wāa lé le Dónbeenī zàwa wó. Ká bío wa khii keñnáa bún á le Dónbeenī ðiñ yí zéénia làa wɛn. Bío á wa zū lé bío ká: Hen ká a Yeesu *Krista khii lua, á wa à mi a làa bío ó o karāa, á warén mún n̄ yèrémá à keñ là a bío. ³ Bía búenbúen na dó mí sía wee lòonī bún ko 6a wé ceé miten làa bío ó orén mí b̄ere wee cerāa bío sii.

⁴ Núpue lée núpue na wee wé mu bè-kora, se 6ānsò pá le Dónbeenī làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeenī làndá p̄l̄ó. ⁵ A mi j̄n̄ zū le o Yeesu Krista 6uara à s̄n 6a núpua bè-kora día. A mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó h̄úú. ⁶ Lé bún nɔn á yia páania làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. A yia wee wé mu bè-kora wón yí m̄n wo á mún yí zū a.

⁷ I zàwa, mi yí día miten le núpue khà vīnī. O núpue na wee wé mu bío na térénna le Dónbeenī yahó, wón térénna làa bío o Yeesu Krista térénnaa. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bío s̄a a *Satāni yi. Lé bío ó o Satāni wee wé mu bè-kora h̄arí ho ðimjása j̄h̄ú búen̄nī. Lé bún nɔn le Dónbeenī Za Yeesu Krista 6uara bèra a na ò o 6uee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeenī za wón 6ānsò yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukānī binbirī na wee lé le Dónbeenī c̄n̄ á wi 6ānsò yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bío ó o lé le Dónbeenī za. ¹⁰ Lé ká síi á le Dónbeenī zàwa lè le Satāni zàwa wee hueekarāa mún yi: Yia yí máa wé bío térénna le Dónbeenī yahó á yí wa mún za tàá mún h̄inl̄ó kèrèt̄ɛ, wón bío yí s̄a le Dónbeenī yi.

Bio bia 6a kèrèt̄ɛwa mún yi waminī d̄n̄n̄ yi

¹¹ Ðio ká lé le bíonī na mi j̄á p̄ah̄ú na 6a 6ueé buera le Dónbeenī b̄intente nɔn mia yi: Mi wa wañ mún. ¹² Minén f̄ah̄ú ò o 6úi yí bè bío ó o *Kaj̄ɛ wó 6àn síi yi, wón bío s̄a a Satāni yi, á nɔn ó o 6órāa mún f̄ɛ. A lée webio nɔn ó o 6órāa wo? Lé bío ó orén lé o n̄i-s̄úm̄i à 6àn f̄ɛ wó bío térénna le Dónbeenī yahó.

¹³ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, lé bún nɔn ká ho ðimjása j̄ina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bío wāa yí s̄a mu h̄úm̄ú yi, le wa yú le mukānī binbirī. Wa zū mu lé bío wa wa wàn zàwa lè wàn h̄inni kèrèt̄ɛwa. Yia yí wa mún za tàá mún h̄inl̄ó, wón bío s̄a mu h̄úm̄ú yi. ¹⁵ Mu

bon. Yia jina mín za tàá mín hínló kèrètíε wón ka lòn nǐ-6úe. A mi zū le o nǐ-6úe nǐ-kéní kà á máa yí le mukáñí binbirí na máa vé.

¹⁶ Bǐo kà lé bǐo wa zūnáa le waminí: O Yeesu *Krista wa wɛn, á dó mí mukáñí nɔn wa bǐo yi. Lé làa bǐn sǐi á warén mún ko wa dérǎa wa mukáñí na wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíεwa bǐo yi. ¹⁷ Hen ká a 6úí á bǐo wi cǐn sǐi, á 6àn za tàá 6àn hínló kèrètíε 6úí 6èn khon, ó o yí zūna a makárí, á yí séenia wo, se bǐo le Dónbeení le o warí lè 6a nǐpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ I zàwa, mi yí lè wa wán mín lè há bióní na wa wee bǐo na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminí à wé mi wa wárá yi. Bǐn lé bǐo á à zéení le wa wa mín binbirí.

¹⁹ Lé ká sǐi wa à zúrínáa le wa bǐo sǎ ho tǔiá poni yi. A wa sǐa á à kɛí ho héerǎ yi le Dónbeení yahó. ²⁰ Hǎrí ká wa sǐa le wa wó khon kaka, á le Dónbeení dén pá dà po wa sǐa. Le zū mu bǐo 6úen6úen.

²¹ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, hen ká wa sǐa yí le wa wó khon, se wa poní séra kúaarǎ le Dónbeení yahó. ²² Bǐn ká wa flora bǐo léε bǐo le cǐn á le è na mu 6úen6úen wɛn, lé bǐo wa bò le bióní yi, á wee wé bǐo sǐ le yi. ²³ Bǐo kà lé bǐo á le bò henía: Le wa dé wa sǐa mí Za Yeesu *Krista yi, á mún warí mín làa bǐo ó orén mí bεεre bǐrǎa mu henía. ²⁴ Yia bò le Dónbeení bióní yi wón páanía làa de, á le mún páanía lè 6ànso. Le Dónbeení nɔn mí Hácírí wɛn. Lé bǐn nɔn á wa zūnáa le le páanía làa wɛn.

4

Yia le Dónbeení Hácírí wi yi á wee zūrín kaka

¹ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, mi pa miten bǐo. Bia 6úen6úen na le le Dónbeení Hácírí wi làa mí á mi wé yí dɛɛní dé mi sǐa yi. O 6úí le mí wee bǐo lè le Dónbeení Hácírí pánkǎ, á mi cǐii 6ànso bióní á khénnáa o kúarǎ loí le mu so bon le. Lé bǐo á bia le mí lé le Dónbeení jǐ-cúa fεerowà à mu yí bon á wi ho ðímǐná làa 6úen6úen yi. ² Mi dà a zūrín bia le le Dónbeení Hácírí wi làa mí làa bǐo kà: Yia bia wéréwéré le o Yeesu *Krista 6ueé wó a nǐpue bǐo bon, se wón le Dónbeení Hácírí wirǎa. ³ Ká yia yí tà le mí ì bǐo wéréwéré le o Yeesu Krista 6ueé wó a nǐpue, se Dónbeení Hácírí mía làa wón 6ànso. Lé o Krista zúkúso hácírí wi làa wo, ðio 6uenló bǐo á mi ná. Awa, á lé dén hácírí so wǎa wi ho ðímǐná yi há làa na kà wán. ⁴ Eε ká minén na lé ĩ zàwa, minén bǐo sǎ le Dónbeení yi á bán na le mí lé le *Dónbeení jǐ-cúa fεerowà à mu yí bon á mi dàrna á fáara fūna. Mi dàrna 6a lé bǐo á le Hácírí na wi lè minén pánkǎ wi po ðio wi ho ðímǐná yi. ⁵ Ba jǐ-cúa fεerowà mu bǐo sǎ ho ðímǐná yi, lé bǐn nɔn 6a wee bǐorǎa ho ðímǐnása bióní, á bán mún wee jí 6a cǐn. ⁶ Ká warén 6èn bǐo sǎ le Dónbeení yi, á bia zū le wee jí wa cǐn. Ká yia bǐo yí sǎ le Dónbeení yi wón yí máa jí wa cǐn. Lé làa bǐn á wa dà a hueekarǎa yia le Dónbeení Hácírí na lé ho tǔiá poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satáni na lé o sabín-fūaalo hácírí wi yi.

Le waminí ló le Dónbeení yi

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, mi le wa warí mín, lé bǐo le waminí ló le Dónbeení yi. Ká mi wa mín se mu wee zéení le mí lé le Dónbeení zàwa, á zū le Dónbeení. ⁸ Bia yí wa mín, bán yí zū le Dónbeení, lé bǐo le Dónbeení lé le waminí 6ànso. ⁹ Bǐo kà lé bǐo le Dónbeení zéenia le mí wa làa wɛn: Le tonkaa mí Za kéní ó o 6uara ho ðímǐná yi, á wa dàr yí le mukáñí binbirí o pánkǎ yi. ¹⁰ Bǐo kà lé bǐo wee na à wa zúrínáa le waminí bǐo: Mu yínɔr bǐo warén wa lè le Dónbeení. Ká lé bǐo lerén wa làa wɛn, á tonkaa mí Za

ó o ɓueé wó wa bè-kora sɛndiáro muini yia. ¹¹ Minén na í wa làa sòobéé, á bio á le Dónbeení wara wen lè mí sòobéé kà síi, á warén mún ko à wa warí mín. ¹² Nùpue na ðiñ man le Dónbeení wón mía. Éé ká wa wa mín, á le è keñi làa wen, á bio le Dónbeení wa lè ɓa nùpua á à mi wéréwéré wa tñahú.

¹³ Bio non wa zú le warén páania làa de á lerén mún páania làa wen, lé bio le non mí Hácírí wen. ¹⁴ O Maá Dónbeení tonkaa mí Za ò o ɓuee kání ho ðimíjása. Warén man mu á lé mu seérása. ¹⁵ Nùpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeení Za, wón ɓanso le Dónbeení páanianáa, ó o mún páania lè le Dónbeení. ¹⁶ Warén bán zú bio le Dónbeení wa làa wen, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeení lé le wamini ɓanso. O nùpue na wa le Dónbeení á wa ɓa nùpua, wón páania lè le Dónbeení, á le Dónbeení mún páania làa wo. ¹⁷ Bio non wa poní á à sɛnnáa le cítí fi nànzòñ lé bio wa zú le bio le Dónbeení wa làa wen á wee mi wéréwéré wa tñahú. Wa poní á à sɛn le Dónbeení yahó lé bio wa páania làa de ho ðimíjáyí làa bio ó o Yeesu *Krista páanianáa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zú le le Dónbeení wa mí, wón á záníi mía yi. Mu bon, yia zú le le Dónbeení wa mí binbirí, wón á záníi yí dà máa keñi yi huúu. O nùpue na zána lé yia wee leéka le le Dónbeení á à siini mí juhú. Lé bñn non á yia le záníi wi yi yí máa mi bio le Dónbeení wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bio le Dónbeení nin-yani wara wen. ²⁰ O ɓúti lá le minén wa le Dónbeení ò o jina mín za taa mín hínló kèrɛtɛ, se ɓanso lé o sabín-fútaalo. Mu bon, ɓan za taa ɓan hínló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o ɓèn n wé kaka à warínáa le Dónbeení, ðio ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeení mún bò mu henía le yia wa minén Dónbeení, á ɓanso mún ko ò o warí mín za taa mín hínló kèrɛtɛ.

5

Le Dónbeení zàwa yú le sée ho ðimíjáyí wán

¹ Nùpue léé nùpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení man léra bio bon, se wón ɓanso á le Dónbeení wó lè mí za. A nùpue léé nùpue na wa yia lé o maá, ó o mún n warí o maá mu zàwa. ² Ká warén wa beere wa le Dónbeení á wee bè bio le bò henía yi, lé bñn wa à zúrnáa le wa wa le Dónbeení zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeení, á wa wé è bè bio le bò henía yi. A bio le Dónbeení bò henía á máa wé sèró na jà wen, ⁴ lé bio á bña lé le Dónbeení zàwa ɓúenɓúen á yú le sée ho ðimíjáyí wán. A bio non wa yúráa le sée ho ðimíjáyí wán lé wa sladéro o Yeesu yi bio yi. ⁵ Yia yú le sée ho ðimíjáyí wán léé wée? Mu lé yia tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeení Za bio bon.

Ho tuiá na mà o Yeesu Krista dání yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yia ɓueé káa ho *bátéèmu jumu yi, á kúaará mí cání húrunnáa. O yí káa ho bátéèmu jumu yi mí ðòn, o káa ho bátéèmu jumu yi ó o mún kúaará mí cání húrunnáa. A yia wee mí mu tuiá lé le Dónbeení Hácírí, lé bio le Hácírí mu lé ho tuiá poni ɓanso. ⁷ Bio wee zéeni le mu bon léé biowa bio tñ: ⁸ Le Dónbeení Hácírí, lè mu jumu, lè le cání. A mu mí bio tñ wee zéeni mu bio dà-kéni mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tuiá na ɓa nùpua wee mí yi, á le Dónbeení tuiá na le wee mí po ɓa nùpua tuiá, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tuiá na le wee mí lé hña bio ciran le Za. ¹⁰ Yia tà le o Yeesu lé le Dónbeení Za, wón láa ho tuiá mu yi. Yia yí tà ho tuiá mu bio, wón wee wé le Dónbeení làa sabín-fútaalo. Lé bio ó o yí tà le ho tuiá na le Dónbeení wee mí mí Za dání yi á bon. ¹¹ Ho tuiá mu lé hña kà:

Le Dónbeenĩ n̄n le mukānĩ binbirĩ na máa vé w̄en. Lé le Za á le d̄ĩn wán á n̄nnáa le. ¹² Yia páanía lè le Dónbeenĩ Za, se wón yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Yia yí páanía lè le Dónbeenĩ Za, se wón yí yú d̄en mukānĩ so.

Le mukānĩ binbirĩ na máa vé b̄io

¹³ B̄io kà búenbúen á ĩ túara n̄n minén na tà le Dónbeenĩ Za Yeesu yèni p̄anká b̄io, bèra a na à mi z̄úr le mi yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé.

¹⁴ B̄io n̄n wa ponĩ séraráa le Dónbeenĩ yahó lé b̄io kà: Hen ká wa flora le Dónbeenĩ yi b̄io búĩ d̄ání yi ká mu lé le s̄ii b̄io, à le jí wa c̄n. ¹⁵ A b̄io wa z̄ú le le wee jí wa c̄n, á wa mún z̄ú le b̄io wa flora b̄io yi á le wó vó.

¹⁶ Hen ká a búĩ m̄n mín za tàá mín h̄ĩnló k̄èr̄t̄e búĩ ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirĩ, á ǵanso ko ò o fio le Dónbeenĩ yi na a yí, á le è na le mukānĩ binbirĩ wo yi. Le b̄ionĩ mu b̄io ciran b̄ia wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ǵa hí mu húmú binbirĩ. Ēe ká mu bè-kohó búĩ wee wé ò o n̄pue hí mu húmú binbirĩ. Ȳin̄n̄ b̄ũn á ĩ le mi fio b̄io yi.

¹⁷ Wékheró lée wékheró búenbúen lée bè-kohó b̄ũn bon. Ēe ká bè-kora búenbúen mah̄á yí máa wé ò o n̄pue hí mu húmú binbirĩ.

¹⁸ Wa z̄ú le yia wó le Dónbeenĩ za á máa wé è wé mu bè-kora, lé b̄io le Dónbeenĩ Za Yeesu wee k̄ání a mu wéró yi. O o *Satāni mún yí dà máa wé o làa d̄èe woon. ¹⁹ Warén bán z̄ú le wa b̄io s̄á le Dónbeenĩ yi. Ká ho d̄im̄j̄ása na yí z̄ú le Dónbeenĩ bán búenbúen ó o Satāni p̄anká wi wán. ²⁰ Wa mún z̄ú le le Dónbeenĩ Za Yeesu lé yia ǵueé wó á wa z̄únáa le Dónbeenĩ binbirĩ. A wa páanía lè le Dónbeenĩ binbirĩ wa páaníló lè le Za Yeesu *K̄rista b̄io yi. Lerén lé le Dónbeenĩ binbirĩ, á lerén mí d̄on lé d̄io mún wee na le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ²¹ I z̄awa, mi pa miten b̄io à mi yí ǵuaanĩ h̄á dof̄ina na ȳin̄n̄ le Dónbeenĩ binbirĩ.

Ho pūn nīi vūahū na ó o Zān túara

Vūahū túaró pūhū

O Zān, yīa lé o Yeesu nī-kenīnia nī-kení, lé wón túara ho vūahū na kà. Ho vūahū mu yí, ó o von míten làa nī-kīnle. O túara ho nōn 6a kèrètíεwa kuure 6úi yí.

Ba kèrètíεwa kuure mu ó o wee ve làa háa lè mí zàwa. O wíokaa bíá 6a nī-khàwa lè le waminí bío, á mún bíá le 6a sòobá míten à wé bè le Dónbeení tūiá poni yí.

Vūahū nin-yání bioní

¹⁻² Inén na lé o nī-kīnle, lé mi wee túa ho vūahū na kà. I wee túa ho á à na a háa na le Dónbeení léra yí, orén lè mí zàwa. I wa mi 6úen6úen làa sòobéε, lé bío le Dónbeení tūiá poni na le zéenia làa wen á wa tà yí á ho wí wa yíwa yí fεεε. Mu yínóí inén í dòn wa mia. Bíá 6úen6úen na tà ho tūiá mu bío á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sáamu lè le hii làa wen, à 6a na ho héerà warén na tà ho tūiá poni bío á wa mín yí.

Mi wa warí mín à pt ho kàránló na yí bon bío

⁴ Ú zàwa 6úi á í pà bío le 6a tà bò le Dónbeení tūiá poni yí làa bío ó o Maá Dónbeení heníanáa mu nōn wen, á í síi 6èntín wan mu bío yí làa sòobéε. ⁵ Háa mu, há laà na kà wán, á bío á í hení ì na fon lè bío ká: Mi wa warí mín. Le bíoní mu yínóí bín-finle na bò henía á í túara nōn mia, 6úeé. Le bío mà nōn wen ho pāhū na wa 6úakáa á pà le Dónbeení bíoní yí. ⁶ Hen ká wa wee bè bío le Dónbeení bò henía yí, lé bún á à zéení le wa wa le Dónbeení. Bío le Dónbeení bò henía pāhū na wa 6úakáa pà le Dónbeení bíoní yí lé bío ká: Mi wa warí mín.

⁷ I wee bío ká síi lé bío 6a nī-khàwa wáa 6era fò há lùà 6úen6úen. Ba wee bío le bío ó o Yeesu *Krista 6ueé wó a nùpue á yí bon. Ba lé 6a nī-khàwa, 6a lé o Krista zúkúsa. ⁸ A mi cén pa miten bío, à bío mi wó 6úen6úen le Dónbeení bío yí á mi yí tē yí, ká mi yí mu cūnú à ho pūi sí.

⁹ Yīa yí máa tà bè ho kàránló na bío ciran o Krista yí, ká a báará díá ho, se wón yí zū le Dónbeení. Ká yīa wee tà bè ho yí, wón páanía là a Maá Dónbeení lè mí Za. ¹⁰ Ká nùpue 6úi na yí máa tà bè ho kàránló na bío ciran o Krista yí wé 6uara mi cón, á wí ò o kàrán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí hén mi yara sí 6ànso. ¹¹ Yīa héra mí yahó sá a nùpue mu síi, se 6ànso làa wo léera há wén-kora na ó o wee wé yí.

Vūahū mǎndén bíoní

¹² Bío cèrèε á í wí à í bío làa mia, ká í mǎhá yí wí à í túa mu vūahū yí. I wí à í buen mi cón íten á wa 6ueé páaní ì tà há láakáwá. Ká bún wó, á wa sí-wεε pūi mǎhá à sí.

¹³ Mín hīnló na le Dónbeení mún léra, wón lè mí zàwa wee tēení mia.

Ho tîn nîi vūahū na ó o

Zân túara

Vūahū túaró nūhū

O Zân, yia lé o Yeosu nî-kenínia nî-kéní, lé wón túara ho vūahū na kà. Ho vūahū mu yi, ó o von míten làa nî-kínle. O túara ho nòn 6a kèrètíewa kuure ya-dí búí na 6a le Kayuusi yi. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bío 6a wó bío yi.

Ká a Dioterεεfu wára hñn ó o yí wa, ó o le 6a kèrètíewa yí bè há yi.

Le tēenti

¹ Kayuusi, mu lé ínén na lé o nî-kínle á wee túa ho vūahū na kà á a na fon. I wa fo làa sòobéε. ² Unén na á í wa làa sòobéε, í wee fan à ù bío búenbúen wé se. Bío á unén lè le Dónbeení buannáa mín sese, lé bún bân síi à ù sáníà lò mún wé hereráa. ³ Wàn zàwa kèrètíewa 6ueé bíá nòn míi le le Dónbeení tūiá poni bío á fo heníá, á fo mún wee bè ho yi. Bío á í jíá mu, á í síi wan làa sòobéε. ⁴ Bío á í síi á à bíní ì wa yi á à poní bío á í jíá à 6a le í zàwa mu kèrètíemu dání yi bò le Dónbeení tūiá yi, bún mía.

O Kayuusi bò le Dónbeení yi sese

⁵ Unén na á í wa làa sòobéε, wàn zàwa kèrètíewa á fo wee 6ua sese, hàrí bíá lé 6a nî-hání á fo pá wee 6ua sese. Bún lé bío wee zéení le fo 6èntín bò le Dónbeení yi. ⁶ Bío fo wa làa ba á 6a mà tūiá nòn 6a kèrètíewa kuure yi. Ká bán nùpua so síi fo wee séení 6a varáa yi làa bío le Dónbeení le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bío yi á 6a lóráa, à 6a yí fó hàrí dèε bíá yí zū le Dónbeení cón. ⁸ Awa, á mu sá warén yi à wa wé séení bán nùpua so síi. Ká wa wee séení 6a, bún ká wa mún páanía làa ba á wee zéení le Dónbeení tūiá poni bío.

O Dioterεεfu là a Demetiriyuusi bío

⁹ I túara ho vñn-za nòn mí kèrètíewa kuure yi. εε ká a Dioterεεfu na wa ò o wé dí mu bío búenbúen yahó á yí máa catí í bioní. ¹⁰ Ká í 6uara, á há wén-kora na ó o wó, lè há sabioní na ó o fūaana í jíi á í 6ueé bío bío làa mía. Bío ó o bíníá wee wé yáá po bún. O yí máa tà à wàn zàwa kèrètíewa làa o wán. A bíá mún tà le 6a wé làa mí wán ó o hò. A bíá 6a wee làa wán ó o wee jíá lén 6a kèrètíewa kuure yi.

¹¹ Unén na á í wa làa sòobéε, fo wé mòn 6a nùpua na wee wé bío yí se à ù yí bè 6a wára yi. εε ká fo wé mòn 6a nùpua na wee wé bío se à ù bè bán wára yi. Yia wee wé bío se wón bío sá le Dónbeení yi. Yia wee wé bío yí se wón yí zū Dónbeení.

¹² O Demetiriyuusi wón 6a nùpua búenbúen 6èn wee wíoka yèni. Bío ó o wee 6ua míten héha lè le Dónbeení tūiá poni lé bún wee zéení le o lé o nî-tente. Inén mún wee wíoka a yèni, á ù zū le bío á í wee mí búenbúen lé ho tūiá.

Le mónđen tēenti

¹³ Bío cèrèε á í wí à í bío làa fo, ká í màhá máa túa mu vūahū yi. ¹⁴ I wí à í buen ù cón hen làa cínú, á wa 6ueé páaní ì tà há láakáwá. ¹⁵ Le ho héérá à kéí làa fo. Mín bñnlowà na làa wén páanía wí á wee tēení fon. Mún tēení wàn bñnlowà na làa fo páanía wí yi lè mí nî-kéní kéní.

Ho vūahú na ó o Zude túara

Vūahú túaró jūhú

O Zude lé yía túara ho vūahú na kà á n̄n le Dónbeení n̄pomu búenbúen yi. Ho vūahú mu bioní ló mín là a Piere j̄un níi vūahú na á wón túara. Hã v̄nna mu mí b̄io j̄un wee j̄i 6a k̄èr̄t̄ɛwa zeñ wán le 6a pa míten b̄io 6a n̄i-kàránlowà na b̄io yí bon b̄io yi, bán na wee wé hã wára na 6a s̄ia wee vá yi na yí se.

O Zude mu bía le 6a n̄i-kàránlowà mu wee wé mu b̄io na yí se làa s̄ob̄ɛɛ. O bía le le Dónbeení á à s̄iiní 6a j̄úná. O mún bía le 6a k̄èr̄t̄ɛwa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí s̄ob̄ɛɛ le Dónbeení b̄io yi le Dónbeení mu Hácírí p̄anká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista p̄anká yi à 6a yí le mukāñ binbirí na máa vé.

Le t̄ɛɛn̄i

¹ Mu lé ínén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ínén na lé o Zaaki 6̄an za, lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na b̄ia ó o Maá Dónbeení hueeka yi, á wa, b̄ia ó o Yeesu Krista wee pa b̄io. ² Le o N̄h̄uso wé mu tentemu c̄èr̄ɛ làa mia, à na mí h̄èr̄à mia, á wíoka wañ mia.

Ba n̄i-kàránlowà na wee v̄t̄iní 6a n̄upua b̄io

³ Minén na á ï wa làa s̄ob̄ɛɛ, ï s̄ii 6̄ɛnt̄in lá vá làa s̄ob̄ɛɛ à ï túa mia ho k̄ān̄iló na b̄io ciran wa búenbúen d̄ān̄i yi. Hã laà na kà wán á mu w̄aa léé konloon à ï wé mu, bèra a na à ï hení mi s̄ia à mi f̄ará t̄in mu b̄io na mi tà yi, b̄io le Dónbeení n̄n b̄ia b̄io s̄a le yi le cúekúee á mu v̄óráa. ⁴ I wee túa mia lé b̄io 6a n̄upua 6̄úí na p̄á le Dónbeení, á tun míten yi zonnáa mi t̄lahú. Ba wee ȳèr̄emá w̄an Dónbeení s̄āmu b̄ioní kúará à d̄ān̄ w̄éráa mí s̄ia wára na yí se. Lé b̄ūn 6a wee wé à p̄ínáa o Yeesu Krista, wón mí d̄on na lé wa ya-dí l̄è wa j̄uh̄uso. Mu f̄era túara le le Dónbeení á à s̄iiní 6a j̄úná.

⁵ I z̄ú le b̄io á ï b̄io ò na mia kà búenbúen á mi z̄ú, ká ï m̄ah̄á pá b̄in̄ia wee leéka mia làa b̄ū. Mi z̄ú b̄io ó o N̄h̄uso k̄ān̄ianáa o *Isiraȳɛle n̄pomu ho *Ezipite k̄oh̄ú yi. Ká b̄ia pá yí d̄ó mí s̄ia le yi bán le wó á 6a h̄urun. ⁶ Mi b̄in̄i leéka ho w̄āyi tonkarowà 6̄úí b̄io, bán na ȳio yí s̄u ho p̄anká na le Dónbeení n̄n 6a yí á 6a ló hen na 6a lá wi yi. Lé b̄ūn te b̄io le Dónbeení can 6a kúaaráa le t̄ib̄i-cúaa yi á pannáa le wizonle na le k̄h̄ii fi le cítii yi. ⁷ Mi mún b̄in̄i leéka ho *Sod̄ɔ̄mu l̄è ho *Kom̄ɔ̄re lórása b̄io, l̄è hã lórá na s̄uarákaa yi làa ba b̄io. Hã lórá mu n̄upua d̄ó míten mu koomu wára l̄è mí s̄īw̄a yi, á wi 6a wé da l̄è 6a z̄ān-b̄úaa. A b̄io kà wán 6a wi ho d̄sh̄ú na wee c̄i f̄ɛɛ yi. Mu wó kà à p̄ínáa 6a n̄upua zeñ wán.

⁸ Lé h̄n̄ wára so s̄ii lé h̄la á 6a n̄upua mu na wi mi t̄lahú á mún wee wé. Ba h̄aciira b̄ò mu b̄iowa na yí bon wán, á mu b̄io na s̄i 6a yi na yí se lé b̄ūn 6a wee wé. Le Dónbeení j̄uh̄usomu 6a wee z̄uāñ yi, á wee là ho w̄āyi b̄úaa na c̄ukú wi. ⁹ H̄ar̄i ho w̄āyi tonkarowà j̄uh̄uso na ȳeni 6a le Mis̄ɛle ȳáá pá yí henía mí s̄ii yi wó b̄ūn. Wón j̄n̄n̄ là a *Sat̄āni khon mín yi o *M̄oyiize n̄i-h̄in̄mu wán, ká a m̄ah̄á yí là a. B̄io kà lé b̄io ó o b̄ia: «Le o N̄h̄uso beé ũ l̄ò». ¹⁰ ɛɛ ká 6̄ar̄én n̄upua mu bán wee là b̄io 6a yí z̄ú, 6a yí máa le mí yiwa w̄éráa mu b̄io l̄on̄ n̄aj̄uw̄a, lé b̄ūn ȳáá wee ȳaa 6a. ¹¹ Ho ȳéréké á à s̄á 6a yi. Ba wee wé là a n̄i na 6a le *K̄aj̄ɛɛ b̄io s̄ii. Le wárí

càrò bïo yi á 6a wó khon làa bïo ó o ñii na 6a le *Balaamu wóráa mu bïo síi. Ba bïo yáara, lé bïo 6a káa là a ñii na 6a le Kóree bïo síi. ¹² Hen ká mi òun6ua-dínló á 6a páania wee dí làa mia, à mi dínló díró yíráa keí. Ba wee dí búubaa ká mu ñiyio máa dí 6a, 6a wee leéka mítén bïo mí dòn. Ba ka lòn viohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Ba ka lòn vñsía na yí máa ha mí haró páahú, na 6a deera kúará á há húrun. ¹³ Ba ñiyi-waráa wee mi làa bïo ho mu-beení jumu yànbónló khùankhúaa wee lée kúia mináa bïo síi. Ba ka lòn mànaayio na la-kéní mia, á le Dónbeení òen ká ho lahó làa ba le túbí-cúaa yi, á 6a khii keí yi féee.

¹⁴ O Enòki, yia lé wán maáwá nùwá hējun ní à lá a Adáma jii wán, á yánkaa féera le Dónbeení ji-cúa 6arén dání yi mún ká síi: «Mi loí, lé o Núhúso na bò ò buen lè ho wáayi tonkarowá cèrécèrécèré, ¹⁵ á 6ueé cítí 6a nùpua 6úen6úen. Ba bè-kora wérowá 6úen6úen na káa á pá le Dónbeení ó ò síiní júná 6a bè-kora na 6a wó lè há bín-kora na 6a bía le Dónbeení dání yi bïo yi».

¹⁶ Ba nùpua mu sía yí máa wa mi. Ba wee wírí mítén bïo yi làa wizooní 6úen6úen. Ba sía bïo na yí se lé bún 6a wee wé. Ba wee khòn lè mí bióní, á wee wíoka 6a nùpua yèni à càráa mu bïo.

Le zéeni na òn 6a kèrètewa bïo yi

¹⁷ Ée ká minén na á ï wa làa sòobéé, mi bíní leéka wa Núhúso Yeesu *Krista tonkarowá ji-cúa bïo. ¹⁸ Ba bía le: «Hã pònna vaa véení, ká 6a nùpua wé è yáa mí jini yi á à na mia. Ba wé è wé mí sía bïo na yí se, á à pí le Dónbeení bïo». ¹⁹ Lé 6arén wee khéé 6a nùpua. Ba leékaa bïo na, à 6a wé. Dónbeení Hácírí mia 6a yi. ²⁰ Ée ká minén na á ï wa làa sòobéé, mi dín mi síadéro le Dónbeení yi wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeení Hácírí pànká. ²¹ Mi 6ua mín làa bïo le Dónbeení wa làa mia, à dé mi sía lòoní le mukānī na máa vé, dño wa Núhúso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bïo yi. ²² Bía síadéro yí fárá yí tina sese le Dónbeení yi á mi zūrī makárí. ²³ Mi kání 6a há júná síiníló yi. Mi mún zūrī bía ká makárí, ká mi màhá pa mitén bïo. Mi jin 6a wára, hàrí 6a sí-zínia á mi yáa pá yí tūii yi 6a wén-kora bïo yi.

Mòndén ji-cúa

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeení dà, le è pa mia á mi máa día ho wòhú, le è wé á mi ì dín le yahó ká bè-kohó bïo máa mí máa léé mia. Le è wé á mi ì zámaka le yahó le cùkú beení yi. Mi wa khòoní le Dónbeení na lé le dà-kéní, le lé wa kánilo wa páaniló là a Yeesu *Krista bïo yi, wón na lé wa Núhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pànká 6úen6úen na bïo sá a yi féee à bïo pá sí a yi há làa na ká wán à lén féee. *Amiina!

Le Dónbeenì Bè-sànkani na le zéeni là a Zán

Vūahù túaró jūhù

Yia túara mu bè-sànkani vūahù lé o Zán na lé o *Krista tonkaro. Pāahù na ó o wee túa ho yi ká bía tà a Krista bío á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O túara ho pāahù na 6a hía wīira a 6uan zoó díá ho kōhù na wi mu jumu tīahù, hía 6a le Patimōsi yi. O túara ho á heníanáa bía tà a Krista bío síá. O le 6a wíoka dé mí síá o Yeesu yi lé bío ó o dàrna mu bío búenbúen. O vūahù mu yi á le Dónbeenì páníi kīnle vūahù bío cèrèε wee mi yi.

O Zán bía mí vūahù yi le o Yeesu zéeni mīten làa mí. A lé o Yeesu mu mún bía le o túa bío ó o mōn búenbúen (1). O o Zán bēn túara hā vōnna bío hējun á nōnka 6a kèrētēwa kuio bío hējun na wi ho Azii kōhù yi (2–3). O zéeni bío ó o mōn ho wáayi, lè ho sò-mānu firó, lè hā būaaní bío hējun, lè mu bīowa bío hējun, lè hā lánpórá bío hējun bío (4–16). Ho ló-beení *Babiloona cīlò là a Satāni lè mí ton-sáwá yáaró bío (17–20). Būn mōn ó o mōn ho dīmíjā finle na le Dónbeenì léra. O bía le hen làa cīnú ká a Yeesu á à bīnì ì buen (21–22).

Bío ho vūahù wee zéeni

¹ Bío wi ho vūahù na ká yi lé le Dónbeenì bè-sànkani na le zéeni là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à 6a zūí bío ò wé hen làa cīnú. O o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi nī-kéní, ò o 6uee lii zéeni mu lè mí ton-sá na 6a le Zán. ² Bío ó o Zán mu mōn búenbúen ó o mā tūiá. O zū le mu lé le Dónbeenì jī-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéeni mu. ³ Bía wee kārán le Dónbeenì jī-cúa na túara ho vūahù na ká yi, làa bía wee jí hā à pa hā bío bán jūnā 6ēntīn sí, lé bío mu bīowa mu wéró á súarāa.

O Zán tēniá 6a kèrētēwa kuio bío hējun yi

⁴ Ho vūahù mu lé ínén Zán wee túa ho á à na ho Azii kōhù lórá bío hējun kèrētēwa kuio bío hējun yi. Le le Dónbeenì, dīo wi féεε, na wi ká bío búí dīn yí léra na bō ò buen, à wé mu sáamu làa mia, à na ho hээрà mia. Le hā háciira mí bío hējun, * hía dīn le Dónbeenì bá-zāmu kanmúini yahó à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hээрà mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yia wee mí ho tūiá le Dónbeenì jii, yia láayi wi, yia nín-yání vèera ló 6a nī-hía tīahù, yia wi 6a bá-zāwa búenbúen jūhù wán à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hээрà mia.

Lé orén wa wēn, á hūrun cāni kúaará kánianáa wēn wa bè-kora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeenì yankarowá nīpomu na wee sá bán Maá Dónbeenì tonló. Le ho cūkú lè ho pānká à bío sí a yi féεε hā lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

⁷ Mi loí! Nín-yia hā dùndúio yi bō ò buen. Ba nūpua búenbúen á à mi a, hārí bía cú a. Ho dīmíjā kāna síiwá búenbúen á à tà le wéε o bío yi. Lé bún mu ù wéráa. *Amiina! ⁸ O Nūhúso Dónbeenì, dīo wi féεε, na wi ká bío

* **1:4** Hā háciira mí bío hējun: Mu bío hējun wee zéeni mu bío na jii sú bío. Hen ká á hā háciira bío hējun lé le Dónbeenì Hácírí á mu wee zéeni bío.

6úí ðíh yí léra, na bò ò buen, ðio dà mu bïo búenbúen á wee bío: «Lé ìnén á 6úa mu bïo búenbúen jùhù, á lé ìnén mún ò véení mu bïo búenbúen.»

O Zàn mən o Krista lè mí cùkú beení

⁹ Ìnén lé o Zàn na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bïo yi. Í làa mia páanía le Dónbeení bá-zàmu yi, á lééra mi lò beéro làa bïo mi wee hínáa mi sía yi làa mia. Lé ìnén 6a hía wíira á buan zoó díá ho kòhù na wi mu jumu tìahù, hía 6a le Patiməəsi yi. Ba zoó díá mi bín lé bío á í buera le Dónbeení bioní á zéenia ho tũíá na ó o Yeesu mà. ¹⁰ O Nùhùso wizonle zoñ, † á le Dónbeení Hácírí pànká kera í wán, á í jà támu 6úí sã pónpón lòn búaaní támu í món. ¹¹ A mu támu mu bíá làa mí: «Bïo fo wee mí à ù túa ho vùahù yi na há lórá bío hẹ̀jun na kà kèrètíewa kuio bío hẹ̀jun yi: Ho Efεεze, ho Simiina, ho Pεεkaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadélifí, lè ho Lawodisee.» ¹² Bío á í jà mu támu mu sã, á í yèrémáa le í khúí loń yía bíá làa mí, á í khúí mən fíntá-cúaaawa bío hẹ̀jun na wó lè ho sánú. ¹³ O o 6úí lòn nùpue ‡ á zoó wi há tìahù. Bànso zã ho báká tóní, á can míten lè le nín-kéní na tá lè ho sánú. ¹⁴ O jún-vání ka púiapúia lòn yènsé. O yío ka lòn dōhù denle, ¹⁵ á zení wee juiika kúiakúíá lòn tǝjǝn na 6a pà á wíokaa. O támu sã wee jí lòn jun-beení vánaló. ¹⁶ Há mànàayio bío hẹ̀jun ó o buan lè mí nín-tíání. Ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka cécén lòn wiso-hádōhù.

¹⁷ Bío á í mən wo kà, á í lùwá a tá díá, á yí máa kànkán lòn nùpue na húrún. O o líí bò mí nín-tíání í wán ò o bíá: «Yí zón wà. Lé ìnén á 6úa mu bïo búenbúen jùhù, á lé ìnén mún khúí véení mu bïo búenbúen. ¹⁸ Ìnén lé yía le mukáni binbirí wi cón. Í lá húrún, á lé mi na wáa wi le mukáni yi fεεε há lúlúio na jii mia yi. Mu húmú á í pànká wi wán, á ho nǝ-hónbó-lóhó á í pànká mún wi wán. ¹⁹ Awa, á bío fo wee mí, bío wi làa bío 6ueé wé mu món, búñ búenbúen à ù túa. ²⁰ Ká mu lé há mànàayio bío hẹ̀jun na á í buan lè í nín-tíání, lè há fíntá-cúaaawa bío hẹ̀jun na wó lè ho sánú, búñ 6àn kúará á í zéení làa fo: Há mànàayio bío hẹ̀jun hún bío wee zéení le Dónbeení tonkarowà na wee pa 6a kèrètíewa kuio bío hẹ̀jun yi bío. Ká há fíntá-cúaaawa bío hẹ̀jun, hún bío 6èn wee zéení 6a kèrètíewa kuio bío hẹ̀jun bío.»

2

Bio mà nən ho Efεεze kèrètíewa kuure yi

¹ «Há jii-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yía wee pa ho Efεεze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía buan há mànàayio bío hẹ̀jun lè mí nín-tíání, na wee varáka há fíntá-cúaaawa bío hẹ̀jun na wó lè ho sánú tìahù, lé wón wee bío bío kà: ² Í zū bío mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bío yi, á mún wee hí mi sía mu yi. Í zū le bíá lé 6a nǝ-sūmáa á mi pá bío. Ba 6úí na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le 6a lé 6a sabín-fúaalowa. ³ Mi wee tà hí mi sía, à tà le lònbee yi í bío yi, mi yí máa tée mi bàra. ⁴ Eε ká í mahá à zá làa mia bío 6úí na á í mən mia à mu yí se bío yi. Bío mi wa làa mí pàahù na mi búakáa dó mi sía mií á mi díá. ⁵ Awa!

† 1:10 O Nùhùso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu véero wizonle. Le lé ho dimaasi. ‡ 1:13 Mu kerεkimu yi á mu bíá: «Lòn nùpue za». Mu bío wee zéení yía ó o Daniyεele mən (Daniyεele vùahù 7.13-14; 10.5-6). Ba zúífúwa cón ó o nùpue za mu lé Yia le Dónbeení mən léra.

A mi cén và mi yiwa bïo mi fù karáa wán, à zūr le mi ló lè ho món. Mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára à wé làa bïo mi fù karáa bïo. Ká mi yí yèrémáa, á ì bueé lá mi fíntá-cúaa á à lén bín. ⁶ Ká ì màhá mún wee búa mia. Lé bïo á bïo ba Nikolayiitewa wee wé á mi jina, làa bïo á ìnén mún jinanáa mu.

⁷ «Yia wee jí bïo, à bânso jí bïo le Dónbeení Hácírí wee bïo na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàńna ho fūuhú fá, á le Dónbeení vńsía buahó vńdèè na wee na le mukāńi ba nùpua yi, á bânso á ì na dén bān beere díró níi yi.»

Bïo mà nən ho Simiina kèrètíewa kuure yi

⁸ «Hā jì-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia búa mu bïo búenbúen jūhú, á mún khíi véení mu bïo búenbúen, yia lá húrun á vèera, lé wón wee bïo bïo kà: ⁹ I zū mi lò beéró bïo, á zū mi khemu bïo, à ho náfòró binbirí jōń wi mi cón. A bïa le mí lé ba *zúífùwa à ba yínón ba zúífùwa binbirí bïo ba wee yáa lè mi yèni á ì mún zū. Ba nùpua mu kuure bïo sá a *Satāni yi. ¹⁰ Le lònbee na à yí mia á mi yí zón. Mi loń, o Satāni á à wé á mi búí ba à kúee ho kásó yi á à khénnáa mi kúará. Le lònbee á à yí mia há wizooní bïo píru yi. * Mi fára đń mi sładéro mĩ wán, hārí ba búe mia, á ì ì na le mukāńi binbirí mia.

¹¹ «Yia wee jí bïo, à bânso jí bïo le Dónbeení Hácírí wee bïo na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàńna ho fūuhú fá, wón bânso á mu húmú cúa-jun níi máa yí.»

Bioní mà nən ho Pekaamu kèrètíewa kuure yi

¹² «Hā jì-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yia wee pa ho Pekaamu kèrètíewa kuure yi:

«Yia ho khà-tóni yara jūnso na jia wi á wee lé jii yi, lé wón wee bïo bïo kà: ¹³ I zū le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satāni bēeni đínfi. Mi yí binía ì món à mi fára đń mi sładéro mĩ wán. Hārí pāahú na ba bó a níi na ba le Antipaasi yi mi cón hen na ó o Satāni mu wi yi, á mi pá wíokaa dó mi sía mĩ. O Antipaasi mu lé wón mà ho túia ì jii binbirí. ¹⁴ Èe ká ì màhá à zá làa mia cínú bïo á ì mōn mia à mu yí se bïo yi. Ba búí wi làa mia na bò a níi na ba le *Balaamu kāránló yi. Wón na zéenia o *Isirayeele nípomu khà vliniló là a níi na lé o bēe, yia ba le Balaaki† á bán là há wōnna taa, á wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sííwà. ¹⁵ Lé kà síi ba búí mún wi làa mia á bōráa ba Nikolayiitewa kāránló yi. ¹⁶ A mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára. Ká mi yí yèrémáa, á hen làa cínú ká ì buen, á bueé fi làa bán nùpua so lè ho khà-tóni na wee lé ì jii yi.

¹⁷ «Yia wee jí bïo, à bânso jí bïo le Dónbeení Hácírí wee bïo na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàńna ho fūuhú fá, á ho *maane na ba sánkaa á ì ì na a yi ó o ò là. I mún ñ na le hue-poni bânso yi. Le huee mu á ì wónci le yèn-finle wán á à na bânso yi. Nì-veere yí dà máa zūr le yèni mu ká yínón yia le hue-poni mu nən yi.»

Bïo mà nən ho Tiatiire kèrètíewa kuure yi

* 2:10 Há wizooní bïo píru: Đń wee zéeni le le lònbee mu máa mia. † 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mi Loń Míló vūahú (Nombres) 22–24; 25.1–3; 31.16

¹⁸ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yĩa wee pa ho Tiatire lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeenĩ Za, na yĩo ka lòn dǎhũ ðenle, á zení wee juiika lòn tǎjòn, lé wón wee bío bío kà: ¹⁹ Bío mi wee wé á ï zũ. A le waminĩ na wee mi mia, làa bío mi yí máa bĩní ì mǎn, làa bío mi wee wé na ǎa nùpua yi, làa bío mi wee hĩnáa mi sĩa, mu búenbúen á ï zũ. I mún zũ le hã làa na kà wán, á bío mi wee wé á po bío mi wó pǎahũ na mi búakáa dó mi sĩa o Yeesu yi. ²⁰ ƐƐ ká ì mǎhá à zá làa mia bío búí na ì mǎn mia à mu yí se bío yi. O hãa Zezabɛle†, yĩa le mí lé le *Dónbeenĩ jì-cúa fɛero à mu yí bon á mi wee día ò o khà ì ton-sáwá vĩiní. O wee jàa ǎa dé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sǐiwà wéró yi, lè hã wǎnna taa làró yi. ²¹ A ï nǎn ho pǎahũ wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wárá, ká a mǎhá yí tà le mí ì día mí koomu wárá. ²² Awa! Ì wé ó o ò tɛ mu vǎmú á bĩa làa wo wee páaní búenbúen á ï beé lò làa sòobɛɛ, se ǎa bèn yèrémáa, á día a koomu wárá. ²³ Bĩa bò a yi búenbúen á ï ì búe. Ká mu wó kà, á ǎa kèrètɛwa kuio búenbúen á à zũn le ìnén lé yia á zũ a nùpue yilera, làa bío ó o sɪi vá yi. I ì sǎání mi ní-kéní kéní yi á à héha làa bío mi wee wé.

²⁴ «Ká minén Tiatire kèrètɛwa kuure nùpua na ká, na yí tà yí bò ho kǎránló mu yi, á mún yí wi mi zũn bío ǎa wee ve là a *Satāni bío na sà yi, bán á ï ì bío bío kà á à na yi: I máa bĩní máa hení bío búí wéró máa na mia, ²⁵ ká bío mi dó mi sĩa miĩ lé bũn mi fǎrá ðĩn wán làa bío mi wee wéráa mu fúaa ì bĩní buenlò.

²⁶⁻²⁸ «Yia dǎrina fá ho fũuhũ, á bò bío á ï wee zéeni yi fúaa mu véeni, wón á ï ì na ho pǎnká yi ó o ò wé há sǐiwà búenbúen jũhũ wán làa bío á ìnén mún yúráa ho pǎnká ì Maá cǎn bío sɪi. O o ò sùwaní mí pǎnká ǎa wán làa sòobɛɛ, á wé è fi ǎa lòn sĩa na má làa córó. Bǎnso á ï ì na há tá-tĩa mǎnǎayire yi. §

²⁹ «Yia wee jí bío, á ǎanso jí bío le Dónbeenĩ Hácírí wee bío na ǎa kèrètɛwa kuio yi.»

3

Bío mǎ nǎn ho Saade kèrètɛwa kuure yi

¹ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro, yĩa wee pa ho Saade lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia há háciira bío hɛjɛn na bío sǎ le Dónbeenĩ yi wiráa, na há mǎnǎayio bío hɛjɛn wi ní yi, lé wón wee bío bío kà: Bío mi wee wé á ï zũ. Ba nùpua wee leéka le mi yú le mukǎnĩ binbirĩ, à mi jǎn húrɛn le Dónbeenĩ yahó. ² Awa, á mi cén fání mi yĩo, à dé pǎnká miten yi, à bío ká mia jũhũ hĩa yí búe. Mu bon. I zũ le bío mi wee wé á jii yí sũ ì Maá Dónbeenĩ yahó. ³ Awa, á mi bĩní leéka mi yiwa bío mi jǎa lè le Dónbeenĩ bíonĩ á tà le yi bío. Mi yèrémá mi yilera lè mi wárá, à wé bè le bíonĩ mu yi. Ká mi yí fánia mi yĩo, á ï búeé yòoka mi wán là a kǎnlo bío. Mi máa ðàn máa zũn ì buenlò mi cǎn pǎahũ. ⁴ ƐƐ ká ǎa búí mǎhá wi mi cǎn ho Saade mu lóhó kèrètɛwa kuure tǎhũ á buan miten sese le Dónbeenĩ yahó lòn nùpua na sɪ-zinia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ǎa zǎ há sɪ-poa, lé bío ǎa ko làa bú.

† **2:20** Zezabɛle: Mi loĩ Bá-záwa nín-yání vǎahũ (1 Rois) 16.31; 19.1-2 § **2:26-28** Tá-tĩa mǎnǎayire: Le mǎnǎayire mu wee zéeni le sée yíró bío. Le mún wee zéeni a Krista bá-zámu búakáró bío. Mi loĩ Lení vǎahũ (Psaumes) 2.8-9; Míló vǎahũ (Nombres) 24.17; Bè-sànkani vǎahũ 22.16

⁵ «Làa bñn sii á yia dàrina ho fũuhũ fá, á wón ñ zĩnĩ lè hã sĩ-poa. O yèni á ï máa lén bĩa yú le mukãñĩ binbirĩ yènnáa vũahũ yi hũúu. Í ï ãñ ï Maá lè mí tonkarowá yahó á à bío le ãanso bío sã miĩ.

⁶ «Yia wee jí bío, à ãanso jí bío le Dónbeenĩ Hácirí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi sese.»

Bio mà nɔn ho Filadɛlifii kèrètɛwa kuure yi

⁷ «Hã jĩ-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro na wee pa ho Filadɛlifii lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia na ãan sii mia, na lé ho túiá poni ãanso, yia ó o *Daviide béenĩ díró níi naló pánká wi níi yi lòn woohũ won-za, yia héra mu bío jii à nùpue máa dàñ pe mu jii, na mún pon mu bío jii à nùpue máa dàñ hén mu jii, lé wón wee bío bío kà: ⁸ Bío mi wee wé á ï zũ. Í zũ le 6a nùpua yí máa kãñbi mia sese, ɛɛ ká mi máhã pá wee bè 1 bíonĩ yi, mi yí pá 1 bío 6a nùpua yahó. Awa, 1 héra ho zũajii nɔn mia. A nùpue na mún dà à bĩnĩ ï pe ho á mia. ⁹ Mi lorĩ, bío ká lé bío á ï ï wé làa bĩa bío sã a Satãni yi, bán na wee fũaa hã sabionĩ le mí lé 6a *zúifũwa à mu jɔn yí bon. Í ï wé á 6a ãueé fárá mí nɔnkóɔnũnã wán mi yahó, á 6a à zũn le 1 wa mia. ¹⁰ Bío á ï henĩa nɔn mia le mí hĩ mi sĩa á mi tà bò yi. Lé bñn nɔn á le lònbee na ãueé khén ho ãĩmĩjã nùpua ãúenãúen kúarã á ïnén ãèn mún ñ kãní mia yi. ¹¹ Hen làa ãinú ká 1 ãuen. Bío mi dó mi sĩa miĩ lé bñn mi fárá ãñ wán làa bío mi wee wérãa mu, bèra a na ò o búii hĩa yí fé mi bío na wee zéeni le mí fá ho fũuhũ.

¹² «Yia dàrina ho fũuhũ fá, wón ñ kɛñ lòn bòròbòrò ï Maá *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi fɛɛɛ. Bãnsò ò kɛñ le zĩ mu yi fɛɛɛ. Í Maá Dónbeenĩ yèni, lè le lóhó yèni á ï ï túa ãanso wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzalɛɛmu finle na à lé ho wáayi le Dónbeenĩ cón á à lii. ïnén yèn-finle á ï mún ñ túa ãanso wán.

¹³ «Yia wee jí bío, à ãanso jí bío le Dónbeenĩ Hácirí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi sese.»

Bio mà nɔn ho Lawodisee kèrètɛwa kuure yi

¹⁴ «Hã jĩ-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yia wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia yèni 6a le *Amiina, yia wee mi ho túiá poni le Dónbeenĩ jii, yia láayi wi, yia lé ho túiá poni ãanso, na le Dónbeenĩ ãñ wán lérarãa mu bío ãúenãúen, lé wón wee bío bío kà: ¹⁵ Bío mi wee wé á ï zũ. Le Dónbeenĩ bío yi, á mi yí sũwa, á mi mún yí wan. Mi lá ka lè mi sũwa táã mi lá wan, se bñn pá wãa sũaanĩ. ¹⁶ Ká bío mi yí sũwa á mi mún yí wan, à mi ka tññ, á ï ï kũn mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee bío le mi níi bío wi, le mi bò miten mi nãfòró wán, bío búii yí fòora mia, táã. A mi yí zũ ká mi lé 6a yinyio ãansowá á bío makárĩ wi. Mi lé 6a ññ-khenia. Mi lé 6a muiwã á wee vará mi bío. ¹⁸ Awa, á mi díã le 1 zéeni mia: Ho sãnú binbirĩ na ceéra ho dũhũ yi á mi wãa ãuee yã 1 cón. Lé bñn ñ na ká mi ï wé mu bío ãansowã binbirĩ. Mi ãuee yã hã sĩ-poa 1 cón à zĩ sãráa mi ñiyio. Mi mún ãuee yã hã yĩo tĩni 1 cón à váani lè mi yĩo à mi wé mi. ¹⁹ Bĩa á ïnén wa ká 6a wó khon, á ï zã làa ba, à bé 6a. Mi cén bĩnĩ dé sòobɛɛ miten yi, à yèrémã mi yilera lè mi wárã. ²⁰ Mi lorĩ, 1 ãñ ho zũajii á wee tɛɛnĩ. Ká yia jã 1 sã á tà le 1 ãuee zo, á ï ï zo ãanso cón á wa à páani ï dí.

²¹ «Yia dàrina ho fūuhū fá, á ĩ wé á b̀anso ò keení mu bá-zàmu kanmúiní wán ĩ nísání, làa bío á ĩnén mún fá ho fūuhū á karáráa ĩ bá-zàmu kanmúiní wán ĩ Maá nísání.

²² «Yia wee jí bío, à b̀anso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètíewa kuio yi sese.»

4

Le khòonti na le Dónbeení wee yi ho wáayi

¹ Bún m̀ón, á ĩ b̀inía m̀on à ho wáayi jii h́era. A mu tãmu na lá b́ia làa mi lè ho yahó, na sã wee jí lòn búaaní, lé bún t́in wee bío làa mi: «Buee yòo hen, á ĩ zéeni bío búee wé làa fo.» ² Mí lahó yi, á le Dónbeení Hácírí p̀anká kera ĩ wán, á ĩ m̀on mu bá-zàmu kanmúiní búii ho wáayi ò o búii kará le wán. ³ B̀anso semu ka lè hã *hue-seni búii na 6a le zasipu làa saaduana clac̀akarakó bío síi, á wee juiika k̀uiákuiá. Le bon-khónle mún ló ḱinia mu bá-zàmu kanmúiní mu yi á wee juiika lòn *hue-seni na 6a le emeroode. ⁴ Mu bá-zàmu kanmúiní mu b̀an síi b̀óní làa bío náa ḱinia le yi, á 6a n̄-kia b̀óní làa ǹwã náa kará wán. Ba búenbúen zã hã s̄i-poa, á búra mu bá-zàmu khònlúaa na wó lè ho sánú. ⁵ Mu bá-zàmu kanmúiní mu á ho vlohó juiikaró wee lé yi, á ho ǹamakaró sã mún wee jí le yi. Hã f̀intá-cúawa bío h̀ejun zánia ỳen b̀ará le yahó. Hón lé hã háciira bío h̀ejun na bío sã le Dónbeení yi. ⁶ Bío búii lòn saahó na jumu wee ce wéréwéré lòn m̀aká d̀uhú á mún wi mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó.

Búaa búaa náa búii mún d̄in ḱinia le kanmúiní mu yi. Ba yara lè 6a máa búenbúen lée yio. ⁷ O n̄n-yání yia ka lòn kúden. O j̄un níi yia ka lòn d̄aa-za. O t́in níi yia yahó ka lòn ǹpue yahó. O náa níi yia wón ka lòn duio na déera wà. ⁸ Ba mí búaa náa búenbúen á mía bío h̀ez̄in h̀ez̄in wi. Hã búenbúen vó lè há yio. Bío ká lé bío 6a wee bío le wisoní lè ho t́inaahú f̀ééé:

«O N̄uhúso Dónbeení b̀an síi mía.

O dà mu bío búenbúen.

O wi ká bío búii d̄in yi léra.

O wi f̀ééé, o b̀ò ò búen.»

⁹ Hen ká 6a búaa mu sansan wee bío yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán beemu bío á wee khòoní a, á wee dé o b̀arákà, wón na wi f̀ééé hã lúlúio na jii mía yi, ¹⁰ à 6a n̄-kia b̀óní làa ǹwã náa líi búrá yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán na wi f̀ééé hã lúlúio na jii mía yahó à búaaní a. Ba wee wé hén mí sánú khònlúaa líi kúia mu bá-zàmu kanmúiní yahó ká 6a à bío bío ká:

¹¹ «N̄uhúso, wa Dónbeení,

fo ko lè ho c̀ukú.

Fo ko lè le khòoní.

Ho p̀anká búenbúen bío sã foñ.

Lé bío ũnén lé yia léra mu bío búenbúen.

Ũnén lé yia le mu keñ,

á mu b̀èn wi.»

5

O Pioza mí dòn lé yia ko lè ho vūahú b̄enlò

¹ ĩ b̀inía le ĩ loí, á ĩ m̀on à yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán 6uan vūahú búii lè mí n̄n-tiání. Ho vūahú mu yahó lè ho mání búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu hã zen cúa-h̀ejun. ² ĩ mún

mən wáayi tonkaro búí na pànká wi, ò o wee bío bío kà pónpón: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu jii firó à ben ho lé o yén?»³ Ká yia mǎhá ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. Bǎnsó mía ho wáayi, o mún mía ho tá wán, á ho tá fíkǎhú ó o mún mía yi. ⁴ A ĩ 6èntín wá mu bío yi làa sòobé, lé bío á yia ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ A 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa nǐ-kéní búí á wee bío làa mi: «Yí wá bío. Loí, yia 6a wee ve làa Zúdaa zǐ-júhú nùpua kúden, o béε *Daviide mǎnmǎní, á fá ho fūuhú.* Wón lé yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu jii firó, à ben ho.»

⁶ I bǐnía le ĩ loí, á ĩ mən Pioza búí na ka lòn yia na 6a fǎ yan làa muini, ká a dǐn le béenǐ kanmúini sǐi yi, 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa tǐahú. O Pioza mu wǎa là a yǐo lé mu bío hẹ̀run hẹ̀run. Hón yǐo so lé hǎ háciira bío hẹ̀run na le Dónbeenǐ tonkaa ho dǐmǐjá kùarǎa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá 6ó yia kará mu bá-zǎmu kanmúini wán, ò o fó ho vūahú na á wón buan lè mí nín-tǐáni. ⁸ Bío ó o fó ho buan, á 6a bùaa bùaa náa lè 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa á 6ueé búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan hǎ kòncówá, á mún buan hǎ lánpóra na wó lè ho sǎnú, na mu bío búí na sǎmu sǐ sǐ á wee cǐ yi. Bún bío so wee zéeni bío sǎ le Dónbeenǐ yi fióró bío. ⁹ A 6a bùaa bùaa náa lè 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa wee sío le len-finle na ká:

«Ūnén lé fo ko lè ho vūahú mu féró.
Fo ko lè ho vūahú mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.
Lé bío ūnén lé fo 6a yan lè le muini.

Ū cǎni lé dǐo yà 6a nùpua á 6a bío sǎ le Dónbeenǐ yi.
Ba ló ho dǐmǐjá kǎna nùpua lè mí sǐwǎ búenbúen yi,
hǎrí 6a wé lùe lé lùe,
hǎrí 6a bío bíoni léé bíoni.

¹⁰ Fo wó á 6a lé wán *Dónbeenǐ yankarowá nǐpomu,
à 6a wé sǎ na le yi.

Ba à dǐ le béenǐ ho tá wán.»

¹¹ I bǐnía le ĩ loí, á ĩ já ho wáayi tonkarowá sǎ. Ba ka cèrécèrécèré, á kǐnía mu bá-zǎmu kanmúini, lè 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa yi.† ¹² Bío ká lé bío 6a wee bío pónpón:

«O Pioza na 6a lá fá
á ho dǎnló, lè ho nǎfòró, lè mu bè-zúrmini, lè ho pànká á bío sǎ yi.

O ko lè le kǎnbii.

O ko lè ho cùkú.

O ko lè le khòoní.»

¹³ A mu bè-lénia búenbúen, bío wi ho wáayi làa bío wi ho tá yi, bío wi ho tá fíkǎhú, làa bío wi mu jumú yi, mu búenbúen na wi hǎ kùarǎa búenbúen yi, á ĩ já sǎ à mu wee bío bío ká:

«Le khòoní, lè le kǎnbii, lè ho cùkú, lè ho pànká
á bío sǎ yia kará mu bá-zǎmu kanmúini wán,
là a Pioza yi fǐéé hǎ lúlúio na jii mía yi.»

¹⁴ A 6a bùaa bùaa náa le: Amiina! A 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwǎ náa 6èn líi búrá à 6a bùaanía 6a.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bío hẹ̀zn

* **5:5** Zúdaa zǐ-júhú nùpua kúden là a béε Daviide mǎnmǎni: Mi loí Bío Núhú Búeenǐ vūahú (Genèse) 49.9; Ezayii vūahú 11.1, 10 † **5:11** Mi loí Daniyele vūahú 7.10

¹ I bíníá le í loń, á ì m̀on ò o Pioza fù ho nín-yání sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ì j́á 6a bùaa bùaa náa yà-kéní sã ò o béra lòn viohó na ná: «Buee khíí lén!» ² A ì le í loń, à léé cón-poni na. Yia yòora a á buan le tée. O búí ǹon mu bá-zàmu khònlúee wo yi ó o búra á wàráa lòn san-béε á t́n wá wá fá ho fūuhū.

³ O o Pioza fù ho j́un níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ì j́á 6a bùaa bùaa náa j́un níiso sã ò o béra: «Buee khíí lén!» ⁴ O o cúa búí zoó ló hùεεn lòn dōhū. Yia kará a wán ó o búí ǹon ho pánká yi, ò o wé à ho h́éerá yí kerí ho tá wán, à 6a nùpua wé búe mín. O búí ǹon ho khà-tó-tóní wo yi ó o buan.

⁵ O o Pioza fù ho t́n níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ì j́á 6a bùaa bùaa náa t́n níiso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» A ì le í loń, à léé cón-bíri na lua. Yia kará a wán á buan le d́εε na 6a wee m̀nzá lè mu bío linlimu. ⁶ A ì j́á bío búí sã lòn nùpue támu 6a bùaa bùaa náa síi yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sámu sáánii lé hã daa làn-pámúarè dà-kéní yáwá. Ká mu lé hã sío, se léé làn-pámúarè bío t́n ho yáwá dà-kéní mu yi. Ká ho j́iló lè ho *dívén búń à ù díá mí yáwá yi.»

⁷ O o Pioza fù ho náa níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ì j́á 6a bùaa bùaa náa níiso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» ⁸ A ì le í loń à léé cón-khūuní na lua. Yia kará a wán yèni 6a le Húmú. Ho n̄-hónbó-lóhó bò a m̀on. Ho ðímíj́á nùpua búenbúen sankanòn cúa-náa níi bío dó 6a níi yi, à 6a búe 6a lè ho khà-tóní, lè le híni, lè mu v́amú, lè 6a zín-búaa.

⁹ O o Pioza fù ho hònú níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii, á ì m̀on hã mànákáwa búí le muini yεεnii tá. B́ia bò le Dónbeení bíoni yi, á mà ho túiá le j́ii á 6a bó, lé bán te mí mànákáwa. ¹⁰ Bío kà lé bío hã mànákáwa mu wee bío p̀np̀n: «Núhúso Dónbeení na 6àn síi mía, yia lé ho túiá poni 6ànso, lé ho ṕahū yén fo ò pa á à síinínáa ho ðímíj́á nùpua j́úná á à ðiráa hã yúaa wa búeró bío yi coon?» ¹¹ A le Dónbeení ǹon hã sí-poa 6a n̄-kéní kéní yi, à le b́ia ǹon 6a yi le 6a hí mí sía ðínú à paráa 6a ninzáwa ton-sáwá, 6àn záwa lè 6àn hínni na 6a à búe lè 6arén bío síi j́ii síró.

¹² I bíníá le í loń, á ì m̀on ò o Pioza fù ho h́ezín níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii, á ho tá d̀ékíó lè mí pánká. A le wii yèrémáa ka kúirikúirikúiri, à ho p̄ihú hón mùia hobobo lòn cāni. ¹³ Hã mànàayio wee tè lii lòn hánbíó na ho pinpi-beení wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn ṕahū á v́unun, á hã búaa lè hã táwá na mu j́umu ḱnía yi, búń búenbúen lóka mí lara yi á v́unun. ¹⁵ Ho ðímíj́á búenbúen bá-záwa lè 6a j́únása, 6a dásíwá j́únása, ho náfòró 6ànsowá, b́ia pánkáwá wi, 6a wobáani làa b́ia wi míten, 6a búenbúen h́éera sà míten hã kání yi lè hã búaa hue-beera p̀nna. ¹⁶ A 6a wee bío lè hã búaa lè mí hue-beera: «Mí j́i wεn, à yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán à yí mi wεn, ò o Pioza síini wa j́úná. ¹⁷ Lé bío á yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán là a Pioza wizon-beení na 6a à f́i le cítii yi wáa d̄n. A yia dà à kání míten le wizonle mu yi wón mía.»

7

Le Dónbeení bò le f́imini mí ton-sáwá buráa wán

¹ Búń m̀on, á ì m̀on le Dónbeení tonkarowá nùwá náa à 6a ð́n ho ðímíj́á sãa mí bío náa yi á hò ho pinpiró hen na 6a ð́nka yi, à ho yí và ho tá, lè mu j́un-beera, lè hã v́insla wán. ² A ì bíníá le í loń, á ì m̀on le Dónbeení tonkaro veere ò o ló lè le wii h́εnii. Le d́εε na le Dónbeení, ðío lé le mukání 6ànso, à wee bè lè mí f́imini ó o buan. O o b́ia bío kà

pǎnpǎn lè le Dónbeenì tonkarowà nùwā náa mu, bía le nǎn ho pánká yi á 6a yáaráa ho tá lè mu jun-beera: ³ «Ho tá lè mu jun-beera lè há vǐnsǐa á mí ðǐn yí yáa ká wa yí bò le fliminí wán Dónbeenì ton-sáwá 6uráa wán yí wó.» ⁴ A bía le fliminí mu bò wán á 6a zéenia jii láa mi. Ba 6úen6úen wó nùpua muaaseé 6úará-hèjun láa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayeele nǐpomu zǐ-júná 6úen6úen yi. ⁵⁻⁸ O *Zudaa zǐ-júhú nùpua na le fliminí mu bò wán lée muaaseé píru jun. O o Urubēn, là a Kaade, là a Azeeere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simion, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozeeefu, là a Bēnzamee, bán 6úen6úen zǐ-júná nùpua muaaseé píru jun jun á le fliminí mu bò wán.

Ba zāamá-kúii ðǐn o Pioza yahó

⁹ Bǐn mǎn, á ì le ì loǎ, à lée minka zāamá-kúii na. Ba jii yí dà máa zǔn. Ba ló ho ðímíjǎ kǎna nùpua lè mí síwá 6úen6úen yi, hàrì 6a wé lùe lée lùe, hàrì 6a bío bíonì lée bíonì. I mǎn 6a à 6a ðǐn mu bá-zàmu kanmúiní yahó, là a Pioza yahó. Ba zǎ há sí-poa, á 6uanka há yúkuío vǎnna à zéeni le mí sǐa wan. ¹⁰ Bǐo kà lé bǐo 6a wee bío pǎnpǎn:

«Wán Dónbeenì na kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza, lé bán kǎnia wen.»

¹¹ A ho wáayi tonkarowà 6úen6úen ðǐn kǐnía 6a ni-kía 6óni láa nùwā náa, lè 6a bùaa bùaa náa na ðǐn kǐnía mu bá-zàmu kanmúiní yi á líí 6úrá le yahó, á wee 6úaanì le Dónbeenì ¹² ká 6a a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zúrúminì lè ho ðànló lè ho pánká á bǐo sǎ wán Dónbeenì yi.

Le ko lè le kǎnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòonì le à dé le bǎrákà féeé há lúlúio na jii mía yi.

*Amiina!»

¹³ A 6a ni-kía ni-kéní wáa tùara mii: «Ba sí-poa 6ànsowá mu á fo zǔ le? Ba wee lé wen?» ¹⁴ A ì bía nǎn wo yi: «Wán maá, únén lé fo zǔ 6a.» O o ni-kǐnle mu bǐnía bía: «Bia kà lé bía kǎa le lònbe-be-beeni* yi. Ba seera mí sí-zǐnia o Pioza cǎni yi á há wee ce pǔiapǔia. ¹⁵ Lé bǐn te bío 6a ðǐnnáa le Dónbeenì bá-zàmu kanmúiní yahó. Ba wee sá na le Dónbeenì yi le wisoni lè mí tǐnàahú féeé le zǐ-beeni na bío sǎ le yi yi. A le Dónbeenì, ðio kará mu bá-zàmu kanmúiní wán á à keǐ láa ba, á à pa 6a bío.

¹⁶ Hǐni láa ju-hǎnì máa bǐnì máa ðàñ 6a.

Wii máa bǐnì máa jí 6a,

á wunwuró mún máa bǐnì máa beé 6a lò.

¹⁷ Lé bío ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúiní sǐi yi á à pa 6a bío láa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío. O wé è dí 6a yahó á à varáa le jun-ðǎnì yí, ðio wee na le mukǎnì binbirì, á le Dónbeenì á à sùuka 6a yèn-caa 6úen6úen.»

8

O Pioza fù ho hèjun nii sò-mánu

¹ Bío ó o Pioza màhá fù ho hèjun nii sò-mánu na lá lan ho vǔahú jii, á bío ho wáayi 6úen6úen wó tétété á dó mí yi. ² A ì le ì loǎ, á ì mǎn le Dónbeenì tonkarowà nùwā hèjun na ðǐn le Dónbeenì yahó. A 6a nǎn há bùaanì dà-kénì kénì 6a yi. ³ A le Dónbeenì tonkaro veere 6úí ló á 6ueé ðǐn le *ǎnsǎn cǐnii ðèe nǐsǎnì. O 6uan ho lánpóhó na 6a wee wé cǐi mu bío na sǎmu sí yi. Ho wó lè ho sǎnú. A 6a nǎn mu bío na sǎmu sí cèrèe wo

* **7:14** Le lònbe-be-beeni: Mi Lorí Matiye vǔahú 24.21; Maaki vǔahú 13.19

yi ò o cǐí mu ho yi ho *ánsán cǐíní dèe na wó lè ho sánú wán, dío wi mu bá-zàmu kanmúíní yahó. A mu bío mu làa bíá bío sá le Dónbeení yi fióró ò o páaní na le Dónbeení yi. ⁴ A mu bío na sámu sí na wee cǐí ho lánpóhó na ó o buan yi yííní làa bíá bío sá le Dónbeení yi fióró á páaní yòó dǎn le Dónbeení. ⁵ Bún mǎn ó o wáyí tonkaro mu khá há donfúaa ho *ánsán cǐíní á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pánká. Bío ó o kónkúaa há kúaa kà síí, á ho viohó juiíkaa á nàmakaa, á ho tá dèkíó lè mí pánká.

Hã bũaani bío náa na nín-yání wǎ

⁶ A ho wáyí tonkarowà nùwǎ hẹ̀run na buan há bũaani wǎa wíokaa mítén há wǎló bío yi.

⁷ O o nín-yání tonkaro wǎa wǎ mí bũaani. Bío ó o wǎ le, á ho viohó mànàayio, lè ho dǎhǔ, lè le cǎní lùnkaa mún yi á dǐndǐn tò ho tá yi. A ho tá lè mí vǐnsá lè mí jíní bío na cǎka búenbúen á à yí mu bǎn sankanòn cúa-tǐn.

⁸ O o run níi tonkaro á wǎ mí bũaani. A bío búí lòn búe-beení na zà, á ba lèera dó mu yámú jumu yi, á bío yèrémáa wó le cǎní á à yí mu bǎn sankanòn cúa-tǐn. ⁹ A ba bùaa na wi le cǎní mu yi á húrun. A há wanna na wi le yi mún fù.

¹⁰ O o cúa-tǐn níi tonkaro wǎ mí bũaani. A le mànàayi-be-beení búí zà wó ho dǎhǔ kùera lion há vǔna lè há run-dǎa bǎn sankanòn cúa-tǐn tǐn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yèni ba le Hènheró. A há vǔna lè há run-dǎa jumu, á bío yèrémáa wó mu run-hia á à yí mu sankanòn cúa-tǐn. A ba nùpua cèrèe húrun lé bío ba run mu run-hia mu.

¹² O o cúa-náa níi tonkaro wǎ mí bũaani. A le wii, lè ho pǐihǔ, lè há mànàayio sankanòn cúa-tǐn tǐn níi á bóonía yi, á mu bǎn khoomu sankanòn cúa-tǐn tǐn níi á wó. A le wisoni lè ho tǐnàahǔ sankanòn cúa-tǐn tǐn níi wó le tǐbíri cǐkoon.

¹³ A í lè í loí, á í mǎn duio búí ò o yòó wee dèe ho wáyí firíciríi á wee bío bío kà pǎnpǎn: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho dǐmíjǎ nùpua yi lé bío le Dónbeení tonkarowà nùwǎ tǐn na ká á à wǎ mí bũaani.»

9

Bíó wó há bũaani bío hònú níi wǎló mǎn

¹ O o cúa-hònú níi tonkaro wǎ mí bũaani. A í mǎn mànàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kǎhǔ na náyiló jii mía jii won-za á ba nǎn le yi. ² A le bueé héra ho kǎhǔ na náyiló jii mía jii, á le minka yííní ló ho yi kúntùn, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tǐbíri á le wii yí máa mí. ³ A ba kòoyówá ló le yííní mu yi á bera fò ho tá. Ba nǎn ho pánká ba yi á ba wé táa ba nùpua lè ba naawà bío síí. ⁴ A ba bíá nǎn ba yi le le jíní, lè há vǐnsá, làa bío lée bío na wee sá há vǎnna à ba yí tǔii yi. Ká ba nùpua na le Dónbeení fliminí mía wán lé bǎn mí dòn à ba wé táa. ⁵ Ba yí nǎn le níi ba yi le ba búe ba nùpua mu, ká ba màhá à beé ba lò làa sòobéé á à dǎ há pǐina bío hònú. Bío ba wee beé là a nùpue lò á ka lòn naa táró vía bío síí. ⁶ Pǎahǔ na á bǔn n wé yi ká ba nùpua wé è bío le mí lá húrun se mu sǎani. Ée ká ba màhá máa hí. Ba sía wé è vá mu húmú yi. Ée ká ba máa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúaawa na ba wíokaa há hǐa táró bío yi. Ba búenbúen júná á mu bío búí ponka yi lòn bá-zàmu khònlúaa na wó lè

ho sánú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á jún-vání túeeka lòn háawa jún-vání. Ba jia ka lòn kúdenwà jia. ⁹ Ba kosía ka le há ponka yi làa hñnló bïowa búí. Ba mía sã wee jí wùrùwári wùrùwári lòn wòtórówa le mí cúawa na lùwa bò ò va há há. ¹⁰ Ba zúaa wi á ka lòn naawà zúaa. Lé hñn zúaa so á 6a à beé le 6a nùpua lò há piina bïo hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu béé lé o tonkaro na pan ho kshú na nàyló jii mía yi. O yèni le mu heberemu 6a le Abadon, ká mu kerékimu á 6a wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Bún lé ho nín-yání yéréké na wó khíina. Yérékéwá bïo jún á pá à bñí ì wé á à sí bún yi.

Bio wó há búaani bio hēzín nī wíló mōn

¹³ Bún mōn ó o cúa-hēzín nī tonkaro á wá mí búaani. A ho *ānsān cīnīi dēe na wó le ho sánú, dīo wi le Dónbeenī yahó á tāmú búí ló kónbúaa mí bïo náa yi á ĩ ná sã. ¹⁴ Mu tāmú mu bía nōn o tonkaro cúa-hēzín nī na guan mí búaani yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáyai nùwá náa na 6a can ho muhú na 6a le Efaraate jii à ũ fee kúia.» ¹⁵ O o feera 6a kúaarà à 6a búe ho dímjána nùpua sankanòn cúa-tín nī júhú. Ba lá wíokaa 6a díá á pannáa dén lúlúure so, hón pñihú so, dén wizonle so, hón pñn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hñn-táwá na yòora 6a cúawa á 6a zéenia jii làa mi. Ba le 6a lé ho muaaseé khíá-pírú píru júná khíá-jún. ¹⁷ Bïo á ĩ mōn le 6a síí lé bïo ká: Ba búenbúen mu bïowa ponka kosía yi. Mu búí ka hùeen lòn dshú. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. Ba cúawa júná ka lòn kúdenwà júná. Ho dshú le le yīnī le ho kírībī wee lé le 6a jini. ¹⁸ Mu bè-sūmáa bïo tín mu, ho dshú le le yīnī le ho kírībī na wee lé le 6a jini lé bïo bóká ho dímjána nùpua. Bía mu bó búenbúen á à yí 6a sankanòn cúa-tín. ¹⁹ Ba cúawa mu pánkáwá wi 6a jini le 6a zúaa yi. Mu bon, 6a zúaa júná wi á ka lòn háwá, lé hñn 6a wee bóonínáa 6a nùpua yi.

²⁰ Ká 6a nùpua na mu bè-sūmáa á yí yú yí bó, bán pá yí yèrémáa yí díá mí wōnna háló. Ba pá wee búaani 6a cínáwa. Há wōnna na wó le ho sánú, làa há wó le le wén-hñnló, làa há wó le ho tñn, làa há wó le há huua le há búeení, bún na yí máa mi mu bïo, á yí máa jí mu bïo, á yí dà máa wé dēe, lé bún á bán pá wee búaani. ²¹ Ba nùpua búeró, le mu nín-símú wéró, le ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwá, le ho kñnló, bún búenbúen á 6a pá yí yèrémáa á yí díá wéró.

10

Ho vñn-za na á ho wáyai tonkaro guan

¹ A ĩ bñía le ĩ lorí, á ĩ mōn le Dónbeenī tonkaro búí na pánká wi, ò o ló ho wáyai wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zínii. A le bon-khñnle bánbáa o júhú. O yahó wee juiika lòn wii, á zení ka lòn dshú bòròbòròwa. ² Vñn-za búí na héra ó o guan. O nín-tlánín zeñ ó o bò mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeñ ó o bò ho tá wán, ³ ò o béra pñpñn lòn kúden. Bïo ó o béra ká síí, á ho viohó nàmakaró bía há zen cúa-hējún. ⁴ Bïo á hón viohó so nàmakaa khíina, á ĩ wi á ĩ túa bïo ho nàmakaró mu bía, á ĩ ná tāmú búí sã ho wáyai à mu bía: «Ho viohó mu nàmakaró bán jii-cúá á ũ bua ũ dòn. Yí túa há.» ⁵ O o tonkaro na á ĩ mōn ò o dñn mu yámú jumu le ho tá wán, á hoonía mí nín-tlánín nī dá ho wáyai, ⁶ ò o baa le le Dónbeenī yèni, dīo wi bñn féee há lúlúio na jii mía yi, na léra ho wáyai làa bïo wi ho yi búenbúen, le ho tá làa bïo wi ho yi búenbúen, le mu yámú jumu, làa bïo wi mu yi búenbúen. O bía: «Mu wáa máa bñí máa

mía. ⁷ Ǹnzoŋ na ó o h̀eɲun ní tonkaro á à wí mí búaaní yi, búŋ zoŋ ká le Dónbeení bío na le lá le mí ì wé na sà yi á à wé á jii ì sí, làa bío le mánáa mu ǹn mí ton-sáwá na lé le jii-cúa f̀erowà yi.» ⁸ A mu tãmu na á í lá jná sã ho wáayi á t̄n b̄nía bía bío kà ǹn m̄i: «Vaa fé ho v̄uahú na ó o tonkaro na d̄n mu yámú jumu lè ho tá wán buan.» ⁹ A í b̀en vaá b́o á yi, á flora a le o na ho v̄n-za mu m̄i. O o bía ǹn m̄i: «Nín-h̄ia, wáa fé ho là. Ho líí wé h̄e ū p̄iohó yi h̄arí ká ho lá ka lòn sòró ū jii yi.» ¹⁰ A í fó ho v̄n-za mu á là. Ho yoo b́o b́o lòn sòró. Bío á í là ho v́o, á ho wó mu bè-hia í p̄iohó yi. ¹¹ A 6a bía bío kà ǹn m̄i: «Fo ko à ū pá b̄n̄i bue bío le Dónbeení le mí ì wé lè ho d̄m̄j́ná kána ǹpua lè mí síwà c̀er̀e, h̄arí 6a bío bíoní léé bíoní, lè 6a bá-zàwa c̀er̀e.»

11

Ba ǹwã j̄un na wee mí ho t̄iá le Dónbeení j̄i

¹ O o búí ǹn le k̄ani na 6a wee m̀nzá lè mu bío m̄i, ò o bía làa mi: «Vaa m̀nzá le *Dónbeení z̄i-beení, à m̀nzá ho *ãnsán c̄iní d̄e. Ba ǹpua na wi le Dónbeení z̄i-beení mu yi á wee búaaní le, á ū mí à z̄ún jii. ² Ká le z̄i-beení mu b̄an lún á ū yí m̀nzá. Hón d̄ia ǹn b̄ia yi z̄ú le Dónbeení yi. Ba à yonka ho lóhó na bío sã le Dónbeení yi h̄a p̄ina búará-j̄un làa bío j̄un yi. ³ Ba ǹwã j̄un na wee mí ho t̄iá í jii á í ì tonka à 6a búeé f̄e í jii-cúa. Ba à z̄í h̄a sía na wee zéeni le mu yúmú wó 6a wán á à f̀eráa í jii-cúa mu h̄a wizooní kh̄iá-pírú j̄un làa búará-t̄n yi.» ⁴ Bán ǹwã j̄un so lé h̄a Oliivewa v̄ns̄la bío j̄un lè h̄a f̄intá-cúaaawa bío j̄un, h̄ia bío bía hàani.* Ba d̄n o Núh̄so na wi ho d̄m̄j́ná búenb̄uen n̄h̄ú wán yahó. ⁵ Ká a búí le mí ì wé 6a làa bè-kohó, á ho d̄sh̄ ù lé lè 6a j̄iní léé c̄í 6a zúkúsa á à búe. Lé kà síí á ȳia le mí ì wé 6a làa bè-kohó á à híráa. ⁶ Ba yú ho p̄anká á à h̄eráa ho v̄iohó á ho máa t̄e, p̄ah̄ú na 6a wee f̄e le Dónbeení jii-cúa yi. Ba dà à ỳeremá mu j̄umu á mu ù wé le c̄ani. Ba dà à wé á mu bè-s̄m̄aa lè mí síwà wé è sá ho d̄m̄j́ná yi túntún ho p̄ah̄ú na sí 6a yi.

⁷ Ká h̄a jii-cúa na 6a ko 6a f̄e á f̀erera v́o, ó o ȳia búí á à lé ho k̄sh̄ú na n̄yiló jii m̄ia yi á léé fi làa ba. O ò dàŋ 6a, á à búe 6a. ⁸ A 6a n̄i-h̄inmu 6a à kúia 6a ǹpua f̄em̄l̄o lahó yi, ho ló-beení na 6a búaa 6a Núh̄so yi ho *k̄urúwá wán á b́o. Ho ló-beení mu ỳen-wàah̄ú 6a le *Sod̄o mu táá *Ezipite. ⁹ Ba ǹpua na ló ho d̄m̄j́ná kána ǹpua lè mí síwà búenb̄uen yi, h̄arí 6a wé lùe léé lùe, h̄arí 6a bío bíoní léé bíoní, t̄ah̄ú á búeé d̄n á à loŋ 6a ǹwã j̄un mu n̄i-h̄inmu h̄a wizooní bío t̄n lè mí canko yi, á à p̄í le 6a máa ǹu. ¹⁰ Ba ǹpua na ho d̄m̄j́ná yi sía á à wa bío 6a h̄urun bío yi. Ba à dí mu s̄nú á à h̄a mín lè mu bío, lé bío 6a jii-cúa f̀erowà ǹwã j̄un mu á beéraráa 6a lò làa sòob̄e.

¹¹ Ká h̄a wizooní bío t̄n lè mí canko mu kh̄ina, á le Dónbeení kúaa mí s̄ns̄amu na wee na le muk̄ani 6a yi á 6a v̄era h̄in̄. A b̄ia mu wó ȳio yi búenb̄uen z̄ana làa sòob̄e. ¹² A 6a ǹwã j̄un mu j́á t̄amu búí sã p̄np̄n̄ ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mi búeé ỳo hen.» A 6a h̄in̄ ỳo wá h̄a dùndúio wán ká 6a zúkúsa d̄n wee loŋ. ¹³ Ho p̄n̄-kéní mu yi à búŋ ho tá d̄ekíó lè mí p̄anká, á f̀u ho lóhó sankan̄n cúa-pírú ní. Ǹpua na h̄urun mu yi léé muaaseé h̀eɲun. B̄ia fera yí h̄urun bán z̄n̄kaa, á 6a búaanía le Dónbeení na wi ho wáayi.

¹⁴ Ho cúa-j̄un ní yéréké kh̄ina, á hen làa c̄iní ká ho cúa-t̄n ní ì buen.

* 11:4 Mi loŋ Zakari v̄uah̄ú 4.3, 11-14

Bio wó há búaani bio hẹrun ni wíló món

¹⁵ O o hẹrun ní tonkarò wá mí búaaní, á tǎmu cèrèè bía pónpón ho wáayi:

«Wa Nuhúso Dónbeení làa *Yia ó o mǎn léra á ho ðímíjǎ béení bio màhá wáa sǎ yi binbirí, á le Dónbeení á à ði le béení féeè há lúlúio na jii mǎa yi.»

¹⁶ A ǎa ní-kǎa ǎóní làa nùwǎ náa na kará mí bá-zǎmu kanmúini wán le Dónbeení yahó á lí búrá à ǎa wee búaaní le Dónbeení ¹⁷ kǎ ǎa à bio:

«Nuhúso Dónbeení,
 únén na dà mu bio búenbúen,
 na wi féeè á wi kǎ bio búí ðín yi léra,

wa wee dé ũ bǎrákǎ,

lé bio á ũ pǎnkǎ na jii mǎa lé hón fo lá lé ũ béení.

¹⁸ Ho ðímíjǎ kǎna nùpua sǎa cá foñ,

èè kǎ únén lé yǎa síi wáa wee cí ǎa yi.

Ho pǎahú ðǎn à ũ fi le cítii bía húrun búenbúen wán.

Ho pǎahú ðǎn à ũ sǎání ũ ton-sǎwǎ na lé ũ jii-cúaa fèerowǎ,

làa bía bio sǎ foñ yi, bǎn na wee kǎnbi fo,

bía bio jùhú wi làa bía bio jùhú mǎa.

Ho pǎahú ðǎn à ũ yǎa bía wee yǎa ho ðímíjǎ nùpua.»

¹⁹ Bio ǎa bía wó, á le *Dónbeení zǐ-beení na wi ho wáayi jii héra. A le pǎání bonkoní ðǎa wee mi. A ho viohó juiikaa á nǎmakaa. Ho tá ðèkíio le mí pǎnkǎ á ho viohó mànaayio tò cèrèè.

12

Bio ó o háa là a yǎa wó làa mín

¹ Bún mǎn á yéréké bè-beení búí zéenia mítén ho wáayi. O léé háa, á le wii pon yi lòn dà-zǐnii á bò mí zení ho pǐihú wán. O búra mu bá-zǎmu khènlúee na wó le há mànaayio píru jun. ² O sǎní ðǎn á wee búé, ó o wee wá pónpón. ³ A yéréké bè-veere búí bǐnǎ zéenia mítén ho wáayi. Mi loń, o léé jǎa be-beení búí síi á ka hùèen lòn ðǎhú. O júná léé bio hẹrun, kǎ a wáa léé bio píru. O júná mí bio hẹrun á mu bá-zǎmu khènlúe-zǎwa búra yi. ⁴ O sǎara há mànaayio sankanòn cúaa-tǐn níi le mí zǐnǐ á kúaa ho tá yi. O jǎa be-beení mu ðín o háa na sǎní wee búé yahó. O wi kǎ a ton ò o lá a za wǐ. ⁵ O o háa mu ton mí za báa. O za mu kǐíi sùwaní mí pǎnkǎ ho ðímíjǎ kǎna nùpua búenbúen wán. Bio ó o ton, ó o za ðèenia fó bún wán á buan yòora le Dónbeení le mí bá-zǎmu kanmúini cǎn. ⁶ Kǎ a háa wón lùwa van ho lahó na le Dónbeení wíokaa kǎ làa wo yi le ðùure yi. Lé bǐn ǎa à pa a bio yi há wizooní kǐíá-píru jun làa búará-tǐn pǎahú.

⁷ A há fio wáa cǎaana ho wáayi. Le Dónbeení tonkarowǎ le mí jùhúso Misèele á fun là a jǎa be-beení mu le mí tonkarowǎ, ⁸ á ðǎrina ǎa á ǎa lahó wáa mǎa ho wáayi. ⁹ Ba jǎn wo le mí tonkarowǎ léra bǐn. O jǎa be-beení mu le o háa na wi bǐn hàání.* Ba wee ve o làa Nǐ-bákálo táá Satǎni. Lé orén wee khǎ ho ðímíjǎ nùpua búenbúen wǐnǐ. Ba jǎn orén le mí tonkarowǎ búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ A ĩjǎ tǎmu búí sǎ ho wáayi à mu wee bio bio kǎ pónpón:

«Le Dónbeení wáa kǎnǎa wèn há làa na kǎ wán.

Le zéenia le mí dà mu bio búenbúen,

* **12:9** Mi Loń Bio Nuhú Búeení vǎahú (Genèse) 3.1-15

le mí lé o bée.

Le zéenia le yia le mən léra á ho pànká búenbúen nən yi.

Lé bïo á yia lá wee ðin wàn Dónbeenì yahó à bàká wàn zàwa lè wàn hínni
yi

le wisoni lè ho tɪnàahɪ le ɓa wó khon á ɓa mən léra ho wáayi.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni á dàɪna a o Pioza cāni pànká yi,

làa bïo ɓa mà le le Dónbeenì bíoni lé ho tɪiá poni pànká yi.

Ba mukāni bïo yi here ɓa yi, á ɓa yi zāna mu húmú.

¹² Lé bún nən á minén na wi ho wáayi búenbúen wāa zāmaka.

ƐƐ ká minén na wi ho tá wán làa bïa wi mu jumu yi á ho yéréké ðen ñ sá
yi.

Lé bïo ó o Satāni lion mi cǎn. O sɪi cā lè mí sòobée lé bïo ó o zū le ho pāahɪ
na ká a yi ka cɪinú.»

¹³ Bïo ó o jia be-beenì zūna le ɓa mən wo dó ho tá yi wó, ó o bò a hāa na
ton o za báa yi wee ja. ¹⁴ A ɓa nən hā mīa búii o hāa mu yi lòn duiio be-

beenì mīa, ó o dēera vannāa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeenì wíokaa
ká làa wo yi. Lé bɪn ɓa à pa a bïo yi hā lúluio bïo tɪn lè mí sanká pāahɪ.

O o jia be-beenì na mún lé o hāa mu na wi bɪn hāani máa yí o máa wé làa
dē. ¹⁵ O o hāa mu kúna mu jumu á mu vānā lòn muhɪ jumu á bò a hāa

món wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá mahá séenia o hāa á héra mí jii à ho dēnia
vā mu jumu mu búenbúen véenia. ¹⁷ Bïo mu wó kà, ó o jia be-beenì mu

sɪi cā a hāa yi, ó o bɪniá wà vaá wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé
ɓa nùpua na wee bè bïo le Dónbeenì bò henía yi, á bò ho tɪiá poni na ó o

Yeesu zéenia làa ba yi. ¹⁸ O jia be-beenì mu wà vaá ðin mu yámú jumu
jii.

13

O yia na ló mu yámú jumu yi bïo

¹ A ñ bɪniá le ñ lorí á ñ mən yia búii ò o ló mu yámú jumu yi. O júná lée
bïo hɛɲun, á wāa lée bïo píru. Hā wāa mu mí bïo píru zɪniá lè mu bá-

zāmu khònlúe-zàwa. Hā júná mu á ɓa túara hā yènnāa wán á là lè le
Dónbeenì. ² O yia mu ka lòn manòn mùindaa. O nín-khonna ka lòn búe-

khá nín-khonna, á jii ka lòn kúden jii. O o jia be-beenì á nən mí pànká
bàn sɪi wo yi, á nən mí bá-zāmu bàn sɪi wo yi. ³ O yia mu juhɪ dà-kéni

ka lè ɓa hà ho ó o lá à hí. ƐƐ ká ho mahá bɪniá wan. Bïo mu wó kà á ho
ðimɪjā nɪpomu búenbúen wó coon mu bïo yi, á ɓa tà a yia mu bïo. ⁴ A ɓa

wee bùaaní a jia be-beenì lé bïo ó o nən mí pànká bàn sɪi wo yi. Ba mún
wee bùaaní a yia mu ká ɓa à bïo: «Yia á à tée là a yia mu wón mīa. Yia dà

a mīa.» ⁵ O yú le níi ò o wé yāa mí jii yi ká a là le Dónbeenì. Bún bàn wéro níi
nən wo yi hā piina búará-ɲun làa bïo ɲun yi. ⁶ O o wee bïo hā bɪn-kora

léé le Dónbeenì yi ká a là le yèni, làa hen na le wi yi, làa bïa wi ho wáayi.
⁷ O yú le níi o ò fi làa bïa bïo sá le Dónbeenì yi à dàt ɓa. O yú ho pànká

ho ðimɪjā kāna nùpua lè mí sɪiwā búenbúen wán, hāri ɓa kɛri lue lée lue,
hāri ɓa bïo bíoni lée bíoni. ⁸ Ho ðimɪjā nùpua búenbúen á à bùaaní a. Bán

na yènnāa yí túara hāri ho ðimɪjā juhɪ búeenii bïa yú le mukāni binbirí
yènnāa wāahɪ yi, hia ó o Pioza na ɓa ɓó te, lé bán á à bùaaní a.

⁹ Yia wee jí bïo, à ɓanso jí bïo á à bïo: ¹⁰ Yia ho kásó zoró sá yi, wón ñ
zo ho. A yia ho khà-tóni húmú sá yi, wón ɓa à búe làa ho. Lé bún á bïa bïo

sá le Dónbeenì yi ko ɓa hí mí sɪa yi, á wíoka dé mí sɪa le Dónbeenì yi.

O yia na lo ho tá yi bio

¹¹ A ĩ bĩnia le ĩ loń á ĩ tĩn mən yia ɓui ò o líí lo ho tá yi. O wáa lé mu bio ñun á ka lòn Pioza wáa. Ká a máhá wee bio là a ñia be-beeni bio síi. ¹² O nín-yání yia pànká ɓàn síi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kíká ho ðimíjńa nupua ɓúenɓúen yi à ɓa ɓúaaní a nín-yání yia na ɓa hà ó o lá à hí ká a máhá bĩnia wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho dǎhǎ lé ho wáayi líi à ɓa nupua ɓúenɓúen mi. ¹⁴ O wee vliní ho ðimíjńa nupua lé bio ó o yú le níi à wéráa bũn yéréké biowa so o yia na lo mu yámú ñumu yi yahó. O wee bio le o yia na ɓa hà là ho khà-tóní ó o yí húrun, à ɓa mí ɓàn kansi à déráa ho cùkú wo yi. ¹⁵ O yú ho pànká ò o dé le mukāńi o kansi mu yi ò o wé ðań bio, ò o mún ðań ɓúe ɓia ɓúenɓúen na le mí máa ɓúaaní a kansi mu. ¹⁶ ɓia bio ñúhǎ wi làa ɓia bio ñúhǎ mía, ho nǎfóró ɓànsowà là ɓa nĩ-khenia, ɓa nupua na wi míten là ɓa wobáani, ɓàn ɓúenɓúen ó o yia mu wee kíká yi à ɓa bè le flimini mí nín-tlání níni wán tàa mí ɓuráa wán. ¹⁷ Ká le flimini mu mía nupue wán, á ɓànso yí dà bio máa yà, ó o mún yí dà bio máa yèé. Le flimini mu lé o nín-yání yia yèni, tàa ho mílò ñii na máa là le yèni mu.

¹⁸ Ba nupua ko ɓa le mí yiwa hen sese: Yia zū mu bio, á ɓànso dà à zūńi o yia mu yèni mílò ñii ɓàn kúará. Mu wee zéeni a nupue bio. Hǎ ñii lée 666.

14

O Pioza làa ɓia le Dónbeeni yà bio

¹ A ĩ bĩnia le ĩ loń à lée Pioza na le ɓúee na ɓa le Sion ɓúee wán. Ba nupua muaaseé ɓúará-hèñun, làa muaaseé náa páania wi le wán làa wo. Ba nupua mu ó o Pioza là mĩn maá yènnáa túara ɓuráa wán. ² A ĩ ñá tǎmu ɓui sǎ ho wáayi lòn ñun-beeni vǎnáló. Mu sǎ mún wee ñí lòn viohó na wee nāmaka là mí pànká. Mu sǎ wee ñí lòn kòncówá na ɓa wee ɓúa. ³ Ba nupua mu ɓúenɓúen ðĩn mu bá-zàmu kanmúini, là ɓa ɓúaa ɓúaa náa, là ɓa nĩ-kia yahó à ɓa wee sío le len-finle. Nupue na dà le leni mu à à sío mía ká mu yínǎi ɓa nupua muaaseé ɓúará-hèñun làa muaaseé náa mu na le Dónbeeni yà ho ðimíjńa nupua tǎhǎ. ⁴ ɓán á yí páania làa háawa yí mən húúu á ɓa wee ce le Dónbeeni yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa há lùà ɓúenɓúen na á wón wee va yi. Ho ðimíjńa nupua tǎhǎ á ɓarǎn lé ɓia le Dónbeeni yà á ɓa bio sǎ lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bio síi. ⁵ Ba yí fá sabéré yí mən hǎri lòn wizoń-kéni. Wékheró bio yi dà máa mĩ máa léé ɓa yi.

Ho wáayi tonkaro ɓui wee bio le Dónbeeni cĩtti bio

⁶ A ĩ bĩnia le ĩ loń á ĩ mən wáayi tonkaro ɓui ò o yòò wee dée ho wáayi firicĩrii. O wà ɓueé bue le bín-tente na wi bĩn fěeé á ñii mía á à na ho ðimíjńa kǎna nupua là mí síwá ɓúenɓúen yi, hǎri ɓa keń lùe lée lùe, hǎri ɓa bio ɓioni lée ɓioni.

⁷ O wee bio ɓa kǎ pǎnpǎn: «Mí wé kǎnbi le Dónbeeni à lén le yèni. Lé bio le Dónbeeni cĩtti flílo pǎahǎ ðǎn. Mí wé ɓúaaní le Dónbeeni na lera ho wáayi, là ho tá, là mu ñumu ɓúenɓúen.»

⁸ O o ñun níi wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro món, á wee bio ɓa kǎ: «Ho *Babiloona beeni bio yáara loo! Ho bio yáara! Ho dèera ho ðimíjńa nupua ɓúenɓúen là ho bá-fénló là ho há-fénló là mí síwá làa sòobéé lòn *dívén na ho ñuiina làa ba.» ⁹ Bũn món ó o tĩn níi wáayi tonkaro na bò a ñun níi món, á ɓia bio kǎ pǎnpǎn: «Yia wé è ɓúaaní a yia

na ló mu yámú numu yi lè mí kansi, ká ànsò ó o yia mu flimini wi buure taa o ní wán,¹⁰ á wón le Dónbeení síi á à cǐ yi làa sòobéε. Mu ù wé lòn òwén na here á le Dónbeení juiina lè ànsò. O lò á à be làa sòobéε ho kírìbí na wee cǐ yi 6a tonkarowà na bío sá le Dónbeení yi là a Pioza yahó.
¹¹ A ho dǎhú na wee beé o lò á máa hí máa mi. Ho yíni wé è lé fεεε há lúlúio na jii mǐa yi. Mu bon, bán na wé è òaani a yia lè mí kansi, na 6a à bè o yia mu flimini wán, bán lò khii wé è be le wisoni lè ho tinaahú fεεε.»

¹² Lé bǔn á bǐa bío sá le Dónbeení yi, bǐa wee bè bío le bò henía yi á yí bǐnía o Yeesu mǎn, á ko 6a hí mí sía yi. ¹³ I jǎ támu búí sá ho wáayi, á mu bǐa: «Túa bío ká: Bǐa wee hí ká 6a páania là a Nuhúso bán júná sí bío ká wán.» A le Dónbeení Hácirí le úuu le bán júná sí. Le 6a à wǔn le lònbee na 6a lá bío yi. Ba bè-wénia wee zéeni le 6a tonló sá se.

Lé mu bío khèró pǎahú wǎa dǎn

¹⁴ A í bǐnía le í loí à lée dùndúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmu khònlúee na wó lè ho sǎnú, á buan le khònlé na jia wi. ¹⁵ O o tonkaro búí zoó ló le *Dónbeení zǐ-beení na ho wáayi yi á wee bío pǎnpǎn làa yia kará le dùndúure wán: «Lá ù khònlé à ù khè mu bío ho tá wán, mu khèró pǎahú dǎn.» ¹⁶ A yia kará le dùndúure wán wǎa khò mu bío ho tá wán búenbúen véenia. ¹⁷ O o tonkaro búí bǐnía zoó ló le Dónbeení zǐ-beení yi ho wáayi, á mún buan le khònlé na jia wi. ¹⁸ O o tonkaro búí na wee loí le muini yéni dǎhú bío á zoó ló ho *ánsán cǐni lùe yi. O wee bío bío ká pǎnpǎn làa yia buan le khònlé na jia wi: «Lá ù khònlé à ù lii khé ho èrészén na ho tá wán búenbúen, ho wǎa bon.» ¹⁹⁻²⁰ O o wáayi tonkaro mu líi khó ho èrészén búenbúen á lée kúaa le dà-beení na 6a wee jaa ho yi ho donkiahú. Le dà-beení na ho èrészén wee jaa yi á wee zéeni le Dónbeení sí-cǐlè bío. Ba lée jaana ho èrészén mu, á mu wó le cǎni vǎnǎa yú há kilométerewa khǐá-tǐn síi, ká le booró wee dé o cúa à ká a júhú.

15

Le Dónbeení tonkarowà lè mu bè-súmáa bío

¹ A í bǐnía le í loí á í mǎn yéréké bè-beení búí ho wáayi na wó mi coon. I mǎn Dónbeení tonkarowà nùwá hǎpun, á buanka mu bè-súmáa bío hǎpun. Bǔn bè-súmáa so lé bío á à tí le Dónbeení sí-cǐlè jii. ² A í bǐnía le í loí á í mǎn bío búí lòn saahó na numu wee ce wéréwéré lòn máká dǎhú á ho dǎhú mún wi yi. Bǐa dǎrina a yia lè mí kansi lè ho mǐló jii na màa là a yèni, lé bán òwén ho saahó mu wán. Ba buan há kòncówa na le Dónbeení nǎn 6a yi, ³ á wee sío le Dónbeení ton-sá *Moyiize là a Pioza leni:
 «Nuhúso Dónbeení na dà mu bío búenbúen,

bío fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé 6a nùpua coon.
 Dímíjǎ kǎna búenbúen béε,

bío fo wee wé búenbúen á téréna, mu òwén ho túia poni wán.

⁴ Yia máa kǎnbi fo

wón mǐa.

Yia á à pí máa òaani fo

wón mǐa.

Fo lé le Dónbeení ù dòn, ù síi mǐa.

Ho dímíjǎ kǎna nùpua búenbúen á buéé òaani fo

lé bío á ù wee wé bío téréna à 6a mi.»

⁵ Bũn mɔ́n á ĩ mɔ́n à le zĩ-beenĩ na ho wáayi jii héra. A há pɔ́nsòni bùkú na wee zéeni le le Dónbeenĩ wi lè mí nĩpomu á zoó día wee mi. ⁶ A le Dónbeenĩ tonkarowà nùwá hẹ̀jùn mu na ɓuan mu bè-sùmáa bĩo hẹ̀jùn á zoó ló le zĩ-beenĩ mu yi. Ba zǎ há báká túa bè-poa pũiapũia, á canka mítén lè há nín-kéníwá na tá lè ho sánú. ⁷ A ɓa bùaa bùaa náa na kńía mu bá-zámu kanmúini yi yá-kéní á nɔ́n há lánpórá bĩo hẹ̀jùn na wó lè ho sánú ho wáayi tonkarowà nùwá hẹ̀jùn mu yi. Há lánpórá mu sú lè le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ há lúlúio na jii mía yi sí-cíllè. ⁸ A le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ wáa sú lè le yĩni. Le yĩni mu wee zéeni le Dónbeenĩ cùkú lè le dàrló bĩo. A nùpue yí dà máa bĩni máa zo le, ká mu bè-sùmáa bĩo hẹ̀jùn na ɓa tonkarowà mu ɓuan á yí khĩina.

16

Mu bè-sùmáa bĩo hẹ̀jùn bĩo

¹ A ĩ jǎ támu ɓúí sǎ pɔ́npɔ́n zoó le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi à mu bía bĩo ká nɔ́n ɓa tonkarowà nùwá hẹ̀jùn mu yi: «Le Dónbeenĩ sí-cíllè na wi há lánpórá mu yi á mí kónkó kúia ho tá wán.»

² O o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bĩo kúaa. A mu hĩnɔ́n wó há cǎká-sùmáa bĩa ɓúenɓúen na ó o yĩa fliminĩ wi wán, bĩa wee ɓúaaní a yĩa mu kansí.

³ O o jùn níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bĩo kúaa mu yámú jumu yi, á mu yèrémáa ka lòn nĩ-hío cǎni. Á ɓa bùaa na wi mu yi ɓúenɓúen húrún.

⁴ O o tĩn níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bĩo kúaa há vùna lè há jùn-dǎa yi, á há jumu yèrémáa wó le cǎni. ⁵ A ĩ jǎ ò o tonkaro na mu jumu bĩo wi níi yi á bía:

«Ūnén na wi fɛɛɛ á wi ká bĩo ɓúí dĩn yí léra, ũ síi mía.

Bĩo fo fá lè ũ cítii á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaa ũ jii-cúa fɛɛrowà cǎni làa bĩa bĩo sǎ foñ na ká cǎni, á fo ɓèn nɔ́n le cǎni ɓa yi le ɓa jũ. Mu yú ɓa.»

⁷ A támu ɓúí ló ho *ánsǎn cĩnii, á ĩ jǎ. Mu bía: «Mu bon, Núhúso Dónbeenĩ na dà mu bĩo ɓúenɓúen, bĩo fo wee fi lè ũ cítii á téréna, mu dĩn ho túiá poni wán.»

⁸ O o náa níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bĩo kúaa le wii wán. A le wii yú le níi wee cĩkaráa ɓa nùpua lè mí dǎhú, ⁹ á le cĩkaa ɓa làa sòobɛɛ. A ɓa wee là le Dónbeenĩ, dén na pánká wi mu bè-sùmáa mu wán. Ba yí tà à yèrémá mí yilera lè mí wára à dérǎa ho cùkú le Dónbeenĩ yi.

¹⁰ O o hònú níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bĩo kúaa á yĩa bá-zámu kanmúini wán. A há kána na ó o wi jũhú wán á le tibi-cúaa dó wán. A ɓa nùpua wee cúaaka mí dɛnní lé bĩo ɓa lò wee beráa. ¹¹ A ɓa wee là le Dónbeenĩ lé bĩo há cǎkáwá wee beérǎa ɓa lò à ɓa pá yí tà yí yèrémáa yí día mí wén-kora wéró.

¹² O o hẹ̀zĩn níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bĩo kúaa ho muhú na ɓa le Efaraate yi, á ho jumu vá bèra a na à ɓa bá-záwa na ló lè le wii hẹ̀eni ɓuee dàń khĩí. ¹³ A ĩ bĩni le ĩ loń á ĩ mɔ́n cínáwa bùaa tĩn ɓúí à ɓa wee lé ɓa bùaa bùaa tĩn jini yi. Ba ka lòn béewa. O yá-kéní wee lé o jia be-beenĩ jii yi, ká a ɓúí wee lé o yia na ló mu jumu yi jii yi, ká a yá-kéní wee lé yia na wee fɛɛ há jii-cúa na yí bon jii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satāni tonkarowà na wee wé mu yéréké biowa. Ba à hĩni ì tɛ ho dīmĩná ɓúenɓúen bá-záwa yi á à ve, à ɓa ɓuee tá há hĩa lè le Dónbeenĩ, dén na dà mu bĩo ɓúenɓúen, le Dónbeenĩ mu wizon-beenĩ zoñ.

¹⁵ O o Nùhúso bía: «Mi loñ! I ɓuee yòoka mi wán là a kòllo ɓio. Yia fánia mí yio, á wee zí mí sía fɛɛɛ bèra a na ò o yí vará mí bírí í ɓuenlò p̄ahú à há n̄yio dí, wón òanso n̄hú sí.»

¹⁶ Ba cínawa mu von ho ðímíjǎ bá-zàwa ɓúenɓúen kúaa mín wán ho lahó na ɓa le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ O o h̄ɛɲun nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi ɓio kúaa ho pinpiró yi. A támu ɓúí ló mu bá-zàmu kanmúini yi zoó le *Dónbeení zì-beeni yi, á bía p̄np̄n̄: «Mu w̄aa wó.» ¹⁸ Ho viohó n̄uifkaa á n̄amakaa, á ho tá d̄ékio lè mí p̄anká. A lá ɓa n̄upua lénló n̄ii wán ɓuee ɓúe ho p̄ahú mu yi á ho tá d̄ékéro mu ɓàn sii ðin̄ yí wó yí m̄on. ¹⁹ A ho ló-beeni b̄enkaa lè há cúa-tin̄, á ho ðímíjǎ k̄ana lórá ɓúenɓúen fù. Le Dónbeení yí céra ho ló-beeni *Babiloona yí día. A ho ðiv̄én na wee zéeni le le Dónbeení sii cá lè mí s̄obɛɛ ɓio á le k̄ik̄aa ho yi á ho ɲun. ²⁰ Há k̄ana na mu ɲumu k̄inia yi lè há ɓúaa ɓúenɓúen v̄un̄un, á n̄upue yí máa mi. ²¹ Ho viohó m̄an̄ayi-beera tò lion ɓa n̄upua wán. Le m̄an̄ayiire dà-kéni líró dà à yí kiloowa ɓúará-ɲun làa píru síi. A ɓa n̄upua là le Dónbeení le minka lònbee na yú ɓa há m̄an̄ayio mu ɓio yi. Le lònbee mu ɓàn síi mía.

17

O h̄aa na s̄obaa wee ȳɛ m̄iten bio

¹ B̄un m̄on á ɓa tonkarowà n̄uw̄a h̄ɛɲun na ɓuan há lánpórá n̄i-kéni vá ɓuee ɓó mi ò o bía: «Buen le í zéeni ɓio á ï ï siin̄inaa o h̄aa na s̄obaa wee ȳɛ m̄iten dàkh̄ina n̄hú làa fo, yia kará mu ɲun-beera n̄ii. ² Ho ðímíjǎ k̄ana bá-zàwa wee fé o. Ho ðímíjǎ n̄upua mún wee fé o làa s̄obɛɛ, ó o ɓio wee kh̄eení ɓa lòn *ðiv̄én na ɓa ɲun.» ³ A le Dónbeení Háciri p̄anká kera í wán, ó o tonkaro mu ɓuan mi vannáa le dùure yi. A ï m̄on háa ɓúí le dùure mu yi ká a kará a yia yà-muhú ɓúí wán. O yia mu ɲúná lé há ɓio h̄ɛɲun á w̄aa lé há ɓio píru. O s̄anía ɓúenɓúen wó lè há yènnáa na wee là le Dónbeení. ⁴ O háa mu na kará a wán zá le dà-muhú c̄ɛnc̄ɛn. O b̄-z̄inia á wó lè ho s̄anú, lè há *hue-seni lè mí síiwá na yàwá here. O ɓuan le ɲuunii d̄ɛɛ na wó lè ho s̄anú. Le sú lè mu ɓio na wee zéeni a ȳirá-wará là a bá-fénló na ó o wee wé. ⁵ Le yèni ɓúí na kúará sà yi á túara a ɓuure wán, le

«Babiloona BEENÌ,

HÁAWA NA WEE Ȳɛ MITEN LÈ HO ðÍMÍJǎ ȲIRÁ-WÁRÁ ɓÀN NU.»

⁶ I m̄on o h̄aa mu ò o ɲun le c̄ani á sù wee kh̄ée. B̄ia ɓio s̄a le Dónbeení yi, ɓia má ho t̄úia o Yeesu n̄ii lé bán te mí c̄ani.

ɓio á ï m̄on wo ká, ó o ɓio wó mi coon làa s̄obɛɛ. ⁷ O o tonkaro mu bía le léee webio n̄on ó o h̄aa mu ɓio wóráa mi coon. O bía: «Bio ó o h̄aa mu, là a yia na ó o kará wán ɓio karáa á ï ï benka à na foñ. O yia mu lé o yia na ɲúná lé há ɓio h̄ɛɲun, á w̄aa lé há ɓio píru. ⁸ O yia mu na fo m̄on á yio lá wi lua, ká ɓio ká wán ó o húrun. O ko ò o v̄ee lé ho k̄ohú na n̄ayiló n̄ii mía yi, à ɓio léee yáa ɓúenɓúenɓúen. Ba n̄upua na yènnáa yí túara h̄arí ho ðímíjǎ n̄hú ɓúɛn̄íi ɓia na yú le muk̄an̄i binbirí yènnáa v̄uahú yi á à mí a ká ɓa à wé coon. Ba à wé coon lé ɓio ó o yio lá wi lua, á húrun, á ɓinia m̄on wán.

⁹ «Ba n̄upua ko ɓa le mí yiwa hen sese à z̄úrnáa mu ɓiowa mu ɓàn kúará. Há ɲúná ɓio h̄ɛɲun wee zéeni há ɓúaa ɓio h̄ɛɲun na ó o h̄aa na ɓio bía á kará wán. Há mún lé ɓa bá-zàwa n̄uw̄a h̄ɛɲun. ¹⁰ Ba bá-zàwa mu t̄lahú á ɓa n̄uw̄a hònú b̄eení wó. Ká a n̄i-kéni wee dí mí b̄eení, ká yia so

béeni díró wi làa món. O khii lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹ Ká a yia na yio lá wi lua ká bío ká wán ó o húrún, wón mí bæere lé 6a bá-zàwa nùwá hētín níi. O mún ló 6a nùwá hējun tlahú. Wón bío á à yáa búenbúen.

¹² «Hã wãa bío píru na fo mən hñn lé 6a bá-zàwa nùwá píru na đin yí lá mí béeni. Ba à yí ho pánká á à dí le béeni là a yia ho pñn-za dēe cīnú mí dòn yi. ¹³ Ba à wé le jii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yi lé mí pánká búenbúen. ¹⁴ Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à dān 6a, lé bío ó o wi 6a júnáa búenbúen jùhú wán, á wi 6a bá-zàwa búenbúen jùhú wán. Bĩa ó o von á hueekaa, bĩa siadéro wo yi fára đin, lé bán là a Pioza mu á à páná i fá ho fūhú.»

¹⁵ O tonkaro mu pá bñia bía bío ká làa mi: «Mu jùn-beera mu na fo mən, bío ó o hãa na wee yēē mítén kará jii, bñn lé ho đimíjńá kãna minka nùpua, hãri 6a wé lùe lēe lùe, hãri 6a bío bioní lēe bioní. ¹⁶ Ká hã wãa bío píru na fo mən là a yia mí bæere bán á à jin o hãa mu. Bío wi o cñn búenbúen 6a à búe jùhú ká 6a à đia wo mí kãamáa. Ba à là a taa ká bío ká 6a à cñi. ¹⁷ Mu bon. Le Dónbeení dó bío le le mí i wé wéró 6a sia yi á 6a à wé le jii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yi lé mí pánká búenbúen fúaa bío le bía à jii sí. ¹⁸ Ká a hãa na fo mən, wón lé ho ló-beeni, hĩa yú ho pánká ho đimíjńá kãna bá-zàwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cłó bío

¹ Bñn món á i bñia mən le Dónbeení tonkaro búi ò o yòó ló wee lii. O yú ho pánká beení á cùkú khon-beeni líi kúaará ho đimíjńá kúarãa búenbúen yi. ² O tonkaro mu bía bío ká pñnpñn: «Ho *Babiloona beení bío yáara loo! Ho bío yáara! Ho wãa lé 6a cñnáwa lóhó. Ba cñnáwa lè mí síwá kará ho yi. Ba jínzàwa na yí máa là* na 6a nùpua jina, bán búenbúen wi ho yi. ³ Ho dēera ho đimíjńá nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho hã-fénló lè mí síwá làa sòobēe lòn đivén na ho juiina làa ba. Ho ka lòn hãa na wee yēē mítén á ho đimíjńá bá-zàwa wee fé. Ba duanlowá wó ho nãfòró bãnsowá mu minka bío na á ho lóhó mu sa sia wee vá yi bío yi.»

⁴ A i bñia jńá tãmu búi sã ho wáayi à mu bía: «Minén na lé i nípomu, mi lé ho lóhó mu yi, bera a na à mi níni yí keri mu bè-kora na ho wee wé yi, à mu bè-sũmãa na à yí ho à yí yí mia. ⁵ Mu bè-sũmãa á à yí ho lé bío mu minka bè-kora na ho wee wé á jńá mín wán yòó 6ó le Dónbeení yi, á le yí céra ho yí đia. ⁶ Hã wén-kora na ho wó lè 6a nùpua lé hñn 6àn sii à mi mún wé làa ho. Bío á ho wó lé bñn 6àn sii cúa-jun à mi wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *đivén á ho juiina lè 6a nùpua lé hñn hereló 6àn sii cúa-jun à mi mún juii làa ho. ⁷ Hen na ho 6úaanía mítén vaá 6ó yi, lè mu minka bè-seni na ho wēera lè mí síi, lé ká síi à mí mún beé lè ho lò à véeni ho yi. Ho wee bío mí yi le mí lé o bēe, le mí yínóí mahãa á mí yi máa vá máa mi húuu. ⁸ Lé bñn nən á wizon-kéní búi ká mu bè-sũmãa á à yí ho. Bñn lé mu húmú, lè le yi vée, lè le hñn-sũmú. Horén mí bæere á à cñi ho dšhú yi dúkúdukúdukú. Lé bío ó o Nuhúso Dónbeení na síinia ho jùhú á pánká wi.»

⁹ Mu nònzoñ á ho đimíjńá kãna bá-zàwa na lè ho lóhó mu kēera ho bá-fénló lè ho hã-fénló lè mí síwá lè ho minka bè-seni na wēera ho síi yi á à

* **18:2** Ba jínzàwa na yí máa là: Mi loñ ho Lándá zéeniłó vuahú (Deutéronome) 14.12-18

mi ho c̄lò yìiní. Ká 6a m̄on le á 6a à wá à kùaará ho b̄io yi. ¹⁰ Mu zoñ ká 6a à khèn á à ð̄n lé le z̄ání b̄io wee wé ho yi b̄io yi, ká 6a à b̄io b̄io kà:
«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beení na lá yí máa sí yí,
nín-h̄ia n̄úh̄ú ð̄enía sú ho p̄n-za ð̄e yi.»

¹¹ Ba ðuanlowà búenbúen mún ñ tà le w̄e lòn yúmú wó 6a wán lé b̄io á ȳia wé è yá 6a b̄io á w̄aa mía. ¹² B̄un b̄iowa so lé ho s̄ánú, lè ho t̄p̄n, lè h̄a *hue-sení lè mí síwà na yàwá here, lè h̄a p̄nsò-sení bè-poa, lè h̄a p̄nsò-muna na yàwá here lè h̄a s̄iina, lè h̄a búení búí síwà na yàwá here. Ba mún wee ȳé h̄a donkhue-s̄ia lè mí síwà. H̄a búí wó lè 6a s̄amawá n̄ia, h̄a búí lé h̄a búení búí síwà na yàwá here, h̄a búí lé ho h̄nló, h̄a búí lé ho t̄p̄n, h̄a búí lé h̄a *hue-sení búí sí. ¹³ Ba mún wee ȳé mu b̄iowa na s̄amu sí á yàwá here. B̄un lé le v̄nd̄e búí donkuua, lè h̄a v̄n-z̄awa búí, lè ho n̄iló na s̄amu sí, lè ho m̄irè. Ba mún wee ȳé ho ð̄v̄n lè ho n̄iló, lè mu ð̄mu lè ho ð̄nló lè mí síwà. Ba mún wee ȳé 6a n̄awa, 6a pia, 6a cúawa lè mí w̄otórowa. Ba mún wee ȳé 6a n̄upua. ¹⁴ Ba wé è wá ká 6a à b̄io b̄io kà: «Mu minka bè-sení na ũ ȳio lá wee lé á yáara wó búenbúen. ũ n̄f̄oró lè ũ semu búenbúen wó. Fo máa b̄iní máa yí mu húú.»

¹⁵ Ba ðuanlowà na ðuara ho yi wóráa ho n̄f̄oró ð̄ansowá á à khèn á à ð̄n lé le z̄ání b̄io wee wé ho yi b̄io yi. Ba à tà le w̄e lòn yúmú wó 6a wán ¹⁶ ká 6a à b̄io b̄io kà:
«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beení yáara wó!

Ho lá ka lòn h̄aa na wee ñ h̄a p̄nsò-sení bè-poa,
lè h̄a p̄nsò-muna na yàwá here,
á wee z̄í mu b̄iowa na wó lè ho s̄ánú,
lè h̄a *hue-sení lè mí síwà na yàwá here.

¹⁷⁻¹⁸ Ho ló-beení mu n̄f̄oró búenbúen ð̄enía yáara wó ho p̄n-za ð̄e yi.»

H̄a won-beera n̄únása, làa b̄ia wee p̄a h̄a, làa b̄ia wee zo h̄a, làa b̄ia wee yí mí n̄ii ð̄nló mu yámú n̄umu wán, bán búenbúen ká 6a m̄on ho ló-beení mu c̄lò yìiní á 6a à khèn á à ð̄n, á à b̄io b̄io kà p̄np̄n: «Ho ló-beení mu ð̄an síi lá mía.» ¹⁹ Ba à tà le w̄e á wé è khuii le ð̄n á à kúee mí wán lòn yúmú wó 6a wán, ká 6a à b̄io b̄io kà p̄np̄n:

«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beení mu minka n̄f̄oró b̄io yi á h̄a won-beera ð̄ansowá á n̄f̄oró wiráa.

Lé b̄un búenbúen ð̄enía yáara wó ho p̄n-za ð̄e yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáayi, mi z̄amaka ho yáaró b̄io yi.

Minén na b̄io s̄a le Dónbeení yi,

là a Yeesu tonkarowá lè le Dónbeení n̄i-cúa f̄erowá, minén mún z̄amaka.

Lé b̄io le Dónbeení síinía ho n̄úh̄ú b̄io ho wó làa mia b̄io yi.

²¹ A ho wáayi tonkaro búí na p̄nká wi w̄aa lá le hue-be-beení búí á l̄eráa dó mu yámú n̄umu yi ò o b̄ia: «Lé ká síi á 6a khíi l̄eráa ho ló-beení *Babiloona lè mí p̄nká cúekúee wán, á n̄upue ȳere máa b̄iní máa dá ho wán. ²² ũ k̄ncó búawá, lè ũ len-béwá, lè ũ p̄ròp̄i-w̄iwa, lè ũ búaa-w̄iwa á s̄a máa b̄iní máa n̄i húú. ũ n̄ii ton-sáwá á n̄upue ȳere máa b̄iní máa dá wán. ũ b̄io n̄iló s̄a máa b̄iní máa n̄i. ²³ Khoomu máa b̄iní máa dé foñ. Yaamu máa b̄iní máa ca foñ. B̄un búenbúen á à wé foñ, lé b̄io á ũ ðuanlowá b̄io wi po ho ð̄m̄ná ðuanlowá búenbúen. Fo mún kh̄a ho

dímíjǎ nùpua búenbúen vǐinía lè ù nín-símú wárá. ²⁴ Le Dónbeenǐ jǐ-cúa fεεrowá, làa bía ká na bǐo sǎ le yǐ na 6a 6ó, lè 6a nùpua na 6a 6ó búenbúen, bǔn búenbúen jǎ ho ló-beenǐ mu jǔhǔ yǐ. Lé bǔn te bǐo le Dónbeenǐ á à síiníáa ho jǔhǔ.»

19

¹ Bǔn mǎn, á ĩ jǎ tǎmu búí sǎ ho wáayi lòn zǎamá-kúii na wee bío:

«Mi khòonǐ le Dónbeenǐ.

Lerén lé ðio wee fení 6a nùpua.

Ho cùkú lè ho pànká á bǐo sǎ wàn Dónbeenǐ yǐ.

² Bǐo le wee fǐ lè le cítii á téréenna, mu ðǐn ho tǔiá poni wán.

Mu bon, lerén lé ðio síinía a háa mu na sòobáa wee yèé mítén jǔhǔ,
yǐa wó á ho dímíjǎ nùpua páanía làa wo á yáararáa 6a.

Le Dónbeenǐ ton-sáwá na húmú bǐo ló a níi yǐ á le dù yúaa.»

³ Mu tǎmu pá bǐnía bía:

«Mi khòonǐ le Dónbeenǐ!

Ho ló-beenǐ mu cǐló dǔhǔ máa hí máa mi.

Ho yǐinǐ á à lé fεεε há lúlúio na jǐi mía yǐ!»

⁴ A 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwá náa, lè 6a bùaa bùaa náa á líí 6úra le Dónbeenǐ na kará mí bá-zàmu kanmúinǐ wán yahó, à 6a wee bío:

«*Amiina! Mi khòonǐ le Dónbeenǐ!»

O Pioza yaamu sǎnú ðíró bǐo

⁵ A ĩ jǎ tǎmu búí sǎ lè mu bá-zàmu kanmúinǐ cǔn à mu bía:

«Minén na lé le Dónbeenǐ ton-sáwá na wee kǔnbi le,
bǐa bǐo jǔhǔ wi làa bǐa bǐo jǔhǔ mía, mi khòonǐ wàn Dónbeenǐ.»

⁶ A ĩ bǐnía jǎ tǎmu búí sǎ ho wáayi lòn zǎamá-kúii tǎmu. Mu sǎ jǎ lòn jǔn-beenǐ vǎnáló, mu sǎ jǎ lòn viohó na nà lè mí pànká bǐo síi, á bǐa bǐo kà:

«Mi khòonǐ le Dónbeenǐ

lé bǐo á wa Nǔhǔso Dónbeenǐ na dà mu bǐo búenbúen á wi mí béenǐ yǐ.

⁷ Mi le wa sía wa, mi wa zǎmaka, mi wa dé ho cùkú le yǐ,

lé bǐo ó o Pioza yaamu sǎnú ðíró á ðǎn.

Bàn fúaalè wón wíokaa mítén wó.

⁸ Le Dónbeenǐ nǎn há sí-zǐnia bè-senǐ bè-poa pǔiapǔia wo yǐ.»

Hǎn sí-poa so bǐo wee zéení bǐo téréenna na á bǐa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yǐ wó.

⁹ A le Dónbeenǐ tonkaro wáa bía nǎn mǐi: «Túa bǐo kà: Bǐa 6a von o Pioza yaamu sǎnú ðíinǐ 6èntǐn júná sí.» O o bǐnía bía: «Bǐo bǐa lé le Dónbeenǐ tǔiá na á le mà.» ¹⁰ A ĩ wáa líí 6úra a tá le ĩ 6úaanǐ a, ká a màhá bǐa nǎn mǐi: «Ébé! Yǐ wé bǔn. Inén wee sǎ le Dónbeenǐ tonló lè ùnén lè mǎn zǎwa lè mǎn hǐnǐ bǐo síi, minén na bò ho tǔiá poni na ó o Yeesu zéenia yǐ. Le Dónbeenǐ lé ðio à ù 6úaanǐ. Mu bon, ho tǔiá poni na ó o Yeesu zéenia, lé hón á le Dónbeenǐ jǐ-cúa fεεrowá jǐ-cúa fǎrá wán.»

Bǐo á yǐa yòora a cón-poni á à wé

¹¹ A ĩ bǐnía le ĩ loǐ, á ĩ mǎn à ho wáayi jǐi héra. A ĩ le ĩ loǐ à lée cón-poni na. Yǐa yòora a yèni 6a le «Yǐa láayi wi á lé ho tǔiá poni 6ànso.» O wee síinǐ 6a nùpua júná, à tá há hǐa làa bǐo téréenna. ¹² O yǐo ka lòn dǔhǔ ðenle. Mu bá-zàmu khǎnlúe-záwa cǔrèε á 6úra a jǔhǔ yǐ. Yèni búí á túara a wán. Nùpue yǐ zǔ le ká mu yǐnǎí orén mí ðòn. ¹³ O kánbun na ó o zǎ á zǐra le cǎni yǐ. O yèni búí 6a le «Dónbeenǐ bǐonǐ.»

¹⁴ Ba hìn-táwá na ló ho wáayi á yòora 6a cón-poa bò a yi. Ba zǎ hǎ sí-poa bè-senì púiapúia. ¹⁵ Khà-tóní yara ñunso na ñia wi á wee lé o ñii yi. Hón khà-tóní so lé hǎa ó o ò firáa lè ho ñímíñá kǎna nùpua, á à dàñ 6a. O o ò sùwaní mí pánká 6a wán làa sòobéé. O ò fi 6a làa bío 6a wee firáa ho Erezén bia à ñaa bío sii, à zéenináa le Dónbeení na dà mu bío búenbúen sí-čílè. ¹⁶ Bío ká lé bío túara a kánfun là a buzòohú wán:

«BÁ-ZÁWA BÚENBÚEN BÉÉ, NÚNÁSA BÚENBÚEN NÚHÚSO.»

¹⁷ A ñ bíníá le ñ loñ, á ñ mǎn le Dónbeení tonkaro búí ò o zoó ñin le wii yi, á wee bío bío ká pǎnpǎn lè 6a ñinzàwa na wee khíi yòo déé firicíríi ho wáayi: «Mi 6uee kúee mín wán à mi dí ho sǎnú, hǎa le Dónbeení wíokaa bío. ¹⁸ Bia búenbúen na húrun á mi 6uee dí sǎnía: Ba bá-zàwa, 6a dásiwá ñúnása, 6a cuawa làa bia wee yòo 6a, 6a nùpua na wi mítén lè 6a wobáani, bia bío ñúhú mía làa bia bío ñúhú wi.»

¹⁹ A ñ bíníá le ñ loñ á ñ mǎn o yía, lè ho ñímíñá bá-zàwa lè mí hìn-táwá, à 6a kúaa mín wán à firáa làa yía yòora a cón-poni lè mí hìn-táwá. ²⁰ A 6a wíira a yía mu, á wíira yía fɛera hǎ ñi-cúa na yí bon na wó mu yéréké bíowa o yía mu yahó. O wó ká sii á khàráa 6a nùpua víníá, bán na ó o yía mu fíminí bò wán, bán na bùaaníá o kansí. O yía mu là a ñi-cúa fero mu á 6a kúaa ho kíribí dá-be-beení yi lè mí yèn-vèení. ²¹ O o yía mu hìn-táwá na ká bán á yía yòora a cón-poni bó lè ho khà-tóní na wee lé o ñii yi, á 6a ñinzàwa búenbúen 6ueé dú 6a sǎnía, á sù.

20

Bio wó hǎ lúluio khíá-pírú pǎahú

¹ A ñ bíníá le ñ loñ á ñ mǎn le Dónbeení tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O buan ho kǎhú na ñayiló ñii mía 6àn zūañii won-za, á buan ho zúakùarí na bùaa. ² O tonkaro mu wíira a ñia be-beení. O ñia mu lé o háa na wi bín háani. Ba wee ve o làa Ní-bakálo táa Satāni. O wíira a can lè ho zúakùarí ò o mía dá hǎ lúluio khíá-pírú. ³ O can wo lío dó ho kǎhú na ñayiló ñii mía yi, á dó ñii, á bò le Dónbeení fíminí wán. O wó bín bèra a na, ò o wǎa yí bíní yí dàñ khà 6a nùpua víní ká hǎ lúluio khíá-pírú mu yí khíina. Ká hín khíi khíina, ó o ko ò o lén léee fee díá o ò wé ho pǎn-za dèé.

⁴ A ñ bíníá le ñ loñ á ñ mǎn bá-zàmu kanmúini. Bia kará hǎ wán á le béení díro pánká nǎn yi. I mún mǎn bia 6a kúiora ñúná mànákáwa. Ba kúiora 6a ñúná lé bío 6a zéenia ho túiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeení bíoni. Bán yí bùaaníá o yía, á yí bùaaníá o kansí. O fíminí mún mía 6a buráa lè 6a níní wán. Ba vèera á à pǎani ñ dí le béení làa yía le Dónbeení mǎn léra á à dá hǎ lúluio khíá-pírú. ⁵ Bín lé ho nín-yání vèeró. Ba ñi-hía na ká bán máa vèe ká hǎ lúluio khíá-pírú ñii á yí sú. ⁶ Bia nín-yání vèera bán ñúná sí, 6a bío sǎ le Dónbeení yi. Mu cúa-ñun níi húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeení làa yía le mǎn léra yankarowá. Ba à dí le béení làa wo á à dá hǎ lúluio khíá-pírú.

O Satāni bío yáara

⁷ Ká hǎ lúluio khíá-pírú mu khíina, á 6a à lén o Satāni á léee fee á à díá ⁸ ó o ñin ñ híní wé è khà ho ñímíñá kǎna búenbúen nùpua á à víní. Hón kǎna so 6a wee ve làa Kooki làa Makooki* O o ò ve 6a à kúee mín wán hǎ hǎ táró bío yi. Ba à wé boo lòn yámú ñumu ñii hònlè bia bío sii. ⁹ I mǎn 6a

* **20:8** Kooki làa Makooki: Hǎ bío wee zéeni bíá lé le Dónbeení zúkúsa bío ho pǎahú vaa véení. Lori Ezekiyéle vuaht 38-39

à 6a ló ho ðímíjá kùaràa búenbúen yi jàana lua á 6ueé dó kńía ho lóhó na le Dónbeení wa làa sòobéé yi, hĩa le nípomu wi yi. Ká dǎhǎ búí màhǎ ló ho wáayi á líí 6ó 6a jǎhǎ. ¹⁰ O Satáni na lá wee khà 6a vǐnǐ wón 6a wǐra dó ho kíribí dǎ-be-beení yi, hen na á 6a kúaa o yǐa làa yǐa fɛɛra hǎ jǐ-cúa na yí bon yi. Ba lò á à be bǐn fɛɛɛ le wisoni lè ho tǐnǎahǎ hǎ lúlúio na jǐi mía yi.

Le Dónbeení cǐtío ho ðímíjá nùpua búenbúen

¹¹ A ǐ bǐnǐa le ǐ loǐ á ǐ mǎn bá-zàmú kanmúí-beení dǎ-poni làa yǐa kará le wán. Ho tá lè ho wáayi jǐuuna vǐnun o yahó, á máa bǐnǐ máa mi. ¹² A ǐ bǐnǐa le ǐ loǐ á ǐ mǎn 6a nǐ-hía, bǐa bǐo jǐhǎ wi làa bǐa bǐo jǐhǎ mía, à 6a ðǐn mu bá-zàmú kanmúíni mu yahó. O o búí hénkaa hǎ vǐnna na 6a nùpua bè-wénia túara yi. O o búí mún lá ho vǐahǎ búí héra. Hón á bǐa yú le mukǎnǐ binbirí yènnáa túara yi. A le Dónbeení fǎ le cǐtíi 6a nǐ-hía wán á héhaa lè 6a bè-wénia na túara hǎ vǐnna mu yi. ¹³ Bǐa húrun mu jǐumu yi céra á mu jǐumu día á 6a ló. Hàrǐ mu húmú lè ho nǐ-hǎnbó-lóhó á día mí nǐ-hía á 6a ló. A le Dónbeení cǐtío 6a nǐ-hía búenbúen á héhaa làa bǐo 6a nǐ-kéní kéní wó. ¹⁴ A mu húmú lè ho nǐ-hǎnbó-lóhó á 6a dóra kúaa ho dǎ-be-beení yi. Hón dǎ-be-beení so lé mu húmú cúa-jun ní. ¹⁵ Nùpue lée nùpue na yèni mía ho vǐahǎ na á bǐa yú le mukǎnǐ binbirí yènnáa túara yi, bán búenbúen 6a mún dóra kúaa ho dǎ-be-beení mu yi.

21

Ho wáayi finle lè ho tá finle

¹ A ǐ bǐnǐa le ǐ loǐ á ǐ mǎn ho wáayi finle lè ho tá finle. Ho wáayi lè ho tá na lá wi lè ho yahó á jǐuuna vǐnun. Mu yámú jǐumu wǎa mía. ² A ǐ mǎn ho Zeruzaleemu lóhó dǎ-finle, hĩa bǐo sǎ le Dónbeení yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeení cǐn wee líi. Ho se làa sòobéé lòn há-fla na wíokaa mítén mí yaamu bǐo yi. ³ A mu tǎn-beení búí sǎ jǎ lè mu bá-zàmú kanmúíni cǐn á bǐa: «Mí loǐ, bǐo kǎ wán á le Dónbeení páania kará lè 6a nùpua. Le páania kará làa ba, á 6a lé le nípomu. Le Dónbeení mí beere wi làa ba. ⁴ Le sùukaa 6a yèn-caa búenbúen. Mu húmú lè le yi véé lè le wéé, lè le lònbee á wǎa wó, lé bǐo á mu bè-kǐa búenbúen wó.»

⁵ A yǐa kará mu bá-zàmú kanmúíni wán wǎa bǐa: «Mí loǐ, ǐ wó mu bǐo búenbúen lè mu bè-fla.» O bǐa: «Túa bǐo á ǐ bǐa, lé bǐo hǎ bǐonǐ mu lé ho tǐiá poni á láayi wi.»

⁶ O o bǐnǐa bǐa: «Mu jǐi wǎa sú. Lé ǐnén á 6úa mu bǐo búenbúen jǐhǎ, á lé ǐnén mún ñ véení mu bǐo búenbúen. ǐ lé mu bǐo búenbúen jǐhǎ búénií, á mún ñ mu véení. Yǐa le jǐ-hǎnǐ dǎ, á mu jǐumu na wee lé le mukǎnǐ binbirí jun-dǎnǐ yi á ǐnén ñ na 6anso yi làa kǎamáa ó o ò jǐu. ⁷ Bǐn búenbúen lé há kǐa na bǐo á à sǐ yǐa fá ho fǐuhǎ yi. A ǐ wǎa à wé 6anso 6àn Dónbeení, á 6anso wǎa à wé ǐ za. ⁸ Ká 6a zǎnlowà, làa bǐa pá le Dónbeení bǐo, lè há yǐrá-wará wérowà, lè 6a nǐ-búéwá, làa bǐa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐiwà, lè 6a nǐ-cǐwa, lè 6a wǎn-hǎwà, lè 6a sabín-fǐaalowa, bán búenbúen á à kúee ho kíribí dǎ-be-beení yi á bǐn 6èn ñ wé bán bǐo na sǎ 6a yi. Bǐn lé mu húmú cúa-jun ní.»

Ho Zeruzaleemu lóhó dǎ-finle

⁹ A le Dónbeení tonkarowà nùwǎ hènjun na 6uan hǎ lánporá bǐo hènjun na mu bè-súmáa wi yi nǐ-kéní á 6ueé bǐa nǎn mií: «Buen le ǐ zéeni a Pioza 6àn há-fla làa fo.»

¹⁰ A le Dónbeení Hácírí pànká kera í wán ó o tonkaro mu lá mi yòoraráa le búee búí na bùaa á dñn làa sòobéé wán. O zéenia ho Zeruzalεεmu lóhó na bío sá le Dónbeení yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeení cón wee lii. ¹¹ Ho lóhó mu wee juíika kúiakúia lè le hue-sení na yáwá here na 6a le zasipu bío síi. Ho wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ. Bío ho wee juíikaráa wee zéeni le Dónbeení cùkú. ¹² Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á bùaa, á mún dñn. Hã zũajiní na wi ho dándá mu yi á lée píru jũn. A hã lè mí dà-kéní kéní á le Dónbeení tonkarowá nĩ-kéní kéní pan yi. O o *Isirayεεle zĩ-júná píru jũn yènnáa túara hã zũajiní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³ Hã zũajiní bío tĩn wi lè le wii hènii, bío tĩn wi lè le wii hènii 6àn nín-tĩnĩ, bío tĩn wi lè le wii hènii 6àn nín-káahó, ká hã bío tĩn wi lè le wii tènii. ¹⁴ Ho dándá mu jũhũ bàrá hã hue-be-beera píru jũn wán. O Pioza tonkarowá píru jũn yènnáa túara hã hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵ O o tonkaro mu na wee bío làa mi á 6uan le dèε búí na wee m̀nzá lè mu bío. Le wó lè ho sánú. Dén lé ðio ó o ò m̀nzá lè ho lóhó, lè ho zũajiní, lè ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu sáa lée bío náa, á màa mín. O o tonkaro mu wáa m̀nzáa ho lóhó mu á ho yú mu bío m̀nzánii cúa-muaaseé píru jũn na à yí hã kilomεeterewa muaaseé jũn làa khiá-náa síi. Ho dāamu á mún màa mín lè ho sání dà-kéní tóntómú. ¹⁷ O mún m̀nzáa ho lóhó mu dándá làa bío 6a nùpua wee m̀nzá lè mu bío á ho yú nín-kókóni cúa-búará-hèjũn làa bío náa. ¹⁸ Ho dándá mu son lè hã *hue-sení búí na 6a le zasipu. Ho lóhó mí bεεre hón son lè ho sánú binbirí, á wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ. ¹⁹ Hã hue-be-beera píru jũn na ho dándá jũhũ bàrá wán á donkhueékaa lè hã hue-sení píru jũn.

Le nín-yání hue-be-beeni á donkhueéra lè le hue-sení na 6a le zasipu.

Le jũn níi donkhueéra lè le hue-sení na 6a le safiire.

Le tĩn níi donkhueéra làa ðio 6a le kaliseduana.

Le náa níi donkhueéra làa ðio 6a le emeroode.

²⁰ Le hõnú níi donkhueéra làa ðio 6a le saaduana.

Le hẽzĩn níi donkhueéra làa ðio 6a le koronaliina.

Le hẽjũn níi donkhueéra làa ðio 6a le korisoliite.

Le hẽtĩn níi donkhueéra làa ðio 6a le beeriile.

Le dènú níi donkhueéra làa ðio 6a le topaaze.

Le píru níi donkhueéra làa ðio 6a le korizoparaze.

Le píru dòn níi donkhueéra làa ðio 6a le turikuaaze.

Le píru jũn níi donkhueéra làa ðio 6a le amitisiite.

²¹ Hã zũajiní píru jũn na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wonna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hã hue-poa búí síi bè-sení dà-kéní kéní na yáwá here. Ho lóhó mu wá-beeni hón wó lè ho sánú, á wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ.

²² Ho lóhó mu á í yí m̀n *Dónbeení zĩ-beeni yi. Ho màkóo mía le yi, lé bío ó o Nũhũso Dónbeení na dà mu bío búenbúen là a Pioza lé bán mí bεεre á wi bĩn. ²³ Ho lóhó mu màkóo mía le wii lè ho píihũ khoomu yi. Le Dónbeení cùkú ka lòn khon-be-beeni á dó ho wán. O o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. ²⁴ Lé bũn khoomu so á ho ðimíjána kána nùpua á à keń yi. A ho ðimíjána bá-zàwa á à 6ua mí níi bío ò buennáa ho yi. ²⁵ Ho lóhó mu dándá zũajiní á máa bĩnĩ máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hã máa bĩnĩ máa pe, lé bío á tá máa bĩnĩ máa hí. ²⁶ Ho ðimíjána cùkú lè ho bè-sení búenbúen á 6a wé è 6ua à buennáa ho lóhó mu yi. ²⁷ Bío na yí máa ce le Dónbeení yahó máa zo ho lóhó mu hũúu. Hã yírá-wará wérowá lè 6a sabĩn-fũaalowa mún máa zo ho lóhó mu hũúu. Bĩa yènnáa túara bío yú

le mukāni binbirì yènnáa vūahū yi, hĩa ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó keeni ho lóhó mu yi.

22

¹ O o tonkaro mu zéenia ho muhū búu làa mi. Ho jummu wee na le mukāni binbirì 6a nupua yi. Mu wee juuika lòn máká dūuhū. Mu wee lé le Dónbeenì là a Pioza bá-zàmu kanmúini cón, ² à vāná ho lóhó mu wā-beeni sīi yi. A le vīndèe na wee na le mukāni binbirì á wi ho muhū mu sáa mí bio jun yi. Le wee ha hā cúa-pírú jun le lúlúure yi. Pīhū lée pīhū à le ha. Le bán vōnna lé le tīni á ho dīmíjā kāna nupua wee vānì lè mítē. ³ Bío búu na le Dónbeenì dānkánia á máa bīni máa kei ho lóhó mu yi. Le Dónbeenì là a Pioza bá-zàmu kanmúini wi ho yi, á le Dónbeenì ton-sáwá wé è búaanì le Dónbeenì. ⁴ Ba à mi le Dónbeenì yahó, le yèni á à túa 6a búráa wán. ⁵ Ho tá máa bīni máa hí. Nupua makóo máa bīni máa kei fīntāni làa wii khoomu yi, lé bio ó o Nūhúso Dónbeenì á à dé mí khoomu 6a wán. Ba à dí le béeni fēe hā lúlúio na jii mía.

O Yeesu le hen làa ctinú ká mí ì bīni ì buen

⁶ Būn mōn, ó o tonkaro mu bīnia bía nōn mīi: «Hā bioní na fo jā lé ho tūiá poni á láayi wi. O Nūhúso Dónbeenì lé yia wee dé mí Hácirí mí ji-cúa fēerowá yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o buee zéeni bio á à wé hen làa ctinú lè mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bía: «Loí, í ì bīni ì buen hen làa ctinú. Yia wee tà bè le Dónbeenì ji-cúa na fēera ho vūahū na ká yi bētīn jūhū sí.»

⁸ Lé ínén Zān á mōn mu biowa mu, á jā bio bía búenbúen. Bío á í mōn mu á jā mu vó, á í lí búrá o wáayi tonkaro mu tá le í búaanì a. ⁹ Ká a màhá bía nōn mīi: «Ébé! Yí wé būn. Inén wee sá le Dónbeenì tonló lè únén lè mīn zāwá lè mīn hīnni bio síi, mīnén na lé le *Dónbeenì ji-cúa fēerowá làa bía wee tà bè ho vūahū na ká bioní yi. Le Dónbeenì lé dīo à ū búaanì.»

¹⁰ O o pá bīnia bía: «Hā ji-cúa na fēera ho vūahū na ká yi á ū yí bua ū dòn. Mu bon, bio hā zéenia wéró á sùaráa. ¹¹ Yia yí téréna, à wón wé wé bio yí téréna. Yia yí máa ce le Dónbeenì yahó, à wón wé wé bio yí máa ce le Dónbeenì yahó. Yia téréna, à wón wé wé bio téréna. Yia bio sá le Dónbeenì yi, à wón wé wé bio sí le Dónbeenì yi.»

¹² O Yeesu bīnia bía: «Loí, í ì bīni ì buen hen làa ctinú. Bía wó se làa bía yí wó yí se lè mí nī-kénì kénì á í buan bio na ko làa ba wà buee na yi.

¹³ Lé ínén á búu mu bio búenbúen jūhū, á lé ínén mún ñ véeni mu bio búenbúen. Í lé mu bio búenbúen jūhū búeenii, á mún lé mu véenii.

¹⁴ «Bia seera mí sí-zīnia á hā wee ce wéréwéré bán júná sí. Ba à dān ñ zo ho lóhó mu yí á zoó dí le vīndèe na wee na le mukāni binbirì bia. ¹⁵ Ká bía lé 6a booní* lè 6a nī-clwa, làa bía wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá, lè 6a nī-búewá, lè 6a wōn-hāwá, làa bía wa hā sabioní, bán búenbúen á à kei ho khūhū.

¹⁶ «Inén Yeesu lé mí tonkaa í tonkaro na ló ho wáayi ò o buee zéeni mu biowa mu bio lè mīnén kèrētēwa mi kuio yi. Í lé o béé *Daviide mōnmānii, í ka lòn tá-tīa mánāayire† na wee juuika.»

¹⁷ Le Dónbeenì Hácirí là a há-fla páania wee bio le: «Buen.» Bía búenbúen jā bio bía à bán mún bio le: «Buen.» Bía le ju-hānì dā, à bán

* **22:15** Ba booní: Ba zúifūwa cón á 6a booní bio wee zéeni 6a nupua na yí máa ce le Dónbeenì yahó. † **22:16** Tá-tīa mánāayire: Mí loí 2.26-28

ɓuen. Bía wi à ɓa ɲu mu ɲumu na wee na le mukāñi binbirī à ɓa ɓuee ɲu mu làa kǎamáa.

¹⁸ Minén ɓúenɓúen na wee ɲí le Dónbeenī ɲi-cúa na fɛera ho vūahú na kà yi á ínén Zān wee mī ɓío kà làa sòobéé á à na yi: Hen ká nùpue bò ɓío ho vūahú mu ɲi-cúa na fɛera wán, á le Dónbeenī ì wé á mu bè-sūmáa na ɓío bía ho vūahú mu yi á à yí ɓànsò. ¹⁹ Ká yía ɓèn mún léra ɓío ɓúí ho vūahú mu ɲi-cúa na fɛera yi, á le Dónbeenī á à lén ɓànsò ní le vīndèe na wee na le mukāñi binbirī bia dīnīi, lè ho lóhó mu zoró yi, làa ɓío mu zéeníanáa ho vūahú mu yi.

²⁰ Á yía na zéenía ɓío bía ho vūahú na kà yi ɓío wee ɓío ɓío kà: «Hen làa cīnú ká ì ɓíní ì ɓuen lée kǎnkǎn.»

«*Amiina! Núhúso Yeesu, ɓuen!»

²¹ Le o Núhúso Yeesu wé mí sāamu lè ɓa ɓúenɓúen.